VOJNO-ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNO-OSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

OD REDAKCIJE

Ovim tomom »Zbornika dokumenata i podataka o Narodno-oslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda« Odeljenje za istoriju Narodno-oslobodilačkog rata jugoslovenskih naroda pri Vojno-istoriskom institutu Jugoslovenske armije otpočinje izdavanje dokumenata i podataka, prikupljenih u arhivi Vojno-istoriskog instituta, a koji se odnose na Narodno-oslobodilački rat od 1941 do 1945 godine.

Ovaj prvi tom, koji počinje s proglasima Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije, u kojima je on pozivao narode Jugoslavije u oružanu borbu protiv okupatora i njegovih domaćih izdajničkih pomagača, sadrži dokumenta o borbama u Srbiji iz 1941 godine, i to, kako dokumenta naših partizanskih štabova i partiskih organizacija, tako i nemačkih štabova. U taj skoro potpuno neobjavljen materijal uneti su, na odgovarajućim mestima, i izveštaji o akcijama objavljeni u užičkoj »Borbi« iz 1941 g., radi dobijanja potpunije slike o partizanskom ratu u Srbiji toga perioda.

Predviđalo se da se ovom tomu »Zbornika« dcdadu i »istorijati«, tj. izjave pojedinih učesnika i rukovodilaca partizanskih odreda u Srbiji 1941 godine, napisane posle rata za ovaj »Zbornik«. S obzirom da je i bez toga ovaj tom »Zbornika« vrlo obiman, a i radi potrebe da se ti istoriiati kritički provere, redakcija je ostavila da te istorijate objavi u nekom kasnijem tomu »Zbornika«.

Redakcija je odustala od prvobitnog plana da u ovaj tom unese tekstove »Biltena Glavnog štaba Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije«, od koga je jedanaest brojeva izašlo u Srbiji, od 10 avgusta do 20 oktobra, (počev od broja 9, od 10 oktobra, pod imenom »Bilten Vrhovnog štaba Narodno-

oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije«), dok je broj za decembar 1941—januar 1942 izašao u Bosni. Redakcija je smatrala da, iako ti brojevi sadrže i mnogo materijala o borbama u Srbiji u 1941 god., oni treba da budu, zajedno sa svima daljim brojevima »Biltena« iz ratnog perioda, objavljeni kao poseban tom ovog »Zbornika«, tako da se u odvojenom tomu dobije preštampan komplet »Biltena«.

Okolnosti u kojima se razvijala naša Narodno-oslobodilačka borba nisu pružale mogućnosti da se u većini naših jedinica i štabova odmah, od početka, zavede i stalno održava onakvo operativno delovodstvo, kakvo je inače predviđeno i kakvo je postojalo kod armija koje su u rat ušle sa gotovom organizacijom. Pisalo se, u prvom periodu, ne po nekim utvrđenim pravilima, već samo ono što se moralo napisati; to su, uglavnom, izveštaji o izvršenim akcijama, direktive itd. U tome periodu to su, velikim delom, partiska dokumenta, izveštaji i direktive partiskih foruma i organizacija i onda kad se radi o čisto oružanim akcijama pojedinih četa, bataljona i odreda. Mnogi dokumenti pisani su neispisanim, neveštim rukopisom, koji često nije lako dešifrovati, ili su otkucani na slabim mašinama, sa slabim indigom, ili su umnožavani na slabim šapirografima, na hartiji kakva se našla. Sve to utiče na trajnost i izdržljivost arhive. Pored toga, zbog raznih teških situacija, arhivski materijal, ukoliko mu[1] je i bilo poklonjeno pažnje da se sačuva, često je i na brzinu premeštan, pod nepovoljnim atmosferskim, transportnim luslovima, sakrivan po bunkerima i skloništima — uglavnom zakopavan bez dovoljnog obezbeđenja od uticaja vlage — što je sve pojačavalo trošnost arhivskog materijala, dok je veliki broj dokumenata uopšte propao jer se nisu našli na mestu gde su bili zakopani ili se, u nekim slučajevima, nije moglo pronaći ni mesto gde su bili zakopani.

S obzirom na sve te okolnosti, može se s pravom reći da je, ipak, sačuvano mnogo više dokumenata nego što bi se pod takvim uslovima moglo očekivati. Samo u arhivi Vojno-istoriskog instituta registrovano je oko 110. 000 dokumenata. Pored toga, postoje bogate zbirke dokumenata u arhivi Istoriskog odeljenja Centralnog komiteta KPJ kao i u drugim arhivama i muzejima. Međutim, niti je sav materijal koji bi se još mogao prikupiti stvarno prikupljen, niti danas raspolažemo ma i grubim opštim pregledom nad materijalima koji postoje razbacani u mnogim arhivama. Te arhive, u većini, nisu uopšte sređene, pa, samim tim, nisu ni obezbeđene od daljeg propadanja. Pored toga, još uvek se susrećemo sa najrazličnijim štetnim, nemarnim i potpuno neodgovornim postupanjem prema ovom važnom i«toriskom blagu.

Imajući sve to u vidu, Vojno-istoriski institut smatrao je da je jedan od osnovnih njegovih zadataka prikupljanje, registrovanje i sređivanje dokumentarnog arhivskog materijala iz Narodno-oslobodilačkog rata. Suština blagovremenog i pravilnog. izvršenja ovog zadatka jeste u tome da se spreči dalje gubljenje i upropašćivanje dokumenata iz Narodno-oslobodilačkog rata, što se kasnije ničim ne bi moglo nadoknaditi. Razume se po sebi, da bez valjano sređenih arhiva ne može biti ni istinite istorije. Kako u pogledu prikupljanja, tako i u pogledu publikovanja dokumenata, Odeljenje Vojno-istoriskog instituta za istoriju Narodno-oslobodilačkog rata radi u saglasnosti sa Istoriskim odeljenjem CK KPJ, koji je, takođe, započeo sa sređivanjem svoje važne arjhive iz ratnog perioda.

Da bi se rad na istoriskoj obradi Narodno-oslobodilačkog rata olakšao, pokazalo se celishodnim da se što pre otpočne sa objavljivanjem već prikupljenih dokumenata i podataka. Očigledno je da će se time otkriti i postojeće praznine u postojećem arhivskom materijalu, što će, nesumnjivo, doprineti da se te praznine, prema mogućnostima, popune.

Prikupljeni dokumenti i podaci izdavaće se kao povremene knjige — »Zbornik dokumenata i podataka o Narodno-oslobcdilačkom ratu jugoslovenskih naroda« — sređene hronološki, počev sa 1941 godinom. Naknadno dobijeni dokumenti i podaci za određene periode izdavaće se kao dodaci.

U vezi sa redigovanjem materijala, u ovom prvom tomu »Zbornika«, treba reći sledeće:

U ovom tomu sva dokumenta štampana su. latinicom, jer se izdavanje i daljih tomova zamišljalo na srpsko-hrvatskom jeziku u latinici. Međutim, redakcija smatra da je pravilno, kada se radi o jugoslovenskim jezicima, da dokumenta budu štampana tačno onakva kakva au, tj. na onom jeziku i pismu u kome je pisan originalni dokumenat. Prema tome, u ovom pogledu, ovaj prvi tom pretstavlja izuzetak.

Pri redigovanju dokumenata za štampu, naši dokumenti ispravljeni su samo u pogledu očiglednih jezičkih i gramatičkih omaški, nastalih pri pisanju, prepisivanju ili otkucavanju, ali se pritom strogo vodilo računa da se sačuva njihova originalnost.

Masnim slovima štampana su samo ona mesta koja su podvučena u originalima.

Kod nekih dokumenata izostavljeni su pojedini delovi koji su za istoriju beznačajni, a ponegde se radi i o izgubljenim ih pohabanim i zato potpuno nečitkim mestima. Izostavljeni delovi

označeni su tačkicama u tekstu i većinom su obrazloženi u napomeni.

Radi lakšek snalaženja i pregleda, svi su dokumenti u »Zborniku« obeleženi rednim brojem. Pored broja stoji redakciski naziv dokumenta, a ispod toga daje se dokumenat onako kako je pisan u originalu. Kratice, pseudonimi i imena objašnjavaju se u napomenama ispod teksta. Izuzetak je učinjen u onim slučajevima gde redakcija, usled kratkoće vremena, nije mogla prikupiti potrebne podatke i dati odgovarajuća objašnjenja.

Što se tiče neprijateljskih dokumenata, treba imati na umu sledeće:

1. Neprijatelj označava narodne borbe često kao bandite ili drugim pogrdnim oznakama. On kleveta narodne borce i u poverljivim zvaničnim izveštajima, a ne samo u svojoj propagandi. Zato će se u njegovim dokumentima često naći da je Narodno-oslobodilački pokret »dirigovan iz Moskve«, da se »narod ne slaže s terorističkom akcijom«, da partizani »tuku i zlostavljaju narod«, da »prisilno uvlače stanovništvo u odrede« itd.

2. Neprijatelj svesno brka četnike sa partizanima.

3. Neprijatelj često daje nepravilne ocene o političkoj situaciji.

4. Pod zarobljenicima treba većinom razumevati ljude iz naroda, tj. neborce, mirno stanovništvo na kome je okupator iskaljivao svoj bes.

5. U svim izveštajima neprijatelj daje preterano velike brojke o našim gubicima.

6. Neprijateljski izveštaj u početku su, uglavnom, izveštaji o represalijama prema stanovništvu.

7. Izostavljena mesta u neprijateljskim dokumentima označena su u tekstu tačkicama. Tu se radi, prvo, o mestima koja su bila izostavljena u Biltenu Međunarodnog vojnog suda u Nirnbergu, odakle su mnoga dokumenta uzeta, a drugo, i iz tih dokumenata redakcija je izostavila mesta koja se ne odnose na Jugoslaviju, već na Ukrajinu ili druge zemlje.

REDAKCIJA

PROGLASI
CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE

PROGLAS
CK KP.T POVODOM NAPADA FAŠISTIČKE NEMACKE NA SOVJETSKI SAVEZ

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI JUGOSLAVIJE!

Ranog jutra 22 juna napali su razulareni nemački fašistički banditi na veliku i miroljubivu državu radnika i seljaka, na Sovjetski Savez. Ovi profesionalni zločinci došunjali su se isto tako iznenada i mučki nad cvatuće gradove Sovjetskog Saveza, kao što su se deset nedelja tome nazad došunjali nad Beograd, da ih zaspu svojim ubojnim granatama. Ovaj nov nečuveni zločin fašističkih ubojica napunio je strašnim ogorčenjem ne samo srca dvestomilionitog naroda zemlje socijalizma, već i srca radnog čovečanstva čitavog sveta.

Prolivši potoke krvi, zavivši u crno čitavu Evropu i podjarmivši njene narode, nemačka fašističko-kapitalistička banda, na čelu sa luđakom Hitlerom, naterala je svoje, nevinom krvlju okupane čopore, na cvatući sovjetski vrt, da ruše ono što su 23 godine džinovskim naporima gradili narodi Sovjetskog Saveza. Ali krvoždedni fašistički zločinci i njihovi satrapi u ostalim kapitalističkim zemljama ljuto su se ovog puta prevarili. Nemaju oni sad protiv sebe slabe evropske države, vođene od izdajničke kapitalističke klike; zemlje iznutra rastrovane, razjedinjene i oslabljene petokolonaškim izdajničkim radom, već imaju protiv sebe složne dvestomilionske narode velikog Sovjetskog Saveza, okupljene oko herojske partije boljševika, okupljene oko svog velikog i mudrog vođe druga Staljina. Oni imaju; protiv sebe nepobedivu Crvenu armiju, groznu silu koja stoji kao granitna stena na odbrani socijalističke otadžbine. Oni imaju protiv sebe radni narod i nacionalno ugnjetene čitavog sveta. To je danas ta sila koja će polomiti ne samo zube krvo-

žednim fašističkim zverovima, nego će potpuno uništiti tu zarazu koja hoće da svojim smradom okuži čitav svet.

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI!

Nemački fašistički osvajači propratili su, po svome običaju, ovaj svoj zločinački napad na Sovjetski Savez sa najordinarnijim izmišljotinama. Oni su na brzu ruku skrpili neku optužbu protiv Sovjetskog Saveza pokušavajući opravdati kod svoga naroda i kod ostalog poštenog sveta svoj napad, koji se ničim ne može pravdati. Može li iko pošten na svetu više verovati glupim izgovorima fašističkih probisveta? Ne može! Nemačka fašistička propaganda i propaganda njihovih reakcionarnih sestara u ostalim kapitalističkim zemljama, pa i kod nas, počela je besno rigati svoj otrov laži i klevete protiv SSSR-a. Ona će vas dnevno zasipati svim mogućim lažnim vestima o svojim tobožnjim »pobedama«, da zavara svoj narod i unese zabunu kod svih onih koji žele poraz fašističkim osvajačima. Ne verujte ništa fašističkim ubojicama i krvnicima radnog naroda. Sačuvajte vašu hladnokrvnost i činite sve da se ubrza propast tih najvećih zločinaca što iih pamti istorija čovečanstva. Verujte čvrsto u to da je Sovjetski Savez sa svojom herojskom Crvenom armijom takva sila koju niko na svetu nije kadar savladati. Znajte da će Sovjetski Savez u svojoj opravdanoj borbi imati na svojoj strani ne samo simpatije, nego i podršku milionskih radnih masa čitavog sveta. Herojski narodi Sovjetskog Saveza biju svoj poslednji boj, da jedanput zauvek ne samo odbrane veliku socijalističku otadžbinu od fašističko-kapitalističkih aždaja, nego i da spasu napaćeno čovečanstvo da ga snova ne zadesi srednjevekovni mrak i ropstvo.

RADNICI I RADNICE JUGOSLAVIJE!

Kucnuo je sudbonosni trenutak. Započela je otsudna bitka protiv najvećih neprijatelja radničke klase, bitka koju su fašistički zločinci sami zametnuli mučkim napadom na Sovjetski Savez, nadu svih trudbenika sveta. Dragocena krv herojskog sovjetskog naroda proliva se ne samo radi odbrane zemlje socijalizma, nego i radi konačnog socijalnog i nacionalnog oslobođenja čitavog radnog čovečanstva. Prema tome, to je i naša berba, koju smo mi dužni podupirati svim snagama pa i svojim životima.

Proleteri sviju zemalja Jugoslavije, na svoja mesta, u prve borbene redove. Zbijte čvrsto svoje redove oko vašs avangarde, Komunističke partije Jugoslavije. Svaki na svoje mesto! Nepokolebljivo i disciplinovano vršite svoju proletersku dužnost. Spremajte se hitno za poslednji i otsudni boj. Ne dozvo-

Радници, сељаци и грађани Југославије!

Раног јутра 22 јуна напали су разуларени немачки фашистички бандити на велику и миролубиву државу радника и сељака, на Совјетски Савез. Ови професионални злочинци дошуљали су се исто тако изненада и мучки над цветуће градове Совјетскога Савеза као што су се десет недеља томе назад дошуљали над Београд да на њ сасу својим убојничким гранатама. Овај нов нечувени злочин фашистичких убојица напунио је страшним огорчењем не само срца двестомилијонитог народа земље социјализма, већ и срца радног човечанства читавог света.

Проливши потоке крви, завивши у црно читаву Европу и подјармивши њене народе Немачка фашистичко-капиталистичка банда, на челу са лудаком Хитлером натерала је своје, невином крвљу окупане чопоре на цветући Совјетски врт, да руше оно што се 23 године џиновским напорима градили народи Совјетскога Савеза. Али крволочни фашистички злочинци и њихови сатрапи у осталим капиталистичким земљама љуто су се овог пута преварили. Немају они сада против себе слабе европске државе, вођене од издајничке капиталистичке клике; земље, изнутра растроване, разједињене и ослабљене петоколонашким издајничким радом, већ имаду против себе сложне двестомилијонске народе великог Совјетског Савеза, окупљене око херојске партије бољшевика, окупљене око свог великог и мудрог вође, друга Стаљина. Они имаду против себе непобедиву црвену армију, грозну силу, која стоји као гранитна стена на одбрани социјалистичке отаџбине. Они имају против себе радни народ и национално угњетене читавог свијета. То је данас та сила која ће поломити не само зубе крволочним фашистичким зверовима, него ће потпуно уништити ту заразу која хоће да својим смрадом окужи читав свет.

Радници, сељаци и грађани!

Немачки фашистички освајачи попратили су, по своме обичају овај свој злочиначки напад на Совјетски Савез са најодвратнијим измишљотинама. Они су на брзу руку скрпили неку оптужбу против Совјетског Савеза покушавајући оправдати код свога народа и код осталог поштеног света свој напад, који се ничим не може правдати. Може ли ико поштен на свету више веровати глупим изговорима фашистичких пробисвета? Не може. Немачка фашистичка пропаганда и пропаганда њихових реакционарних сестара у осталим капиталистичким земљама па и код нас почела је бијесно ригати свој отров лажи и клевете против С.С.С.Р-а. Она ће вас дневно засипавати са све могућим лажним вестима о својим тобожњим „победама" да завари свој народ и унесе забуну код свих оних који желе пораз фашистичким освајачима. Не верујте ништа фашистичким убојицама и крвницима радног народа. Сачувајте вашу хладнокрвност и чините све да се убрза пропаст тих највећих злочинаца што их памти историја човечанства. Верујте чврсто у то, да је Совјетски Савез са својом херојском црвеном армијом таква сила коју нико на свету није кадар савладати. Знајте да ће Совјетски Савез у својој оправданој борби имати на својој страни не само симпатије, него и подршку милијонских радних маса читавог света. Херојски народи Совјетског Савеза бију свој последњи бој, да јеланут за увек не само одбране велику социјалистичку отаџбину од фашистичко-капиталистичких хијена, него и да спасу камалено човечанство да га снова не захвати поново не захвати средњовековни мрак и ропство.

Радници и раднице Југославије!

Куцнуо је судбоносни тренутак. Започела је тешка битка против највећих непријатеља радничке класе. Битка коју су фашистички злочинци сами заметнули мучким нападом на Совјетски Савез, наду свих трудбеника света. Драгоцена крв херојског Совјетског народа пролива се не само ради одбране земље социјализма, него и ради коначног социјалног и националног ослобођења читавог радног човечанства. Према томе то је и наша борба, коју смо ми дужни подупирати свим снагама па и својим жртвама.

Пролетери свију земаља Југославије, на своја места, у прве борбене редове. Збијте чврсто своје редове око ваше авангарде, Комунистичке партије Југославије. Свако на своје место. Непоколебљиво и дисциплиновано вршите своју пролетерску дужност. Спремајте се хитно за последњи и отсудни бој. Не дозволите да се пролева драгоцена крв херојских Совјетских народа без вашег учешћа. Ваше пароле морају бити: ниједан радник или радница не смеју отићи у фашистичку Немачку, да својим радом јачају снаге фашистичких бандита. Ни један воз, ни једна лађа, ни једно тане, ни једно зрно жита и т. д. не смо нашом помоћи доспети у руке фашистичких злочинаца. Мобилизујте све ваше снаге против тога, да наша земља буде база за снабдевање фашистичких руља, које су бачене на напад на Совјетски Савез, на нашу драгу социјалистичку домовину, на нашу наду и кулу светилу према којој са надом упире очи целокупно радно човечанство читавог свијета.

Радници на железници и осталим транспортним средствима ви не смијете бити они, кроз чије руке ће пролазити убојито оружје и друга ратна средства намењена против Совјетског Савеза и вас самих. Сјетите се ваших борбених традиција из прошле интервенције капиталистичког света против младе Совјетске републике. Учините све што је у вашој моћи да онемогућите фашистичким злочинцима да вас искористе против Совјетског Савеза, него и пред радним народом ваше земље и читавог света. Ми вас позивамо да у овим судбоносним часовима извршите своју дужност која вам је намењена у овој отсудној борби.

Омладино Југославије,

Бије се последњи бој са твојим највећим непријатељем — са крвницима младе генерације, са фашистичким злочинцима против којих си се ти увек спремно борио када те је Комунистичка партија позвала. Против тих истих твојих крвних непријатеља млада генерација Совјетског Савеза већ бије тежак и крвави бој. Пролева своју драгоцену крв за твоју срећнију будућност, та иста омладина Совјетског Савеза која је са песмом на устима градила социјализам, која је већ имала извојевано све то за чиме ти, омладино Југославије чезнеш. И нада је сретан културан живот и осигурану будућност. Можеш ли ти омладино остати по страни? Не можеш, ти мораш такође сада бити у првим редовима борбе против фашистичких злочинаца. Окупљај своје снаге у Савезу Комунистичке омладине, да под вођством Комунистичке партије Југославије заузмеш своје место у борбеним редовима радничке класе.

Хрватски народе: радници, сељаци, војници и сва поштена интелигенција

Слуга фашистичких освајача — издајник Павелић хоће да се хрватски народ искористи у борби против Совјетског Савеза и против ослободилачке борбе наших народа. Није ли већ тај, невином крвљу попрскани злочинац нанео довољно срамоте хрватском народу? Зар ћете дозволити да још и та страшна издаја буде покривена твојим хрватским именом? Зар та хрватска господа већ нису у прошлости нанела довољно срамоте? Не. Сада када је твоја истинска слобода већ тако близу, ти, хрватски народе, нећеш допустити такве издаје. Војници у касарнама, радници у фабрикама, сељаци у селу, уједините се у један јединствени фронт и борите се свим средствима против те фашистичке издајничке владе и њихових фашистичких господара. Будите спремни да заједно са осталим радним народима града и села земаља Југославије заузмете своје место у првим редовима у борби за вашу срећнију будућност.

Срби, Словенци, Црногорци Македонци, и сви остали поробљени народи Југославије,

ви који стењете под окупаторском чизмом, сви ви који љубите слободу и независност, који нећете фашистичкога ропства знајте да је куцнуо час вашег скорог ослобођења од фашистичких освајача. Зато допринесите и ви ваш део у борби за вашу слободу, под вођством Комунистичке партије Југославије. Борба Совјетског Савеза јесте и ваша борба, јер се он бори против ваших непријатеља под чијим ви јармом стењете. Не дајте се завести разним домаћим реакционарима који су у служби фашистичких бандита. Ваше место јесте у борбеним редовима радничке класе, која се бори за вашу истинску слободу и независност. Од те борбе зависи ваша будућност и будућност ваше деце. Ако љубите своју слободу и независност, ако нећете бити туђи робови, ако желите да се ослободите фашистичког јропства онда помогните свим средствима праведну борбу велике и миролубиве земље социјализма — Совјетског Савеза, уједините своје снаге против ваших угњетача, фашистичких освајача, који поробише и опљачкаше вашу земљу.

Комунисти Југославије,

Дошао је онај најтежи час који смо ми у нашој борби предвиђали. Ми смо знали шта спремају фашистички злочинци против С.С.С.Р-а и читавог радничког човечанства. Крволочни фашистички властодршци, који данас у ропству своје народе и народе подјармљених земаља навестише нам рат до истребљења, навестише преко радија крвави поход комуниста. Ми ту борбу прихваћамо, јер ми смо је очекивали и ми смо се за њу спремали. У тој борби неће бити пардона ни једном комунисти, деру се фашистички крвници, а ми кажемо: у тој борби неће бити пардона злочиначким фашистичким вођама и њиховим верним слугама, у тој борби неће бити пардона фашистичкој финансијској олигархији и њеним сатрапима.

Комунисти Југославије! Не оклевајте ни тренутка већ се хитно спремајте за ту тешку борбу. Сместе прилагодите своје организације и њихов рад за тај последњи бој. Предузимате све да чим боље осигурате ваше драгоцене кадрове који су вам данас више него икад потребни у тој борби. Организујте радничке масе и предајте им ваше тешко стечено искуство. Станите на чело радних и национално угњетених маса и водите их у борбу против фашистичких тлачитеља наших народа. Одлучност, дисциплина и хладнокрвност нека влада међу вама, јер ви морате тиме дати пример другима. Извршите своју дужност авангарде радничке класе Југославије. Напред у последњи и одлучни бој за слободу и срећу човечанства.

Да живи велика и непобедива земља социјализма — Совјетски Савез!

Да живи херојска партија бољшевика С. К. П.!

Да живи вођ и организатор прошлих и будућих победа великог и моћног Совјетског Савеза друг Стаљин!

Да живи Комунистичка Интернационала!

Да живи Комунистичка партија Југославије!

Да живи најшира солидарност свих угњетених и поробљених!

Да живи јединство и борба радних маса Југославије!

Доле империјалистичко-фашистички злочинци на челу са крвницима Хитлером, Мусолинијем и осталим сатрапима.

Централни Комитет

Комунистичке партије Југославије

Fotokopija proglasa CK KPJ povodom napada fašističke Nemačke na Sovjetski Savez

lite da se proliva dragocena krv herojskih sovjetskih naroda bez vašeg učešća. Vaše parole moraju biti: nijedan radnik ili radnica ne sme otići u fašističku Nemačku, da svojim radom jača snage fašističkih bandita. Ni jedan top, ni jedna puška, ni jedno tane, ni jedno zrno žita itd. ne sme vašom pomoći dospeti u ruke fašističkih zločinaca. Mobilizujte sve vaše snage protiv toga, da naša zemlja bude baza za snabdevanje fašističkih rulja, koje kao besni psi napadaju na Sovjetski Savez, na našu dragu socijalističku domovinu, na našu nadu i kulu svetilju prema kojoj s nadom upire oči napaćeno radno čovečanstvo čitavog svijeta.

Radnici na železnici i ostalim transportnim sredstvima, vi ne smijete biti onaj kanal kroz koji će prolaziti ubojito oružje i druga ratna sredstva namenjena protiv Sovjetskog Saveza i vas samih. Setite se vaših borbenih tradicija iz prošle intervencije kapitalističkog sveta protiv mlade sovjetske republike. Učinite sve što je u vašoj moći, da onemogućite fašističkim zločincima da vas iskoriste protiv Sovjetskog Saveza, nego i pred radnim narodom naše zemlje i čitavog sveta.[1] Mi vas pozivamo da u ovim sudbonosnim časovima izvršite svoju dužnost koja vam je namenjena u ovoj otsudnoj borbi.

OMLADINO JUGOSLAVIJE!

Bije se poslednji boj s tvojim najvećim neprijateljem — s krvnikom mlade generacije, s fašističkim zločincima protiv kojih si se ti uvek spremno borila kad te je Komunistička partija pozvala. Protiv tih istih tvojih krvnih neprijatelja mlada generacija Sovjetskog Saveza već bije težak i krvavi boj. Proliva svoju dragocenu krv za tvoju srećniju budućnost ta ista omladina Sovjetskog Saveza koja je s pesmom na ustima gradila socijalizam, koja je već imala izvojevano sve to za čime ti, omladino Jugoslavije, čezneš. Imala je srećan kulturan život i osiguranu budućnost. Možeš li ti, omladino, ostati po strani? Ne možeš, ti moraš takođe sada biti u prvim redovima borbe protiv fašističkih zločinaca. Okupljaj svoje snage u Savezu komunističke omladine, da pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije zauzmeš svoje mesto u borbenim redovima radničke klase.

HRVATSKI NARODE: RADNICI, SELJACI, VOJNICI I SVA POŠTENA INTELIGENCIJO!

Sluga fašističkih osvajača — izdajnik Pavelić — hoće da se hrvatski narod iskoristi u borbi protiv Sovjetskog Saveza i

[1] Nejasno u originalu (Prim. red.).

protiv oslobodilačke borbe naših naroda. Nije li već taj, nevinom krvlju poprskani zločinac, naneo dovoljno sramote hrvatskom narodu? Zar ćete dozvoliti da još i ta strašna izdaja bude pokrivena tvojim hrvatskim imenom? Zar ti hrvatska gospoda već nisu u prošlosti nanela dovoljno sramote? Ne! Sada kad je tvoja istinska sloboda već tako blizu, ti, hrvatski narode, nećeš dopustiti takve izdaje. Vojnici u kasarnama, radnici u fabrikama, seljaci u selu, ujedinite se u jedan jedinstveni front i borite se svim sredstvima protiv te fašističke izdajničke bande i njihovih fašističkih gospodara. Budite spremni da zajedno s ostalim radnim narodom grada i sela zemalja Jugoslavije zauzmete svoje mesto u prvim redovima u borbi za vašu srećniju budućnost.

SRBI, SLOVENCI, CRNOGORCI, MAKEDONCI I SVI OSTALI POROBLJENI NARODI JUGOSLAVIJE!

Vi koji stenjete pod okupatorskom čizmom, svi vi koji ljubite slobodiu i nezavisnost, koji nećete fašističkoga ropstva, znajte da je kucnuo čas vašeg skorog oslobođenja od fašističkih osvajača. Zato doprinesite i vi vaš deo -u borbi za vašu slobodu, pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije. Borba Sovjetskog Saveza jeste i vaša borba, jer se on bori protiv vašeg neprijatelja pod čijim vi jarmom stenjete. Ne dajte se zavesti raznim domaćim reakcionarima koji su u službi fašističkih bandita. Vaše mesto jeste u borbenim redovima radničke klase, koja se bori za vašu istinsku slobodu i nezavisnost. Od tel borbe zavisi vaša budućnost i budućnost vaše dece. Ako ljubite svoju slobodu i nezavisnost, ako nećete biti tuđi robovi, ako želite da se oslobodite fašističkog ropstva, onda pomognite svim sredstvima pravednu borbu velike i miroljubive zemlje socijalizma — Sovjetskog Saveza, ujedinite svoje snage protiv vaših ugnjetača, fašističkih osvajača, koji porobiše i opljačkaše vašu zemlju.

KOMUNISTI JUGOSLAVIJE!

Došao je onaj najteži čas koji smo mi u našoj borbi predvideli. Mi smo znah šta spremaju fašistički zločinci protiv SSSR-a i čitavog radničkog čovečanstva. Krvožedni fašistički vlastodršci, koji drže u ropstvu svoje narode i narode podjarmljenih zemalja, navestiše nam rat do istrebljenja, navestiše preko radija krvavi pokolj komunista. Mi tu borbu prihvaćamo, jer mi smo je očekivali i mi smo se na nju spremili. U toj borbi neće biti pardona ni jednom komunisti, deru se fašistički krvnici, a mi kažemo: u toj borbi neće biti pardona zločinačkim fašisti-

čkim vođama i njihovim vernim slugama, u toj borbi neće biti pardona fašističkoj finansiskoj oligarhiji i njezinim satrapima.

Komunisti Jugoslavije! Ne oklevajte ni trenutka već se hitno spremajte za tu tešku borbu. Smesta prilagodite svoje organizacije i njihov rad za taj poslednji boj. Preduzmite sve da čim bolje osigurate naše dragocene kadrove koji su nam danas više nego ikad potrebni u toj borbi. Organizujte radne mase i predajte im vaše teško stečeno iskustvo. Stanite na čelo radnih i nacionalno ugnjetenih masa i vodite ih u borbu protiv fašističkih tlačitelja naših naroda. Odvažnost, disciplina i hladnokrvnost neka vlada među vama, jer vi morate time dati primer drugima. Izvršite svoju dužnost avangarde radničke klase Jugoslavije. Napred u poslednji i odlučni boj za slobodu i sreću čovečanstva!

DA ŽIVI VELIKA I NEPOBEDIVA ZEMLJA SOCIJALIZMA — SOVJETSKI SAVEZ!

DA ŽIVI HEROJSKA PARTIJA BOLJŠEVIKA SKP!

DA ŽIVI VOD I ORGANIZATOR PROŠLIH I BUDUĆIH POBEDA VELIKOG I MOĆNOG SOVJETSKOG SAVEZA, DRUG STALJIN!

DA ŽIVI KOMUNISTIČKA INTERNACIONALA!

DA ŽIVI KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

DA ŽIVI MEĐUNARODNA SOLIDARNOST SVIH UGNJETENIH I IZRABLJIVANIH!

DA ŽIVI JEDINSTVO I BORBA RADNIH MASA JUGOSLAVIJE!

DOLE IMPERIJALISTIČKO-FAŠISTIČKI ZLOCINCI NA CELU SA KRVAVIM HITLEROM, MUSOLINIJEM I OSTALIM SATRAPIMA!

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE

PROGLAS
CK KP.I NARODIMA JUGOSLAVIJE
OD 12 JULA 1941 GOD.

NARODI JUGOSLAVIJE: SRBI, HRVATI, SLOVENCI, CRNOGORCI, MAKEDONCI I DRUGI!

Već preko tri nedelje bije se najveća i najkrvavija bitka u istoriji sveta. S jedne strane nasrću divlji fašistički čopori Hitlera, koji kao izgladneli psi krvavih gubica i isplaženih jezika gine očajne napore da se dočepaju onih ogromnih bogatstava koja su sebi stvorili u znoju lica svoga miroljubivi narodi Sovjetskog Saveza. S druge strane bori se sa dosad neviđenim junaštvom i samopožrtvovanjem herojska Crvena armija, digao se čitav sovjetski narod na poziv svoga velikog i genijalnog vođe, druga Staljina da odbrani svoju zemlju, da uništi krvave fašističke hijene koje se usudiše da napadnu na miroljubivu cvatuću zemlju, na njegov mirni rad, na njegovu kulturu, na njegovo blagostanje.

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI JUGOSLAVIJE!

Postavimo sebi pitanje: da li se narodi Sovjetskog Saveza bore samo za sebe? Da li se ta njihova džinovska borba protiv fašističkih osvajača tiče samo njih? Ne, ona se tiče i nas; ona se tiče svih porobljenih naroda, ona se tiče svih onih kojima preti opasnost porobljavanja, ona se tiče čitavog kulturnog sveta. Može li danas i jedan kulturan čovek zdravoga razuma verovati u glupe laži fašističkih krvopija i osvajača kako se oni tobože bore protiv boljševizma, za dobro evropskih naroda. Ne, u te nove laži fašističkih glavoreza danas više niko ne veruje. Uvek su ti banditi našli neki lažni izgovor

kad god su napali ili porobili neku zemlju, ali najgluplja i najprpzirnija laž jeste njihov izgovor za napad na Sovjetski Savez. Čitav kulturni svet: svi narodi porobljenih zemalja, narodi Engleske, Amerike itd. s prezrenjem odbacuju te najnovije laži Hitlerove fašističke bande i šačice njenih vernih pasa u porobljenim zemljama. Svi ti narodi simpatišu, dive se herojskoj borbi Crvene armije i spremni su da pomažu pravednu borbu Sovjetskog Saveza, jer su danas svjesni toga da je ta borba sovjetskog naroda ujedno i njihova borba; oni su svjesni toga da je to borba na život i smrt protiv najvećeg neprijatelja čovečanske slobode,« kulture i napretka. U čitavom svetu danas je već stvoren jedinstveni front svih demokratskih progresivnih snaga u borbi protiv mraka, nasilja i ropstva — protiv fašizma.

NARODI JUGOSLAVIJE: SRBI, HRVATI, SLOVENCI, CRNOGORCI, MAKEDONCI I DRUGI!

Vaša je zemlja porobljena i opljačkana od tih istih zločinaca koji se drznuše da dignu svoje okrvavljene, kandže na Sovjetski Savez. Vi ste bili pobeđeni u ratu, ali niste pokoreni. Slavne tradicije borbi za pravdu i slobodu vaših dedova ne smeju biti zaboravljene. Sada je vreme da pokažete da ste dostojni potomci svojih slavnih predaka. Sada je vreme, sada je kucnuo čas da se dignete svi kao jedan u boj protiv okupatora i njihovih domaćih slugu, krvnika naših naroda. Ne prezajte ni pred kakvim terorom neprijatelja. Na teror odgovarajte masovnim udarom po najosetljivijim tačkama fašističkih okupatorskih bandita. Uništavajte sve—sve što koristi fašističkim osvajačima. Ne dozvolimo da naše železnice prevoze ratni materijal i druga sredstva koja služe fašističkim hordama u njihovoj borbi protiv Sovjetskog Saveza. Stvorimo od naše zemlje opsednutu tvrđavu za fašističke osvajače.

S R B I !

Vaši najbolji sinovi već se bore po brdima protiv fašističkih ugnjetača. No to nije dovoljno, čitav srpski narod mora da pomaže te borce i njihovu borbu. Svi oni koji mogu i koji su sposobni neka stupaju u partizanske odrede.

Fašistički okupatori osećaju taj snažan otpor srpskog naroda i zato nastoje da po svaku cenu stvore od domaćih izroda svoje oružje, svoju potporu. Oni su tu potporu našli u prezrenom izdajici Ljotiću, u tako zvanim komesarima na čelu s krvnikom Aćimovićem, oni su tu potporu našli u šačici policiskih pasa kao što su: Dragi Jovanović, Vujković, Bećarević,

Kosmajac i drugi. Ti izrodi srpstva hvataju po ulicama i kućama komuniste i druge narodne borce koji se bore za tvoju slobodiu i predaju ih u ruke fašističkih osvajača koji porobiše i opljačkaše tvoju zemlju. Oni streljaju u masama te tvoje sinove.

Srpski narode, šta su zaslužili ti izrodi? Zaslužili su ne samo tvoj prezir, nego i sramnu smrt izdajica koja ih mora pre ili kasnije stići. Srbi, onemogućite te izrode da sprovode u delo naredbe svojih okupatorskih fašističkih gospodara. Sav srpski narod mora dati najžešći otpor tim slugama osvajača.

»

HRVATI!

Groznu sramotu nanosi vam ogavni izdajnik Pavelić i njegova ustaška banda stvarajući nekakve dobrovoljačke odrede protiv sovjetskog naroda. Hrvati, ne dozvolite da ijedan dobrovoljac krene protiv Sovjetskog Saveza. Ako vas budu terali na silu, vi bežite u šume i stvarajte partizanske odrede, vodite borbu protiv okupatora i Pavelićeve ustaške bande. Hrvati, crganizujte se i srušite uzurpatorsku vladavinu Pavelića, ujedinite svoje snage sa srpskim, crnogorskim, slovenačkim i drugim narodima koji već vode oružanu borbu protiv okupatora i njihovih slugu. Ustajte bez oklevanja na borbu protiv okupatora i ustaša koji idu u pohod protiv oslobodilačke borbe Srba, Crnogoraca i drugih naroda.

KOMUNISTI HRVATSKE, SLOVENIJE, DALMACIJE, MAKEDONIJE ITD.!

Ne oklevajte ni časa, već hitno organizujte partizanske odrede. Stanite na čelo oslobodilačke narodne borbe protiv okupatora kao što to već čine vaši srpski i crnogorski drugovi.

Iskoristite sada u ovoj. teškoj situaciji vaše godinama stečeno iskustvo. Ne prezajte ni pred kakvim žrtvama sada kad je u pitanju oslobođenje naroda, kad fašistički krvoloci prete da istrebe sve što je napredno i slobodoljubivo. U boj drugovi! U boj protivu fašističkih zlotvora, neprijatelja slobode i napretka, u boj za slobodu i nacionalnu nezavisnost, u boj za zbacivanje fašističkog okupatorskog jarma!

Komunisti, na vama leži težak, ali častan zadatak organizacije izvođenja teške borbe sa krvoločnim fašističkim zločincima. Imajmo stalno u vidu da sovjetski narodi liju potocima svoju dragocenu krv za spas čitavog čovečanstva i to nam nalaže da ne oklevamo ni časa, da se svim snagama i sredstvima borimo u prvim redovima naroda protiv fašističkih zloči-

naca koji ugnjetavaju našu zemlju i koji su napali na veliki i snažni Sovjetski Savez nadajući se brzoj pobedi kako bi onda lakše podjarmili čitav svet. Ti banditi dobijaju sve jače i jače udarce od slavne Crvene armije. Naš je zadatak da na ovome našem frontu, u našoj zemlji stvorimo za fašističke osvajače propast, a ne bazu za snabdevanje fašističkih hordi na severu. Budimo hrabri, budimo uporni, budimo brzi u svojim akcijama, jer tu je u pitanju čast naše Komunističke partije kao najborbenijeg odreda radničke klase, tu je u pitanju čast našeg naroda.

RADNICI, SELJACI, GRAĐANI, OMLADINO JUGOSLAVIJE!

U boj! U boj protiv fašističke okupatorske bande koja teži da istrebi ne samo najveće borce naroda, već i Slovene na Balkanu, koja teži da podjarmi čitav svet, koja teži da zavede najstrašniju vladavinu, nad narodima koju pamti istorija. U boj, jer je sad kucnuo čas da zbacimo okupatorski fašistički jaram. U boj, jer to je naš dug pred sovjetskim narodom koji se bori i za našu slobodu. U boj, u poslednji boj za uništenje fašističke zaraze!

12 jula 1941 g.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE

PROGLAS
CK KPJ NARODIMA JUGOSLAVIJE
OD 25 JULA 1941 GOD.

NARODI JUGOSLAVIJE!

Radnici, seljaci i građani, svi vi koji ste porobljeni, koji nećete tuđeg jarma, koji nećete da budete robovi omraženih fašističkih osvajača, koji volite svoju slobodu i nezavisnost, koji niste zaboravili slavna dela svojih predaka koji su hiljadu i više godina branili svoju rodnu grudu, natopljenu znojem i krvlju, koju su im hteli oteti grabežljivi osvajači i nametnuti im ropski jaram! Kroz vekovebio je najveći neprijatelj svih iužnih i drugih Slovena nemački osvajač. S njim su se naši dedovi mnogo puta hvatali u koštac da bi odbranili svoju zemlju i svoju nacionalnost. Danas se taj isti vekovni neprijatelj našeg naroda povampirio u obliku krvoločnog nemačkog fašizma koji teži ne samo da uništi nas južne Slovene da nas zbriše s lica zemlje, već se usudio da napadne na našu veliku slovensku braću, na ruski narod, na veliku bratsku zajednicu naroda Sovjetskog Saveza. Nemački fašizam teži da porobi čitav svet, da uništi sve kulturne tekovine čovečanstva, da uništi demokratiju i zavede najmračniji srednjovekovni režim, režim neznatne šake nemačkih barona i krupnih kapitalista, kojima bi morali da robuju svi narodi sveta kao i nemački narod. Protiv tih neuračunljivih bandita, na čijem se čelu nalazi najobičniji luđak — Hitler, ujedinio se čitav kulturni svet. Sovjetska Rusija i Engleska stvorile su vojni savez protiv fašističkih osovinskih osvajača, Amerika pomaže tu borbu. Čitav kulturni svet je danas na strani Sovjetskog Saveza koji vodi herojsku borbu sa nemačkim fašističkim hordama. Plemenite demokratije ujedinile su se u borbu protiv mračnih fašističkih pljakaša, razbojnika i lopova koji su porobili i opljačkali čitavu Evropu.

Herojska Crvena armija zadaje fašističkim napadačima udarac za udarcem. Digli su se dvestomilionski narodi Sovjetskog Saveza — svi kao jedan — da unište fašističke horde koje su se usudile da provale u njihovu zemlju, da unište najveću opasnost koja je zapretila čitavom čovečanstvu. Dižu se porobljeni narodi Evrope da zbace jaram fašističkih okupatora. Diže se čitav progresivni svet da odbrani svoju kulturu i slobodu od fašističkih varvara i zločinaca kakve ne pamti istorija sveta.

Srbi, Hrvati, Slovenci, Crnogorci, Makedonci i drugi, sad je kucnuo čas da se oslobodite nesnošljivog i omrznutog fašističkog ropstva! Ne oklevajte ni časa, jer je ovo najbolji trenutak da obračunate s neprijateljima čija prljava čizma gazi vašu svetu zemlju, gazi vašu slobodu. Sad je vreme da obračunate s neprijateljima koji uništavaju vaše nacionalne tekovine, otimaju vaše dobro, seju među vama bratoubilačku mržnju, fizički istrebljuju vaše najbolje sinove koji se hrabro bore za oslobođenje naroda. Ne verujte onima koji vam govore: »Sada još nije vreme«, jer na usta ovih kukavica ili običnih izdajnika govore okupatori. Znajte da vaše oslobođenje može i mora biti izvojevano vašim sopstvenim snagama. Tako su radili vaši đeđovi i pradedovi. Oni su uvek svojim snagama branili svoju rodnu grudu i svoj opstanak. Ne dozvolite da slavne tradicije vaših naroda budu pomračene kukavičlukom. Dignite se svi kao jedan u odlučni boj sa fašističkim razbojnicima i njihovim domaćim slugama koji za čanak sočiva kao verni psi služe okupatorima. Obračunajte s tim odvratnim izdajnicima čija izdaja nadmašuje sve izdaje u istoriji vaših naroda. Prezreni bandit Pavelić i njegova malobrojna horda ubica zaslužuju ne samo prezrenje čitavog hrvatskog naroda, već i sramnu smrt izdajica i okorelih ubica, jer oni ubijaju u masama najbolje sinove hrvatskog naroda, oni istrebljuju hiljade i hiljade srpskog stanovništva ubijajući ne samo muškarce, već i decu, žene i starce.

HRVATSKI NARODE!

Zločinac Pavelić sa svojom ustaškom hordom sramoti svetio hrvatsko ime. On kalja tvoju čast pred spoljnim kulturnim svetom. Tvoja je sveta dužnost da učiniš kraj tim zlodelima jednog zločinca čije je mesto na vešalima. Seti se, hrvatski narode, svojih slavnih predaka koji su se borih »za čast i slobodu zlatnu«. Seti se Matije Gupca i drugih narodnih heroja koji su se u prošlosti borili za pravdu i slobodu protiv nemačkih osvajača i tlačitelja naroda, koji su se borili za pravdu i slobodu hrvatskog naroda.

Sad je kucnuo čas, hrvatski narode! Ujedinite se svi od radnika, seljaka pa do građanina u borbi protiv okupatora koji su hrvatskom narodu oteli njegove najlepše krajeve — Dalmaciju itd. Dignite se i srušite marionetsku vladu Pavelića.

S R B I !

Vama su okupatori nametnuli za komesare i upravu najgore izrode i izdajnike srpskog naroda. Sami nemački okupatori osećaju se suviše slabi da bi održali svoju okupatorsku vladavinu i pljačkali srpski narod, zato su našli domaće sluge, ubice i dželate u licu Aćimovića, Dragog Jovanovića, Ljotića, policiskih škorpija: Vujkovića, Kosmajca, Rađana Grujičića itd. Ti izrodi hvataju po ulicama sinove i kćeri srpskog naroda, i onda ih u masama ubijaju po zapovesti nemačkih okupatora.

Srpski narode! Možeš li ti dozvoliti da ovi zločinci i dalje nekažnjeno vrše svoje strašne zločine? Znaš h ti koga ubijaju ti dželati? Oni ubijaju tvoje najbolje borce. Oni ubijaju one koji su neustrašivo ustali u borbu za slobodu i čast srpskog naroda. Srpski partizani — to su tvoji heroji! Oni su već danas ponovo osvetlali pred čitavim kulturnim svetom tvoje srpsko ime koje je bilo okaljano izdajstvom i kukavičlukom raznih izdajnika i petokolonaša. Možeš h ti, srpski narode, da mirno gledaš kako ginu tvoji najbolji sinovi od ruku tvojih domaćih izdajnika, okupatorskih slugu? Ne! Ti, srpski narode, to nećeš dozvoliti. Srpski partizani daju svoje živote za tvoju slobodu, za tvoju čast i ti si dužan da pomogneš ove svoje borce. Nije danas dovoljno da se bore samo partizani. Kucnuo je čas da se digne čitav narod za svoju slobodu, da protera okupatore i njihove odvratne sluge koji danas po zapovesti osvajača terorišu srpski narod. Oni po naredbi svojih nemačkih gospodara organizuju neke protivnarodne odrede da bi ih poveli protiv boraca za nacionalnu slobodu. Oni okupljaju najgori ološ, jer nijedan pošten Srbin, pa ma on nosio i žandarmerisku uniformu, ne može i ne sme da služi ugnjetaču srpskog naroda, da se bori protiv sopstvenog naroda. Svi vi, koji ste dobili oružje i kojima je sveta narodna stvar, okrenite to oružje protiv okupatora i njihovih slugu.

Na ustanak srpski narode! Ugledaj se na Crnogorce, narod koji je ustao da zbaci okupatorski jaram italijanskih fašista. Ujedinite se, svi srpski rodoljubi u borbi protiv omrznutog okupatora! Ne dajte okupatorima ni jednog zrna žita, ne dajte im stoke i drugih vaših proizvoda. Terajte stoku u brda, a žito i drugo skrivajte. Ne slušajte naredbe izdajničkih

komesara i drugih slugu nemačkih okupatora. Budite uvereni da će pobeda nad fašističkim osvajačima biti sigurno izvojevana i onda teško onima koji su služili interesima okupatora. Oni se neće moći nigde sakriti od narodnog suda zbog učinjenog zločina, zbog nevino prolivene krvi narodnih boraca.

NARODI JUGOSLAVIJE!

Komunistička partija Jugoslavije organizuje i vodi partizansku borbu u Srbiji, Crnoj Gori, u Bosni i Hercegovini, u Vojvodini, u Hrvatskoj i Dalmaciji, u Sloveniji. Ona organizuje i vodi partizanske borbe, jer to smatra svojom dužnošću pred narodom. Ona je u toj borbi dala već stotine svojih žrtava, ali ona ne vodi tu borbu radi osvajanja vlasti za sebe da bi iskoristila situaciju za postizanje svojih ciljeva, kao što to hoće da prikažu okupatori i njihovi domaći agenti. Cilj okupatora i njihovih agenata jeste da odvoje narodne mase od komunista, da komuniste izoluju od masa, jer se okupatori boje komunista koji smelo i neustrašivo, ne štedeći svoje živote vode borbu protiv tuđina koji su porobili našu zemlju. Sovjetski Savez, Engleska i Amerika udružili su se da bi uništili fašističke osvajače "koji ugrožavaju čitav svet. Narodi Jugoslavije treba da se ujedine bez obzira na politička i verska uverenja i da jedinstvenom borbom proteraju omrznute okupatore iz svoje zemlje. U ime slobode i nacionalne nezavisnosti Komunistička partija Jugoslavije poziva sve rodoljubive narodne elemente da se ujedine u borbi protiv zajedničkog neprijatelja — fašističkog okupatora i domaćih izdajnika.

Partizanski odredi imaju zadatak da uništavaju sve što služi neprijateljima naroda — fašističkim okupatorima. Ali, to nije samo dužnost partizana, već je to dužnost svakog rodoljuba. Učinimo da naša zemlja bude okupatoru grobnica, a ne baza za njegovo snabdevanje. Ugledajmo se na heroizam naroda Sovjetskog Saveza, na heroizam Crvene vojske kome nema primera, čiji se borci bore preziruć smrt ne zato što među njima vlada fanatizam već zato što bezgranično vole svoju'socijalističku domovinu, zato što su svesni opasnosti koja preti njihovoj voljenoj domovini.

Bezgranično herojstvo Crvene armije i čitavog sovjetskog naroda, zatim jedinstvo svih' sila demokratije sveta zalog je za sigurnu pobedu nad fašističkim razbojničkim osvajačima.

DA ŽIVI SOVJETSKI SAVEZ I HEROJSKA CRVENA ARMIJA!

DA ŽIVI DRUG STALJIN!

DA ŽIVI JEDINSTVENA BORBA NARODA JUGOSLAVIJE PROTIV OKUPATORA!

DA ŽIVI SLOBODA I NACIONALNA NEZAVISNOST NARODA JUGOSLAVIJE!

DA ŽIVE NAŠI PARTIZANI — BORCI ZA SLOBODU!

DA ŽIVI KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

SMRT FAŠISTIČKIM OSVAJAČIMA!

SMRT NJIHOVIM DOMAĆIM SLUGAMA I IZDAJNICIMA NARODA!

25 jula 1941 g.

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE

BORBE U SRBIJI 1941

I

DOKUMENTI PARTISKIH ORGANIZACIJA I PARTIZANSKIH ŠTABOVA IZVEŠTAJI IZ „BORBE*

br. 1

PROGLAS POKRAJINSKOG KOMITETA KPJ
ZA SRBIJU OD JULA MESECA 1941 GOD.

SRPSKI NARODE!
RADNICI, SELJACI, GRAĐANI!
SRPSKE MAJKE I SESTRE!
SRPSKA OMLADINO!

Fašistički razbojnici na čelu sa suludim Hitlerom, koji su okupirali našu zemlju, izvršili su mučki napad na Sovjetsku Rusiju, zemlju u kojiu ugnjeteni narodi s pravom polažu sve svoje nade. Time su oni učinili da je borba ugnjetenih naroda postala sastavni deo odbrane Sovjetskog Saveza, junačke borbe nesalomljive Crvene armije.

Kucnuo je čas kada srpski slobodoljubivi narod, koji je stolećima gledao u velikom ruskom narodu zaštitnika svoje nacionalne nezavisnosti, treba da se digne na noge i da odlučno postavi pitanje svoga oslobođenja ispod ropstva krvožednih okupatora. Srpski narod i ovoga puta mora oživeti svo je svetle borbene tradicije.

Sada se radi o potpunom slomu fašizma, o oslobođenju čovečanstva od tih podivljalih hordi. Upravo, radi se o borbi na život i smrt, od čijeg ishoda zavisi ne samo sudbina SSSR-a, već i sudbina i sloboda čitavog srpskog naroda, svih porobljenih naroda Jugoslavije. Za srpski narod se sada postavlja pitanje: biti ih ne biti. Ili rob podivljalih fašističkih bandi, koje nas, Slovene, smatraju nižom rasom, ili narod srećan, slobodan i nezavisan!

Srpski narode, ne oklevaj! Sada i samo sada kucnuo je čas da učinimo kraj pljački i nasilju okupatora. Ne zaboravi da to možeš učiniti samo udruženim snagama sa moćnim Sovjetskim Savezom, sa nepobedivom bratskom slovenskom Rusijom, na čelu sa velikim sinom ruskog naroda — Staljinom. Seti se, srpski narode, svoje slavne prošlosti i ne slušaj kukavice i malodušnike koji pozivaju na čekanje. Čekati — to znači igrati se svojom sudbinom, budućnošću narodnom.

SRPSKI NARODE!

Ne slušaj ni one koji te (huškaju protiv bratskog hrvatskog naroda i drugih naroda. Neprijatelj svuda pruža svoju otrovnu žaoku; on hoće da poseje mržnju medu narodima. Njegovo je geslo: zavadi pa vladaj, a naše: bratstvo s narodima u borbi protiv okupatora i njihovih slugu. Srpski narode, ti koji si u svojoj istoriji, u svojoj borbi znao da prezreš i kazniš izdajice, budi danas nemilosrdan prema svim prljavim nitkovima, prodanim nacionalnom neprijatelju, koji su u ratu izdali našu zemlju. Prognaj iz svoje sredine izdajnike srpske grude: ljotićevce i Stojadinovićeve agente. Ovi uljezi i izrodi hapse najbolje Srbe i sinove srpskog naroda i predaju ih u ruke zloglasnom gestapou — u ruke pobesnelih Hitlerovih dželata.. Ovih dana opet je pala krv najboljih sinova srpskog naroda. Mučki, na kukavički način, izvedeni su iz podruma beogradske glavnjače borci za slobodu — i streljani. Ali, narod nikada ne ostaje dužan. Dan odmazde je tu. Mi komunisti, poručujemo svima i svakome s one druge strane da prihvatamo bačenu rukavicu. Neka upamte učesnici ovoga zločina da ih narodna kazna neće mimoići.

SRBI I SRPKINJE!

Ostavite na stranu sitne raspre. Svi kao jedan u borbu protiv okupatora. Svim silama, svim sredstvima slabite njegovu snagu radi naše budućnosti, naše slobode. Izdajica je onaj ko ma čime — radom, materijalom, hranom, novcem, porezom, kupovanjem „Novog vremena", slušanjem laži preko radia itd. — pomaže okupatore i njegove najamnike. Ne dozvolite da preko naše zemlje ode ma kakva pomoć fašističkim ruljama, a protiv SSSR-a, protiv samih nas.

DRUGOVI RADNICI I SELJACI!

Svrstavajte se u guste redove oko vaše junačke partije — Komunističke partije Jugoslavije! Neprijatelj je već dobio

i sve više dobija smrtnonosne udarce. Gore glave! S verom u same sebe i Crvenu armiju, napred u borbu! S nama je danas čitav radni svet Evrope, svi evropski ugnjeteni narodi, sve zemlje koje čeznu za mirom i slobodom, sa nama je moćni Sovjetski Savez — ta neprobojna tvrđava.

SRPSKA OMLADINO!

Uvek sa svojim narodom, ti ćeš i ovoga puta biti u prvim borbenim redovima. Neka ti bude primer herojska omladina Sovjetskog Saveza, koja se neustrašivo bori za stvar čitavoga čovečanstva. Zareci se da nećeš ostati mirna dok i jedna prljava fašistička noga hoda po tvojoj zemlji.

DOLE RAZBOJNIČKI FAŠIZAM!
ŽIVEO MOĆNI SOVJETSKI SAVEZ, NAJJAČA POTPORA BORBE UGNJETENIH NARODA!
ŽIVEO JOSIF VISARIONOVIĆ-STALJIN, VOD CELOKUPNOG NAPREDNOG I SLOBODOLJUBIVOG ČOVEČANSTVA!
ŽIVELO JEDINSTVO SRPSKOG NARODA U OSLOBODILAČKOJ BORBI!
ŽIVELO BRATSTVO I SLOGA JUŽNOSLOVENSKIH I BALKANSKIH NARODA!
NAPRED U OSLOBODILAČKU BORBU PROTIV OKUPATORA I NJIHOVIH SLUGU!
ZA SLOBODU, ZA ČAST, ZA NACIONALNU NEZAVISNOST!

KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE
POKRAJINSKI KOMITET
ZA SRBIJU

BR. 2

saopštenje glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda za srbiju od 1 Vin 1941 god. o spasavanju druga aleksandra rankovića iz beogradske bolnice

GRAĐANIMA GRADA BEOGRADA

30 jula beogradska policija, po nalogu svojih gospodara nemačkih gestapovaca, najsvirepijih krvnika i ubica sinova srpskog naroda, organizovaia je sprovod jednog žandarma, koji je bio ubijen u borbi sa našim herojskim partizanima. Do ubistva je došlo u momentu kada su partizani spašavali jednog narodnog borca iz krvavih kandži nemačkih okupatora i bandita. Pošto okupatorske sluge, gospoda tzv. komesari i uprava grada Beograda nastoje da tu stvar izvrnu, jer nemaju kuraži da narodu kažu istinu, smatramo za potrebno da građanima građa Beograda i čitavom srpskom narodu kažemo pravu istinu o ovom događaju. 27 jula u 10 sati pre podne na ulici bio je napadnut dotični narodni borac i dosta teško ranjen od strane osmorice gestapovaca. Ah gestapo se nije zadovoljio samo time, već je nastavio sa zlostavljanjem ranjenog borca. Zatim su ga preneli u bolnički zatvor da ga što pre izleče kako bi ga onda mogli postepeno raznim mukama sadistički ubiti kao što ubijaju stotine narodnih boraca srpskog naroda.

Imajući u vidu strašne muke i smrt koja je pretila našem dragocenom borcu, naredio je štab NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA jednoj grupi partizana da oslobodi dotičnog druga iz krvavih okupatorskih kandži.

САОПШЕЊЕ

ГРАЂАНИМА ГРАДА БЕОГРАДА

повећана београдска полиција, по недогутљивој господару-немачком пе-
повести, најсвирепијих средстава убица српског-српског народа, организовала
је спровод једног жандара, који је био убијен у борби са нашим херојским
партизанима. До убиства је дошло у кућетину где су партизани спасили
једног народног борца из крвавих канџи немачких окупатора и овдашњих по-
то окупаторске слуге, господа-пашалија, мислећи притајене да могу да тесто
ве да ту стварају заверу, јер немају куража да народу кажу истину, сматра-
ве потребно да грађанима града Београда и читавом српском народу каже
мо праву истину о овом догађају. 27 јуна у 10 сати пре подне на улици
ово је нападнут дотични народни борац и доста тешко рањен од стране
осморице пестаповаца, али пошто се у задовољио само тим, већ је пе
тим се злостављањем бесног борца, чији су га пресрели у болничкој ма
нир да, што пре излече како би га отео мрдко постарао, а наши мајстори
садистички убици као што убијају стотине народних бораца српског наро-
Имајући у виду страшне муке и патње које је претрпео наш дрогоцени
борац, нарочито је што НАРОДНО ОСЛОБОДИЛАЧКА ПАРТИЗАНСКА ОРУЖЈА
група партизана да ослободи дотичног друга из крвавих окупаторских ко-
ва. Ако је група имала задатак да оружаном силом спасе угроженог друга,
убијених жандарм сопствјем у руци дало је отпор партизанима и у том бо-
ју убијен је један од још једним пестаповцима чији су сви чланови зати-
нили.

Да, страшна друг је комунista, који је увек способан дати живот за пра-
ведну народну стварност, па зато потрајао наш је непобедиво живот за данас обо-
се са крвавим окупаторима и њиховим предвођима издајица у дану ства.
комесара и полицијских шкорпиона који своју подлу народну издају плаћају
као туђе чедо сви окуп. против народа, јер је био свестан своје улоге
у данашњој херојској борби коју с народ води за своје национ. ос-
ослобођење за своје ослобођење. Наравно треба истаћи који, као и читав
српски народ, жеље да ослободе ову домовину и се прерасте да одају почу-
шје немачких слуга и њихових господара, немачких окупатора, да наши на-
роду натуре страну као идеју и херојство. Верујући си наша подлаштво, дело
је сви они који се храбро боре ослобођење српског народа. Ко куп
нички издајати свој народ и служити туђим интересима, него треба се бо
рити и рамо рамо своје браћу борби против правих фашистичких ра-
дова.

Београд-Ваљево год.

ЗА ШТАБ
НАРОДНО ОСЛОБОДИЛАЧКИ ПАРТИЗАНСКИ
ОДРЕД И СРБИЈЕ

Ta je grupa imala zadatak da oružanom silom spase ugroženog druga. Ubijeni žandarm sa oružjem u ruci dao je otpor partizanima i u toj borbi ubijen je zajedno sa još jednim gestapovcem čiju su smrt Nemci zatajili.

Da, spaseni drug je komunista, koji je uvek sposoban dati život za pravednu narodnu stvar. I baš zato potreban nam je njegov život za dalje borbe sa krvavim okupatorima i njihovim prezrenim slugama, u licu tzv. komesara i policiskih škorpiona koji svoju podlu narodnu izdaju nazivaju.. -[1] kao tuđe nesavesno oruđe protiv naroda, jer nije bio svestan svoje uloge u današnjoj herojskoj borbi koju srpski narod vodi sa svojim krvnim neprijateljem za svoje oslobođenje. Građani grada Beograda, kao i čitav srpski narod, znače da ocene taj događaj i sa prezrenjem da odbiju pokušaje nemačkih slugu i njihovih gospodara, nemačkih okupatora, da našem narodu nature izdaju kao vrlinu i herojstvo. Heroji su naši partizani, heroji su svi oni koji se hrabro bore za oslobođenje srpskog naroda. Ne kukavički izdavati svoj narod i služiti tuđim interesima, nego hrabro se boriti i, ako treba, svoj život dati u borbi protiv prljavih fašističkih gadova.

1 VHI 1941 god.

IZ ŠTAJBA
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA U SRBIJI

[1] U originalu ispušten jedan red. Tekst se odnosi na žandarma koji je ubijen (Prim, red.)

BR. 3

pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju okružnom komitetu kpj za šabački okrug od 12 viii 1941 god.

OK u Š.[1]

Dragi drugovi,

Primili smo Vaš izveštaj 10 ovog meseca i predlog letka koji nameravate izdati.

Posle nemilih nedavnih događaja, koji su bili zadesili Vašu part, org., danas već možemo reći da je ona stala na svoje noge i da je, u srazmerno kratkom vremenu, prebrodila tešku krizu, u koju je bila bačena nesavesnim štetočinskim radom antipartiskih elemenata. Samo zdravi i Partiji odani kadrovi mogli su likvidirati sve ono što nije valjalo i zavesti red i rad u part. org. Mi Vam, drugovi, i ovoga puta stavljamo do srca da sve svoje snage napregnete u radu na jačanje svoje part, org. i njenom osposobljenju za krupne zadatke koji su postavljeni pred čitavu našu Partiju. Jedino od Vas zavisi koliko će rad u Vašem kraju napredovati. — Izvedene akcije 7 o. m. u B.[2] i Š. daće još više poleta u radu, pripremanju i izvođenju krupnijih akcija. Ne samo to, ova akcija doneće ogromne simpatije naroda našoj Partiji. Kod Vas je to prva akcija, ali po svom značaju i karakteru ona ne zaostaje za važnijim akcijama sprovedenim u ostalim krajevima Srbije. Sada je Vaš zadatak: iskoristiti tu akciju u cilju što čvršćeg povezivanja sa najširim masama toga kraja. Tu akciju treba shvatiti kao sig-

[1] Šabac
[2] Bogatić

nal za dizanje narodnog ustanka u Mačvi, čije svetle tradicije iz prošlosti ne treba smetnuti s uma ni za momenat. Otuda je Vaš letak sasvim pravilno postavljen. Na ovoj etapi ne smemo dozvoliti da Narodno-oslobodilačka borba poprimi isključivo komunistički karakter. Sektaštvo je danas najveća opasnost i protiv nje se moramo boriti na svakom koraku. Mi moramo uvući u borbu sve elemente koji su danas spremni za borbu protiv okupatora i njihovih slugu. No pri tome ne treba izgubiti iz vida da je jedino naša Partija sposobna da organizuje i predvodi narodnu borbu za oslobođenje ispod krvave čizme fašističkih okupatora.

Mi već danas možemo reći da je srpski narod, kao i narodi ostalih zemalja Jugoslavije, pošao na ustanak. Neprijatelj već oseća da mu gori pod nogama. Ali još mnogo treba učiniti u pojedinim krajevima pa da se neprijatelj svuda zaista oseti kao u »opsednutoj tvrđavi«. Taj zadatak leži na našoj Partiji. I ona ga mora časno izvršiti, ne samo radi duga svome narodu već i radi duga herojskom Sovjetskom Savezu, koji bije u istoriji sveta nezapamćenu bitku za slobodu čitavog sveta.

Borbu moramo nastaviti ne štedeći sebe. Došao je momenat kada moramo dati sve od sebe.

Ne gubite se u sitnicama. Rad među ženama, nar. pom.[1] i si. sve to mora biti podređeno glavnom zadatku. Sve glavne snage nužno je prebaciti na glavno težište rada. Naša Partija ojačaće u borbi, u njen sastav ući će najbolji, najprovereniji i u borbama očeličeni kadrovi.

Pored ranije postavljenih zadataka, u duhu linije našeg CK, evo još nekoliko uputstava za rad na Vašoj teritoriji:

1. Neodložno stvarati, proširivati i jačati partizanske odrede i istovremeno razvijati njihovu delatnost. Svakom odredu, svakoj part. org. i svakom čoveku posebno određivati dnevne zadatke, razvijajući do maksimuma samoinicijativu. Ne stvarajte više neke mrtve desetine — uz to još i bez oružja — koje čekaju na neki svoj momenat, već stvarajte manje i veće brzo pokretne odrede partizana. Naoružavajte se razoružavanjem žandarma, žand. stanica, nemačkih vojnika, te napadanjem na neprijateljske transporte i slagališta oružja i municije i ostale ratne spreme.

2. Odmah prići stvaranju zajedničkih komiteta, tj. odbora Narodno-oslobodilačkog fronta, povezujući se sa pristalicama svih bivših partija koje se danas izjašnjavaju za borbu protiv okupatora i njihovih slugu. Vodite računa o akciji četnika, raznih oficira i ljudima okupljenim oko njih. Svaki naš kontakt s njima dobro će doći. Neprijatelj već pokušava da i njih uvuče

[1] Narodna pomoć (Prim, red.)

u pohod na naše snage. Stoga ih moramo pridobiti za zajedničke akcije još odmah ih bar neutralisati u danom momentu. Kod pregovora sa našim eventualnim saveznicima treba se pozivati na postignuti savez između SSSR-a i Engleske. Sve druge razlike zasada ostavite po strani.

3. Izbegavati sukobe sa pretsednicima i odbornicima opština, kulacima i sL, sem ako su oni izdajnici ili sluge okupatora. U tom slučaju prvo ih treba dobro raskrinkati u selu, pa onda i fizički obračunati s njima, štedeći pri tome decu i njihove ukućane. Vaša akcija od 7 o. m. potpuno je na svome mestu, ako su svi ubijeni i ranjeni bih u službi neprijatelja. Imajte u vidu nastojanja neprijatelja da međusobno zavadi srpski narod, kako bi tok narodne borbe skrenuo u drugom, za sebe povoljnijem pravcu.

4. Gim neki partizan padne u ropstvo ili ma ko u zatvor, odmah pokušajte sa spasavanjem oružanim snagama. Neka Vam za to budu primer beogradski partizani koji su jednog partiskog funkcionera otrgli iz kandži gestapoa, ili onaj partizan iz Užica koji je preko noći oslobodio sve drugove iz zatvora i s njima, ćelom svojom porodicom i imovinom, iste noći otišao u šumu svome odredu. Gestapo je sutradan došao naprazno.

5. Partiske jedinice u odredima moraju redovno održavati svoje sastanke. Ma gde bili, članovi Partije moraju biti organizaciono povezani. Pri tome paziti da se njihovo odvajanje ne primeti i do maksimuma obezbediti konspiraciju. Iskoristiti svaki čas slobodnog vremena za agit. prop, rad i podizanje kadrova, ma da to nije glavno sada. Umnožavajte materijale u što većem broju primeraka u gradovima, selima i u šumi.

6. Zavesti gvozdenu disciplinu u part. org. i odredima. Kod težih slučajeva krivce treba i likvidirati za uvek. Svaku meru u tom pravcu objasniti. Naša Partija nalazi se u ratu i svaki njen član jeste vojnik koji se ima pokoravati zakonima koji vladaju u ratnom stanju. Kukavicama, strašljivcima i saboterima nema mesta u našoj Partiji; njih treba progoniti iz naših redova kao crnog đavola.

7. Uvlačiti omladinu u partizanske odrede i akcije, jer su omladinci u mnogim mestima pokazali sjajne rezultate.

8. PK je odlučio da Vam za dalji rad, proširivanje partizanskih odreda i akcija pošalje 5.000 dinara. Stvarajte svuda narodno-oslobodilački fond, što znači proširivanje funkcija narodne pomoći. Iz tog fonda izdržavati kako one u zatvorima tako i one po šumama. Ako se partizani budu povezali s narodom i pružili zaštitu narodu od "neprijateljskih napada, onda će im svaka kuća biti otvorena i neće biti teškoća za njihov opstanak.

9. Ranij-om odlukom PK drug Iv.[1] je dosada bio samo na partiskom radu kod Vas. Međutim, od danas on je instruktor PK i time je njegova odgovornost još veća. Mi se nadamo da će on, kao i u dosadašnjem svome radu, i ubuduće nastojati da opravda poverenje koje mu se ovim ukazuje.

10. Sa svakim našim dokumentom obavezno upoznajte drugove iz Štaba glavne komande partizanskih odreda u Srbiji, kojem ste apsolutno potčinjeni i sve njegove naredbe o vojnom delu imate obavezno sprovoditi. Povežite se sa susednim partizanskim odredima radi uzajamne pomoći i izmene iskustava stečenih u borbi.

11. Za Ćupriju proverićemo i nakndano javiti. Sada svaki čovek ima mogućnosti da svojim radom u partizanskom pokretu pokaže koliko vredi.

12. Molimo da odmah ispitate gde je i šta radi onaj robijaš koji je iz Beograda došao tamo na oporavak još u proleće. Obavestite nas.

13. Šaljite nam redovne nedeljne izveštaje o Vašem radu i akcijama kao i o problemima sa kojima se susrećete u radu.

12 Vin 1941

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

PK

[1] Mile Ivković (Prim, red.)

br. *4*

1zveštaj instruktora pokrajinskog komiteta kp.i za srbiju od 14 viii 1941 god. iz šabačkog okruga

14 VIII 41

Dragi drugovi[1],

Pismo koje smo vam poslali prošli put već sutradan bilo je neaktuelno, jer su se događaji tako brzo razvijali da bi trebalo pisati skoro svaki dan. Od akcije u Bogatiću, o čemu smo vam pisali, pokret je tako narastao da skoro ne liči na svoj početak. U Bogatiću je učestvovalo 37 ljudi. 7 dana kasnije, tj. 13 VITI 1941 g. odr?d broji 360 ljudi. I to nije tačan broj, jer svaki dan pridolaze u sve većem broju.

Sve žandarmeriske stanice u okrugu su razoružane i sve opštinske uprave raspuštene. Naime, u svim opštinama spaljene su sve knjige i spiskovi (stoke, ratnih zarobljenika itd.). Pretsednici i opštinske uprave su izjavile da će ubuduće slušati samo naredbe komandira odreda. Radi ilustracije da iznesemo ovaj primer: u selu Lipolistu, u čijoj je blizini odred logorovao izvesno vreme, pretsednik opštins šalje sve sporove komandiru na rešavanje. Hi, pretsednik opštine u Badovincima kolima šalje brašno i namirnice odredu i izjavljuje da mu se samo javi šta treba, odmah će da pošalje. Isto tako bogataši Živkovići iz sela Prnjavora stavljaju se na raspoloženje odredu u pogledu pomoći. Ili recimo, slučaj koji se desio kad je odred ponovo svratio u Bogatić. Komandira odreda sačekao je novi načelnik i rekao da neće da primi dužnost, i da moli da

[1] Izveštaj ie upućen Pokrajinskom komitetu K?I za Srbiju (Prim, red.)

ga odred zaštiti u slučaju da ga zbog toga progone. U Bogatiću na načelstvu vila se 5 dana crvena zastava, sve dok je Nemci nisiu skinuli. U vezi s našim akcijama pojavili su se izvesni pljačkaši koji idu i otimaju novac i ostalo pod našim imenom. Seljaci su skoro u jednom selu jednog takvog uhvatili i doveli nam ga. Na osnovu izjave samijh seljaka i priznanja istog, on je osuđen na smrt i streljan. Poslali smo potere za jednom grupom koja je nanela velike štete seljacima i naterala im strah u kosti.

Ima više stvari koje nas interesuju i na koje bi trebalo bezuslovno da nam odmah odgovorite:

1. Stupili smo u kontakt s četnicima, biv. aktivnim oficirima koji se nalaze na Ceru. To je grupa okupljena oko generala Draže Mihailovića i puk. Krejakovića koji se nalazi u našoj blizini. Imali smo 2—3 sastanka s njima i razgovarali 0 svemu i kao postigli neku; saradnju u sledečem: kako nam je isti cilj, tj. borba protiv okupatora i nac. oslobođenje, to bi trebalo da sarađujemo i da se zajedno borimo. U akcijama neće biti protiv nas, već će nas pomagati. Ako nemamo ranjene gde da sklonimo, rekli su da će ih oni vrlo rado kod sebe skloniti i si. Ne slažemo se u taktici. Kako oni kažu, oni smatraju da za borbu nije još momenat i treba čekati da Nemci budu na frontu pobeđeni. Ali, s obzirom na zamah koji je uzela naša borba primorani su da pođu u akcije i to skoro istog karaktera kao i naše. U jednom selu s jedne strane opštin. zgrade visi crvena zastava, s druge srpska. Parole na zidu su: »Živeo kralj Petar II«, »Živeo Staljin«, »Živela braća komunisti«, »Ustaj seljo, ustaj rode, kucnuo je čas slobode«. Parole su pisali četnici. Kod četnika se nalazi M. Đurin iz Banjaluke. Bio je kod nas i pit§.o šta da radi. On je član Glavnog štaba 1 upućen je u sve stvari. Kako kaže, dobio je zadatak da se prebaci ni Bosnu i da. tamo razvije akcije. Ukoliko i šta da se kaže tom čoveku? Mi ga znamo lično; on kaže da je njegov slučaj likvidiran.

2. Na sastanku part, koji se nalaze u gradu (njih 30) rešeno je da se zamoli PK da ako ima nekog druga koji je vojnički potpuno spreman (Španac) da nam se odmah pošalje, jer oskudevamo u tome.

3. Za pol. komesara određen je jedan član OK, ali drugovi su izrazili želju da jedan od sekretara OK dođe na to mesto. Mi smo ostavili to pitanje nerešeno, da bismo videli s vama. Da li da članovi MK mogu da idu u odred ako imaju još nekih mogućnosti za rad.? Mogućnosti su vrlo skučene, ier je Šabac stalno u opsadnom stanju i kretanje je ograničeno.

4. Da li je potrebno i zgodno da drugarice idu u odred? U obzir u prvom momentu dolazi njih 6—7, sve iz Šapca. Kursevi bolničarki nisu završeni. U odredu imamo jednog lekara i dva stud, medicine.

5. Smatramo da bi bilo vrlo potrebno da odmah dobijemo vezu s odredima iz Valjeva i Obrenovca radi nekih zajedničkih akcija (napad na Šabac i t. si.).

6. U odredu je Žika Janković. Nama su poznate izvesne stvari koje je on činio u Bgd-u i Šumadiji. Njegov ujak Milorad Petrovič, drug koji je bio 12 godina na robiji, inače sad jedan od polkoma odreda, kaže da je on dobar i da bi njegov slučaj trebalo malo revidirati. Šta da radimo?

7. Najvažnije pitanje je pitanje karaktera ustanka. Mi smo poslednji proglas CK (od 25 VII) shvatili kao poziv na ustanak najširih nar. masa u borbi protiv neprijatelja. Odjek naše akcije zatalasao je sve živo. Kad bismo imali oružja, mogli bismo da stvorimo vojsku od više hiljada ljudi. Pokret je dobio karakter narodnog ustanka, jer nam prilazi iz svih slojeva i staro i mlado. U našim redovima se nalazi Milan Đoković, član Gl. odbora Dragoljubove stranke, inača vrlo popularna pol. ličnost u Mačvi. Kod nas je jedan od 6 komandira četa. Zasada je jedan od najboljih članova rukovodstva odreda. Situacija u Šapcu je virio napeta. Već više dana očekuju »vlasti« napad na Šabac. Na ulice su izvukli mitraljeze i topove. Vreme kretanja smanjili i ograničili. Ban Drinske banovine šapčanin Ilija Popović »Spirin« podneo je ostavku, ali, kako čujemo, nije uvažena. Pretsednik Šabačke opštine takođe je podneo ostavku. Na njegovo mesto je postavljen jedan Rus — belogardejac.

Kod narodnih masa i u selima i varoši sasvim je zrela parola narodnog ustanka. U ćelom okrugu mi stvarno imamo potpunu vlast (zasada), jer ni žandarmi ni Nemci ne smeju da idu daleko od Šapca. Ukoliko pođu, idu nekoliko kilometara, celo vreme pucajući u kukuruze i šumu kraj puta. Da li da i formalno zavodimo našu vlast po opštinama? I kako bi trebalo ona praktično da izgleda.

Isto je važno pitanje, pitanje tesno povezano sa ovim: kakav odnos imati prema gazdama i kulacima. Mi smo u akcijama otvarah dućane i neke magacine gazda i zelenaša i na licu mesta delili narodu skrivene količine šećera, masti, soli i dr. čujemo da drugovi u drugim mestima od takvih uzimaju silom novac? Da li je tačno? Šta da radimo s gazdama koji imaju po 100—700 hek. zemlje? Da li da žito oduzimamo i delimo narodu i da bacimo parolu da svaki ono što je radio smatra kao svoje?

[illegible]

8. U borbi sa žandarmima 13 VIII 41 u selu Tekerišu na Ceru poginuo nam je jedan od najboljih drugova član part, organizacije iz Noćajskog Salaša, komandir II čete biciklista, drug Vojin Radosavljević (»narodov« brat). Kao uspomenu na druga koji je prvi pao, njegova četa dobila je njegovo ime. To je zasad jedina žrtva.

9. U našem odredu nalazi se izvestan broj drugova iz preka. Svi su članovi Partije. Treba izvestiti njihove organ, da su kod nas i da im jave kad treba da se prebace. Imena i mesta prilažemo.

Odgovorite nam odmah po kuriru.

S drugarskim pozdravom[1]

PS Nedostaju nam vesti o akcijama po Srbiji i drugim zemljama.

[1] Dokumenat je nađen bez potpisa (Prim, red.)

br. 5

pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju okružnom komitetu kpj za užički okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta od 14 viii 1941 god.

OK-u i INSTR. PK-a u U.[1]

Dragi drugovi,

Umesto izveštaja o organizacionom stanju vaše part.[2], njenom radu i sprovedenim akcijama, dobili smo u poslednje vreme samo dve ceduljice od drfuiga koji se nalaza na partiskorni radu kod vas. Nažalost, PK mora konstatovati da vi niste pravilno shvatili cirkular od 20-og prošlog meseca ni po tome pitanju. U jednoj tački tamo, PK obavezuje sve OK-te na redovno nedeljno podnošenje izveštaja. I dok to čine, manjeviše sve partiske organizacije, dotle se vi zadovoljavate obaveštenjem samo da ste živi.

Ali to nije sve. Vaš rad je potpuno nezadovoljavajući, a u poslednje vreme oseća se čak i otpor Drema liniji Partije i postavljenim zadacima.

To najbolje otkriva stidljivo i sa puno sentimentalnosti prilaženje akcijama.

U jednoj cedulji stoji: »Ranjen je jedan ljotićevac kome smo hteli samo da zapretimo da ne služi neprijatelju«, a u drugoj: »Uzdržavali smo se od napada na nemačke vojnike«. Kuda vodi ovo, drugovi? Zar neprijatelja opominjati da ne služi neprijatelju; zar danas ne vršiti napade na nemačke vojnike, te fašističke razbojnike, koji svakodnevno nasrću na srpski na-.

[1] Uzice

- Partiske organizacije (Prim, red.)

rod i masovno streljaju njegove najbolje sinove. Zar danas, kada treba dati sve od sebe u izvođenju postavljenih zadataka, ostati samo kod nekih — stalno ponavljanih priprema. Ne, drugovi, ovo se ne može ničim opravdati. Vi ste, kao ni jedno drugo i-ukovodstvo, učinili grubu pogrešku prema Partiji. Ta pogreška graniči sa najcrnjim oportunizmom, koji je svojstven samo kolebljivcima i neodlučnim rukovodiocima. Kod Vas je došlo do izražaja ne samo neverovanje u snage Partije, nego nepoverenje u spremnost naroda da se bori za svoje oslobođenje ispod fašističkog okupatorskog jarma.

Vi pokušavate da svoje zaostajanje u akcijama za drugim krajevima Srbije objasnite organizacionim slabostima. Takvo objašnjenje ne samo da nema mesta danas, nego je to mudrovanje kojim Vi pokušavate opravdati neizvršene odluke. Naša Partija imala je i ranije veliki uticaj na široke narodne mase, a danas je on neuporedivo veći. I najzabačenije selo, do kojeg ranije naš partiski rad nije ni dopirao, sada zna da iza partizanskog pokreta stoji Komunistička partija, da je jedino ona ostala dosledan i neustrašivi borac za narodne slobode. Ako pravilno analizirate današnju situaciju i položaj u koji je bačen srpski narod okupacijom, te proučite svoje greške, slabosti i nedostatke, svakako ćete se složiti s nama u ovoj oceni. Osnovna Vaša greška jeste u tome što niste umeli pravilno i brzo preorijentisati rad partiskih organizacija. Umesto prebacivanja svih glavnih partiskih snaga na glavno težište rađa, Vi ste i dalje ostali kod onih starih, novom situacijom i novim zadacima već preživelih formi rada. Sektaštvo i sitničarenje bilo je i ranije, a danas pogotovo, najopasniji neprijatelj našoj Partiji. Ne prvo jedno, pa posle drugo, nego savlađujući organizacione slabosti istovremeno pripremati i izvoditi akcije na bazi postavljenih zadataka. Samo ako se uhvatimo za glavnu kariku u našem radu, koja će povući sva ostala sitnija i krupnija pitanja, moći ćemo pravilno rešiti i organizaciona pitanja.

Eto, drugovi, iz ovoga izlazi da biste vi trebah uporedo sa savlađivanjem organizacionih i drugih slabosti, odmah preći na stvaranje manjih i većih brzo pokretnih partizanskih odreda i njihovo proširivanje na sve one koji su spremni na borbu protiv okupatora. Treba razvijati njihovo brzo dejstvo, inače preti velika opasnost zaostajanja za drugim krajevima, što bi neprijatelj iskoristio kao povoljan momenat i koncentrisao svoje snage tamo gde naše žestoko dejstvuju. Mi ne smemo dopustiti ovoliku neravnomernost u početku u vođenju narodnooslobodilačke borbe. Narodni ustanak koji je otpočeo ne samo u Srbiji već i u ostalim zemljama Jugoslavije, a za koji pada velika odgovornost na našu Partiju, mi moramo nastaviti i dalje

razviti, ne štedeći sebe. Sada je momenat kada je pozvan svaki član Partije, svaki pošten čovek da da sve od sebe. U ovome nema kompromisa. Mi ćemo preduzeti oštre mere protiv svakog onoga ko ma i neodlučno pristupa radu.

Ne plašiti se otpadanja od Partije. Kukavice i kolebljivci najbolje se otkriju kad se postave pred teže zadatke. Iz današnjih borbi naša Partija će ojačati, u njen sastav ući će najborbeniji i u akcijama očeličeni ljudi. Upozoravajući Vas još jednom na cirkular PK i na ranije postavljene zadatke pred Vašu organizaciju u duhu linije CK, mi Vam i ovoga puta dajemo nekoliko uputstava za dalji rad-

1. Neodložno stvarati, proširivati i jačati partizanske odrede i istovremeno razvijati njihovu delatnost. Svakom odredu, svakoj part. org. i svakom čoveku posebno određivati dnevne zadatke, razvijajući do maksimuma samoinicijativu. Ne stvarajte više neke mrtve, a uz to i nenaoružane desetine koje čekaju na neki svoj momenat. Naoružavajte se razoružavanjem žandarma i žandar, stanica, nemačkih vojnika, te napadanjem na neprijateljske transporte i slagališta oružja, i municije, i ostale ratne spreme.

2. Odmah prići stvaranju zajedničkih komiteta, tj. odbtra narodno-oslobodilačkog fronta, povezujući se sa pristalicama svih bivš-h partija koje se danas izjašnjavaju za borbu protiv okupatora i njegovih slugu. Voditi računa o akciji četnika, raznih oficira i ljudima okupljenim oko njih. Svaki naš kontakt s njima dobro će doći. Neprijatelj već pokušava da i njih uvuče u pohod na naše snage. -Stoga ih moramo pridobiti za zajedničku akciju još odmah. Ne privlačenje njihovih ljudi k nama, već sporazum s njima o zajedničkoj akciji, zajedničkoj komandi itd., — to je jedno od sudbonosnih pitanja za dalji tok operacija protiv neprijatelja. Kod pregovora sa mašim saveznicima treba se pozivati na postignuti sporazum između SSSK-a i Engleske i čitavog demokratskog sveta. Isto tako pozivati se i na sveslovenski kongres u Moskvi.

3. Izbegavati sukobe sa pretsednicima i odbornicima opština, kulacima i si., sem ako su izdajnici i sluge okupatora. U tom slučaju treba ih prvo dobro raskrinkavati u selu, pa onda i fizički obračunati s njima, štedeći pri tome decu i ukućane njihove.

4. Čim neki partizan padne u ropstvo ili ma ko u zatvor, odmah pokušajte spasavanje oružanim snagama. Neka Vam za to budu primer beogradski partizani koji su jednog partiskoe funkcionera otrgli iz kandži gestapoa, ili partizani iz Mačve, koji su, zauzevši sresko načelstvo, poštu i poresku upravu, oslo-

bodili iz tog zatvora oko 80 ljudi. Istina, tom prilikom je platio svojom glavom srcski načelnik, izdajnik, njegov zamenik, belogardejac, policiski pisar i neki Nemci, ali drugovi su, držeći varoš u svojim rukama puna četiri sata, održali govor sa balkona načelstva okupljenom svetu na pijaci i objasnili svoj poduhvat, što je narod sa ogromnim simpatijama prihvatio. Zaplenivši mnogo oružja i ostalog materijala, oni su se u redu povukli prema Ceru, paleći usput u opštinama poreske, vojnoobvezničke i druge spiskove.

5. Partiske jedinice u odredima moraju redovno održavati svoje sastanke. Ma gde bili, članovi Partije moraju biti organizaciono povezani. Pri tome paziti da se njihovo odvajanje ne primeti i do maksimuma obezbediti konspiraciju. Svaki čas slobodnog vremena iskoristiti za agit.-prop. rad i podizanje kadrova, ma da to nije glavno sada. Umnožavajte materijale u što više primeraka u gradovima, selima i u šumama.

6. Zavesti gvozdenu disciplinu u part. org. i odredima. Kod težeg prekršaja krivce treba i likvidirati. Svaku meru treba dobro objasniti. Naša Partija nalazi se u ratu i svaki njen član jeste vojnik, koji se ima pokoravati zakonima koji vladaju u ratnom stanju.

7. PK je odlučio da od danas obustavite davanja kvote u interesu što bolje pripreme partizanskih odreda i njihovih akcija. Ako Vam treba još novaca, javite odmah. Stvarajte svuda Narodno-oslobodilački fond namesto dosadašnje narodne pomoći. Baza za taj fond treba da bude politički sporazum sa našim saveznicima, što ne znači da do postignutog sporazuma ne treba raditi u tom pravcu. Time ćemo samo proširiti narodnu pomoć. Iz prikupljenih sredstava treba izdržavati kako one u zatvorima, tako i one po šumama. Ako se partizani budu povezali sa narodom i pružili zaštitu narodu od neprijateljskih napada, onda će im svaka kuća biti otvorena i neće biti teškoće za njihov opstanak.

8. Sa svakim našim dokumentom obavezno upoznajte drugove iz Štaba komande partizanskih odreda u Srbiji, kojoj ste apsolutno potčinjeni; sve njene naredbe o vojnom delu imate obavezno ispunjavati. Tražite od Štaba komande da Vam odmah pošalje 3 do 5 iskusnih partizana.

9. Jako nas čudi da ste čitav rad partizanskih odreda ukočili samo zbog nerešenog pitanja komandanta. Saopštavamo Vam odluku PK da naš instruktor iz Pomoravlja ne može doći za komandanta. Smatramo da kod Vas ima ljudi koji mogu preuzeti tu dužnost, i da niste pošli po liniji najmanjeg otpora, to pitanje biste dosada rešili.

10. Kretanje našeg instruktora (Stojiljka)[1] zajedno sa odredom, ukoliko ono nije u vezi sa svestranim partiskim radom, ne odobravamo. Izgleda da kod Vas nije izvršena pravilna podela rada i da se OK ne oseća kao političko rukovodstvo. Za štab možete pozvati ljude iz drugih mesta na Vašoj teritoriji; ako ih baš nema, onda tražiti pomoć od Glavnog štaba.

11. Šaljite nam redovno nedeljne izveštaje.

14 Vm 1941

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

PK

PS

Okružno rukovodstvo mora biti na okupu uvek; ono ne sme biti razbacano, jer se time otežava rad. Članovi rukovodstva samo u izuzetnim prilikama mogu učestvovati, tj. predvoditi akciju. Rukovodeći kadar treba čuvati. U Pomoravlju smo ovih dana izgubili tri rukovodioca. Nemamo još izveštaja, ah izgleda da su drugovi napravili tešku grešku ako su rukovodioce odredili za izvršenje neke konkretne akcije.

PK

[1] Milan Mijalković, profesor. Poginuo jj na Gradini kod Užica, 194.1 £ (Prim, red.)

br. 6

izveštaj komandira posavskog narodno-oslobodilackog partizanskog odreda od 14 viii 1941 god.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA POSAVSKOG ODREDA
OD 1 DO 14 Vin 1941»

Posavski odred obrazovan 31 VII 1941.

Brojno stanje:

I četa na dan 5 VHI: 43; 14 VIII: 103 (2 voda)
D četa na dan 2 VIII: 31; 6 VIII 37; 10 Vm: 53 (2 voda)
m četa na dan 14 Vni: 92 (3 voda)

Oružje:

I četa 5 VHI: mitraljeza 2, puškomitr. 2, pušaka 42, metaka 3463, revolvera 6, bombi 75.

14 Vili: mitraljeza 1, puškomitr. 4, pušaka 140, metaka 10000, revolvera 15, bombi 30.

II četa 6 Vili: mitraljeza 0, puškomitr. 4+2, pušaka 31, metaka 2180, revolvera 4, bombi 23.

10 VIII: mitraljeza 0, puškomitr. 4, pušaka oko 60, metaka 5000, revolvera oko 6, bombi oko 50.

m četa 14 VIII: mitraljeza 1, puškomitr. 6, pušaka 86, metaka 2985, revolvera 9, bombi oko 26.

Konja: I četa 14 VIII: 2
Konja: ni četa 14 VHI: 12

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, rad.)

Rezerve u oružju (u prikupljanju) nisu iscrpljene. Postoje naročito velike mogućnosti na sektoru II čete, kojoj je i postavljeno da bude i glavni nabavljać oružja za čitav odred. Pokazalo se da i na sektoru I čete postoje bogati izvori. Hranu donose seljaci u dovoljnim i sve većim količinama. Hleba naročito ima u izobilju — više nego što je potrebno. U svim četama je naređeno da se stvara rezerva slanine, koja se prikuplja ali ne izdaje.

Logori su u šumama, po mogućnosti u blizini koliba, za slučaj nevremena. 2—3 puta, prilikom nepogoda, logorovalo se za kratko vreme u selu (1—2 noći). Logori su obezbeđeni dovoljnim stražama, i uvek je unapred predviđen raspored za slučaj uzbune.

Finansije: odred oko 22.000, I četa oko 4.000, II četa oko 18.000, IH oko 7.000.

Glavni izdaci: odelo, veš, hrana, duvan i oružje.

Kurs: odelo, veš.

Akcije:

11—12 VII	I četa: a) selo Skela. Razoružano 5 žanđarma. Zaplenjeno 3 puške. Učestvovalo 20 partizana u 24 časa. b) Stubline. Presečene telef. žice. Učestvovalo 5 partizana u 24 časa.
12—13 VII	I četa Stubline. Presečene tel. žice. Učestvovalo 17 partizana u 24 časa.
13—14 VII	I četa — kod Obrenovca. Bačena u vazduh 2 mosta. Učestvovalo 20 (14+6) partizana. U 1 čas.
19 VII	I četa — Raskrsnica na putu Valjevo—Grabovac. Vraćeni konji koje su seljaci vodili da predaju Nemcima. Učestvovalo 5 partizana. Trajalo od 2V2 do 8. Puškaranje sa žandarmima. Veliki politički uspeh.
23 VII	I četa — Lončanik. Opomena špijunu Milanu Jankoviću.
25 VII	Od 24—1 sat. Neuspeo pokušaj proganjanja žanđarma koji su se uputili u Banjane.
27 VII	I četa — Mitinzi kod vršalica u selima Orašac, Vukićevica, Dren (i pred opštinom), Ljubinić. Po 6 partizana. Okupilo se oko 400 seljaka.
28 VII	I četa — Kazneni pohod protiv bivšeg člana čete Milivoja Jadranina. Učestvovalo 20 partizana. Uspešno.
29—30 VII	I četa — Očekivanje reakcije. Poslane dve patrole po 10 partizana.

30 VII II četa — Selo Konatice: Pregovori sa pretsednikom opštine oko predaje 1 radio-aparata, u dva maha. Poginuo politički komesar R. T.,[1] ubijen kroz prozor iz puške od pretsednika opštine. Tada su bačene bombe i otvorena paljba na kuću. Telo druga ostavljeno i docnije od »vlasti« odneseno na Umku. Učestvovalo 12 partizana. Kasnije zaseda da bi se oduzelo telo. Bez uspeha. Žandarmi se preobukli u seljake.

31 VII I četa — Stanojevića zabran, kod sela Ljubinića. Oružana borba sa 36 žandarma koji su pošli u poteru. Učestvovalo 30+8 partizana, sa 22 puške i 2 puškomitraljeza. Od žandarma 2 ubijena, verovatno 7 ranjenih, 2 zarobljena su poslani kući pošto su prethodno svučeni (docnije se saznalo da je to imalo veliki uticaj na deo ostalih žandarma). Malo kasnije, na poprište borbe dolaze 2 automobila i 1 kamion sa 30 Nemaca i 20 žandarma peške. Ispalili nekoliko rafala, pa se povukli. Akcija počela u 6.45.

31 VII II četa — Draževac: Oružani sukob sa 3 žandarma koji su došli da regrutuju nove žandarme. Dva žand. ubijena, treći ranjen pobegao. Plen: 2 puške, 45 metaka, 4400 din., dva sata. Učestvovalo 8 partizana. Seljaci predali 1 puškomitraljez.

1 VIII I četa — Za svaki slučaj isturena patrola od 12 partizana. Od 24—24 sata.

1 VIII II četa — U Draževac dolazi 7 žandarma sa 1 oficirom radi uviđaja. 3 zasede. Bez uspeha, jer su zadocnile. »Vlasti« se zadržale svega 5—6 minuta.

1 VIII II četa — Četa stiže u Vranić. Žandarmi beže prema Jasenku. U 20 časova doznaje se za dolazak 10 kamiona Nemaca i ljotićevaca. Oni ubijaju jednu ženu na drumu. Patrola stiže u Vranić po njihovom odlasku.

1 VIII III četa — Dokmir. Spaljena opštinska arhiva. Preko noći prikupljanje oružja sa 10 partizana. Isto u Babinoj Luki sa 10 partizana. Između ostalog dobijeno 3 puškomitr.

3 Vm I četa — Grabovac: vršalice i opština[2]. Mitinzi. Učestvovalo 14 partiz. Od 10—16 čas.

3 Vili a) Baćevac. Isto kao i I. Učestvovalo 10 partiz.

[1] Rade Tadić, student

[5]) Misli se na uništenje spiskova kod vršaiica i opšt. arhive (Prim, red.)

3 Vin b) n četa — Između Vranica i Šiljakovca. Presečene noću tel. žice.

4 Vin a) III četa — Između Stublina i Brgula. Bačen most (slabo oštećen). Presečeno 13 tel. bandera. U 1 čas.

b) Kod Skele. Učestvovalo 8 partizana. Presečeno 11 bandera.

4 vm a) II četa — Na putu Vranić—Meljak. Zaseda. Učestvovalo 8 partizana sa 2 puškomitr. i 6 pušaka. Vršen napad na nem. auto. Bez uspeha: puškomitr. izdali — izgleda zbog rđave municije. Auto uspeo da pobegne.

b) Pred opštinom Baćevac spaljena akta koja su se odnosila na javljanje obveznika nem. vlastima. U kafani spaljeni anti-komunistički plakati. Trajalo do 45 min.

Nastavak sa izlaganjem opšteg stanja u četama i van njih aleduje. Prekidam izveštaj zbog nedostatka vremena i svetlosti.

Prva četa okolina Obrenovca

Druga četa Umka—Draževac PERA[1]

Treća četa Banjani—Ub

14 Vffl 1941

[1] Koča Popović (Prim, red.)

br. 7

izvešta.i instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od 16 viii 1941 god. iz pomoravskog okruga

Dragi drugovi,[1]

Posle sastanka OK, sa koga smo poslali izveštaj, drugovi su pošli na teren. Nikčević je pošao na stanicu Aračićevo sa jednim drugom da se tu popne u .voz. U vozu od Bagrdana do Miloševa jedan Nemac ga je legitimisao i pokušao da ga skine u Miloševu. N.[2] se branio i pokušao da pobegne. Drug G.' mladi je pobegao. N. su doveli pretučenog u Jagodinu, vratili u Miloševo i streljali. Kako je došlo do njegova hapšenja još ne znamo. Vlada uverenje da ga je denuncirala Olga Lađarević, nem. špijunka omrznuta u J.[4] zbog druženja s Nemcima. Toga jutra je izvedena akcija u B.[5] i Laništu, te je moglo doći i otuda.

Radoslav Nikčević, po rođenju Crnogorac, rođen 1917 godine, adv. pripravnik. U Partiji od 1939 god. U OK ušao 25 juna 1941 god.; u OK bio dobar, hrabar i umeo je brzo obavljati poslove.

Joca[6], života[7] i još jedan drug pošli su okolo u Ćupriju da ne bi išli na most. Nasred ulice neko ih je denuncirao, i ubio

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju
[8] **Nikčević**
[3] Gojko Grulović, stud. med.
[4] Jagodina
[5] Bagrdan
Joca Milosavljević
[J] Života Stanisavljević (Prim, red.,

ih je poznati petokolonaš Karlo, sopstvenik bioskopa. Joca je pošao kao polit, komesar u Ravaničku četu, Ž. u Ćupriju, a omi.[1] u Paraćin.

Života Stanisavljević, brav. radnik, rodom iz Požarevca, član Partije od 1939 (ili 1940), star 29 godina. U Sm. Palanci izbegao smrtnu kaznu. Bio sekretar part. org. u Smed. Palanci. Svi poginuli 8 avgusta.

Od OK ostala dva druga. Teren je veliki. Omladinac je odmah otišao u Markovac u odred, da bi tamo nastavio rad. Ja sam ostao tu da bih se vezao sa četom rudara.

Stanje odreda i akcije

U Ćupriji formirana četa oko 3-eg, ali do danas još nemamo veze s njima zbog ovih događaja. O akcijama znamo po pričanju. Ima ih dosta (rudari); razbili rudnik, obustavili saobraćaj, prevoz uglja, razoružali žandarme, pobili petokolonaše.

Četa u Jagodini: imala je dve uspele akcije na žel. stanici Bagrdan i Aračićevo. Razbijeni strojevi, spaljene knjige, uzet novac (oko 10.000 din.). U Bagrdanu je poginuo Dragi..., krojački radnik iz Bunara (ime ne znamo, jer su ga svi zvali Dragi Bunarac). Član Partije, poginuo je tako što je kundakom otkočene puške razbijao luster, puška pukla i ranila ga.

8 avgusta neuspela akcija na pruzi. Razvaljene šine, ali voz protutnjao, jer je bila pruga prava.

10 avgusta druga akcija na drumu na nem. kamione. Strah druga, koji je trebao da puca prvi nije doveo do rezultata.

15 avgusta jedan partizan ubio je u Jagodini Olgu Lađarević, ženu Branka Lađarevića, trgovca, koja je denuncirala Nemcima Božu šofera, jednog trgovca i Nikčevića. Opšte odobravanje Jagodine i sela.

15 avgusta četa je rano ujutru opkolila mesto Rekovac. Plan je bio detaljno izrađen. Jedno odeljenje zarobilo je najpre žandar, kapetana, vezalo i naredilo da preda ž. stanicu za 5 minuta. On je to učinio iako su se žandarmi spremali na otpor. Posle njega su zovnuli dobošara, koji je sazvao zbor. Seljaci došli, jer je bio pazarni dan i govorilo nekoliko drugova. Plen veliki, pored spreme i preko 100.000 u gotovu. Odredu prišlo 12 ljudi iz Levča, te će se tamo formirati četa. Vratili se pevajući; narod ih je obasipao cvećem, davao hleb, lubenice. Seljaci ih dobro pomažu i daju hranu.

[1] Omladinski rukovodilac — Premosunac (Prim, red.)

Sve ove akcije jesu dosad pripreme za glavnu borbu s Nemcima koja se sad otpočinje. Danas imaju jednu krupnu akciju i još ne znamo rezultat. Iz Markovačke čete nema izveštaja. Inače ljudi, koji otud dolaze, pričaju da je u zajednici s Resavskom četom zauzela Svilajnac. Jedan naš poginuo i jedan njihov. Priča se da su naši držali Svilajnac duže vreane — dva dana.

Još o Jag.[1] četi: brojno stanje 75 do 80 ljudi. Toliko pušaka. Pol. rad dosta slab. Pojave dezertiranja. Ubijen je jedan četnik koji je došao u odred, odvojio grupu od 5 ljudi i poveo u pljačku. Ubili su ga ljudi iz njegove pratnje pre nego što je naišao na nasu zasedu. Pratnja se vratila u odred. Pri povratku iz Rekovca sačekalo ih u zasedi 2 kamiona Nemaca, naši pali u paniku, ali su brzim snalaženjem podnarednika Šilje, koji je počeo dejstvovati puškomitraljezom, Nemci naterani u bekstvo.

16 VIII 1941 S drugarskim pozdravom

P."

PS

Pre streljanja Nikčević je viknuo: ..Živela narodno-oslobočilačka borba". „Živeo drug Staljin". Seljaci pričaju da im je doviknuo: „Gledajte kako umire student-komunista".

[1] Jagodinska četa

* Petar Stambolić (Prim. rad).

br. 8

izveštaj okružnog komiteta kpj za niš[1] okrug od 16 viii 1941 god.

16 Vin 41 N.I

Dragi drugovi,[2]

Primili smo vaše pismo od 10 avgusta 41.

Prema primedbi da mi u pogledu akcija daleko izostajemo iza ostalih delov® Srbije i da taj nedostatak, teritorijalna ograničenost, može da ima teških posledica po naš pokret, izveštavamo da smo svesni tog našeg nedostatka, i prema tome odgovornosti koja na nas pada. Mi smo se trudili da tu odgovornost opravdamo, da taj nedostatak otklonimo. Nešto smo i učinili, ali mi još uvek smatramo da prilično izostajemo od ostalih delova Srb. Mi ćemo sve snage uložiti da dostignemo Srb., ali da li ćemo to u potpunosti postići? Verujem da će jedan naš deo možda i prevazići Valjevo i Uzice, ali drugi, veći deo, će ipak izostajati, ali ne mnogo.

Od preduzetih akcija učinili smo sledeće u toku ove nedelje: razoružali smo jednu stanicu — Čitluk (Srez Sokobanja): 3 puške, 2 opasača, 2 pisaće mašine. Posle toga odred Ozren podelio se u dve grupe, jedan deo otišao je prema Aleksincu i prema Srezu Ražanj. O njemu dosad nemamo podataka, a drugi se deo uputio prema Nišu. U selima sazivao zborove i na zborovima izvodio na optuženičku klupu pretsednike opština i delovođe. Optuživao ih je za ona dela što su pomagali

[1] Niš

[2] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

neprijatelja i palio im arhive. Po svršenom zboru naređivano im je da napuste zvanje pretsednika, ina^e će biti ubijeni. Naravno, uvek se postupalo prema konkretnom slučaju, ako pretsednik nije omrznut u selu onda je postupak bio i drugačiji. Otkako se počelo tako da radi seljaci su počeli ozbiljnije da gledaju na partizane i da im se više približuju. Vi ste poslali direktivu da izbegavamo sukobe s kulacima i prets. opština. Kulake nismo ni dirali, ali da smenjujemo prets. opština, da im palimo arjiive i izvodimo na optuženičku klupu, da proterujemo poreznike iz sela, još to nismo prestali. Javite hoćemo li pak, produžiti ili prekinuti. Uporište Nemaca u selu su prets. opština. Mi predlažemo da ih dalje gonimo, a kulake, prema vašoj direktivi, ne diramo. Zbog delovanja ovog odreda, u Svrljigu, bilo je koncentrisano nekoliko stanica da se formira poterno odeljenje. Partizani su ih iznenadili. Pozvali su stražara da preda stanicu, a ovaj je to odbio. Partizani su razvili vatru iz 5 mitraljeza, na što su se žandarmi odmah predali. Žrtava nije bilo. Na tom mestu razoružano je 14 žandarma. Partizani su ih pozvali da u roku od jednog dana napuste službu, inače će biti poubijani. Jedan se javio za odred. Zaplenili smo im 20 pušaka, opasača, 6 fišeklija, jednu pisaću mašinu. Napad je bio strahovito jak, ali se pokazao slabo vojnički organizovan, jer sam napadom rukovodio ja, a ja uopšte nisam služio vojsku, te je napad ličio na demonstracije. Posle napada pevali smo kroz grad »Hej Sloveni!« i klicali: »Živela slobodna Jug.« U narodu je imalo silnog odjeka. U Nišu se samo o tome govori i drugačije se komentariše nego bomba u nemačkom ofic. domu. Onda su mnogi govorili: »Pa nije trebalo, jer će nas Nemci poubijati«, a sad se oduševljavaju. U odred Toplice idem prvi put sutra. Oni su razoružali iednu ili dve stanice. Malo imamo podataka. Održali su tri zbora. Većina žand. u Toplici simp.[1] partizanima. Partizani na Ozrenu formalno gladuju: u 24 časa pola litre mleka i parče hleba. Novaca sad imamo, ali još nismo uspeli resiti problem snabdevanja hranom. Nadamo se da ćemo ga u najskorije vreme vrlo uspešno rešiti. Najveći nedostatak je stručno vojničko znanje. Imamo u odredu partijaca rez. oficira, ali to su drž. činovnici, ljudi birokratizovani, gotovo bez inicijative, za sve čekaju direktive, tako da sam u najvećoj akciji morao rukovoditi ja, a ja uopšte nisam vojnik. Drugi nedostatak je što veći deo partizana nije služio vojsku. Za prvi nedostatak pomognite nam vi, pošaljite nam nekoliko inicijativnih iskusnih partizana, bar na deset

[1] Simpatiše (Prim, red.)

dana. Rekli ste nam da tražimo 5 partizana od Glavnog štaba,, ali ne znamo preko koga. Ovo primite kao najozbiljnije, jer dok mi steknemo iskustvo proći će vremena, a izgubićemo kadrove. Što se tiče propagande, ona je u mestu i u okrugu vrlo dobro organizovana. Potreba za lecima i obaveštenjima sve je veća i veća.

Pošaljite nam vezu s Kruševcom zbog saradnje na Jastrepcu.

Trudićemo se da ispunimo postavljene zadatke.

Pozdrav MIKA[1]

[1] Sreten Mladenović, metalski radnik iz Kragu;evca, poginuo 1942 g. (Prim, red.)

br. 9

tekst partizanske zakletve, objavljen u biltenu glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije od 19 viii 1941 god.

SVIMA ŠTABOVIMA I KOMANDIRIMA NARODNO-OSLOBODILACKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

Da bi svaki narodni partizan bio potpuno svestan svojih dužnosti narodnog borca, svoje velike misije na delu oslobođenja naroda, da bi vladala gvozdena disciplina i drugarsko samopožrtvovanje među partizanima, predlažemo kao obavezno da odmah svi partizanski odredi, ukoliko to već nisu učinili, polože sledeću zakletvu:

»Mi, narodni partizani Jugoslavije latili smo se oružja za nemilosrdnu borbu protiv krvoločnih neprijatelja koji pnrobiše našu zemlju i istrebljuju naše narode, U ime slot >de i pravde našeg naroda zaklinjemo se, da ćemo discipiiaovano, uporno i neustrašivo, ne štedeći svoje krvi i živote voditi borbu do potpunog uništenja fašističkog osvajača i svih narodnih izdajnika«.

(Bilten Glavnog štaba NOPOJ broj 2 od 19 VIII 1941 god.)

br. 10

tekst zakletve kragujevačkog narodno« oslobodilačkog partizanskog odreda

Z A K L E T V A

Ja ,sin srpskog naroda zaklinjem se svojom časću da u Kragujevački narodni odred stupam sa čvrstom odlukom da se borim protiv fašističkih okupatora i izdajnika srpskog naroda. Obavezujem se da ću izvršavati naređenja svojih pretpostavljenih bez pogovora, da ću čuvati disciplinu odreda, da ću snositi sve posledice kršenja discipline i neizvršavanja dužnosti borca za narodna prava i slobodu.

Mi, narodni partizani Jugoslavije, latili smo se oružja za nemilosrdnu borbu protiv krvoločnih neprijatelja koji porobiše našu zemlju i istrebljuju naše narode. U ime slobode i pravde naših naroda, zaklinjemo se, da ćemo disciplinovano, uporno i neustrašivo, ne štedeći svoje krvi i živote, voditi borbu do potpunog uništenja fašističkog osvajača i svih narodnih izdajnika.

br. 11

pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju okružnom komitetu kpj za šabački okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta od 20 viii 1941 god.

OK i INSTR. PK u Š.i

Dragi drugovi,

Pravilno ste shvatili proglas CK. Iz njega se jasno vidi kakav treba da bude karakter narodno-oslobodilačke borbe, koju danas vodi srpski narod na čelu s herojskom KPJ. Narodni ustanak **mora biti** ustanak najširih narodnih **masa.** Naš najpreči zadatak jeste da u ovoj etapi narodne borbe okupimo **ljude svili** slojeva, da podignemo na ustanak sve one koji su sposobni i koji su spremni za oružanu borbu protiv okupatora i njihovih slugu. Samo ujedinjenim snagama čitavog naroda možemo zbaciti fašistički okupatorski jaram. Ukoliko snage budu jače još u početku, utoliko će oslobođenje naroda **biti** pre, utoliko će ranije prestati da po našoj zemlji gazi prljava fašistička noga, bez obzira da li je ona nemačka ih domaćih izroda. Pitanje **proširenja i produbljenja narodnog ustanka jeste sudbonosno pitanje ne samo za našu Partiju i čitav srpski narod, nego i za brzi obračun herojskog** SSSR **s fašizmom.** Opasnost od sektaštva i levog skretanja, koje **u** poslednje vreme naročito dolazi do izražaja, preko je potrebno što pre otkloniti.

[1] Šabac

U tom pravcu, drugovi, vama će pomoći direktiva PK izložena u pismu od 12 o. m. Skrećemo vam ponovo pažnju naročito na prvu i drugu tačku.

Ako pravilno shvatite direktive i narodnu borbu uputite obeleženim putem, postaće vam jasna i sva ostala zasada manje-više drugorazredna pitanja. Budući da ste vi pravilno započeli borbu, ni za trenutak ne sumnjamo da ćete izvršiti sve postavljene zadatke. Nesumnjivo treba još mnogo učiniti u tom pravcu. Neprijatelj se počeo osećati negde više negde manje, ali se nije još osetio kao u „opsednutoj tvrđavi" u čitavoj Srbiji. I mi to moramo brzim tempom postići, jer jedini mi možemo učiniti da se neprijatelj zaista tako oseti.

Vaš rad, a naročito povezivanje i uvlačenje u aktivnu saradnju pristalica bivših građanskih partija, PK pohvaljuje i ističe kao primer ostalim našim part, organizacijama. Bez sumnje vi ste učinili mnogo u podizanju naroda svog kraja na otpor neprijatelju, ah to još nije dovoljno da biste mogli ružičasto gledati na postignute rezultate. Borba je tek otpočela i u dosadašnjim akcijama vi niste naišli na ozbiljan otpor neprijatelja. Imajte u vidu da se neprijatelj priprema na pohod s jačim snagama ne samo protiv vas nego i protiv naših oružanih snaga u drugim mestima. To ćete najbolje videti iz jednog dokumenta koji vam ovde prilažemo. Nužno je odmah otpočeti s pripremama naših snaga ne samo na odbranu nego i na protivnapad. Da biste taj zadatak uspešno sproveli, potrebno je neodložno povezivanje sa čitavim narodom toga kraja i svima onima koji nam u ovoj borbi mogu biti saveznici. Stoga vam PK predlaže da otpočnete političke pregovore s pristalicama Dragoljubove, demokratske, radikalske i dr. stranaka o zajedničkoj saradnji kako u političkom tako i u vojnom smislu. Rezultat pregovora treba da bude stvaranje zajedničkog komiteta nacionalnog oslobođenja. Tu i takvu saradnju nužno je odmah manifestovati izvršenjem i izdavanjem jednog zajedničkog proglasa narodu vašega kraja koji bi potpisali najviđeniji pretstavnici partija koje učestvuju. Treba pokušati sve da se za ovu akciju javnog istupanja pred narod pridobije Draža Mihailović i ljudi oko njega. Ogromno bi značilo da se tu vidi i njihov potpis.

Eto, drugovi, odgovora na vaše pitanje šta treba raditi dalje. Kao što vidite, mi smatramo da vd ni izdaleka niste obezbedili sve što je potrebno da sačuvate izvojevane tekovine i da vojujete za nove.

A sad evo odgovora na neka konkretna pitanja, iako smatramo da će vam mnoga od ovih pitanja biti jasna kad proradite naše zadnje pismo.

1. — Vaš izveštaj o četnicima i bivšim oficirima samo potvrđuje pravilnost onoga što smo imeli u drugoj tačci našeg pisma. Učinite sve da se s njima uspostavi što tešnji kontakt. U tome je potrebna budnost, jer među njima ima raznih struja. Ima i jedna nama otvoreno protivnička, koja sarađuje čak i s Aćimovićem, a međutim sedi u šumi. Svakako da kod vas nije taj slučaj. S M. Durinom budite u vezi. Neka on lično napiše za nas izveštaj o kretanju! četnika i oficira, njihovim snagama u ljudstvu i oružju i njihovom rasporedu i merama, kao i o njihovim pogledima na razna pitanja. Ako je moguće, neka D. izbegne odlazak vi Bosnu dok mu mi ne javimo i pošaljemo vezu.

2. — Nemojte se zatrčavati s isticanjem crvenih zastava ako to može da nanese štete mobilizaciji svih slojeva u oslobodilačkoj borbi. Ispisane parole su već sasvim druga stvar, one su pravilne. Kod ovakvih pitanja treba imati političke elastičnosti. Svaki naš poduhvat treba da bude sračunat na to kakav će imati odjek u narodu i neće li narušiti sporazum s našim saveznicima.

3. — Oružanim snagama organizujte potere za pljačkašima. Uzmite sela i seljake u zaštitu od pljačkanja. Svakog pljačkaša ubiti ili zarobiti, izvesti pred narodni tribunal i osuditi na smrt. Utvrđeno je da te bande regrutuju fašistički gadovi da bi nas zavadili s narodom. Izdajte po tome jedan kratak letak s potpisom: Štab narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda u Mačvi. Objavite u njemu imena već streljanih pljačkaša.

4. — Ako naše oružane snage nisu još dovoljno jake za napad na Šabac, onda ga nemojte izvoditi, pogotovo sad kada je neprijatelj u pripravnosti. U borbama treba primeniti i vojnu veštinu da biste izgubili što manje boraca ili da ne izgubite ni jednoga. Udar na neprijatelja po mogućnosti vršiti iznenada, tj. kad ga on najmanje očekuje. Naše operacije protiv neprijatelja moraju biti planski pripremljene, koristeći se mišljenjem i savetima vojnih stručnjaka.

5. — Treba u prvom redu napadati na nemačke transporte sa životnim namirnicama i svim onim što je opljačkano od srpskog naroda. Taj osvojeni neprijateljski plen deliti partizanima i vraćati opljačkanom narodu Otvaranje dućana i deljenje robe, makar ona bila i sakrivena — pogrešno je. Moramo paziti da neprijatelj ne iskoristi takve momente i ne pokuša da tok narodne borbe skrene u povoljniji pravac za sebe. Kako sitnije tako i krupnije trgovce, pa čak i poznate zelenaše, imali oni skrivenu robu ili ne, treba savetovati, pa čak i pripremiti, da robu prodaju narodu po normalnim cenama.

Ako preti opasnost zaplene robe od strane Nemaca, onda sopstvenike treba savetovati pa čak i pomoći da se roba sakrije i pod izvesnom našom kontrolom prodaje narodu. Shvatite jedno — da ni jedan potez ne smemo napraviti koji bi neprijatelj iskoristio u cilju stvaranja razmirica između nas i našeg naroda.

6. — Novac treba uzimati samo iz državne kase, jer i inače pripada narodu, tj. on je na razne načine opljačkan od naroda da bi se stavio na raspoloženje okupatorima i njihovim slugama. Ne sme biti nikakvog nasilnog oduzimanja novca i drugih sredstava od pojedinaca, pa ma koliko oni bili bogati. Od naroda i svakog pojedinca treba tražiti dobrovoljni prilog za izdržavanje partizana i njihovo naoružanje. Slučaj najbogatije porodice Živ. najbolje nam govori kako treba postaviti ovu stvar.

7. — Iz osnova bi bilo pogrešno sprovoditi podelu zemlje koja se nalazi i u privatnom vlasništvu. Sad ne dolazi u obzir raskulačivanje i si. mere.

8. — Sve opštinske «uprave, ukoliko one nisu izdajničke i u službi okupatorima, već koliko-toliko štite interese naroda, ostaju na svojim mestima i pod kontrolom partizana obavljaju svoje dužnosti, vodeći računa o interesima naroda. U obavljanju tih dužnosti ne treba ništa menjati u starom načinu njihova rada osim to da ne služe neprijatelju. Izdajničke opštinske uprave, pretsednike ili delovođe treba sam narod da smeni uz pomoć partizana i na njihovo mesto da postavi ljude iz naroda koji u sistemu opštinskog poslovanja ne treba ništa da meniaju već samo da ukinu službu neprijatelju, oslanjajući se na podršku partizana.

9. — Drugarice mogu odlično koristiti u odredima ne samo na drugom poslu, nego, ako treba, i s puškom u ruci. Ali bi sad bilo pogrešno izvući iz grada sve drugarice, a naročito nekompromitovane i poslati u šumu. Svaku ženu kojoj ne preti opasnost od hapšenja i si. treba ostaviti u gradu radi održavanja veza ne samo između vas samih nego i između vas i nas. Kompromitovane privući bliže partizanima i upotrebiti ih za kurirsku službu, negu bolesnika i ranjenika; po seoskim kućama, preobučene u seljačko odelo, one mogu uspešno obavljati pomenute zadatke.

Što se tiče org. pitanja, treba voditi računa o sledečem:

1. — OK kao celina mora uvek biti na okupu zajedno s instruktorom u mestu (koje se može i menjati) iz koga će najlakše i najuspešnije rukovoditi čitavim radom i obezbediti pregled i kontrolu rada part. org. OK nije niti može biti neko

pokretno telo koje bi išlo za partizanskim odredom, pa se čak potpuno uklopilo u njegov sastav.

2. — OK mora obezbediti političko rukovodstvo čitavim radom na svojoj teritoriji, a u partizanskom pokretu u saglasnosti s najodgovornijim iz njega.

3. — PK je odlučio da vas poveže s Valjevskim i Obrenovačkim partiz. odredom radi koordiniranja rada. Takođe bićete povezani i sa Štabom partiz. odreda Srbije. Za pol. komesara šaljemo vam druga Šp.[1]

Teške su greške koje je počinio Žika J. u prošlosti. On će morati mnogo da učini u sadašnjem radu da bi te greške ispravio. Stoga predlažemo da ga pod kontrolom privučete na rad. Treba mu reći da mu se sad pruža mogućnost da ispravi greške.

20 VIII 41

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

PK

U vezi sa priloženim aktom učinite sve da razbijete i onemogućite svaki pokušaj neprijatelja u stvaranju obaveštajne službe po selima i varošima.

Svuda gde je to moguće uspostaviti narodnu vlast — vlast narodnih komiteta u koje treba da ulaze pretstavnici svih rodoljuba, koji su spremni da se bore za slobodu zemlje.

[1] Španac — Danilo Lekić (Prim, red.)

BR. 12

UPUTSTVA KOMANDE POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA OD AVGUSTA 1941 GOD. ZA OBRAZOVANJE NARODNO-OSLOBODILACKIH ODBORA

KOMANDA POSAVSKOG ODREDA

UPUTSTVA ZA OBRAZOVANJE NARODNO-OSLOBODILACKIH ODBORA'

1. U svim selima koja kontrolišemo treba odmah obrazovati odbore narodno-oslobodilačkog fronta. Treba ih obrazovati (organizovati) i u onim selima koja još nisu došla pod našu potpunu kontrolu; gde god se može treba održati miting; treba da se postavi i reši pitanje obrazovanja pomenutih odbora.

2. Prema veličini sela u odboru će biti odgovarajući broj članova. Merilo za određivanje ljudi koji će biti članovi odbora treba da bude široko, tako da odgovara narodno-oslobodilačkom karakteru borbe koju vode partizanski odredi. Odbor nije organ nikakve partiske organizacije ili grupe. Njegovi članovi se biraju među poštenim rodoljubima bez obzira na bliže političko opredeljenje.

3. Opšti zadatak odbora jeste da budu administrativni posrednici između četa i sela.

[1] **Dokumenat** nađen kao prepis bez potpisa i pečata. Verovatno da ie pisan u drugoj polovini avgusta 1941 g. (Pnm. red.).

4. Zadaci odbora su sledeći:

I. Organizovanje ishrane, što znači da prilikom dolaska čete odnosno voda u selo neće više komanda određivati od koga će se tražiti hrana, nego će se obratiti odboj a. a ovaj će to pitanje rešiti. To je prostije i celishodnije, a selo će se osetiti u cehni.

II. Obrazovanje fonda narodnog oslobođenja (prikupljanje novca za pomoć narodnoj borbi).

Dl. Nabavka odela i obuće.

IV. Prikupljanje preostalog oružja, sastavljanje spiskova o tome gde i kod koga se ono nalazi.

V. Nabavka potrebnih jahaćih i teglećih konja.

VI. Pripremanje skladišta za oružje, municiju i spremu četa (poverljivo).

VII. Sastavljanje spiskova za borbu sposobnog stanovništva.

VIII. Kontrola obližnjih drumova i puteva, sprečavanje trgovine sa gradovima.

IX. Likvidiran e malih neprijateljskih odeljenja i otvorenih petokolonaša.

X. Organizovanje obaveštajne službe i sianje odgovarajućih poverljivih izveštaja preko svojih kurira.

XI. Rasturanje literature dobijene od čete.

Xn. Rešavanje sitnih sporova među seljacima.

XIII. Briga o sirotinji sela, o porodicama partizana i uhapšenih.

XIV. Eventualno pranje veša partizana.

5. Odbori će redovno podnositi izveštaje četi, odnosno vodu, o svom radu.

6. Obratiti naročitu pažnju na prijateljski način prilaženja seljacima.

BR. 13

izveštaj okružnog komiteta kpj za niški okrug od 22 viii 1941 god.

22 VIII 1941 N.'

Dragi drugovi,-

Akcije protiv glavnog neprijatelja (direktno protiv okupatora) još nismo vodili. Ma da nemamo dovoljno obaveštenja o akcijama našeg odreda (zbog prekida veze), ipak, koliko možemo, obavestićemo vas. Naime, u: Prokuplju su omladinci upalili kasarnu nemačkih vojnika i tom prilikom izgorelo je 50 ćebadi i 2 vagona sena i slame. — Reakcija: uhapšeni građani—stražari, opština kažnjena sa 10.000 din. i pre četiri dana uhapšeno još 10 najuglednijih (najbogatijih) građana.

Partizani s Ozrena ubili su zloglasnog policiskog načelnika iz Aleksinca koji se istakao u gonjenju kom.[3] O drugim akcijama nemamo podataka sem što su Ozrenčani držali zbor na aleksinačkom rudniku. Akcije sve povoljnije i povoljnije utiču na mase. Sve je manje onih koji govore da nije momenat itd.

Na Jastrepcu sam, bio prvi put juče i prekjuče i ustanovio sam da je napravljeno u akcijama niz i propagandnih i vojničkih propusta. S obzirom i na geografski teren i na mentalitet mase i njenih tradicija, uslovi su idealni. S obzirom na to da je odred na Ozrenu po akcijama jači, ma da su uslovi gori, i da sam tamo češće odlazio, otsad ću u Toplicu. Prošli put smo vam tražili 5 iskusnih partizana. Potrebni su ali

[1] Niš

[=] Izveštai ie upućen Pokrajinskom komitetu KP I za Srbiju

[3] Komunista (Prim, red.'*

nisu neophodni, jer smo već stekli iskustva i postavljene zadatke ćemo sopstvenim snagama resiti.

Bilten smo dosada umnožili u 1.700 primeraka, a umnožićemo i ostatak do 3.000, ali to će sami odredi, jer oni imaju svaki svoju tehniku.

Partisku organizaciju uglavnom kvalitativno popravljamo, a **u** mestu i brojno. Glavna velika preduzeća smo obuhvatili radom i prodircmo, a za iz,vesno vreme obuhvatićemo i neobuhvaćene. U mestu nam se razvija Partija pravilno (mislim po kvalitetu — zaveli smo čvrsti kurs), ali brojno ide sporo. Tamo gde je nekad postojala ide lakše, ali gde je nikad nije bilo, mnogo teže. Grafičar će skoro doći. Govorili eu nam četnici (naši simpatizeri) da će Košta[1] da paktira s Ljotićem i da će da nas goni, što je u narodu proizvelo loš - utisak (po njih). Njihovo levo krilo tražilo je da pregovara s nama, na šta smo se mi odmah odazvali, ali danas smo saznali da je danas Košta sa svojih 20 četnika zatvoren **u** Prokuplju, i tamo je proglašeno opsadno stanje. Izgleda da je to rezultat »paktiranja« s Ljotićem — uhvaćen na prevaru. Ö tačnom stanju i akcija i događaja sledeči put.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za OK
MIKA[2]

[1] Košta Pećanac
[s] Sreten Mladenović (Prim, red.)

br. 14

izveštaj partizanskog rukovodstva pomoravskog okruga od 23 viii 1941 god.[1]

23 VIII 1941

Izveštaj o **levačkoj četi.**

Rad na formiranju čete započet 8 VIII. U roku od 7 dana prikupljeno je 15 ljudi, većinom seljaka i inteligencije. U toku sledečih dana prikupljeno još 15 ljudi, tako da sada četa ima 3 desetine (ovo nam javio Pavle, koji je išao u Rekovac).

Tačne podatke o naoružanju nemamo. Svi imaju puške. Došli su do 2 puškomitraljeza 7,9 mm »Brno«. Municija?*

Snabdevaju se prilozima od seljaka, vrlo obilno. Način logorovanja u šumi (?). Finansije 10.000 din.

Akcije — konferencija u selu V. Pčelica (Dubrava), 10 VIII isterivanje finansa iz s. V. Kruševica i oduzimanje skupljenog poreza — 4.500 din.; razoružavanje finansa u Rekovcu — 5 pušaka i 60 metaka, 2 noža; 11 Vm konf. u selu Uršulama, spaljivanje knjige na vršalici; 14 VIII razoružavanje žandarma u Belušiću — 1 puška, odelo (drugi žandarmi već bili napustili stanicu); 15 VIII u sastavu Beličke čete izvedeno je zauzimanje Rekovca (o tome u izveštaju Beličke čete). Gubitaka nema.

Sastav odreda —- gore. Moral dobar, ali dosta ljudi sa neizgrađenim pogledom, higijena još neorganizovana uredno.

[1] Iz dokumenta se ne vidi kome ie izveštai upućen (Prim. red.).

O političko-propagandnom radu u četi čekati izveštaj od Jankovića.[1] Pavle veli da po Rekovcu slobodno idu partizani.

0 ostalim tačkama izveštaja nema podataka.

Izveštaj o Beličkoj četi

Jačina čete — 71. Porast svakodnevno po 1—2 čoveka. Javljaju nam se ljudi i iz Sreza temnićkog (Varvarin), — tamo treba početi sa radom.

Naoružanje — 60 pušaka, 2 laka puškomitraljeza, 1 puškomitraljez 7,9 mm, 12 pištolja, od kojih 5 parabeluma, 20 bombi, municije oko 700 metaka 7,9 mm, za laki p. m. oko 500. Rezerve nema; svakodnevno se prikuplja oružje od seljaka koji nam dobrovoljno donose oružje. Novi često dolaze sa oružjem.

Snabdevanje: — dobrovoljni prilozi od seljaka, obilno. Ekonom otišao na put radi stvaranja većih zaliha. Javljaju se pretstavnici sela da nam pomognu u snabdevanju.

Način logorovanja — u šumi pod šatorima, kolibama od grana, načinjenih od čete, zaštićenih od kiša. Logor pripremljen za duže vreme. Organizovana obaveštajna služba iz obližnjeg sela.

Finansije — 10.000, od čega ima izdataka na potrebe čete.

Akcije. — O ranijim akcijama — razoružavanjima svih žand. stanica u srezu, spaljivanju knjiga sa vršalica, zborovima u Šuljkovcu, Bunaru, Lozoviku, napadu na drumu kod Bunara, sečenju žica, razoružavaniu šumara — podnet izveštaj Jovi Špancu[2] (Branko).

8 VTII napad na poštu, žand. stanicu, želez, stanicu Bagrdan; (ljudstvo 20). Gubitak: 1 partizan umro zbog samoranjavanja. Plen: 3 puške, 60 metaka, 5600 din.; demolirana sta nica. Lanište — napad na železničku stanicu — 10 ljudi; plen: 3670 din., dve puške, 45 metaka, 2 bunde; demolirana železnička stanica.

12 Vm napad na drumu — 20 ljudi. Neuspeo, gubitaka nema. Izvršena paljba na putnički auto. zaustavljen, ali dok su partizani prišli, izmakao. Uzrok neuspeha — partizan sa lakim puškomitraljezom nije ostao na mestu.

15 Vni:

1. Zauzimanje Rekovca. Delimično otstupanje od plana za nastupanje u varoš, bez posledica Izvršeno najpre zarobljavanje žand. kapetana i sa njim izvršena predaja žandar. stanice. Plen — 13 pušaka, bunde, municija, šinjel. Zauzeta pošta — oko 70.000 din. Zauzeta poreska uprava — 79.183 din. Spaljene sve poreske knjige i taksene marke. Broj učesnika 50. Održan zbor.

[1] Zivadin Janković

[2] Branko Krsmanović (Prim, red.y

2. Ubijena špijunka Lađarević.

3. Zarobljen finans iz Jagodine. Pušten sa pismom šefu poreske uprave da ne šalje finanse u selo. Finans postupio po pismu i podneo izveštaj četi.

16 VIII zaseda na drumu -— 15 ljudi. Auto napadnut paljbom iz pušaka, ali umakao.

20 VIII poslati ljudi na razne strane radi prikupljanja oružja, municije i snabdevanja namirnicama.

22 VIII:

1. Upućena pisma opš. upravama radi regulisanja seče šume... Odneli partizani.

2. Likvidirani petokolonaši: pret. opš. u Dragaševcu, Dušan Jocić i delovođa (ime ?). Oni su prijavili naš boravak u Šuljkovcu Nemcima i doveli ih, strahuju seljaci od njih, došli na upravu kad i Nemci, omrznuti.

3. Poslati ljudi da spreče seču kukuruza na putu Jagod.' —Bunar, da pozovu radnike na drumu da napuste rad, da likvidiraju petokolonaša delovođu Dobrivoja iz Dragocveta i izvedu napad na drumu.

4. Poslati ljudi u Deonicu radi likvidiranja petokolonaša Laleta, da oduzmu državne stvari od njega i ispitaju situaciju u V.[5]

5. Poslati ljudi da spreče seču kukuruza na putu Jagod. — Ćuprija i odvoženje žita iz sela Majura za mlin u Jagodinu.

Kritički osvrt na vojne akcije — razlog neuspeha — nedisciplinovano držanje ljudi u akciji, rđavo postavljanje na drumu. Ovo se može i mora ispraviti.

Sastav odreda — radnici, seljaci, intelektualci, bivši podoficiri. Moral bio poljuljan usled slučaja sa biv. komandirom. Sada vrlo dobar. Ishrana stalna i dovoljna. Higijena se održava. (Veš opran).

Političko-propagandni rad na terenu putem konferencija sa seljacima, razgovora partizana u akciji, rasturanja izveštaja sa radija.

Poginuli partizan — Drag. Jevtić, partijac iz Bunara (nema podataka, pribavićemo).

Likvidirani neprijatelji Lađarevićka. devet Nemaca pret. opšt. i delovođa.

Ravnaćemo se prema jučerašnjem i današnjem pismu.

[1] Jagodina
" Varvarin

Nemci i petokolonaši se spremaju, mi smo već spremni, dočekaćemo ih. Izvodimo svakodnevno vojničku obuku. Ljudi se uče sa zadovoljstvom. Neće uspeti da nas odvoje od naroda, to se vidi po stalnom porastu čete.

Organizovaćemo snabdevanje preko zadruga.

S pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

BOŠKO[1]
LJUBIŠA[2]

[1] Boško Đuričić
Ljubiša Urošević, poginuo 194* g. (P.im. red.)

br. 15

izveštaj okružnog komiteta kpj za šabacki okrug od 23 viii 1941 god.

PK za S.

23 vni 41

Dragi drugovi,[1]

Primili smo oba vaša pisma. Prvo je stiglo kad smo mi vama bili poslali drugo, te su tako izvesna pitanja bila objašnjena u vašem prvom pismu i u Biltenu GŠ NOPO, te nismo morali da ih postavljamo.

Iz drugog pisma vidimo sve stvari koje nam nisu bile jasne. Sem političke linije mi prvih dana nismo znali ništa. Tako su nam se i iskrale i izvesne greške u praktičnom provođenju te iste linije. Zatim, slabost, koja još nije likvidirana, ta je što odred nema dovoljno čvrste veze s OK i to što u samom odredu drugovi politički stoje dosta slabo. Mi smo imali dosta muke dok smo drugove ubedili u to da se mi ne nalazimo u fazi prol. revolucije. To je izazvalo neke od učinjenih grešaka.

Situacija se prilično izmenila za ovu nedelju dana. Vaša predviđanja a naša naslućivanja ostvaruju se. Neprijatelj, razbijen i zbunjen našim brzim akcijama, počinje da se pribira i da napada. Već više puta naši su imali sukobe s Nemcima. Rezultate zasada ne znamo, jer nam drugovi iz odreda nisu još javili, ali izgleda da smo imali veće gubitke, od 10—15

[1] Izreštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju (Prim, red.)

ljudi. Ni njihovi gubici nisu manji, ako čak nisu i veći. Uništeno je nekoliko njihovih kamiona sa vojnicima kad su polazili da sa svete selu. Inače, počeli su da pale kuće po selima i da iz mitraljeza biju svet po selu. U samom Š.[1], u četvrtak, 21 o. m. streljano je 10 lica, zasad bez ikakve motivacije. Medu streljanima je i d-r Tirić. Ostali su 5 seljaka koje su oni negde uhvatili, zatim jedan Jevrejin i ostalo neki bivši marksisti. Streljanje je primljeno različito: Š. je dosta dostojanstveno i demonstrativno primio ovaj akt. Grad ja bio kao mrtav ceo dan. Ubijali su ih po ulicama i tako ostavljali do podne, a onda ih obesili po banderama gde su visili do uiveče.

Juče je iz Š. otišla u Mačvu jedna delegacija „građana" da umiruje sela. Večeras smo čuli, nije provereno, da je jedan član te delegacije ubijan.

U Š. je još uvek opsadno stanje. Sad su vojne predostrožnosti pojačane. Pored sečenja kukuruza i šuma u krugu 3 km oko Š. sad su po periferiji ukopani teški mitraljezi i laki topovi. Sad su došle izvesne formacije nem. vojske i to gestapoa.

Dolazak druga Šp.'- je dobro došao. Naše je mišljenje da drug bude vojni komandir, a ne pol. kom., ali po izjavi druga da to ne čini mnogo na kom je položaju, jer mora da postoji jedinstvo, to stvar ne menja.

Po pitanju N.osl. fonda mi smo u toku dva dana od građana sakupili 27.000 din.

Detaljniji izveštaj o akcijama poslaćemo vam naknadno kad stvari ispitamo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

OK za Š.

[1] **Sabat**

[2] Danilo Lekić (Prim, red.)

br. 16

izveštaj okružnog komiteta kpj za užicki okrug od 23 viii 1941 god.

Užice, 23 VIII 1941

Dragi drugovi,[1]

Šaljemo vam izveštaj o stanju part, organizacija, kao i o akcijama koje smo vršili. Pismo koje ste nam poslali dobili smo i proučili ga. Naše rukovodstvo (OK) svelo se svega na tri druga. Ostala trojica otišli su u odred, od kojih je ,,Foma« poginuo u jednoj akciji. Drug instruktor »Ciča«[2] je poginuo obilazeći Užičku četu. 17 o. m. uveče krenuo je u pravcu logora drug instruktor s još jednom drugaricom da svrši neki posao. Trebalo je da on u logor stigne u rano jutro 18 o. m. Međutim Nemci, Arnarati i žandarmi opkoljavali su logor te noći. bez ikakvog znanja o tome od strane naših ljudi. Mi pretpostavljamo da je drug instruktor, videći strahovitu opasnost koja preti našim drugovima, po cenu svoga života hteo da se probije do logora da obavesti drugove. Po pričanju jednog logorskog stražara, on je video jednu ženu i jednog čoveka koji su mahali maramicama i davali neke znakove. Tek sutradan naši drugovi su u jednom ženskom lešu prepoznali drugaricu koja je išla s drugom „čičom". Ostala dva leša toliko su bila unakažena od topovskih granata da se njihov identitet uopšte nije mogao utvrditi. Mi pretpostavljamo da je jedan leš našeg druga instruktora. Sva tri leša su odmah sahranjena.

[1] Izveštaj ie upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.
[2] Milan Mijalković (Prim. red.).

Nas trojica (in., skojevac-mladi) otaljavamo sve partiske poslove. Ja radim takode i za Štab odreda, jer u Štabu imamo samo jednog čoveka (pol. komesara), tako da sam se zaista strahovito preopteretio.

Ja vam ovoga puta šaljem sasvim kratak izveštaj zato što imam toliko poslova za svršavanje i zato što sam ga kasno otpočeo pisati.

Dakle, kadrovi su znatno oslabljeni u pozadini, ma da je naš pol. uticaj veliki. Istina, teror je strahovit i postoji kod narodnih masa vehki strah. Simpatije prema našim odredima su velike. Kolebljive elemente čistimo iz Partije. Veliki kukavičluk se u velikoj meri opaža u kadrovima na selu. Tu takode čistimo. Jednom rečju, pošli smo ka učvršćivanju naše part, organizacije u pozadini. Istina, to još sporo ide, ali ogromna moja zapošljenost smeta da se brže bacimo na taj posao. Nac. oslobod. fond je još dosta slab, odnosno nije onakav kakav treba da bude.

Akcije u gradu: sečenje teleg. i tel. žica, radimo na jačanju akcija u svim mestima — iz pozadine.

Akcije: Užička četa: 50 ljudi, svi naoružani. Pored ranijih akcija o kojima ste obavešteni imali smo i sledeče: dve opštinske arhive spaljene, dve želaz. stanice razorene. Od toga je voz imao 12 časova zakašnjenja. Telegraf, i telef. žice odsečene. Napad na jednog petokolonaša, kojom je prilikom poginuo drug Pantović Vito, nije uspeo. I zadnja velika borba bila je na Drežničkoj Gradini, gde se nalazio logor naše čete. Preko 500 Nemaca, Arnauta i žandarma na sasvim oprezan način 17 u noć i 18 o. m. rano izjutra opkolili su logor naše čete. Naši su ih primetili onda kad su oni osuli paljbu iz mitraljeza. Naši su se brzo sredili i odmah zauzeli stav za borbu u povlačenju. Neprijatelj je žestoko navaljivao. Naši su se junački držali. U povlačenju su sipali vatru na neprijatelja. Borba je trajala oko 7 punih časova. Otpočela je rano izjutra a završila se oko 12 časova, u podne. Naši drugovi su veštinom druga komandira uspeli da se iz obruča iščupaju. Neprijatelj usled velikih gubitaka dovlači i topove i tuče položaj gde su se naši drugovi nalazili. Neprijatelj nije znao da su se naši drugovi već iščupali iz obruča. Artiljeriska vatra trajala je od 12 časova sve do 5 časova po podne. Gubici preko 20 mrtvih i mnoštvo ranjenih, najviše Arnauta. Arnautski komandir je u ovoj borbi poginuo. Naši gubici: računajući druga instruktora i drugaricu, koji nisu ni stigli do logora: 5 mrtvih i trojica ranjenih, jedan teže i dvojica lakše.

Iza povlačenja četa se rasturila U' grupice, ali su ponovo veze uspostavljene i grupice se sjedinjuju.

Požeška četa: Pale se opštinske arhive. Postavljen je bio dva puta eksploziv u tunelu kod sela Rasne. Jednom je eksploziv eksplodirao i naneo malo štete. Bio je rđavo postavljen. Drugi put uopšte nije eksplodirao. Nedelju dana nemamo izveštaja s te strane (ljudi 38, svi naoružani).

Ariliska četa: 66 ljudi, svi naoružani, 6 opština spaljenih. Jedna žandarm. stanica razoružana, u koioj se nalazilo 8 žandarma. Odneto 12 pušaka, 8 revolvera i 18 ćebadi. Žandarmima svučene uniforme i državna obuća.

Moravička četa: Akcije oko opština sasvim slabe. Izveštaj nismo dobili 10 dana (ljudi 32, svi naoružani).

Zlatiborska četa: 28, svi naoružani. Paljenje opštinske arhive u jednom selu. Upad u državnu ergelu. Odvođenje 2 konja osedlana i zaplenjivanje 60 hiljada državnog novca.

Račanska četa: 62 čoveka naoružana. U čitavom nizu opština arhive uništene. Napad na žandarm. stanicu u selu Besarovini u kojoj se nalazilo 4 žandarma. Žandarmi su se prihvatili borbe i pucali na naše drugove. Tom prilikom poginuo je jedan žandarm, a drugi je lakše ranjen. U Bajinoj Bašti bio je zatvoren jedan naš drug. Partizani su dva puta pokušali da ga oslobode noću, ali nisu uspeh, jer su jake straže puščanom paljbom sprečavale. Partizani su rešili da ga oslobode usred dana. 6 partizana naoružanih revolverima i puškama upali su u sresku zgradu, obili vrata zatvora, izvukli uhapšenog druga naočigled stotine građana, koji su s najvećim simpatijama posmatrali smelu akciju partizana. Partizani s 2 puškomitraljeza i 36 naoružanih puškama upali su noću pre nedelju dana u B. Baštu, zauzeli poresku upravu i oduzeli 670.000 dinara narodnog novca i raznih drugih akcija u vrednosti od 350.000 dinara. Upalili sve knjige i udaljili se iz grada bez i jedne žrtve. Za njima su žandarmi opalili plotun, ali je vać bilo kasno.

Srez crnogorski: četa još nije formirana. Očekuje se nieno formiranje.

Politički rad u četama nije zadovoljavajući i pored toga što naši partizani obilaze sabore i pretvaraju ih u mitinge. Partiski je rad u četama organizovan. Organizovane su jedinice. Rad je u začetku.

Svaka četa izdala je svoje proglase gde poziva narod na borbu protiv okupatora.

* * *

Ovaj je izveštaj nedovoljan. Pišem ga kad imam pune ruke posla. O stanju Partije uopšte daću drugi put, a izveštaj

će biti kudikamo koncizniji i potpuniji. Ne zamerite mnogo, trudićemo se svim silama i svojim snagama da opravdamo poverenje koje nam je dato.

Osećamo da je bilo dosta iskrivljavanja linije Partije i puno oportunizma u radu i akcijama dosad. Istina, mi smo dobili cirkular tek pre nadelju dana, a vaše pismo i oštre kritike, upućene nama, pomogli su nam da sa svom svojom istrajnošću nastavimo veliko započeto delo slobode narodne. Isto tako, najhitnije nam pošaljite jednog druga instruktora ukoliko možete. Zabrazdili smo duboko što nismo stvorili štab i što se ogjromni nedostaci osećaju. Ja sam prinuđen da radim veliki deo poslova štaba itd. U nadi da ćete nam hitno pružiti pomoć i da ćemo mi svojski zapeti da nedostatka likvidiramo, mi vas pozdravljamo s pozdravom

Smrt fašistima!
OK

BR. 17

izveštaj okružnog komiteta kpj za kraljevački okrug od 23 viii 1941 god.

23 VIII 1941

Dragi drugovi,[1]

Vaše pismo od 6 VIII proučili smo sada. U potpunosti smo usvojili vašu kritiku. Sve snage smo uložili da otklonimo što pre nedostatke naše organizacije, kako bismo mogli da odgovorimo glavnom zadatku koji se postavlja — izvođenju akcija, te time da stanemo u red ostalih part, organizacija u našoj zemlji, koje već duže sprovode akcije i zadaju okupatoru teške udarce.

Izvršili smo reorganizaciju naše part, organizacije i jedinice razmestili uglavnom po reonima. Kažemo uglavnom, jer kod nas postoje još uvek 2 velika preduzeća koja rada. pa samim tim potreba je bila da tamo ostavimo jedinice onako kako su bile i pre. Srez smo isto tako reorganizovali. Part, organizacija u ćelom okrugu broji 90 članova od kojih 14 u odredu.

Isto tako reorganizovana je i omladinska organizacija. Ona je još sa velikim slabostima, ali svi su uslovi da će se u najkraćem vremenu popraviti.

Sektaški postavljeno stvaranje odreda i svih posledica koje iz toga proizilaze počeli smo da otklanjamo putem vođenja akcija kao i putem šire mobilizacije i povlačenja odmah i neodložno ljudi u odrede.

[1] Izvestaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

Akcije koje su izvršene su sledeće:

1. Istovarivanje i odnošenje tri vagona puščane municije, bombi i 35 pušaka i lakog mitraljeza bez postolja i 1 puškomi traljeza.[1] Ukupno puščane municije oko 80 sanduka i ručnijh bombi toliko (1 sanduk 1200 p.m.met.; 1 sanduk bombi 35 kom.).

U ovoj akciji bilo je angažovano 150 ljudi, u taj broj ulaze 20 železničara, 11 seoskih kola i 2 čeze. **Žel.- organizacija nam je provaljena** i danas traje istraga po ovoj stvari. Neprijatelj želi da celu stvar ipak zataška i da prevali na nekoliko **služ.** koji su umakli. Glavni organizator od žel. uspeo je, iz zasede koju su bili postavili Nemci i policija, da pobegne, ostavi odelo i go prepliva **Ibar.** Međutim, mi ga ni do danas nismo pronašli i bojimo se da nam ne oropadne.

2. U četvrtak noću izvršeno je paljenje sena i sečenje telefonskih žica u pravcu Kraljevo — Raška i Kraljevo — čačak.

Na ovu akciju okupator je odgovorio blokadom **grada,** velikim premetačinama, sa većim brojem hapšenja, naročito lica koja su garantovala za puštanje na slobodu jednog našeg omladinca. U kućama ranije odbeglih naših drugova tukli su rodbinu. Pijačni dan je prekinut i seljaci isterani iz grada.

3. Omladina izvela akciju paljenja novina, cepanja plakata i dobro uspelo vešanje parola.

Od zaplenjene municije dali smo odredu čačak 2 kola municije i bombi.

Odred još ni danas nije dobio u potpunosti vojničku formaciju (glavni štab odreda još nije definitivno formiran kao ni čete).

Glavna slabost je u nemanju čoveka za funkciju komandanta, a isto tako slabost politkoma.

Komitet NO nismo stvorili, jer od pretstavnika drugih polit, partija nemamo nikoga koji u ovom momentu hoće da uđe u isti, kao oformljenu organizaciju, ali isto tako jedan od razloga je i to što je dosada od nas stvar suviše usko postavljena.

Drugarski pozdrav[1]

PS Prilog cedulja od druga Dr.-a.

PS Informaciju o količini oružja daćemo idući put, jer prelazi stotinu sanduka i jednog i drugog.

[1] Misli se na akciju prebacivanja municije i oružja iz vagona sa kraljevačke železničke stanice, ostale od bivše jugoslovenske vojske.

' Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

BR. 18

izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od 23 viii 1941 god. iz požarevačkog okruga

Dragi drugovi,[1]

Prošle nedelje izveštaj od nas niste dobili, jer je tehničar iz K.[2] sa izveštajem za vas kasno stigao u P.\ tako da je tehničar B. iz P. otišao bez izveštaja za vas.

Maler se desio i ove nedelje. U noći između subote i nedelje uhapšen je tehničar iz P. koji je trebao da putuje za B.[4], tako da se nije imalo vremena drugog poslati za B.

Sa akcijama krećemo napred. U toku ove nedelje: U Požarevcu (Ljubičevo—državno imanje) zaplenjeno oko 8y$_2$ vagona pšenice koja je trebala da se Nemcima isporuči.

Odred na Dunavu broji danas 41 partizana. Razbijeni su u tri desetine. Razoružane žand. stanice u Dobri i Lješnici. Posle toga sve su žand. stanice iz 3 sreza (Ramski, Zviški i Golubački) koncentrisane u sreska mesta Gradište, Golubac i Kučevo. Održano je više zborova po selima. Pokupljeno je oružje iz svih železničkih stanica na putu Rabrovo—Kučevo. Odred je ušao u manastir Tumane, izvršio pretres i hteo da zarobi starešinu manastira — ljotićevca. Međutim, on je pobegao.

U subotu 23 o. m. odred je oko 7 h ujutro ušao u Kučevo. Bio je pijačni dan i masa seljaka. Razoružana je žandarmeri-

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.
[2] Kučevo
[3] Požarevac
4 Beograd (Prim, red.)

Fotokopija poslednje strane dokumenata br. 18

ska stanica koja broji, posle koncentracije, 40 žandarma. Zatim defile kroz grad. Zapaljene su arhive suda, sreskog načelstva i poreske uprave usred varoši. Seljaci su zajedno sa partizanima upadali u nadleštvo i iznosili arhivu. Posle toga bilo je tri govora; dva na srpskom i jedan na vlaškom. Bile su opšte narodne demonstracije. Posle nekoliko sati odred se povukao sa troja kola plena. Drugi odred na M. Peku, uništio instalacije koje pokreću žičanu železnicu koja nosi rudu od M. Peka za D. Milanovac. Bar za dva meseca ne može da se popravi. To je od ogromnog značenja, jer ruda ne može uopšte da se izvozi.

Odred u Petr.[1] pokušao da razoruža žand. stanicu. Ranio dva žandarma. Izgleda da su nešto zabrljali. O tome naknadno dok ne dobijemo detaljan izveštaj.

Dignut je most na žičanoj železnici između Požarevca—Klenovnika. To je već druga akcija.

Odred svakodnevno raste. Ali većinom su mladi i neiskusni ljudi.

Nemamo čak ni štaba. Zasada rukovodstvo drži veze sa odredom i ja uglavnom. Nemamo ljude za štab.

Pomoć od vas bi dobro došla. Ear komandire za štab odmah šaljite što pre.

Primili smo pomoć u novcu, ali sad i mi bolje stojimo. Naglo popravljamo finansije.

Pregovori uglavnom dobro teku svuda. O tome ću kasnije više pisati.

Juče je došlo dosta Nemaca. Pripremamo susret.

23 VIII 41

Pozdrav ČORA-

[1] Petrovac
[2] Moma Marković (Prim, red.)

br. 19

zajedničko pismo komandanta cerskoq Četničkog odreda i komandanta podrinskog narodno-oslobodilaCkog partizanskog odreda draži mihailoviću od 25 viii 1941 god.

KOMANDANTU ČETNIČKIH ODREDA

Napadom Nemačke na SSSR otpočela i'e u Srbiji, kao i na teritoriji svih okupiranih država oslobodilačka akcija dotičnih naroda. Komunistička partija Jugoslavije organizovala je partizanske odrede, koji su se istakli u rečenim akcijama. Prema proglasu Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije cilj partizanskih akcija je oslobođenje teritorija Jugoslavije od neprijatelja. Naročito živo su se povele rečene akcije u Mačvi, čime je stvoreno sledeče stanje: a) presečene su komunikacije koje je neprijatelj koristio u svoje svrhe, b) arhive opština, poreskih uprava, fin. kontrola su uništene, jer su omogućavale neprijatelju kontrolu administracije, c) došlo je do više sukoba sa nemačkim trupama, koje su pokušavale da spreče tu akciju i d) osim u sreskim mestima, ne postoji više neprijateljskih snaga ni vlasti.

Ove akcije odrazile su se u narodu povoljno, tako da pokret dobija sve veće razmere i poprima karakter narodnog ustanka, koji je uperen jedino za oslobođenje od neprijatelja, bez obzira^ na političko ubeđenje pripadnika toga pokreta.

Neprijatelj je sa delovima svojih trupa reagirao na spomenute akcije i to na sledeći način: a) napadao je na slabije snage partizanskih odreda, prilikom kojih nemačke su trupe imale veće gubitke, b) palio je nezaštićena sela, gumna, pljačkao imovinu seljaka pa čak i onih koji nisu imali nikakvog

učešća u pokretu i vršio masovna streljanja mirnih seljaka samo zato što su Srbi, a neprijateljska soldateska obeščašćivala je nevine devojke. Osim toga neprijatelj u poslednje vreme naoružava ljotićevce za borbu protiv partizana. Narod, ukoliko nije uzeo učešće u partizanskom pokretu, masovno se javlja u četničke formacije CerskOg odreda, a delom neorganizovano beži u šume i zabrane, prestravljen neprijateljskim varvarizmom. Cela ovakva situacija u Mačvi, Pocerini i Jadru stvorila je psihozu jedinstvenog ustanka u borbi protiv neprijatelja. Narod je spreman za organizovanu borbu pod rukovodstvom njegovih pretstavnika, svestan toga da su posledice, ma kako one bile teške, lakše u borbi nego čekanje zločinaca kod kuće, kada je prepušten sam sebi i samim tim osuđen na propast.

Za svo vreme navedenih partizanskih akcija četnici Cerskog odreda držali su se, shodno direktivama i naređenjima svojih pretpostavljenih, po strani — pasivno, za koje je vreme izvršena puna organizacija. Kao posledica akcija, odred je poprimio nepredviđene brojne razmere, i razbijanjem neprijateljskog aparata od strane partizana, danas odred zajedno sa partizanima pretstavlja vlast u ovom kraju.

Kako su partizani, sinovi našeg naroda, zapojeni mržnjom protiv neprijatelja i svu svoju akciju uperujiS isključivo protiv istog, što je i sveti zadatak vaše četničke organizacije, to smo mi na sastanku četničkog komandanta sa pretstavnicima partizanskog odreda odlučili da vam predložimo na odobrenje zajedničku akciju, u cilju uspešnijeg sloma neprijatelja. Istovremeno vas molimo da tu jedinstvenu akciju sprovedete kroz sve krajeve gde postoje četničke organizacije. Moramo vas potsetiti na sledeću činjenicu: partizani su odlučno rešeni na konačnu borbu, bez obzira da li će četnici učestvovati ili ne. Takva situacija bi bila povoljnija za neprijatelja, a samim tim teža za narod. Otuda mi, kao zaštitnici naroda, predlažemo jedinstvenu akciju, koja će nam zagarantovati uspeh.

25 avgusta 1941 god.

KOMANDANT CERSKOG ODREDA
KOMANDANT NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PODRINSKOG PARTIZANSKOG ODREDA[1]

[1] Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

br. 20

izvesta,] okružnog komiteta kp.j za kraljevacki okrug od 27 viii 1941 god.

Dragi .drugovi,[1]

Akcije koje su sprovedene u toku ove nedelje sledeče su:

1. 23 VIII izvršen je napad na most »Kamidžoru«. Tom prilikom partizani, njih 28 na broju, naoružani sa 1 p. mitraljezom, puškama i bombama, razoružali su **stražu od 13 ljudi,** bez i jedne žrtve, zauzeli most, posuli ga benzinom i zapahli. **Most** je u našim rukama bio 2 sata. **Odbijen je prilaz mostu nemačkom kamionu sa vojnicima i razbijena nemačka zaseda, gde je izgleda poginuo od naše bombe nemački puškomitraljezac.** Akcija je izvedena po planu, a plan je izvanredno postavljen. Žrtava sa naše strane nije bilo.

2. Isto veče izvršen je napad na **Ibarski most** na uskoj pruzi. Učestvovalo je 13 ljudi. Partizani su upali u zasedu, pri čemu se razvila žestoka borba, skoro prsa u prsa, pri čemu je poginuo jedan partizan i 2 stražara. Straža na mostu je razbijena i razoružana, most je zauzet i miniran, ali usled neispravnog materijala nije porušen, što je isti slučaj i na »Kamidžori«.

Iz ovih akcija odred je zadobio 11 pušaka i izvestan broj vojničke spreme.

3. Neprijatelj je zarobio jednog našeg druga prema potkazivanju pretsednika iz Vrdila. Kaca seljaka, ko'i je čuvao našeg druga Dragog Vilotijevića, spaljena je, porodica zarobljena, a drug V. streljan i obešen na centru grada. Kao odgovor partizani su izvršili napad na kuću izdajnika, pokušali da ga

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPT za Srbiju (Prim, red.)

ubiju, ali neuspelo, spalili mu kuću, čime mu je naneta milionska šteta. 13 učesnika.

4. U selu Dragosinci partizani su oduzeli od pret. opštine novac koji je pokupljen za porezu u iznosu 11.500 din, jednog državnog konja i izvesnu količinu državne spreme.

5. Omladina spalila seno na ratarskom imanju. Izgorelo je 6 stogova slame i 1 stog sena. Paljevina je kod Nemaca koji stanuju u R. školi[1] izazvala takvu paniku, da su u gaćama i košuljama bežali put grada. Učestvovalo 8 omi.

6. U selu Sirči, partizani su ubili jednog potkazivača. Učestvovalo 10 ljudi.

Drugarski pozdrav

PS. Rukovodilac na železnici — opasan je.

3 druga iz zatvora su umakla.

Izvršeno je krštenje odreda. Odred je dobio ime: »Jova Kursula«. 1 četa odreda zove se »Četa Mirka Lukovića«. **Kr**štenje je izvršeno posle izvršenih akcija, potpune reorganizacije i vrlo svečano.

27 VTII

D. P."

[1] Ratarska škola
[2] Verovatno Dragoslav Bogavac (Prim, red.1

br. 21

izveštaj komande posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 28 viii 1941 god.

28 v m 1941

IZVEŠTAJ ŠTABA POSAVSKOG ODREDA[1]

Brojno stanje:

a) ljudstva

I četa 28 VIII: partizana 155; porast od 14 VIII: 52
n četa 23 VIII: partizana 80; porast od 17 VIII: 3
m četa 27 VIII: partizana 141; porast od 14 VUI: 49

b) oružja

	I četa 28 VIII		III četa 27 VIII (razlika)
mitralj.	2	porast od 14 VIII + 1	1
puš. mitr.	5	. , . + 1	5 -
aut. puške	2	„ . + 2	0
pušaka	148	, . + 8	115 + 29
metaka	9501	smanjenje. « » 499	5350 + 365
revolvera	19	porast , . + 4	15 + 6
bombi	41	. + 11	35 + 9
konja	5	. + 3	5 + 7
kola	1	„ , . + 1	1

Opšte stanje u četama.

I. **Glavne akcije:** Sukob sa nemačkim kamionima u blizini Lončanika 11 avgusta. Pojavila su se i borna kola. Učestvovala

Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

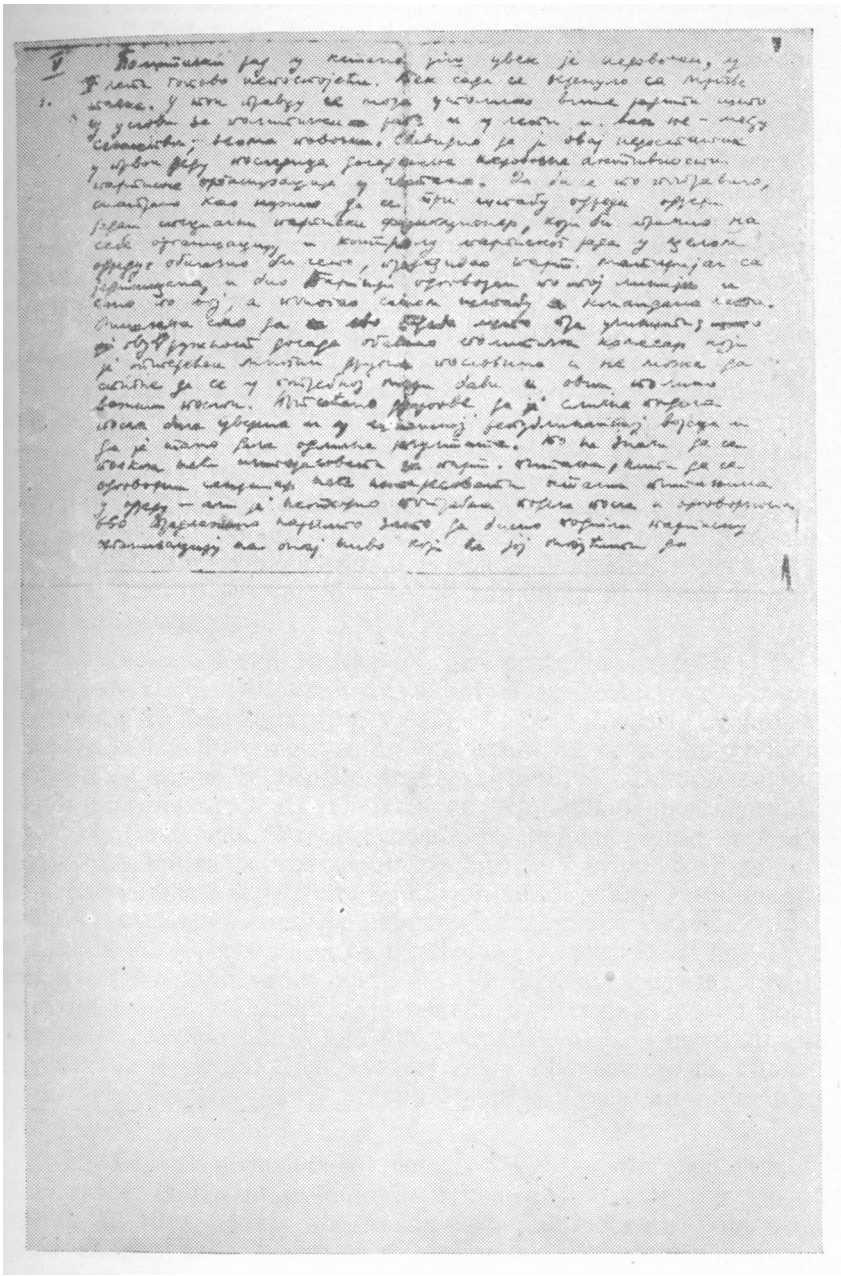

Fotokopija šeste strane dokumenata br. 21

2 voda I čete, nezavisno jedan od drugoga, odeljenje seljaka iz Stublina i Trstenice. Žrtava na strani partizana nema uopšte. Broj žrtava kod neprijatelja neustanovljen, ali izvesno da ih ima.

23 avgusta borba sa Nemcima i žandarmima između Grabovca. Stublina i Orašca. Učestvovala cela prva četa. Nemaca i žandarma učestvovalo najmanje 200. Borba je trajala preko celog dana, sa zatišjima, od 5 časova do 19 č. Kod Orašca prihvaćena borba sa Nemcima i žandarmima koji su. posle uzaludnog pokušaja proboja, bili primorani da se povuku. Tek posle toga povukli su se i partizanski vodovi. Žrtava nikakvih nema kod partizana. Kod neprijatelja utvrđeno da ih je bilo, ali neizvesno koliko. Prilikom povratka u Šabac isti nemački kamioni dočekani u zasedi od III čete na drumu Banjani—Debrc, u blizini Suvog Sela. Učestvovalo 13 partizana, jedna desetina uništila prethodno dva drvena mosta kod sela Vlasenice, na drumu Banjani—Debrc. Na pomenutu zasedu naišlo 6 kamiona u 22 časa. Po saznanju, dva su kamiona teško oštećena, nisu mogli krenuti dalje. 4 kamiona ostala na licu mesta do 25 avgusta. Po saznanju, u Banjane dovučeno u prva dva kamiona 15—16 leševa i dva teška ranjenika koji su u Banjanhna izdahnuli.

19 avgusta 1 vod od 43 partizana postavio zasedu kod Dubokog, pri Umci. Dočekana dva kamiona iz Obrenovca i 1 putnički auto iz Beograda. Sva vozila oštećena i zaustavljena sa žrtvama čiji je broj neizvestan. Partizani su se zatim povukli i u prolazu preko železničke pruge postavili 4 paketa ekrazita na 4 razna mesta; 1 nije eksplodirao. Na ostala 3 mesta pruga je ozbiljno oštećena, što je izazvalo višednevni prekid saobraćaja. U poteru za partiz. vodom poslato je 7 aviona koji su tukli iz mitraljeza i zapaljivim bo nbama šumu zvanu Jasenovo, u blizini Jasenka. U šumi se nalazila jedna grupa četnika, koja se razbežala, — četnika, a ne partizana. U toku borbe kod Dubokog veštim manevrom postignuto je da Nemci otvore vatru jedni na druge. To puškaranje između njih trajalo je oko pola sata. Kod partizana nije bilo nikakvih žrtava. Kod neprijatelja broj žrtava neustanovljen. Govori se — obaveštenje sa Umke — da je tamo dovezeno 7 mrtvih Nemaca. Uticaj akcije svuda vrlo veliki.

II. Vojnička sposobnost četa. — Broj novih partizana i dalje raste. Naročito se mnogo, u poslednje vreme, javljaju Cigani, ali se pokazalo kao nužno veća kontrola prilikom prijema. Stepen organizacije i discipline se neznatno popravio. U borbama to poboljšanje je znatnije. Pokazalo se da borbena

sposobnost masa mnogo zavisi od prisustva pouzdanih i hrabrih boraca koji su u stanju da svojom odlučnošću dadu primer i povedu ostale. Još se svuda mogu primetiti pojave pojedinog ili kolektivnog panikerstva, a!i se one umesnim uokviravanjem mogu suzbiti i na vreme otkloniti. Kadrovi još nisu dovoljno izrasli: nisu svi vodnici i desetari još sposobni za samostalno izvršenje akcija i za preuzimanje potrebne inicijative. Ali su se, s druge strane, pojedini vodnici potpuno osposobili u tom pogledu. S obzirom da je broj omladinaca srazmerno vrlo veliki, rukovanje i upotreba oružja nije još nikako zadovoljavajuća: mora se naročita pažnja posvetiti obuci.

IH. Reorganizacija **II** čete. — Prilikom obilaženja druge čete od strane komesara, komandira i zamenika komandira odreda 16 o. m. konstatovani su znaci opšteg nezdravog stanja. Zamenik komandira odmah je prebačen u I četu, gde je zadržao istu dužnost. Komesar odreda ostao je nekoliko dana u II četi da bi doveo u red četu. Utvrđeno je neslaganie u komandi čete, te je zbog toga i prekomandovan zamenik komandira i 1 vodnik. Osim toga utvrđene su pojave očevidnog oportunizma, naročito u pogledu obračunavanja sa petokolonašima i neprijateljima. Neslaganje u komandi koristilo je nekoliko tuđih elemenata, da bi pod vidom stvaranja »borbene, udarničke čete«, preuzeli rukovodstvo čete i pretvorili je u običnu pljačkašku bandu. Oštrim presecanjem toga stanja i likvidiranjem glavnih dezorganizatora, četa je ponovo stala na čvrste noge, od nje su stvorena dva relativno samostalna voda pod zajedničkom komandom čete. Time su postavljeni osnovi za njeno brzo i potpuno ozdravljenje. Četa je odmah posle ovog nužno potrebnog čišćenja uspela da izvede važnu akciju kao što je bila ona kod Dubokog, i to sa punim uspehom. Garancija za dalji pravilan razvoj jesu novi kadrovi izabrani od drugova koji su provereni u akcijama i svojim radom. Ah se ipak, u ovoj četi, kao i u ostalim dvema, oseća potreba za bolje izgrađenim i proverenim drugovima koji bi mogli da se prime najodgovornijih vojnih i političkih poslova.

IV. Objektivni uslovi za opštu mobilizaciju i za ustanak postoje u celoj Posavini. Pitanje oportunosti i trenutka zavisi jedino od opšteg plana, od reda predviđenog u njemu. Ali za to nedostaju još uvek pojedini subjektivni uslovi, ili bi bar bilo poželjno da se oni poboljšaju. Tu u prvom redu dolazi potreba za vojnički iskusnim i sposobnim rukovodiocima. Bilo bi dobro kada biste nam mogli poslati nekoliko poštenih i sposobnih oficira koji bi mogli da preuzmu komandu čete i vodova. Većina sadašnjih vojnih kadrova već nisu dorasli novim zadacima. Tim pre je to potrebno što se uporedo sa razvijanjem naših

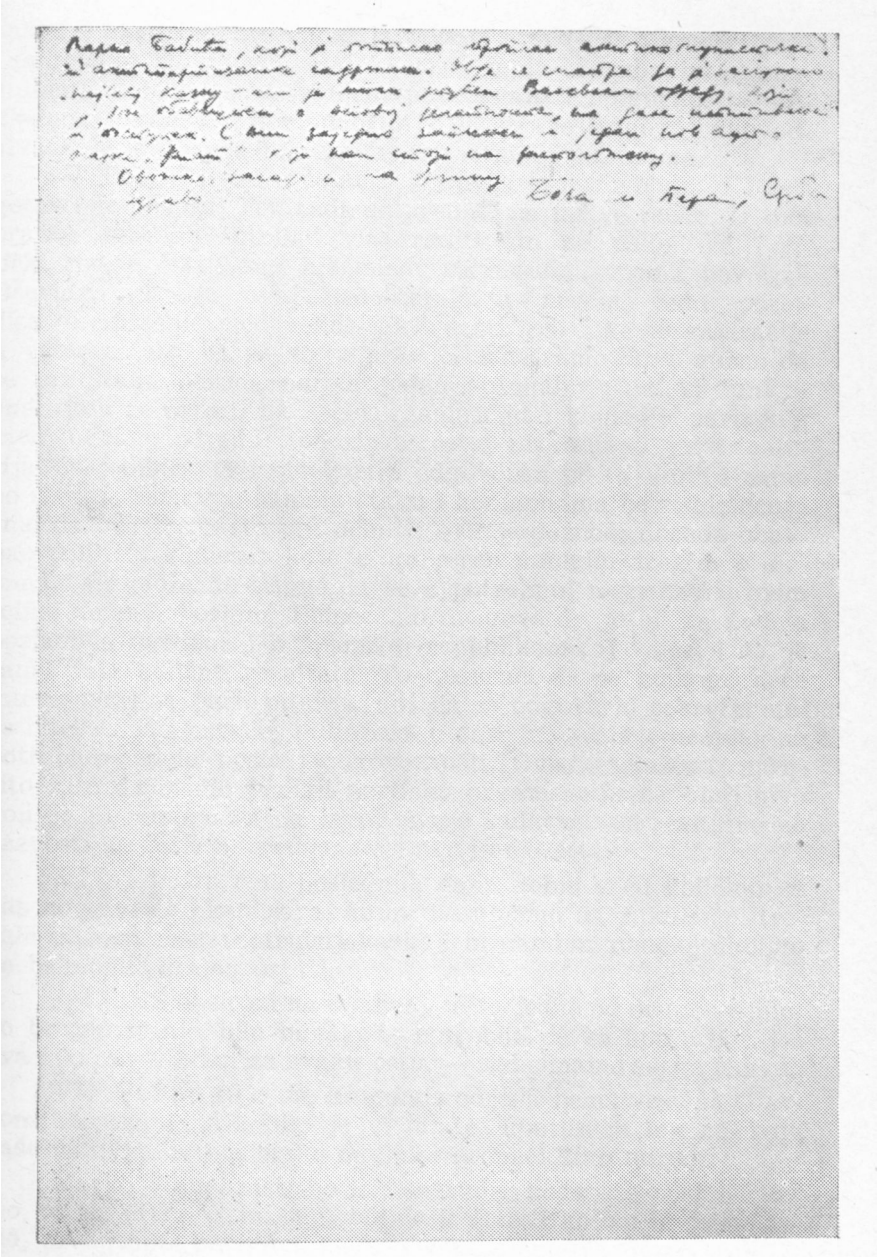

Fotokopija poslednje strane dokumenta br. 21

snaga i sazrevanjem događaja, vodovi se sve više osamostaljuju i moraju se dalje osamostaliti. Jasno je da se njihovim osamostaljenjem i osposobljavanjem povećavaju i mogućnosti preglednog i planskog komandovanja od strane četnog rukovodstva koje je dosada bilo pretrpano sitnijim poslovima.

V. Politički rad u četama još uvek je nedovoljan, u I četi gotovo ne postoji. Tek sada se krenulo sa mrtve tačke. U tom pravcu se mora «utoliko više raditi što su uslovi za politički rad, u četi i van nje, među seljaštvom, veoma povoljni. Očevidno da je ovaj nedostatak u prvom redu posledica dosadašnje nedovoljne aktivnosti partiske organizacije u četama. Da bi se to popravilo, smatramo kao nužno da se pri Štabu odreda odredi jedan specijalni partiski fimkcioner, koji bi primio na sebe organizaciju i kontrolu partiskog rada u ćelom odredu, obilazio bi čete, prorađivao part, materijal sa jedinicama i bio Partiji odgovoran po toj liniji i samo po njoj, a pomagao samom štabu i komandama četa. Mišljenja smo da ovo treba što pre učiniti; ovu je dužnost dosada obavljao politički komesar koji je opterećen mnogim drugim poslovima i ne može da stigne da se u potrebnoj meri bavi i ovim toliko važnim poslom. Potsećamo drugove da je slična pođela posla bila uvedena i u španskoj republikanskoj vojsci i da je tamo dala odlične rezultate. To ne znači da se polkom, neće interesovati za part, pitanja, niti da se odgovorni sekretar neće interesovati ostalim pitanjima u odredu — ali je neophodno potrebna podela posla i odgovornosti. Ovo predlažemo naročito zato da bismo podigli partisku organizaciju na onaj nivo koji će joj omogućiti da izvrši svoje zadatke od izvanredne važnosti za dalja napredovanje i razvijanje četa.

VI. a) Pošto smo poslednjih dana dobili veću količinu za nas nove vrste eksploziva, kojim ne umemo da rukujemo, trebalo bi nam poslati stručnjaka koji bi nas bar obučio, ukoliko ne bi mogao stalno ostati.

b) S obzirom na udaljenje četa jedne od druge i njihovo brojno stanje, bilo bi takođe potrebno da se upute bar još dva lekara — jedan za svaku četu, — sada imamo svega jednog.

Vil. Već od 10 o. m. Komanda odreda nema vezu sa Glavnom komandom. Ukoliko je vi imate, uputite ih ma na koju našu četu, pa će oni preko nje lako pronaći Štab odreda.

Marko Simić, metalac iz Beograda, koga ste poslali ovamo, otišao je 28. o. m. samovoljno iz čete. Ukoliko je došao tamo, preduzmite potrebne mere. Ovde se smatra dezerterom.

21 avgusta zarobili smo pretsednika Valjevske opštine, Marka Babića, koji je potpisao proglas antikomunističke i an-

tipartizanske sadržine. Ovde se smatra da je zaslužio najveću kaznu — ali je ipak upućen Valjevskom odredu, koji je bolje obavešten o njegovoj delatnosti, na dalje ispitivanje i postupak. S njim zajedno zaplenjen i jedan nov auto marke »Fiat« koji nam stoji na raspoloženju.

Ovoliko za sada i na brzinu.

Zdravo.

BORA i PERA, SRBA»

[1] Bora Markovih, Koča Popović i Srboliub Josipović (Prim, red.)

br. 22

izvešta.! instruktora pokrajinskog komiteta kp.i za srbiju od 30 viii 1941 god. iz požarevackog okruga

Dragi drugovi,[1]

Izveštaj za ovu nedelju je nepotpun, jer još nisam dobio izveštaje sa svih strana. Teritorija je prilično velika, te tako mi često izveštaji zakasne. Zato otsada da bih slao potpune izveštaje, slaću sa nekoliko dana zakašnjenja.

Uglavnom, dobro napredujemo. Odredi nam naglo rastu. Odred na Dunavu porastao je na stotinu. Od njega još nije stigao potpun izveštaj o broju ljudi i naoružanju, iako se ja nalazim na Dunavu. 28 o. m. odred je ušao u Golubac. Bio je vašar. Masa naroda je čekala, jer se ranije znalo da će odred doći. Demolirana je žand. stanica (bilo je preko 40 žand.), zapaljene arhive sreskog načelstva, poreske uprave i sreskog suda. Nasred varoši gorela je lomača. Narod je učestvovao zajedno sa partizanima. Bilo je dva dobra govora. Zarobljeno je tri petokolonaša. Nemci nisu smeli doći, iako im je javljeno. Tek sutradan su došli sa tri kamiona.

Zaplenjen je jedan kamion sa pšenicom i podeljen narodu.

Na pruzi Pož.[2] i Kučevo miniran je most, ali nije uspelo. Samo je malo oštećen.

Ovaj odred raste svakodnevno. Dobro je naoružan. Pripremamo ozbiljne akcije. Nedostatak iskusnih rukovodilaca i nemanje štaba. Čekamo na pomoć.

[1] Izveštai upućen Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju.
[2] Požarevac (Prim, red.)

Odred na M. Peku popeo se na 30. Napravili su nekoliko akcija. Još nije stigao izveštaj, ali prema nepotvrđenim vestima: razorili su instalacije u Blagojevom Kamenu, razoružali neke žand. stanice i zarobili neke Nemce sa rudnika. O tome detaljnije kad stigne izveštaj.

U Petrovcu vrlo slabo. Pohapsili su neke drugove, tako da sad tamo ozbiljno postavljamo pitanja akcija. Tamo su 27 o. m. na pijaci Nemci mitraljezom pucali u masu i ranili 18, mrtvih 2.

Potrebno je da nam odmah pošaljete iskusne komandire za štab. Broj partizana naglo raste. Raspoloženje je sve veće.

Javite mi odmah o org. formama part. org. u odredu. Kad imamo više jedinica u odredu, kako se povezuju među sobom i sa part, org.? Recimo u odredu na Diunavu imamo nekoliko part, jedinica. Sigurno stvarati od njih neki komitet koji će biti povezan sa OK? Javite.

Nemamo veze sa Glavnim štabom. Nemamo okružnog štaba. Odred samo sa nama i sa mnom ima veze, dobija direktive i mi smo ustvari štab: dva druga iz OK Kučevo — ja. Hitno pomoć u tome.

Materijal umnožavamo u velikom broju. Biltene smo umnožili i dobro rasturili.

Skojevci izvršavaju sitne akcije i pomažu odredu. Veliki broj skojevaca je otišao u odred.

Mislim da ste sada zadovoljniji sa nama. Istina, još uvek je daleko da se bude potpuno zadovoljan, ali smo koraknuli. Za kratko vreme otklonićemo sve slabosti. Akcije ozbiljnije su **u** toku.

30 avgusta 1941 god.

Mnogo drugarskih pozdrava od
ĆORE

br. 23

fzvešta.i instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od 30 viii 1941 god. iz šabačkog okruga

Dragi drugovi,[1]

Poslednje pismo koje smo vam uputili, kao što znate, bilo je bazirano na izvesnim neproverenim podacima. Tako je ispalo da smo na osnovu vesti koje su kružile po Š.[2] vama poslali izveštaj. Stvar stoji mnogo povoljnije nego što smo vam javili. Odred je prošle nedelje imao nekoliko sukoba sa Nemcima. Sukobi su se odigrali u selima Slepčeviću, Duvaništu i Prnjavoru. Povod je bio pokušaj nemačkih gadova da popale ta sela. Na naš poziv dizala su se cela sela i sekirama, motikama i ostalim zajedno sa partizanima pravili barikade, sekli žice i razvaljivali prugu. Naše snage u Slepčeviću i Duvaništu bile su dosta slabe. Partizani su primili borbu na otvorenom prostoru i tu smo izgubili 7 partizana. Među njima i druga Glišu Maletića, kovača i člana KPJ. Drug Gliša je bio komandir jedne čete. Ta je četa nazvana njegovim imenom.

Od ostalih akcija imali smo prošle nedelje zaplenu jednog kamiona sa benzinom. Kamion je bio nemački i u njemu je bilo 3.500 litara benzina. Isti nam služi za našu motorizaciju.

Ove nedelje imah smo nekoliko krupnijih akcija.

Prvo: skupljanje oružja po okrugu. Sakupljeno je više nego što se očekivalo. Sada imamo 4 teška mitraljeza, oko 10 puškomitraljeza, pušaka i ostale municije. U četvrtak 28 imao

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju
[2] Šabac (Prim, red.)

je odred akciju u Maloj Mitrovici. Sa dosta jakim snagama (dve čete) izvršen je napad na jedan vod Nemaca. Gubitaka nismo imali. Nijednog ranjenog. Od strane okupatora ima mrtvih, kako cene drugovi, oko deset, i kada su posle sat i po borbe ušli u Mitrovicu, ulice su bile dosta krvave. Nemce nisu našli, jer je resto preko mosta pobeglo u Sremsku Mitrovicu. Zaplenjeno je oko 200 pušaka, mnogo nemačkih uniformi i ostalog pribora. Nemački oficiri su u gaćama bežali ispred naših. Odjek ove akcije ima vehki značaj za dalje proširenje-naše akcije. Vraćajući se u logor drugovi su prošli skoro kroz celu Mačvu i dočekani kao osloboditelji. Usput je partizanima prišlo oko 100 novih drugova.

Što se tiče stvaranja zajedničkog fronta sa pretstavnicima drugih biv. grad. stranaka, imali smo pun uspeh. Pre neki dan smo imali sastanak sa 10 najuglednijih pol. ličnosti Mačve. Postigli smo saglasnost gledišta i predlog zajedničkog' proglasa narodu. Proglas bi bio kao poslednji proglas OK-a, samo šire postavljen. Za 2 sept. zakazana je konferencija svih pretsednika opština i uglednih ličnosti iz okruga, gde treba da se izvrši potpisivanje proglasa i prodiskutuje situacija u okrugu..

U vezi sa tim, u izvesnim mestima formirani su odbori Nac. osi. fonda, koji prikupljaju hranu i ostale namirnice za odred. Već je stiglo nekoliko kola namirnica. Inače imamo oko 10 konja, kravu i tele i mnoštvo drugih namirnica i pribora.

U vezi sa vašim poslednjim nalogom da sa četnicima zajednički izdamo proglas u vidu demantija o sukobima nas i njih, postigli smo i šaljemo Vam kopiju sa odobrenjem četnika da se umnoži. Pre neki dan smo uputili komandiru svih četnika Draži Mihailoviću zajedničko pismo. Prilažemo ga.[1] Inače naši odnosi su formalno i na reči dosta dobri, ah dosta rade protiv nas kod svojih ljudi.

Što se tiče... on... izveštaj, ah nije u mogućnosti saznati nešto ... a da su doznali ko je i nepoverljivi prema njemu...[2]

U odred je došao Sele Jevtić, advokat. On je dao izjavu,, koju vam prilažemo.

U odredu je izvršena reorganizacija. Odred je podeljen na dva bataljona, bataljoni na čete, čete na vodove.

Vezu sa Glavnim štabom u zakazano vreme i dan nismo-dobili. Kod nas su došli drugovi iz Valj. odreda i dali nam nalog za izvestan pokret. Budući da vezu sa GŠ nismo dobili, to

[1] Vidi dokumenat br. 19
[2] U originalu nejasna rečenica (Prim, red.)

smo prihvatili ovaj nalog Drug Šp.[1] je već na dužnosti i njegov uticaj se već oseća.

Članovi MK su svi u mestu. Povremeno dolazimo do odreda. Svi članovi OK su u odredu, jer ne mogu da opstanu po selima.

Cer, 30 VIII 1941

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

INSTR. PK u Š.[2]-

[1] Španac — Danilo Lekić

[2] Instruktor PK u Šapcu bio je Mile Ivković, zarobljen u proleće I94ᶻ god., odveden u zarobljeništvo u Mauthausen i tamo ubijen (Prim, red.)

BR. 24

proglas pokrajinskog komiteta kpj za srbiju povodom imenovanja nedićeve vlade

SRPSKI NARODE!

Tvoji ugnjetači i krvnici, nemački fašisti, koji su porobili, opljačkali i u crno zavili tvoju srpsku zemlju, pokušavaju danas da uz pomoć jedne bedne šačice narodnih izdajnika izvrše nov i podmukli udar protiv tvoje budućnosti i tvoje svete oslobodilačke borbe.

Na dan 29 avgusta zloglasni dželat srpskog naroda, general Dankelman imenovao je takozvanu »novu srpsku vladu« na čelu sa nemačkim špijunom, generalom Nedićem. Istog dana samozvani vojvoda i stara prodana duša, Košta Pećanac izdao je svoj zloglasni proglas koji su fašistički vojnici lepili po zidovima naših mesta. Plaćena štampa zajedno sa svim slugama okupatora požurila je da sve ovo blagoslovi i pretstavi kao početak »nove slobode« i bolje budućnosti našeg naroda. U svojoj jadnoj deklaraciji »nova vlada« pozvala nas je čak da budemo duboko zahvalni prema »viteštvu« Hitlerovog Rajha i njihovom »poverenju« prema Srbima.

U čemu je, međutim, pravi cilj ove lažne promene? General Dankelman i general Nedić bili su prinuđeni da nam to sami otkriju. Radi se o zlikovačkoj i podmukloj zaveri protiv tebe, tvoje slobode i tvoje budućnosti, srpski narode!

SRBI I SRPKINJE!

Na bojni poklič Komunističke partije i svih ostalih rodoljuba, sinovi srpskog naroda pohrlili su u redove boraca za narodno oslobođenje ispod krvavog tuđinskog jarma. Već nede-

ljama i nedeljama gori naša sveta srpska zemlja plamenom oslobodilačkog narodnog ustanka. Hiljade i hiljade neustrašivih boraca, slavnih i herojskih srpskih partizana čiste jedan po jedan kraj Srbije od okupatora. Fašistički razbojnici svakog dana doživljavaju nove i nove žešće udarce. Svaki komad srpske zemlje, natopljen krvlju njenih najboljih sinova, gori pod nogama fašističkih okupatorskih zverova i njihovih plaćenih slugu. Ni pokoljem, ni najodvratnijim zverstvima nad srpskim narodom, krvave horde suludoga Hitlera nisu mogle do sada ugasiti požar narodno-oslobodilačke borbe. Srpski partizani, kao i partizani ostalih porobljenih zemalja Jugoslavije, položili su svoju svetu zakletvu: da neće mirovati sve dotle dok i jedan fašistički gad hoda po našim poljima i putevima, njivama i šumama.

Smrtni strah obuzeo je okupatore i njihove najvernije sluge ne samo zato što se posle svakog »kaznenog pohoda« novim žarom širi narodno-oslobodilačka borba, nego i zato što veliki ruski narod i njegova slavna Crvena' vojska razbijaju najbolje divizije hitlerovskih najpouzdanijih hordi. Fašistima su bila potrebna nova pojačanja radi obezbeđenja pljačke u porobljenim zemljama i ne mogavši ih dobiti sa fronta, pribegli su lukavstvu i potražili narodne izdajice i prodane duše koji će za račun tuđina preduzeti ulogu krvnika sopstvenog naroda. Taj sramni zadatak treba u Srbiji da izvirši »nova vlada«, vlada ne »narodnog spasa«, već najcrnje narodne izdaje kojoj nema primera u istoriji Srbije. Skrpljena od poslednjeg ološa u Srbiji, kao što su propali, korumpirani i petokolonaški generali, krvavi policiski dželat Aćimović, tuđinski plaćenik Ljotić i bedni izdajnik Pećanac, ova tuđim oružjem nametnuta klika treba da pokuša obmanuti jedan deo našeg naroda i povesti ga u rat protiv drugog dela. Zadatak ove »nove vlade«, u licu čopora nezasitih lešinara, jeste da »sopstvenim sredstvima« obezbedi »red i mir« okupatorskim zlotvorima, da obezbeđi sigurnost njihovim objektima i komunikacijama. Zadatak nove »vlade« jeste da organizuje nekakve »srpske oružane snage«, ali ne taive čiji bi cilj bio da brane narod od spoljnjeg neprijatelja, već da, po nalogu nemačke komande, ratuju protiv sopstvenog naroda. Zadatak »vlade« Milana Nedića jeste da otvori unutrašnji front potpaljivanjem građanskog rata u Srbiji i bratoubilačkog krvarenja za tuđe interese.

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI! SRPSKI OFICIRI I ČETNICI! SRPSKE MAJKE, ŽENE I SESTRE! SRPSKA OMLADINO! RODOLJUBI!

To je podmukli, zlikovački, pakleni plan vekovnih i najgorih neprijatelja našeg naroda. I za ovo i sve ono što smo već

podneli »vlada« Milana Nedića poziva vas na zahvalnost, poslušnost i pokornost okupatorima.

Zapamtite da vas Milan Nedić, Ljotić, Aćimović i Pećanac pozivaju na zahvalnost fašističkim hordama koje su prolile i još uvek potocima prolivaju srpsku krv, koje su potlačile i opljačkale našu zemlju.

Zapamtite, srpske majke, žene i sestre, da vas nova »vlada« poziva na pokornost onima koji su vas zavili u crno, koji su odveli u ropstvo i izložili stradanju i smrti vaše najdraže, koji dnevno prolivaju krv vaših najmilijih i koji su opustošili vaše domove.

Zapamtite, svi pošteni ljudi, da vas Milan Nedić i njegova izdajnička družina pozivaju na zahvalnost prema zverskim hordama koje su izvršile masovne pokolje nad Srbima u Beogradu, Užicu, Obrenovcu, čačku i Palanci, prema onima koji su zapalili selo Skelu i divljački bombardovali Umku i okolna mirna sela, prema onima koji su nasred Beograda obesili pet srpskih sinova i stotinama drugih streljali.

Zahvalnost okupatorima! Saradnja sa đželatima Srpstva! To je jedina prava politika nove-»srpske vlade«, a sve ostalo su gole reči i laži! »Lojalnost fašistima — lojalnost onima koji nam preko poznatog dželata Turnera poručuju da srpski narod stoji pred apsolutnom bedom, potpunim ropstvom i smrću«. To je vrhunac najodvratnije izdaje koju je ikada doživela naša istorija.

S R B I !

Vi znate da je nemački fašizam najgori i zakleti neprijatelj svih Slovena, vi znate da je Hitlerov cilj da iskoreni naš srpski rod. I zato vi nećete ni jednog trenutka nasesti ovom novom podmuklom manevru okupatora i njihovih domaćih slugu.

Naš odgovor na sve to može biti i biće samo jedan: još žešća i š'ira borba za narodno oslobođenje, još punije i čvršće jedinstvo svih srpskih rodoljubivih snaga. Još neumoljivija borba protiv okupatora i svih narodnih izdajnika.

Srbi, svi rodoljubi na okup! Na okup još odmah! Danas se odlučuje sudbina našeg naroda. Neprijatelj je već počeo da slabi. Sada ga treba udesetostručenom snagom udariti. Zato ne oklevajte ni časa!

Fašisti žele da razbiju naše snage i da nas međusobno zavade. Naš odgovor na to je puno jedinstvo svih Srba protiv naših narodnih neprijatelja i njihovih slugu — domaćih izdajnika.

Fašisti žele sigurnost svojih komunikacija. Naš odgovor na to je: utrostručimo svoje udarce protiv neprijateljskih dru-

mova, železnica, mostova, telegrafskih veza, transporta i svega onoga što neprijatelju služi za sejanje smrti po našoj slavnoj zemlji.

Fašisti žele našu hranu i stoku. Naš odgovor na to je: ni jedno zrno žita, ni jedno grlo stoke neprijatelju.

Fašisti žele sigurnost svojih četa uz pomoć izdajnika. Naš odgovor na to je: uđesetostručenom snagom udarajmo na živu snagu, na fašističke vojnike, uništavajmo svuda i na svakom koraku narodne izdajnike.

Naš odgovor na sve neprijateljske želje i zahteve, zločine i krvava zverstva, jeste: Krv za krv! Smrt za smrt! Deset neprijateljskih glava za našu jednu!

Rodoljubivi ljudi, ostvarimo moćan jedinstveni Narodnooslcbodilački front protiv mrskog tuđinskog jarma i domaćih izdajnika. To je zaloga naše borbe i pobede. Setimo se naše slavne prošlosti, iskovane u borbama i pobedama. Srpski narod je stenjao podi tuđinskim jarmom i ranije, ali nikada ga nije kukavički i mirno podnosio. Stradanja i patnje može se osloboditi samo u boju, u boju do konačne pobede našeg krvnog neprijatelja. Taj put, put nepomirljive borbe protiv tuđinca obeležili su i ostavili nam ga u amanet naši herojski očevi i dedovi. Sledimo i mi taj put, ponosno i odvažno, ako nećemo istrebljenje srpskog roda.

SRPSKI OFICIRI I PODOFICIRI!

Vas misli »vlada« nemačkog špijuna Nedića da upotrebi kao predvodnike oružanih rulja protiv sopstvenog naroda. Oni isti generali koji su vas u ratu odveli u propast i izdali vas, danas hoće da vašom pomoću spasu sebe od pravednog narodnog gneva. Ostajte verni svojoj oficirskoj reči. Vi imate samo jednog neprijatelja: nemačke okupatore, krvnike vašega naroda, vi imate samo jednu dužnost: odbranu svog nareda, njegove slobode i časti.

Ustajte na stranu svoga naroda! Okrenite oružje protiv zajedničkog neprijatelja —• protiv fašističkih dželata Srbije! Vi koji još niste u redovima partizana priključite se odmah.

SRPSKI ČETNICI!

Prezirite podlog izdajnika Pećanca koji je uvek zloupotrebljavao vaše četničko ime. Ne dozvolite mu da vam postavlja za vojvode i komandire prljave ljotićevske gadove. Onako kao što ste već počeli u Mačvi, Šumadiji i drugim krajevima, borite se zajedno sa svojom braćom partizanima za slobodu i čast srpskog naroda.

DEMOKRATI, RADIKALI, ZEMLJORADNICI,
SVI RODOLJUBI!

Vaše je mesto u zajedničkoj, borbi. Danas se ne radi o posebnim interesima! ovih ili onih, danas se ne radi o obliku vladavine, — danas se radi o našem narodnom oslobođenju. Ujedinite svoje snage sa nama, komunistima, u moćan narod.-oslobod. front protiv okupatora.

SRPSKI NARODE!

Fašizam je pošao putem svoje propasti. Savez tri najmoćnije države sveta: Sovjetske Rusije, Engleske i Amerike već steže gvozdeni obruč oko Hitlerove Nemačke. Još su podivljale fašističke horde sposobne za najstrašnija divljaštva, ali sve to ne može ih više spasti od sigurne propasti.

Kao i uvek u svojoj istoriji, ustani na borbu, srpski narode! Ti znaš dobro da se sloboda ne dobija nikad na zlatnom tanjiru, već se osvaja oružjem u ruci. Prognaj iz svoje sredine sve one koji ti govore da nije još vreme. Vodi sve snažniji i širi oslobodilački rat protiv tuđinskog jarma. U bratskom savezu sa hrvatskim, crnogorskim, slovenačkim i drugim narodima Jugoslavije, u savezu sa svim porobljenim narodima Evrope, na strani velike bratske slovenske Rusije i Engleske ti ćeš, svojom borbom izvojevati slobodu.

DOLE IZDAJNIČKA MARIONETSKA VLADA MILANA MEDICA!

DOLE NARODNI IZDAJNICI: AČIMOVIĆ, LJOTIĆ, PEĆANAC I DRUGI!

ŽIVELI SRPSKI PARTIZANI — NAJBOLJI BORCI ZA SLOBODU SVOGA NARODA!

ŽIVEO JEDINSTVENI NARODNO - OSLOBODILAČKI FRONT!

ŽIVELA BRATSKA SLOGA I BORBENI SAVEZ SVIH NARODA. JUGOSLAVIJE!

ŽIVELA BRATSKA SOVJETSKA RUSIJA I NJENA NEPOBEDIVA CRVENA ARMIJA!

SMRT FAŠISTIMA I NJIHOVIM SLUGAMA!

ŽIVELA KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

ŽIVEO NARODNI USTANAK!

KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE
POKRAJINSKI KOMITET ZA SRBIJU

BR. 25

pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju okružnom komitetu kpj za šabački okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta od 4 ix 1941 god.

OK-u i INSTR. PK u Š.»

Dragi drugovi,

Primili smo vaše pismo i sve izveštaje o delatnosti part, org. i partiz. odreda na vašoj teritoriji. Evo ukratko odgovora na neka pitanja:

1. — Vaše akcije poprimaju sve ozbiljniji karakter i treba svim snagama raditi ne samo na očuvanju i izvojevanju tekovina nego vojevati i za nove. Jedina garancija za uspeh u tome pravcu jeste proširivanje partiz. odreda i njihove čvrste povezanosti s narodom. Nesumnjivo, vi ste u tome pravcu izvršili dobivenle direktive i postigli dosta dobre rezultate, ali, drugovi, imajte na umu da još dosta treba učiniti u borbi protiv neprijatelja koji, u poslednje vreme, usled svoje slabosti, pokušava da ojača svoje pozicije u narodu. Na nama i jedino na nama je zadatak da sve pokušaje neprijatelja u ovom pravcu suzbijemo i da mu presečemo sve puteve k narodu.

2. — Pravilnost shvatanja oslobodilačkog narodnog fronta omogućilo vam je prilaženje i ostalim pol. grupacijama i njihovo zadobijanje za zajedničku stvar u ovoj etapi narodne borbe. Nužno je hitno povezati se s pristalicama i voćstvima.

[1] Sabac

za borbu spremnim građanskim partijama **i** uspostaviti zajedničke **Odbore oslobodilačkog narodnog fronta** u svim mestima gde je to moguće. Ovi odbori treba da budu neka vrsta **narodne vlasti U** očišćenim krajevima od neprijateljskog prisustva. Veze s pretsednicima opština i drugih ustanova treba što više učvrstiti. Ovi odbori treba da posluže tome cilju. Niko drugi, izuzev ovih odbora, ne može vršiti **mobilizaciju naroda** i ni u jednom drugom cilju sem **odlučne borbe,** borbe čitavog srpskog naroda protiv okupatora i za njihovo **čišćenje** iz **naše zemlje!** Zajednički proglas izdajte **što pre.**

3. •— Što se tiče četnika, dobro ste uradili; pojačajte rad kod njih još više. Uverite ih u potrebu zajedničke saradnje još odmah. Ako oni ,kaoi celina to ne žele, onda se povežite sa njihovim delovima koji to žele i traže. Nemojte izazivati oštrije sukobe s njihovim voćstvom sve dok su mirni >**u** odnosu prema našim partizanima i akcijama. Izgleda da oni hoće da likvidiraju komandira Bosanske čete, samo traže najzgodniji način. Trebalo bi toga eoveka upozoriti na to i pomoći mu da se spase podmuklog i paklenog plana protiv njega i njegove čete.

4. — Neka Đ. vešto radi i ne dozvoli da ga brzo učine nepoverljivim. Njegov izveštaj će nam dobro doći. Svaku novu stvar neka nam brzo javlja.

5. — Nameru četnika (reakcionarnih) o prebacivanju u Bosnu radi ubijanja — svakako svih od reda tamo — treba brzo onemogućiti, razobličavajući njihove veze s Nemcima po čijoj naredbi, svakako, idu u tu oblast. Doterani do zida, okupatorima ostaje još jedina mogućnost da stvore unutrašnji bratoubilački front. Zadatak sprečavanja ovih podlih namera je: **baš na nama Srbima** i part, organizacija u Srbiji mora izvršiti taj zadatak. **Ne** osveta jednih prema drugima, a **na** opšte želje okupatora, nego zajednička i bratska sarađnja svih Srba, svih Hrvata, Slovenaca i dr. protiv **zajedničkog** neprijatelja — okupatora i njihovih slugu.

6. — U reorganizaciji i podeli koju ste već izvršili u odredima nemojte ići dalje, jer stvaranje većih vojnih formacija zahteva odluku i odobrenje Glavnog štaba Jugoslavije.

U pogledu vašeg kretanja s odredom upozoravamo da vodite računa o našim uputstvima o tome.

4 IX 1941 g.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!
PK

PS

Proglas PK umnožite odmah i rasturite u što više primeraka. Neka ne bude ni jednoga sela, čak ni jednoga čoveka "bez njega. Bilten G. Štaba umnožavajte i široko rasturajte. Posvetite pažnju agit. prop. radu. Popularizujte Sveslovenski kongres u Moskvi. Proglas i govori su još uvek aktuelni.

BR. 26

izveštaj okružnog komiteta kpj za kraljevacki okrug od 6 ix 1941 god.

6 IX 1941 god. Kralj.

Dragi drugovi,[1]

U vezi sa novim manevrom neprijatelja, sve smo učinili da bismo narodu objasnili karakter nove »vlade« i Pećančeve izdaje.

U odredu se oseća masovni priliv radnika.

Novčana pitanja zadaju nam najviše brige. Ako Glavni štab raspolaže sredstvima, momentalno bismo mogli tražiti pomoć, ma da smo napregli sve snage da se i po toj liniji osamostalimo.

Od akcija sproveli smo sledeće:

1. Ponovo su na putu za Rašku sečene i uništavane telefonske veze. Veze su tako uništene da su Nemci iz besa pucali **u** kukuruz. Učestvovalo 14 ljudi.

2. Telefoni i bandere ka Kruševcu i čačku sečene su na tri mesta. Učestvovalo 33 čoveka.

3. Osvojena stanica u Adranima i onesposobljena za rad. Oduzeto 925 din. iz kase na priznanicu. Učestvovalo 17 ljudi.

4. Osvojene, arhive uništene i zapečaćene sledeće opštine: Adrani, gde je oduzeto 250 kg pšenice; opština u Miločaju, Cvetkama, Tamniku. U Lazevcima je operisao odred iz Sreza trnavskog. Učestvovalo oko 50 ljudi.

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

5. Kidanjem pruge dva dana zadržan transport, ali usled propusta nije uništen u Raškoj.

6. Pokidana žičana železnica na rudniku »Trepča«.

7. I prema neproverenoj vesti dignuta u zrak pruga između Ušća i Raške.

U akcijama učešće omladine 80%. Mnoge od ovih akcija **su** delo samoinicijative naroda.

Drugarski pozdrav[1]

' Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

br. 27

izveštaj okružnog komiteta kpj za kraljevački okrug od 8 ix 1941 god.

8 DC 1941 god. Kralj.

Dragi drugovi,[1]

U nedelju su u našem mestu ubijeni komandant žandarmerije kapetan Terzić i jedan poručnik. Akciju su izvela tri omladinca. Uglavnom, akcija je tekla ovako:

Kapetan je u 6 sati izišao iz stana. Ušao zatim u komandu mesta i tu se zadržao tri sata. Za to vreme drugovi su se muvali oko komande i bili primećeni i oterani. U međuvremenu kapetan je ušao u berbernicu da se dotera. Drugovi su hteli tu da ga likvidiraju, no otstupnica nije bila dobra.

Po izlasku iz berbernice kapetan se sastao sa 6 petokolonaša i otseli su u jednom bifeu. Na ulici su se svađali drugovi oko toga da li da ih sve bombom unište i po cenu da pogine neki civil ili da to izvedu bez bezrazložnih žrtava po građanstvo. Većina je bila da se ne ubiju tu. Kad je kapetan izašao, bilo je podne. Pune ulice sveta. Pred pola jedan pridružio mu se jedan žandarmeriski poručnik. Kupili su novine. U 12 i 31 minut stigli su do kafane »Jugoslavija«. Jedan drug je izvadio revolver i sa tri koraka daljine uperio ga u leđa kapetanu. Nišanio par sekundi i opalio. Čuo se krik: »Jao!« Kapetan pada. Stiže ga još jedan metak. Isto u leđa. Tada drugi drug stupa u akciju **i** jednim metkom udara ga u glavu. Za to vreme žand. poručnik pada u paniku i dere se: »Jao!« »Jao!« Svet se zgr-

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

će. No dva metka ispaljena u trbuh prekraćuju *g.* poručnikovu dreku i on se stropoštava na kaldrmu.

Sve traje par sekundi. Öuje se: »Prolaz!«.— drugovi sa naperenim revolverima krče sebi put. Böze put Ibra. Za 2 minuta su u vodi. Voda je velika. Plivaju. Nemci već pucaju, najpre polako; zatim sve brže. No bez uspeha. Drugovi upadaju u kukuruz. Sa naše strane nije bilo žrtava. Narod slavi. Peta kolona urla kao besan pas.

Drugarski pozdrav[1]

[1] Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red)

br. 28

izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od 12 ix 1941 god. iz pomoravskog okruga

J.i 12 IX 1941 god.[2]

Izveštaje o akcijama iz 3 čete V.-oraške (u Biltenu ih pogrešno zovu orašačka, a to je srez Topola), Svil. i Moravske nemam. Moravska četa zaplenila je nemački kamion sa svinjama. Isto tako zaplenili su šećer i brašno. Zbor u Svilajncu je uspeo; o tome ćete dobiti izveštaj iz Štaba.

• Part, četa imala je sukob s Nemcima; Nemci izgubili 60 kg masti i 400 kg eksploziva. 30 ljudi još nije došlo u četu. Žrtava nije bilo. Neprijatelj je imao gubitaka.

Zarobljena su u akciji na pruzi Zaječar-Paraćin 4 Nemca i 1 petokolonaš i streljani. Tom prilikom je poginuo jedan kondukter. Četa je izvela akciju u Sisevcu u saradnji sa četničkim odredom nekog Uzelca.

Belička: na putu Krag. — Jag., na dužini od 1 km, zajedno sa seljacima dva sela, posečeni su tel. stubovi i spaljeni. Na istom putu zarobljeno je 7 Nemaca, zarobljen izvanredan sanitetski materijal, 1 luksuzni automobil, mnogo aleve paprike, salame i slanine. Zapaljena tri kamiona, jedan sa hranom, jer nisu mogli poneti, iako su im seljaci pomagali. Nudili smo za-

[1] Jagodina
[2] Izveštai je upućen Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju (Prim, red.)

menu za zarobljene Nemce. Među njima ima 1 lekar, koji nam je operisao jednog ranjenog druga. Ako ne dođe do zamene, Nemce ćemo streljati.

Druga desetina istog dana, **8** septembra, mesec dana **od** smrti drugova, na drumu za Bagrdan ubila je **28** Nemaca **iz** zasede. Mi nemamo gubitaka.

No, još uvek glavni zadatak — pruga — nije izvršen **i** vozovi prolaze.

S pozdravom

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

BOŠNJAKI

[1] Petar Stambolić (Prim, red.)

br. 29

izveštaj okružnog komiteta kpj za kraljevac^ okrug od 12 ix 1941 god.

12 IX 1941 god. Kralj.[1]

Dragi drugovi,[2]

Sada Vam šaljemo i izveštaj koji smo bili poslali prošle nedelje, ali voz kojim je drug putovao bio je napadnut od partizana, tako da nije mogao da stigne u određeno vreme. Isto tako izveštaj koji je drug bio napisao 8 IX pisan je odmah posle akcije, kada se mislilo da je kapetan ubijen, međutim, on je teško ranjen, teže nego poručnik, ali je još živ, ma da se ne veruje da će ostati. Lečč ga Nemci. Obojica su u bolnici.

U toku ove nedelje sproveli smo sledeče akcije:

1. Odred (glavni) zapečatio je opštinu u Dragosincima. Uništena arhiva.

2. Za jednu akciju koju nismo mogli da izvedemo, pošto nam je pred samu akciju izvezen sa toga mesta materijal po koga smo bili došli (oružje), mobilisali smo iz grada omladinu i sela na toj strani 220 ljudi. Tom prilikom je došao i odred iz Sreza ljubićkog (60 ljudi) koji je pri povratku zapečatio opštinu u Obrvi i uništio arhivu. Isti odred digao je most na Moravi u Miročaju — put za Milanovac. Ne znamo pojedinosti; to će sigurno da Vas izveste drugovi iz čačka.

Omladina je izvela sledeće akcije:

1. Ubistvo ove dvojice — tri omladinca;

[1] Kraljevo

[1] Izveštaj je upućen Pokraijnskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red 5

2. Lepljenje paröla — 45 omladinaca;

3. Zapečatili su opštinu u Vrdilima i spalili arhivu — 15 omladinaca.

Drugarski pozdrav[1]

Naknadni izvešt.: Noću između 11 i 12 uništena arhiva u dve opštine u okolini Kralj. Ratina i Vrba. Ne znamo koliki je **broj** ljudi učestvovao.

[1] Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

br. 30

izveštaj Člana pokrajinskog komiteta kp.t za srbiju od 13 ix 1941 god. iz kruševackog okruga

Kruš.i 13 IX 1941

Dragi drugovi,[2]

Pismo upućeno za Kralj.[3] proučio sam i sa ostalim materijalom odmah poslao u Kralj. Ja se nalazim ovde već osam dana i ostaću najmanje još toliko. Moram uložiti sve svoje snage da u zajednici sa drugovima odavde konsolidujem ovdašnju part, org. kao i vojnu liniju. U Kralj, sam proveo 18 dana. Tamo je definitivno organizacija stala na svoje noge. Najbolji dokaz su akcije koje su izvedene i koje se izvode. Odred je brojno narastao i svakim danom raste. U samom odredu part, organizacija broji preko 22 člana. Ono što je počelo pravilno da se razvija u Kralj., to je da se širi slojevi građanstva privezuju za nas i počinj-u aktivno da sarađuju sa nama. Dok sam bio gore razgovarao sam sa jednim industrijalcem i sporazumeo se sa njim da materijalno i pol. pomaže naš ustanak. Još jedan od krupnijih vlasnika obećao nas je finansiski pomagati i dok sam ja bio tamo, dao je prvu ratu od 20.000 din. Ono što nedostaje Kralj., to je da mali broj seljaka učestvuje u akcijama, tj. seljaštvo još nije mobilisano. Međutim, ima izgleda da će se i ova strana brzo popraviti. Part, rukovodstvo nije bilo prova-

[1] Kruševac
[2] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.
[3] Kraljevo (Prim, red.)

rilo part, direktive u vezi sa organizacijom ustanka pa je samim tim i mnogo stvari pogrešno postavljeno. To je imalo za posledicu zakašnjenje sa akcijama i uski razvoj samog odreda. Ali, ponavljam, sada je sve ispravljeno i stvar će ići. Nadam se da će u skoro vreme-org. u Kralj, zauzeti svoje odgovarajuće mesto koje joj i pripada, obzirom na snagu i samu prolet. org. toga mesta. Vi ste dobili izveštaje o akcijama, nadam se da ćete dobiti izveštaje u vezi sa poslednjim vašim pismom koje smo dostavili drugovima. Kako je počela da se razvija linija mater, pomoći u Kralj., za sada nije potrebna nikakva fin. pomoć od Vrh. komande.

Ovde, u Kruš. još ne stoji dobro. I pored reorganizacije o kojoj smo vam javili, ipak se nije ništa naročito popravilo. Prvo i osnovno part, rukovodstvo je slabo.

Odred. Odred je, ogledalo snage part, org., još uvek brojčano slab, sa akcijama traljav. Ovih dana u ljudstvu će se pojačati duplo a to znači tek broj jedne čete. Kom. aparat slab. Polkom, mogao bi bolji da bude. To je čovek trom i labav. Ja sam vam javio koji je to drug. O akcijama su vam već drugovi pisali koje su izvedene. Ovom prilikom nema ničeg novog na tom polju. Finansiska strana vrlo slaba. Odbor nac. oslob. fonda je potpuno umrtvljen, tako da ga moramo ponovo formirati. Sabirna akcija nešto se popravila dole, ali to nije dovoljno za opremu za teške vremenske prilike koje će nastupiti i koje su nastupile. Ova sredstva nisu dovoljna za prehranjivanje ljudstva. Radi toga ako imate mogućnosti pošaljite nešto sredstava da bi bar u odelu i obući nešto poboljšali. Što se tiče oružja odred raspolaže sa dovoljnom količinom municije i bombi, nešto je stiglo i iz Kralj. Od automatskog oružja odred nema ništa, a to je veliki nedostatak. Preduzimamo sve da nabavimo bar nekoliko (2—3) puškomitraljeza. Svakodnevne kiše narušavaju nam zdravlje ljudstva, jer nismo snabdeveni šatorima niti imamo dobre barake. Ovo je jedan veliki problem. Šatore tražimo da kupimo ali slabo ih nalazimo.

Dolazak Nedićeve vlade ovamo je pravilno protumačen od samog naroda. Narod je shvatio da je ovo pokušaj od Nemaca da osloncem na petokolonaške generale spreče rastući ustanak u Srbiji. Međutim i ako je ovo pol. shvatanje naroda pravilno, ipak organizacija milicije od strane vladine, u narod unosi nespokojstvo i zabunu. Proglas Koste Pećanca isto tako uneo je zabunu u narod. I ako Košta ne uživa nikakav glas, narod ne može da veruje da je on to potpisao, a kad ga uverimo, onda je sklon da nasedne smicalici, da je to prema Nemcima krupni manevarski potez, koga četnici treba da izvedu. Četnici se već pojavljuju javno po ovim krajevima. Otvoreno

prete nama. Ali im brojna snaga nije takva da bi preduzeli neke akcije prema nama. Ono što za sada rade, to je samo kompromitujuće za njih pred narodom. Na pr. u jednom obližnjem selu glavni njihov organizator »vojvoda Rasinski« major Keserović išao je u sela i tukao ljude, koji su prodavali skupo, udarao seljacima po 25 batina. Isto je učinio i sa jednim popom. Narodu se to ne sviđa. Po selima upisuju ljude na silu. Idu od kapije do kapije svake kuće. Ljudi dolaze i pitaju šta je ovo i šta treba da rade. Ono što je najgore po njih to je da uzimaju za svoje glavne ljude najgore u moralnom pogledu. Za nas se postavlja kao glavni cilj da narodu objasnimo namere ovih »crnostotinaša« srpskih. Proglas pokrajinski dobro je došao i trudimo se da ga u više hiljada rasturimo narodu. Ako uspemo da raskrinkamo namere okupatora i izdajnika da izazovu građ. rat u srp. narodu, onda narod neće prihvatiti da pođe za ovom bandom. Iza ove bande već se okupljaju najkrupniji vlasnici.

Saradnju sa ostalim pol. partijama do sada nismo ostvarili. Preduzeli smo korake da razgovaramo sa ovim ljudima.

Snaga nem. garnizona u ovom mestu penje se do 500 ljudi, prema još nedovoljno proverenim obaveštenjima. Promenu u ovom pogledu javićemo naknadno. Nemci su naoružani puškama, puškomitraljezima i mitraljezima. Drugog oružja nemaju. Ovde postoji jedna avionska baza, dva hangara i uzletište, a aviona nema.

13 sept. 1941

Drugarski pozdrav
SELJAK[1]

[1] Mirko Tomić, ubijen od agenata Specijalne policije u Beogradu 194.1 g- (Prim. red.)

%

BR. 31

izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od septembra 1941 god. iz požarevackog okruga

Dragi drugovi,[1]

Vaše pismo od 30 VIII dobili smo. Odgovaram na njega i šaljem izveštaj.

U jednom od prvih izveštaja pisao sam Vam da sam ovu teritoriju razbio na dva OK.

Prvi obuhvata P.[2] sa srezom i rudnicima Klenovnikom i Kostolcem, zatim Petrovac sa Srezom mlavskim, Žagubica—Loznica (Homolje).

Drugi OK je Kučevo koji obuhvata mnogo veću teritoriju,: Kučevo (Srez zviški), Majdanpek, Blagojev Kamen, D. Milanovac. zatim Golubac (Srez golubački), V. Gradište (Srez ramski). OK u P. nije potpun, iz biroa samo dva, iz plenuma dva. Teškoća je da ga potpuno stvorimo, ali smo to postavili i uskoro ćemo ga imati celog. OK u K® nalazi se u sličnoj situaciji; tu su teškoće još veće, ali sam ja skoro stalno tamo, te se slabost nadoknađuje. Čvrst kontakt postoji oba OK sa mnom, i rukovodstva na okupu.

Velika slabost je nedostatak kadrova iskusnih i to nam dosta smeta. Priliv u Partiju smo zasada usporili, jer glavni izvor treba da budu akcije. Ukupan broj članstva u oba OK kreće se oko stotine.

[1] Izveštaj je pisan prvom polovinom septembra 1941 g. i upućen Pokrajinskom komitetu KP I za Srbiju.

[2] Požarevac

' Kučevo (Prim, red.)

Stanje u odredu: Odred na Dunavu (ili tzv. »Kučevački odred«) broji nešto jače od 80 ljudi. Poseduje 78 pušaka, 3 puškomitraljeza i 1 teški mitraljez, municije u dovoljnoj količini. Tako isto revolvera i bombi. Odeveni su većinom u žandarmeriske uniforme kojima su se snabdeli razoružavajući žand. stanice. Podeljeni su u 3 voda. Komandni sastav vrlo slab, tako da nemamo mogućnosti bez Vaše pomoći formiranja mesnog štaba. Elemenat je vrlo sirov (većina Vlasi) i treba mnogo rada. Disciplina dobra, ulažu se veliki napori. U toku ove »nedelje« nije imao većih akcija. Svakodnevno obilazi sela, drži zborove i logoruje po selima i pored glavnog druma Pož. —Kuč. Narod ih dobro prima, hrani i smatra svojim zaštitnicima. Više seljaka iz raznih sela dolazilo u odred da ih zove u svoje selo. Ja sam baš danas prošao kroz jedno selo u kome je bio odred. Sasvim sam zadovoljan. Promakla su im nekoliko kamiona sa Nemcima, inače su sada stalno u zasedi na drumovima i čekaju ih, ali se ovi nigde ne pojavljuju» Juče su razoružali jednu žand. patrolu od 12 ljudi. — U noći između 2 i 3 IX razrušena je pruga.

Odred Majdanpek sad broji 20 ljudi. Svi rudarski radnici naoružani; imaju 2 puškomitraljeza, 3 kamiona i jedan luksuzni auto. Ljudi su vrlo hrabri, ah nemaju dobar komandni sastav. Brojao je ranije oko 60 ljudi zajedno sa četničkim odredom oficira Plješkovića. Oni su se sada odvojili od nas, ali još uvek se vode sa njima pregovori. Akcije: digli su u vazduh mašinu u Rajkovu koja služi za pogon žičane železnice za prevoz ruda s M. Peka za D. Milanovac. Šteta je oko 3.000.000 dinara. Mašina se ne može popraviti. Streljan Rus-petokolonaš, blagajnik Bratinske blagajne. Zaplenili tri kamiona i jedan luksuzni auto. Oštetili centralu u Blag. Kamenu. U Neresnici ubili Mađaricu-petokolon. Streljali direktora fabrike u Blag. Kamenu (Nemca) i dva Rusa-petokolonaša. Nijedan rudnik ne radi. Razoružali su bili žand. stanicu u M. Peku. Sve bilo potpuno u našoj vlasti. Sada oko stotinu naoružanih Cigana i 25 četnika opsedaju Majdanpek. 2 IX kamion Nemaca je pošao u Neresnicu, gde je logorovao odred. Otvorena je vatra na kamion, onesposobljen je, Nemci pobegli. Zaplenjeno je 225 nem. bombi, jedna puška, 2 kante benzina, nekoliko zelenih kišnih ogrtača, nešto municije, poskidane gume sa kam. i uništen motor. Istog dana u 7 sati uveče naiđe četa Nem. preko mosta na Peku ka uništenom kamionu. Odred je pripucao, a Nemci — u Pek; misli se da su se dvojica utopila, a 5 do 6 ranjeno. Sutradan su došli Nemci u Neresn. i ubili jednog dečka i jednog starca. U četvrtak je stigao u K.[1] blindirani voz,

[1] Kučevo (Prim. red.).

bombardovao iz topova brda oko Neresn. Nema žrtava. Stanovništvo Neresn. pobeglo u brda. Sada u K. nema Nemaca.

Odred Petrovac broji 21 čoveka, obilazi sela, pali arhive i drži zborove. Ozbiljnih akcija još nije imao.

Drugovi iz Pož. bacili bombu u stan gestapovkinje Ruskinje, ubili joj oca, ranili majku (takođe špijune), a ona je umakla.

Svuda se izvode sitne akcije.

Svesni smo svojih slabosti i svakodnevno ih ispravljamo.

Štab ne možemo formirati dok nam ne pošaljete pomoć. Pripremljen je doček Vaše pomoći. Jedan drug od njih čeka... Tražimo Ćiru. Pošlo me njegov brat Jova da bi me zaposlio u Neresn.[1]

Što se tiče pregovora na selu se već stvaraju nar.-oslobodilački komiteti. U gradu teže ide. Hoće da pomažu, ali se plaše organ. rada. Ipak se nadamo uspehu.

Materijal, letke i biltene umnožavamo u velikim količinama. Teškoće imamo sa hartijom.

Finansije se svakodnevno uvećavaju. Možemo sasvim dobro da živimo od vlastitih sredstava.

Sa Glavnim štabom nemamo ni veze ni adrese.

Moj dolazak zasada otpada.

Javite odmah za pomoć, a tako isto šaljite komandira za okružni štab. Bez iskusnog komandira mi ćemo mnogo trpeti.

Šaljemo dva tehničara, jedan će se odmah vratiti, a drugi će ostati da čeka odgovor na ovo pismo. Požurite sa odgovorom.

Što se tiče SKOJ-a: masa skojevaca otišla u odred te smo tu slabi. Ostali skojevci pomažu partizanima i izvode sitne akcije.

Zbog slabosti rada, neizvršenja zadataka, propusta i nekonspirativnih grešaka predlažem da se OK **u** P.[2] kazni ukorom. Ukoliko vam je potreban detaljni izveštaj, poslaću Vam naknadno.

Mnogo pozdrava
ĆORA

[1] Ugovorena lozinka (Prim, red.1
[s] Požarevac

br. 32

izvesta! okružnog komiteta kp! za požarevački okrug od 21 ix 1941 god.

Mi smo Vam u zadnjem pismu tražili pomoć bar u jednom instruktoru koji bi nam po vojnoj liniji pomagao za nekoliko dana. Vi nam ga ne šaljete niti nam šta odgovarate, iako je ta stvar za nas važna i hitna. Mi se, drugovi, trudimo i snalazimo koliko god možemo sami, mi vodimo i spremni smo da vodimo još i krupnije akcije, ali mislimo da sa tom malom pomoći od Vas imali bismo velikih koristi. Ako nam, drugovi, ne možete ni tu pomoć poslati, onda nam pošaljite bar pismene instrukcije o organizacionim formama odreda, na pr. ko sačinjava štab, da li drug odgovoran pred Partijom ulazi u štab legalno kao takav ili je u licu nekog od vojnih članova štaba? Isto tako o dužnostima štaba malo opširnije, nego u materijalima koje smo dosada dobili.

Davno obećanu vezu sa Štabom za Srbiju ni do danas nismo dobili. Stanje odreda — broj partizana od prošlog izveštaja do sada porastao je na čitavoj teritoriji za preko 80 novih. 13 septembra sa četnicima Kučeva i Majdanpeka napravljen je sporazum čiju Vam sadržinu šaljemo u prilogu,[2] a uveče istoga dana javna manifestacija u K.[i] naših, četnika i naroda. Posle toga obilasci sela sa jednim delom četnika, manifestovanje jedinstva, borba i zajedničke akcije. O drugom delu četnika malo kasnije. Pošto su obiđena sva sela skoro do

[1] Prvi deo izveštaja nije pronađen. Izveštaj je upućen Pokraiinskom komitetu KPJ za Srbiju

[2] Prilog nije pronađen

* Kučevo (Prim, red.)

pred sam Pož.[1], postavilo se zauzimanje Gradišta. Da bi se potpuno obezbedili od napada Nemaca, srušen je most na pruzi Pož. -— K. kod sela Lješnice i time onemogućen normalan saobraćaj. Pošto je od toga mesta do K. vlast potpuno u našim rukama, jedna kompozicija koja je ostala u K. služi za prevoz naših partizana. — Pošto smo bili obavešteni da će jedan transport Nemaca naići vozom, srušili smo još jedan most bliže Pož. kod sela Češljeve Bare i čekali u zasedi. Nemci se nisu pojavili. Na pruzi između oba razrušena mosta zaplenili smo još jednu kompoziciju voza sa dva vagona uglja, jer smo most minirali neposredno posle prolaska kompozicije preko mosta. I ova kompozicija služi nama. Propustili smo da Vam kažemo da smo vagone, dok su vozovi normalno išli, ispraćali iz našeg kraja potpuno prefarbane masnim bojama sa našim paro. lama. Tako su išli do Pož., gde su prefarbani. 20 septembra u 6 sati ujutro naš odred udario je na Vel. Gradište i posle jake borbe koja je trajala 3 i po sata savladan je otpor. Sa naše strane gubici su jedan mrtav (četnik) i dva teže ranjena. Sa njihove strane jedan nemački oficir mrtav. Zarobili smo 7 nem. oficira, komandanta mesta, dva kulturbundovca, a od »naših« 4 petokolonaša, jednog uniformisanog Ijotićevca, 7 žandarma i 2 finansa. Ratni plen — 6 buradi benzina, 3 sanduka puščane municije, 1 sanduk bombi, 5 revolvera, 13 pušaka, 2 laka puškomitraljeza, 1 veliki puškomitraljez, 3 radio aparata, 2 pisaće mašine, 67 ćebadi, jedan motocikl, 10 bicikla, 3 poljska telefona, veliku količinu šinjela, odela, veša, nem. uniformi, 15 kufera štofova i raznih stvari, veliku količinu namirnica: šećera, masti, šunke, slanine, kafe, pirinča, griza, pekmeza, — sve to smešteno u kasarni gde su Nemci stanovali, — mnogo cipela i čizama i jedan fotografski aparat. Sve stvari još nisu prebrojane. U novcu smo zaplenili 143.000 din. iz poreske uprave, iz nem. kase 12.000 din. Posle toga održan je veliki zbor i naši se povukli iz Gradišta. Radi obezbeđenja od intervencije Nemaca iz Pož. srušen je most ispred Gradišta na putu Pož. — Gradište, kod sela Kumana. Zbog nesnalaženja drugova iz odreda ostavljena je vrlo mala patrola na mostu mesto jedne jače zasede. Kad su Nemci naišli, patrola je pucala,, ali slabo, — povukla se. Nemci su prešli pešice, zauzeli zasedu i kada je naišlo 14 selj. drumom, Nemci misleći da su partizani, pobili su ih. Posle toga došli su u Gradište, pretili da će bombardovati ako se ne puste zarobljenici, tražili da građani intervenišu kod partizana i najzad oni poslali pregovarače. Naši su odbili da pregovaraju i Nemci su se povukli

[1] Požarevac

iz Gradišta u Rumuniju. Naši su cele noći bili u zasedama. Ranom zorom oni su opet poslali pregovarača sa kojim su naši pristali da pregovaraju i zahtevali da se Nemci povuku sa cele naše teritori'e i da puste pohapšene drugove u Pož. i da garantuju svaku bezbednost naše teritorije. Nemci su garantovali bezbednost samo one teritorije koju smo mi zauzeli; na to se nije pristalo i oni su se povukli preteći da će bombardovati. I sad dok ovo pišem dobijam vest da je Gradište bombardovano. O tome u idućem izveštaju. Naše su zasede noćas svuda postavljene i čekamo.

Da naglasimo samo da su pregovori sa Nemcima vođeni bez konsultovanja nas, rukovodstva, i da smo ih zbog toga oštro kritikovah i rekli im da se mi borimo za uništenje fašizma i da ne vodimo nikakve pregovore niti prihvatamo ikakve uslove.

Sada nešto malo o četnicima ovoga kraja. Komandir četničkog odreda Leonida, sa nama je uvek u akcijama i priznaje naše rukovodstvo, četnički vojvoda Anđelko Krajinski, potpuno se deklarisao kao Pećančev ćovek, on je zauzeo Majdanpek koga je naš odred onesposobio za rad, i nakon 3 dana posle sporazuma napao naše 2 desetine. Izgleda da je neke naše zarobio. Ishod ove borbe javićemo, ali nam je u zadatku da ib uništimo. Kučajski četnički odred je vrlo sumnjiv, tu je onaj sumnjivi trgovac, Voja Tribrođanin, Bugarin i žandarm. oficir, o kojima Vam je u prošlom izveštaju pisano. Naše sumnje sve se više potvrđuju. Ko su Bugarin i žand. oficir, nije nam još sasvim jasno, jer se naizgled ograđuju od trgovca koji je očito Nedićev i Pećančev čovek. Još u toku noći oni će biti pohapšeni i saslušani.

U Homolju (Gornjak, Žagubica) postoji masa naših oficira i četnika. Ovih dana se razgovaralo sa niima. Vele da osuđuju Pećanca, da im je sada glavni vojvoda neki Draža Mihailović. oficir jugoslovenske vojske, koji je došao na mesto Pećanca. Oni govore da je njihov Glavni štab postigao sporazum sa našim Glavnim štabom i traže na bazi toga saradnju sa nama. Mi o tome ništa nismo čuli. Inače u tome kraju mi držimo čitav Mlavski srez bez Petrovca. Petrovački odred je streljao dosada trojicu, dvojicu zbog pljačke, a trećeg ljotićevca koji se uvukao u odred.

Iz Srednjeva (okolina Gradišta) streljan je pop, Ljotićevski kandidat na izborima, a u varošici Rabrovu jedan koji je pljačkao u ime odreda. Posedujemo zajedno sa Leonidom 4

kamiona, jedan luksuzni automobil, veliku količinu nafte. Danas je zaplenjeno oko 6 pari velikih volova kaznenog zavoda iz Pož. Tačno koliko i gde u idućem izveštaju.

Izveštaj za SKOJ šaljemo. Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

21 sept. 1941 OK I CORA

br. 33

izveštaj komande 3. čete kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 24 ix 1941 god.

Komandir III čete Kosmajskog
narodno-oslobodilaekog
partizanskog odreda
24 IX 1941 god.

Daje izveštaj

KOMANDANTU KOSMAJSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

I Primanje čete

U logor sam stigao prvi put 14 septembra. Tu su se nalazili politkom i načelnik Štaba odreda. Naređeno mi je da primim odmah četu, što je i učinjeno za prva dva dana. Po datim mi direktivama načelnika štaba izvršio sam odmah formiranje čete. Od raspoloživog ljudstva i naoružanja formirao sam dve desetine sa ukupno 32 vojnika-partizana, naoružanih puškama, bombama i sa 4 puškomitraljeza. Tok daljeg rašćenja i formiranja čete videće se iz daljeg izlaganja situacije kod ove čete.

II Akcije

Na dan 17 septembra raspolagali smo obaveštenjima da se u selu Begaljici nalaze nedićevske i ljotićevske snage u jačini od 120 ljudi, da oduzimaju od naroda oružje, da sugeriraju

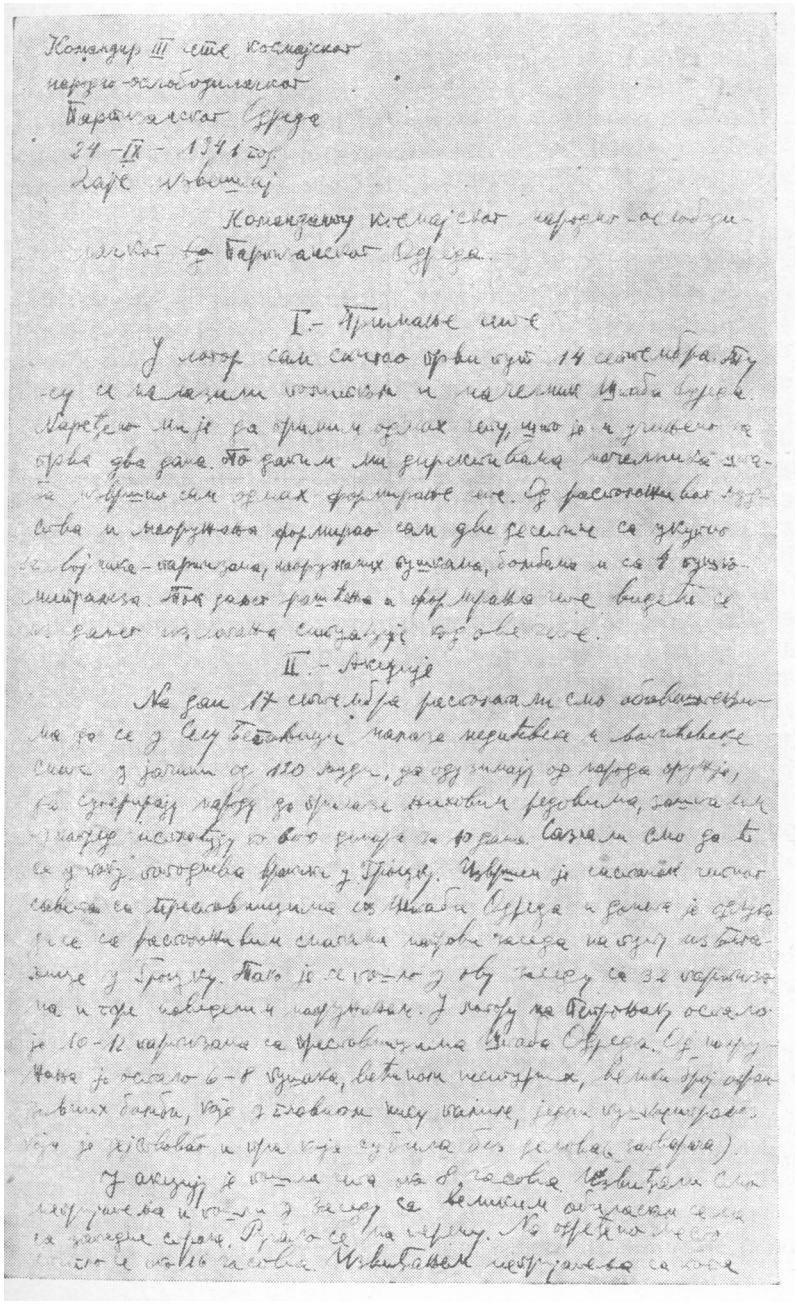

Командир III чете косовског
народно-ослободилачког
партизанског одреда
24-IX-1941 год.
Лаће Извештај

Командиру косовског народно-ослободилачког партизанског одреда.

I - Примање чете

У логор сам стигао први дан 14 септембра. Ту су се налазили остаци и палетци Штаба одреда. Наређено ми је да формирам и одрасте чету, што је и учињено за прва два дана. По доласку ми приспевала појачања и убрзо сам одрасте формирао чету. Од расположивог људства и наоружања формирао сам две десетине са укупно 52 војника-партизана, наоружаних пушкама, бомбама и са 4 пушкомитраљеза. Тај састав рачунам а формирана чета видеће се даље из логора следећих борбе чете.

II. - Акција

На дан 17 септембра расположили смо обавештењем да се у селу Бобовцу налазе непријатељ и балиственици. Чета у јачини од 120 људи, да одузмемо од народа оружје, да ухапсимо народ до доласка њихових редовима, зато ми налазе непријатељ на 6 км. Кренули смо да то и урадимо, онемогућимо фашисте у Бобовцу. Извршен је висјанен чистац свести са пресловницама Штаба одреда и дошао је одлуке да се расположивим снагама нападне на овај непријатељ у Бобовцу. Тако је и учињено у ову зору са 32 војника и три официра и наоружањем. У логору на Петровачу остало је 10-12 војника са пресловницама Штаба одреда. Од наоружања је остало 6-8 пушака, четири нешоштера, велики број образних бомби, које у главном нису исправне, једна минобацачка цев и три или четири субјекта без ватрене (затворе).

У акцији је учествовао 1 официр, 3 подофицира и 28 војника са 8 пушкомитраљеза и 3 бомбе. Извештајем наоружања се стиче

narodu da prilazi njihovim redovima, za što im unapred isplaćuju po 600 dinara za 10 dana. Saznali smo da će se u toku popodneva vratiti u Grocku. Izvršen je sastanak četnog saveta sa pretstavnicima iz štaba odreda i doneta je odluka da se raspoloživim snagama napravi zaseda na putu iz Begaljice u Grocku. Tako se pošlo u ovu zasedu sa 32 partizana i gore navedenim naoružanjem. U logoru na Petronjaku ostalo je 10—12 partizana sa pretstavnicima Štaba odreda. Od naoružanja je ostalo 6—8 pušaka, većinom nesigurnih, veliki broj ofanzivnih bombi, koje uglavnom nisu palile, jedan puškomitraljez koji-je dejstvovao i tri koja su bila bez delova (zatvarača).

U akciju je pošla četa oko 8 časova. Izviđali smo neprijatelja i pošli u zasedu sa velikim obilaskom sela sa zapadne strane. Ručalo se na terenu. Na određeno mesto stiglo se oko 16 časova. Izviđanjem neprijatelja sa toga mesta utvrđeno je da je neprijatelj napustio selo i otišao za Dražanj. Obavešteni smo da su obukli 4 „dobrovoljca", zakleli ih, da su ostavili 20 pušaka seljacima da „održavaju" red od nas. Odmah smo krenuli kroz Begaljicu, došli do opštine i zatražili od pretsedника spisak ljudi koji su dobili puške. Pretsednik je odgovorio da ga on nema. Uzeli smo 5 pušaka iz opštine i od ljudi koji su bili tu sa puškama, održali smo miting, oduzeli letke nedićevaca, slupali telefon i produžili smo put za logor. Usput smo Čuli da se vodila neka borba oko našeg logora. Poslali smo patrolu da izvidi logor i kako se čula pucnjava na patrolu, zaobilaznim putem smo otišli za Vrčin, pošto su nam snage za napad bile male, jer smo verovali da je ceo neprijateljski odred u logoru.

U logoru se desilo sledeće:

Neprijatelj je bio obavešten o našim pokretima, napao je logor, posle dvadeset minuta borbe potisnuo je naše ljude, koji su se branili sa ostalim oružjem, zarobili jednog omladinca, dve drugarice koje su istog dana prispele iz Beograda, zaplenio je: sve rezerve eksploziva, novac, municiju, neispravne puškomitraljeze, hranu, šatore i dr. Prema obaveštenjima neprijatelj je imao jednog ranjenog.

U Vrčinu nismo imali nikakvih akcija. Iz Vrčina otišli smo u Popović, iz Popovića u M. Požarevac. Na dan 23 septembra učinili smo sledeće: dobili smo vest da su pet žandarma iz Ralje došli u Popović i odveli pretsednika opštine i njegovog unuka što nam je iz njegove kuće davana i nošena hrana. Saznali smo ime ličnosti, koja ih je optužila, poslali smo desetinu, koja je denuncijatora likvidirala. Tom prilikom jedan

partizan iz te desetine nije hteo da nišani u krivca, palio je u vetar, putem je otkočio pušku kad se vraćalo u logor i odavao sumniivog čoveka. Uz to su postojala podozrenja, jer je bio u redovima četnika u Smederevu posle prelaženja Pećanca u petokolonce. Uz to su se žalili drugovi omladinci da ih je izdajnik nagovarao da ne slušaju naređenje komandira kad se naređuje nišanjenje i okidanje u protivnika ili kad se naređuje juriš na protivnika. Pred strojem čete sa saboterom i izdajnikom likvidirano je.

U Dražnju su prilikom rada nedićevci i ljotićevci oduzeli od seljaka oružje, podelili 60 pušaka i 3 puškomitraljeza seljacima preko svog čoveka, koga su naimenovali za komandanta mesta da „čuva" red u selu i spreči naš dolazak u selo. Tom prilikom su mobilisali 6 seljaka za „dobrovoljce". Na dan 23 septembra smo, saznavši vreme kada se postavlja straža iz zbora u Dražnju, pošli u selo, stigli na zbor, izvršili juriš na stražu, pootimali puške, 6 komada, i 2 puškomitraljeza, likvidirali odmah sa „komandantom", zarobili tri seljaka, od kojih smo dva pustili da pokupe preostale puške i 1 puškomitraljez a trećeg smo zadržali za taoca. Za ovu trojicu nismo utvrdili da su svojevoljno primili puške.

Istoga dana logorovali smo u M. Požarevcu. Dobili smo obaveštenja da je neki bakalin rekao da će otići u Umčare da izvesti Ijotićevce da smo mi tu. Poslali smo čoveka da ga pozove u logor. Denuncijator je na poziv pošao, ali čim je ugrabio priliku da može da beži, pokušao je. Likvidiran je.

Zasada su obaveštenja da se ljotićevci još uvek nalaze u Umčarima. Neprijatelj je tu ušao dok nismo stigli u Popović, a u selu ga ne možemo napadati.

III Sadašnje stanje **u** četi

Sada u četi ima 63 čoveka, formiranih u 4 desetine prema direktivama iz Štaba. Kako četa ima tendencije da se proširi, to će se u najskorije vreme izdeliti u podesan broj vodova. Od naoružanja ima 14 puškomitraljeza, 116 bilo ofanzivnih bilo defanzivnih bombi, 63 puške i 7 pištolja raznih kalibara. Municije ima oko 5000 metaka i može se još prikupiti od simpatizera.

Moralno stanje čete je dobro, naročito posle uspelog prepada na petokolonce i smaknuća plaćenika koji je svima pao u oči da je pokušavao da beži i da je mnogo pričao da bi, nevesto, prikrio svoje namere.

Kako je ova četa ostala bez izvesnih potreba od pada logora u Petronjaku, to bi bilo potrebno da se pošalje izvesna

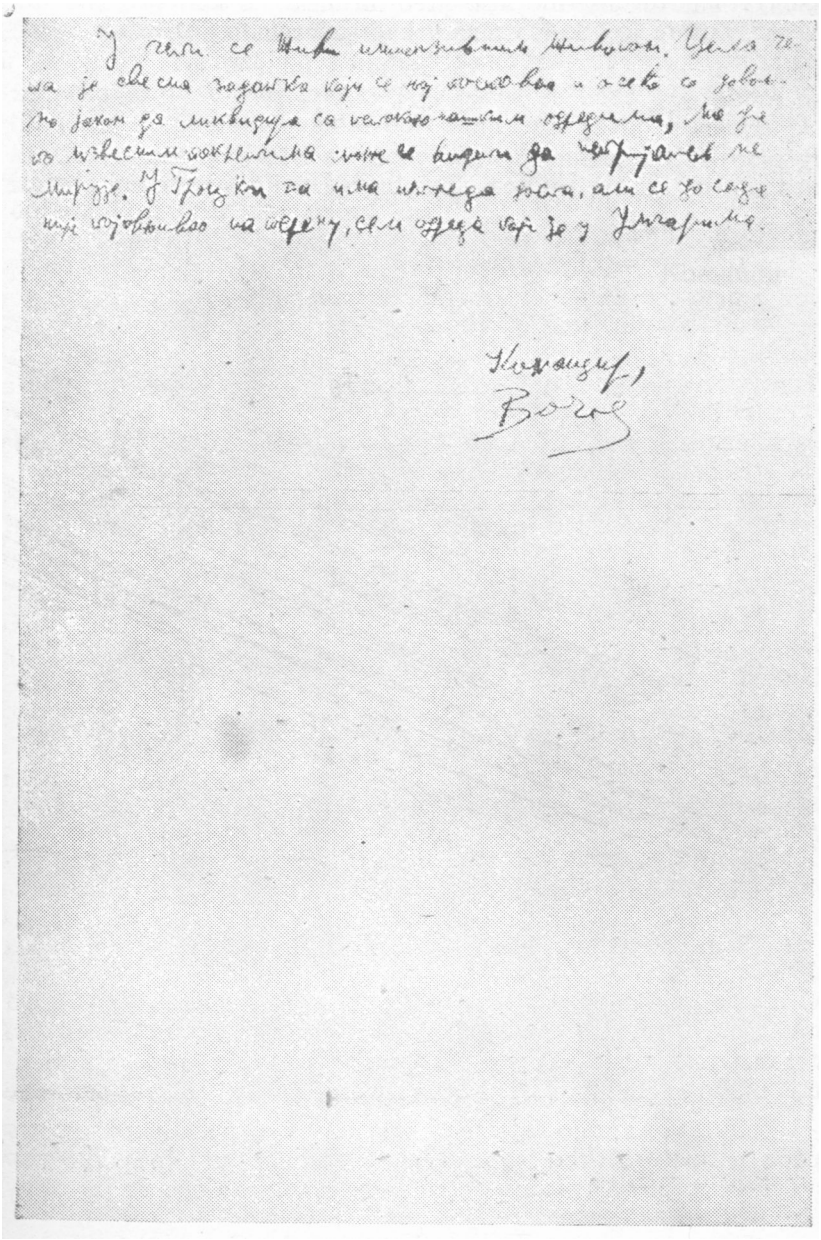

Fotokopija poslednje strane dokumenta br. n

količina eksploziva, kapisla, štapina. Odećne spreme takođe nema, naročito cokula, šinjela i veša.

U četi se živi intenzivnim životom. Cela četa je svesna zadatka koji se njoj postavlja i oseća se dovoljno jakom da likvidira sa petokolonaškim odredima, ma da po izvesnim pokretima može se videti da neprijatelj ne miruje. U Grocki ga izgleda ima dosta, ali se dosada nije pojavljivao na terenu, sem odreda koji je u Umčarima.

Komandir
BORA

BR. 34

izveštaj komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 29 ix 1941 god.

Izveštaj 20—28 septembra
Br. 3
29 IX

KOMANDI POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Posle reorganizovanja bataljona, tj. posle pretvaranja bivše II čete u II bataljon i posle njegove selidbe iz Brgula na svoj reon, bataljon je, odnosno čete su rasturene na ćelom sektoru. Svakoj četi dodeljen je jedan deo sektora na kome se ima kretati i vršiti akcije.

Bataljon je podeljen na 3 čete od kojih svaka na po 2 voda, a vodovi na tri desetine. Vodovi jedne čete ne logoruju zajednički, nego svaki posebno u drugom selu. Po potrebi se sele u drugo selo u sektoru svoje čete.

Brojno stanje bataljona je sada 322 partizana. Po socijalnom sastavu stanje je ovako: radnika 122, seljaka 177, intelektualaca 16 i vojnika 7. Bataljon je brojno porastao za 31. Sada se vrši mobilizacija radi stvaranja IV čete koja ima da zaposedne sektor koji je zaposedala Tamnavska četa, pridodata nama, a sada vraćena na svoj sektor.

I četa zaposela je sektor Poljane, Konatice, Stepojevac itd. Pored akcija skupljanja oružja i odeće prekopala je drum Konatice—Stepojevac na nekoliko mesta, drum Baćevac—Ste-

Извештај 20-29 септембра

Бр. 3.

КОМАНДА ПОСАВСКОГ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕЂА

После реорган[illegible] батаљона,тј. после претварања бив[illegible] у II [illegible] и после његов[illegible] из Брчула на свој реон,батаљон је [illegible] чете, [illegible]ене на целом сектору. Свакој чети додељен је један део сектора на коме се има кретати и вршити акције.

Батаљон је подељен на 3 чете од којих свака има по 2 вода,а [illegible] на три насеља.Четири [illegible] су до[illegible] задужили,него сваки посебно у другом селу. О потреби се [illegible] у друго село у сектору своје чете.

Бројно стање батаљона је сада 332 партизана.По социјалном саставу стање је овак[illegible]:сељака 177;интелектуалаца 1[illegible] и војника 7.Батаљон је бројно порастао за 31. Узрок [illegible] се врши мобилизација ради стварања IV чете која има да запоседне сектор [illegible] је запоседала [illegible]ска чета,придодата нама а сада враћена на свој сектор.

I чета запоседа је сектор Поћане,Конатиће,Степојевац итд.Поред акција скупљала оружја и одеће [illegible]окопала је друм Конатиће-Степојевац на неколико места; друм Ба[illegible]еван-Степ[illegible] [illegible] места;просекла телефонске [illegible]е на друму Београд-Степојевац и [illegible] [illegible]ндере на неколико [illegible]ста.Затим у Ореовици [illegible]кла 3 сандука материјала за одећу:ђаћка,платна и др.

Бројно стање је 110 партизана.По социјалном саставу:радника 33;сељака 9;интелектуалаца 8;[illegible]ника 2.Има свега 2 пушкомитраљеза.

II чета [illegible] сектор [illegible],[illegible],[illegible] итд.Скупљала је оружје и одећу [illegible] [illegible]ала је Јакова са недељевцима 20,21 и 24 септ. и недељевца је било 32-40,а 24 је било 70-80.На нашој страни није било губитака а од њих изгледа да је било рањених.Недељевци су се повукли према Обреновцу.

[illegible]ла је сечење друма Обреновац-Степојевац на неколико места.Премалу тоне тај је друм сасвим онеспособљен.

Бројно бројно стање је [illegible]1 партизан.По социјалном саставу:радника 36;сељака 37;интелектуалаца [illegible] и војника 2.Има свега 2 пушкомитраљеза.

III чета поседа сектор [illegible]ћевац,[illegible]ељак,Гунцати,Вождаревац итд.Поред акција скупљ[illegible] оружја и одеће секла је друм Гунцати-Вељина према Аранђеловцу на неколико места.

Бројно бројно стање је 111 партизана.По социјалном саставу стање је овакво: радника 58;сељака 51;интелектуалаца 4 и војника 3.Има 3 пушкомитраљеза.

Дисциплина у батаљону се све више учвршћује.Стање се поправља.

Другарски поздрав свима.

29 септембар 1941г.

Команда II батаљона Посавског народно-ослободилачког партизанског одреда.

Fotokopija dokumenta br. 34

pojevac na nekoliko mesta; presekla telefonske žice na drumu Beograd—Stepojevac i uništila bandere na nekoliko mesta. Zatim u Sremčici zaplenila 3 sanduka materijala za odeću: šajka, platna i dr.

Njeno brojno stanje je 110 partizana. Po socijalnom sastavu: radnika 33, seljaka 69, intelektualaca 6 i vojnika 2. Ima svega 2 puškomitraljeza.

II četa poseda sektor Draževac, Jasenak, Mislođin itd. Skupljala je oružje i odeću u manjoj meri. Imala je sukoba sa nedićevcima 20, 21 i 24 sept.; nedićevaca je bilo 35—40, a 24 je bilo 70—80. Na našoj strani nije bilo žrtava a kod njih izgleda da je bilo ranjenih. Nedićevci su se povukli prema Obrenovou.

Izvršila je sečenje druma Obrenovac—Stepojevac na nekoliko mesta. Prema tome taj je drum sasvim onesposobljen.

Njeno brojno stanje je 101 partizan. Po socijalnom sastavu: radnika 36, seljaka 57, intelektualaca 6 i vojnika 2. Ima svega 3 puškomitraljeza.

III četa poseda sektor Baćevac, Meljak, Guncati, Božđarevac itd. Pored akcija skupljanja oružja i odeće sekla je drum Guncati—Beljina prema Aranđelovcu na nekoliko mesta.

Njeno brojno stanje je 111 partizana. Po socijalnom sastavu stanje je ovakvo: radnika 53, seljaka 51, intelektualaca 4 i vojnika 3. Ima 3 puškomitraljeza.

Disciplina u bataljonu se sve više učvršćuje. Stanje se popravlja.

Drugarski pozdrav svima.

29 septembar 1941 g.

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
MILADIN[1], LJUBA[2], DOBRIVOJE[3]

[1] Miladin Ivanovič
[2] Ljubo Ilić, poginuo kod Sitnice 1942 god.
[3] Dobrivoje Cvetković (Prim, red.)

BR. 35

izveštaj komande 2. čete kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 29 ix 1941 god.

2 četa
Kosmajskog odreda
29 IX 1941 g.
Srbija

KOMANDANTU KOSMAJSKOG ODREDA

Na osnovu naređenja komandantovog dostavlja se sledeći desetodnevni izveštaj:

1. Brojno stanje:

boraca	po spisku	65
	u rashodu	4
	na licu	61
žena	po spisku	4
	u rashodu	—
	na licu	4
	Ukupno na licu	65

Od brojnog stanja po spisku ima:

radnika	33
seljaka	17
intelektual.	15
akt. oficira	1
akt. podofic.	3

2. чета
Костајског одреда
29-IX-1941 г.
Сјеница

Команданту Костајског одреда

На основу наређења Командантових достављамо се следећи дневни извештај:

1. – Бројно стање:

– борца	по списку	65
	у распореду	4
	на лицу	61
– жена	по списку	4
	у распореду	–
	на лицу	4
	Укупно на лицу	65

– Од борних снага по списку има:

радника	33
сељака	17
интелектуалаца	15
акт. официра	1
акт. подофицира	3

2. Наоружање:

пушкомитраљеза	4
пушака	65
пиштоља	62
уф. бомби	10
уф. јаја	20
пуњаче муниције	5200
револверске муниције	400
1 кесилочива	4 ком.
штанца	20 ком.

2. Naoružanje:

puškomitraljeza	4
pušaka	65
pištolja	12
of. bombi	10
def. bombi	20
puščane municije	5200
revolverske municije	400
eksploziva	4 kg
štapina	20 m

3. Odeća, obuća i spavaći pribor:

Svi su osrednje odeveni i obuveni; od posteljnih stvari svaka trojka ima šatorsko krilo i ćebe.

4. Hrana:

Četa se hrani po selima od seljaka kuvanom hranom, mlečnim proizvodima i voćem u dovoljnoj količini, ali nedovoljno masno.

5. Način logorovanja:

Ljudstvo je smešteno uvek pod krovom na slamenoj prostirci.

6. Higijena i sanitetska služba:

Veš se redovno pere, ali veša nema u dovoljnoj količini, pa je redovna pojava vašiju. Drugovi se redovno peru, kupaju, šišaju i briju.

Rad bolničara teško da bi zadovoljio lečenje lakše ranjenih ili obolelih. Bolničarska odeljenja u četama tek su u formiranju. Nastojati da se organizuje bolnica ili ilegalno lečenje po zdravstvenim zadrugama i bolnicama.

7. Komora:

Za komoru nema uslova da se može organizovati, zbog dejstva čete s obe strane najjače komunik. linije.

8. Rezerve u namirnicama postoje, ali mi nisu poznate, jer su dosad punktovi dostavljali izveštaje neposredno štabu odreda.

9. Finansije: u gotovu 7809 d.

10. Akcije:

Rudnik uglja u Velikoj Ivanči, koji je snabdevao ugljem električnu centralu i fabriku džakova u Mladenovcu, zapaljen je i demoliran 19 septembra o. g. tako da je trajno onesposobljen za korišćenje.

Cilj ove akcije bio je obustavljanje rada ili smanjivanje kapaciteta fabrike kudelje, što je i postignuto.

Izvršenje sabotaže vršeno je po planu sa prethodnim izviđanjem. Od plana nije otstupano.

U akciji je učestvovalo 16 partizana; akcija počela 19 septembra u 18 časova i trajala je do 20 časova.

U izradi plana učestvovao je štab 2 čete.

Akcijom je rukovodio pomoćnik komandira drug Drago, koji se držao dobro.

Akcija je potpuno uspela, jer uprava i ne pomišlja na opravku zbog velikih investicija.

Gubitaka nije bilo ni sa jedne strane.

Plena nije bilo.

Uporedo sa ovom akcijom izvođena je akcija prekida druma Mladenovac—V. Ivanča rušenjem i paljenjem drvenog mosta veće nosivosti.

Cilj: da se onemoguće česti izlasci nemačkih motorizovanih patrola u s. Ivanču.

U akciji učestvovalo 20 partizana i 15 seljaka sa alatom za razbijanje i kopanje.

Akcija izvođena po planu štaba čete; od plana nije ot•stupano. Akcijom rukovodio drug Drago, pomoćnik k-dira čete. Uspeh je bio potpun, bez gubitaka.

Rušenje železničkih stanica Kusadak i Glibovac na pruzi [Beograd—Mladenovac—Palanka—Niš.

Noću između 23 i 1 čas 23/24 DC izvršeno je rušenje obeju stanica.

Akcije su izvođene tačno po planu štaba čete sa prethodnim izviđanjem zemljišta. Akci'om su rukovodili na ž. st. Kusadak komandir čete drug Veljko Krajinac sa 40 boraca-partizana, a na ž. st. Glibovac partiski ooverenik drug Slavko Španac sa 20 partizana. Obojica su se držali vrlo dobro kao i svi ostali učesnici.

Akcija je potpuno uspela, jer su na stanici Kusadak porušene potpuno 4 skretnice, pokidane 2 telegr.-telef. linije sa po 30 žica na 2 mesta, pokvarena signalna postrojenja, demolirana stanica, zapaljeno 10 zatvorenih vagona od kojih se zapalio stanični magacin. U stanici Glibovac porušene 2 skretnice, prekinute dve teleg.-telef. linije na dva mesta, demolirana stanica i signalna postrojenja.

Pored ovoga, pred ulaznim i izlaznim skretnicama, prekinut kolosek na 300 m otstojanja.

Stanice nisu bile posednute i akcija je izvođena bez borbe sa neprijateljem. Tek po završenoj akciji kada se deo čete, koji je rušio stanicu Kusadak, izmakao od nje za 1 km čula se lokomotiva blindiranog voza iz Mlađenovca i oko 2 časa otvorena je vatra iz mitraljeza i topova, koja je trajala do 3 časa noću. U toku celog dana 24 'DC tučeni su šumarci na 3—5 km duž pruge.

25. септембра ликвидирана су 2 непријатељска
лица: Павловић Живојин четовођа из с. Разбоја у
Сремској четничком одреду кој је био Вуле Костића.
Четовођа Павловић вршио је мобилисадију одреда у Босанској
Крајини, пружао велике отпоре партизанима и непријатељске
курире и врло активно радио за владу Милана Недића.
Код њега је нађен декрет о постављењу за четовођу, списак
мобилисаних четника, 2 старо неверовања пореска Турског
типа Косте Девића за рад против партизана, као и
фотографије и имена курира - жена са знацима разликавања и
ردи неки сати са хаакенкреузом.

Задовољавајућ податак из Стојчинског среза Корејс који
је радио на томе да буде постављен за четовођу у тој области
одреда с. Стојчин кој врши организовао је убиство нашег
истеренника у Стојчину, али је у томе остао неуспешан ликвидирањем.

30/IX-1944г.

Командир,
Вељко Крагујац

Gubitaka u ljudstvu nije bilo ni sa jedne strane.

Plen: 2 kožna bunde i 3551,50 dinara.

Prekid pruge trajao je 3 (tri) dana.

25 septembra likvidirana su 2 petokolonaša i to: Pavlović Živojin, četovođa iz s. Rabrovca u Orašačkom četničkom odredu, kod popa Ace Kostića.

Četovođa Pavlović vršio je mobilizaciju ljudstva u Palanačkom srezu, držao zborove protivu partizana i njihovih akcija i vrlo aktivno radio za vladu Milana Nedića. Kod n;'ega je nađen dekret o postavljenju za četovođu, spisak 80 mobilisanih četnika, 2 strogo poverljiva naređenja Gorskog štaba Koste Pećanca za rad protiv partizana, kao i fotografije i imena kurira-žena sa znacima raspoznavanja i jedan džepni sat sa hakenkrojcom.

Radosavljević Dragomir iz Stojnika, ubica haiduka Koreje, koji je radio na tome da bude postavljen za četovođu u pop-Acinom odredu za s. Stojnik kod Orašca. Organizovao je ubistvo našeg poverenika u Stojniku, ali je u tome sprečen njegovim likvidiranjem.

30 IX 1941 g.

Komandir
VELJKO KRAJINAC[1]

[1] Pavle Ili«! (Prim, red.)

br. 36

naredba komandanta užičkog narodno-oslobodilaćkog partizanskog odreda od 30 ix 1941 god.

N A R E D B A

KOMANDANTA UŽIČKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA BR. 5 ZA 30 SEPT. 1941

Narodno-oslobodilačka borba uzima sve veće razmere i dobija sve oštriji oblik. Neprijatelj je proteran sa teritorije Okruga užičkog, ali time borba još nije završena. Mi morama po svaku cenu odbraniti i sačuvati tekovine naše borbe, koje smo teškim i dragocenim žrtvama platili. Ne smemo dozvoliti krvavom neprijatelju da ponovo baci u ropstvo slobodan narod našeg kraja.

Da bi s.e očuvala ova najdragocenija tekovina naše narodne borbe — sloboda

N a r e đ u j e m :

I

Svi muškarci od 18 do 40 godina starosti zaključno, smatraju se od dana objave ove naredbe mobilisanim, te se, ukoliko već nisu mobilisani, imaju prijaviti svojim mobilizaciskim komisijama, i to:

1. Obveznici Sreza užičkog na dan 2 oktobra 1941 god. u 8 časova na mobilizacisko mesto u krugu stare kasarne u Užicu;

Obveznici sa teritorije Sreza požeškog na dan 3 oktobra 1941 u 8 časova na mobilizacisko mesto u krugu požeške kasarne;

k

3. Obveznici sa teritorije Sreza ariljskog na dan 7 oktobra 1941 u 8 časova pred opštinom u Arilju;

4. Obveznici sa teritorije Sreza moravičkog na dan 8 oktobra 1941 u 8 časova na mobilizacisko mesto pred poreskom upravom u Ivanjici;

5. Obveznici sa teritorije Sreza crnoeorskog na dan 6 oktobra 1941 u 8 časova na mobilizacisko mesto pred sreskim načelstvom u Kosjeriću;

6. Obveznici sa teritorije Sreza račanskog na dan 5 oktobra 1941 u 8 časova na mobilizacisko mesto pred opštinom u Bajinoj Bašti;

7. Obveznici sa teritorije Sreza zlatiborskog na dan 6 oktobra 1941 u 8 časova na mobilizacisko mesto pred sreskim načelstvom u Čajetini.

Svi obveznici imaju sa sobom poneti hranu za dva dana.

n

Sva motorna vozila, bicikli i jahaći konji sa jahaćim priborom smatraju se takođe mobilisanim i imaoci moraju iste prijaviti komisiji za prijem na napred označenim mobilizaciskim mestima u gore označene dane.

n i

Sve oružje ispravno i polomljeno, kao i ostala sprema jugoslovenske i neprijateljske vojske, koju su pojedinci bilo na koji način kod sebe zadržali, mora se predati mobilizaciskim komisijama u napred označene dane na gore određenim mestima.

Ko po ovoj naredbi ne postupi, odgovaraće po ratnim zakonima.

Komandanat
DUŠAN JERKOVIĆ«

* Dušan Jerković, poginuo 1941 g. (Prim, red.)

BR. 37

pismo komande posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda komandi kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od septembra 1941 god.

KOMANDI KOSMAJSKOG ODREDA[1]

Drugovi, usled nastale situacije sa razvitkom partizanske borbe i namerom Nemaca da nas razbiju, došli smo u vezu sa Valjevskim odredom koji nam je preneo direktivu Glavnog štaba po kojoj treba hitno preduzeti sledeće mere:

1. Najhitnije se povezati sa svim susednim odredima i stalno održavati što uži kontakt.

2. Koncentrisati snage sviju odreda kao i budnu kontrolu komunikacija ka glavnoj bazi ustanka.

3. S obzirom na situaciju oko Valjeva, Valjevci su tražili da se vi hitno povežete sa Šumadiskim odredom po traženju Valjevaca. Vi bi trebali da preduzmete sledeće mere zajedno sa II batalj. našeg odreda:

a) Potpuno onemogućiti prolaz putem Beograd—Stepojevac—Lazarevac;

b) Šumadinci da prekinu sve komunikacije koje vode preko Lazarevca—Lajkovca ka Valjevu.

[1] Na dokumentu nema datuma; verovatno je pisan septembra 1941 god. Potpis ispisan mašinom (Prim, red.)

4. Učiniti što pre da se povežete sa Šumadincima, a oni sa sledečim odredima, tako da u najskorije vreme svi odredi u Srbiji budu među sobom povezani.

Ovo je sugestija Glavnog štaba Partizanskih odreda Jugoslavije.

Za Posav. nar.-oslob. odred
BORA[2]

[2] Bora Marković, narodni heroj, poginuo 1941 god. (Prim, red.)

br. 38

izveštaj okružnog komiteta kpj za požarevacki okrug od septembra 1941 god.

Dragi drugovi,[1]

21 septembra, kako smo Vam već javili, 7 »štuka« aparata bombardovalo je V. Gradište. Srušeno je nekoliko zgrada i ima nekoliko mrtvih od civilnog stanovništva. 22 septembra došli su Nemci sa tenkovima iz Rumunije i od Gradišta krenuli ka Golupcu. Pucali su drumovima po kukuruzima i brdima, ali niko nije nastradao, jer su se sela oko Gradišta, i samo Gradište bili evakuisali u planinu. Kada su ušli u Gradište i Golubac, pili su i pljačkali sve radnje i bogatije kuće.

Naše zasede su postavljene na svim drumovima, kako pred ova dva grada tako i pred Pož.[2], ali Nemci nisu napuštali grad posednut tenkovima.

Posle toga, gro naših snaga na poziv partizanskog Krajinskog odreda, morao se prebaciti u Krajinu. Oni su započeli borbu sa četničkim vojvodom Anđelkom Krajinskim, o kome smo Vam već pisali. Taj Anđelko ima prilično velike snage, tako da smo mi morah odložiti sve naše pripremljene akcije, jer je on bio ozbiljna opasnost. Borbe su u toku. Dok ovo pišem, očekujem svakog časa izveštaj. i zasada samo ovoliko. Naši su u ofanzivi, i prema dosadašnjim vestima zaplenjen je jedan kamion sa namirnicama, zarobljeno je 18 »četnika«. Od njih smo doznali puno stvari o paklenim planovima voćstva četnika na čelu sa vojvodom žarkom i kompanijom. Oslobođeni su zarobljeni partizani. Drugi četnički odred koji vodi Voja Tribrođanin, bogataš i trgovac iz Kučeva, sa Kilibardom, koji

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju
[2] Požarevac (Prim, red.)

su potpisali zajednički sporazum sa nama i o kome smo Vam pisali, sumnjajući u njihovu iskrenost, — takođe se nalazi na ratnoj nozi sa nama. Mi smo zarobili njihovog komandira Kilibardu, a pohapsili sve ličnosti oko njih, a koji su legalno živeli u kućama. Uhapsili smo aktivnog žand. poručnika Jaga Živkovića i Bugarina Srbakova, novinara i publicistu, bugarskog emigranta o kome smo Vam opširno pisali u ranijim izveštajima i tražili podatke o njima. Oni na saslušanju izjavljuju da nisu znali ko je Voja Tribrođanin, ali da su iskreno na strani narodno-oslobodilačke borbe. Nećemo ih puštati sve dok nam Vi ne date podatke o njima, a naročito o Bugarinu i dok mi malo više ne osvetlimo ovu dvojicu istragom koju vodimo. Znamo još i to za njih da su često i na duže vreme odlazili u Homolje na sastanke sa četnicima o kojima smo Vam u prošlom izveštaju govorih, koji traže saradnju sa nama i koji tvrde da postoji sporazum između voćstva četnika i našeg Glavnog štaba na bazi koga oni hoće saradnju sa nama. Mi o tome ništa ne znamo, ali niima malo verujemo... Jedna naša četa koja operiše u okolini Petrovca obišla je 16 sela u Srezu mlavskom, zapalila opš. arhive i održala zborove i zarobila neke razbojničke elemente koji su u ime odreda pljačkali po selima.

Druga četa koja je operisala u Srezu požarevačkom, obišla je 9 sela, zapalila arhive i održala zborove. Oni su u selu Malom Crniću streljali popa, ruskog emigranta, koji je Nemcima predao spisak naših drugova. U selu Barama streljan je drugi pop, aktivni ljotićevac, i u selu Kasidolu učitelj koji je služio Nemcima. Po selima Sreza požarevačkog zaplenjeno je mnogo namirnica namenjenih Nemcima u Pož., jaja, živine, brašna. Zapaljen je novac — porez na pse koji je skupljan od seljaka po naređenju nem. vlasti. Razdeljena je takođe narodu so koja je trebala biti prodavana seljacima od strane opštine i to samo onima koji su platili porez.

Četa, koja operiše u Srezu homoljskom (žagubica) zaplenila je kamion od 7 tona koji je pripadao narodnom poslaniku Jevremoviću, a koji je prevozio ugalj za Nemce. Sa kamionom je zaplenjeno i nekoliko burađi benzina.

Geta, koja operiše u Majdanpeku, zaposela je Majdanpek i Blagojev Kamen, održala zborove radnicima i tamo ostala. Ovi rudnici uopšte ne rade, pošto su sve instalacije uništene, kako smo već ranije javih, ali pošto ima nešto preostale izvađene rude u B. Kamenu, a instalacije za destilaciju zlata iz rude nismo uništili, nameravamo da iz te izvađene rude izvučemo zlato____[2]

[2] Završetak ovoga dokumenta nije pronađen (Prim, red.)

br. 39

izveštaj okružnog komiteta kpj za kruševacki okrug od oktobra 1941 god.

Za PK.[1]

Dragi drugovi,

Izveštavamo vas o radu OK u Kš.[2]

Posle akcije oružanog sukoba u gradu morali su biti povučeni neki članovi OK u odred. Sad je izvršena ponovna reorganizacija od 3 člana. Jedan od njih je poslani drug ranije ko i je trebao da bude lekar, čije zdravstveno stanje ne dozvoljava da pođe. Ovom reorganizacijom i pojačanjem smatramo da će komitet moći stvarno prihvatiti političko rukovodstvo u okrugu i krenuti rad solidnije nego dosad. Broj članstva ostaje nepromenjen. Drug koji je bio duže vremena zatvoren pušten je juče na slobodu.

Najvažnija akcija je bila oružani ustanak i petodnevna opsada grada. Mobilizaciju seljaka izvršio je major Keserović kao četnik, ali se nije znalo da li za borbu protiv partizana ili Nemaca. Pred napad na kratko vreme saopštava da ih vodi u borbu i napad na grad i istovremeno traži saradnju našeg odreda. Mi smo prihvatili saradnju i pozvali odred, ali on je započeo napad pre dolaska odreda i mi u gradu nismo imali vremena da izvršimo nikakvu pripremu niti da pozovemo masu. Kako je sam napad objektivno izgledao kao provokacija, mi smo kroz vatru Nemaca izveli ljude van grada na stranu, gde je vršio napad naš odred. Tako je grad bio napadnut sa dve

[1] Pokrajinski komitet KPJ za Srbiju

* Kruševac (Prim, red.)

strane i držan u opsadi 4 dana, ali kako nije bilo nikakva plana napada niti je napad vršen sa svih strana, Nemci su dobili pojačanja iz Kraljeva u ljudstvu i tenkovima. Zahvaljujući tim pojačanjima i našem nedostatku oružja, grad nije mogao biti zauzet. Partizani, koji su bili došli u sam centar grada sa četnicima, u borbi su oduzeli neprijatelju 4 mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 150 kg eksploziva i pobili oko 120 Nemaca s komandantom trupa i četiri oficira. Zadržali su isto tako jedan blindirani voz. Komandanta trupa ubili su četnici i zaplenili mitraljeze. Kod partizana je bilo 2 ranjena, a kod četnika 5-7 mrtvih i 20 ranjenih. Na ovo su Nemci odgovorili represalijama. U gradu su pobili oko 130 ljudi, i to na ulici i u kućama, i streljali oko 56 Cigana i nešto girađana. Bombardovali su i zapalili sela: Kapidžiju, Parunovac, zavod Obilićevo, a tukli artiljerijom Dedinu, Mudrakovac i Pasjak u pravcu kojim su se povlačili naši. U Bivolju, Dedini, Pakašnici i Lazarici zapalili su nešto kuća kao i u gradu dve-tri. Ipak ovo nije ubilo volju narodu za borbu i grad bi bio ponovo napadnut s novomobilisanim ljudima da Nemci nisu pozvali u pomoć četnike Pećanca, kojih je stiglo oko 500, te su dalji napadi bili nemogući, jer su četnički banditi bili istureni van grada. Posle povlačenja napravljen je potpun sporazum sa četnicima, a i sad se sve akcije izvode zajednički. Akcije, koje su posle napada na grad izvršene jesu: zapaljeno je na hiljade kilograma baruta i sav ostali materijal koji je mogao da služi neprijatelju. Minirana je pruga koja ide za zavod i mostovi na Čokotinom grobu. Razoružana je žandarmer. stanica u Šiljegovcu. Tamo je zaplenjeno pušaka, pisaća mašina i ostali materijal, miniran je žaleznički most u Mrzenici i zaposednuta pruga, napadnut transport i ubijena 4 Nemca i više ranjeno. Uništena su dva voza s lokomotivom i to potpuno. Trojici Nemaca su oduzete puške i bicikli. Na istom mestu su dočekana dva kamiona s Nemcima i stupili u borbu, pri čemu su ubijena devetorica vojnika i zaplenjen materijal, ali se nisu povukli na vreme, te je stiglo pojačanje Nemcima i naši su bili prinuđeni na povlačenje ostavivši zaplenjeni materijal. U poteri za našima učestvovali su četnici, banditi vojvode Rode, i ubili nam jednog partizana. Zatim su naši zaustavili voz kod Globodera, kojom prilikom su ubili mašinovođu, jer nije hteo da zaustavi voz i uništili celu kompoziciju. Zaposeli su most na Moravi kod Jasike i držali ga dva dana. Nemci sa četnicima Pećančevim su ih napali i naši se povukli. Sad su naši u selima gde drže mitinge i spaljuju opštinske arhive i mobilišu ljude za odred. U ovim selima su naišli na grupu četnika generala Smiljanića, s kojom su u saradnji, ali nas o tome još nisu

zvanično obavestili naši partizani. (Pre napada na grad četnici su sami porušili 1030 metara pruge koja ni da danas nije opravljena). Prilikom ovih napada najbolji i najhrabriji je drug desetar prve desetine V.[1] (ne znamo njegov broj) i zaslužuje svaku pohvalu. Njegovom hrabrošću i hrabrošću drugih partizana porastao je ogromno ugled svih partizana među četnicima s kojima sarađujemo. Posle svih ovih uspešnih akcija broj partizana je povećan i stalno se povećava. Sad je uspostavljena kurirska veza s Beličkim i Levačkim odredom. Kriminalac koji je bio u odredu i osuđen na smrt, poginuo je u borbi i sahranjen je. — Poslani novac primili smo.

Dosad nismo dobili izveštaj po usmenom, traženju o pitanju Rusa Nikitiedia,[2] iz Skoplja. Bio je na izdržavanju kazne u Pož.

Početkom oktobra 1941 OK u KŠ.

[1] Vesa Nikolić, poginuo 1942 god.

[2] Nikita Edier-Bakov bio je politički osuđenik u S. Mitrovici (Prim, red.)

br. 40

uredba o kaznama u posavskom narodno-oslobodilačkom partizanskom odredu od oktobra 1941 god.

UREDBA O KAZNAMA

U Posavskom narodno-oslobodilačkom partizanskom odredu

e i . , 1

Voćstvo svake partizanske jedinice vodice od prijema ove Uredbe »Knjigu kažnjenih« po priloženom obrascu.

»Knjiga kažnjenih« ima se voditi čisto i tačno i prilikom obilaska pretpostavljenih pokazivati.

Cl. 2

Po ovoj Uredbi nadležne pretpostavljene starešine raspravijače i izricati kazne potčinjenim za sledeče krivice:

1. Upotreba nepristojnih reči;
2. Gruba zadirkivanja drugova;
3. Kraće samovoljno udaljavanje od jedinica bez odobrenja;
4. Samovoljno uzimanje narodne imovine (branje voća, uzimanje robe bez plaćanja itd.) ;
5. Odlazak kući bez odobrenja iz jedinice;
6. Greške na straži (spavanje, bekstvo taoca itd);
7. Nepažljivo rukovanje oružjem na bilo kome mestu (u borbi, kretanju ih stanovanju);
8. Krađa iz koristoljublja;
9. Netačno izveštavanje pretpostavljenih o ma čemu bilo;

10. Lažno izveštavanje pretpostavljenih o ma čemu bilo;

11. Širenje straha — panike — među drugovima na koji' bilo način i na kome bilo mestu;

12. Namerno ili nenamerno izdavanje partizanskih tajni (o jačini jedinice, mestu stanovanja, kakve se akcije pripremaju, kada se i gde jedinica premešta itd.), bilo kome van partizana (rođacima, simpatizerima ili ma kome drugom licu);

13. Upotreba alkohola i pijanstvo;

14. Neurednost u spremi i čuvanju poverenih stvari i nespremnost za brzi pokret;

15. Izostajanje od stroja pri kretanjima dnevnim i noćnim;

16. Svako neizvršenje primljenog naređenja od pretpostavljenih starešina;

17. Namerno ili nenamerno ubistvo partizana ili koga bilo drugog lica ne osuđenog na smrt;

18. Razbojništvo iz koristoljublja ili osvete i silovanje ženskinja;

19. Bacanje oružja, municije i druge partizanske spreme u bekstvu iz akcije;

20. Izvlačenje — napuštanje borbe bez naređenja vođe odeljenja, koji odgovara za izvršenje zadatka i

21. Primanje panikerskih vesti od poznatih ili nepoznatih lica i njihovo širenje među drugovima.

Cl. 3

Voćstvo voda će izricati sledeće kazne:

1. Prvu opomenu;
2. Poslednju opomenu;
3. Ukor i
4. Strogi ukor.

Cl. **4**

Voćstvo čete izriče sledeće kazne:

1. Opomenu;
2. Ukor;
3. Strogi ukor i
4. Prebacivanje iz voda u vod.

Cl. 5

Voćstvo bataljona izriče sledeće kazne:

1. Opomenu;
2. Ukor;
3. Strogi ukor;

4. Premeštanje iz čete u četu i
5. Smrtna kazna — streljanjem.

Cl. 6

Voćstvo odreda izriče sledeće kazne:

1. Opomenu;
2. Ukor;
3. Strogi ukor;
4. Premeštanje iz bataljona u bataljon;
5. Smrtna kazna — streljanjem.

Cl. 7

Voćstvo voda raspravlja sledeće krivice iz čl. 2 pod:
1, 2, 3, 9, 11, 13, 14, 35, 16 i 21.

Cl. 8

Voćstvo čete raspravlja sve krivice koje raspravlja i voćstvo voda (čl. 7) i još krivice iz čl. 2 pod:
4, 5, 10 i 12.

Čl. 9

Voćstvo bataljona raspravljaće sve krivice koje raspravljaju voćstva vodova i četa sa dodatkom što će raspravljati još i krivice iz čl. 2 ove Uredbe pod:
6. 7, 8 i 19.

Cl. 10

Voćstvo odreda raspravljaće sve krivice predviđene u čl. 2 ove Uredbe.

Cl. 11

Nijedna kazna ne može se ni u kom slučaju izreći dva puta.

Čl. 12

Voćstvo partizanske jedinice odgovorno je za red i disciplinu u svojoj jedinici, za to svaku krivicu svakog učinioca mora raspravljati po ovoj Uredbi. Ako bi voćstvo jedinice propustilo da raspravi krivice u svome delokrugu, biće odgovorno svome prvom pretpostavljenom voćstvu.

Cl. 13

U slučaju da kažnjeni bitno izmeni tj. poboljša svoje vladanje u roku od tri meseca, računajući ovo vreme od dana kada je učinio krivicu, može mu isto voćstvo koje je izreklo kazne poništiti sve ili delimično.

CI. 14

U slučaju da kažnjeni partizan izvrši kakvo herojsko delo, može isto voćstvo da mu poništi sve svoje kazne ili delimično.

CI. 15

Ako voćstvo nije nadležno da raspravi krivicu, onda dostavlja popunjenu „Knjigu kažnjenih" na raspravljanje višem voćstvu, i to direktno onome voćstvu koje je nadležno da raspravi krivicu.

Cl. 16

Ako je krivac učinio krivicu koja povlači najstrožiju kaznu — streljanje, onda je vodnik dužan da takvog krivca razoruža i čuva pod stražom, sve dok nadležno voćstvo ne reši njegovu krivicu.

CI. 17

Prilikom svakog premeštaja partizana iz jedinice u jedinicu, voćstvo je dužno da pismeno izvesti novu jedinicu partizana o ranijem vladanju i kaznama premeštenog partizana.

Ako premešteni partizan nije kažnjavan onda kratko izvestiti pismeno: „Nije kažnjavan".

Ako je premešteni partizan ranije kažnjavan, onda se na obrascu „Knjige kažnjenih" imaju prepisati sve njegove krivice iz „Knjige kažnjenih" i dostaviti novoj komandi. Nova komanda ovakve podatke priključiće i čuvati uz „Knjigu kažnjenih".

Cl. 18

Vođa ma kolikog odeljenja određenog za izvršenje neke akcije odgovoran je za slučaj njenog neizvršenja.

Cl. 19

Svaki pojedinac iz voćstva partizanske jedinice odgovoran je za nevršenje, kao i za labavo vršenje svojih dužnosti.

Za ovakve krivice kazniće se kaznama predviđenim po čl. 4, 5 i 6 ove Uredbe.

Za sve ostale krivice predviđene u: čl. 2 ove Uredbe, kažnjavaće se i članovi voćstva partizanske jedinice, kao i ostali partizani.

Cl. 20

U slučaju da partizan u borbi izvrši očigledno izdajstvo, biće osuđen na smrt i streljan na licu mesta, ako postoji mogućnost da pobegne. U ovakvom slučaju nije potrebna nadležnost predviđena u čl. 21.

Ako ne preti opasnost da krivac — izdajnik — pobegne, onda ga ne ubijati, već predati na saslušavanje višem voćstvu.[1]

Cl. 21

Smrtna kazna izrečena od strane voćstva bataljona ne može biti izvršena pre nego što se dobije saglasnost voćstva štaba odreda.

Cl. 22

Ova Uredba stupa na snagu odmah.

U Posavini 1941 god.

KOMANDA
POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA

[1] Docnije je ovaj stav izmenjen tako da je glasio: »Ako ne preti opasnost da krivac — izdajnik pobegne onda ne izvršiti kaznu pre nego se dobije saglasnost voćstva odreda«. Vidi dokumenat br. 46 tačka I (Prim, red.)

br. 41

naredjenje komande ii bataljona posavskog narodno oslobodilačkog partizanskog odreda od 4 x 1941 god.

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partiz. odreda
Br. 10
4 X 1941

SVIMA ČETAMA II BATALJONA

1. Saopštite svim vašim jedinicama i svim partizanima da je zbog dezertiranja, pijanstva i nasilja streljan Pavle Spasojević, vodnik tamnavske čete, koja je bila na našem sektoru. Skrenite pažnju partizanima kako ćemo postupati prema onima koji ruše ugled i ime partizansko. Nećemo biti sainarićani više ni prema kome.

2. Stalne zasede naročito od Stepojevca prema Lazarevcu, od Sremčice prema Beogradu, od Obrenovca itd., gde postoji mogućnost da neprijatelj može da se uvuče u naš sektor. Zasede dobro osiguravati sa leve i desne strane. Uvek isturiti levo i desno dobre patrole, a naročito ako je zaseda veće razmere, tj. ako se nadamo ili ako smo izvešterii da se neprijatelj kreće ka nama.

3. Komande četa često greše u pogledu formiranja svojih manjih jedinica. Skreće se pažnja da komande četa nemaju pravo na deobu čete na vodove. Cete samo predlažu, a na nalog komande bataljona izvrši se deoba. Komande četa isto tako ne postavljaju vodnike i vodne politkome niti ih smenjuju nego

samo predlažu, a komanda bataljona izdaje svoju saglasnost. Komande četa postavljaju vode odeljenja na predlog vodnih komanda.

Komande četa nemaju prava da otpuštaju nekog partizana iz čete. To pravo ima komanda bataljona na predlog lekara ako .je u pitanju bolest. Ako je u pitanju drugi razlog, o tome rešava komanda bataljona.

4. IV četa neka potraži neka tri sanduka materijala za odeću o kojima smo obavešteni da se nalaze kod nekog u Sremčici.

5. Dobro da obučite bombaše u bacanju bombi. Objasnite svima kakvo je dejstvo ofanzivnih, kakvo defanzivnih bombi kao i čuvanje od njihova dejstva prilikom bacanja itd.

6. Konspiracija da se naročito pojača. Ne sme niko izdsuvati predviđene akcije, likvidiranja i slično.

4 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partiz. odreda
MILADIN, LJUBA

br. 42

izveštaj komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilackog partizanskog odreda od 4 oktobra 1941 god.

Broj 5
4 X 41

Nedeljni izveštaj II bataljona
od 28 sept, do 4 okt.

KOMANDI POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Stanje u bataljonu od 28 sept, do 4 okt. je sledeće:

I po vojnoj liniji

Posle pripojenja Ostružničke čete ovom bataljonu i njenog pretvaranja u IV četu ovog bataljona, bataljon ima 4 čete. **Svaka** četa je podeljena, zasada, na dva voda, a svaki vod na **po** tri odeljenja (desetine). Cete, odnosno vodovi su rastureni **na** ćelom sektoru, koji je patrolama stalno **sav** izukrštan.

Brojno stanje celog bataljona je 489 partizana. Po socijalnom sastavu: radnika 194, seljaka 261, intelektualaca 23 i vojnika 11.

Svaka četa zaposeda svoj sektor o kojemu smo vas obavestili u izveštaju do 28 sept. Brojno stanje četa je sledeće:

I četa ima 157 partizana. Socijalni sastav: radnika 53,. seljaka 94, intelektualaca 7 i vojnika 3.

II četa ima 102 partizana. Od toga radnika 37, seljaka 57, intel. 6 i vojnika 2.

III četa ima 159 partizana. Od toga radnika 63, seljaka 84, intel. 8 i vojnika 4.

IV četa ima 71 part. Od toga 41 radnik, seljaka 26, intel. 2 i vojnika 2.

Napominje se da su u radnike ubrojeni po svim četama i seoske zanatlije. Idući put otvoriće se rubrika „seoske zanatlije".

Reorganizacija će se izvršiti ponovo, tj. popunjavanjem IV čete sa izvesnim brojem partizana iz I i III čete. Takođe će se, izgleda, morati stvoriti i treći vodovi u I i ni četi. Radi toga vrši se mobilizacija još, prema raspoloživom oružju. Vršiće se mobilizacija i bez oružja, prema vašim uputima.

Naoružanje u bataljonu nije potpuno zato što IV četa nije sve sredila. Izgleda ovako: 478 pušaka, 10 puškomitraljeza, 74 of. bombi, 111 def. bombi, bajoneta 70, rezervne municije oko 10 hiljada. Pored toga svi partizani imaju kod sebe oko 50 metaka. To pitanje municije biće uređeno tako da svi partizani imaju kod sebe po 55 metaka, a ostala municija će se ostaviti u magacinima, tj. kao rezerva. Ostalu spremu nemamo baš dobru.

Uslovi stanovanja dosada nisu bili najbolji. Sada je izdata naredba svim četama da se stanuje po kućama. To pitanje imaju da urede sa narodnim odborima. Takođe je izdato naređenje da se urede svuda trpezarije. Već su po nekim četama, odnosno vodovima, uređene.

Akcija u kopanju puteva malo je bilo, jer su svi putevi onesposobljeni sem puta Obrenovac—Umka za koji je izdato naređenje da se u roku od tri dana, od juče, onesposobi. Od novih kopanja bilo je kopanje Lazarevačkog druma na dva mesta gde je učestvovalo po 50 seljaka. Ostale akcije u tom pravcu bile su samo produbljivanje starih kopanja ukoliko je bilo potrebno.

Juče je izdato naređenje da se drum Obrenovac—Umka i Umka—Ostružnica u roku od tri dana onesposobi. Ćuprije po mogućstvu (ukoliko imadu čime) da se poruše i prekopaju (govor je o ćuprijama na Dubokom). Takođe je izdato naređenje da se sva pruga Obrenovac—Ostružnica poruši i šine bace u Savu ili odvuku u kukuruze, a da se nasip gde je pruga nameštena prekopa. Naređeno je da u tu svrhu mobihšu po 200 do 300 seljaka.

Izdato je naređenje da se i ostali drumovi i sporedni putevi svuda prekopavaju na svakom kilometru. Naročito je naređeno da se još više onesposobi drum prema Lazarevcu, tj. od Stepojevca pa naniže. Rok je dat svima tri dana.

Jedna mala patrola II čete svojevoljno je uništila žei. stanicu u M. Moštanici. Postrojenja telegrafska uništila, karte sve pobacala i novac — 300 din. — zaplenila.

U noći 2/3 okt. presečen je drum kod Sremčice. Dužina preseka je 2.50 m, a dubina 1.20 m. Učestvovalo je 50 seljaka. Drum je presečen na dva mesta. Iste noći u Železniku presečene su telef. veze i spaljene knjige poreza i prireza u opštini.

Zasede su stalne, naročito kod Železnika, u Mislođinu i Jasenku, tj. prema Obrenovcu i prema Lazarevcu niže Stepojevca. Zasede su i na ostalim drumovima i prolazima.

Patroliranja, kao što smo napomenuli, su stalna, noću i danju.

Izdata su naređenja da se svuda po vodovima stvore bombaška i omladinska odeljenja. Neke su čete već stvorile, a ostalim četama izdata je opomena zašto nisu već to učinile. Vrši se obuka po tim odeljenjima stalno. Takođe se vrši obuka po svim četama odn. vodovima u vojničkom pogledu (egzercir, ratna služba) svakog dana.

II po političkoj liniji

Pošto sve čete odn. vodovi stanuju po seoskim kućama, partizani su stalno u dodiru sa građanima. Mitinzi se drže stalno, naročito gde se češće nalazimo.

U toku ove sedmice održani su sledeći mitinzi—zborovi:

28 IX održan je zbor na kome je orisustvovalo 50 seljaka. Miting je uspeo. Održan je u V. Moštanici.

28 IX održan miting u Boždarevcu. Prisutno bilo oko 100 građana. Isto tako i u Guncatima istog dana. I u Guncatima prisustvovalo oko 100 seljaka. Mitinzi su uspeli.

29 IX održan miting u Ostružnici. Prisutnih bilo 60 građana. Miting uspeo.

1 X održan miting u Šiljakovcu na kome je bilo prisutno 120 građ. među kojima 40 žena.

Ovoj komandi su na kraju ove sedmice predloženi odbori u Draževcu, Jasenku i Šiljakovcu. Ova komanda će odmah, još danas da šalje delegate za postavljenje istih.

U Konaticama je postavljen odbor od 8 lica.

Odbori — narodni — skupljaju priloge u novcu za Narodni front. Dosada su narodni odbori dostavljali te priloge nama a otsada će te priloge čuvati uz našu čestu kontrolu sami odbori, odakle će se davati nama po potrebi odn. sirotinji i izbeglicama ukoliko ih bude, ako se vi slažete sa tim.

Odbori takođe stalno prikupljaju životne namirnice koje ostavljaju u svoje magacine.

Naše finansije iznose oko 70 hiljada din. Stalno tragamo za materijalom za odeću, jer nam je ljudstvo golo, pa će ta suma ukoliko budemo pronašli tog materijala, brzo nestati. Naročito oskudevamo u vešu radi čega imamo muku za održavanje čistoće.

4 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
MILADIN, LJUBA, DOBRIVOJE

br. 43

naredjenje komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilackog partizanskog odreda od 4 x 1941 god.

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
Br. 8
4 X 1941

SVIMA ČETAMA H BATALJONA

Hitno da se urade sledeće stvari:

1. Odmah poslati spisak novomobilisanih partizana od 27 sept. naovamo.

2. Isto tako poslati spisak sviju Draževčana — partizana koji se nalaze u našim jedinicama.

3. Da se odmah pojača patroliranje; da patrole stalno krstare i da se patrole susednih jedinica dodiruju i jedna drugoj javljaju odnosno sastaju. To je nužno radi toga što neprijatelj ima nameru da preduzme neke mere protivu nas. U tom cilju stalno šalje neka sumnjiva lica.

4. Naročito na drumovima da se pojača budnost i da se niko ne propušta. Svakoga podrobno legitimisati itd.

Kako se neprijateljski kuriri kreću i sporednim putevima to pojačati budnost i na najmanjim prolazima. Svakoga privesti komandi svoje jedinice, koja će detaljno ispitati dotičnog, i ako utvrdi nešto sumnjivo, uputiti ovoj komandi.

5. Povesti uveliko računa o tome da se ne prenose životne namirnice za Beograd i ostale varoši. Izvešteni smo da se

na neki način i pored našeg patroliranja, švercuje sa životnim namirnicama čak i sa trgovinom. IV četa neka povede računa i o drumu koji vodi od Ripnja ka Sremčici, jer izgleda da je tuda nešto švercuje.

6. Ponovo se naglašava svim četama da u svim selima na svom sektoru pošalju patrole koje će ispitati gde može da se nabavi materijal za odeću i obuću, jer nam je neophodno za odevanje i obuvanje partizana. Zima ide i zato nam je nužno toplo i zdravo odelo i obuća. O tome što pre da nas izvestite.

7. Mobilisanje ne vršiti samo u pojedinim selima i time stvarati nezadovoljstvo nego u svim selima pomalo — podjednako. Kulačke sinove ne izostavljati.

8. Pokazalo se da se u pojedinim jedinicama stražarska služba ne obavlja savesno. Zato što pre i što bolje obučiti sve ljudstvo u stražarskoj i patrolnoj službi. Greške najstrožije, po „Uredbi" kažnjavati. Stražarska mesta neka budu dosta udaljena od logora, najmanje do sto metara, tj. toliko da je mo-* guće celoj četi spremiti se noću za borbu na znak stražara da se približuje neprijatelj. Radi toga nužno je da starešine, čim stignu u novo mesto izvide okolinu logora i pronađu stražarska mesta tako da svi prilazi logoru budu zatvoreni.

Skrenite stražarima pažnju da stražar ne sme ni sa kim da razgovara. To je nužno radi toga da ga neko ne zavara i ne izvrši neku prevaru itd.

Patrolama da bude sektor isprepleten.

9. Što pre se pobrinuti da se prikupi što više benzinskih flaša od četvrt do pola litra. Takođe tragati i za benzinom. Sada imamo nešto, ali će nam trebati više.

10. Naredite svima vodovima da se promeni naziv „desetina". Otsada će se desetine zvati „Odeljenja", a desetari „vođe odeljenja". To je zgodnije jer u desetini nije 10 partizana, a pored toga desetina je stari naziv.

4 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
MILADIN, LJUBA

br. 44

naredjenje komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 4 x 1941 god.

KOMANDA II BATALJONA POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Br. 9
4 X 1941

SVIMA ČETAMA U BATALJONA

Primetilo se da su se sve naše jedinice, u poslednje vreme, olenjile u vršenju akcija u sečenju žel. pruga, prekopavanju drumova, sečenju telef. žica i bandera i si. To nije zavidno.

Obavešteni smo da neprijatelj smera preduzeti neke mere protivni nas. Da bi ga sprečili u brzom prebacivanju trupa i dovlačenju motornih vozila i oruđa koja se prenose motorizacijom, to je nužno da se svi putevi i žel. proge što više i potpuno onesposobe. Radi toga nužno je da svi drumovi budu prekopani na svakom kilometru. U tom pravcu naređuju se sledeće akcije:

I četa: da dobro ispita i prekopa drum Obrenovac—Umka u roku za tri dana. Ako je moguće (a moguće je) porušiti i raskopati obe ćuprije na Dubokom.

Dobro ispitati i porušiti žel. prugu Obrenovac—Umka i to tako da je nemoguće opraviti sa tim šinama. Šine odvući daleko u kukuruze, a gde je blizu, baciti u Savu. Isto i prekopati nasip kuda je pruga sprovedena.

Posle te akcije raskopavati drum Obrenovac—Draževac ili još bolje, dok ispitate drum i prugu Obrenovac—Umka, da

izvršite koliko možete prekopavanja na drumu Obrenovac — Draževac. Šeći svuda bandere i žice pored druma i pruge.

II četa: prekopavati drum Draževac—Stepojevac, drum Stepojevac—Meljak do prema Vrbovni. Naročito prekopati drum Stepojevac—Crljeni i napred prema Lazarevcu što dalje. Šeći bandere i žice. Ovo što pre, odmah preduzeti.

III četa: drum Meljak—Sremčica, drum Sremčica—Guncati—Beljina i što dalje prema Aranđelovcu. Šeći bandere i žice što više. Takođe šeći i sporedne puteve, koje nađete za shodno. Ovo što pre svršiti, odmah preduzeti.

IV četa: drum Sremčica—Zeleznik—Žarkovo; drum Umka—Ostružnica i napred i put Ostružnica—V. Moštanica — Meljak.

Pruga Umka—Ostružnica i napred. Prugu sasvim rasturiti. Šine odneti i baciti u Savu i kukuruze, ukoliko je nemoguće u Savu. Rasturiti nasip kojim je pruga postavljena. Šeći bandere i žice.

Ovo sve dobro ispitati, pa što pre pristupiti akciji. Rok akcija za sečenje žel. pruge i druma Umka—Ostružnica tri dana. Ostalo može odmah početi dok se ne ispita pruga i drum od Umke, a produžiti posle te akcije, ako se ne uspe za to vreme.

Sve čete u svrhu gornjih zadataka treba da mobilišu što više seljaka. Mobilisati po 200 do 300 iz više sela.

Kako je neprijatelj počeo da se kreće i sporednim putevima, to je nužno da se oni onesposobe. Zato svaka četa neka preseče i sporedne puteve koji vode izvan našeg sektora u drugi sektor. Ovo naročito važi za IV četu koja ima šeći put koji vodi za Ripanj. Ostale čete ukoliko imaju sličnih veza takođe da seku.

Ovo smatrati za naročito hitno. Skreće vam se pažnja da otsada ovakve akcije sami vršite i da ne čekate naređenje ove Komande, jer su to akcije koje treba stalno obavljati, naročito kada ih neprijatelj opravlja. Čim se desi da neprijatelj opravi drum. ćupriju ili prugu odmah sutradan treba ponovo porušiti.

4 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
MILADIN, LJUBA, DOBRIVOJE

br. 45

izveštaj štaba kragujevackog narodno-oslobodilaCkog partizanskog odreda od 5 x 1941 god.

Prvi kragujevački partizanski
narodno-oslobodilački odred

GLAVNOM ŠTABU PARTIZANSKIH NARODNO-OSLOBODILAČKIH ODREDA

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam izveštaj o akcijama našeg odreda prema postavljenim nam zadacima od 26 septembra zaključno do 5 oktobra:

I. U toku noći između 26 i 27 septembra I četa, u sastavu 2 puškomitraljeza i 65 pušaka, razrušila je železničku pragu Zavod—Sabanta. Praga je razorena na dužini od 1.500 metara. Šine su zajedno sa šliperima odnesene i bačene daleko u kukuruz. Akcija trajala tri sata.

H. U toku noći između 26 i 27 septembra jedna desetina II čete — puškomitraljez i 20 pušaka — napala je železničku stanicu Guberevac. Stanica je potpuno uništena. Zaplenjen je veliki sanduk pun sanitetskog materijala. Iste noći je streljan jedan Nedićev žandarm — Marko Panić, rodom iz okoline Pirota — koji je uhvaćen pri prolazu kroz Gružu. Akcija na stanici trajala jedan sat.

m. U toku 27 septembra jedna desetina m čete — puškomitraljez i 19 pušaka — na dramu kod sela Žirovnice zatekla je 80 radnika koji su opravljali drum. Radnicima je održan miting o značaju narođno-oslobodilačke borbe, pa su zatim

oni prekopali drum. Iskopali su četiri šanca široka 2— 3 metra, a duboka 1,5 metar. Akcija je trajala 5 časova. Završena u 9 uveče.

IV. U toku 27 septembra jedna desetina III čete — revolver i pet pušaka — spustila se na železničku stanicu Milatovac. Jedna skretnica je dignuta u vazduh, a druga je oštećena. Stanica je još ranije bila onesposobljena. Akcija trajala 20 minuta.

V. U noći između 28 i 29 septembra jedna desetina I čete (30 pušaka) napala je senjak, u bližoj okolini Kragujevca. Senjak je opkoljen rovovima i branilo ga je 50 Nemaca i 50 žandarma. Napad je otpočeo u 3 časa izjutra. Nemci i žandarmi su odgovorili vatrom. Borba je trajala 20 minuta. Prema nepotvrđenim vestima neprijatelj je imao šest mrtvih od naših bombi koje su pale u njegove rovove. Mi žrtava nismo imali.

VI. U noći između 28 i 29 septembra jedna desetina I čete (28 pušaka i 1 puškomitraljez) izvršila je napad na glavnu železničku stanicu u Kragujevcu. Akcija pod V služila je da privuče nemačke snage prema senjaku, kako bi akcija na železničkoj stanici bila što lakša. Napad na stanicu je otpočeo u 4 izjutra. Desetina se podelila na dve grupe — sedam ljudi pod voćstvom komandira imala je zadatak napasti stanicu kod Kragujevca, a druga grupa od 23 čoveka pod voćstvom politkoma imala je napasti stanicu s boka i spreda. Prva grupa je izvršila prodor na stanicu, ubila dva Nemca, s bombama se probila na drugu stranu. Tom prilikom je komandir čete ubio jednog Nemca i uzeo mu pušku. Druga grupa je naišla na stražara. ubila ga i počela da uskače u stanicu, pod zaštitom puškomitraljeza. Ali na samoj stanici bilo je 150 Nemaca, tako da je bilo teško zauzeti je. Nemci su otvorili vatru iz mašinskih pušaka i bacali raketle, tražeći pomoć! Naši su bacili bombe i povukli se. Akcija na stanici je trajala 25 minuta. Kod naših nije bilo nijedne žrtve. Prema nepotvrđenim vestima Nemci su imali 13 mrtvih i 7 teže ranjenih. Za vreme akcije u stanici se nalazio blindirani voz.

VII. U toku noći između 28 i 29 septembra jedna desetina I čete (26 pušaka i puškomitraljez) po svršenoj akciji u Kragujevcu zapalila je most kod Sabante na drumu Kragujevac—Jagodina i posekla veći broj bandera. Time je saobraćaj na ovom putu, na teritoriji našeg reona, onemogućen. Akcija trajala jedan sat.

Vni. U toku noći između 28 i 29 septembra jedna desetina III čete (šest pušaka) presekla je železničke kablove tako vesto da će Nemci morati raskopavati veliki deo kablova da bi otkrili kvar. Akcija trajala 30 minuta.

IX. U toku 28 septembra prilikom održanja mitinga II čete u Toponici naišla je jedna patrola od pet ljudi pod vodstvom narednika Lekića iz Zabojnice, koji pripada grupi kapetana Smiljanića i Glišovića. Kad je naš partizan, četni lekar Lazar Mićunović, pokušao da zaustavi patrolu, Lekić je potrgao revolver, teško ranio Mićunovića u glavu, a mitraljesca Č. u nogu. Naši su otvorili vatru i ubili jednog iz Lekićeve patrole, koga smo već jednom razoružali kod potporučnika Mojsilovića. Drug Lazar je posle šest dana umro. Mi smo doveli tri lekara, ali hirurga iz Kragujevca nismo mogli dobiti, iako smo slali naše partizane u grad četiri puta. Isto tako ni hirurg iz Milanovca nije mogao da stigne. Drug Lazar Mićunović je član KPJ, rodom je iz Nikšića, ima oca, majku i dva brata. Bio je udarnik. Svečano je sahranjen na groblju u Toponici u prisustvu čitave čete i velikog broja naroda. Njegova se drugarica na grobu zaklela da će nastaviti njegovu borbu. Kapetan Smiljanić se izvinio za ovaj slučaj. Ali je sutradan opet došlo do incidenta. Naš kurir M. potrgao je revolver i ranio jednog Smiljanićevog stražara.

X. 29 septembra posle održanog mitinga u D. Milanovcu, Nemci su napali na našu III četu, koja je prihvatila borbu, proterala Nemce, a zatim se povukla. Nemci su odmah zatim počeli da bombarduju iz topova selo, ali prema naknadnim podacima šteta nije velika. Naših 7 ljudi nije se vratilo u četu. Prema izveštaju politkoma 6 drugova se vratilo, sem jednog člana KPJ. On je i pušku ostavio. Od ove sedmorice, trojica su skupiiala hranu po selu.

XI. 1 oktobra Štab odreda koji ide zasada s II četom dobio je obaveštenje da su Nemci krenuli na Milanovac. II četa je krenula prema drumu i porušila mostove kod Dumače i u varošici Ljuljati. Držana je zaseda od 21 časa do 4 izjutra Politkom odreda stupio u Milanovcu u vezu s Štabom Takovskog bataljona i postignut sporazum: 1. da se vrati 35 ljudi iz Sreza gružanskog u naš odred; 2. da se održava tešnja veza. jer nas Takovčani nisu ništa izveštavali da zauzimaju Milanovac; 3. dato nam je 20 avionskih bombi; 4. tešnja politička saradnja; 5. pitanje bolesnika i ranjenika.

Prilikom polaska iz Milanovca, nepažnjom jednog stražara, politkom je lakše ranjen od upaljača i kapisle avionske bombe.

XII. 1 oktobra II četa porušila je mostove na Gruži kod Toponice, most na Sumorovcu. Bezuspešno je miniran most ispred Kragujevca kod Korićana.

XU!. 3 oktobra kurir I čete M., koji je zbog svoje hrabrosti bio pohvaljen još 28 septembra, sreo je na putu nemački kamion. Mirno je upalio bombu, bacio je u kamion, ubio četiri Nemca i umakao, iako se pucalo za njim. Bomba je eksplodirala kad je bila baš među nemačkim glavama.

XIV. U toku noći između 3 i 4 oktobra I četa je u cilju uništenja železnice, puta i druma Kragujevac — Kraljevo mobilisala 7 sela sa 1.500 ljudi. Na drumu su iskopane velike rupe duge 15 metara, a duboke 2 do 3 metra. Naše zaštitnice bile su izbačene na kilometar i po ispred seljaka kako bi ih na vreme opomenule ako bi naišli nemački tenkovi. U 22,30 naišli su Nemci u sledećoj formaciji: jedan motociklist, jedan tenk i jedan oklopljeni kamion za prevoz trupa koji je bio s gornje ßtrane otvoren. Naša zaštitnica (jedan puškomitraljez i 28 pušaka) povukla se na levi bok, otvorila jaku vatru, ubila motociklistu, tenk se zbunio i zabio u jarak. Tada je glavna vatra uperena na kamion — četiri rafala puškomitraljeza s ostojanja od 80 metara posred nemačkih glava. Nemci su imali 12 mrtvih. Borba je trajala 15 minuta. Naši su bili zaklonjeni iza jednog brežuljka i izbegli su vatru topa i mitraljeza iz tenka. Nemci su se povukli, a zatim su poslali patrolu od 15 ljudi, koja je takođe odbijena. Među seljacima je nastalo veliko veselje kad su videli da se Nemci povlače. Politkom čete je odmah postavio pitanje partizanske utakmice između pojedinih sela. što su seljaci prihvatili. Iste noći je otšrafljena železnička pruga na dužini od 150 metara kod Dragobraće uz pomoć seljaka, a zatim je železnički nasip raskopan. Potom je pusteno šest praznih vagona da se slome na tom mestu. Isto tako je uništena i železnička stanica Dragobraća. U svim ovim akcijama ni partizani ni seljaci nisu imali žrtava. Raspoloženje u narodu bilo je odlično. Sutradan su došli Nemci i obesili dva Dalmatinca — naseljenika. koji su stanovali nedaleko od Dragobraće. Akcija je trajala čitavu noć.

XV. U toku noći između 4 i 5. oko 20 časova, po dobivenim podacima od naše obaveštajne službe, jedna kolona Nemaca od oko 300 ljudi s tri tenka i nešto konjice i artiljerije kretala se putem Kragujevac—Gornji Milanovac. Odmah smo stavili u pokret Drugu četu sa zadatkom da presele put Nemcima i da ih tuče s leđa, kad neprijatelj dođe u dodir s Takovskim bataljonom u brdima pred Milanovcem. To je saopšteno i jednoj patroli Takovskog bataljona, koja je uspostavila vezu s našim snagama u selu Barama. Da bi napad na Nemce što bolje uspeo, Štab odreda je naredio da se odmah Prva četa prebaci sa svog sektora na Milanovački drum i da se nađe kao rezer-

va za pomoć Drugoj četi i Takovskom bataljonu. Druga četa trebalo je po dobivenom zadatku da prati neprijatelja s leđa i da ga u klisurama, gde je bio organizovan otpor Takovčana, napadne. Ali, u toku cele noći i celog dana neprijatelj je nesmetano nadirao prema Milanovcu s malim otporom — 17 ljudi kod Rapaj-Brda — koji je trajao svega nekoliko minuta. Druga četa je došla do na pet kilometara ispred Milanovca i nigde nije došla u dodir s nemačkom pešadijom. Tada smo dobili vest da su Nemci ušli u Milanovac. Od Stragara Nemci su dobili znatna pojačanja od 1.000 do 2.000 ljudi. Druga četa se vratila u svoju bazu, ne dobivši nikakve veze s Takovskim bataljonom, čija je Treća četa, koja je jedina branila drum, otišla, ne u celini, u pravcu Rudnika. Naša Prva četa je bila na desetak kilometara iza Druge i njoj je izdato naređenje da se vrati na svoj sektor.

XVI. U noći između 4 i 5 jedna naša patrola koja je prevozila avionske bombe digla je u vazduh važan most na putu Kragujevac—Kraljevo kod Guberevca.

XVII. Politički rad u ovom periodu bio je vrlo živ. Naročito je Druga četa imala ogromne zadatke, jer ona dosada nije bila obišla tri četvrtine svoje teritorije. Zato su njene vojne akcije bile slabije. Izdata su obaveštenja broj 3 i 4, koja u prilogu šaljemo. Odbori su osnovani u svim opštinama kroz koje su čete prošle. Odziv je izvanredan. Tako su u opštini G. seljaci odmah priložili 1.500 kg pšenice, 500 kg slanine i oko stotinu pari čarapa.

U odnosu prema drugim formacijama situacija jesledeća: Na teritoriji Prve čete sve je raščišćeno. Nikoga ne puš'.amo. Na teritoriji Druge čete dražinovci — Smiljanić i Glišović — mobilišu. Na teritoriji Treće čete postoji samo jajara Toza Muštiklar, koji će biti u najskorije vreme likvidiran. S dražinovcima su odnosi zaoštreni. Nećemo ih još dugo trpeti. Napadaju nas, a i oni sami imaju neki sukob s Dražom, pa imamo formalni razlog da ih razoružamo. Inače se ne bore protiv Nemaca.

U pitanju mobilizacije stali smo na gledište da je potrebno mobilisati godišta 1919 i 1920. Iz detaljnog uputstva za mobilizaciju videćete kako smo to pitanje postavili.

Odred nam se od 22 septembra povećao za 100%. Posle ove mobilizacije povećaće se možda za 50%> do 75%. Veći broj ljudi nam nije potreban, jer ne raspolažemo dovoljnim brojem rukovodećeg osoblja. Potrebno je prvo već postojeći kadar učvrstiti, pa dalje nove ljude zvati.

XVni. Sam odred još nije stao sasvim na noge. Opšta slabost je nesistematski rad. Zatim: disciplina još uvek slaba.

iako je Prva četa u tom pogledu napravila veliko poboljšanje. Vojna obuka slaba. Druga četa za 15 dana nije održala nijedan čas obuke, iako većina ljudi nije služila vojsku. Kurirska služba slaba. Izvidnička služba vrlo aljkava. S druge strane, Druga četa imala je da posvršava ogroman politički posao — obići jedanaest opština i objasniti narodu šta su partizani i kakva je naša borba. U Prvoj četi svi ovi nedostaci su mnogo manji. Ona se skoro sasvim osamostalila.

Higijena odreda slaba. U Drugoj četi psi ližu prljave manjerke. Drugovi dolaze drugarici — doktorki na previjanje s prljavim nogama koje danima nisu videle vodu. Droga četa je sva n vaškama. Preduzete su hitne mere da se to ispravi.

Sanitetska služba očajna. Četiri puta smo slali po hirurga u Kragujevac i nije došao. A da je došao, bilo je izgleda da se doktoru život spase. Sami smo napravili dve bolnice. Državnu bolnicu iz Ravnog Gaja jednostavno smo preselili.

U pogledu obuće i odela stanje se popravlja. Dobili smo iz Kragujevca 30.000 dinara za opanke.

Moral u odredu dobar. Ljudi su orni za borbu, ali usled priliva novih snaga — mahom seljaka — opšti moral je nešto manji nego kod radničke-udarničke grupe — jezgra odreda.

Raspisali smo partizansko takmičenje između četa. Ona četa koja pokaže najviše uspeha u toku narednih 10 dana dobija pravo da nosi zastavu odreda. Molim javite nam kakvu zastavu da uzmemo.

S najvećim žaljenjem ističemo da nam materijal £tiže užasno sporo. Dobili smo još 15 septembra Bilten broj 4 i ništa više! Mogli biste nam vi poslati dve-tri reči: palo Valjevo, palo Užice, jer je to za naš rad od ogromnog značaja. Jer takve vesti doznajemo obično posle nedelju dana od samih seljaka. Molimo ovo uzmite u rasmatranje!

Obavešteni smo da ćemo dobiti pojačanje za štab odreda. Molim vas najhitnije nam pošaljite druga, jer je posao ogroman. I šest oka bolje vide nego četiri!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkom
BORA RANGAPER-

Komandant
R. N.<

PS. S obzirom da od Treće čete nismo dobili detaljan izveštaj o akcijama od 1 do 6, te će akcije biti unesene u idući izveštaj.

[1] Raja Nideljković
[3] Vlada Dedrjer (Prim. red.).

br. 46

naredjenje komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilaćkog partizanskog odreda od 7 x 1941 god.

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizan-
skog odreda
Br. 11
7 X 41

i

SVIMA ČETAMA II BATALJONA

1. Izveštavate se da drugi stav člana 20 Uredbe o kaznama treba izmeniti. On treba da glasi: ,,Ako ne preti opasnost da krivac — izdajnik pobegne onda ne izvršiti kaznu pre nego se dobije saglasnost voćstva odreda".

Izvršite tu izmenu u Uredbi, i saopštite svima partizanima.

2. Naređeno je da se što više drumovi onesposobljavaju. Saznali smo da neke naše jedinice kopaju vrlo plitko i kratko u dužini, drumove. Prekopan drum od 1—1,50 m i u dužini 2—3 m nije ništa. Tim nije drum onesposobljen. Drumove kopati najmanje 2 do 2,50 m'dubine, a u dužini 4 do 5 m, i to na takvom mestu gde ga je nemoguće obići.

3. Po naredbi Komande našeg cdreda od sada se „politički komesari" vodova nazivaju **„politički delegjati".**

4. Da se sve jedinice pobrinu i nabave što više masti za obuću, pošto ova komanda nema u magacinu i ne može zadovoljiti traženje pojedinih četa odn., vodova. Od sada sve što

nabavite, odnosno konfiskujete (izuzev nabavke za novac koji vam je dala ova komanda) da pošaljete ovoj komandi, odnosno izvestite, pa će ona raspodeliti, odnosno izdati nalog za dalji postupak. Ovo je nužno radi toga što se dešava da izvesne čete nabavljaju za novac koji im se stavi na raspoloženje a, pored toga, troše za sebe lično i konfiskovano, tako da neke čete duplo troše dok neke ne.

5. Sve čete što pre da nabave za sve svoje vodove nepromočive torbe ili naprave naročite sanduke za sanitetski materijal vodova. Sadanji sanitetski materijal sa torbama da pošalju našem lekaru da ga nadopuni i da ga sredi. Materijal sav poslati, i to što pre. Svaki vod da pošalje preko svoje komande čete i po jednog partizana koji će doneti i vratiti sanitetski materijal.

6. Dešavaju se često nepravilna pojave prilikom oduzimanja plenskih konja,[1] kola i drugog, kao i nepravilnih pretresa kuća za skupljanje oružja i spreme. Naročito se dešavaju nepravilni slučajevi u mobilisanju ljudstva. Isto tako, u mobilisanju kola i drugog za vršenje naših potreba. Od sada da sve te poslove naše jedinice, odnosno komande četa i vodova, obavljaju preko naših narodno-oslobodilačkih odbora, i u sporazumu sa njima. To naročito u mobilizaciji ljudstva, kola za putovanje i drugo.

U tom pogledu što više se treba obraćati preko odbora i oslanjati se na odbor, da bi se time odbori što više i što pre uveli u rad i da bi im se što pre i bolje pribavila reputacija vlasti u selu, tako da se mi oslobodimo tih poslova i da imademo što više vremena na raspoloženju za spremanje ljudstva u vojnom i političkom pogledu. U tom cilju što češće imati sastanke sa odborima i što više ih uvoditi i upoznavati u dužnost, kako bi kasnije sami obavljali tu dužnost bez naše pomoći.

7. Svima partizanima da se razdeli po 55 metaka, za puškomitraljez 180 metaka u 9 šaržera. Pomoćnik nišandžije, pored municije za p.m., da nosi i za sebe 55 m. Sva ostala municija da se smesti kao rezerva u štabu voda, odnosno čete Niko ne sme imati više municije kod sebe. Zato kada se skuplja municija, bilo patrolom koja je određena od vodne ili četne komande, bilo pojedinačno da je skupljena, ima da* se preda oružaru voda na čuvanje.

Ukoliko pojedini vodovi nemaju svog određenog oružara da ga što pre odrede.

[1] Misli sc na konie koje su seljaci uzeli u vreme raspada bivše fufi. vojske (Prim, red.)

U jednom vodu moze se čuvati rezerve samo do 2.000 metaka. Ostalo sve da se šalje komandi čete, koja će sve to šiljati ovoj komandi za magacin.

8. Da sve čete što pre pošalju ovoj komandi spisak sviju partizana. Spiskovi da budu čitki. Nužni su radi toga da ova komanda zna gde se, tj. u kojoj jedinici nalazi svaki partizan, radi obaveštavanja zainteresovanih lica. Novomobilisane posebno šiljati uz svaki nedeljni izveštaj.

Spisak da sačinjava rubrike: redni broj, ime i prezime,, odakle je, koliko ima godina, šta je po zanimanju, služio vojsku, je li rez. oficir ili podoficir, kad je stupio u partizane, je li dobrovoljno ili mobilisan i primedba o njemu.

Ove spiskove da imaju sve komande četa za sebe, a tako isto i komande vodova.

9. Da nam pošaljete imena sviju članova narodnih odbora u mestima u kojima postoje. Gde ne postoje javiti kada budu postavljeni odbori.

10. Od sada u nedeljnini izveštajima otvoriti rubriku (u izveštaju po socijalnom sastiavu ljudstva) »Seoskih zanatlija«. Prema tome, ako ste bili uveli seoske zanatlije u radnike ili seljake, sada ih odvojite u pomenutoj ruhrici.

Isto tako, posle rubrike »Od toga služilo vojsku« otvoriti rubriku »Od toga rezer. oficira« i rubriku »Rez. podoficira«. Tako će sada izveštaj po socijalnom sastavu biti ovakav: radnika, seljaka, intel., vojnika, seoskih zanat. Svega... X. Od toga služilo vojsku. Od toga rez. ofic., podofic.

11. Posle izdate municije svima partizanima po 55 metaka i po 180 za p.m., ostala municija se računa kao rezerva. U nedeljnom izveštaju javljati samo za tu rezervu. U izveštaju ne javljati koliko ima kod partizana, jer prema broju partizana i broju razdeljenih metaka (55) mi znamo koliko ima kod partizana. Pored toga, o tim razdeljenim mecima se ne izveštava ni odred.

Partizanima skrenite najstrože da niko ne sme imati ni jednog metka više od 55. Takođe, ni jedan ne sme imati revolver, bombe, bajonet i si., sem onih kojima je razdeljeno to oružje, prema odgovarajućim funkcijama. Neka se nauče partizani da sav suvišak koji njima ne pripada prijavljuju oružaru. Da se najstrože kažnjava u slučaju da neko izgubi od svoje municije. Ukoliko neko izgubi neka javi starešini koji će narediti oružaru da mu se ponovo dade. Ako neko bude češće gubio da se kazni kao da je namerno.

12. Primećeno je da neki bombaši vezuju bombe za kapu bombe. To je nepravilno, jer se tako bomba lako može otšrafiti, pasti i ekpslođirati. Mi smo lično primetili da se je

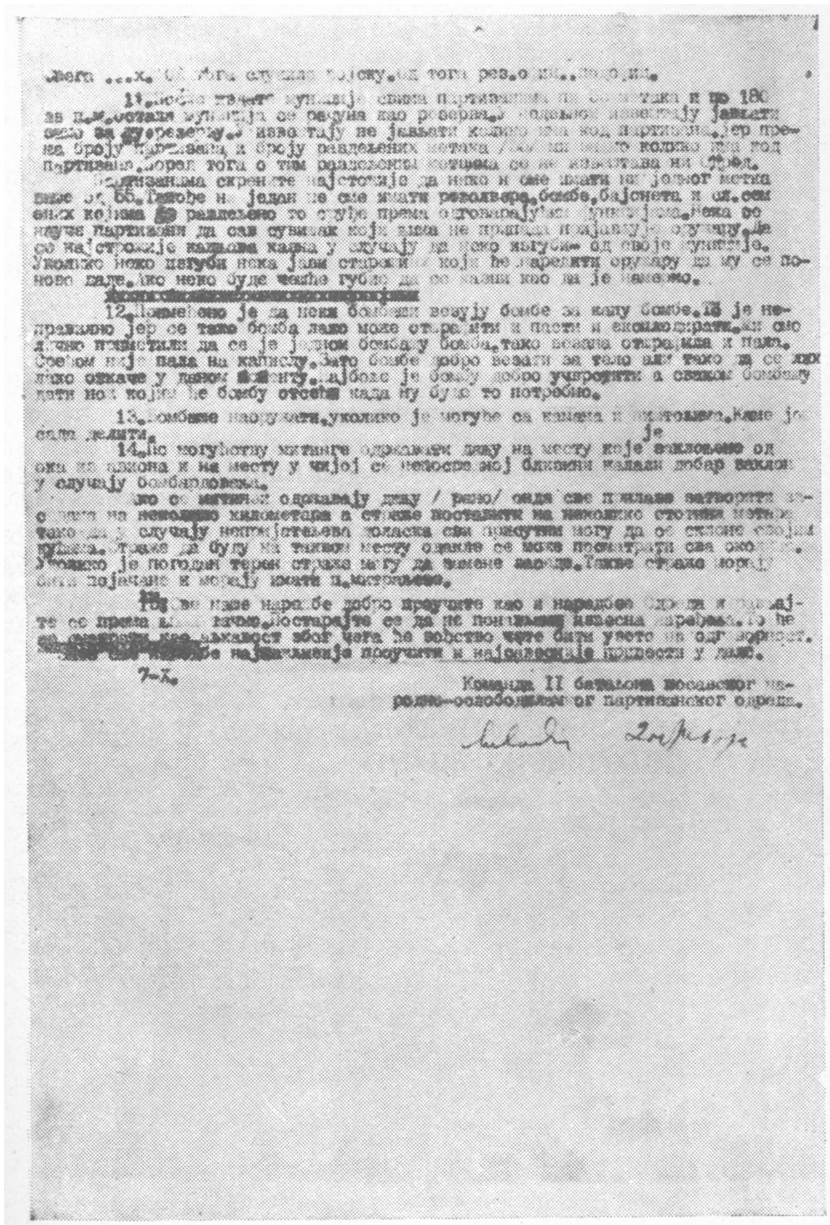

...вега ...х. Од тога служила војску, од тога рез. о[illegible]. подофицира.

11. [illegible] муниције [illegible] партизана [illegible] и до 180 за п. м. остали муниција се [illegible] као резерва. [illegible] јављати само за [illegible]. [illegible] не јављати колико [illegible] код партизана, јер према броју партизана и броју раздељених метака [illegible] колико [illegible] партизана. Поред тога о тим раздељеним мецима се не извештава ни [illegible].

Партизанима скрените најстрожије да нико и сме имати ни једног метка више од 55. Такође ни један не сме имати револвера, бомбе, бајонета и сл. сем оних којима је раздељено то оружје према одговарајућим функцијама. Нека се науче партизани да сав сувишак који имају не [illegible] у случају. Ће се најстрожије [illegible] казна у случају да неко изгуби од своје муниције. Уколико неко изгуби нека јави старешини који ће наредити оружару да му се поново даде. Ако неко буде чешће губио да се казни као да је намерно.

12. Примећено је да неки бомбаши везују бомбе за капу бомбе. То је неправилно јер се тако бомба лако може откачити и пасти и експлодирати. Ми смо [illegible] приметили да се је једном бомбашу бомба тако везана откачила и пала. Срећом није пала на капислу. Зато бомбе добро везати за тело али тако да се лако откаче у даном моменту. Најбоље је бомбу добро учврстити а сваком бомбашу дати нож којим ће бомбу отсећи када му буде то потребно.

13. Бомбаше наоружати, уколико је могуће са пушкама и пиштољима, [illegible] је делити.

14. По могућности митинге одржавати дању на месту које је заклоњено од очију из авиона и на месту у чијој се непосредној близини налази добар заклон у случају бомбардовања.

Ако се митинзи одржавају дању / рано/ онда све [illegible] затворити [illegible] на неколико километара а страже поставити на неколико стотина метара тако да у случају непријатељева доласка сви присутни могу да се склоне [illegible]. Страже да буду на таквим месту одакле се може посматрати сва околина. Уколико је погодан терен страже могу да замене [illegible]. Такве страже морају бити појачане и морају имати п. митраљезе.

[illegible] Све ваше наредбе добро проучите као и наредбе [illegible] и [illegible] се према њима [illegible]. Постарајте се да не понављамо извесна наређења. [illegible] због чега ће [illegible] чете бити узете на одговорност. [illegible] наредбе најозбиљније проучити и најдоследније применити у дело.

7-X.

Команда II батаљона [illegible] народно-ослободилачког партизанског одреда.

Fotokopija poslednje strane dokumenta br. 46

jednom bombašu bomba, tako vezana, otšrafila i pala. Srećom nije pala na kapislu. Zato bombe dobro vezati za telo, ali tako da se lako otkače u danom momentu. Najbolje je bombu dobro učvrstiti, a svakom bombašu dati nož kojim će bombu otseći kada mu bude to potrebno.

13. Bombaše naoružati, ukoliko je moguće, kamama i pištoljima. Kame još sada deliti.

14. Po mogućstvu, mitinge održavati danju na mestu, koje je zaklonjeno od oka iz aviona, i na mestu u čijoj se neposrednoj blizini nalazi dobar zaklon u slučaju bombardovanja.

Ako se mitinzi održavaju danju (rano), onda sve prilaze zatvoriti zasedama na nekoliko kilometara, a straže postaviti na nekoliko stotina metara, tako da, u slučaju neprijateljeva dolaska, svi prisutni mogu da se sklone svojim kućama. Straže da budu na takvom mestu odakle se može posmatrati sva okolina. Ukoliko je pogodan teren, straže mogu da zamene zasede. Takve straže moraju biti pojačane i moraj« imati p. mitraljeze.

15. Sve naše naredbe dobro proučite kao i naredbe Odreda i ravnjajte se prema njima tačno. Postarajte se da ne ponavljamo izvesna naređenja. To će se smatrati kao aljkavost zbog čega će voćstvo čete biti uzeto na odgovornost. Zato s.ve naredbe najpažljivije proučiti i najsavesnije privesti u delo.

7 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
MILADIN, DOBRIVOJE

BR. 47

naredjenje komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilackog partizanskog odreda od 7 x 1941 god.

SVIMA ČETAMA II BATALJONA

. I

1. Šalje vam se nekoliko tabaka delovodnog protokola s tim da se uvede knjiga „Delovodni protokol". U njemu zavoditi samo pisma važne sadržine, kao izveštaje nedeljne i slično. Pisma obične sadržine ne zavoditi nego ih šiljati obično.

2. Ustanoviti ekspedicionu knjigu. Tu knjigu drži kod sebe kurir pri komandi čete; nosi je sa sobom kada god šaljete neko pismo za ovu komandu.

Knjigu sašiti od nekoliko tabaka i uvesti ove rubrike: redni broj, ko šalje, broj pisma, datum i sat kada se šalje, kome se šalje, kad je primljeno i u koliko je sati primljeno, potpis primaoca, primedba. Rubrike da teku ovim redom.

Takve će knjige ustanoviti i ova komanda za kurire koji se nalaze pri ovome štabu.

n

U vezi naređenja štaba, naročito da se obrati pažnja na tačku br. 5. U tu svrhu i danju zatvoriti sve ulaze u logor stražama. Ti stražari stražare jedan do podne, jedan po podne. Kada se neko prijavi radi nekog posla, stražar ne sme da razgovora, nego nekom laganom zviždaljkom ili sličnim neka dozove komandira straže koji ima da ispita prijavljenog ko je i

šta je, legitimisati ga i pitati šta hoće i kod koga hoće. Za štabove ne sme da zna. Onda će komandir straže poći kod komande i izvestiti po prednjem. Ako komanda nađe za shodno pustiće prijavljenog ili narediti nekom da reši to pitanje, ukoliko može neko drugi da reši. I u tom slučaju prijavljeni ne sme da zna da je to neka komanda, itd.

Za komande štabova četa neka znaju samo kuriri vodova i komande voda, a za komandu bataljona zna samo komanda čete i kurir određen za vezu sa štabom bataljona! Niko više.

U tu svrhu dobro obavestiti sve partizane, a naročito one koji će imati vezrj sa pojedinim komandama.

Nemojte dozvoliti sebi labavost i opominjanje za slabo sprovođenje naših i štaba odreda naređenja. Primenjujte sve mere koje su u skladu sa našom disciplinom i u vezi Uredbe o kaznama samo da se naređenja najsavesnije primene u delo.

7 X 1941 g.
Veza br. 7

Komandant II bataljona
MTLADIN

BR. 48

izveštaj komande ii bataljona posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 16 x 1941 god.

O.MN.N.i
Broj .. 22
16 X 41

NEDELJNI IZVEŠTAJ O.M.N.N. OD 4 DO 11 OKTOBRA 1941 GOD.

O.N.[1]

Stanje u bataljonu od 4 do 11 oktobra je sledeće:

I Vojni pregled

1. Brojno stanje

U bataljonu ima 4 čete. Svaka četa dosada je imala po dva voda. Svaki vod po tri odeljenja. Čete, odnosno vodovi su rastureni po ćelom našem sektoru, svakoj je dodeljen reon za vršenje akcija i za logorovanje.

U bataljonu ima 645 partizana. Po socijalnom sastavu Stanje je ovako:

radnika 172, seoskih zanatlija 66, seljaka 373, intelektualaca 24 i vojnika 10. Od toga služilo vojsku 328. Od toga rez. oficira 5 i rez. podoficira 14.

[1] Šifra — 2. bataljon Posavskog NOPO

* Posavski NOPO (Prim, red.)

2. Naoružanje

U bataljonu ima pušaka 651, (od toga neispravno 21), 9 p. mitraljeza, 72 ofan. bombe, 165 defan., 58 bajoneta i 30 pištolja. Rezer. municije oko 10.000.

3. Akcije

Između 5 i 6 oktobra spaljena opš. arhiva u Rušnju. Učestvovalo 10 partizana. Akcija trajala 2 sata. Zaplenjena 1 pisaća mašina i 2 puške.

Iste noći presečen drum između Železnika i Sremčice na dva mesta u razmaku od 2 km. Učestvovalo po 25 seljaka i 10 partizana. Širina 3 m, duž. 7—8 m i dubina 1,20 na oba preseka. Iste noći presečen drum Sremčica—Ripanj na 2 mesta u razmaku od po 1 km sa istim snag'ama i istom veličinom preseka.

Između 6 i 7 presečen drum između Železnika i Žarkova. Učestvovalo 15 partizana i 10 seljaka. Dubina 1,50, šir. 3 m. Zbog tvrdoće zemljišta trajala je akcija 6 sati. Iste noći presečena žel. pruga između Železnika i Ostružnice i bačeno u vodu 19 štosova pruge u duž. 380 m. Na toj diužini presečen nasip gde su se survala 2 voza i 1 lokomotiva. Svega se survalo 3 lokomotive i 9 putničkih i teretnih vagona. Vozovi su dolazili odi Beograda i Umke. U vozu koji je išao za Beograd nađeno je 1.000 litara mleka koje je prosuto. U vozu je iz Beograda za Obrenovac uhvaćen jedan oficir-nedićevac, koji je kasnije likvidiran. U akciji učestvovalo je 25 partizana i 15 seljaka.

Između 7 i 8 posečene bandere, iskidane žice između Obrenovca i Barića u dužini odi 500 m. Učestovalo 8 partizana. Akcija trajala 1 sat. Iste noći presečen drum Obrenovac—Stepojevac između Draževca i Konatice na 2 mesta. Učestvovalo u akciji po 25 seljaka. Presek je 4 m širine i 2 dubine na oba mesta. Obe akcije počele u 21 čas, a završene u 2,30.

Između 8 i 9 presečen drum između Obrenovca i Draževca kod Mislođina, presek 4 m širine i 1,80 dubine. Učestvovalo 28 seljaka. Iste noći put V. Moštanica—Meljak presečen na 3 mesta; preseči oko 4 m širine i 2 dubine. Isti put pregrađen je na 2 mesta zemljom i kamenjem. U akciji je učestvovalo 23 partizana, 115 seljaka i 11 kola. Akcija trajala 7 sati.

Između 9 i 10 na drumu Ostružnica-Umka isečeno 4 telefonska stuba i žice. Učestvovalo 12 partizana; akcija je trajala 1 sat. Iste noći presečeni su seljački putevi od V. i M. Moštanice prema Lipovici i od Umke prema Vraniću. Svaki je put isečen na po jednom mestu širine 4,50 a dubine 2 m. U akciji je učestvovalo po 60 seljaka. Radovi su trajali po 6 sati.

U toku ovog vremena od 4 do 10 oktobra proširivani su i produbljivani raniji preseči na drumovima Guncati-Beljina. prema Aranđelovcu; na drumu Meljak—Stepojevac prema Lazarevcu i ostalima.

Sukobe sa neprijateljem imale su naše patrole 7 oktobra i to sa nedićevcima u Lipovici. Na našoj strani 1 poginuo. Na njihovoj strani bilo je ranjenih i mrtvih ali se ne zna broj. Nedićevci su se povukli u pravcu Sremčice. Nedićevaca je bilo oko 150.

9 oktobra naša patrola na Bariću imala sukob sa 15 Nemaca. Posle kraćeg puškaranja Nemci su se povukli put fabrike u Barić. 9 oktobra oko 20 časova neprijateljska artiljerija tukla je naše položaje u Jasenku, Mislođinu i Draževcu sa malim prekidima sve do aore. Žrtava nije bilo. Svaki drugi artiljeriski metak nije eksplodirao. Artiljerija je gađala sa Save sa monitora.

Usled velikog priliva novomobilisanih partizana u I, II i III četu i zbog najmalobrojnije IV čete osetila se potreba za reorganizaciju koja je naređena. Popuniće se IV četa ljudstvom iz prve tri čete tako da će sve čete imati po 160 partizana. Isto tako naređeno je formiranje i trećeg voda po svima četama. Tako otsada će ovaj bataljon imati četiri čete sa 12 vodova. Svaki će vod imati po 53 partizana.

Za O.M.N.N.
MILADIN, LJUBA

br. 49

naredjenje štaba i bataljona kragujevačkög narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 11 x 1941 god.

Štab I bataljona
Kraagujevačkog partizanskog odreda
11 oktobra 1941 g.
Položaj

KOMANDIRU I ČETE

Položaj

Pošto je od Prve bivše čete formiran bataljon, to da bi novo stvorene čete mogle bez zastoja da nastave svoj rad, da uspešno odgovaraju svojim zadacima, naređujem:

1. Da se odmah izvrši raspodela četa na desetine kao što je to i ranije bilo. Ćete će biti podeljene na četiri desetine, koje će se pri dolasku novog ljudstva popunjavati do vodovske formacije. Postrojavanje četa vršiti pa desetinama, a isto take i ljudstvo u logoru ima spavati sa svojim desetarima sa desetinama. Svakom partizanu odrediti mesto u desetini i u vrsti, tako da kada se četa i desetina, postrojava, da svaki zna svoje mesto i svoga druga. Ovo je važno zbog toga što će ta mesta ostati i za vreme borbe u streljačkom stroju, te će tako starešine najbolje imati sve u svojim rukama, a zatim i tačan pregled ljudi posle borbe.

2. Nastaviti svim sredstvima da se naša železna disciplina održi i još više učvrsti po svaku cenu. Ovoj činjenici po kloniti najveću pažnju. Treba imati na umu da će partizani us-

U toku ovog vremena od 4 do 10 oktobra proširivani su i produbljivani raniji preseči na drumovima Guncati-Beljina. prema Aranđelovcu; na drumu Meljak—Stepojevac prema Lazarevcu i ostalima.

Sukobe sa neprijateljem imale su naše patrole 7 oktobra i to sa nedićevcima u Lipovici. Na našoj strani 1 poginuo. Na njihovoj: strani bilo je ranjenih i mrtvih ali se ne zna broj. Nedićevci su se povukli u pravcu Sremčice. Nedićevaca je bilo oko 150.

9 oktobra naša patrola na Bariću imala sukob sa 15 Nemaca. Posle kraćeg puškaranja Nemci su se povukli put fabrike u Barić. 9 oktobra oko 20 časova neprijateljska artiljerija tukla je naše položaje u Jasenku, Mislođinu i Draževcu sa malim prekidima sve do aore. Žrtava nije bilo. Svaki drugi artiljeriski metak nije eksplodirao. Artiljerija je gađala sa Save sa monitora.

Usled velikog priliva novomobilisanih partizana u I, II i III četu i zbog najmalobrojnije IV čete osetila se potreba za reorganizaciju koja je naređena. Popuniće se IV četa ljudstvom iz prve tri čete tako da će sve čete imati po 160 partizana. Isto tako naređeno je formiranje i trećeg voda po svima četama. Tako otsada će ovaj bataljon imati četiri čete sa 12 vodova. Svaki će vod imati po 53 partizana.

Za O.M.N.N.
MILADIN, LJUBA

br. 49

naredjenje štaba i bataljona kragujevačkög narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 11 x 1941 god.

Štab I bataljona
Kiragujevačkog partizanskog odreda
11 oktobra 1941 g.
Položaj

KOMANDIRU I ČETE

Položaj

Pošto je od Prve bivše čete formiran bataljon, to da bi novo stvorene čete mogle bez zastoja da nastave svoj rad, da uspešno odgovaraju svojim zadacima, naređujem:

1. Da se odmah izvrši raspodela četa na desetine kao što je to i ranije bilo. Čete će biti podeljene na četiri desetine, koje će se pri dolasku novog ljudstva popunjavati do vodovske formacije. Postrojavanje četa vršiti po desetinama, a isto take i ljudstvo u logoru ima spavati sa svojim desetarima sa desetinama. Svakom partizanu odrediti mesto u desetini i u vrsti, tako da kada se četa i desetina, postrojava, da svaki zna svoje mesto i svoga druga. Ovo je važno zbog toga što će ta mesta ostati i za vreme borbe u streljačkom stroju, te će tako starešine najbolje imati sve u svojim rukama, a zatim i tačan pregled ljudi posle borbe.

2. Nastaviti svim sredstvima da se naša železna disciplina održi i još više učvrsti po svaku cenu. Ovoj činjenici po kloniti najveću pažnju. Treba imati na umu da će partizani us-

pešno započetu borbu za narodno oslobođenje privesti kraju samo tako ako budu disciplinovani do samog pregorevanja, odani narodnoj borbi do samog uništenja. Isto tako posvetiti punu pažnju ophođenju partizana prema svojim starešinama. Za vreme službe, mlađi mora propisno da oslovi starešinu. Oslovijavanja su: druže desetaru, druže zamkome, druže politkome, druže komandire itđ. Shvatiti da ovo nije samo forma, da to tako treba i mora da bude.

3. Štabovi četa će redovno održavati časove iz rukovanja oružjem i vojne obuke. Za ovo koristiti svaki slobodan trenutak kako u logoru tako i van njega. I ovome pitanju posvetiti najozbiljniju pažnju, jer od toga zavisi sa kakvim ćemo uspehom zadati neprijatelju najteže udarce, a da pri tome sačuvamo naše ljudstvo. Obuku izvoditi postupno, prvo sa razdelom a zatim bez razdela.

4. Odmah po prijemu ove naredbe organizovati kurseve za osposobljavanje desetara za buduće komandire. Pri ovom vežbati desetare u rešavanju lakih taktičkih zadataka (zauzimanje položaja, gde treba postaviti automatska oružja, kako na jednom položaju postaviti i raspodeliti četu, kako se na jednom određenom položaju najlakše vrši obuhvat, značaj obuhvata i bočnog napada, vrste kretanja streljačkog stroja za vreme borbe s obzirom na dejstvo neprijateljske artiljerije, automatskih oružja, pešadiske vatre, napada iz vazduha i tome slično). Oni desetari koji za vreme ovih kurseva pokažu najbolje uspehe biće uzimani za komandire četa.

5. Reoni koji su dodeljeni pojedinim četama imaju se tako. čvrsto držati pod našom kontrolom, da ni jedan Nemac ili neprijatelj srpskog naroda ne može da kroči na oslobođen reon ovog bataljona. Isto tako drumove i železničke pruge održavati pod stalnom i neposrednom kontrolom. Za ovo će mi biti štabovi četa odgovorni.

6. Postrojavanje vršiti tri puta dnevno, za doručak, ručak i večeru. Isto tako, kad u logor dođe neko iz štaba bataljona ili štaba odreda ima se komandovati »mirno« i izaći na raport. Na raport će izaći i komandovati »mirno« najstariji starešina koji se zatekne u logoru.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

KOMANDANT I BATALJONA[1]

[1] Dokumenat je nađen bez potpisa (Prim, red.)

BR. 50

naredjenje štaba i bataljona kragujevac-kog narodno-oslobodilackog partizan-skog odreda od 18 x 1941 god.

Štab I bataljona
Kragujevačkog partizanskog odreda
18 oktobra 1941 g.
Položaj

Samo za štabove četa

KOMANDIRU I ČETE

Položaj

Prema izvesnim informacijama, u Kragujevac je pre dva dana došlo oko 150—200 vojnika Nedićeve vojske.

Verovatno je da će oni od ove grupe bednih plaćenika da organizuju potrebna odeljenja i na reon ovog bataljona.

Da bi ova banda bila što pre uništena, na slučaj da se pojavi na oslobođeni deo reona, naređujem:

1. Odmah po prijemu ove naredbe, organizovati obaveštajnu službu od pouzdanih i sigurnih ljudi u selima koja su neposredno kraj Krag'iijevca. Ovi ljudi imali bi za zadatak da odmah obaveste četu za slučaj pojave Nedićevih bandita, zatim da izveste kojim se pravcem kreću, u kojoj jačini, šta imaju od oružja itd.

2. Obezbeđenju logora posvetiti naročitu pažnju, pogotovo noću tako da mogućnost iznenađenja bude apsolutno isklju-

čena. O ovome naročito voditi računa, jer će u protivnom štabovi biti kažnjeni najstrožom kaznom.

3. Svakodnevno preko dana organizovati patrole za daljna izviđanja. Ove patrole imaju obilaziti ceo reon čete i spuštati se do blizine Kragujevca. One će imati za zadatak da ispituju situaciju na području reona i da o tome podnose izveštaj štabu. Pored redovnih izveštaja koje čete podnose, svakodnevno podnositi izveštaje o prilikama u četnom reonu.

4. Stvari u logoru imaju biti tako spremne, da se u svakom momentu može učiniti pokret čete bez zadržavanja. Na slučaj pojave Nedićevih bandita odmah organizovati zasedu i što dalje ispred logora uništiti ih.

Treba imati uvek na umu tešku situaciju u koju su zapali nemački fašisti. Pored strahovitih gubitaka koje im svakodnevno nanosi Crvena armija, oni podnose i teške gubitke u svim okupiranim zemljama od partizanskih odreda. Za vođenje daljega rata sa partizanima oni nemaju više snage. Danas oni ne samo da su u stalnoj defanzivi već idući iz poraza u poraz, oni se nalaze pred sigurnom katastrofom. I da bi se nekako iščupali iz Srbije oni su našli šaku plaćenika u licu današnje nazovi vlade. Ali neka zapamte i Nemci i njihovi plaćenici da se neće izvući od sigurne smrti koja im stoji nad glavom. Jer srpski partizani, kojima se divi ceo pošteni svet, neće ostaviti pušku dok i jedna fašistička i izdajnička noga gazi njihovom rodnom grudom.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

KOMANDANT, POLITKOM»

[1] Dokumenat je nađen bez potpisa (Prim, red.)

BR. 51

izveštaj komande ii bataljona posavskog narodno oslobodilačkog partizanskog odreda od 20 x 1941 god.

E. OF. F.i
br. 26
20 X 1941 g.

IZVEŠTAJ OD 1—20 OKTOBRA 1941 g.

E.F.[2]

Stanje u bataljonu od 1—20 oktobra znatno se izmenilo, radi toga ćemo podneti izveštaj u dva dela. Najpre stanje od 1—13, onda od 13—20.

Stanje od 1—13 oktobra

Akcije:

Stalno produbljivanje ranijih preseka na drumovima, a isto tako i stalna nova kopanja. Time su svi drumovi na našem sektoru bili onesposobljeni za svaka motorna vozila. Nekoliko običnih seoskih puteva takođe je bilo presečeno. Isto tako je presečena železnička pruga kod Železnika na dužini 380 metara i šine bačene u vodu. Na tom mestu je presečen i nasip u koji se survalo 3 lokomotive i 9 vagona od dva mešovita voza koji su dolazili od Beograda i Umke. U vozu od Beograda zarobljen je jedan oficir Nedićeve vojske koji je likvidiran. Tom

' Šifra — 2. batalj. Posavskog NOP odreda

[1] Posavski NOP odred (Prim. red.).

prilikom je prosuto 1.000 lit. mleka koje je bilo upućeno za Beograd.

U toku tog vremena bilo je nekoliko sukoba između naših patrola i patrola nemačkih i Nedićeve vojske na Bariću i Jasenku. Žrtava nije bilo. Posle kratkog puškaranja neprijatelj se uvek povlačio. Isto tako desio se mali sukob i u Lipovici. U tom sukobu na našoj strani bila je jedna žrtva i jedan drug je lakše ranjen. Na strani Nedićeve vojske bilo je više žrtava, ali se ne zna tačno koliko. Sukob je vrlo malo trajao, jer se neprijatelj brzo povukao.

Brojno stanje do 13 o. m. bilo je u bataljonu 645 partizana. Po socijalnom sastavu do 13 stanje je bilo ovako: 172 radnika, 66 seoskih zanatlija, 373 seljaka, 24 intelektualca' i 10 vojnika.

Naoružanje: 651 puška, (od toga neispravno 21), 9 p.mitraljeza, 72 ofanzivne bombe, 165 defanzivnih, 58 bajoneta i 30 pištolja. Rezervne municije bilo je oko 10.000 metaka. Po vodovima su svuda organizovana bombaška i omladinska odeljenja.

Stanje od 13—20 oktobra

13 X došla je jedna grupa Nemaca pred Stepojevac. Po izveštaju jednih došli su od Cvetojevca, a po izveštaju drugih od Lazarevca. Bilo ih je po izveštaju jednih 5—600, a po drugima oko 1.000. Imali su 4 topa, 4 bacača mina i tri tenka.

Naša II četa ih je dočekala pred Stepojevcom ali slabo. Brzo se povukla prema Arnajevu bez našeg naređenja, a o tome takođe nas nije izvestila. Time je bilo omogućeno Nemcima prolaženje prema Konaticama. Nemci su popalili neKoliko kuća u Stepojevcu i pobili oko 50 ljudi. Uz pomoć artiljeriske vatre opravljali su put ka Konaticama.

14 X ujutro ovaj (Štab je poveo 170 do 180 partizana na Konatice, gde su Nemci presretnuti i donekle blokirani. To blokiranje se držalo od 9 do 14 sati sa malim puškaranjem. Velikog puškaranja nije bilo zbog samog sela, jer su Nemci bili u centru sela, gde su počeli da pale kuće. Na našoj strani ima dva mrtva, a na njihovoj strani jedan oficir 1 četiri do pet vojnika. U 14 sati su počeli da nas tuku minama. Moral kod partizana je popustio tako da je pretila opasnost paničnog bežanja, radi čega je bilo naređeno povlačenje ka Vraniću i ostalim mestima na toj strani. Uz pomoć artiljeriske i mitraljeske vatre Nemci su i dalje opravljali drumove. Za opravku su uzimali seljake iz Konatica i Draževca. Posle opravke sve su te seljaka poub'jali. U Konaticama je poubijano 30, a u Draževcu do 150 seljaka (po izveštajima seljaka). U isto vreme popalili su veliki broj kuća, a naročito u Draževcu.

Ujutro 15 oktobra Nemci su rano počeli tući artiljeriskom vatrom Baljevac i Vranić, gde se nalazila naša I četa radi čega se ista bez našeg naređenja povukla u zapadni deo .našeg sektora, gde se nalazila i naša HI četa. IV četa se sama povukla iz Meljaka u Guncate bez našeg naređenja. Nemci su pod zaštitom artiljeriske i mitraljeske vatre upali u Vranić i produžili sa paljenjem i pljačkanjem kuća, takođe i sa ubijanjem ljudi. Ubijeno je u Vraniću oko 60 seljaka. Seljaci svi nisu bežali iz sela iako im je rečeno od naše strane.

Nemaca je bilo oko 300. sa tri tenka. 4 topa i 4 bicača mina. U isto vreme bilo je u Sremčici oko 200 neđićevaca, koji su vršili pretres po Sremčici. Nemci su izdali naredbu svim seljacima okolnih sela da u toku 16 oktobra zaravne sve preseke na drumovima. Seljaci su se uplašili, jer su im Nemci rekli da će im sve kiuće popaliti i poubijati ih, i počeli opravljati drumove. Štab je izdao naređenje I, III i IV četi da spreče opravljanje drumova. U tu svrhu čete su preduzele mere i poslale jedan deo svojih jedinica da spreči opravljanje drumova i da se sukobi sa neprijateljem ukoliko bude nadirao na tu stranu. Međutim, Nemci su naše namere sprečili tukući nas iz bacača mina. Pored toga same seljake nismo mogli u tome sprečiti jer, iz straha od Nemaca i plašnje da im se kuće ne popale, nisu hteli da nas poslušaju i prekinu sa zatrpavanjem drumova. Naše su ih jedinice rasterivale, ali su ih ovi ponovo vraćali. Nemci su se 16 smsstili u Meljak odakle su tukli Baćevac, Guncate i ka Šiljakovcu, radi če,ga su se naši morali povući. IV četa se iz Guncata povukla ka Lisoviću bez našeg naređenja. III četa se iz Baćevca povukla ka Boždarevcu i po našem naređenju zauzela položaj na Boždarevačkoj Kosi. I. četa je bila u Borku i držala položaj prema Baćevcu. Pod zaštitom artiljeriske vatre upali su «u Baćevac Nemci i produžili paljevinu kuća i pljačku. Popalili su mnogo kuća, i nikog nisu ubili.

Dejstvo mina i topova, veliki broj žrtava u Stepojevcu, Konaticama, Draževcu i Vraniću, paljevina tih sela, pretnja Nemaca stanovništvu da će sve poklati i popaliti ako se partizani iz tih sela ne vrate svojim kućama, pretnja stanovništvu da ne sme pustiti partizane u selo, kuknjava roditelja i ostalih srodnika, prisustvo Nemaca, neposredna blizina četnika, svestrana agitacija da se vrate kućama itd., sve je to pokolebalo naše ljudstvo da ih je bilo nemoguće umiriti. Pored toga dobili su seljaci obećanje od Nemaca, četnika i ostalih petokolonaša da se partizanima koji se vrate svojim kućama neće desiti ništa, da će naoružati sve seljake da se bore protiv nas, tj. da se brane od nas; sve je to 'učinilo te je u toku dve noći po-

"beglo sa oružjem oko 300 partizana. Odneli su i 2 p. mitraljeza. Jedan mali deo njih je pobegao četnicima, a veći deo svojim kućama gde se kriju. Svi ovi odbegli su bili mobilisani. Pobegli su noću iz patrola, zaseda i straža. Komandir II čete, bivši aktivni narednik Danilo iz Draževca, pobegao je četnicima u Junkovce sa deset partizana, i odneo jedan p.mitraljez.

Sada se u bataljonu nalazi oko 350 partizana. Među njima ima takođe pokušaja bekstva koja se sprečavaju. Na licu mesta pred jednim vodom streljan je jedan huškač, bivši četnik. No ipak i dalje vlada nesigurno stanje kod izvesnih partizana. Psihoza je dosta nezdrava, ali se popravlja. Štab bataljona i komande četa su uspeli da se bar za sada spreči bekstvo i da se donekle uspostavi red. Čete su grupisane u Arnajevu, Rožancima, Sokolovu i Borku. Iz IV čete nije bilo uopšte bežanja, jer su svi dobrovoljci.

Izvršena je reorganizacija po četama, te sada sve čete imaju po 80 do 100 vojnika. Sve čete imaju po dva voda.

Komanda II čete je sasvim izmenjena i postavljena nova. Voćstvo oba voda II čete je izmenjeno i postavljeno novo. Takođe je izvršena smena voćstva vodova i u drugim četama, ukoliko je bilo potrebno.

Stanje se popravlja, ali sada ljudstvom vlada takva psihoza da je nemoguće s njima zasada povesti ma kakvu akciju. U njih je ušao takav strah i neki nemir, da je sa njima nemoguće preduzeti efikasne i brze mere za ponovno zauzimanje celog sektora. Stanovništvo je jako uplašeno, te nam jako otežava raniji konstruktivan rad na našem sektoru.

Nastojavamo, trudimo se i nastojavaćemo da se sve ispravi, da se ponovo zauzme sektor, tj. da se njim ponovo ovlada kao što je i bilo, ali sumnjamo da ć.emo imati onog uspeha koji smo ranije imali. Trudimo se i trudićemo se da se kod ljudstva povrati i postigne uspeh kako u vojničkom tako i u političkom pogledu, onakav kakav treba da je i kakav smo mislili da je pre ovog slučaja. Naše je mišljenje da ovo ljudstvo treba da bude udaljeno od svojih kuća, od svoje rodbine koja ga stalno posećuje i priča o nezgodama svojim i obećanjima Nemaca, petokolonaša i četnika. Naše je mišljenje da ovo ljudstvo nije bilo u blizini svojih kuća, ne bi ni došlo do ovog bekstva.

Čekamo od Vas uputstva.

20 oktobra 1941 g.

ZA E.OF.F.
MILADIN, LJUBA

br. 52

saopštenje vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije od 19 x 1941 god.

NOVI PORAZI OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA[1]

Vrhovni štab Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije saopštava:

Posle višednevnih žestokih borbi, nemačko-nedićevska kaznena ekspedicija pretrpela je težak poraz. Partizanske snage, u zajednici s vojnim četnicima kapetana Račića, poručnika Martinovića i prote Zečevića, potukle su neprijatelja u pravcima Draginca, Zavlake i Tekeriša i prinudile na povlačenje koje se pretvorilo u bekstvo. Koviljača je ponovo oslobođena, a naši odredi nastavljaju gonjenje potučenih i opkoljenih neprijateljskih snaga. Neprijatelj je ostavio svu komoru i nekoliko tenkova. U svome bekstvu neprijatelj je naišao na naše partizanske snage, koje su mu otsekle put kod Šapca i tu mu zadale težak udarac.

Oko opkoljenih gradova Kraljeva i Valjeva nastavljaju se žestoke borbe. Svi pokušaji opsednutog neprijatelja da se probije odbijeni su.

U Istočnoj Srbiji, partizanske snage nastavljaju akciju oslobođenja svoje oblasti. U Šumadiji, naši odredi nastavljaju da zadaju sve teže udarce komunikacijama i živoj snazi okupatora.

[1] Užička »Borba« objavila j; ovo Saopštenje pod gornjim naslovom {Prim, red.)

U Bosni su udružene partizanske i vojno-četničke snage uništile gnezda neprijateljskog otpora na Crvenim Stijenama na Romaniji i ušle u Rogaticu gde se vode ulične borbe.

Ariljski bataljon Užičkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda izvršio je uspelu akciju čišćenja Arilja od nedićevsko-pećančeve pljačkaške bande Bože »Javorskog«, koja je ugrožavala sigurnost oslobođene teritorije. Zarobljeno je 150 bandita, koji će biti izvedeni pred Narodni sud, i zaplenjeno blizu 200 pušaka. Gonjenje razbijenih ostataka ove bande se nastavlja.

Pred podne, na dan 19 o. m. osam nemački,h bombardera napili su na grad Užice. Objekti njihova napada bili su bolnica i fabrika oružja, koju su direktnim pogocima onesposobili za rad. Žrtava nije bilo.

U toku borbe na Romaniji oboren je jedan italijanski tromotorni avion, bombarder tipa »Savoja«.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 53

pismo vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije upućeno draži mihailoviću 20 x 1941 god.[1]

NAPORI PARTIZANA DA SE OSTVARI JEDINSTVO SRPSKOG NARODA

Partizani su u borbi protiv okupatora pozvali sve rodoljubive snage srpskog naroda, pozivali su i četnike da se pridruže narodno-oslobodilačkoj borbi.

S pukovnikom Dražom Mihailovićem vodili su se dugi pregovori. Početkom oktobra Vrhovni štab narodno-osolbodilačkih partizanskih odreda ponovo je tražio da se održi sastanak kako bi se ostvarila puna saradnja. Međutim, pukovnik Mihailović je odugovlačio i na krai«u uopšte odbio da sam, lično, pregovara s voćstvom partizana, nego se samo saglasio da pošalje za pregovore delegaciju. Vrhovni štab partizana, iako je smatrao da je potrebno da sam pukovnik Mihailović dođe na pregovore i svojim autoritetom učvrsti taj sporazum, — odredio je samo svoju delegaciju za te pregovore.

Kao osnovu za te pregovore Vrhovni štab partizana poslao je Draži Mihailoviću sledeći dokumenat. Objavljujemo to pismo. O njegovoj sadržini, o stavu partizana, o Draži Mihailoviću — neka sudi sam narod.

KOMANDANTU VOJNO-ČETNIČK1H ODREDA
PUKOVNIKU G. DRAŽI MIHAILOVIĆU

20 oktobra 1941

Obavešteni smo od vašeg pretstavnika kapetana g. Mitića da je na žalost Vama nemoguće da do-

[1] Pismo ie objavljeno u Užičkoj »Borbi« od Ii XI 1941 g., zajedno sa komentarom koji takođe donosimo (Prim, red.)

đete na definitivne pregovore već da šaljete svoje opunomoćenike za rešenje svih problema koje treba rešiti između vas i nas. Po našem mišljenju neće ni ti pregovori dati ono što smo i mi i vi očekivali, ali uprkos toga mi šaljemo naše pretstavnike da bi se barem rešila neka najgorućija pitanja, a naročito ona koja zaoštravaju naše međusobne odnose. Vi tražite da vam pošaljemo naše predloge, odnosno formulišemo naš stav po pojedinim pitanjima. Mi vam te predloge šaljemo samo u najkrupnijim crtama, ali naglašavamo da svako to pitanje zahteva temeljito pretresanje i zajedničke izmene misli pri donošenju odluke.

Naši predloži se sastoje u sledečem:

1. Zajedničke vojne operacije protiv neprijatelja, kako Nemaca, tako i nedićevske grupe. U tu svrhu smatramo potrebnim stvaranje jednog zajedničkog operativnog štaba.

2. Zajednička oprema i ishrana naših i vaših boraca, što bi se vršilo preko zajedničkog operativnog štaba koji bi u tu svrhu odredio naročita lica ili stvorio neke vrste intendanture.

3. Zajednička raspodela plena i to prema potrebama fronta, držeći se strogo principa: sve za front, sve za borbu.

4. Zajednička komanda mesta, odnosno dve komande, vaša i naša, koje bi najtešnje međusobno sarađivale — primer čačak.

5. Stvaranje zajedničkih permanentnih komisija pri komandama mesta i centralne komisije pri zajedničkom operativnom štabu, koja bi rešavala sva sporna pitanja najhitnijim postupkom.

6. Organizacija privremene vlasti koja bi preuzela na sebe svu brigu oko ishrane stanovništva, organizacije privrede, pribiranja sredstava za vođenje rata, organizacije organa za održanje reda i bezbednosti itd. Pofnašem mišljenju, apsolutno bi bilo pogrešno da u sadašnjoj Narodno-oslobodilačkoj borbi takva vlast bude sresko načelstvo, stare opšUnske uprave, žandarmerija itd. Da bismo okupili čitav narod za vođenje ove teške borbe protiv okupatora, potrebno je da stvorimo takve organe koji će u ovoj situaciji najbolje odgovarati, koji će biti najbliži narodu i koji će moći uzeti na sebe svu odgovornost u ime toga naroda. Bivši žandarmeriski, policiski i sreski

aparat, kao i opštinska tela, ne mogu se smatrati danas kao celishodni, »jer se u taj aparat «uvuklo mnogo neprijateljskih elemenata«, jer je taj aparat bio do -ada u službi okupatora, i na njega još uvek neprijatelj ima jak uticaj preko svojih agenata. Osim toga, taj aparat, koji ne uživa neko naročito poveren je naroda, nije pogodan u ovim sudbonosnim danima. Mi smatramo da su narodno-oslobodilački odbori, koje narod sam postavlja, u sadašnje vreme najpogodniji organi na koje bismo se mogli osloniti. Ti narodno-oslobodilački odbori treba da budu birani dobrovoljno od naroda, bez razlike na politička uverenja. A tamo gde je biranje tehnički nemoguće izvršiti, da budu naimenovani od pretstavnika svih političkih grupa koje stoje na stanovištu Narodno-oslobodilačke borbe. Osim lokalnih narodno-oslobodilačkih odbora, stojimo na stanovištu da se stvori jedan Centralni narodno-oslobodilački odbor za čitavu oslobođenu teritoriju. Za održanje reda i bezbednosti, umesto žandarma, da se formira po selima i varošima narodna straža.

7. Po pitanju prisilne mobilizacije mi smo načelno protiv nje. Mobilizacija treba da bude dobrovoljna, putem ubeđivanja, i da se pusti svakom na volju da stupi ili u četničke ili u partizanske odrede. Prisilna mobilizacija bi se mogla izvršiti samo u lokalnim razmerama, u pojedinim konkretnim slučajevima velike opasnosti neprijateljskog prodiranja, a za to bi trebalo da se da odobrenje od zajedničkog operativnog štaba. Skupljanje dobrovoljaca putem dobrovoljne mobilizacije ima tu prednost, što su jedinice sastavljene od takvih boraca kvalitativno mnogo bolje nego one koje su sastavljane od prisilno mobilisanih. Mi nemamo ni oružja ni ratne spreme u takvoj količini da bismo mogli reskirati da damo oružje u ruke raznih nesigurnih elemenata.

8. Mi stojimo na stanovištu da se svi odredi, komande i štabovi, kako naši partizanski, tako i vaši četnički, imaju bezuslovno pokoravati svojim vrhovnim komandama. Ne može biti ni reči o tome da se može dozvoliti i nižim komandama da vrše na svoju ruku samovoljne akte, bilo uperene protiv jedne ili druge savezničke snage, ili u pogledu vojno-strategiskih i taktičkih pitanja. Od momenta kada je jedna ili druga vrhovna komanda obaveštena o jed-

nom od takvih samovoljnih slučajeva, pada sva odgovornost na nju, i ona je dužna preduzeti najhitnije mere za likvidaciju takvih slučajeva.)

9. Mi smatramo da je bezuslovno potrebno, radi onemogućavanja razmirica i sukoba u sedištima vaše i naše vrhovne komande, da i vaša i naša vrhovna komanda ima jednu varoš u svojim rukama i svoju mesnu komandu, a sa jedne i druge strane treba da budu samo pretstavnici vašeg ili našeg štaba.

10. Radi uspešne borbe protiv glavnog neprijatelja, nemačkog okupatora, smatramo potrebnim da se vodi nemilosrdna borba protiv raznih petokolonaša i špijuna koji u našoj pozadini smetaju Narodno-oslobodilačkoj borbi. Slažemo se da se stvori zajednički vojni sud koji će voditi istragu i donositi presude protiv takvih neprijatelja naroda. Špijuni i petokolonaši, koji se na licu mesta uhvate na delu, treba da budu i kažnjeni na licu mesta od one komande na čijem se to području dogodilo. Za opravdanost takvog postupka odgovorna je komanda ili komandir koji su to izvršili. Svaka lična osveta ili, lična netrpeljivost u takvim slučajevima treba da bude i najstrožije kažnjena.

11. Protiv raznih neprijateljskih četničkih grupa koje u pozadini onemogućavaju Narodno-ociobodilačku borbu treba voditi zajedničku akciju radi njihove likvidacije, ili da to izvrši jedna ili druga strana sama.

12. Smatramo nemogućim takvu pojavu da razni petokolonaši i špijuni dobijaju legitimacije, bilo četničke ili partizanske, i da onda, pod imenom jedne ili druge strane, vrše svoi razorni protivnaiodni rad. Takve elemente treba čistiti iz svojih redova i predavati vojnom sudu. Sumnjivi elementi, bilo da nose partizansku ili četničku legitimaciju, moraju biti odmaſh uhapšeni, i onda po mešovitoj komisiji ispitani.

Evo, to su naši predloži i zahtevi, i to samo uglavnom, o kojima treba doneti konačno rešenje. Ima još mnogo raznih stvari koje mi nismo ovde obuhvatili, jer smatramo da to mogu delegati sami rešiti.

Gospodine pukovniče, smatramo odviše ozbiljnom današnju situaciju i odgovornost koja pred narodom pada na sve nas a da bismo se mi kačili za

razne sitnice i na taj način onemogućili našu saradnju i korektne odnose. Uveren sam da ćete vi svojim autoritetom učiniti sve da do sporazuma dođe i da zbijemo naše snage u jednu jedinstvenu celinu za postignuće našeg najvećeg cilja, koji se ovog momenta stavlja pred nas, a to je: osloboditi otadžbinu od mrskih okupatora i njihovih slugu.

S odličnim poštovanjem,
za Vrhovni štab narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda
TITO

Na pregovorima u Brajićima, 27 oktobra 1941, pretstavnici Draže Mihailovića odbili su tačke: 1, 2, 6 i 7, to jest odbili su baš najvažnije tačke, one tačke koje bi obezbedile jedinstvo naroda u velikoj oslobodilačkoj borbi. To jest, u stvari je sporazum sa strane Draže Mihailovića već onda razbijen.

(Borba br. u, od 11 XI 1941)

br. 54

izveštaj „borbe" od 21 x 1941 god. o borbama partizana u šumadiji

ŽESTOKI UDARCI ŠUMADISKIH PARTIZANA

Partizani Šumadiskog odreda javili su iz okoline Kragujevca: »Rešili smo, da nećemo ni u kom slučaju dopustiti da i dalje radi pruga Kragujevac—Kraljevo i Kragujevac—Lapovo«. I evo, već dve nedelje, kako vozovi na toj pruzi ne rade. Stanice su onesposobljene, skretnice i šine odnesene i nekoliko stotina telegrafskih bandera posečeno. Nemci blindiranim vozovima silom dovoze radnike da opravljaju prugu, ali naši napadaju i na blindirani voz i prisiljavaju ga, da se vrati bez svršenog posla. Kod Gradca su partizani izbacili iz šina jedan blindirani voz pun Nemaca i sad leži prevrnut u šancu. Najuspešnija akcija je bila u Gruži i Kniću. U Gruži je zaustavljen transportni voz, pri čemu je uništen jedan vagon avionskih motora, automobila, nekoliko vagona raznog! vojnog materijala, vagon pun raznog oružja itd. U Kniću je zaustavljena kompozicija od 40 vagona punih rude iz Trepče i uništenje je izvršeno na sledeći način: dva radnika su uzela dve lokomotive, jedan s jedne strane kompozicije a drugi s druge, odvezli su ih na dva kilometra i posle pod punom parom pustili u pravcu kompozicije. Sudar je bio tako strahovit da su se vagoni sa rudom svi razlupali. Neki su se »revrnuli, neki naskočili jedan na drugi. Na pruzi je od kompozicije ostalo samo groblje od vagona.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 55

izveštaj „borbe" od 21 x 1941 god. o akcijama partizana u požarevačkom okrugu

PARTIZANI OSLOBAĐAJU POŽAREVAČKI OKRUG

Korak po korak partizani oslobađaju Požarevački okrug. Skoro u svim srezovima toga okruga* partizanski su odredi potpuno očistili teren i zadaju neprijatelju teške gubitke. Dovoljno je da navedemo sledeče podatke o nemačkim gubicima u vezi sa oslobađanjem Velikog Gradišta. Pred zauzimanjem Velikog Gradišta partizani su prvo očistili teren oko Gradišta, rušenjem mostova onemogućili dolazak pojačanja nemačkim okupatorima, a onda udarili na sam grad. Posle žestoke bitke, koja je trajala 3 i po sata, neprijatelj j'e savladan. S nemačke strane je bilo mnogo žrtava. Jedan oficir je mrtav. Zarobljeno je 7 nemačkih oficira, komandant mesta, 2 kulturbundovca, 4 petokolonaša, jedan uniformisan ljotićevac, 7 žandarma i 2 finansa. Ratni plen: 6 buradi benzina, 3 sanduka municije, 1 sanduk bombi, 5 revolvera, 13 pušaka, 2 mala puškomitraljeza, 3 radioaparata, 2 pisaće mašine, 67 ćebađi. motocikl, 10 bicikla, 3 poljska telefona, velika količina šinjela, odela, veša, nemačkih uniformi itd. — U Homoljskom srezu su partizani zaplenili od Nemaca kamion od 7 tona koji je prevozio ugalj za Nemce.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 56

Članak „borbe" od 21 x 1941 **god. o organizaciji pozadine na oslobodjenoj teritoriji**

MOBILIŠIMO
ŠIROKE NARODNE MASE NA POZADINSKOM FRONTU

Sadašnji veličanstveni ustanak srpskog naroda protiv svojih ugnjetača ne zna za razliku između fronta i pozadine. Čitava Srbija, i njezin oslobođeni i njezin neoslobođeni deo, jeste front, na kome biju najbolji sinovi i kćeri srpskog naioda bitku protiv ugnjetača, punu besprimernog herojizma i samopregora. Bitka se vodi na položajima, bitka se vodi iza položaja, u pozadini. Front i pozadina jedna su celina, koia živi, radi i diše samo za jedan cilj: slomiti ugnjetača, uništiti izdajice srpskog imena, koje je ugnjetački okupator iznajmio za Judine pare, osloboditi srpski narod i srpsku zemlju, povratiti joj nezavisnost i otvoriti joj slobodan put u lepšu i sretniju budućnost.

Ima li čega veličanstvenijeg i pravednijeg od te zadaće, koju su sebi postavili junački oslobodioci srpskog naroda? Ima li cene koja bi bila preskupa za postignuće tog svetog cilja? Ima li takvih patnji i teškoća, koje bi smele da nas ^rate s našeg pobedničkog puta i da ponovo otvorimo vrata okupatoru u naše domove, u naša sela, u naše gradove, da dozvolimo da bude ubijena u srpskim narodnim masama svaka nada na mogućnost spasa ispred okupatorske čizme? Nema sumnje, da će svaki pošten i iskren Srbin na ta pitanja odgovoriti negativno.

A teškoća i patnji ima. Bio bi zločin, ako bi se poricala ta činjenica, kad bismo zatvorili oči pred njom. Borba protiv

tih teškoća jeste naš — pozadinski front. I na tom frontu bije se ne manje tvrdoglava i uporna borba nego što je ona, koju naši partizani i četnici biju s oružjem u rukama protiv okupatorskih bandi. Pobediti na tom pozadinskom frontu isto toliko je važno i nužno, kao što je važno i nužno, na položajima protiv okupatorskih bandi. Na položajima se neprijatelj bori protiv naših naoružanih snaga s oružjem u rukama. U pozadini se neprijatelj bori protiv nas iskorišćavanjem sviju teškoća, a u prvom redu iskorišćavanjem ekonomskih: nema soli, nema dovoljno nekih industriskih artikala itd. Iskorišćavajući te teškoće peta kolona huška, podbada, kleveta, vršlja, sabotira, pokušava da zadaje udarce. Nemilosrdno uništenje te pete kolone jeste preduslov pobede na položajima. Treba u prvom redu pobediti na pozadinskom frontu, da bi se pobedilo na svima položajima.

Dva su osnovna neprijatelja, protiv kojih treba da se borimo u bitkama na pozadinskom frontu:

1. Postoji izvesna bagra kukavica, degenerisanih slabiča, naviklih na komotan i »mirni« život, ko|i pretpostavljaju svoju ličnu udobnost svetim'interesima oslobođenja srpskog naroda. To je ona bagra koja je navikla ropski služiti svom protivnarodnom gazdi i za to svoje robovanje redovno primati platu. To je bagra koja je neprijateljski raspoložena prema svakoj oslobodilačkoj akciji, koja traži žrtve, bagra koja bi htela da primi slobodu srpskog naroda serviranu na zlatnom tanjiru. U takvim redovima pokušava peta kolona da gradi sebi &voje pozicije, da zavarava nesvesne i naivne ljude, da njih iskorišćava kao topovsku hranu za svoju protivnaroanu i izdajničku rabotu. Tu je prvi neprijatelj.

2. Postoji u našim sopstvenim redovima, u redovima boraca za oslobođenje srpskog naroda shvatanje, koje bi se moglo ovako okarakterisati: proći ćemo nekako, samo po sebi će se sve rešiti, teškoće nisu opasne itd. Ništa nije opasnije od takvog shvatanja. Ništa se samo po sebi neće rešiti i teškoće se neće ukloniti time, ako prepustimo da sve ide svojim tokom. Posledice toga shvatanja pokazaće se jedino u tome, što će se teškoće još više nagomilati, što će ih biti kasnije teže rešavati i što će oskudica postati istinski problem, koji će svom težinom da padne baš na one siromašne proleterske i sitnosopstveničke mase, koje su najverniji nosilac sadašnje oslobodilačke borbe srpskog naroda. Nema sumnje, da je takvo shvatanje, voda za petokolonaški mlin. Ono je u toliko opasnije, što je ukorenjeno u našim sopstvenim redovima.

Niti plačljivim tužaljkama, niti potcenjivanjem ekonomskih teškoća nećemo ih otstraniti da nas ne pritiskuju i da

nas sve jače ne pritiskuju. Protiv tih teškoća treba se boriti, otstranjivati ih organizovanom akcijom, sistematskom delatnošću i planom. Oslobodilački ustanak srpskog naroda je više nego uništenje okupatora. On podiže iz dubina istinske narodne sile, koje postaju nosilac istinske srpske narodne vlasti. Ta srpska narodna vlast ni u kom slučaju ne sme i neće dozvoliti da gladuju i trpe oskudicu siromašni slojevi srpskog naroda, radnici, seljaci, činovnici, zanatlije itd. Nesumnjivo svi slojevi srpskog naroda moraće da podnesu jedan deo tereta, što ga nalaže naša vojna akcija.

Pred vratima je zima sa svim njezinim zlim pratiocima: ishrana, odeća, ogrev, stanovi, saobraćaj itd.

To su problemi, koji se postavljaju pred organe slobodne narodne srpske vlasti. Neće biti dovoljne samo sile tih vlasti, da se pitanja reše. Sve narodne mase treba mobilisati, da se te teškoće otstrane. Naši radnici, nameštenici, seljaci, zanatlije, činovnici, trgovci, proizvođači itd. mora u sami da pomognu da bi se organizovanom i zajedničkom akcijom rešila sva pitanja, koja nas tište. Očito je da će narodna vlast morati preduzeti sve mere, da se spreči špekulacija, samovoljno raspolaganje namirnicama i svim za život potrebnim sredstvima itd. Ne može se i ne sme se trpeti, da se na nekim mestima namirnice gomilaju, a narodne mase da trpe oskudicu. Trebaće planski rukovoditi ravnomernom raspodelom namirnica po čitavoj oslobođenoj teritoriji. To će biti put, da će oni slojevi stanovništva, koji su bili sasvim vezani za svoje nadnice i plate, ipak dobiti ono što je najpotrebnije za život.

Za odlučnu pobedu na našem pozadinskom frontu potrebne su prema tome dve stvari: s jedne strane duboka svest sviju narodnih masa, da se radi o oslobodilačkoj borbi, koju ćemo izvojevati samo svojim snagama, pa mora prema tome svaki iskren Srbin biti spreman i na žrtve, a s druge strane najveći napor narodne vlasti da planskom akcijom i uz saradnju širokih slojeva stanovništva obezbedi sve, da na oslobođenoj teritoriji ne bi bilo nijednog čoveka, koji bi trpeo od gladi i nestašice. To je put naše borbe na pozadinskom frontu.

L.

(Borba br. z, od 21 X 1941)

br. 57

Članak „borbe" od 21 x 1941 god. o pomoći frontu i organizaciji radionica na oslobodjenoj teritoriji

STAVIMO U POKRET SVE SVOJE SNAGE I RADIONICE

Danas kad se bije bitka s najvećim neprijateljem slobode, nemačkim fašizmom, u toj borbi ne sme biti pasivnih posmatrača. Moramo svi u njoj aktivno da učestvujemo, jer je ona naša zajednička stvar. Naši se partizani herojski bore pod vrlo teškim uslovima. Mnogi su od njih slabo obučeni i odeveni, a uz to bi im i hranu trebalo poboljšati s obzirom na hladnoću koja nastupa. Ta činjenica postavlja oštro pred sve nas pitanje: šta smo učinili za front i kolike su naše mogućnosti u tom pravcu koje još nismo ostvarili.

Na poziv Narodno-oslobodilačkog odbora da se pristupi prikupljanju dobrovoljnih priloga odazvao se znatan deo građanstva. Naročito su radnici pokazali visoku svest u pomoći frontu. Oko 150 radnika-ca tekstilne radionice priložilo je jednodnevnu nadnicu za front, a radnice iz te radionice uzele su još i da pletu čarape i džempere za partizane. Visoku klasnu i nacionalnu svest pokazali su zanatski radnici koji rade u partizanskoj radionici, odriču se plate i radiće pod istim uslovima kao i naši drugovi na frontu. Sve su to lepi primeri koje treba pozdraviti. Ali ne treba ni u kom slučaju da se prevarimo i da mislimo da je to dovoljno. Priličan broj dobrostojećih ljudi stegnuo je kesu i dao manji prilog, ili ga uopšte nije dao; mnoge zanatlije zatvorile su radionice, pa šetaju sa svojim pomoćnicima, a front sve više iziskuje cipela, opanaka, odela itd.

Međutim pitanje što hitnijeg obezbeđenja partizana, četnika i siromašnog stanovništva obućom, odećom i hranom jeste stvar naše slobode i nezavisnosti. Svaki građanin, radnik, seljak treba da pomogne front onim čime raspolaže; trgovac, zanatlija u novcu i naturi; radnici i nameštenici radnom snagom. Ne treba očekivati da neko dođe po prilog, nego treba da ga sam ponudi i prikupi. Tako isto ne bi se smelo dogoditi da bude ijedna zanatliska radionica zatvorena, kad su tolike potrebe naroda i fronta.

Svaki od nas treba da se zapita: šta sam uradio za svoju narodno-oslobodilačku stvar, a svi zajedno da damo ono što se može dati. Ako to ozbiljno shvatimo, rešićemo i najteže probleme, a da se ne oseti potreba primene oštrijih mera.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 58

izveštaj štaba kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 22 x 1941 god.

Štab Kosmajskog narodno-
oslobodilačkog partizanskog odreda
„Rade Jovanović"
22 X 1941 god.

ŠTABU GRUPE ODREDA

Juče 21 X 1941 god., u 11 č. dobili smo Vaše pismo od 18 X. Pošto nam sve čete nisu još poslale redovne desetodnevne izveštaje od 19 IX o. m. to smo ih u toku jučerašnjeg dana očekivali. Svi izveštaji četa još i danas nisu stigli i zato ćemo Vam naš izveštaj sastaviti na osnovu pojedinih izveštaja koje smo u toku prošlih deset dana dobijali od četa. Zbog toga ovaj naš izveštaj ne može biti potpuno preciziran i iscrpan.

Posle savetovanja komandanata, naš odred je unekoliko preformiran. Umesto tri ranije čete stvorene su četiri, i svaka od njih dobila je svoj reon.

Prva četa deluje na glavnoj pruzi i međunarodnom drumu od Đurinaca pa na sever ka Beograd« dokle zahvati. Pored toga štiti niz sela Kosmajskog i Vračarskog sreza na zapadnoj strani pruge, kao i nekoliko na istočnoj.

Druga **četa** je poglavito na teritoriji sreza, izuzev pojasa uz prugu; na zapadu dopire do teritorije Posavskog odreda, **a** na jugu do teritorije Šumadiskog odreda. Ova četa **ima** kao glavni zadatak čišćenje petokolonaša iz njihove baze

ti Venčanima, koji pokušavaju da vršljaju po selima na ovom sektoru.

Treća četa deluje na glavnoj pruzi i međunarodnom drumu od Đurinaca pa na jug do teritorije Šumadiskog odreda. Uz to ova četa štiti skoro sva sela Mladenovačkog sreza i neka iz Kosmajskog.

Četvrta četa se nalazi na istočnoj strani glavne pruge,, poglavito na teritoriji Gročanskog sreza, a delimično i na teritoriji Sreza vračarskog.

Poslednjih nedelju dana naš odred je započeo mobilizaciju na čitavoj svojoj teritoriji, i na taj način je odred znatno brojčano povećan. Tako je trenutno brojno stanje našeg odreda 400—450 partizana.

S obzirom na priličan priliv novih partizana ceo odred nije potpuno naoružan. Može se smatrati da nam nedostaje 50—80 pušaka. U municiji ne obilujemo; neke čete raspolažu jedva minimumom. Ali je Štab odreda preduzeo mere da se u roku od nekoliko narednih dana snabde. Međutim, pošto je mobilizacija još u toku i ima izgleda da dobijemo još dosta novih partizana, Štab odreda ima malo izgleda da sa svoje teritorije naoruža svoje partizane. Za to bi bilo neophodno da Štab grupe odreda zatraži od Glavnog štaba bar 150 pušaka i odgovarajuću municiju za naš odred.

Odred je odeven prilično slabo. Najmanje trećina partizana nema šinjel odnosno zimski kaput. Imamo čak i bosih drugova — isključivo među novo-mobilisanim. Skoro polovina partizana nema rezervni veš. U ćebadima je takođe volika oskudica. Higijena je na niskom stupnju. Vašiju ima, ali se nijedna zarazna bolest još nije pojavila. Sanitetska služba je organizovana prilično slabo. Oskudevamo u sanitetskom materijalu, naročito u prvim zavojima. Komoru smo pre nedelju dana likvidirali kao nepodobnu.

* r *
*

Na našoj teritoriji, izuzev na nekim železničkim stanicama pruge, Nemaca nema. A i na tim stanicama nema ih nigde preko 30. U varoši Mladenovcu broj Nemaca je promenljiv, ali po dosadašnjim izveštajima izgleda da ih stalno ima 150—200. Petokolonaša — nađićevaca ima prilično. Njihove su baze:

1. U Kalji odred majora Kalabića — 150—200 ljudi;

2. U Venčanima jedan odred od **100—150** ljudi, koji povremeno dobija pojačanja **iz** Aranđelovca[1] **i** Mladenovca;

3. U Mladenovcu takođe jedan odred **čije** brojno stanje **ne** znamo tačno, ali nikako ih nema preko 200.

Pored svega, u Sopotu se nalazi 30—40 žandarma i približno toliko četnika, koje provodi[1] petokolonaš Steva Rakić, bivši policiski pisar iz Beograda. »Odred« vojvode Nikčevića već skoro dve nedelje nije na našoj teritoriji. Nemci duž pruge naoružani su dobro, a oni u Mladenovcu imaju i nekoliko topova. Vrlo je verovatno da još uvek na pruzi Beograd—Palanka postoji jedan specijalan voz — možda i blindiran — koji ima za zadatak da hitno interveniše prilikom naših akcija na glavnoj pruzi. Petokolonaši su naoružani takođe dobro, imaju municije više nego mi. Puškomitraljeza imaju približno isti broj kao i mi, ali svaki njihov odred ima bar po jedan teški mitraljez.

Nemamo tačnih podataka kako su naoružani oni u Sopotu. Po izvesnim informacijama postoji nepoverenje Nemaca prema nedićevcima, a naročito četnicima, i takođe netrpeljivost između nedićevaca i četnika.

*

Od 8 o. m. pa do danas naš odred je imao sledeče akcije (zbog nemanja četnih izveštaja navodimo samo one o kojima smo posebno izvešteni.):

8 X ceo cdred je napao na petokolonaše u Venčanima. Neprijatelja nismo isterali iz njegove baze, ali smo mu naneli teške gubitke. Prema dosadašnjim izveštajima neprijatelj ima oko 40 mrtvih (među kojima komandanta p.pukovnika Jovanovića i 2 niža oficira) i desetak ranjenih. Naši gubici su 8 mrtvih i 3 ranjena.

10 X naš odred je iznenadno napadnut u Arnajevu. Neprijatelj je jedan i po sat držao selo u! svojim rukama, ali je ono povraćeno. U pomoć nam je došao jedan Posavski vod, a po završetku borbe i dve Šumadiske čete. Nismo imali ni mrtvih ni ranjenih. Neprijatelj je nateran u panično bekstvo. Ima desetak mrtvih i dosta ranjenih koje su blagovremeno evakuisali. Partizani našeg odreda zarobili su 5 petokolonaša, sa kojima je postupljeno prema direktivama.

14, 15 i 16 o. m. naša III četa je u saradinji sa II šum. bataljonom pokušala da očisti iz Junkovaca Nikčevićeve čete. Do čišćenja nije došlo, jer su se Nikčevićevi četnici na vreme povukli u Vreoce.

15 X jedan vod I čete napao je vojni transportni voz Ralja—Đurinci. Lokomotiva je onesposobljena; prekid saobraćaja je trajao celu noć.

16 X jedno odeljenje I čete napalo je bombama teretni voz na pruzi Ripanj—Resnik. Voz je nastavio dalje, tako da se ne zna kolika je šteta naneta.

[1] Verovatno predvodi (Prim, red.)

17 X izvršen je prepad i razoružana je straža u Kovačevcu. Zaplenjene su 4 puške, zarobljen je pa streljan seoski četovoda, zloglasni badžakovac Ranko Blagojević. Selo je ovim oduševljeno. Ovo je izvršila naša IV četa bez ikakvih gubitaka. Pored navedenih akcija prikupljali su oružje i municiju, likvidirali petokolonaše, pribirali rezervnu hranu, ćebad, odelo itd.

20 X naša m četa pri izlasku iz sela Amerića, gde je vršila mobilizaciju, sukobila se oko 9 časova uveče sa jednim odredom petokolonaša. Ubijeni su dvojica novo-mobilisanih, a po još neproverenim vestima zarobljena su nam dva partizana. Neprijatelj je imao mrtvih i ranjenih, ali broj nije još utvrđen.

* * *

Na našoj teritoriji mobilizacija se sprovodi sa nejednakim uspehom. U severnom delu Kosmajskog sreza odziv na mobilizaciju može se smatrati odličnim, dok po drugim selima ovoga sreza mobilizacija daje veoma slabe rezultate. Čim dovršimo mobilizaciju na čitavoj teritoriji, podnećemo Vam potreban izveštaj. Osnovni razlog neuspeha mobilizacije može se još odmah naglasiti: nehatno zapostavljanje agitaciono-propagandnog rada u selu.

* * *

Na znatno većem delu naše teritorije narod je zaplašen, podleže fantastičnim petokolonaškim glasinama koje govore o skorim kaznenim ekspedicijama, kao i o prolaznom dejstvu onih koje su tobož već izvršene. Sela nisu neprijateljski raspoložena prema nama; seljaci skoro listom odaju priznanje partizanima, ali se ipak plaše petokolonaša i Nemaca. Ovome je razlog u tome što doskoro naše čete nisu obilazile i štitile sva sela na svome sektoru, što je omogućilo petokolonašima da po nekim od tih sela vršljaju. Ma da smo u svim dosadašnjim sukobima potukli petokolonaše, ipak te naše tdobede nisu ni izdaleka dovoljno iskorišćene, baš s obzirom na slabost našeg agit. prop. rada.

Štab je već poduzeo energične mere da se sve ovo u najkraćem mogućem roku ispravi.

* * *

Moral i disciplina u odredu su uglavnom zadovoljavajući. Ima privremenih popuštanja, ah se ona brzo i bez većih te-

škoća savlađuju. S obzirom na stalno kretanje četa politički rad je prilično zamro, ali su preduzete mere da se brže oživi.

*

Nedovoljni uspesi, pa čak i naši neuspesi u ovom razdoblju, samo su neizbežne posledice celokupnog, uglavnom nepravilnog dosadašnjeg rada čitavog odreda. Naš odred nije vodio tipično partizanske akcije. Najkraće rečeno: umesto da partizani budu oni koji uznemiravaju i napadaju neprijatelja, nas je neprijatelj uznemiravao i napadao. Na pr. u svim dosadanjim sukobima sa nedićevcima, izuzev onaj u Venčanima, oni su bili napadači. Doskora naš odred zasede opšte nije upražnjavao. Međunarodni put nikada nismo napali. Raniji štab je uvek birao liniju najmanjeg otpora. Na pr. stvarne partizanske akcije zapostavljene su: teren je napušten. Dok se <u nekim selima suviše često boravilo, nikakav bitniji uspeh vojnički nismo imali. Umesto da uništavamo baze nedićevaca — broj njihov se na našoj teritoriji povećava. Uz to naš politički rad u masama nije bio dovoljan, pa prema tome nije dao zadovoljavajuće rezultate. Sve u svemu, direktive Glavnog štaba ili uopšte nisu snrovođene ili su traljavo sprovođene.

Sve ovo je dovelo do smenjivanja pojedinih članova štaba:

6 X smenjen je politkom odreda drug Jova (koji je dva dana docnije poginuo kod Venčana), a na njegovo mesto je postavljen drug Đorđe Jovanović (Jarac)[1];

21 X 1941 godine smenjen je dosadašnji komandant odreda drug Mile, a za privremenog komandanta postavljen je drug Janko, dosadanji komandir I čete.

Krajem septembra u borbi kod Slatine poginuo je pomoćnik komandanta drug Rade Jovanović, a na njegovo mesto 2 X određen je drug Ljuba Ivković seljak iz Dučine. Na taj način Štab odreda je sasvim drugi, u njemu su drugovi: Janko (priv. komandant), Ljuba (pomoć, komand.) Jarac (politkom. odreda), i Draža[2], delegat Partije.

Poseban izveštaj o borbi kod Venčana poslaće Vam se naknadno najdalje za 2—3 dana.

Primili smo k znanju naredbu da se izveštaji šalju jednom nedeljno.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar Odreda
JARAC

Pomoćnik komandanta
LJUBA

[1] Darde Jovanović — Jarac, poginuo 194^ g.
[3] Draža Marković (Prim, red.)

U prilogu: 2 dopisa:

a) Glavnom štabu;

b) Štabu grupe odreda.

PS. Bar polovina partizana nosi opanke. Molimo vas — ako vam je moguće — da nas snabdete cokulama.

BR. 59

izveštaj radio moskve od 22 x 1941 god. o borbama u jugoslaviji

MOSKVA O BORBAMA U JUGOSLAVIJI

Moskva, 22 X

Zbog narodnog ustanka u Crnoj Gori Italijani su bili prinuđeni da svoje okupatorske trupe skoncentrišu po većim gradovima Crne Gore. Teritorija Srbije koja se nalazi jugozapadno od Beograda odavno je oslobođena od okupatora. U Šapcu i oko Šapca vode se velike borbe u kojima je neprijatelj pretrpeo velike gubitke. Partizani **u** Jugoslaviji dobro su naoružani i stalno naoružavaju narod, koji se diže na otvoreni ustanak.

Narodno-oslobodilački pokret zahvatio je tri četvrtine Jugoslavije. Srbi su skoncentrisali velike snage oko gradova u kojima su nemački garnizoni i čestim napadima nanose neprijatelju velike gubitke. Zbog toga je nemački komandant Beograda tražio iz Berlina nova pojačanja za borbu protiv partizana u Jugoslaviji.

(Borba br. i, od X 1941)

BR. 60

izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od 24 x 1941 god. iz pomoravskog okruga

Jag. 24 X 1941 god.

Dragi drugovi,[1]

Sa terena OK_2 pošao sam pre 3 dana[2]. Kurir se nije vratio do utornika, a kako vozovi za putnike nisu radili tih dana, postoji verovatnoća da nije uspeo da dođe na vreme. Ovog puta treba da stignu dva kurira (otuda i odavde). Ovo je neophodno, jer veze između Jagodine i Rače su teške. Tako kurir koga sam poslao otuda zbog dizalice nije ovde stigao, jer je toga dana baš u Kragujevcu bilo masovno streljanje građana.

Komandni sastav četa dosta slab. Komandiri dveju četa: Prve i Druge oraške su poginuli u ranijim borbama.

Narod je na ovom terenu različito raspoložen. Dok je u Lep. srezu naš uticaj, vrlo jak, na pojavu najmanje grupe nedićevaca po 10 seljaka trče i traže štab da obaveste, dotle oko Sm. Palanke petokolonaši su još u dejstvu, narod zaplašen.

Pokolj u Kragujevciu izazvao je strah, no nikako udaljavanje od nas. Priliv u odred je vrlo slab i glavni je razlog neaktivnost Partije na mobilizaciji naroda.

21-og tri čete su izvršile napad na prugu između N. sela i St. Sela. Radilo se celu noć. Neprijatelj je osetio i nijedan voz nije naišao, patrole nemačke su odbijane, pruga razrušena.

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju

Radi lakšeg rukovođenja na teritoriji ranijeg pomoravskog okruga formirana su u danima ustanka dva okružna komiteta (Prim, red.)

Ovde (u Jagodini) part. org. zauzeta oko odreda, u gradu masovna hapšenja i gotovo svi partijci izbegli iz J.

Akcije:

1. Bel. četa: Rasterala jednu grupu nedićevaca na pruzi kod Gilja. Ubijeno 2, zarobljen 1 narednik, pruga bomboan razrušena. Naših gubitaka nije bilo.

2. U Laništu srušen simplon s nemačkim oficirima i vojnicima. Ne zna se broj nepr. gubitaka (preko 20). Smrvljena mašina i 4 vagona, skretnica razrušena.

3. Razrušen most na Lugomiru na putu Jag. — Ćuprija. U dva maha ometena popravka. Zaplenjena 2 opšt. vola. Sručena nem. kola sa zapregom.

4. Srušen žel. most »suvi most«, između Laništa i Bagrdana. Obustavljen saobraćaj od 19-og do danas. Još nije opravljen. Miniranje mosta izvršeno pod borbom s neprijateljem, bez naših gubitaka. U planu je bilo da se bomba podmetne blind, vozu, ali usled borbe i brzog nailaska blind, voza nije se po planu izvela akcija. Pronađen je »patent« za miniranje (av. bombe), te će otsada ići sve bolje.

Iz čete dezertiralo 8 partizana i otišli kod izvesnih ljudi, koji su se pretstavljali dražinovcima. Oni su okupljeni oko man. Jošanice. Utvrđena je njina veza sa komanđanturom. Piju, terorišu narod, napadaju naše drugove, ometaju ih, prete našim rukovodiocima. Vodili smo sa njima pregovore da nam vrate dezertere i oružje i pozivali na saradnju, međutim juče (23/X) naša četa potukla se sa njima. Dva četnika su poginula, 6 zarobljeno.-Mi nismo imali gubitaka. Ostali četnici pobegli su ka Jagodini. Oni su municiju dobili od Nemaca preko kaluđera manastira Jošanice.

Drugovi, Kragujevački odred ima 3 lekara, a naša 2 odreda •— 10 četa nemaju nijednog. Ljudi umiru od rana, koje bi lekarska pomoć spasla.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!
S pozdravom
B.i

[1] Petar Stambolić

BR. 61

kominike vrhovnog štaba narodno-oslobodilackih partizanskih odreda jugoslavije od 24 x 1941 god.

NOVI USPESI PARTIZANA

Položaj, 24 X

Posle žestokih dvadesetodnevnih borbi, partizanski i vojno-četnički odredi su 24 o. m. konačno oslobodili Rogaticu, nanevši teške gubitke neprijateljskim trupama. Padom Rogatice postigmito je i potpuno blokiranje Sarajeva.

Snage Valjevskog i Mačvanskog partizanskog odreda, u zajednici sa četničkim odredima kapetana Račića, poručnika Martinovića *i* prote Zečevića nastavljaju svoju junačku borbu protiv neprijateljske kaznene ekspedicije. Okupatori su bili prinuđeni da se u neredu povuku iz Krupnja u koji su bili upali u toku 21 o. m. i žestokim protivnapadom naših snaga odbačeni su kod Tekeriša i preko Jadra. Krupanj je čvrsto u našim rukama.

Nastavljaju se ogorčene borbe oko opkoljenog Kraljeva. Naše snage onemogućile su pokušaj neprijateljske posade da ostvari vezu s Kruševcem. Italijanska posada na Bijelom Brdu prema Višegradu prinuđena je pod našim pritiskom da se povuče u pravcu Uvea ostavivši i svoju zastavu.

Prema proverenim podacima u poslednjim borbama na putu G. Milanovac—Kragujevac, okupatori i nedićevski banditi izgubili su 220—250 mrtvih i teško ranjenih.

U svome nemoćnom besu nemačko-nedićevske »kaznene ekspedicije« sprovode nezapamćen teror po srpskim gradovima

i selima. Tako su ove bande za vreme svog kratkog upada u Krupan] popalile čitavo mesto. U selu Belanovici streljali su 120 seljaka, a u opsednutom Kraljevu prema sopstvenom kominikeu 1700 radnika, dok je u Kragujevcu pohapšeno 2000 ljudi i vrše se masovna streljanja. U odgovoru na ova zverstva Vrhovni štab će primeniti mere odmazde prema zarobljenim nemačkim oficirima i vojnicima, prema nedićevskim i drugim petokolonašima, a naš narod pojačati svoju borbu protiv ugnjetača, koja, jedina, može da ga očuva i spase.

Neprijateljski avioni bombardovali su 21 o. m. čačak i putnički voz kod grada. Srušeno je nekoliko kuća za stanovanje i ima nekoliko žrtava medu civilnim stanovništvom.

U borbama kod Rogatice oboreno je u svemu 4 neprijateljska aviona

/Borba br. 4, od z\ X 1941)

br. 62

naredba štaba užičkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 24 x 1941 god.

NAREDBA BROJ 7

ŠTAB UŽIČKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA SA KOMANDOM VOJNO ČETNIČKOG ODREDA U POŽEZI NAPRAVIO JE SPORAZUM SLEDEČE SADRŽINE:

1. Neometani prolaz kroz Požegu sa urednim ispravama Prolaz može biti pešački, kolski, automobilski i železnički.

Urednom ispravom smatra se bilo četnička bilo partizanska legitimacija, objava ili dozvola potpisana od komandanta odreda ili od komandanta mesta. Isprava mora imati odgovarajući zvanični pečat.

2. Naoružani pojedinci moraju imati u svojim ispravama naznačeno da su naoružani. Naoružana odeljenja ili veće formacije mogu se kretati samo po prethodnom odobrenju komandanta odreda.

3. Slobodan rad u Požezi i požeškom srezu na organizaciji partizana i četnika. (Komanda mesta u Požezi staviće na raspoloženje potrebne prostorije).

4. Slobodna propaganda obeju strana u duhu borbe protiv neprijatelja i njegovih slugu. Zborovi se moraju prethodno prijaviti suprotnoj strani. Dozvoljeno je istupanje govornika obeju strana. U javnim govorima, lecima i natpisima ne smeju se vređati ideali i shvatanja ni jedne strane. Pod ovim se podrazurnevaju i amblemi obeju strana.

5. Slobodan prolaz transporta i materijala. Prevoz naoružanja ima se prethodno prijaviti.

6. U slučaju lišavanja slobode pripadnika druge organizacije u roku od 24 časa mora se dostaviti izveštaj organizaciji kojoj pripada lišeni slobode sa kratkim obrazloženjem zašto je uhapšen, posle čega isleđenje preduzima mešovita komisija sastavljena od podjednakog broja četnika i partizana. U slučaju- neslaganja, lišeni slobode se daje svojoj organizaciji na dalji postupak.

7. Nikakvoj divljoj rulji ne sme se dozvoliti prolaz kroz požeški i užički srez. Jedna i dinga strana dužne su da se međusobno obaveštavaju i potpomažu.

8. Oružane snage ni jedne strane ne smejiu prelaziti postojeću političku granicu srezova bez prethodnog pristanka druge strane. Pošto je »utvrđeno da u Požezi nema divljih grupa, već da su tu četnički odredi jugoslovenske vojske, odredbe tač. 8 stupanja na snagu od 17 časova 24 oktobra 1941 godine.

KOMANDANTIMA I POLITIČKIM KOMESARIMA BATALJONA, KOMANDIRIMA I POLITIČKIM KOMESARIMA ČETA UŽICKOG ODREDA, OVAJ SPORAZUM STAVLJA SE NA ZNANJE I POSTUPAK.

UŽICE, 24 X 1941

ŠTAB
UŽICKOG NARODNO-OSLOBODILACKOG
PARTIZANSKOG ODREDA

Komandant.
DUŠAN JERKOVIĆ

Politički komesar,
MILINKO KUŠIC[1]

[1] Milinko Kušić, poginuo 194} god. (Prim, red.)

br. 63

izveštaj „borbe" od 28 x 1941 god. o uspesima partizana u srbiji

NAŠA SLOBODA SE SVAKIM DANOM SVE VIŠE ŠIRI I OBEZBEĐUJE

Užice, 27 X

Loznica je oslobođena.

Partizanski odredi oslobodili su pre nekoliko dana Loznicu i očistili od neprijatelja sav teren od Loznice do Zavlake i Osečine.

Partizani Levačke čete sa seljacima okoline zauzeli su Trstenik. Žrtava nije bilo.

Varvarin je u našim rukama.

Kruševačka četa zajedno sa četničkim odredom puk. Draže Mihailovića napala je na Kraševac i prodrla do centra grada. Ali pošto su nemačke snage bile jače, partizani i četnici su se povukli i čvrstim obručem opkolili Kraševac. Prilikom upada ubijeno je 120 Nemaca, 4 oficira. Ubijen je i nemački komandant trupa. Ranjen je veliki broj Nemaca. Kruševačka četa je zadržala jedan blindirani voz.

Partizani zaustavljaju i pretresaju brodove na Dunavu kod V. Gradišta. Na tim brodovima nalaze često velike količine vojne odeće namenjene Nedićevim bandama.

U selu Dragoši (Niški okrug) četnici Koste Pećanca su napali na dve desetine partizana. Iako ih je srazmerno bilo mnogo više, oko 150, četnici .su bili potpuno potučeni. Dvojica su ostala mrtva, a ostali su se razbegli. Od partizana niko nije povređen.

26 X Položaj. — 25-og u noći, u 9,30 pošla je jedna naša četa sa Bijelog Brda prema Uvcu da potraži Italijane. Padala je kiša i noć je bila tamna. Išli smo ne znajući dobro gde se nalazi italijanski položaj. Kad je izvidnica stigla jedan kilometar ispred italijanskog logora, sačekala je četu i odatle smo krenuli prema italijanskom logoru. Razvili smo se u streljački stroj, prišli jednoj kući gde su Italijani iskopali rov. Jedan iz naše čete osmotrio je dobro položaj Italijana približivši se njima na dva koraka. Vratio se onda do čete. poneo sa sobom bombu i bacio je u italijanski logor. Italijani su na to otvorili veliku vatru iz mitraljeza i bacača mina, i u međuvremenu se povukli u kuću. Taj junak iz naše čete ponovo je uzeo i još jednu bombu i bacio je sada u kuću. Rezultat naše akcije bio je taj da su ujutru Italijani odvezli put Pljevija dva kamiona puna mrtvaca i ranjenika.

(Borba br. od 28 X 1941)

br. 64

Članak „borbe" od 28 x 1941 **god. o organizaciji nedeljne akcije za pomoć frontu**

NEDELJA »SVE ZA FRONT«

Užice, 28 oktobra

Od danas počinje nedelja — Sve za front. To je nedelja mobilisanja svih dosad neiskorišćenih snaga, nedelja kad se sve te snage stavljaju u službu frontni. Od danas u Užicu svi obućari (šusteri i opančari), svi krojači, bili oni sopstvenici radnji ili radnici, smatraju se mobilisani. Po uputstvima Narodno-oslobodilačkog odbora, oni će se javiti u vojne radionice gde će im se odrediti posao. Ali, pored mobilizacije boračkih i radnih snaga koju sprovode Štab sa Nar. oslob. odborom, ova nedelja treba da pokaže šta sve može učiniti jednodušan narod za svoje borce — za front. Građani, pohitajte s prilozima! Nar. oslob. odbori treba da. pokažu maksimum u prikupljanju. Seljaci, preko svojih odbora, treba da prilažu mleko, sir, kajmak, namirnice, vunu, čarape i ostalo, kao što već rade svesni rodoljubi iz Mačkata, Tripkove i Buara. Budite pri tom svesni da dajete za svoju vojsku, za svoje ranjenike, da se odužujete frontu, da minimalnim žrtvama iskupljujete slobodu. Pokažimo da danas nije u pitanju imovina, udoban život i sreća pojedinca! Kada izvojujemo slobddu. moći ćemo stvarati imovinu, bogatstvo i lepši život za sve nas.

Istinski primer za ugled su radnici-dobrovoljci iz partizanskih radionica.

Radništvo po partizanskim radionicama, u kojima se radi obuća i odeća za naše borce, nastoji da ispuni krilaticu najsvesnijih rodoljuba, u isto vreme najdražu krilaticu celokupnog

radništva: »Sve za front«. Tako su obućarski radnici na svojoj konferenciji donijeli odluku, da sami nastoje da se poveća broj radnika u njihovoj radionici, da sami organizuju racionalizaciju posla, i na taj način povećaju kapacitet proizvodnje. Krojačka radionica ima dovoljan broj radnika i već se užurbano od materijala, koji je stavljen na raspoloženje, izrađuju vojničke bluze i čakšire. Obrazovana je i radionica kožnih kaputa i kožuha i već se isti izrađuju za borce na frontu.

(Borba br. f, od 28 X 1941)

br. 65

naredba štaba i bataljona kragujevackog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 29 x 1941 god.

Štab I bataljona
Kragujevačkog partizanskog odreda
29 oktobra 1941 g.
P o l o ž a j

KOMANDIRU I CETE

P O L O Ž A J

NAREDBA KOMANDANTA BATALJONA Br. 2

Prilikom dosadašnjeg obilaska pojedinih četa primetio sam da u četama ne vlada dovoljan red, da se štabovi ne pridržavaju moje naredbe br. 1 itd. Da se ovo ubuduće ne bi dešavalo to još jednom i poslednji put naređujem:

1. Da štabovi četa još jednom prouče naredbu koju sam izdao prilikom formiranja ovog bataljona.

Otstupanje od ove naredbe ma u čemu najstrožije ću ubuduće kažnjavati.

2. I pored usmenog naređenja primetio sam da se po pojedinim sektorima i dalje pušta narod u Kragujevac. Da bi se izvršila potpuna blokada Kragujevca na reonu ovog bataljona, štabovi četa će na najpogodniji način obavestiti sva sela u svojim reonima, da je odlazak u Kragujevac svakom bez razlike najstrožije zabranjen. Isto tako zabranjeno je i nošenje

namirnica u grad. Posle saopštenja ovog naređenja sve namirnice koje se ponesu za grad zaplenjivati. Lica pak koja izlaze iz grada tačno ispitati zašto idu iz grada, gde idu itd. i saopštiti im da ne mogu u grad da se vrate. Stalnim patrolama kontrolisati izvršenje ovog naređenja.

3. Odmah po prijemu ovog naređenja dostaviti brojno stanje ljudstva, naoružanja, konja i municije. Zavesti takvu evidenciju ljudi da dezertiranje bude nemoguće. Za ovo je najbolje imati spisak ljudstva i stalne pozive.

4. Dešava se vrlo često da pojedini partizani presreću ljude te im skidaju obuću sa nogu. Saopštiti ljudima da je ovo najstrožije zabranjeno a ubuduće ako se ovo ponovi kažnjavaću smrću. Ovo isto važi i za uzimanje konja od pojedinih seljaka. Isto tako zabranjeno je i uzimanje namirnica iz pojedinih trgovina na priznanicu kao što se to desilo kod 1. čete.

5. Primetio samji pojedinim četama, da se ne vodi knjiga zapovesti te se Ijucfi redaju na službu usmenim putem. Ovaj nedostatak odmah ukloniti i gde to još nije učinjeno ustrojiti knjigu zapovesti.

6. Obavestiti sve partizane o postignutom sporazumu između našeg štaba i vrhovne komande pukovnika Draže Mihailovića. Isto tako reći im da je po tom sporazumu zabranjeno prelaženje četnika u naše odrede kao i partizana u četničke odrede. Ukoliko se ovo desi štabovi su dužni da dezertere vraćaju svojim jedinicama, gde će biti kažnjeni za dezertiranje smrću.

Napominjem, da ću otstupanje od ove naredbe smatrati kao sabotažu te ću krivce najstrožije kažnjavati.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

KOMANDANT'

[1] Dokum.'nat je nađen bez potpisa (Prim, red.)

br. *66*

izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta kpj za srbiju od 30 x 1941 god. iz pomoravskog okruga

30 oktobra 1941 g.

Dragi drugovi,[1]

Spremio sam bio izveštaj prošle nedelje, ali je saobraćaj za civile bio obustavljen. I sada, dopušteno je samo određenom broju ljudi da putuje. Izveštaj još uvijek pišem bez OK. Prvi izveštaj pisao sam odmab po dolasku dok ih nisam našao. Danas sam slučajno našao drugaricu —• drugovi su na terenu.

Sa drugovima sam održao sastanak. Omladinka je pošla u: Paraćin da se poveže sa drugovima tamo, radnik iz J.[2] obilazi neka sela u Srezu beličkom sa zadatkom da održi konferencije sa simpatizerima. Brka je u Levču. Ja sam se zadržao u Štabu odreda i u Bel.[3] četi. Još uvijek nismo mogli riješiti pitanje sekretara part, organizacije u odredu. Jedan drug je bolestan, dragi jedan zauzima funkciju u Štabu Temn.[4] čete. Prirast u Partiju je dobar, ali kadrovi su slabi, neinicijativni, malo masovni. Sva naša nastojanja kreću se iu tom pravcu — izdizanje partijnosti, raspodjele zadataka, stvaranje aktiva i omasovljavanje Partije.

Teror neprijatelja uspijeva da ulije strah. Iz Dragocveta, gdje smo imali prije i part, organizaciju, seljaci su se prikupili i sa potpisima tražili da im odobrimo da zaravne drum,

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju
[2] Tagodina
[3] Belička
[4] Temnićka (Prim., red.)

\

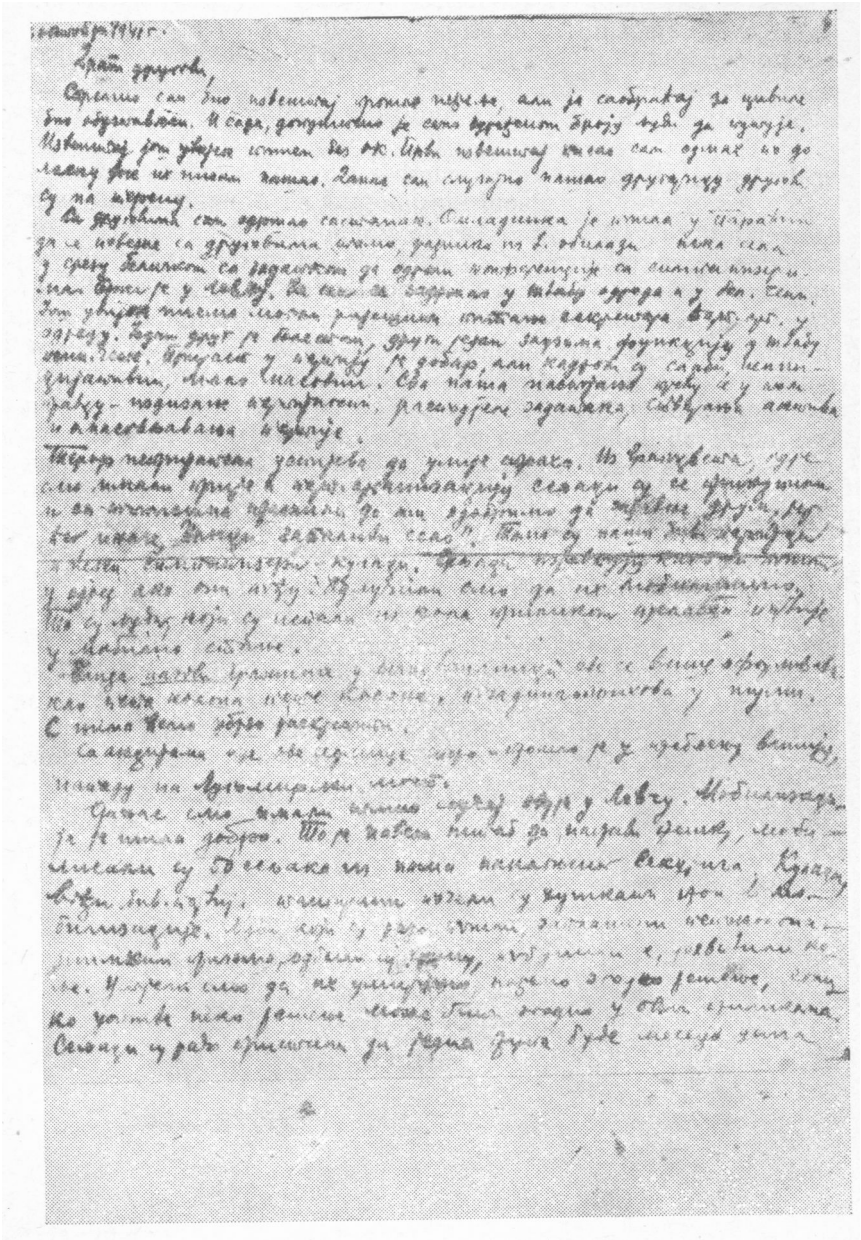

Fotokopija prve strane dokumenta br. *66*

»jer će inače, Nemci zapaliti selo«. Tamo su naši bivši partijci i neki simpatizeri —- kulaci. Seljaci izjavljuju kako bi pošli u odred ako oni pođu. Odlučili smo da ih mobilišemo. To s«u ljudi, koji su ispali iz kola prilikom prelaska Partije u mobilno stanje.

Banda nazovi Dražina u man. Jošanici sve se više oformijava kao peta kolona, pozadina njihova u šumi. S njima ćemo ubrzo raskrstiti.

Sa akcijama ide ove sedmice sporo — prošla je u treblje-nju vašiju:, napadu na Lugomirski most.

Danas smo imali nemio slučaj ovdje u Levču. Mobilizacija je išla dobro. To je navelo štab da napravi grešku, mobilisali su 50 seljaka iz nama naklonjenog Sekurića. Kulaci, vođi biv. partija, tangirani počeli su huškati protiv mobilizacije. Ljudi, koji su rado pošli, zaplašeni petokolonaškim pričama, odbili su hranu, pobunili se, dohvatili kolje. Uspjeli smo da ih umirimo, nađemo zgodno rešenje, koliko uopšte neko rešenje može biti zgodno <u ovim prilikama. Seljaci su rado pristali da jedna grupa bude mesec dana onda druga, pa treća. Inače svi se osećaju mobilisani.

Glavna poteškoća je municija. Stanje je teško, i najhrabriji partizan osjeća se mučno kad ima samo 10 metaka.

Seljaci se opiru mobilizaciji najviše time:, »Zašto gazde ne idu nego se bogate i grade kuće«. U selu Šanterovcu pošlo bi 100 ljudi, ali htjeli bi svi zajedno. Samo bi bogatijjž radije pošli sa Dražom, no ovdje nema nijednog poštenog Dražina pretstavnika. Ovdje je u četi i Nikita, Rus, stud. agr. koji je bio u Makedonskoj provali. Skoro je s robije. Tu je i neki Dragomir, radnik iz Bgda, tekstilac. Nijedan od njih nije partijac.

Da li vam šalju izveštaj iz Rače.

S pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

B.'

[1] Petar Stambolić

br. 67

izveštaj „borbe" od 1 xi 1941 god. o porazu nemaca kod valjeva

NOVI PORAZ NEMACA KOD VALJEVA

Nemci su u nekoliko mahoVa i većim snagama pokušali da se iz Valjeva probiju putem Valjevo—Kosjerić—Užice, i svaki put su bili odbijeni. — Juče, 30 oktobra, pokušali su da s leva zaobiđu partizanski front i probiju se stranputicama, ali su žestoko sačekani i odbačeni u Valjevo, *uz* velike gubitke. Uništen im je jedan srednji i jedan lakši tenk i 300 nemačkih vojnika.

(Borba br. 7, od 1 XI 1941)

br. 68

saopštenje pokrajinskog komiteta kpj za srbiju o smrti komandanta i. šumadiskog odreda druga milana blagojevića

SAOPŠTENJE POKRAJINSKOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE ZA SRBIJU O SMRTI DRUGA MILANA BLAGOJEVIĆA

Pokrajinski komitet KPJ za Srbiju priklanja svoje borbene zastave pred uspomenom druga Milana Blagojevića, komandanta I &umadiskog partizanskog odreda, mučki ubijenog od' prikrivenih neprijatelja naroda u Užičkoj Požezi.

U drugu Milanu, junaku antifašističke borbe u Španiji, junačkom komandantu I šumadiskog partizanskog odreda, Komunistička partija gubi jednog od svojih najhrabrijih i najodanijih dugogodišnjih članova, a radnička klasa i čitav srpski narod jednog od svojih najboljih boraca.

Komunisti Srbije zavetuju: se, nad grobom druga Milana da će još bespoštednije nastaviti svoju borbu za ujedinjenje srpskog naroda protiv fašističkog okupatora i njegovih slugu — domaćih izroda, borbu za konačno uništenje neprijatelja naroda i oslobođenje Srba.

Slava drugu Milanu Blagojeviću!

KOMUNISTIČKA PARTIJA
JUGOSLAVIJE
PK ZA SRBIJU

fBorba br. 7, od 1 XI 1941)

br. 69

saopšten.ie glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda za srbiju o smrti komandanta i šumadiskog odreda druga milana blagojevića

S A O P Š T E N J E

GLAVNOG ŠTABA NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA ZA SRBIJU O SMRTI DRUGA BLAGOJEVIĆA

Glavni štab Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda za Srbiju saopštava, ispunjen dubokim drugarskim bolom, da druga Milana Blagojevića, komandanta I šurnadiskog narodno-cslobodilačkog partizanskog odreda nema više u redovima naših boraca. On je mučki ubijen u noći između 27 i 28 oktobra u Užičkoj Požezi.

Drug Milan Blagojević pao je kao žrtva onih prikrivenih slugu okupatora i izdajnika Nedića, koji su se uvukli u redove poštenih četnika u' Požezi i otuda, svim mogućim sredstvima, sabotiraju i razbijaju napore za ostvarenje toliko potrebnog jedinstva svih srpskih rodoljuba u borbi protiv mrskog tuđinskog jarma, jedinstva partizanskih i vojno-četničkih redova.

Narodno-oslobodilački partizanski odredi nastaviće svoju borbu za jedinstvo srpskih redova, tvrdo ubeđeni da ono pretstavlja najbolju zalogu pobede pravedne narodne stvari. Ali to jedinstvo nije moguće bez odlučne borbe protiv ne samo otkrivenih već i protiv prikrivenih neprijatelja naroda, protiv onih čije je delo smrt druga Blagojevića. Ova borba mora biti zajedničko

delo partizana i svih poštenih četnika i ona je preduslov ostvarenja njihovog čvrstog jedinstva.

S drugom Milanom Blagojevićem I šumadiski, i svi ostali partizanski odredi gube jednog od svojih najboljih boraca i komandanata. Srpski narod neće nikada zaboraviti njegovo ime, povezano s toliko slavnih borbi za slobodu. Ono će ostati primerom kako se treba boriti za svetu narodnu stvar.

Slava drugu Milanu Blagojeviću!

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA ZA SRBIJU

(Borba br. 7, od 1 XI 1941)

nički odred, pokazati dobru volju i prinuditi požeške četnike na poštovanje sporazuma koji su bili zaključeni sa partizanima. Za čitavo to vreme vođeni su razgovori između pretstavnika Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda i g. Draže Mihailovića.

26 oktobra u Brajićima, zaključen je sporazum između Vrhovnog štaba partizana i Komande četničkih odreda Jug. vojske. Po ovom sporazumu bila je predviđena zajednička saradnja **u** borbi protiv neprijatelja, zajednička podela plena, briga za obezbeđenje stanovništva, slobodan rad kako partizanskih tako i četničkih formacija, slobodni transporti truna i materijala, mešoviti ratni sudovi i čitav niz drugih klauzula koje su omogućavale usku saradnju i uspešnu borbu protiv neprijatelja.

Vrhovni štab partizanskih odreda je, već sutradan po ovom sporazumu, pokazao svoju čvrstu rešenost da ga sprovede u delo. Pušteni su na slobodu svi četnici, koji su iz raznih razloga bili opravdano hapšeni od strane partizanskih vojnih vlasti. Požezi je ustupljeno 5000 kg. žita iako je Užice, kome je ovo žito bilo namenjeno, bilo u nestašici, a Štabu četnika na Ravnoj Gori isporučeno je odmah 500 pušaka i 24.000 puščanih metaka.

Umesto sprovođenja sporazuma s druge strane, nastalo je međutim — pripremanje za opštu neprijateljsku akciju.

U Požezi su i dalje zadržavani i pljačkani transporti municije, žita za užičko stanovništvo i drugog materijala. Mučki je ubijen drug Milan Blagojević, komandant I šumadiskog partizanskog odreda.

Sa položaja kod Kraljeva povučen je čitav jelički četnički odred i bezrazložno upućen u pozadinu. U Požezi i nekim drugim mestima nastalo je opšte hapšenje partizana, članova Narodno-oslobodilačkih odbora i njihovih prijatelja. Na teritoriji Užičkog sreza otpočela je opšta mobilizacija četnika i kretanje njihovih naoružanih formacija ka Užicd. U Karanu su četnici napali transporte municije za valjevski front, upućene borcima koji brane neprijatelju pristup ka Užicu i tom prilikom ubili jednog partizanskog šofera.

Pretstavnici ovoga Štaba su tada energično zahtevali od štaba na Ravnoj Gori da se likvidiraju incidenti naročito sa strane Požege i smeni ili osudi tamošnja komanda. Po ovome, međutim, nisu dobili nikakvog odgovora.

Preventivne mere koje je po nalogu ovoga Štaba prvog novembra preduzeo Štab užičkog partizanskog odreda, jasno su pokazale da se radilo o čitavom planu napada na Užice, o planu koji su inspirisali i njim rukovodili notorni petokolonaši i Nedi-

ćevi oficiri koji su tom prilikom pohapšeni. Požeška komanda bila je **u** otvorenoj saradnji sa njima, a kapetan Ignjatović, komandant mesta, javno je izjavio da »više voli Nemce **u** Užicu nego partizane«.

Tačnost ovih činjenica najbolje su potvrdili događaji **u noći između 1 i 2 novembra, kada su požeški četnici izvršili opšti napad na Užice kod Trešnjice, na svega nekoliko kilometara pred gradom, a četnici iz Ivanjice, zajedno sa bandom Bože »Javorskog« preduzeli napad na partizane u Ivanjici.** Ovi napadi trebali su da budu deo opšteg napada na partizane i njihovog uništenja, napada utvrđenog za 2 novembar, a njihov **rezultat** bio je taj da bi neprijatelju ostao otvoren put za Užice, Požegu, čačak, Bajinu Baštu i čitavu oslobođenu oblast Srbije.

Petokolonaši i neprijatelji naroda nisu međutim računali sa snagom i junaštvom naših hrabrih partizanskih **odreda. Neprijateljske bande odbačene su od Ivanjice i pretrpele najteže gubitke. Kcd Trešnjice potpuno je slomljen napad požeških četnika, a partizanske snage u pobedonosnom gonjenju potučenog neprijatelja, ušle su 3 novembra u Požegu.**

Pretstavniku četničkog Štaba sa Ravne Gore, kapetanu Mitiću, koji je tog dana potražio vezu sa Komandom partizana izjavljeno je da ova opravdana odbrana nije bila uperena protiv odreda g. Draže Mihailovića, već protiv neodgovornih elemenata koji su napali partizane i prekršili sporazum. Partizani ne prave pitanje od mesta Požege i predlažu u njoj **zajedničku komandu,** iako su u borbi pretrpeli žrtve. Na ovoj bazi sklopljen je sporazum i **u 17** čas. Vrhovni štab je naredio obustavu neprijateljstava s tim da se sutradan sastane mešovita partizansko-četnička komisija i izvidi ceo slučaj. Međutim, pukovnik g. Mihailović i njegova Komanda naknadno su otkazali ovaj sporazum i predali partizanima ultimatum, da S3 do ponoći 3 XI povuku iz Požege. Istovremeno, četnici su povukli svoje trupe iz opsade Kraljeva i uputili na partizane, preteći **da** će tako učinit i na svim drugim mestima. **Oni** su **na taj način, pretvorili svoje snage u oruđe neprijatelja koji želi uništenje narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda i građanski rat.**

Vrhovni štab partizanskih odreda odbio je ovaj neprijateljski ultimatum i naredio svojim snagama da, nastavljajući svim silama borbu protiv okupatora na frontovima, obezbede pozadinu oslobođene zone i redove narodnih boraca od ovakvih petokolonaških manevara. Na svaki napad partizani će odgovoriti pobedonosnim dejstvom svog oružja i razoružaće napadače. Shodno tome, nastavljeno je čišćenje terena u Požeškom i Užičkom srezu, razoružani su četnici u čačku, Ljuboviji i Bajinoj Bašti.

Narodno-oslobodilački partizanski odredi nastavljaju svim svojim poletom borbu protiv mrskog okupatora, borbu za oslobođenje svog naroda. Oni su čvrsto rešeni da u toj borbi istraju do kraja. Partizani će nastaviti svoju borbu za jedinstvo naroda u ovome svetom oslobodilačkom ratu, nastaviće je svim sredstvima, a po potrebi i oružjem u ruci protiv svih onih koji žele narušenje tog jedinstva i tako zabadaju nož u leđa narodnoj borbi.

Narodno-oslobodilački partizanski odredi pružaju zato bratsku ruku saradnje svim poštenim četnicima, svima onima koji neće da budu oružje neprijatelja i koji žele samo časnu i doslednu borbu za slobodu naroda. Oni pozivaju sve rodoljube da čvrsto zbiju svoje redove, da zajedno s njima dadu otpor svima petokolonašima i izdajicama, i tako doprinesu pobedi pravedne stvari našeg naroda.

VRHOVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE

Položaj, 4 X 1941 god.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

(Borba br. 8 i 9, od 7 XI 1941)

САОПШТЕЊЕ

Врховног Штаба Народно-ослободилачких партизанских одреда

Народно-ослободилачки партизански одреди никлу су и расли у стаљној и бескомпромисној борби против немачких, италијанских и бугарских окупатора и њихових пасиних слуга: Недића, Недића, Љотића, Пећанца и њима сличних издајника и народа наших народа.

Народно-ослободилачки партизански одреди нису у овој само један циљ: протерати стране окупаторе из наше земље и ослободити народе угњетаване од окупаторске и домаће издаје. Сва остала питања долазе касније у другој фази у борби и у њима и касније власти и обнови будуће владавине. Она ће тек бити повод за разјашњење народних снага у овој недовршеној ослободилачкој борби. И баш зато партизански одреди нису постављали ова питања; баш зато они су задржали све своје снаге у борби за јединство српског и свих осталих народа Југославије против окупатора, сматрајући ово јединство као нужан предуслов успеха народне борбе и залог победе.

Руководећи таквим схватањима, Народно-ослободилачки партизански одреди су у почетку братску сарадњу свих оних снагама које су биле спремне да се заложе у борби против окупатора. Они су позивали браћу руку сарадње и четничким одредима Југословенске војске.

Ови одреди, који дуго времена нису узимали никакво учешћа у борби против непријатеља, ступили су у акцију тек онда када су партизани својом борбом и својом крвљу ослободили велики део српске и босанске територије од окупатора. Али и тада, само један део четника учествује у борби против непријатеља. Међутим, од партизанских снагама: то су, у првом реду, четнички одреди капетана Рачића, против Бечића, поручника Мартиновића и делови четничких одреда Југоа, војске која су увиђе учешћу у борби Крајина и Босне.

Међутим, за исто то време, док су партизани и четничке четници водили на фронтовима крваву борбу против непријатеља, знатни делови четничких формација почели су да се задржавају у ослобођене области где су, без борбе против окупатора, отпочели борбу за власт против партизана. Такве четничке формације постале су задовољне да сес нетолерантне и противнародне елементе, који су из њих, као из бусије, предузели све да би дезорганизирали позадину ослобођене области, бацили у народ семе братоубилачког рата и тако изнутра отворили фронт непријатељу.

Једна од таквих банди извршила је напад на Ужицу Пожегу готово одмах после ослобођења ових места од стране партизана. По наређењу свог Штаба, [illegible] је у то время [illegible] четничке команде г. Драже Михаиловића на Равној Гори, партизани у Пожеги нису пружили отпор да не би дошло до пролијања братске крви. Партизани су надали се у нашу жртву ради остварења јединства, у нади да ће овај случај бити спорадично решен на задовољство обе стране.

Нажалост, стварс су се другачије развеле. Команда четника у Пожеги, на челу са капетанима Игнатовићем, Гашићем и Марићевићем, предузела је зверске прогоне пожешких партизана и њихових породица. На путу кроз Пожегу биле су заустављане и пљачкане партизанске транспорти, као и транспорти жита и намирница за ужичко становништво. Ухваћен је и опљачкан један транспорт од 300 пушака и много муниције, упућен партизанским и четничким одредима који су се борили код Горњег Милановца против окупатора. Хапшена су, заустављани и убијани партизански курири и партизани — путници. У Пожеги је, напокон, пружено гостопримство и закључен савез између Команде четника у Пожеги и разбојничке Пећанчеве банде Боже „јаворског", која је нападала партизане и пљачкала народ у Арапском и Моравичком срезу и припремала напад на Ужице.

Читавих месец дана, у интересу остварења јединства, партизански одреди су трпели сву отворено непријатељску делатност Четничке команде у Пожеги, у нади да ће пуковник Драже Михаиловић, над чијом се командом формално налазе и пожешки четнички одред, показати добру вољу и принудити пожешке четнике на поштовање спорازума који су били закључени са партизанима. За читаво то време пожешке су разговори између претставника Врховног штаба народно-ослободилачких партизанских одреда и г. Драже Михаиловића.

26 октобра, у Брањини, закључен је споразум између Врховног штаба партизана и Команде четничких одреда Ј. Ј. војске. По овом споразуму биле су предвиђене заједничка сарадња у борби против непријатеља, заједничка подела хлеба, брига за обезбеђење становништва, слободан рад како партизанских тако и четничких формација, слободни транспорти трупа и материјала, мешовити ратни судови и читав низ других одлуука које су омогућавале успешну сарадњу и успешну борбу против непријатеља.

Врховни штаб партизанских одреда је, већ сутрадан по овом споразуму показао своју чврсту решеност да та спроведе у дело. Пуштени су на слободу сви четници који су из разних разлога били оправдано хапшени од стране партизанских војних власти; Пожеги је уступљено 5.000 ст. жита иако је Ужице коме је ово жито било намењено било у несташици; и Штабу четника на Равној Гори испоручено је одмах 500 пушака и 24.000 пуштаних метака.

Уместо спроведене сарадње с друге стране, настало је мешање — супротно споразуму против непријатељу.

У Пожеги су и даље задржане и ухапшене [illegible] спорти намењени жита за ужичко становништво и [illegible] територији Мачви је убијен друг Милан Благојевић, Командант I Шумадијског партизанског одреда. Са позивом из Краљева позван је читав низ четника одред и бесрамно [illegible] у заседу. У Пожеги и неким другим местима [illegible] је опште хапшење партизана, сумњиви. Народно-ослободилачки одреди, [illegible] непријатеља. На територији Ужичког среза отпочело је опште мобилисање четника и претње тамошњих наоружаних формација на Ужице. У Кремну су четници напали транспорт муниције на валјевском фронту, [illegible] борцима који бране непријатељу приступ на Ужице, [illegible] признаје убили једног партизанског курира.

Претставници ових Штабова су тада ступили у контакт од Штаба на Равној Гори да се заједнички покушати нарочито са стране Пожеге и смена или бар замашна исправка. По томе, међутим нису добили никакве одговоре.

Исконитиве мере које је по налогу овог Штаба 1 новембра предузео Штаб ужичког партизанског одреда јесу су покаже да се радио о читавом плану напада на Ужице по плану који су инспирисали и њим руководили потпуни нетолеранти и Недићеви официри који су том приликом похапшени. Пожешка команда била је у отвореној сарадњи са њима а капетан Игнатовић, командант места, јавно је казао да „ваше главе Нешке у Ужицу нису потребне".

Тешко сих чинјеница недвосмислено су потврдили догађаји у ноћи између 1 и 2 новембра, када су пожешки четници извршили опити напад на Ужице код Трешњице на месту нешколико километара пред градом, а четници на Ивањице заједно са бандом Боже „јаворског" предузели напад на партизане у Ивањици. Ова банда требали су да буду исо опитет напада на партизане и њихову уништена, напада утврђено за 2 новембар, а нашао резултат био би тај да би непријатељ остао отворен пут за Ужице, Пожегу, Чачак, Бајину Башту и читаву ослобођену област Србије.

Нетолеранција и непријатељ народа нису међутим рачунали са снагом и јединством наших храбрих партизанских одреда. Непријатељске банде одбачене су од Ивањице и претрпеле знатне губитке. Код Трешњице потпуно је сломљен напад пожешких четника, а партизанске [illegible] у победоносној борби [illegible] непријатеља [illegible] Су [illegible]

Представници четничког Штаба са Равне Горе, капетану Митићу који је тог дана пуштено из Команде партизана изјављено је да ова операција одбране није била упућена против одреда г. Драже Михаиловића, већ против одговорних елемената који су напали партизане и предлаже споразум. Партизани не праве питање од места Пожеге и предлажу у њој заједничку команду, иако су у борби претрпели жртве. — На овај сами предлог је споразум и у 17 час. Врховни штаб је наредио обуставу непријатељстава, с тим да се отправи састанак мешовита партизанско-четничка комисија а наводи ово случај.

Међутим, пуковник г. Михаиловић и његова Команда покидали су отказали ово, споразум и предали партизанима ултиматум да се до подне 3 XI. повуку из Пожеге. Истовремено, четници су извукли своје трупе из околе Краљева и упутили на партизане, претећи да ће тако учинити и на свим другим местима. Они су, на тај начин, претворили своје снаге у оруђе непријатеља који жели уништење народно-ослободилачких партизанских одреда и грађанског рата.

Врховни штаб партизанских одреда одбио је овај непријатељски ултиматум и народне своје снагама да, настављајући свим силама борбу против окупатора на фронтовима, обезбеде повољну ослобођене зоне и редове народних бораца од оваквих нетолеранташких напевара. На сваки напад партизани ће одговорити победоносним дејством свог оружја, и разоружаве нападнике. Слично горе, настављено је чишћење терена у пожешком и ужичком срезу, разоружани су четници у Чачку, Љубићу и Бајној Башти.

Народно-ослободилачки партизански одреди настављају свим својим полетом борбу против мрског окупатора, борбу за ослобођење свог народа. Они су чврсто решени да у тој борби истраје до краја. Партизани ће наставити своју борбу за јединство народа у опште светом ослободилачком рату, наставиће је свим средствима, а по потреби и оружјем у руци против свих оних који желе нарушене тог јединства и тако заводају поје у лаћа народној борбе.

Народно ослободилачки партизански одреди пружају зато братску руку сарадње свим поштеним четницима, свим онима који неће да буду оруђем непријатеља и који желе само часну и доследну борбу за слободу народа. Они позивају све родољубе да чврсто збију своје редове, да заједно с нама дају отпор свима нетолеранташима и издајицама, и тако допринесу победи правде ствари нашег народа.

Врховни Штаб
Народно-ослободилачких партизанских одреда Југославије

Пожешки 4 новембра 1941 год.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Fotokopija dokumenta br. 70

br. 71

izveštaj „borbe" od 8 xi 1941 god. o akcijama*, i borbama u šumadiji

BORBE U ŠUMADIJI

Nemački oficir ubija svoje vojnike u toku borbe s partizanima

Položaj, 7 novembra

Drugi šumadiski odred imao je u poslednje vreme nekoliko većih uspeha.

Kod mesta Badnjevca na pruzi Kragujevac—Lapovo u roku od pola časa, partizani su izbacili iz šina tri voza. Prvo je razmaknuta šina, i izbačen jedan teretni voz, odmah zatim partizani su razmakli šinu — naišao* je oklopni voz, srušio se on i najzad patrolni voz.

Jedna trojka je upala u Smederevsku Palanku, bacila bombu u ortskomandanturu, tražila komandanta u dva stana, a zatim prešla u Malu Planu, napala železničku stanicu, ubila mašinovođu-petokolonaša, jednog Nemca i još jednog petokolonaša.

Kod Azanje došlo je do velike bitke. Dve stotine pedeset Nemaca sa šesdeset konjanika ušli su u selo u partizansku zasedu. Veliki deo konjice je odmah uništen i nije mogao da serazvije. Borba je trajala dva sata. Nemci nisu uspeli da probiju naše linije.

Moral kod Nemaca bio je slab. I naočigled naših partizana nemački oficir je streljao dva nemačka vojnika, jer su odbili da idu napred.

Pomoćnik ortskomandanta. iz Smederevske Palanke s» jednog plasta sena ubio je iz »mašingevera« dva partizana i ied-

nog ranio, ali ga je jedan naš partizan, kome je 65 godina, skinuo jednim metkom.

U ovoj bici Nemci su imali oko 80 mrtvih. Naročito se istakla jedna desetina iz Resavske čete, koja je zadržala glavni nemački udar.

U Maloj Krsni partizani su napah nedićevce kad su držali zbor. Ubili su 8 izdajnika a 4 teško ranili.

Jedna desetina je zarobila lokomotivu u stanici Miloševcu, ušla sa njom u Orašje. Nedićevci i Nemci mirno su stajali na peronu. Lokomotiva se zaustavila, zaštektao je puškomitraljez i tresnulo je nekoliko bombi. Posle ovog pokolja, lokomotiva je odjurila punom parom. Između Velike i Male Plane partizani su sišli s lokomotive i pustili je samu. Ona se polomila kod Lapova.

Nemci i nedićevci krenuli su iz Kragujevca, Lapova, Palanke, Batočine, Badnjevca, Markovca, Topole i Natalinaca u koncentrični napad protiv partizana. Borba je trajala čitav dan. Poubijano je 30 neprijateljskih vojnika.

U stanici Glibovac zaplenjeno je sedam vagona finog duvana iz Bugarske, koji je bio slat u Nemačku. Partizani su imali malo, vremena, pa su sav duvan spalili.

(Borba br. 10, od 8 XI 1941)

br. 72

izveštaj „borbe" od 8 xi 1941 god. o neuspelom napadu četnika na užice

Nožem u leđa

KAKO SE SLOMIO MUČKI NAPAD NA UŽICE

Samo sloga Srbina spasava. Jedinstvo čitavog srpskog naroda — to je osnovna stvar ako želimo da se oslobodimo hitlerovskog jarma. Tog našeg najubojitijeg oružja — jedinstva — najviše se plašio Hitler, pa je pokušao da preko izroda Nedića, Ljotića i njihovih drugih javnih i tajnih pomagača izazove razdor među Srbima, da izazove građanski rat, kako bismo se mi Srbi klali između sebe, dok bi on sve svoje snage poslao na Istočni front.

Partizani su pozivali čitav narod, pozivali su sve poštene Srbe bez obzira na politička uverenja, pozivali su sve oficire, sve četnike — da priđu narodno-oslobcdilačkoj borbi, jer samo sloga Srbina spasava!

Partizani su krenuli u šume s puškom-dve, s prekraćenim karabinima. Izdajice srpskog naroda povikali su: »Rano je!«, »Gde ćete se vi golaći boriti sa najjačom vojskom na svetu?« Ah partizani, verni sinovi naroda, slušali su glas samog naroda, jedini su shvatili kakav je lek potreban ojađenom srpskom srcu posle izdaje od 6 aprila. I uz pomoć naroda narasli su u krupne odrede, koji su poubijali na hiljade Nemaca, onemogućivali Švabi da iznese i jedno zrno pšenice, onemogućili okupatoru da priviri u sela, da odvede i jednog Srbina, iako je u maju pravio spiskove svojih vojnih obveznika.

Narod je listom krenuo u partizane i uskoro se naša gerilska borba pretvara u narodni ustanak. Javlja se i poneki

pošteni četnik, koji se zajedno sa partizanima bori protiv okupatora. Ali posle pada prvih gradova javljaju se razne vojvode i vojvodice, razni komandanti koji su dotle vikah: »Rano je!«. Oni se priključuju uz partizane, koji su mesecima krvavili, ulaze u gradove, marširaju pobedonosno, zadrigli od gibanica i prašiča.

U te četnike uvlači se sav ološ. Ulaze otvoreni petokolonaši. Primera radi navodimo kapetana Glišovića iz sela Grivca kraji Kragujevca, koji je primio naređenje i platu od Nedića, a ujedno organizovao četnike Draže Mihailovića i vršio ubistva — partizana doktora Lazara Mićunovića; primera radi navodimo slučaj u Milanovcu: na tri dana pre pada Milanovca žandarmi su uhvatili tri partizanska kurira, premlatili ih kundacima i. zatim ih predali Nemcima na streljanje. A kada je pao Milanovac, ti žandarmi — zlikovci odlaze slobodno na Ravnu Goru, jer su pripadali četnicima! Ista stvar sa sreskim načelnikom i svim ostalim petokolonašima iz grada.

Ali najveći zulum se činio u Užičkoj Požezi. Tu je odred pod komandom Ignjatovića, Glišića i Markovića, po naređenju s Ravne Gore, napao Požegu, u kojoj su bili partizani, i otpočeo pljačkanje svega što je prolazilo kroz grad.

Jedan od najvećih zločina tih zlikovaca jeste zaustavljanje pušaka i municije za partizane i četnike koji su se borili s Nemcima između Kragujevca i Milanovoa. Nemci su u dva maha pokušali prodor u Milanovac, ali su ga na čuvenom Rapaj-Brdu partizani odbili, iako su Nemci upotrebljavali tenkove, topove i »štuke«. Napad je bio jedva odbijen. Isti je slučaj bio s napadom preko Rudnika.

Pojačanje je bilo neophodno. Krenula je jedna grupa partizana da iz Užica donese puške i za partizane i za četnike na tom sektoru. Ali nemački špijuni Ignjatović i kompanija pucali su na partizane pri prolasku kroz Požegu i uzeli sve oružje. Uskoro je naišla nova nemačka ofanziva na Milanovac. Partizani i jedan deo poštenih četnika davali su herojski otpor. Ubili su i ranili preko 250 nemačkih vojnika, ali sili se nije moglo odoleti, oružja nismo imali dovoljno.

A da je stiglo onih 300 pušaka, nikada ne bi neprijatelj popalio naš lepi Milanovac, ne bi ostalo preko hiljadu duša na kiši bez krova, bez igde ičega!

To je samo jedan primer rada četnika u Požezi. Oni su vršili ubistva. Tako su ubili partizane Vučića, Stambolića, a mrtvom su čak skinuli zlatne zube. Pojedine članove Narodno-oslobodilačkih odbora držali su okovane u lance nedeljama, sve dok partizani nisu oslobodili grad.

I pored svih tih zločina partizani nisu hteli da kidaju s četnicima. Samo sloga Srbina spasava! Samo izdajnik može da udari nož u leđa našoj svetoj oslobodilačkoj borbi.

Zato siu partizani prešli preko svih tih ispada u Požezi i 26 oktobra u Brajićima sklopili sporazum s komandom četnika s Ravne Gore. Po ovom sporazumu bila je predviđena zajednička saradnja u borbi protiv neprijatelja, zajednička podela plena, briga za obezbeđenje stanovništva i čitav niz odredaba koje su omogućavale usku saradnju i uspešnu borbu protiv neprijatelja.

To je bilo 26 oktobra. Partizani su' ljudi od reči i očekivali su da će i gospoda oficiri s Ravne Gore održati svoju oficirsku reč. Partizani su odmah ustupili Požezi 5.000 kilograma žita, iako je Užice bilo u nestašici, predato je Ravnoj Gori 500 pušaka i 24.000 puščanih metaka!

A šta je učinila oficirska klika s Ravne Gore? U prolazu kroz Požegu uhvatili su komandanta Prvog šumadiskog odreda druga Milana Blagojevića, heroja iz rata u Španiji, koga su četnici premlatili, svezali i strpali u kamion i odvukli na Ravnu Goru.

TC nije bilo sve. Još mnogo mračnije stvari učinili su oficiri iz Štaba na Ravnoj Gori: sklopili su sporazum s izdajnikom Nedićem da bi udarili nož u leđa narodno-oslobodilačkoj borbi. A sporazum u Brajićima trebalo je da služi samo kao sredstvo za uspavljivanje partizana.

Da je sporazum postojao, ne potvrđuje samo činjenica da je izvršen koncentričan napad svih četničkih snaga iz Užica i okoline na sam grad, ne potvrđuje samo to što su četnici po naređuju iz Ravne Gore napustiti front kod Kraljeva i Valjeva, već to potvrđuju i sami svedoci.

Momčilo Jovićević, dnevničar-zvaničnik iz Užičke Požege, zarobljen je prilikom pokušaja četnika da zauzmu Užice, u borbi kod Trešnjice. Taj mladić je rekao na saslušanju sledeće:

»Kod mog oca su često dolazili Glišić, Ignjatović i Marković. U sredu ili četvrtak bio je kod nas na ručku Ignjatović Ja sam bio u drugoj sobi i čuo sam kad je Ignjatović rekao:

— Draža je sklopio sporazum s Nedićem!

— Je li sigurno? pitao je moj otac.

— Sigurno! odgovorio je Ignjatović.

Ignjatović je dalje ispričao da će Nedić poslati oružje i odelo avionima iz Beograda, jer su partizani presekli sve puteve«.

Jedan druRri zarobljenik, oficir, ne znajući sadržinu Jovićevićevog saslušanja izjavljuje:

— Krajem oktobra, mislim posle 25, dobili smo naređenje da aerodrom naročito čuvamo. Poslata su znatna pojačanja.

Prema iskazima zarobljenih oficira koji su učestvovali' u napadui na Užice, oni su, dobili naređenje da u zoru 2 novembra izvrše napad na grad.

Naređenja za napad dolazila su iz Požege, a Požega je ceo napad pripremala još od 27 oktobra, dakle dan po potpisivanju sporazuma s partizanima, po naređenju sa Ravne Gore,

Jedan zarobljeni oficir iz Požege, na pitanje da U je Ravna Gora znala za napad na Užice, odgovorio je:

—i Mi smo bili stalno u vezi s Ravnom Gorom. Mi smo. bili njen odred. Znam tačno da je Ignjatović uoči napada išao na Ravnu Goru, a da je pre dolaska pitao pukovnika Dražu Mihailovića šta da radi, koji mu je odgovorio:

»Ravnaj se prema situaciji. Radi kako ti se čini najbolje!«

U vojsci se zna šta znači ovakvo naređenje.

Štab u Požezi vrlo je pažljivo izradio plan za napad na Užice. U grad[1] je trebalo ući istovremeno s četiri strane: od Požege, od Cajetine, od Karana i od Bioske. Sa svake strane trebalo je da bude 800 do 1000 ljudi. Ceo plan je držan u najvećoj tajnosti.

Razbojnike je naročito brinulo kako će narod slagati zašto idu u Užice. Zato su izmišljali različite povode za mobilizaciju. U Požezi su govorili mobilisanim seljacima da ih vode u Višegrad protiv ustaša, u jednom selu kraj Požege da vode seljake na paradu u Užice, u Čajetini su govorili da idu u Kraljevo, a u Biosci da idu na Valjevo.

A kao slučajno, sve su te grupe trebale da stignu u pet izjutra u Užice — dok partizani spavaju.

Evo kako je propao plan neprijatelja:

Grupa iz Požege je bila najzverskija, zato što- se u njoj. nalazilo 80 žandarma, veći broj policiskih agenata kao i profesionalnih kriminalaca. Toj grupi uoči polaska držali su govore major Korać i Ignjatović. Ali oba ova tipa nisu smeli da kažu istinu kuda idu, jer su se bojali da mobilisani seljaci neće poći na braću partizane.

— To te se ne tiče! Na svoje mesto!

I sami seljaci videli su kud ih vode ovi izdajnici. Neki su počeli da beže, jer su primetili da idu u tri kolone brdima, iako put za Višegrad preko Užica — vodi drumom! Kapetan Glišić je vadio revolver i silom terao seljake napred.

Partizani su dočekali četnike kod Trešnjice i posle kraće borbe razbili ih. Zatim je nastalo gonjenje koje se završilo oslobođenjem Požege od pljačkaša.

Grupa s Čajetine trebala je da opkoli Užice s južne strane.

Grupa iz Bioske, koju je organizovao poznati bandit, Stojadinovićeva desna ruka Čeda Zaharić, razbila se još uoči napada. O tome nam priča jedan seljak koji je bio mobilisan:

— Čim smo mi videli da se tu sprema napad na našu braću partizane, kazali smo: »E nećete, gospodo!« Kroz narod je prošla reč: »Vode nas na braću«, i začas smo se raspršili.

Grupa koja je trebalo da udari sa severa od Karana izvršila je pre napada težak zločin: nije htela da pusti hleb i municiju za partizane koji su se borili s Nemcima kod Valjeva„

(Borba br. 10, od 8 XI 1941)

»

br. 73

izveštaj „borbe" od 8 xi 1941 god.
4) neuspelom napadu četnika na užice i cacak

Poslednje vesti

U ŽESTOKOM PROTIVNAPADU SLOMLJEN JE DRUGI NAPAD RAVNOGORACA NA UŽICE

Položaj, 9 novembra

Bratoubice s Ravne Gore pokušale su novi napad na Uži->œ u toku noći između 7 i 8 novembra.

Napad je otpočeo sa severa, ali je imao vrlo malo uspeha. Partizanske snage su odgovorile žestokim protivnapadom.

Pred veče je neprijatelj već bio razbijen i otpočeo je u rasulu da se povlači prema severu. Naše snage ušle su u Karan.

Naš protivnapad nastavlja se svom žestinom. Gonimo razbijenog protivnika na širokom frontu.

ZAROBLJENO 400 ČETNIKA KOD ČAČKA

čačak, 8 novembra

Trupe izdajničke ravnogorske oficirske klike Draže Mihailovića pokušale su 7 novembra napad na čačak i partizanskim protivnapadom su razbijene i uništene. Isterane su i iz kasarne u kojoj su se bile zabarikadirale. Dosad je zarobljeno oko 400 četnika i veliki plen. U plenu su 4 mitraljeza, 4' puškomitraljeza, odela i obuće za 400 ljudi, namirnica u izobilju itd. Nastavlja se čišćenje terena u okolini čačka.

(Borba br. 10, od 8 XI 1941)

BR. 74

izveštaj dopisnika tass-a iz norveške o oružanoj borbi naroda jugoslavije, od 11 xi 1941 god.

NORVEŽANI O NAŠOJ BORBI

Moskva, 11 novembra

Dopisnik Tassa iz Štokholma javlja da je 8 i 9 novembra ilegalna norveška radiostanica »Stanica slobode« prenosila prevod govora druga Staljina prilikom proslave 24 godišnjice Velike oktobarske socijalističke revolucije. Trudbenici Norveške slušali su govor s velikim oduševljenjem.

Tim povodom dopisnik dodaje: po čitavoj Evropi razgara se plamen oružane borbe protiv nemačkog imperijalizma. Naročito su narodi Jugoslavije u poslednje vreme pojačali svoju borbu protiv nemačkih okupatora. Staljinov govor pretstavlja nov snažan potsticaji za pojačanje te borbe. Partizani Srbije, Crne Gore, Hrvatske i drugih krajeva nastaviće svoju junačku borbu za potpuno uništenje nemačkog fašizma. Drug Staljin vas poziva na tu svetu borbu.

(Borba br. n, od n XI 1941 god.)

br. 75

izveštaj „borbe" od 13 xi 1941 god. o pobedama kod lopatice i raške

VELIKE POBEDE IBARSKIH RUDARA KOD LOPATICE I RAŠKE

Položaj, 12 novembra

Danas su Nemci pokušali da se iz Kraljeva probiju prema Raškoj. Istovremeno su s juga, zajedno s Pećančevim banditima i dražinovcima pokušali da zauzmu Rašku.

Kopaonički partizanski odred razbio je kod Lopatice pokušaj Nemaca i naterao ih u panično bekstvo.

Drugi delovi Kopaoničkog partizanskog odreda odneli su kod Raške veliku pobedu nad ujedinjenim snagama Nemaca, Pećančevih bandi i dražinovaca i potpuno razbili fašističke zlikovce i njihove sluge.

(Borba br. n, od n XI 1941 god.)

br. 76

izveštaj „borbe" or 13 xi 1941 god. o neuspelom pokušaju nemaca da prodru od valjeva prema uzicu

SLOMLJEN POKUŠAJ NEMACA DA PRODRU IZ VALJEVA PREMA UŽICU

Položaj, 12 novembra

Nemci su iz Valjeva pokušali da u tri pravca nadru ka Užicu, želeći da iskoriste izdajstvo Draže Mihailovića koji je digao svoje trupe s fronta. Partizani su, međutim, razbili Nemce u sva tri pravca i primorali ih da se vrate u Valjevo.

(Borba br. n, od n XI 1941 god.)

BR. 77

izveštaj „borbe" od 15 xi 1941 god. o zločinu nemaca u kragujevcu

Očevici o strašnom zločinu

HITLEROVCI I NEDIĆEVCI POUBIJALI 5000 LJUDI I ŽENA U KRAGUJEVCU

Položaj, 10 novembra

Usled velikih smetnji — blokade Kragujevca — tek sad šaljemo opis strahovitog pokolja u gradu. Ovaj izveštaj je napisan na osnovu iskaza ljudi koji su bili izvedeni na gubilište, ali su «uspeli da pobegnu; pisan je na osnovu saslušanja ljudi i žena koji su posle pokolja umakli iz grada i došli do naših položaja.

Uoči pokolja na nekoliko dana Nemci su vršili pretrese pojedinih gradskih kvartova, ali nikakvu akciju nisu preduzimali sve dok nisu došli nedićevci. Ta rulja je doputovala Dreko Lapova. Nije ih bilo više od tri stotine. Predvodio ih je jedan podoficir, koga je Nedić proizveo na brzu ruku u čin oficira.

Nedićevci su uz veliku buku ušli u grad, naselili se u kasarni i otpočeli »upis dobrovoljaca«. U dvorištu je stalno vrio kazan vruće rakije. Odziv naroda u »srpsku oružanu silu« bio je nikakav.

Komandant nedićevaca pozvao je sreske načelnike i naredio im da upute naređenje svim pretsednicima opština da narod zaravna puteve i popravi mostove.

Već sutradan nedićevci su krenuli put sela Grošnice, koje se nalazi odmah kod Kragujevca, na dva kilometara. Usput su

pevali pesir.e i vikali: »Živeo kralj!«. Svakog odraslog muškarca koga su videli odveli su nedaleko od crkve u kojoj je sveštenik sekao kolač. Zatim su izveli sveštenika s jevanđeljem, svečare s kolačima i otvorili vatru iz mitraljeza. Na taj način su poubijali 118 lica. Kad su naišli partizani, pobegli su u pravcu Kragujevca.

U toku toga dana vršili su streljanja i u pravou Lapova. Tu je palo preko 200 žrtava.

Sam pokolj u Kragujevou počeo je hapšenjem svih muškaraca između 16 i 60 godina, sem Nemaca, nedičevaca i ljotićevaca, koji su vršili hapšenja. Među uhapšenima se nalazio načelnik Sreza gružanskog i načelnik Sreza kragujevačkog, kao i stražari i činovnici načelstva.

Na taj način je lišeno slobode oko 10.000 ljudi. Uhapšeno je i nešto žena i devojaka, za koje su postajale dostave da su radile protiv okupatora.

Sav taj narod je odvođen u logor opkoljen bodljikavom žicom. Tu su ih čuvali Nemci i nedićevci. Streljanje je vršeno po grupama od po 50 do 60 ljudi na pet mesta u gradu. Nemci i nedićevci zajednički su izvodili ljude do gubilišta, tui su im naređivali da kleknu, a zatim bi ih kosili mitraljezom. U toj gužvi uspelo je da pobegne nekoliko ljudi, od kojih je veći broj ranjen. Mnogi od njih su izdahnuli u susednim selima — u Drenovcu, Divostinu, Barama.

U toj ogromnoj masi od 10.000 ljudi članovi Komunističke partije su se držah herojski. Oni su hrabrili narod, dizali mu duh. Pred ustima mitraljeza drug Toza Dragović, metalac, održao je govor:

— Napijte se srpske krvi, fašistički psi, ali će vas Crvena armija i naši partizani skoro uništiti!

Govor je završen rečima:

— Živela slobodna Srbija, živeli partizani, živela Komunistička partija, živeo Sovjetski Savez, živeo drug Staljin!

S tim poklicima na usnama ginule su stotine radnika. Drug Toza je pao izrešetan zrnima s osmehom na licu.

Dušan Bokan, metalac, istrčao je iz reda na gubilište i otpočeo da govori:

— Ubijajte, pogani fašisti, ali Srbija će ipak biti slobodna!

Kiša kuršuma počela Je da ga zasipa, ali on nije padao. Govorio je sve žešće. Ubice su pritrčale i nedićevci su počeli kamama da ga seku. On je uspeo pesnicom da udari dželate. Poslednji mu je uzvik bio:

— Živela Komunistička internacionala!

Jedan zanatlija pao je s usklikom:

— Živela slobodna Šumadija!

Študentkinja Nada Naumović, član Komunističke partije, teško ranjena, pridigla se i uzviknula:

— Živeo Sovjetski Savez!

Jedan nedićevac je prišao i dotukao je revolverom.

Herojski je poginulo 50 omladinaca — gimnazista zajedno sa svojim profesorima. Oni su zagrljeni izašli na gubilište pevajući:

— Hej Sloveni!

Jedan Nedićev oficir izišao je pred njih i rekao im:

— Hoćete U u našu vojsku?

Omladinci su zajedno s profesorima još jače zapevali:

— Hej Sloveni, jošte živi!

— Paljba! Dreknula je izbezumljena zver. Pedeset telesa začas se okupalo u krvi!

Jedan činovnik je pred streljanje uzviknuo:

— živela Srbija! Osvetite nas!

Pokolj je trajao više dana. U logoru se nalazi veliki broj građana. Nemci i nedićevci pozivaju njihove porodice i obećavaju im da će pustiti uhapšenike, ako porodica dovede 50 komunista.

Drugarice koje su se probile iz Kragujevca vele da je to mrtav grad. Nigde se ne može videti ni jedno muško lice sem Nemaca, nedićevaca i ljotićevaca. Skoro svaka žena nosi crninu, ali nema dovoljno crnog platna da sve ojađene majke, sestre i žene zaviju svoju tugu.

Nedićevci i Nemci pokušah su da unište Kragujevački partizanski odred, ali su ih partizani razbili. Partizani su osvojili tunel na Vučkovici i odbili jak napad 40 četnika na školu u Kniću, gde se nalazio jedan naš odred od 30 ljudi sa 7 pušaka.

Naši su bili potpuno opkoljeni. Komandu u svoje ruke uzeo je politički komesar Prvog bataljona drug K.[1], mladi metalski radnik. On je mirno naredio:

— Zapevajmo »Proleteri, na barikade!« Bombe spremi!

I uz tu borbenu pesmu drugovi sa sedam pušaka i bombama probili su fašistički obruč. U tome im je pomogao i jedan seljak — partizan, koji je ležao bolestan kod kuće. I on je zgrabio pušku i udario sam na nedićevce s leđa.

[1] Dušan Korać (Prim, red.)

U odredu je raspoloženje silno. Svaki partizan se zakleo da neće mirovati dok krv ne padne za krv, dok i poslednji Nemac na tlu Srbije ne bude istrebljen, dok i poslednji izdajnički pas ne bude smrvljen. Jer narodu je nanesena duboka rana. Ova zverstva, ovaj nečuveni zločin — može se naplatiti samo potpunim uništenjem zverova koji su tako mirno poklali pet hiljada Srba i Srpkinja u našem Kraguievcu!

Srbi, ustajmo svi kao jedan, da vratimo krv za krv!

(Borba br. 14, od i{ XI 1941 god.)

br. 78

izveštaj „borbe" od 18 xi 1941 god. o zločinu četnika kod kosjerića

Bratoubice

RAVNOGORCI KRAJ KOSJERIĆA IZVRŠILI GROZAN ZLOČIN

Užice, 16 novembra

Nečuven zločin dogodio se nedaleko od Kosjerića. Zločin koji ne zaostaje nimalo za odvratnim zverstvima koja je okupator činio po Mačvi, u Kragujevcu i drugim našim mestima.

Prilikom opšteg ravnogorskog napada na Užice, jedno njihovo odeljenje dobilo je nalog da napadne na Karan. Taj je napad izvršen na mučki način. Ravnogorci su razoružali jedan deo partizana, a zatim su počeli da hapse po varošici sve one ljude i žene koji su učestvovah u narodno-oslobodilačkoj borbi, koji su pomagali partizane. Tako su nakupili preko 80 ljudi. Tom prilikom su zadržali i uhvatili dva kurira koji su išli prema valjevskom frontu, gde su Nemci pokušali prodor prema Užicu.

Sve pohvatane partizane i njihove prijatelje, te zveri u ljudskom obliku, poterale su u pravcu Ravne Gore. Krenulo je preko 20 naoružanih ravnogoraca, a na čelu im jie bio jedan starac od 60 godina koji je određen za sprovodnika.

Usput se prema partizanima postupalo strahovito. Za najmanju reč udarani su kundacima. Kada je povorka odmakla jedan deo puta, stigao ih je ravnogorac-žandarm Ajdačić. On je prišao partizanima i odabrao devet lica: Maksima Markovića, zemljoradnika iz Kosjerića, Dragoslava Markovića, kamenoresca iz Kosjerića, Milivoja Kevića, marvenog lekara, izbegli-

ću iz Hrvatske, Svetozara Poznanovića, radnika iz Kosjerića, Jelenu Subić-Gmizović, narodnu učiteljicu iz Sječe Reke, Milevu Kosovac, narodnu učiteljicu iz Taora, Prvoslava Gmizovića, sudi]u iz Užica, kurira iz Valjeva »Eru« Joksimovića i još jedno lice čije se ime nije moglo da utvrdi.

Ajdačić je rekao da ih vodi na saslušanje. A poveo ih je s pet-šest ljudi u klisuru Ridova, kraj sela Skakavca. Tu je otpočelo zversko mučenje. Partizani su premlaćivani kundacima, živima su vađene oči, ložena im je vatra po telu. Obe drugarice su bile silovane, a zatim izbodene bajonetima. Zatim su ti krvoloci ostavili leševe i umakli u nepoznatom pravcu. Ostalih 70 partizana i njihovih prijatelja odvedeni su u pravcu Ravne Gore i o njihovoj sudbini ništa se ne zna.

Kad su partizanske snage osvojile ponovo Kosjerić, otkriveni su u klisuri leševi poubijanih drugova. Oni su pružali groznu sliku — glave razmrskane kamenjem, polunagorela tela, preklane žene.

Tela ovih mučenika preneta su u Kosjerić. Odatle su prevezena u Užice, gde će biti sahranjena kako pristoji palim borcima u borbi protiv okupatora i njihovih slugu.

Jedna komisija građana pregledala je sva telesa. Zapisnički su utvrđene sve smrtonosne povrede. Isto tako će i jedna lekarska komisija pregledati tela mučenika i zapisnički utvrditi kakva su sve zverstva činili ravnogorci.

Jedan od vinovnika ovog zločina već je u partizanskim rukama. On priznaje svoje nedelo. Partizani će pohvatati i cstale zločince, koji su učinili taj grozni zločin. Kazna ih neće mimoići.

Neka je slava palim borcima! Neka su po hiljadu puta proklete sluge okupatora koje za njegov račun kolju srpske sinove! Neka živi jedinsvo svih poštenih rodoljuba u borbi protiv Hitlera i njegovih slugu!

(Borba br. if, od 18 XI 194O

BR. 79

izveštaj „borbe" od 20 xi 1941 god. o razbijanju četnika kod pranjana

DRAŽINOVCI RAZBIJENI KOD PRANJANA

Položaj, 19 novembra

Prekjuče i danas vođene su borbe oko Pranjana s poslednjim četama Draže Mihailovića. Neprijatelj je slomljen i naše snage su zauzele Pranjane. Ravnogorci su se razbežali na sve strane. U selu su ostavili 110 leševa. Naša akcija čišćenja se nastavlja u pravcu Brajića, poslednjeg uporišta Draže Mihailovića.

(Borba br. 16, od *zo* XI 1941)

BR. 80

izveštaj „borbe" od 20 xi 1941 god. o bombardovanju cacka

BOMBARDOVANJE ČACKA

čačak, 19 novembra

Danas je jedan stari avion tipa »Brege« nadleteo nad grad. Pilot je na četiri mesta u gradu bacio po tri ručne bombe svezane kanapom. Stanovništvo se nije držalo uputstava, pa je poginulo pet lica, a ranjeno je 12. Medu ranjenima se nalazi jedna majka-izbeglica s troje dece.

Upozorava se građanstvo svih gradova u oslobođenoj Srbiji da strogo vodi računa o uzbunama. Na prvi znak treba se odmah skloniti. Nikako se ne sme ostajati na ulici i gledati u nebo. Podrumi su najbolja skloništa, jer tu ne preti opasnost od mitraljiranja.

(Borba br. ić, od 20 XI 1941)

br. 81

izveštaj „borbe" od 20 xi 1941 god.
o porazu nemaca kod valjeva

VELIKI PORAZ NEMACA KOD VALJEVA

Položaj. 19 novembra

Jake nemačke snage konjice i pešadije pokušale su is-, pad iz Valjeva u pravcu Užica. Neprijatelj je krenuo drumom preko Varde. Partizanske snage su energično odgovorile na napad neprijatelja. Borba se vodila u toku jučerašnjeg dana. Naši su imali unapred pripremljene položaje, odlično zaklonjene, pa su Nemcima naneli velike gubitke. Računa se da je neprijatelj imao oko 250 mrtvih i ranjenih.

(Borba br. 16, od 20 XI 1941)

BR. 82

izveštaj „borbe" od 20 xi 1941 god. o predaji nemcima na prevaru pohvatanih partizana od strane četnika

Bratoubice

RAVNOGORCI PREDAJU PARTIZANE NEMAČKIM VLASTIMA U VALJEVU

Milorad Tešić, partizan Sedme čete Trećeg bataljona Prvog šumadiskog odreda, bio je zarobljen u Milanovcu. Ravnogorci su ga predali Nemcima u Valjevu zajedno sa 350 drugova. Tešić je uspeo da pobegne. Donosimo njegov iskaz:

»Pre deset dana u Milanovcu, u subotu u 12 časova, zarobili su nas i razoružali četnici. Mi smo bili opkoljeni u bolnici. Četnici su tražili našu predaju, ili će zapaliti bolnicu. U početku na naše povike: »Dole okupatori!« odgovorili su isto: »Dole okupatori!« Zatim su tražili našeg komandanta na pregovore. Komandant bataljona učitelj Vukotić otišao je na pregovore i posle izvesnog vremena vratio se sa uslovima: ili ćemo biti svi zapaljeni zajedno s bolnicom ili moramo položiti oružje, a zatim ćemo biti svi pušteni. Samo ako neko izjavi želju da ostane među četnicima, — ostaće. Zadržaće uz to, dok ne ispitaju, komandante, komandire, vodnike, političke komesare i zamenike. Svima jamče život i punu bezbednost. Na glasanju povodom tih uslova neznatna većina izjasnila se za predaju.

Četnika je bilo oko 300—400, a nas oko 150 drugova. Mali broj nekih seljaka iz okoline pustili su odmah, a sve ostalo odveli u Takovo. Sprovodili su nas desetak četnika otprilike na svakih deset jedan sprovodnik.

Iz Takova smo odvedeni u Brajiće gde smo prenoćili. Tu nas je stiglo oko 70 i pridružilo nam se još oko 30. Tu su nam sve oduzeli i novac i obuću i odelo. Ostali smo samo u donjem rublju i retko ko da je imao još koju prnju na sebi. Maltretirali su nas, naročito drugarice, a neke su i udarali.

Iz Brajića su nas odveli na Ravnu Goru. Pred dolazak na Ravnu Goru neki major, onizak, crn, brkat, dočekao nas je rečima: »A tu li ste majku vam vašu! Vi ste krivi što Nemci ubijaju: kad ste mirovali nas Nemci nisu tukli. Vi čekate od Staljina spas, — majku li vam vašu i vašem Staljinu!«

Na Ravnoj Gori pridružilo nam se još oko 150—200 ljudi, drugova zarobljenika. Među njima bilo jje i nekoliko drugarica. Tu smo u Ribnici prenoćili. Ujutru nas 300—400 sprovedeno je u Mionicu. U Mionicu smo stajali nekoliko sati pa nam je rečeno da ćemo u Markovu crkvu gde je za nas spremljen logor. Međutim prošli su Markovu crkvu a nisu nas zaustavili već su nas vodili dalje.

Tom prilikom neki vojvoda četnički, mislim da se zove Kamenica, održao je govor u kome je između ostalog rekao:

»Komunističke vođe pogazile su sporazum. Njihovom krivicom došlo je do bratoubilačkog rata. Nemci su prema nama Srbima bili dobri a komunisti su krivi što je došlo do krvi i žrtava. Nema se šta očekivati od Rusije i Staljina (pri tom psuje majku Staljinu). Ja vam dajem reč i garantujem svojom četničkom čašću da neće niko od vas biti predat Nemcima.«

Međutim, neposredno iza toga u mestu zvanom Slovac sačekali su nas Nemci i nemački kamioni. Svi smo bili potr pani u kamione i sprovedeni u Valjevo.

U Valjevu su nas smestili u neku veliku zgradu, izgleda neki stari mlin ili magacin. Iste večeri izdvojili su komandanta bataljona i drugarice. Njih su saslušali, drugarice odveli iste večeri, a komandanta sutra izjutra. Ne znamo ništa više o njima. Saslušali su nas tridesetinu. Pri privođenju na saslušanje morah smo proći kroz neka odeljenja gde su s jedne i druge strane stajali Nemci, ljotićevci, nedićevci i četnici, udarah su nas kundacima i drškama revolvera. Saslušali su nas Nemci. Uglavnom su uzimali generalije, pitali ko je naš politički komesar, kad smo stupili u odred i posle svršenog takvog saslušanja ispred imena udarali krst pitajući nas šta to znači, istodobno odgovarajući da to znači smrt. Na saslušanju su nas pesničali i udarali čizmama u stomak i gde su stigli. Dok) smo bili u zatvoru jednom nas je posetio i onaj vojvoda zvani Kamenica i rekao: »Kako ste? Ne bojte se i ja sam sa vama.«

Ja sam uspeo sa jednim drugom jedne večeri kad tu nije bilo stražara da se popnem na tavan, zatim zavučem na krov i odozgo da se spustimo *niz* oluk. Pobegao sam preko nekih bašta pa preko jednoga puta pored karaula i stražara i provukao se krozi žice kojim je opasan čitav grad. Prvi put sam naišao na drugove u selu Leskovici. Tu sam već dao svoj prvi iskaz«.

(Borba br. 16, od 20 XI 1941)

BR. 83

saopštenje vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije od 20 xi 1941 god.

PROVOKATORSKA RADIO-STANICA

Vrhovni štab Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije saopštava:

Na talasnoj dužini oko 25,50 m daje svaki dan emisiju stanica koja sebe naziva »Radio-stanica Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije«. U stvari pomenuta stanica delo je provokatora u službi fašističkih okupatora, koji pokušavaju gnusnim, nespretno zamaskiranim lažima, klevetama i provokacijama da pokolebaju poverenje srpskog naroda u partizanski pokret. Činjenica da je okupator mogao da pribegne čak i provokacijama tako jevtine vrste samo je dokaz njegove slabosti. A srpske narodne mase, koje svojim očima vide kakvi su partizani i kako oni postupaju, takvim provokacijama neće nasesti.

Podvlačimo da je jedna prava partizanska stanica ona koja daje emisije svaki dan u 21 sat na talasnoj dužini 40.7 m.

20 novembra 1941.

(Borba **br.** 17, od 21 XI 1941)

br. 84

pozdrav ruskih partizana upućen preko radio moskve partizanima jugoslavije 20 xi 1941 god.

RUSKI PARTIZANI ŠALJU POZDRAVE NAŠIM PARTIZANIMA I VOJNICIMA

Radio Moskva u svojoj redovnoj emisiji 20 novembra u 20,30 časova saopštio je sledeče:

Ruski partizani pozdravljaju svoje drugove jugoslovenske partizane i vojnike.

»Mi, ruski partizani, šaljemo plamene bratske pozdrave partizanima i vojnicima Jugoslavije. Čuli smo o vašim herojskim podvizima u borbi protiv nemačkog fašizma. Duboko smo uvereni da čete vi, kao i mi istrajati u ovoj herojskoj borbi protiv zajedničkog neprijatelja sve dok zajedno sa slavnom Crvenom armijom konačno i potpuno ne uništimo nemački fašizam.«

(Borba br. 17, od 22 XI 1941)

br. 85

tekst sporazuma izmedju vrhovnog štaba narodno-oslobodilaćkih partizanskih odreda jugoslavije i komande vojno-četničkih odreda zaključen 20 xi 1941 god.

TEKST SPORAZUMA IZMEĐU PARTIZANA I VOJNO-ČETNIČKIH ODREDA

Rađeno 20 novembra 1941 g. u Štabu-narođno-oslobođi-' lačkog partizanskog odreda »Doktora Dragiše Mišovića« u čačku: Da bi se obustavila bratoubilačka borba i prekinulo prolivanie bratske krvi, i da bi se sve rodoljubive snage srpskog naroda ujedinile i okrenule protiv okupatora i narodnih izdajica, delegacija Komande četničkih odreda jugoslovenske vojske i Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije, sporazumele su se u sledečem:

1. Da se obustave sva neprijateljstva do 12 časova 21 XI tekuće godine. Sve trupe gde su se u to vreme zatekle mogu ostati gde su, s tim da ne sme biti pomeranja iednih prema drugima. Istoga dana u 16 časova sastaće se delegacije oba Štaba radi utvrđivanja plana i pravca povlačenja jednih i drugih snaga;

2. Obe strane konstatuju potrebu upućivanja svih svojih snaga u borbu protiv okupatora i narodnih izdajnika;

3. Obe strane se obavezuju da u momentu prestanka neprijateljstva puste sve zarobljenike, izuzev onih za koje pojedine strane imaju podataka da su krivci sukoba ili da su učinili neko zločinačko delo. O tome će izvestiti pismeno drugu stranu;

4. Radi utvrđivanja uzroka i krivaca sukoba i zločinih dela, odrediće se mešovita komisija od po 3 člana od kojih jedno lice mora biti stručno-pravno. Komisija počinje svoj rad u ponedeljak 24 XI u 8 časova. Mesto sastanka je N. I jedna i druga strana imaju blagovremeno predati komisiji na raspoloženje sav potreban materijal. U spornim slučajevima komisija će konsultovati Vrhovne štabove;

5. Za raspravljanje krivica, ustanovljenih od mešovite komisije, obrazovaće se mešoviti ratni sud od po 3 člana od kojih su po dva stručna-pravna lica, a po jedno vojno lice. Suđenje ima biti javno. Presuda je izvršna i bez priziva. Sud će se sastati na poziv mešovite komisije u čačku;

6. Lica koja su dobrovoljno prešla u toku borbe, kao i docnije, na drugu stranu, ne smatraju se krivim i mogu ostati tamo gde su;

7. Od obustave neprijateljstva svaka oružana grupa, koja bi ma na kojem sektoru dejstvovala protiv ma koje odgovarajuće strane smatraće se neprijateljskom, i kao takva ima se najbližim zajedničkim snagama razoružati;

8. Saradnja u operacijama protiv neprijatelja rešavaće se sporazumno i stalnim kontaktom pretstavnika oba Štaba;

9. Radi rešavanja svih ostalih pitanja, a prvenstveno onih koja su u vezi s operacijama, vrhovni štabovi će odrediti delegacije, a vreme sastanka odrediće se 21 XT tekuće godine. Delegacije će doći na sastanak s izrađenim predlozima po pojedinim pitanjima. Ovaj sastanak i donete odluke biće dopuna ovog sporazuma.

(Sleduju potpisi).

(Borba br. i od *22* XI 1941)

br. 86

izveštaj „borbe" od 22 xi 1941 god. o uništenju odreda pećancevih četnika

UNIŠTENA JE JOŠ JEDNA PEĆANČEVA BANDA

Položaj, 21 novembra

U čišćenju terena od razbojničkih Pećančevih bandi koje bezobzirno pljačkaju mirno stanovništvo, partizani su ušli u selo Rajkoviće, naišli tamo na jedan jači Pećančev odred, opkolili ga, razbili i zadobili bogat ratni plen. Seljaci iz okoline s radošću prate energičnu akciju partizana oko hvatanja preostalih članova ove razbijene bande.

(Borba br. 17, od *22* XI 1941)

br. 87

„borba" od 22 xi 1941 god. o sporazumu izmedju vrhovnog štaba narodno-oslobodilaćkih partizanskih odreda jugoslavije i komande vojno-četnickih odreda

Poslednje vesti

POVODOM JOŠ JEDNOG SPORAZUMA

Na drugom mestu donosimo tekst sporazuma o obustavljanju neprijateljstva, koji je postignut između pretstavnika Glavnog štaba vojno-četničkih odreda (Draže Mihailovića) i pretstavnika Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije. Mi komunisti pozdravljamo taj sporazum, ukoliko je potpis toga akta odraz iskrene spremnosti rukovodilaca vojno-četničkih odreda za obustavljanje bratoubilačkog rata, iako se ta spremnost pokazala i suviše kasno. No, i pored toga, smatramo potrebnim reći nekoliko reči, koje treba da se razumeju i kao objašnjenje sporazuma i kao opomena u pogledu razvitka budućih odnosa između partizana i vojno-četničkih odreda. Jer, mi držimo da je jasan stav u tom pogledu osnovni preduslov za lojalno ispunjavanje tog sporazuma»

Sporazum je potpisan, prvo. posle teških zločinstava, koja su bila učinjena od strane pojedinaca ih grupa iz redova vojno-četničkih odreda Draže Mihailovića. Između partizana i četnika leže mrtva tela Srba, patriota, koji su hteli da se bore s okupatorima, ali su pali od srpske ruke. Posredi leže iznakaženi leševi mučenika iz Kosjerića, nad kojima je bio učinjen

zločin, kakav nisu dosad učinile u srpskoj zemlji ni zveri iz okupatorskih »kaznenih ekspedicija«. Posredi leže dokumenti o vojnoj i političkoj saradnji nekih jedinica iz vojno-četničkih odreda, pa čak i nekih rukovodećih ličnosti iz tih odreda s Nemcima i Italijanima.

A drugo: Vrhovni štab Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda učinio je u samom toku sukoba nekoliko koraka u pravcu postignuća sporazuma, sa time, da se sve puške srpskog naroda okrenu protiv okupatora. Međutim, svi ti koraci Vrhovnog štaba bih su bezuspešni sve do dana kad su partizanski odredi razbili osnovne snage vojno-četničkih odreda i ugrozili osnovnu njihovu bazu, zaposedanjem Gornjeg Milanovca, Pranjana itd.

Niko ne može posle svega toga da zameri partizanima, koji su u poslednjim danima s besprimernim herojizmom i IZdržljivošću razbili napadaje Nemaca, Italijana, nedićevaca, Pećančevih četnika, ustaških bandi i vojno-četničkih odreda Draže Mihailovića, ako s nepoverenjem gledaju na postignuti sporazum i pitaju se: zašto? Od kakve će koristi biti to, što je utvrđeno i potpisano samo na hartiji? Naši partizani znaju, i ceo srpski narod zna, kolike je napore ulagao Vrhovni štab Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije, kako bi došlo do konačnog čvrstog sporazuma. Ali su se ti naši partizani i srpski narod morali ubediti, da je za neke ljude sporazum samo prazna hartija, a potpis nešto što se može proizvoljno poricati, ako se u rukama drži puška. Zar je posle svega toga čudnovato, ako naši partizani i ceo srpski narod posle potpisivanja toga sporazuma pita: hoće li biti date i garancije za to da će se potpisani sporazum zaista lojalno ispunjavati?

Pitanje je opravdano postavljeno i na nj treba pozitivno odgovoriti. Sporazum će ostati krpa papira, ako ne budu date garancije za njegovo ispunjavanje. A koje su te garancije?

Čitavog srpskog naroda tiču se ta pitanja. Mi ćemo ih zato postaviti otvoreno i neka čitav srpski narod o tome kaže svoju reč.

1. Činjenicama je dokazano da su jedinice vojno-četničkih odreda kod Valjeva, Mionice, Rajkovića, Belanovice, Raške i u Ibarskoj dolini napadale na partizanske jedinice zajedno s Nemcima, nedićevcima i četnicima Koste Pećanca. Treba nedvosmisleno razjasniti, ko je odgovoran za takvu izdajničku saradnju i prema odgovornim licima treba postupiti, kao što se postupa protiv onih koji služe neprijatelju srpskog naroda;

2. Činjenicama, dokumentima je dokazano da su i same rukovodeće ličnosti iz vojno-četničkih odreda imale preko nekih lica redovne kontakte i s Nemcima i s Italijanima. Objasniti tre-

ba srpskom narodu, kakav su cilj imali ti kontakti i kakve garancije ima srpski narod da do takvih kontakta više neće doći;

3. Činjenica je da je 360 partizana, koji su bili zarobljeni od vojno-četničkih odreda **u** Gornjem Milanovcu i nekim drugim mestima, bilo predato Nemcima u Valjevu, ma da se zna, kakvoj su strašnoj sudbini time izloženi. Treba pronaći krivce za taj zločin i kazniti onako kako takvi zločinci zaslužuju;

4. Činjenica je da su neki ljudi iz redova vojno-četničkih odreda zverski postupili sa Srbima, partizanima i njihovim porodicama, koje su zarobili (Kosjerić, Ljig itd.). Treba pronaći te zveri i kazniti ih onako kako takvim zločincima dolikuje;

5. činjenicama je dokazano, da su vojno-četnički odredi povučeni sa svih frontova protiv Nemaca, dok su partizani na tim frontovima ostali, odbili sve pokušaje nadiranja okupatora i sačuvali oslobođenu teritoriju od neprijatelja. Treba dati jasne garancije, da će ubuduće biti front protiv okupatora jedini naš front i da će tome frontu biti posvećene sve naše vojne, ekonomske i moralne snage.

Pozdravljajući sporazum, koji je ovih dana potpisan, partizani istovremeno traže, da se na gornja pitanja pozitivno odgovori i da se u zajedničkoj borbi protiv okupatora povrati ono poverenje, koje je bilo izgubljeno u krvavom bratoubilačkom sukobu u toku meseca novembra. A to će biti najbolja i jedina moguća garancija iskrenosti u potpisanom sporazumu.

Ako stvari budu takve, onda će potpisani sporazum biti od najvećeg značaja. Okupator je jak i srpski narod mora da okupi sve svoje snage. Treba, prema tome, učiniti sve što je moguće, da se u toj borbi mobilise sve, što je bilo u kojoj formi spremno, da se iskreno bori protiv okupatora. Sporazum će ojačati moralnu snagu srpskog naroda u borbi portiv okupatora, učvrstiti ono moralno jedinstvo, koje je u takvoj krupnoj borbi neophodno potrebno i konačno, sporazum će ojačati oslobodilačke snage srpskog naroda i u odnosu prema saveznicima u međunarodnom merilu. On će omogućiti čvršće povezivanje sa Sovjetskim Savezom i s Velikom Britanijom u našoj zajedničkoj borbi protiv Hitlera. A ta činjenica nam odlučnije otvara perspektivu vojnog ojačanja našeg fronta protiv Hitlera i Musolinija.

U tome smislu je, dakle, sporazum važan i krupan korak dalje u pravcu konačnog oslobođenja srpskog naroda od jarma okupatora.

L

(Borba br. 17, od *22* XI 1941)

br. 88

izveštaj „borbe" od 22 xi 1941 god.
o borbama kod uba i koceljeva

VELIKI PORAZ NEDIČEVACA NA RUDNIKU

Posavski odred posle niza velikih pobeda nad Nemcima i nedičevcima - zabeležio je još dva značajna uspeha.

Prva bitka se vodila iznad samog Uba. Tu je naišao jedan odred od hiljadu Nemaca. Posavski odred je dan ranije najurio jedan nedićevski odred od 300 ljudi. Nemci su prvo na prevaru ubili druga Dušana Danilovića, političkog komesara bataljona, poznatog sindikalnog funkcionera iz Novog Sada. Naši su odmah krenuli u napad. Komandovao je seljak-narednik Života Ilić, koji se vrlo hrabro borio, sve dok niie ranjen. Mi smo napadali s četiri čete. Bitka se vodila ceo dar., a odlučena je pred mrak žestokim našim jurišem. Nemci su se razbežali. Neki su se skrivali po jendecima i stavljali šlemove na glavu. Prema tačno proverenim podacima kroz Ub je provezeno 93 nemačka leša. Pećančevi i Nedićevi ljudi su imali oko 30 mrtvih. Neprijatelj nije imao ni tenkova, ni artiljerije. Mi smo izgubili 3 druga, a četvorica su ranjena.

Žestoka se borba vodila na frontu između Koceljeva i Kamenice, koji je bio dug skoro 15 kilometara. Dve hiljade Nemaca krenulo je u nameri da nas unište. Bili su bez tenkova s nešto malo artiljerije. Stalno smo se tukli u povlačenju. Držimo položaj, otvaramo vatru, pa se posle hitro prebacujemo na drugi položaj. Veza između pojedinih naših jedinica sjajno je funkcionisala. Teren je bio idealan za ovu našu taktiku. Puštali smo Nemce da prilaze na 30—40 metara, a zatim otva-

rali ubitačnu vatru. U ovim borbama nemamo tačne podatke o gubicima neprijatelja, ali se oni računaju preko sto mrtvih. Nama je poginulo sedam drugova.

Ova se bitka vodila na dan 7 novembra. Svi drugovi su se trudili da baš tog velikog dana pokažemo našu snagu. U tome su zaista uspeli.

Neprijateljska avijacija posle ovog poraza na sve moguće načine pokušavala je da nas pronađe. Uspela je da nas izvidi u Peckoj. Otpočelo je teško bombardovanje. Zatim je nastalo mitraljiranje. TVi smo izgubili jedanaest drugova, a šesnaest je ranjeno.

(Borba br. 17, od 22 XI 194))

br. 89

saopštenje vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije od 26 xi 1941 god.

VELIKI PORAZ NEDIČEVACA NA RUDNIKU

Položaj, 26 novembra

Vrhovni štab Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije saopštava:

20 o. m. izdajničke nedićevske bande su, uz pomoć avijacije, izvršile napad na naše položaje na Rudniku. Ovaj napad slomio se pred snažnim otporom partizana.

Privukavši nove snage, nedićevci su izvršili nov napad od Belanovice prema Rudniku 23 i 24 o. m. Naše snage bile su prinuđene da se trenutno povuku pred brojno nadmoćnijim neprijateljem.

25 o. m. partizanske snage su sa svojih novih položaja prešle u opšti protivnapad. Posle žestoke bitke u toku ovog kao i sledećeg dana, naši odredi su potukli nedićevske bande, potpuno ih razbili i odbacili s Rudnika prema Belanovici.

U ovoj borbi nedićevski izdajnici imali su znatne gubitke u mrtvima, ranjenima, zarobljenicima i ratnom materijalu. Među poginulima koje su ostavili na bojištu nalaze se i dva petokolonaška oficira — jedan kapetan i jedan poručnik. Zaplenjena je veća količina municije i životnih namirnica, koju su

ovi banditi u svome paničnom bekstvu ostavili za sobom. Medu zarobljenicima koji su privedeni nalaze se osim nedićevaca i 11 četnika organizacije Draže Mihailovića koji su izjavili da su po naređenju svojih starešina već duže vremena sarađivali s nedićevcima na tom sektoru.

(Borba br. 19 od 27 XI 1941)

br. 90

izveštaj „borbe" od 27 xi 1941 god. o zločinu četnika kod br4jića

TRIDESET I TRI DRUGA I DRUGARICE SVIREPO UBIJENI KRAJ BRAJIĆA

U okolini sela Brajića streljano je 17 drugarica, lekarki i bolničarki, kao i 16 drugova, mahom ranjenika. Iz te grupe se spasla jedino radnica Leposava Lukić. Ona je ranjena u ruku i ovih dana je stigla u jedan grad na oslobođenoj teritoriji. U nevezanom razgovoru ova devojka kaže:

— S drugovima i drugaricama iz Posavskog i Kosmajskug odreda bili smo upućeni na oslobođenu teritoriju. Bilo nas je 33. Drugovi su bili većinom ranjenici i lekarski preporučeni za bolnicu.

Do Ljiga smo došli kamionom. Tu nas dočekaju četnici vatrom iz pušaka. Zatim su se izvinili objašnjavajući da je nesporazum. Pustih su nas da tu održimo miting i prenoćimo. Zatim smo krenuli preko Mionice za Gornji Milanovac. U Mionicu smo stigli uveče. Tu su nam oduzeli oružje, izvršili pretres i priveli ravnogorskom štabu.

U štabu su nas dočekali neprijateljski i grubo. Odmah su nam saopštili da će devojke pustiti, a drugove streljati. Mi smo odbile da se odvojimo od drugova, te su nas sve zajedno poveli za Ravnu Goru. Pošli smo za Brajiće. Često su nas gonili da trčimo. Stalno su nas kinjili. Često udarali kundacima. U Brajićima nas dočekuje ađutant Draže Mihailovića i kaže:

— Šta to groblje vodite sa sobom, što ih niste pobili!

Zatim nas vode u selo Teočin. Tu smo prenoćili u jednoj kafani. Pritom su izvršili pretres-otimačinu. Skinuli su nam

sve toplije odelo, obuću, satove i odveli nas u selo, mislim da se zove Klaonice. Tu su nas strpali **u** jednu jarugu sa šipražjem — drugarice su posedale. Četnici su počeli da se dogovaraju zviždanjem. Jedna grupa iza nas počela je da pucn. Na to su i ostali prip<ucali na nas bez ikakve prethodne pripreme.

Mnoge su drugarice pevale. držeći se hrabro. Ja sam ranjena u ruku i odmah sam legla. Napravila sam se da sam mrtva. Kada je pao mrak, izvukla sam se iz jaruge i pobegla.

Kohko znam u toj grupi su bile ove drugarice i drugovi: Vuja Oljača, Olga Jojić, neka Boba. doktorka Loti Ebl, neka doktorka Olja, visoka, plava, zatim komandant Kosmajskog odreda Todorović s drugaricom. Ostale drugove i drugarice ne znam. jer su bili iz drugih odreda.

Borba br. 19, od 17 XI 194O

br. 91

pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju okružnom komitetu kpj za požarevački okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta od 9 xii 1941 god.

OK u P.i i ĆORI

Dragi drugovi,

Za ovo vreme otkad niste dolazili ovamo vodile su se velike borbe po celoj Srbiji. Očekujemo od vas detaljan izveštaj za proteklo vreme, jer su se sigurno i kod vas vodile borbe, a ponešto se verovatno i promenilo.

Prema još nepotpunim podacima stanje u zapadnoj Srbiji izgleda ovako: krajem prošlog meseca jake nemačke snage su napale na oslobođenu teritoriju. Centar napada je bio čačak — Užice. Mi smo imali velike snage na tom terenu, jer su se pre toga već odredi iz centra Šumadije povukli prema granici oslobođene teritorije. Velikim snagama fašisti su uspeli da zauzmu čačak i da dođu do Užica. Borbe su bile jake, a i sad S3 vode oko Užica i po okolini. Naši su davali jak otpor, gubici nam nisu velikf. Naši su uspeli da se brzo prilagode i da se razbiju u manje grupe koje i dalje vode borbu. Ponavljamo da o značajnijim i većim gubicima do sada ne znamo, a sigurno je da fašisti nisu uspeli da nas razbiju, da razbiju borbenu moć naših odreda. Okupator je očekivao da će napadom na oslobođenu teritoriju likvidirati s partizanima. On se prevario, jer smo se mi već prilagodili novim uslovima za nastavak borbe.

[1] Požarevac

Uloga bandi nedićevaca, ljotićevaca i pećančevih bila je da idu za Nemcima i da pljačkaju ono što ovi već nisu opljačkali.

Neposredno pre napada Nemaca na naše, neki banditi Draže Mihailovića napali su nas kao po dogovoru na celoj liniji oslobođene teritorije. Mi smo imali sa Dražom sporazum i ti isti odredi, koji su naše napali dan pre toga su se zaklinjali na vernost sporazumu. Najteže smo gubitke stvarno imali usled njihove izdaje. Ali nisu nas svi Dražini napali. Jedan deo njegovih odreda se odmah priključio našima, drugi se predao u toku borbe s našima, a ostali deo je izvršio taj napad priključujući se Nemcima. O samom Draži ne možemo ništa pouzdano reći zasad, dok ne dobijemo više podataka. Svakako da on nije iu tome svemu čist. Taj događaj je razvezao čvor koji nas je davno mjučio: da se vidi koji je od njih stvarno za borbu, a ko za službu okupatoru. Pošteni i iskreni rodoljubi ostali su dosledni sporazumu i saradnji s nama ih su potpuno prišli nama, a ostala banda se pokazala kao obične sluge okupatora. Stanje u drugim odredima je dobro. Oko N.[1] i L.'- se partizani vrlo dobro bore, naročito uspešno onemogućavaju saobraćaj okupatoru. Oko Z.[3] su naši nešto razbijeni, ali se organizuju i nastavljaju borbe.

Kad dobijemo izveštaj od vas, odgovorićemo vam opširnije. Sad vam naglašavamo sledeće. Učinite sve da partisku organizaciju učvrstite i proširite tako da povlačenje odreda ili kaznena ekspedicija ne mogu da prekinu kontinuitet u radu. Stvarajte i podižite rukovodstva u ćelom okrugu, koja će moći da odole progonima okupatora i policije, koja će moći da održe povezanost partiske organizacije u svim prilikama. Postaviti široko politiku raspodele kadrova. Ne bojte se podizanja mladih, ali Partiji odanih drugova.

Zbog većih snaga neprijatelja, koje se nalaze na vašoj teritoriji, zbog izdaje Dražinih i zbog zime, koja bi mogla da ometa kretanje i dejstvo odreda, povećajte budnost do maksimuma, stvorite čvrste punktove, na koje možete da se oslanjate i u najtežim momentima, prilagodite za te prilike formacije (jačine odreda) održavajući njihovu čvrstu povezanost, tako da ni u jednoj prilici ne budu vaši odredi napadnuti, već da oni iznenada i brzo napadaju ne dozvoljavajući neprijatelju jače koncentracije ili pokušaje da opkole vaše odrede. Vaša čvrsta povezanost s narodom biće vam najbolja zaštita od neprijatelja, a najjača pomoć ni borbi protiv okupatora i njegovih slugu.

[1] Niš
[2] Leskovac
[3] Zajačar

Potrebno je da budete povezani s odredima oko Z. Imate **li** mogućnosti da to učinite?

Kako stojite s novcem? Mi možemo da vas pomognemo materijalno, da vam pošaljemo novac kojim bi snabdeli najnužnije potrebe odreda (odelo, obuća i dr.). Zato nam javite koliko bi vam novca trebalo.

Idiućeg puta pošaljite pored ovog kurira, koji je sad bio, još jednoga da bi osigurali sigurnu vezu, jer mi sad primamo samo ako ga lično znamo, a ne na javku. Mi bismo tako upoznali i vašeg drugog kurira, tako da bi oni mogli da se smenjuju. Uvek treba da imate jednog ni rezervi. Ovaj vaš kurir zna kako će nas naći. šaljemo vam materijal za umnožavanje. Šaljemo drugu Ćori kaput i džemper i 6.000 din., pošto do sada nije ništa dobio. Još su tu i neke druge stvari za odred.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

9 decembra 1941 god.

PK

br. 92

zabeleške ive lole ribara, člana ck kp.i i člana vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije od decembra 1941 god.

II POSAVSKI (BEOGRADSKI) BATALJON

142 ä 38 metaka
11 p.mitr. ä 400

Komandant:	Miladin Ivanović, učitelj iz Danilovgrada, 35 g., u odredu od avgiusta — vodnik, kom. čete, kom. bataljona, član KP od marta 1940 g.
Zam. kom.:	Dobrivoje Cvetković, iz Draževca, seljak, 40 g., u odredu od početka, član KP 1 godinu. Bio partizan i zam. kom. čete.
Politkom:	Ljupče — otsutan (radnik).
Zam. politkoma:	Miladin Petrovič, student iz Konatice, 22 g., u odredu od 2 VHI, član KP od IX 1940 g. Bio politdelegat i kom. čete.

I četa:

Komandir:	(Veljko) Pavle Ilić, inž. kapetan iz Brusnika, u odredu od početka avgusta, kom. čete, oficir u štabu.

[1] Zabeležke su pravljene u Sandžaku, posle povlačenja dela partizanskih snaga iz Srbije. Zabeleške nisu pronađene u celini (Prim, red.)

Zam. komandira:
Politkom: **Miša šterk,** student iz Bačke, 28 g., u odredu od 14 IX, član KP od 1936 *g.* Bio desetar i prekom.

II četa:
Komandir: **Dušan Šajatović,** železn. čin., u odredu od 14 IX — kandidovan za KP.
Politkom: **Švabić,** radnik, 23 g.,^u odredu od 20 X, član KP od **marta** 1938 g.

III četa:
Komandir: **Siniša Nikolajević,** int. por. iz Bgrd., u od**redu od 10 IX.**
Politkom: **Dobrivoje Pešić,** radnik iz Pećana kod Bgrd., u odredu od početka, član KP od maja **1940.**

Upućeni za Varoš[1]
12 XII

KOSMAJSKI ODRED

121 ä 25 (20 Bosna)
12 p. mitr. a 100 7 škart?
50 bombi
1 bacač-neispravan

Privr. komandant: **Ugrenović Dušan,** akt. narednik, u odredu od 13 X, kandidovan za KP. Bio kom. čete.
Zam. komandanta: **Ivković Ljubomir,** seljak iz Kosmaja, u odredu od početka, član KP od pre dve godine. Bio zam. kom. čete, kurir, zam. kom.
Politkomesar: **Doka Jarac.**
Zam. politkoma: **Dura** Gajić[2], metalac, iz B. u odr. od 17 VIII, član KP 1,5 g. dana.

I četa:
. **Blažo Nikolić,** u odredu od X, priv. čin., član KP.
Politkom: Sava Stefanović, radnik, u odredu od 1 VIII. član KP 1 g.

II četa:
Komandir: Milan I<azarević, seljak, u odredu od 17 VIII.

[1] Misli se na Novu Varoš.
[2] Đuro Gajić, poginuo 1941 g. kao član MK KPJ za Beograd (Prim, red)

Politkom: Smajo Ruftegović, radnik, iz B., u odrodu od 4 meseca, član KP 1 g.

KRAGUJEVACKI ODRED

Kom. odreda: Raja (otsutan s ostatkom).

Zam. komandanta: Vojislav Radić, metalac, star 40 g. iz Kragujevca, član KP od pre godinu dana, u odredu od osnivanja, dosad kom. bataljona.

Politkom: Dragan Pavlović, int. star 33 g., iz Beograda, član od 1935, osuđivan 2 godine, imao razne part, funkcije.

Zam. politkoma: Sava Radojčić, radnik-met., iz Krag., čl. KP 2 g.

I četa :

Komandir: Milovan Ivković, metalac, star .36 g., čl KP od pre 4 meseca, dosad kom. čete.

Zam. kom.: Radomir Đurić, metalac, star 36 g., 61. KP, osuđivan 1,5 g.

Politkom: Janković Dimitrije, int., star 22 g., član KP od pre 2,5 meseca.

II četa:

Komandir: Stanojlović Momčilo, vazd. poručnik, star 25 g., iz Kragujevca, član KP 4 meseca. Dosad komandant III bataljona.

Zam. komandira: Ljubiša Veselinović, železn. činovnik, čl. KP

Politkom.: Radovan Mieović, metalac, star 23 g., iz Krag., član KP 7 meseci.

OAČAK — na čelu s Jevtićem, delovi:

V ljubićka četa: 65 ljudi ä 80 metaka
3 p.m. ä 500
40 bombi.

Komandir: Tanasković Rajko, akt. oficir, 23 *g.*, iz Preljine, 5 meseci u odredu, član KP 1 g.

Zam. kom.: Vojin Jovanović, seljak iz Prislonice, 28 g„ u odr. 5 meseci, član KP isto.

Politkom: Milošević Srećko, student iz Prislonice u odredu 5 meseci, čl. KP 1 g.

Zam. politkoma: Branko Mandić, student, 20 g., u odredu 5 meseci, član KP 1 g.

I TAKOVSKA: 42 ä 77
1 p.m. ä 14 okvira.
19 bombi

Komandir: Momir Tešić, narednik morn., 30 g., iz Donje Vrbave; u odredu od početka, član KP istog doba. Bio zamenik politkoma.

Zam. kom.: Milan Rakić, mehaničar, 22 g. Bio kom. čete. u odredu od početka, skojevac.

Politkom: Radovan Grković, student, 27 g., u odredu od početka, član KP 7 meseci.

Zam. politkoma: Radisav Milovanović, radnik, 46 g., čl. KP 1 mesec, u odredu 4 meseca.

I CETA I BAT. POSAV. ODREDA:

68 ljudi

Komandir: Aleksandar Rašković, radnik, 36 g., iz Zabrežja, član KP od pre mesec dana. U odredu 3 do 4 meseca. Bio vodnik sad komandir.

Zam. komandira: Živojin Nikolić (Žoja), seljak iz Stublina, star 30 g., član KP od pre 2 godine, u odredu od početka. Bio vodnik i komandir.

Politkom.: Štagljar Ivan, int., iz Sarajeva, star 26 g., član od pre mesec dana, u odredu od juna (5 meseci).

Zam. politkoma: Bo, ićM.lisav, radnik iz Ljubinića, star 19 g., u odredu od 16 jula, član KP godinu dana. Bio odg. po Skoju i politdelegat u vodu.

Odred upućen u N. Varoš 11 XII 41 u 10 h

RACANSKA ČETA II ŠUMADISKOG

63 (3 drugarice) 10 or.

Komandir: Dušan Ilić, akt. peš. narednik, 30 g., u odredu 2,5 meseca.

Zam. komandira: Milan Živić, seljak iz...[1] 22 g., u odredu skoro, član KP 2 meseca.

Politkom: Dra,g. Đorđević, radnik iz Boničine, 22 g., u odredu od početka, član KP od aprila 1941 g.

S njima politkom. odreda Tasa.

I ŠUM. ODRED »MILAN BLAGOJEVIĆ«

Komandant: Milan Ilić
Politkom: Žakula

Nečitko u originalu (Prim, red.)

I četa (45 + 17 Moravaca = 62—2 drug.)

Komandir: Veljko Tomić, student, u odredu od 22 juna, služio vojsku —< p. poručnik. Bio komandir čete i mesta na Rudniku, zatim kom. bataljona, star 33 g., iz Šavnika, član KP od 1935, aktiviziran u odredu.

Zam. komandira: Jovan Vasiljević, akt. marinski oficir, star 22 g., iz Mladenovca, iz trgovačke porodice u odredu od 7 septembra na Rudniku, kandidovan za KP pre 20 dana.

Politkom: Kojica Đukić, učitelj iz Mladenovca, star 29 g., iz Mladenovca, u odredu od 29 oktobra, član KP od juna.

Zam. politkoma: Sima Benvenisti, student iz Bgrd., 23 g. star, član KP od pre 4 meseca (bio u SKOJ-u od 1935, pa se bio pasivizirao), u odredu od 1 avgusta.

II četa: 54

Komandir: Džingalašević Stanko, int., 28, iz Kladova član KP od 1937 (1935), u odredu od 4 VIH.

Zam. kom.: Boško Popović, trg. pomoćnik, 31 g., iz Gospođinaca, u odredu 4,5 meseca.

Politkom: Dača Stankovi«, radnik iz Krag., star 21 g., član KP od pre 5 meseci, u odredu od 8 VII, dosad bio polit. kom. I bataljona.

Zamenik: Miodrag Tošić, radnik iz Aranđelovca, star 44 g„ član KP od pre 5 meseci, u odredu od 11 VII, bio politkom. čete.

PRIMEDBA: žakula sa III bat. od 100 ljudi ostao na terenu. Zadatak odreda da se pri povratku spoji s njim.

II ĆETA TAKOVSKA: 35 (4- 2) ä 30 metaka.
1 av. mitr. 30 met.
20 bombi.

Komandir: Tadija Andrić, aktivni podoficir, 22 g., iz Bgrd., u odr. od početka, član KP 5 mes. Bio desetar i vodnik.

Zamenik kom.: Momčilo Lazić, seljak, 28 g., u odredu 4 meseca.

Politkom: **Isailo Todorović,** seljak, 28 g., u: odredu od formiranja, član KP 14 **meseci.**

Komandant bataljona: Predrag Jevtić, priv. čin., 27 g., iz Gornjeg Milanovca, u odredu od 13 jula. Član KP godinu dana. Bio komandir Drag. čete, kom. Tem. bataljona i sektora Milanovac.

Politkom: Dragoslav Mutapović, agronom, 29 g., u odredu 2 meseca, član KP od 1936.

Ove snage upućene su u N. Varoš, shodno naređenju, 12 XH 41 u 8 h.

I — KRAGUJEVAČKI ODRED:

Prisutni v.d. polkoma Mijalko i kom. I bat. — Komandant odreda Raja i zam. polkoma zagubili se usput.

Odred imao u sastavu 3 bataljona — 450 ljudi. Poslednjih dana pred povlačenje vodio niz borbi protiv neprijatelja u pravcima Kragujevac, Jagodina i Kraljevo.

Posle nepr. ofanzive na Knić izvešteni od Ratka Mitrovića iz čačka da se povuku u pravcu Požege. Na tom putu upali u četničku zasedu od 10—15 ljudi koja ih je razbila.

Došli u dodir sa Zlatiborskom četom na Jelovoj Gori, a u Šljivovici sa Tamnavskim bataljonom Čede Minderovića (oko 400 ljudi) koji je bio u dobrom stanju i za povratak na teren odmah. Naredbu za dolazak I i II zlatiborske protumačili i za sebe,

U Radojnju došlo od Krag, odreda:

I bat:.	**1 četa — 42 (bilo 70)**	**Ostatak: 40**
	2 četa — 47 (bilo 70)	**10 ostalo uz put**
	Zateklih 11	**30 dezertir.**

3 četa — 75 na putu se izgubila s Rajom prema Požezi.

II bat.: 3 čete — ostale u borbi kod Ljuljaka s komand, prof. Milenkovićem i polkomom Janićem.

III bat.: 1 četa — 18. Ovde sa kom bataljona, 2 četa — zajedno s ostatkom 1 č. sa Rajom se izgubila na putu za Požegu.

Obuća: 10 bosih, 20 upola;

Odeća: slaba. Veš: slabo. Novac: 8.000 din.

Za Raju misle da ie sa ostatkom odreda skrenuo ka Guči.

Svega na licu: 118 ljudi s puškama i po 80 metaka,
2 laka mitraljeza sa po 1000 metaka,
3 p. mitr. sa po 7 rafala
200 bombi.

Nalaze se koncentrisani u Rutošu sa oko 20 iz pom. odr.

— ostatak s Brkom, mrt. instruktorom.

I SUMADISKI: Prisutni — komandant odreda, kom. I i II bat. Dugalić i Tomić, polkom. I bat. Žakula sa m bat. od ranije odvojen od njih i nisu se više nalazili.

Oko Rudnika imali 120 lj., a s Žakulom IQ bat. 110 ljudi. — Posle pada Milanovca nastalo povlačenje. Komandant I šumad. predlagao povratak na teren u Savincu, a bih su protiv toga: Jevtić, Jarac, Miladin Posavski, Vera Crvenčanin. — Optužuju Rakića za višestruko panikerstvo.

Na licu: I bat.— 55 (od ca> 100—34 izb. iz stroja u Bel., ostalo posle).

II bat. — 45 (od ca 250 posle Junkovaca Sv. 100 ostalo 75; dosta žrtava i dezertiranja i posle stradao u Milanovcu od Dražinovaca).

2 četa na t.?

III bat. je s Žakulom o njemu nemaju podataka.

Naoružanje: 5 p.m.: —• 1 mg. — municija dobro. Pušč. municija ä 50 metaka, 45 bombi.

Veljko Tomić se čudi zašto smo se povukli s Rudnika, posle ne više od 100 ispucanih metaka. — Žali se na Jevtića i povlačenje. Obuća: 35 bosih, veš: slabo. **Fin.** 23000 din., 5700 leva, 1200 drahmi. 200 lira.

Zdravstveno stanje loše: vaši, kožne bolesti, opšta iznurenost. Disciplina itd. na ćelom putu loša.

Verovatno cca (cirka) —'oko (Prim, **red.)**

I RAČANSKA ČETA **II ŠUMADISKOG:** Prisutni komandir i politkom.

Na licu 60 ljudi sa ä 50 metaka,
4 p.m. sa odg. rafalima,
25 bombi.

Finansiski: 45.000 din. Smešteni sa I šumadiskim.

Moral dosta slab.

KOSMAJSKI ODRED: Prisutni zam. komandanta, polkom Doka, komandiri i polkomi četa. —• Komandant poginuo na putu.

Na licu: 120 ljudi u 3 čete (od 147 ä 30 pušč. met.
10 p. mitr. ä 5 okv. (100).
1 bacač mina sa 4 granate,
1 tromblon,
40—50 bombi.

Na terenu Gračanskog sreza ostale 2 diverzione grupe. Direktivu za Sandžak dobili iz **Zaglavka,** kuda su slali kurire nekom »odg. čoveku« iz Štaba.

Vera Crv. tvrdila: da je direktiva — Sandžak.

Vera i Mirko — bivši u izviđanju javili da su naši u Radojnji.

7 dezertera u odredu — hteli i otišli kući.

Disciplina marša, moral, čvrstina kom. kadra — slabi. Sadašnji moral već bolji.

Traže: obuću, odeću, municiju.

Pitanja Bosanaca (njih oko 20 dobrih boraca).

Pojačanje komandnog sastava — oprema (obuća!).

Finansije: oko 16.000 dinara.

Smešteni u prvim kućama u Vranešu.

IZ ČAČ. ODREDA:

I četla Ljubićkog i 2 četa Takovskog bataljona — Prisutni Jevtić (komandant Trn. bataljona) i komandni sastav.

O putu: uglavnom isto.

Na licu:

5. č. **Ljub.** bat.: 65 (od 120 s Rudnika) ä 50 m. 3 p.m.

1 č. Tak. bat.: 42 (od 175—strad. u Mil.) ä 40 m. 1 p.m.

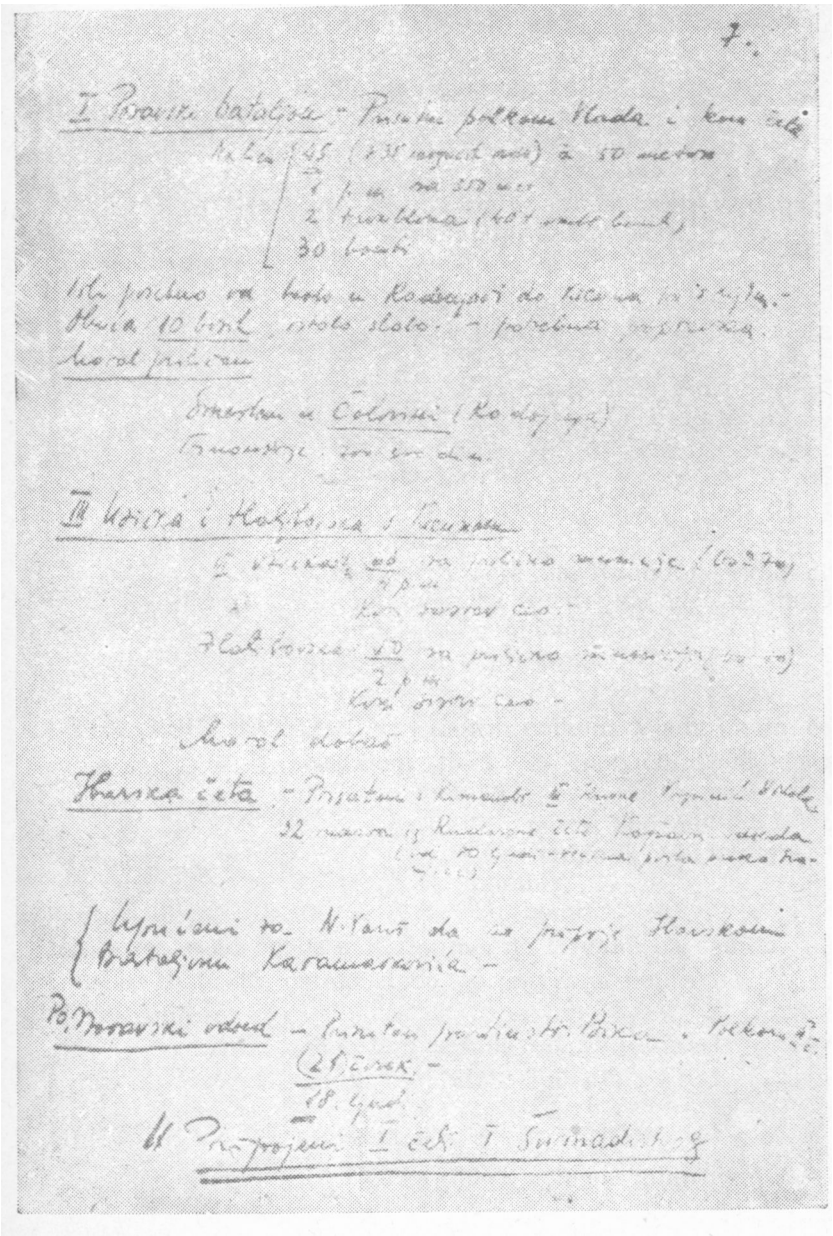

Fotokopija sedme strane dokumenta br. 92

2 č. Tak. hat: 37 (2) (od 80 — razb. oko Mil.) ä 30 in.
1 av. mitr.,
bombe: 120+40+40
Finansije: 9000 din.
Svega ljudstva: 141
Odeća, obuća, veš!
Smešteni u Lekovića kućama.

POSAVCI: II bataljon (beogradski): komandant, v. d. polko ma i komandni sastav četa.
0 putu: uglavnom isto.
Na licu: 142 ä 35 metaka, u 4 čete.
11 p.mitr. — sa ä 200 metaka
Bombi 50—70 (?)
Finansije: 3000 din.
Na putu: moral slab, 11 dezertera.
Obuća, odeća, veš itd.
Bolesti kožne.
Vera: o demoralizatorskoj ulozi dve devojke.
Komandir I čete na Rudniku: »kad dođe kom. sektora recite da se ne možete tući« — u obilasku.
Smešteni **u** Vranešu.

1 POSAVSKI BATALJON: Prisutni polkom. Vlada i kom. četa.
Na licu: 45 (+35 mogućih ovde) ä 58 metaka.
1 p.m. sa 350 met.
2 tromblona (40 trombl. bombi),
30 bombi.
Išli posebno od borbe u Radonjači do Krcuna pa s njim.
Obuća: 10 bosih, ostalo slabo — potrebna popravka.
Moral priličan.
Smešteni u Čolovini (Radojnja)
Finansije: 200—300 din.

III UŽIČKA I ZLATEBORSKA S KRCUNOM
IHUžička: 63 sa prilično municije (60—70)
4 p.m.
Kom. sastav ceo.

Zlatiborska: 50 sa prilično municije (60-70)
2 p. m.
Kom. sastav ceo.
Moral dobar.

EBARSKA ČETA: Prisutni: komandir III ibarske Krpinić Nikola.
32 rudara iz Rudarske čete Kopaon. odreda (od 80 ljudi — većina pošla preko Ivanjice).

Upućeni za N. Varoš da se pripoje Ibarskom bataljonu Karamarkovića.

POMORAVSKI ODRED: Prisutan partinstr. Brka i polkom. **n** č.
(21) čovek.
18 ljudi.
Pripojeni ! četi I šuniadiskog

BR. 93

pismo okružnog komiteta kp.i za valjevski okrug partiskim jedinicama i članovima partije od 20 xii 1941 god.

Pismo **br.** 3

SVIM PARTISKIM RUKOVODIOCIMA I SVIM ČLANOVIMA PARTIJE

Dragi drugovi.

Otpočela je veličanstvena ofanziva Crvene armije. NemaČKć fašističke horde otstupaju na Istočnom frontu pod smrtonosnim udarcima Crvene armije. Čitavi krajevi Sovjet. Saveza, koji su bili porobljeni, već su oslobođeni ili se oslobađaju.

Ova ofanziva Crvene armije ima sudbonosan značaj za porobljene narode Evrope, pa i za naš narod. Nastupanje Crvene armije-**osloboditeljice** najavljuje skori poraz nemačkih imperijalista i oslobođenje podjarmljenih naroda Evrope. Vi znate, drugovi, da naš narod teško može saznati za taj najveći događaj, ako ga mi, naša Partija, ne obavestimo. Zato OK poziva sve vas, drugovi, da organizujete u svakom mestu, gde ima mogućnosti, zborove i mitinge, na kojima ćete narod obavestiti o značaju ofanzive Crvene armije. Za održavanje ovih mitinga najviše mogućnosti imaju članovi Partije u partizanskim četama, pa od njih OK i očekuje da održe najveći broj mitinga kako u četama, tako i u selima kuda čete prođu.

Nalaže se svim članovima Partije i partizanskim jedinicama, da najsavesnije prouče pismo OK br. 2 i da ulože napore da se u njemu izloženi nedostaci u našem partiskom radu što pre otklone.

Glavni nedostatak naših partiskih organizacija jeste slaba politička izgradenost naših kadrova. OK će zato ubuduće najveću pažnju posvetiti tome pitanju. Dužnost partiskih jedinica je da sa svoje strane doprinesu sve da svoje članove što više politički vaspitaju i uzdignu. U tu svrhu obavezno je da se sav partiski materijal koji bude stizao od OK najsavesnije i na vreme proradi na sastancima partiskih jedinica. Jedino solidna izgradenost i stalan teoriski i praktičan rad mogu nam biti garancija da ćemo sve zadatke koji se postavljaju pred nas uspešno izvršiti. Lenjin je rekao: »Bez revolucionarne teorije ne može biti ni revolucionarnog pokreta.«

U pismu OK br. 2 već je naglašena potreba podizanja političkog nivoa partizana. Još jednom podvlačimo značaj i neophodnost toga rada. Pred sve partiske jedinice postavlja se kao zadatak obavezno održavanje četnih sastanaka najmanje jedanput nedeljno. Detaljnija uputstva za ove sastanke dobiće politički komesari od političkog komesara odreda.

Približuje se 1 januar 1942 godine, dan kalendarske Nove godine. Potrebno je taj dan obeležiti po četama. 1941 godina donela je niz krupnih događaja, a na početku 1942 godine naziru se obrisi još krupnijih i značajnijih događaja, u kojima će Komunistička partija imati da odigra veliku i odgovornu ulogu.

Zato je potrebno, da se našim drugovima partizanima detaljno objasne i događaji, kako oni koji su protekli, tako i oni koji se predviđaju, da im se naročito ukaže na zadatke koji očekuju partizanske odrede. OK će svim partiskim jedinicama po četama za dan 1 januara poslati referat o političkim događajima u svetu i kod nas, a partiskim jedinicama ostaje da obavezno pripreme u svojim četama doček Nove godine, na kome će pored čitanja pomenutog referata biti i drugog zabavnog i kulturnog programa (pesama, igara i dr.). Za ovaj drugi deo programa partiske jedinice treba da se same unapred pobrinu.

Drugovi, u nedostatku druge naše štampe počeo je da izlazi »Partizan«, organ valjevskih i podrinjskih partizana. Potrebno je da »Partizan« izlazi najmanje tri puta mesečno, a to će se postići jedino punom i stalnom saradnjom svih četa. Odgovornost za stalne dopise za »Partizan« pada na partiske jedinice po četama. Od sada, drugovi, shvatite kao dužnost i direktivu, da jednom nedeljno šaljete dopise (o borbama, događajima u pozadini, priredbama u četi, aktuelne članke i dr.) za »Partizan«; dopise šaljite preko stalnih kurira političkom komesaru odreda.

Kuiturna sekcija pri štabu odreda više ne postoji. Zato drugovi, part, jedinice moraju od sada preduzeti na sebe organizovanje celokupnog kulturnog rada i života u četama. Partiske jedinice u ovom poslu moraju imati inicijativu (sami pravite skečeve, sastavljajte raporte i dr.); nikako se ne sme dozvoliti da kulturni život, razonoda i zdrava šala zamru.

U pismu OK br. 2 stavljeno je u zadatak svim sekretarima partiskih ćelija da podnose izveštaj o celokupnom radu part, jedinice OK-u 1 i 15 u m. Do sada OK nije dobio izveštaje.

Radi jačeg kontakta OK nalaže da se izveštaji od sada šalju 1, 10 i 20 u mesecu.

Pred nama stoje veliki dani. Moramo sve učiniti da se naša part, organizacija osposobi da reši sve zadatke koji se postavljaju pred nju.

S drugarskim pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

20 XTI 3941 g.

OKRUŽNI KOMITET KPJ
U VALJEVU

br. 94

izveštaj okružnog komiteta kpj za niski okrug od 23 xii 1941 god.

23 **xn** 1941, 11 uveče

Dragi J.[1]

Dobio sam niz pisama od tebe, no sve najedanput, jedno zbog toga što nisam bio ovde, a drugo što kurirska služba ne funkcioniše pravilno, te je sve u dva maha i predano. Odgovoriću ti na niz pitania.

1. Materijal iz Srb.[2] još vam ne možemo poslati iz sledečih razloga: materijal iz Srb. je stigao, ali gs drži kod sebe Rasinski odred. Preduzećemo da se to pitanje likvidira.

2. Za fabriku ovde zasada nemam pregleda, ali ćemo postupiti po direktivi.

3. Još u toku današnjeg dana napisaćemo letak povodom 6 meseci borbe.

4. Slike, koje veliš da si poslao, nismo dobili.

5. O ženi koja nam je poverena na čuvanje staramo se. Izvešten sam da je na sigurnom mestu, ali ću još jednom proveriti.

6. Sva pisma, koja budu dolazila, čitače rukovodeći drugovi, beležiti stvari koje treba sprovesti i pitanja na koja treba odgovarati.

7. U tvome pismu od 19 veliš da ja i Mile[3] ostanemo i dalje, a Miša da dođe. Učinićemo tako odmah. Ja sam danas stigao iz Jablanice i sa Miletom sam se sporazumeo da bi bild korisno za našu part. org. da se nas trojica: ti, ja i Mile, nađemo i održimo jedan sastanak. Njegov je predlog da **ti**

[1] Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiiu

[2] Srbije

[3] Stanimir Veljković — Zele (Prim, red.)

dođeš u Prok.[1], ali ja vidim da je to nemoguća stvar, te ćemo mi u najskorije vreme doći tamo.

8. O tome da veza postoji dva puta. nedeljno, postaraćemo se.

Tražiš kratak jezgrovit izveštaj o situaciji, akcijama i perspektivi. Evo toga:

a) Odred: moral na visini, organizacija vrlo dobra, naoružanje izvanredno (nedostatak je u municiji), borbena sposobnost prilična, **hrabrost na visini,** broj — 180.

b) Akcije: u Blacu je bio Mika Jastreb, pop, četnik, ljotićevac, koji svoja pisma završava sa krilaticom »Sve za fašizam«. koji je bio zarobio one naše drugove. Akcija **je** izvedena. Rezultat: 4 mrtva partizana, 6 ranjenih — to su gubici. Dobici su: oslobođeni drugovi, 30 pušaka, nešto malo municije, jedan puškomitraljez, 60 zarobljenika od kojih 3 streljana, 300 hiljada dinara i oko 30 mrtvih četnika. Borba **je** bila teška, dosada najžešća, jer su neprijateljske snage bile utvrđene i vođene od strane oficira. Partizani su pokazali neustrašivost u borbi, no i nedostatak — nedovoljna organizacija. Pokazalo se da borba uzima takav karakter da je potrebna viša (no dosada) vojna organizacija. Druge akcije: zasede nedićevcima (napad na autobus i juče je negde zarobljeno oko 10 nedićevaca), rušenje mosta na pruzi Doljevac—Kuršumlija, jer se tom prugom počela da služi Nađićeva vojska.

c) Perspektive: napadaji i uznemiravanje grupe, napadaji na nedićevce i uništavanje njihove žive sile i uvlačenje širokih masa u slične akcije.

d) Opšta situacija u Toplici je sledeča: u Prokupačkom i Dobričkom srezu gotovo sve simpatije su na našoj strani, u Kosaničkom oko 60°/o. No i to stanovništvo, koje nas simpatiše, može se podeliti u tri .grupe: Pasjača i Vidojevica — stanovništvo spremno da se bori, prema Jastrebu — da daje dobru podršku, da učestvuje u borbi, no ne u težim akcijama, dok je u Dobriću još slabije — daće samo moralnu i materijalnu pomoć. Četnici su svuda razbijeni, kao i opštinske uprave, još jedino ostaje Kosanički srez sa Kuršumlijom na čelu. Kuršumlija se dobro naoružala, utvrdila i spremila za oođbranu, tako da bi se Kuršumlija zauzela, treba dosta žrtava, no mase nam više to ne postavljaju kao neposredan zadatak. Da bi što veću masu privukli na našu stranu, a i ove što imamo da bismo učvrstili, potrebno je voditi stalno, neprekidno akcije, na pruzi i protiv nedićevaca. Naročito je važno a to si ti dobro napisao, dati konkretne zadatke mesnim desetinama. To bi bili naši zadaci.

[1] Prokuplje (Prim, red.)

U Jablanici su široke mase uvučene u borbu, no nevođenje akcija dovodi do njihovog povlačenja, a vlada i rasplinutost. Treba prilično oprezno raditi da se ne izgubi poverenje masa u našu Partiju, a da se takođe ne zaoštri pre vremena stvar te dovede do sloma. Uslovi za rad su izvanredni, naravno sa puno teškoća.

9. Direktivu, da osiguramo zamene u rukovodstvu, u part. org. i odredima, sprovešćemo.

10. Pošto neprijatelj zajedno napada nas i Jablanicu, to nam se nameće potreba da se ujedinimo i što čvršće organizujemo. Da bi se to ostvarilo, potrebno je imali zajedničko rukovodstvo. Mi smo to rukovodstvo stvorili i ono će fukcionisati dotle dok ga ti ne potvrdiš ili poništiš. Ako ga potvrdiš, onda piši OK u L[1] da to primi k znanju, no naglasi im da to ostane u konspiraciji. To rukovodstvo, štab, izgleda ovako: komandant Čićko[2], operativni oficir — generalštabac... politkom. — Mile[3], jer je popularan za svoj kraj i dosta okretan, obaveštajna služba — Smaja[4] i sekretar Partije — Mika[5]. Kao što rekoh, ovaj štab funkcioniše sve dotle dok ga ti odobriš, izmeniš ili poništiš. Možda će te iznenaditi izbor za komandanta Čićka, no uistinu interes narodne borbe nalaže da on bude na tom položaju; za tu stvar nemamo boljeg čoveka. Od one prošle konferencije on se mnogo popravio.

11. Što se tiče poruke drugova iz PK o mome odlasku, moja je velika želja da ostanem ovde i želeo bih da to dostaviš, naravno ako je interes naše Partije da napustim ovaj sektor, to je druga stvar. No opet naglašavam moja je velika želja da ostanem. Ovde sam upoznao teren, ljude, prilike, pa i stanovništvo. S druge strane imam volje, a pokazao sam i uspehe u vojničkom radu (vojno-političko). Tako mi se čini da bih ovde bio najkorisniji, jer drugi da dođe, dok uđe u posao, upozna ljude, a i veštinu u ratovanju, svakako da će unekoliko zastati naša borba. No to je poznato i drugovima gore; glavno je ovde moia želja, a i uspeh. Ovog momenta napravih smo planove akcija na koje ćemo odmah pristupiti.

S drugarskim pozdravom

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M.[5]

[1] Leskovac
[5] Ratko Pavlović
[2] Stanimir Veljković — Zele
* Vasilije Smajević
* Sreten Mladenović (Prim, red.)

BR. 95

izveštaj pokrajinskom komitetu kpj za srbiju sa područja toplice i jablanice od 29 xii 1941 god.

29 XII 1941

IZVEŠTAJ SA PODRUČJA TOPLICE I JABLANICE PK KPJ ZA SRBIJU

Dragi drugovi,

1. Primili smo Vaše pismo od 23 o. m. i poslatih nam sto.

2. Miku[1] nam sada nemojte uzimati, jer nam je mnogo potreban u Toplici sve dok se vodi velika i uporna borba **sa** neprijateljem u tome kraju. Mi smo ga poslali tamo da rukovodi.

3. Vezu sa Z[2] (Bobijem[3]) sada imamo, šaljemo Vam njegov kratak izveštaj.

Naši su u Toplici uhvatili poznatog provokatora iz Beograda Govedaricu, koji je u službi policije još od 1934 g. Došao je bio blizu odreda da špijunira. To je onaj Govedarica što nam je izazvao štetu u monopolu pre 5 meseci kada su nam pohapsili sve aktiviste u tom preduzeću. Posle iscrpne istrage, streljan je.

4. Jablanica i Toplica dobro se drže. Sve napade neprija>-telja su uspešno odbili. Laž je što piše neprijateljska štampa da su nam pobili štab na Pasjaci. Naši su još jednako gospodari tih krajeva. Ceo narod je uz nas. Pokret je masovan. Za

[1] Sreten Mladenović

* Zaječar

* Dobrivoje Radosavljević (Prim, red.)

tako obiman pokret naroda oseća se mnogo nedostatak oružja i rukovodećeg političkog i vojnog kadra.

5. Bugari se povlače iz ovih krajeva skoro sasvim. I Nemaca je sve manje ovde. Odlaze prema jugu.

6. Mi se polako oporavljamo posle racije i hapšenja koje nam je neprijatelj naneo uz pomoć izdajnika omladinca koji je provalio sve što je znao. Mi smo bih prinuđeni da sklonimo oko 20 ljiudi, većinom u odred. Plavi[1] od zadobijenih rana, mučen od nedićevaca, ne može još da hoda. Moraće da leži još dve do tri nedelje. On je sklonjen na sigurno mesto.

7. Tehniku smo ponova uspostavili, proradila je. Šaljemo Vam po jedan primerak letka OK iz N.[2] i L.[s] koji su izdati povodom pola godine borbe na frontu i kod nas.

8. Imamo stalnu vezu sa odredima, iako se u L. i N. pojačava reakcija. Ozrenski odred posle našeg gubitka kod Sokobanje, oporavlja se. Nišavski odred vodi teške i uporne borbe sa Nemcima, nedićevcima i četnicima — Vlasima. Tu smo imali znatne, gubitke, ali neprijatelj je imao dva puta više od nas. Mi stalno prenosimo iskustva iz jednog u drugi odred. Odredi imaju vezu između sebe. Pomažu se, a ponekad se vrši neposredna kontrola odreda odlaskom članova rukovodstva.

9. Danas je stigla drugarica M. Ona će odmah ići dalje.

10. Šaljemo Vam nekoliko pisama radi upoznavanja sa stanjem i prilikama ovde.

11. Mi ćemo Vam sledeči put poslati bolju adresu za dolazak Vaših kurira ovamo. Dotle se služite ovom.

12., Pošaljite nam nešto od materijala. Ono što su nam nagovestili da dolazi iz osi. Srbije: »Borba« i »Bilten« br. 9—10, nije stiglo. Negde na putu se je zadržalo i ko zna kada ćemo dobiti. Zato nam Vi pošaljite, to nam je neophodno da imamo. Mnogo bi nam koristilo. Stalno nam ljudi traže i čude se kako to da mi nemamo.

13. Čvorkova drugarica morala je da se vrati iz Toplice zbog izvanredne situacije tamo. Ali ona opet uporno traži da ide, jer ne može ostati kod svojih rođaka u N. Hoće da se odatle iseli ma gde. Traži da joj se javi Čvorak i pismeno joj dostavi što treba da radi. Ćudi je zašto joj se nikako ne javlja, pa je zabrinuta. Mi smo joj kazali da mora da ostane kod rođaka sve dok joj se drug ne javi. Dali smo joj ponovo dve hiljade pomoći.

[1] Dragi Stamenković
[2] Niš
[s] Leskovac (Prim, red.)

14. Mi smo ponovo uspostavili vezu sa drugovima u tamnici. Oni žele što pre na slobodu. Urgiraju da im mi pomognemo. Mi ćemo učiniti sve što budemo mogli. .Šaljemo im materijal i novac.

15. U L. vrše blokade, racije i pritisak na stanovništvo. Narod se malo smirio u samom gradu. Vraćaju se građani preplašeni od novog masovnog streljanja.

16. Miša[1] je dosada bio u Toplici, a sada će morati ovde da preuzme rukovodstvo OK, pošto je Mika ovde provaljen, a u Toplici je neophodan. Pored toga ima veliko partizansko iskustvo pa će moći da kontroliše ostale odrede.

17. Mi smo prisiljeni da popunjavamo rukovodstvo novim i mlađim kadrovima.

18. Drugovi iz Kos. i Met.[2] traže odgovor na ovo pismo koje su Vam poslali preko nas. Mi smo im obećali da ćemo urgirati za odgovor.

19. Iz Mak.[3] nema ništa. Zbog akcija oko L. otežana je veza, ali ćemo je što pre omogućiti. Mi im šaljemo sve materijale redovno i našeg čoveka čak u Skoplje. Međutim, oni tamo nešto zatežu. ,

20. Ovde su pre dva dana Nemci zabranili da preko pošte .govore u međugradskom razgovoru nedićevci i kokošari. Jagodinskog vojvodu i njegove četnike su razoružah i najurili. Ovde su jednog vojvodu zatvorili pod sumnjom da je imao veze sa šumskim.

21. Pošaljite nam ako imate »Pelikan« farbe za geštetner. Takođe nam je potreban gumeni valjak za geštetner.

22. Javite nam neke novosti iz Srbije i drugih pokrajina.

23. Uredba o ograničenom kretanju mnogo će nam smetati u radu, ali ćemo i tu prepreku savlađivati.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski vas pozdravlja

J.

[1] Miloš? Mamić
[2] Kosovo i Metohija
[3] Makedonija

br. 96

pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju okružnom komitetu kpj za požarevacki okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta od 30 xii 1941 god.

Ovaj dokumenat ne sme pasti u ruke neprijatelja

OK u P.i i ĆORI

Dragi drugovi, primili smo pismo druga Core od 21 o. m. Vidimo da ste se donekle snašli u novonastaloj situaciji na Vašoj teritoriji. Kako pred nama stoje još ogromni zadaci i isto tako velika odgovornost za sudbinu našeg naroda, na Vair.a je da sve učinite da biste savladali sadašnje teškoće i opravdali poverenje koje vam ukazuje Partija i narod.

Stanje u kome ste Vi sada zajedničko je većem delu Srbije, kroz koju su prošle kaznene ekspedicije okupatora i narodnih izdajica: delom razbijeni naši odredi, užasan teror, masovna streljanja, paljevina sela i varoši, pljačka.

Naši odredi su se svuda sjajno borili. Narod ih svesrdno pomaže, ah su ipak neprijatelji uspeli da se uvuku na naše oslobođene teritorije, da nam neke odrede razbiju. Uzroci su svuda isti: 1. izdaja Draže Mihailovića, čiji su odredi napali na naše još pre napada Nemaca (na osi. teritoriji). Okupator je sve činio da razbije sporazum koji smo imali sa Dražom. Preko svojih agenata Nedića, Ljotića i Pećanca okupator je uspeo te-

[1] Požarevac

rorom, beđnim prolaznim ustupcima toj bandi da okrene Dražine ljude protiv nas; Dražini ljudi su se pokazali čak krvoločniji i od okupatora, da bi im se dodvorili; 2. neprijatelj je napadao sa jačim snagama od naših nameću ći frontalnu bitku i napadajući sa više strana, tako da su naši često morali da otstupaju bez borbe; 3. teškoće oko kretanja naših odreda, jer je napad na nas izvršen ne slučajno baš u početku zime; 4. nesumnjivo da smo mi primili najviše udaraca, ali je isto tako nesumnjivo da je narod shvatio borbu, na čijem se čelu nalazi naša Partija, kao svoju, te nam i pruža podršku uprkos strašnog terora okupatora i izdajnika. Nemci s Nedićem sve čine da iskoriste te uspehe i da se učvrste — da organizuju. okupatorsku A'last, zasnovanu na nemačkim bajonetima.

Ah je nesumnjivo, drugovi, i to: 1. da su se Draža i njegovi ljudi stavili u službu okupatora, uvrstili se u redove Nedić —Ljotić—Pećanac, da su se razobličili pred narodom kao izdajnici.. Naši napori da dođe do sporazuma i poštovanja toga sporazuma imaju ogromnu moralnu i političku vrednost koja ide nama u prilog, u prilog nac.-osl. borbe. Ceo narod, sve što je pošteno, okupljaće se i dalje oko nas kao pravih i doslednih boraca za oslobođenje našeg naroda; 2. okupator će raspolagati sa sve manje snaga koje će moći da baca protiv partizana usled strašnih gubitaka koje mu nanosi naša slavna Crvena armija. Banda ljotićevaca, nedićevaca, Pećančevih i Dražinih izdajnika moraće da se raspada kao neka »vajna sila«, jer je sastavljena iz samog ološa. Oni nemaju, nikakve podrške u narodu, narod ih prezire, a moral takvih »rodoljuba« mora da bude iz dana u dan niži; 3. vlast koju uspostavlja okupator preko Nedića zasnovana je na nemačkim bajonetima, a takva vlast nema podloge u narodu. Narod se protiv nje može samo boriti; 4. ma da ćemo se mi s nesmanjenom žestinom boriti i po zimi, ipak će nam proleće doneti mnogo povoljnijih uslova za borbu.

Iz svega izloženog, drugovi, nama se nameću ovi osnovni zadaci u sadašnjim našim prilikama:

1. Očuvanje političkih i vojnih kadrova ispred terora okupatora i izdajnika. Morate voditi strogo računa o tome da pravilno raspoređujete drugove, da se ne desi da Vam i jedan drug padne u ruke neprijatelja radi svoje kompromitovanosti ih denuncijacije.

2. Učvršćivanje partiske organizacije. Podizati nove, mlade drugove odane Partiji, koji će zameniti sve kompromitovane drugove koji ne mogu da se kreću.

3. Učvrstiti odred tako da on bude moćno jezgro, koje će sutra opet okupiti ceo narod toga kraja oko sebe. Da odred nastavi da dejstvuje partizanski, izabirajući najpogodnije for-

me za dejstvo, da bude elastičan da se izvuče iz svake blokade, da napada samo onda kada je to njemu pogodno, a da ne dozvoli da bude napadnut. Nemilosrdno uništavati okupatora i izdajnike.

4. Pojačavati duh otpora naroda okupatoru i izdajničkoj vlasti, podizati svest naroda o potrebi jedinstva svih snaga za borbu protiv okupatora i izdajnika. Nemilosrdno razobličavati okupatore kao krvne neprijatelje našega naroda, a Nedića, Ljotića, Pećanca i druge kao njegove verne pse. Uvek naglašavati potrebu svih ljudi, bez obzira na političko uverenje, za nac. osi. borbu. Popularisati uspehe Crvene armije, kao i savez SSSR—Engleska. To je uglavnom.

Vi ćete morati, ako ne direktno, a ono preko kurira, da rukovodite odredom. I najbolje bi bilo da OK ima svoga pretstavnika u štabu koji u odredu i veza za OK i part. skr. u odredu.[1] Zasada ne možete dobiti vezu sa Gl. štabom.

OK mora biti na sigurnom mestu, odakle će moći mirno da rukovodi celokupnim radom. Dobro organizovana kurirska služba mnogo doprinosi.

Dobro pazite koga primate u odrede. Naročito je to sada opasno, jer će neprijatelj ubacivati špijune i diverzante da bi nam pohvatah rukovodioce i razbili odrede na osnovu obaveštenja njihovih špijuna. Zato treba biti rezervisan prema tih 70 »Pećanskih« koji su prišli Vašem odredu. Slučaj sa Leonidom treba da iskoristite za objašnjenje narodu kako prolaze izdajnici, jer vidimo da su ga ubili baš oni kojima se bio priključio napuštajući borbu.

Drug Ćora neka vodi računa o tome da će možda morati jednog dana da dođe ovamo na kraće ili duže vreme.

Ako su Vam potrebni neki pečati da bi pravili legitimacije ili objave, sa "kojima bi mogli da se krećete na Vašoj teritoriji, pošaljite nam originalne otiske istih.

Očekujemo od Vas više vesti. Naši odredi zasada najbolje stoje u jablanici i Toplici, gde imaju i oslobođenih teritorija i gde vode žestoke i uspešne borbe sa neprijateljem.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

30 XII 1941 god. PK

< Rečenica verovatno treba da glasi: »I najbolje bi bilo da OK ima svog pretstavnika u Štabu, koji bi bio u odredu i veza sa OK i partiski sekretar u odredu (Prim, red.)

BR. 97

pismo glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije za srbiju štabu romaniskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 30 xii 1941 god.

Glavni štab NOPO
za Srbiju

30 XII 1941
Položaj

ŠTABU ROMANISKOG NOPO

Dragi drugovi,

Dobili smo vaše pismo od 16-og o. m. preko Valjevskog štaba. Mi smo pripremali da pošaljemo svoga kurira za vezu s vama. Neobično nas je obradovalo vaše pismo i uspesi koje vi imate, kao i to da se kod vas nalaze tri naša druga koji su nam neophodno potrebni. Netačno ste obavešteni o prilikama kod nas. Mi ne držimo ni jedan grad za koji ste vi čuli.

Posle izgubljene oslobođene teritorije prilike su kod nas dosta teške, ali mi ćemo ih prebroditi. Kaznena ekspedicija koja je išla preko Užica vratila se na čačak pa preko Ravne Gore natrag u Valjevo. Na Ravnoj Gori rasterala je četnike Draže Mihailovića, zarobila oko tri stotine četnika i na čelu sa majorom Mišićem odvela u Valjevo. Docnije je major Mišić streljan. Ostali su odvedeni u Beograd pa su posle nekoliko dana pušteni. Sam Draža, kao što znate, prešao je na vašu teritoriju. Za njim je otišao i kapetan Račić sa nešto svojih ljudi.

Reakcija pokušava da pretstavi narodu da smo mi potpuno razbijeni i čak uništeni. Preko svoje štampe iznosi razne

lažiotzv. »Sovjetskoj republici Užice«. N^rod je zaista uplašen, ali njegove simpatije su na našoj strani. Promene na Istočnom frontu u korist Crvene armije, s jedne strane, pljačka i maltretiranje naroda od strane Nedićevih i ostalih, s druge strane, još više vežu narod za nas.

Stari Grulović sigurno vas je upoznao sa kakvim direktivama od strane VŠ smo poslani natrag na teren. Sa odredima s kojima smo uspostavili vezu ove direktive smo sproveli. Oni su se vratili svi na svoje terene da bi produžili sa gerilskom akcijom. Tako danas se nalaze na svojim terenima Valjevski i Podrinski odred. Za ostale odrede i mi još tragamo. Po obaveštenjima koja dosad imamo čačanski odred povukao se prema planini Jelici, a Kraljevački se nalazi po svoj prilici na svom terenu i oko Goča. Od Šumadiskih odreda imah smo kurira koji nas je obavestio da broji oko 1200 ljudi i da je krenuo u pravcu Sandžaka. Verovatno da je promenio pravac i vratio se natrag, ali o tome vam ne možema ništa sigurno reći. Po borbama koje objavljuje »Novo vreme« naši odredi u Istočnoj Srbiji nalaze se na svom terenu i izgleda da su brojno vrlo jaki, ali mi do danas nismo mogli da uspostavimo veze sa njima. Nadamo se da ćemo za nekoliko dana imati obaveštenje o pravom stanju kod njih. Što se tiče Užičkog odreda, on je najgore prošao. Posle prolaska ekspedicije Račanski bataljon ovoga odreda bio je čitav. Mi smo ga obišli i dali mu zadatak da okupi ostale snage Užičkog odreda. Međutim, posle nekoliko dana rukovodstvo ovog bataljona donelo je odluku o raspuštanju ovog bataljona. Dozvolilo je da se sve ljudstvo vrati svojim kućama pod oružjem i municijom. Na taj način dala se mogućnost raznim četničkim bandama da pojedinačno razoružavaju naše drugove. Pedeset ljudi od ovog bataljona uhvaćeni su od nedićevaca i nalaze se u Bajinoj Bašti. Svakodnevno ih teraju na rad i bičuju. Verovatno je da će ih na kraju uništiti. Komandant ovog bataliona Rajak Pavićević sa još nekoliko ljudi iz štaba ovog bataliona ima izgleda da se prebace na vaš teren. Ako je ovo tačno uhapsite i,h i izvršite istragu, pa nas odmah o tome obavestite. Politkom ovog bataljona Grbić napustio je bataljon još pre njegovog raspuštanja, dakle dezertirao. Još dok je bio na dužnosti stalno se odvajao od bataljona i opijao, ako ga uhvatite streljajte ga. Posle ovog zločina mi smo poslali tri čete Kolubarskog bataljona na račanski teren da ponovo okupi ovaj bataljon. Drug Bradonja[1] je lično uzeo da rukovodi ovim poslom. Dosada pozitivno znamo da postoji samo još jedna četa Užičkog odreda.

Radivoje Jovanović (Prim, red.)

Kao što vidite, mi zasada ne držimo ni jednu veću teritoriju, već smo se više-manje povukli u brda i odatle se spuštamo u nizine i čistimo teren od pljačkaških bandi. Dosada imali smo nekoliko sukoba koji su uspešno završeni u našu korist. Jedino Tamnavski bataljon imao je većih gubitaka (11 mrtvih) prilikom svog prvog probijanja u svoj kraj. U jednom sukobu sa 230 četnika u Crnogorskom srezu uspeli smo da ih razbijemo, i na licu mesta banditi su ostavili 27 mrtvih. Mi smo imali dva lakše ranjena i jednog teže. U Rađevini prilikom pokušaja opkoljavanja jedne naše čete od strane Nemaca i nedićevaca naši su uspeli da se izvuku i da neprijatelja razbiju nanevši mu gubitke od 22 mrtva Nemca, među kojima 3 oficira i 12 ranjenih. Mi smo imali jednog mrtvog. U ovoj borbi ranjen je lakše i pop Vlado Zečević. Pored njega imamo još jednog ranjenog. Zaplenili smo jedan mitraljez sa nešto malo municije i jedan bacač sa 30 bombi.

Sve naše sile uperili smo da održimo naše odrede. U tom cilju trudimo se da izbegnemo što je moguće više frontalne borbe. Posle gubljenja slobodne teritorije naši odredi su se dosta sami očistili. Svi kolebljivi elementi otpali su. Sa municijom ne stojimo najbolje i docnije moraćete da nam pomognete vi. Automatskih oruđa imamo prilično.

Našem VŠ poslali smo detaljan izveštaj o prilikama ovamo. Za nekoliko dana nadamo se povratku našeg kurira.

Druga Peru, Stanka i starog Grulovića pošaljite nam što pre. Mi ćemo ih čekati u ovom kraju dok se ne vrate naši kuriri iz unutrašnjosti Srbije, pa ćemo onda verovatno krenuti u tom pravcu. Njima bi ostavili vezu da nas pronađu. Ali, ako bi oni odmah krenuli, možda bi se i ovde sastali. Oni neka idu putem kojim će i ovaj kurir proći. Dakle, njihov pravac treba da budu Bačevci. Mi za jedno 7 dana poslaćemo jednu našu četu u pravcu Bačevaca koja bi ih prihvatila. Po svaku cenu ovaj kurir, koji će poznavati put, neka se sa njima vrati ovamo. Glavno je da se paze četničkih bandi.

Mnogo nas interesuje razlog dizanja mostova na Drini od strane Nemaca. Ako bi vi nešto o ovome znali javite nam.

Ako bi vam bilo moguće da prebacite preko Drine sve naše drugove koji se tamo nalaze, onda to učinite. Formirajte jedinicu i pošaljite je zajedno sa našim drugovima: Starim, Perom i Stankom.

Ukoliko su tačne vesti o kretanju crnogorskih snaga u zauzetim mestima u Sandžaku, o čemu smo i mi čuli, onda vaš plan da zajednički krenete u pomoć »braći Srbima« razumljivo je da mi ne bi imali protiv ovoga ništa. U ovom smislu mi smo

učinili sugestiju našem VŠ sa obrazloženjem da su izdajničke snage zasada još slabe, a da se Nemci bar po sadašnjim vijestima povlače ka Beogradu. U samom Užicu ima ih vrlo malo.

Ugovorite sa drugovima koji dolaze po stalnoj našoj vezi. Možete nam poslati malo četničkih objava. Neka drugovi tamo naprave pečat Glavnog štaba za Srbiju.

Očekujući što pre naše drugove, vas drugarski pozdravljamo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za glavni štab Srbije
STOJAN MORAVAC[1]

[1] Mirko Tomić (Prim, red.)

br. 98

izveštaj o akcijama babičkog partizanskog odreda za mesec decembar 1941 god.

Za PK

IZVEŠTAJ O AKCIJAMA BABIČKOG PART. ODREDA ZA POSLEDNJI MESEC I PO DANA[1]

1 XII 1941 god. prebacili smo se iz Puste Reke na ovai teren. Prilikom prebacivanja razvrtili smo prugu i jedan nemački transportni voz izleteo je iz šina. Na ovom terenu smo odmäh potom izvršili koncentraciju sa desetinama, koje su učestvovale u napadu na Vlasotince. Našh smo stalno mesto logorovanja, koje dotle nismo imali.

Dva dana potom podelili smo se u dve grupe i održali zborove u 18 sela za jedan dan. Onda smo zapalili i dve opštinske arhive u Jašunji i Razgojni. Svuda smo nailazili na dobar prijem kod seljaka. Pozivali smo sve poštene ljude na ustanak, govorili o potrebi stvaranja seoskih desetina i NOF, ah organizaciono nismo pristupali poslu.

5 XII 41 god. krenulo je pet desetina u Zapianje da razoružavaju četnike, kojih je bilo vrlo mnogo, ali koji su bili zavedeni od narodnih izdajica. Govoreno im je (upravo lagali su ih) da četnici dobro stoje sa nama i da imaju prijateljsku vezu. Obišli smo desetak sela i razoružali 160 četnika. Svi su se oni predali bez borbe. Tom prilikom smo zaplenili 160 pušaka i 4 puškomitraljeza. Obišh smo sledeča sela: Stupnicu, Jarse-

[1] Izveštaj obuhvata i prvu polovinu januara 1942 god. i donet je u celini (Prim, red.)

novo, Lipovicu, Komaricu, Ličje, Dragovije, V. i M. Krčimir, G. i D. Prisjan, Zavidince, R. Dubravu, Štrbovac i dr. Svt.da smo posle razoružavanja održavali zborove na kojima su seljaci masovno prisustvovali i pokazivali puno simpatije prema nama. Mnogi su odmah stupah u naše redove. Tom prilikom smo zaplenili još i nekoliko pari cokula i čizama, desetak šinjela, tri šlema, 70 noževa za puške i oko 2000 metaka. Zaplenili smo još i 17 revolvera. Akcija je trajala 7 dana.

Jedan deo naših snaga ostao je potom u Krčimiru.

Za to vreme dve desetine, koje su ostale u okolini Babičkog i Jašunje, pristupile su radu u selu: nalazili su sigurne i poverljive ljude po selima, koji su nam bili uporište za stvaranie NOF i nomočnih desetina. Sa ovim radom u početku je išlo dosta teško, jer je ovaj kraj bio politički vrlo zaostao i neobrađen. Postepeno ljudi su se. oslobodili, naročito omladina. Odred je počeo naglo da raste. Kada smo prešh na ovaj teren, bilo nas je oko 70, a uskoro zatim (za 10 dana) odred je narastao na 150 ljudi, što je dokaz da je i ovaj kraj uvideo da je ovo zaista prava borba srpskog naroda za oslobođenje.

12 XII 41 vratile su se dve desetine iz Zaplanja, a tri desetine sa novim drugovima ostale su u Krčimiru.

U ovom kraju, oko Babičkog i Jašunje stvorili smo potom skoro u svim selima NOF a u Babičkomi i Gradašnici i seoske desetine. Za to vreme preduzeh smo čišćenje terena od narodnih izdajica. Streljali smo nekoliko četnika, jednog nedićevca, trojicu koji su dolazili u logor sa namerom da nas špijuniraju, jednu ženu špijunku i dva petokolonaša.

15 XL! 41 izvršili smo reorganizaciju u odredu. Stvorene su tri čete: Moravska, Kruševička i Suvo-planinska. Svaka je dobila svoj sektor rada.

Ceo odred, koji danas broji više od 250 ljudi, nije još preduzimao akcije većega stila, gde bi sve čete zajednički učestvovale.

Izveštaj o akcijama po četama

I četa: ova četa se nalazi na terenu oko Babičkog i Jašunje, dakle na terenu gde je odred najviše radio. Sva sela su obrađena. Od 22 sela, koliko ova četa ima, u 18 sela postoji NOF koji dobro radi. Dokaz: ovu četu selo potpuno izdržava tako da ona najmanje novaca troši; jedino za duvan. NOF rešava seoske sporove i prilično nam je uporište u selu. Legalne pomoćne desetine stvorene su u sledečim selima: Babičkom, D. Lokošnici, Derćevcu, Jašunji, Grajevcu i Garu. U ostalim selima nema potpunih desetina, ali skoro u svakom selu postoje

bar po 3 do 4 čoveka koji se primaju u desetinu i rade na nienom stvaranju. Drugovi iz ove čete stalno' su na terenu, po selima. U nekoliko sela održane su kulturno-prosvetne priredbe.

3 I 42 četiri desetine ove čete krenule su po selima i obišle: Babičko, Crkovnicu, Lokušnicu, Razgojnu i Smrdan. Onda su se prebacile preko Babičke Gore i održale zbor u Vlasima. Potom su pošle da očiste teren (jedan deo terena N. odreda). Zapalile su arhivu u opštinama D. Barbeš i Grkinje, razoružale 10 četnika, održale zborove i zaplenile 8 pušaka, jedan revolver i 7814 din. Akcija je trajala 5 dana.

Sada su četiri desetine ove čete u Gare gde očekuju četnike iz Niša. Pošto od toga izgleda nema ništa, bar dosad ništa nije bilo, drugovi će danas posetiti Gadžin Han na terenu N. odreda. Tu treba da spale opštinu i rasture četničko gnezdo.

13. o. m. priredili smo doček nove godine u Jašunji.

II četa: ova četa je od svog postanka pa do danas imala sledeče akcije: održala zborove u Lipovici, Sredoru, Jarsenovu, Stupnici, Dadincu, Jastrepcu, Gradištu, Jelašnici, G. i D. Slatini, Biljanici, Manoilovcu, šišavi i V. Bonjincu. Zapaljene su arhive u šišavi i V. Bonjincu. U ovom drugom selu uništena je i poštanska i finansiska arhiva. Zaplenjeno je 4.300 din., a u šišavi 1.200. Pored ovog cela četa je jedanput naišla na četničku zasedu u Sredoru. Zaseda je razbijena. Jedan naš drug je pao u borbi. Na strani neprijatelja, kažu, ima 6 koje ranjenih, koje mrtvih (neprovereno). Pre neki dan patrola od 6 ljudi naišla je na zasedu u selu Zavidincu. Zaseda je razbijena. Četnici imaju jednog mrtvog i jednog ranjenog, naših gubitaka nema.

Ova četa je pre božica kod Morave posekla telefonske veze na putu Vlasotince—Leskovac i razlupala stražaru na mostu.

III četa: ova četa je na svom terenu stvorila seoske desetine u Gradašnici, Orašcu, D. Slatini i Biljanici. Drugovi iz seoske desetine u Gradašnici imali su noćas (15 o. m.) borbu sa 12 četnika, koji su došli da ih pohapse. Četnici su se razbežali kada su drugovi na njihovo pucanje odgovorili pucanjem. Žrtava nema ni sa čije strane.

NOP postoji u sledečim selima: Orašcu, Jarsenovu, Stupnici, Gradašnici, D. Slatini, Biljanici Piskupovu i Komarici. Teren je pohtički još neobrađen.

Sada se jedan deo ove čete (četiri desetine) nalazi u Komarici, gde očekuju četnike iz Vlasotinaca. Tu su održali jednu kulturno-prosvetnu priredbu.

III četa: ova četa održala je zborove u sledečim selima: V. i M. Krčimiru, R. Dubravi, Prisjanu, Štrbovcu, G. i D. Dragovlju, Ličju i dr. (Skoro u svim selima svoga sektora).

NOF je stvoren u V. i M. Krčimiru, Dragovlju, Ličju, Prisjanu, Štrbovcu i R. Dubravi. A seoske desetine u V. i M. Krčimiru, G. i D. Dragovlju i Prisjanu. Ovaj kraj je politički neobrađen, ali pošten. Na njemu drugovi neprestano rade politički. Drže konferencije i zborove. Ta četa kvantitativno stoji najbolje. Ima dva voda, a oko 90 do 100 partizana. To je dokaz da se naišlo na razumevanje kod tog naroda.

HI četa je prediuzela nekoliko akcija na terenu N. odreda. Razoružala je 5 četnika i spalila opštinsku arhivu u D. Dušniku, gde je održala zbor i osnovala NOF. Tom prilikom zaplenjeno je 18.733,50 din., 5 pušaka i 40.000 kg soli. So je svojina nekog zelenaša Pećare, koji je prodavao jedan kg soli za dva kg pšenice. So je razdeljena narodu po 3.50 din. kg. I ova četa sada se nalazi u očekivanju četnika.

Smrt fašizmu— sloboda narodu!

RADOVAN[1]

[1] Slobodan Čekić CPrim. red.)

br. 99

naredba vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije o formiranju i proleterske narodno-oslobodilačke udarne brigade[1]

OSNIVANJE PRVE PROLETERSKE NARODNO-OSLOBODILAČKE UDARNE BRIGADE

Po odobrenju Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije, formirana je 21 decembra 1941 godine od nekih najboljih delova partizanskih jedinica Prva proleterska narodnooslobodilačka udarna brigada. U sastav te brigade ulaze sve narodnosti Jugoslavije, jer će time pretstavljati borbeno jedinstvo svih naših naroda u borbi za konačno oslobođenje od mrskih okupatora i njihovih domaćih slugu.

U sastav ove brigade dosada su ušh: 1. jedan bataljon Kragujevačkog narodnooslobodilačkog partizanskog odreda; 2. jedan bataljon Kraljevačkog NOPO; 3. jedan bataljon Šumadiskog NOPO; 4. Beogradski bataljon Posavskog NOPO; 5. Crnogorski lovćenski bataljon, u koji ulazi i jedna četa Komskog NOPO; 6. Drugi crnogorski bataljon; 7. jedan bosanski bataljon sastavljen od četa iz nekoliko bosanskih NOPO. Ostali bataljoni imaju se formirati u najskorije vreme.

Komandant NOPO Jugoslavije
TITO, s. r.

[1] Dokumenat je štampan u Biltenu Vrhovnog štaba br. 1 2 — z a decembar 1941 i januar 1941 godine (Prim, red.)

br. 100

depeša vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije upučena u inostranstvo od 29 xii 1941 god.

Za Djedu

22 novembra započele su 3 motorizovane nemačke divizije sa tenkovima i avijacijom, i zajedno sa nedićevskom vojskom, opštu ofanzivu protiv partizana u Srbiji, na frontu od 150 km. Nakon osmodnevne borbe izgubili smo skoro sve gradove u Zapadnoj Srbiji, uključivši i Užice. Vrhovni štab partizana povukao se sa jednim delom vojske u Sandžak, a ostale partizanske jedinice ostale su i dalje na terenu u Srbiji i vode ponovnu borbu sa okupatorom na partizanski način. Ta je ofanziva imala samo te posledice što smo izgubili gradove, ali okupatoru nije uspelo da nas razbije i uništi. Vrhovni štab partizana povukao se sa jednim delom partizanskih odreda u Sandžak, gde se odmah počela borba sa Talijanima. Osvojili smo Novu Varoš i neka druga mesta. U Sandžak je, po našem naređenju, stiglo i 3.000 crnogorskih partizana. U borbi s okupatorima i nedićevcima učestvovali su samo naši partizani, a veći deo četa Draže Mihailovića prešao je Nediću. Drugi, mali deo, koji je ostao Mihailoviou, oko 200—300 ljudi, gledao je našu borbu pasivno i tada je zajedno s njime pobegao u Bosnu.

CK Partije i Vrhovni štab partizana formirao je u Sandžaku I proletersku brigadu, od srpskih i crnogorskih partizana. To je udarna brigada, koja će imati uvek da rešava najteže zadatke. Na putu u Bosnu, brigada je razbila 3 kolone talijanske vojske, koje su, zajedno sa četnicima, napale na nas kod

mesta Rudo. Jedna kolona od 200 ljudi potpuno je uništena, zarobljeno je 116 talijanskih vojnika, između niih 4 oficira, zaplenjeno je 5 bacača mina, 9 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 600 bombi, 300 mina za bacače, 15 konja i mnogo municije, kao i oprema za 151 tal. vojnika.

Vrhovni štab je doveo Proletersku brigadu u Bosnu zbog teške situacije u koju su zapali bosanski partizani, jer Nemci i Talijani užurbano naoružavaju četnike, okupljaju svu srpsku reakciju, kako u Bosni, tako i u Srbiji, koja vrši usiljenu propagandu protiv partizana i priprema novi udarac sada u Bosni protiv nas. Oni pokušavaju izazvati rascep kod bosanskih partizana, što im je delimično i uspelo, jer su neke partizanske čete prešle u četnike. Dolazak vaše pomoći učinio bi tome kraj, jer bi to imalo ogroman moralni značaj za našu daljnu oslobodilačku borbu.

29 Xn 1941 g.

Za Vrhovni štab—komandant

t TITO

BORBE U SRBIJI 1941

II

DOKUMENTI NEMAČKIH I KVISLINŠKIH KOMANDI I USTANOVA

br. 101

zapovest štaba xi nemackog armiskog korpusa od 27 iv 1941 god.

Štab XI arm. korpusa Mesto Štaba korpusa, 27 **IV 41**
Odelj. Ia br. 606/41 pov.

KORPUSNA ZAPOVEST BR. 9

2. Očekujem da svaki otpor bude slomi i en sa bezobzirnom oštrinom. Bez oklevanja treba streljati svakog onog koji se zateče pod oružjem, bilo da daje otpor ili beži, a one koji se predaju izručiti ratnim ili prekim sudovima radi hitne presude. Skreće se pažnja na naređenje Vrhovne komande oružane sile br. 27/41 g. Kdos. W.R., od 2 IV 41, dostavljeno sa naređenjem Štaba 12 armije br. 26/41 g. Kdos. (III), od 5 IV 41. U nemirnim oblastima uzimati i nadalje taoce i, ukoliko se pojavi i nadalje neprijateljski otpor, treba predložiti njihovo streljanje.

Svaki će se obzir protumačiti kao slabost nemačkih trupa i zato je neumesan.

Razoružanje i umirenje oblasti dodeljenih divizijama (vidi prilog 1) najpažljivije sprovesti prema korpusnoj zapovesti broj 8. Divizije će na karti voditi evidenciju predela koje pročešljaju trupe, označujući datum.

3. Nova granica između nemačke 2 armije i kraljevske italijanske 2 armije, koju je odredio štab 2 armije, kao i potre-

bne mere za evakuaciju oblasti koje su do sada posedale nemačke trupe, njihova predaja Italijanima i evakuacija plena iz tih oblasti — predviđeno je naređenjem štaba XI arm. korpusa Ia br. 604/41 pov. od 26 IV 41.

Komandujući general
v. KOTZFLEISCH s. r.

br. 102

zapovest komandanta ii nemacke armije od 28 iv 1941 god.

Mesto Armiskog štaba, 28 IV 1941

Komandant 2 armije

£

Z A P O V E S T !

Povećanje broja podmuklih prepada na nemačke vojnike iziskuje najoštrije protumere. Samo brza i bezobzirna akcija obezbediće održavanje mira i sigurnosti, sprečiće formiranje bandi.

1. Iz jedne divizije bio je upućen odred ka jednom srpskom selu sa ciljem da se izvrši razoružanje. Komandant odreda je sa drugim jednim oficirom i jednim narednikom izjahao napred i pri tome je bio napadnut od jedne komitske bande (u srpskim uniformama), pa je ubijen, a njegovi pratioci su teško ranjeni. Ovaj slučaj dovodi do ovih zaključaka:

a) Na celokupnom srpskom prostoru posle zaključenja primirja nema više ni jednog srpskog vojnika koji ima pravo da nosi oružje.

b) Ko se i pored toga pronađe u srpskoj uniformi pod oružjem, stavlja se van granica međunarodnog prava i ima odmah da se strelja.

c) Pojavi li se u jednoj oblasti neka naoružana banda treba streljati i muškarce sposobne za oružje, koji su uhvaćeni u blizini bande, ukoliko se ne može sa sigurnošću odmah ustanoviti da oni nisu bili u vezi sa bandom.

d) Svi streljani ima da se obese, a njihove leševe ostaviti da vise.

e) Pogrešno je uzimati taoce posle nekog prepada, i ovo ni u kom slučaju ne dolazi u obzir. Postupiti treba samo po tačkama a)—d).

2. Da bi se trupa sačuvala od takvih podmuklih pre pada naređujem:

a) U još nesmirenim oblastima ne kretati se bez osiguranja, naročito bočnog.

b) Prilikom stanovanja po takvim oblastima treba preduzeti mere ratnog obezbeđenja.

c) U diviziskim područjima pripremiti mot. odeljenja (korišćenje motorizovanih kolona) koja će u svako vreme biti spremna i koja će se moći upotrebiti za sprovođenje mera sigurnosti i odmazde.

d) U ugroženim mestima istaći objave, kojima će se stanovništvu skrenuti pažnja na teške posledice u slučaju napada (objave se šalju odvojeno).

e) U ugroženim mestima, koje su posele trupe, odmah uzeti taoce (iz svih društvenih slojeva), koje treba posle napada streljati i obesiti. Ovu meru odmah objaviti u tim naseljenim mestima.

3. Gospoda komandanti divizija će pri prepadima na trupe podrobno ispitati, da h pritom postoji lična krivica dotičnog trupnog komandanta zbog njegovih postupaka.

U diviziskim izveštajima o izvršenim prepadima uvek i odmah izveštavati da su, i kako su izvršene bezobzirne mere odmazde zbog prepada.

Frhr[1] v. WEICHS s. r.

[1] Freiherr — nemačka plemićka titula (Prim, red.}

br. 103

dopunska zapovest štaba xi armiskog korpusa od 29 iv 1941 qod.

Štab XI armiskog korpusa
Ic/Ia

Mesto Korpusnog štaba, 29 IV 1941

1. Prednju zapovest[1] neodložno saopštiti trupi.

2. Moja naređenja iz tačke 2 korpusne zapovesti br. 9 (Štab XI arm. korpusa Ia br. 606/41 pov. od 27 IV 1941) dopunjujem, shodno prednjoj zapovesti, ovako:

a) Naređenje za streljanje talaca na prostoru nekog prepada može izdati samo oficir na položaju komandanta bataljona (diviziona) i višem.

Bude li jedinica neposredno napadnuta u naseljenom mestu pobunjeničke oblasti, iz kojeg su uzeti taoci, tad se streljanje može izvršiti po naređenju najstarijeg prisutnog oficira, s tim da se odmah podnese izveštaj.

Načelno o streljanju talaca sastaviti kratak zapisnik koji ima da sadrži:

aa) činjenično stanje;

bb) imena talaca;

cc) izvršenje streljanja.

b) Kuće i naselja, iz kojih se pucalo, ima da se zapale.

S.[2]

Komandujući general
B.[3]
v. KOTZFLEISCH s. r.

[1] Vidi dokumenat br. 102

[a], * Parafi (Prim, red.)

br. 104

izveštaj štaba 60 nemačke p. divizije
od 17 v 1941 god.

Ia, prilog 6 uz div. nar. od 20 V 41[1]
Odeljenje Ic
Delovod. br. 227/41 pov.

Poverljivo !

IZVEŠTAJ

o prilikama na smeštajnoj prostoriji Loznica—Valjevo—čačak—Sjenica—Prijepolje—Višegrad

Prostor **u** kome je smeštena divizija jeste stara srpska oblast izuzev predela oko Višegrada, Prijepolja i Sjenice. Prema tome je i stanovništvo gotovo čisto srpsko. Višegrad i okolina pripadaju predašnjoj Bosni i imaju pretežno bosansko-muslimansko stanovništvo. Srezovi Prijepolje i Sjenica nalaze se u Novopazarskom Sandžaku koji je bio okupiran od Austrije od 1878—1908 godine. Prostor **Prijepolje—Priboj—Nova Varoš** naseljen je pretežno bosanskim muslimanima, pomešanim sa Srbima; okolina Sjenice je naseljena pretežno Albancima.

Srpski krajevi

Po gradovima i većim mestima vlada potpun mir. Stanovništvo se dosad držalo veoma povučeno. Ono je bilo ošamućeno usled proteklih događaja, od čega se postepeno sada počinje da oslobađa. Ne bi se ipak moglo reći da je život ušao u svoj uobičajeni tok.

[1] Ovaj ie red ispisan rukom (Prim, red.)

Po selima, je stanovništvo još povremeno uznemiravano od **naoružanih bandi,** koje, upotrebljavajući oružje, prisiljavaju narod da daje namirnice, pa u slučaju protivljenja ne prezaju ni od ubijanja. U Požegi i severno od Sjenice zarobila je cva divizija naoružane grupe. Zarobljeni, ukupno 9 ljudi i jedna žena, streljani su i obešeni shodno naredbi gospodina komandanta 2 armije. Naoružane bande nisu prouzrokovale gubitke u trupi.

Pre dolaska divizije, dana 21 IV, pri pretresanju mesta Dobrić (3 km južno od Lješnice) dat je otpor, pritom je jedan potporučnik poginuo, a jedan potporučnik i jedan narednik su ranjeni. Odmazda za ovo bilo je spaljivanje sela Dobrića. Tada **IOŠ** nije postojala naredba da se za jednog ubijenog Nemca strelja 100 Srba.[1]

Razbojništvo je pojava koja na Balkanu nije neobična i koja se nije mogla potpuno iskoreniti ni u vreme mira. Posle rata ove su bande pojačane avanturistima, zalutalim i ostalim elementima koji nemaju šta da izgube, a usled nestanka dosadašnje državne vlasti i osobito usled ograničene sposobnosti za akciju i političke nepouzdanosti žandarmerije, našle su široko polje delovanja.

Pored ove vrste čisto razbojničkih družina, okupili su se, mestimično, srpski politički fanatici pod imenom **četnika.** Oni pokušavaju da terorom pokrenu narod protiv nemačkih **okupacionih** trupa, odnosno da prisile pretsednike opština, **u krajevima** kojima Srbi ne upravljaju, **da toleriraju srpski narod. Četnici** hoće da se pretstave kao velika i široko zasnovana organizacija. Međutim, činjenica što se oni usuđuju da se pojave samo u malim zabačenim opštinama, dokazuje njihov stvarni **uticaj.** U mašti stanovništva četnici su okruženi mnogo preteranim oreolom, koji se, pre svega, izražava u strahu od njih.

U postupcima s naoružanim bandama ne igra nikakvu ulogu, da h su u pitanju četnici ili prosta razbojnička družina. Svaki koji se bespravno zatekne pod oružjem već je proigrao svoj život.

U poslednje vreme još su se dešavala uznemiravanja od strane bandi u predelu severno od Sjenice i u prostoru severoistočno od Užica. Teško pristupačan planinski kraj pogodan je za skrivanje ovih bandi i neobično otežava rad oko traganja. I po izvršenom traganju ne može se pouzdano reći da je pređeni predeo i stvarno očišćen.

Prema jednom izveštaju koji je nedavno primljen, srpsko stanovništvo u Ivanjici i oko nje pokazuje skroz neumesno sa-

[1] Verovatno se ovde misli na neko naređenje koje ie izdato pre naredbe Načelnika štaba nemačke Vrhovne komande od 16 IX 1941. Vidi dokumenjr br. i s9. (Prim, red.)

mopouzdanje pri svom držanju. Ono posmatra sadašnje prilike samo kao prolazne. Vlasti, a **naročito žandarmerija,** slušaju nas bez volje. Ivanjicu nisu do sada posedale naše trupe. Potrebno je da se učini ubuduće ovo, kako bi nemačka volja došla do izražaja u ovom kraju. Pored toga, biće potrebno da se i tamošnja srpska uprava očisti od nepouzdanih elemenata.

Izvešta ji iz seoskih opština **o pretnjama i ugrožavanju od strane bandi** i traženje pomoći od vojske pokazali su se često jako preteranim. Za eksploziju u opštinskoj zgradi u Prijepolju, za koju je ranije javljeno da je atentat bombama, utvrđeno je da je običan nesrečni slučaj, nastao usled nestručnog rukovanja sa municijom koja je bila tamo prikupljena. Na delove divizija, pa i na pojedina vozila na putu, nisu se ni u jednom **slu**čaju desili ni napadi ni prepadi. U predelu severno od Rogatice izgleda da je sa zapadne obale Drine opaljen jedan mitraljeski rafal u blizinu (oko 200 metara) jednog putničkog automobila. Traganje je ostalo bez rezultata.

Izveštaj iz seoskih opština c pretnjama i ugrožavanju od ljena. Ona je ovlašćena da u službi nosi oružje. Njena je dužnost da se stara o miru i sigurnosti stanovništva na selu u slučaju, kad se dostavi prijava o uznemiravanju od strane bandi. Tek kad njena snaga ne bude dovoljna, dolazi u obzir upotreba trupa. Doklegod se žandarmerija odnosi lojalno, umesno je da se u širim srazmerama upotrebljava i pomaže. Ali je treba za sada oštro nadgledati u pogledu njene političke pouzdanosti.

Uprava se u srpskim oblastima pos^peno ponovo izgrađuje. Rukovodstvo ove izgradnje pripada komandanturama' (Feldkomandanturi Užice, Ortskomandanturi Šabac i Kos. Mitrovica) koje je ovde postavio vojni zapovednik Srbije. Sve mere koje preduzimaju trupe u pogledu odnosa prema civilnom stanovništvu moraju prethodno biti sporazumno utvrđene s ovim komandanturama, da bi se izbegle protivrečne naredbe.

EBERHART s. r.

[1] Teritorijalne vojno-upravne komande: okružne, sreske i mesne. Bile su organi šefa nemačke okupacione uprave. (Prim, red.)

br. 105

hitlerova direktiva br. 31
od 9 vi 1941 god.

Poverljivo — za komandante

VOĐA
I VRHOVNI ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
OKW (WFSt) Odelj. I (I Op. IV/Qu)
br. 44900/41 g.K.

— 1 prilog - Glavni stan Vođe, 9 VI 1941
u 20 primeraka
7 primerak

DIREKTIVA BR. 31

Da bi se stvorili jasni i jedinstveni komandni odnosi u zaposednutom balkanskom prostoru, naređujem:

1. Za »zapovednika oružane sile na Jugoistoku«[1] (W. B. Südost), sa sedištem u Solunu, imenujem generalfeldmaršala Lista.

Zapovednik oružane sile na Jugoistoku je najviši pretstavnik oružane sile na Balkanu i ima punu izvršnu vlast u oblastima koje su zaposele nemačke trupe.

Zapovednik oružane sile na Jugoistoku je kao takav meni potčinjen neposredno.

2. Zapovedniku oružane sile na Jugoistoku potčinjeni su:

a) Za područje Stare Srbije:

[1] U orig. »Wehrmachtbefehlshaber im Südosten«.

»Zapovednik Srbije«[1]

(General protivavionske artiljerije von Schröder).

b) Za područje Soluna i ostrva Lemnos, Mitilena, Hios 1 Skiros:

»Zapovednik Soluna — Jegejske oblasti«[2]

(odrediće ga Vrhovna komanda suvozemne vojske)

c) Za područje Atina, Krit, Kitera, Antikitera i Melos:

»Zapovednik Južne Grčke«[3]

(odrediće ga Vrhovna komanda vazduhoplovstva)

3. Zapovednik oružane sile na Jugoistoku ima da grupiše u jednoj ruci sva vojna pitanja oružane sile, izuzev vođenja ofanzivnog vazdušnog rata, koja se odnose na posedanje, osiguranje, snabdevanje, saobraćaj i obaveštajnu službu okupiranog Jugoistoka za sva 3 vida oružane sile i da ih rešava u duhu opšteg zadatka oružane sile na jugoistočnom prostoru. Na taj način komandovanje ima da se uprosti, a delovi oružane sile i Vrhovna komanda oružane sile rasterete mnogih pojedinačnih pitanja i raznolikih gledišta, koja iskrsavaju usled paralelnog rada službenih organa svih đelova oružane sile u istom prostoru.

U pojedinostima, dužnosti Zapovednika oružane sile na Jugoistoku su sledeče:

a) Obezbeđenje **jedinstvene odbrane** od nemira i napada delova Srbije i Grčke, uključivo i grčka ostrva, koje su **posele** nemačke trupe.

Pored navedenih zapovednika, koji su odgovorni **za od** branu na svojim područjima po njegovim direktivama, u tim pitanjima su mu potčinjeni i **admiral na Jugoistoku i zapovednik vazduhoplovne oblasti Balkana.** Oba štaba imaju se uključiti u **Štab** zapovednika oružane sile na Jugoistoku. Ukoliko će se štabovi njemu potčinjenih zapovednika, Solun—Jegejska oblast i Južna Grčka, spojiti s ustanovama ostalih delova oružane sile, određuje zapovednik oružane sile na Jugoistoku;

b) Jedinstveno upravljanje i osiguranje pomorskog saobraćaja za Krit i sa Krita, koji će uskoro biti potreban u znatnom obimu;

c) Regulisanje **saradnje s italijanskem i, ukoliko je potrebno, sa bugarskom oružanom silom** na Balkanu;

[1] U orig. »Befehlshaber Serbien«
[2] U orig. »Befehlshaber Saloniki—Agäis.«
* U orig. »Befehlshaber Süd-Griechenland.«

d) Rukovanje snabdevanjem po kopnenim i pomorskim putevima svih delova oružane sile, angažovanih na Balkanu prema njihovim zahtevima i prema raspoloživim transportnim sredstvima;

e) Nadzor nad vojnom upravom koju vrše zapovednici u oblastima koje posedaju nemačke trupe.

4. Zapovednik oružane sile na Jugoistoku ima sva **prava teritorijalnog zapovednika** u delovima Srbije, Grčke i **grčkih** ostrva koja posedaju nemačke trupe.

Oblasti, koje posedaju isključivo nemačke trupe, operativno su područje. Ovde vrši izvršnu vlast zapovednik oružane sile na Jugoistoku preko njemu potčinjenih zapovednika.

U oblastima koje se nalaze **pod italijanskom okupacijom, a** u njima su raspoređene nemačke trupe, on je najviša vojna vlast za sve delove oružane sile u svemu, što se odnosi na **vojničke** zadatke nemačke oružane sile.

8. Trupne transporte i dotur preko mora, kao i njihovo osiguranje na vodi i iz vazduha, reguliše Vojni zapovednik na Jugoistoku preko admirala na Jugoistoku, a u saradnji sa italijanskom ratnom mornaricom i X vazduhoplovnim korpusom.

Saradnju admirala na Jugoistoku sa rumunskom i bugarskom ratnom mornaricom, kao i pitanja operativnog vođenja pomorskog rata, ukoliko bi se pojavila u istočnom Sredozemlju, reguliše Vrhovni komandant mornarice neposredno sa admiralom na Jugoistoku.

9. **Uputstvo 29 od 17 V 1941** stavlja se van snage, ukoliko je u protivnosti sa prednjim odredbama.

ADOLF HITLER s. r.

Tačnost prepisa overava
Wien s. r.
generalštabni major

BR. 106

ODREDBE NAČELNIKA ŠTABA NEMACKE VRHOVNE KOMANDE OD 15 VI 1941 GOD ZA IZVRŠENJE HITLEROVE DIREKTIVE BR. 31

Poverljivo — za komandante

Načelnik štaba
Vrhovne komande oružane sile
(WFSt/Odelj. L (IV/Qu) br. 001135/41 g. K)

Glavni stan Vode, 15 juni 1941

ODREDBE ZA IZVRŠENJE DIREKTIVE BR. 31

1. Naimenovanje generalfeldmaršala Lista za zapovednika oružane sile na Jugoistoku ne zadire u njegov položaj i zadatak kao komandanta 12 armije.

2. Zapovednik oružane sile na Jugoistoku je jedinstveni komandni organ oružane sile na Balkanu u onom delokrugu za koji je odgovoran prema Direktivi br. 31.

Vrhovne komande vidova oružane sile i nadleštva Vrhovne komande oružanih snaga su dužne da prema tome organiauju saobraćaj s njihovim komandama, jedinicama i ustanovama u tome području.

Uključivanje štabova admirala na Jugoistoku i zapovednika u vazduhoplovnoj oblasti Balkan u Štab zapovednika oružane sile na Jugoistoku može biti zamenjeno odeljenjima za vezu ovih ustanova u Štabu zapovednika oružane sile na Jugoisto-

ku, ukoliko prilike iziskuju neki odvojeni razmešaj službenih organa mornarice i vazduhoplovstva.

3. Vrhovna komanda vojske staviće na raspoloženje **za**povedniku oružane sile na Jugoistoku potrebne službene organe za upravu.

Sprovođenje uprave podešavaće se prema opštim propisima i direktivama izdatim u tu svnhu od strane Vrhovne komande vojske, a u **načelnim pitanjima po uputstvima** izdatim od strane Vrhovne komande oružane sile WFSt/L.

Načelnik štaba Vrhovne komande
oružane sile
KEITEL s. r.

Izostavljeno:
kao i Direktiva br. 31

Za tačnost prepisa:
Kiibler s. r.
generalštabni pukovnik

Štab 12 armije Ia br. 1500/41 g. K od 20 VI 41

BR. 107

izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u srbiji[1] od 22 vi 1941 god.

Poverijivo 152-Ia 197141 pov.

VOJNI ZAPOVEDNIK SRBIJE

Beograd, 22 juna 1941

U prilogu šaljem pismo šefa moga Upravnog štaba srpskom ministru-komesaru Aćimoviću.[2]

Naredio sam pojačanu upotrebu srpskih policiskih i žandarmeriskih organa. Njih treba pomagati u svakom smislu. Oni če se obraćati neposredno potčinjenim mi organima i trupnim jedinicama, kad nastane opasnost, tj. kad mesni zapovednik srpskih policiskih snaga bude smatrao da nije više gospodar situacije.

Uostalom, svako potrebno angažovanje trupa naredićе se odavde.

v. SCHRÖDER s. r.
general protivavionske artiljerije

[1] Zvaničan naziv »Zapovednik Srbije« (Befehlshaber Serbien); imao je izvršnu, okupacionu, vojnu i civilnu vlast u Srbiji.

[2] Vidi dokumenat br. 108 (Prim, red.)

br. 108

NAREDJENJE DR TURNERA[1] M. AĆIMOVIĆU
OD 22 VI 1941 QOD.

Vojni zapovednik Srbije
Upravni .štab Beograd, 22 juna 1941

P o v e r I j i v o

KOMESARSKOM MINISTRU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
G. AĆIMOVIĆU — BEOGRAD

Na osnovu poslednjih ratnih događaja, mohm da se odmah izvrše, prema ranijem sporazumu s Vama, hapšenja svih vodećih komunista i da se naredi šefu policije u Beogradu da još noćas izvrši hapšenje njemu poznatih komunista grada Beograda. Ove osobe treba zatvoriti na Adi Ciganliji. Docnije, treba kako ove, tako i ostale u zemlji uhapšene zločinačke elemente i komuniste sprovesti u koncentracioni logor koji Vi prema- naređenju, ima da organizujete. Istovremeno postarajte se da se još tokom ove noći pohapse svi borci crvene Španije.

Sem toga, molim da se šefu policije odmah naredi ovo:

1. Policija ima da uvede pooštrenu uličnu službu. Kao što je ranije naređeno, ima se odmah organizovati i noćna policiska služba.

2. Šef policije treba da izda potrebna uputstva za naročito čuvanje javnih zgrada, mostova i ostalih važnih postrojenja.

[1] Nemački državni savetnik dr Turner nalazio se u štabu nemačke okupacione uprave u Srbiji u svojstvu načelnika tzv. »Upravnog štaba« (Chef des Verwaltungsstabes). Rukovodio je civilnom okupacionom službom u Srbiji i organizovao kvislinški aparat (Prim, red.)

Radi lakšeg izvršenja ovih zadataka, postaraću se da se iz ratnog plena odmah stavi na raspoloženje srpskoj policiji potrebno oružje. Istovremeno o ovim merama biće obaveštene i nemačke trupe s molbom da, u slučaju potrebe, pomognu oko izvršenja zadataka policije.

Na kraju želim da Vam skrenem naročitu pažnju na varoši: Niš, Kragujevac, Užice, čačak i rudnike: Rtanj, Trepča i Bor.

Umoljava se za izveštaj o izvršenju.

Za Vojnog zapovednika Srbije
Načelnik upravnog štaba
TURNER s. r.
državni savetnik

BR. 109

NAREDJENJE BANSKE UPRAVE MORAVSKE BANOVINE OD 26 VI 1941 GOD.

Banska uprava Moravske banovine
II Upravno odeljenje
Niš, 26 juna 1941 godine
n. Br. Pov. 9

SVIMA PODRUČNIM VLASTIMA U BANOVINI

Predmet: Suzbijanje destruktivne akcije komunista.

G. komesar Ministarstva Unutrašnjih poslova dostavio mi je naređenje I. Br. 6 od 24 juna 1941 godine kojim ukaauje da je usled pojačane destruktivne akcije komunista, izaslao specijalne izaslanike u Kruševac, Kraljevo, Jagodinu, Niš, Leskovac, Zaječar i Negotin i istima stavio u dužnost sledeče:

1) da se staraju da neminovno spreče svaku komunističku akciju bilo u kom vidu se pojavila, da sa svim raspoloživim sredstvima istupe protivu lica, koja bi eventualno ma šta u tom pravcu pokušala;

2) obzirom na prednje odmah da pohapse sve aktivne komnmiste i učesnike u biv. španskom građanskom ratu, pošto kod svih prethodno izvrše pretres;

3) sve mesne vlasti biće dužne da specijalnom izaslaniku izlaze u svemu u susret i njihova naređenja bez prigovora izvršavaju;

4) odmah po dolasku da stupe u vezu sa nadležnim nemačkim vlastima, kojima treba da saopšte u kom cilju dolaze i zamole ih za koordinaciju i potporu;

5) žandarmerijske čete, vodovi i stanice, bez obzira da li na lieu mesta ima već oficira, treba da izvršavaju naloge specijalnog izaslanika i dodeljenog mu oficira;

6) da šalju izvestaje o radu na terenu najbržim i mogućim putem, a u izvanrednim i hitnim slučajevima da zamole nadležnog nemačkog komandanta da izveštaje za Ministarstvo dostavljaju preko komande vajnog zapovednika u Beogradu.

Za tačno i pravilno izvršenje napred navedenih zadataka učinjeni su odgovorni kako izaslanici lično, tako i svi ostali organi sa kojima će saradivati.

Nemarnost ma koje vrste u izvršavanju ovih zadataka smatraće se sabotažom.

Gospodin komesar Ministarstva unutrašnjih poslova ukazuje i na to, da je zamolio i ostalu g. g. Komesare Ministarstava, da izvole iz područnih im resora neodložno odstraniti iz službe sve one službenike, koji su poznati kao pripadnici ili simpatizeri komunista s tim, da o svakom konkretnom slučaju izveštavaju Ministarstvo unutrašnjih poslova neposredno, a i nadležne policiske vlasti, koje će preduzeti dalje predviđene mere protivu optuženih.

U daljem izlaganju, preporučuje da se i u drugim srezovima, preko sreskih načelnika i policiskih vlasti, osim onih u koje su specijalna izaslanstva isposlata ili tamo gde ova budu došla, preduzmu odgovarajuće mere s tim da se kako o učinjenom, odnosno preduzetim merama, tako i postignutim rezultatima najhitnije obaveštava i Ministarstvo neposredno.

Prednje vam se dostavlja na striktan postupak po iznetim .instrukcijama sa napomenom da iu ovome poslu treba uložiti svu pažnju i energiju i ni u kom slučaju ne dozvoliti da se ma kakva nedozvoljena akcija ili priprema pojavi. Odgovorni policisko upravni službenici u ovom pogledu moraju biti na visini svoga zadatka i svoju dužnost u sadašnjim prilikama shvatiti onako kako to zahteva današnja situacija i, u vezi sa tim, interesi našega naroda.

Napominjem da ću protivu svih onih službenika koji se u izvršenju ove naredbe budu pokazali kao nesavesni, nemarni, nedovoljno aktivni ih neispravni preduzeti najstrožiji postupak, tako da ću svakoga službenika smesta ukloniti od dužnosti i zatim činiti predlog Ministarstvu za otpuštanje.

0 svemu preduzetom kao i o eventualnim pojavama ove vrste imate najhitnije izveštavati Ministarstvo neposredno, u vezi prednje naredbe, kao i ovu upravu.

V. D. Bana
M. KOSTIC

P. J.[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 110

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU[1] OD 6 VII 1941 GOD.

Telegram Vojnog zapovednika na Jugoistoku cd 6 VII 41
Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 6 VII 41

2. 5 VII streljano je u Beogradu 13 funkcionara komunističkog pokreta zbog pripremanja akcija nasilja i sabotaže.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije),
Odel. Ic/AO br. 5549/41 pov. od 6 VII/41

Za tačnost
poručnik[2]

[1] Zvaničan je naziv »Zapovednik oružane sile na Jugoistoku« (Wehrmachtbefehlshaber im Südosten). O njegovim bližim zadacima vidi dokumenat br. iof.

[2] Nedostaje potpis. (Prim, red.)

BR. I11

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 8 VII 1941 GOD.

Telegram Vojnog zapovednika na Jugoistoku od 8 VII 41 Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 8 VII 41

3.) 8 VII streljano je 10 komunista i 3 Jevrejina u vezi sa pronađenim eksplozivom u Srbiji.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)
Ic/AO br. 5586/41 pov. v. 8 VII 1941

Za tačnost
Maren s. r.
poručnik

BR. 112

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 19 VII 1941 GOD.

Telegram Vojnog zapovednika na Jugoistoku od **19** VII **41**
Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 19 VII 1941

2.) 17 jula streljano u Beogradu 16 komunista.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)
Ic/AO br. 5733/41 pov. od 19 VQ **41**

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

BR. 113

IZVOD IZ IZVEŠTA,JA ŠEFA NEMAČKE POLICISKE SLUŽBE[1] OD 19 VII 1941 GOD.

Šef Policije bezbednosti i SD
— IV A 1-B. br. 1 B. 41 g. Rs. — Berlin, 19 jula 1941

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR-u[2]

Državna tajna

1) Politički pregled

a) U »Reich«-u

Nema nikakvih naročitijh izveštiaja.

b) Ostali okupirani krajevi

Jugoslavija

Izvršna grupa **Beograd** javlja:

Noćni između 16 i 17 VII 41 presečen je međugradski telegrafski kabel na teritoriji Beograda. Vojni zapovednik Srbije naredio je kao protumeru streljanje niza vodećih komunista.

Srpska žandarmerija streljala je 16 komunističkih funkeionera i Jevreja.

Ek[3] Zagreb javlja:

Noću između 13 i 14 VII pobeglo je iz hrvatskog koncentracionog logora Kerestinec kod Samobora 140 vodećih hrvatskih komunista, pošto su zatvorenici prethodno zarobili komandanta

[1] Nosio je zvaničan naziv »Šef policije bezbednosti i SD« (Chef der Sicherheitspolizei und des SD«). Bio je neposredno potcfinjen Himleru.

[2] Izvesni nemački dokumenti koji su izneri na procesu u Niirnbergu, sadrže pod naslovom »Izveštaj o događajima u SSSR-u« takođe i izveštaj; o borbama u Srbiji. Redakcija je iz ovih dokumenata publikovala samo one delove, koji se odnose na događaje u Srbiji.

[3] Verovatno Einsatzkommando. Izvršna komanda (policije). (Prim, red.)

logora i pripretili mu smrću. Komunisti su se razbegli po okolnim šumama. Dosad je ponovo pohvatana približno jedna trećina begunaca, dok se ostatak približuje nemačkoj interesnoj granici.[1] Za hvatanje komunista hrvatska policija sigurnosti preduzela je odmah odgovarajuće mere. Zagreb je zatvoren velikim krugom ustaške policije. U međuvremenu uspelo se da se deo begunaca uhvati i strelja. Približno 70 komunista je streljano, dok je šest stražara koncentracionog logora umoreno. Hrvatska policija namerava da uhapsi daljih 300 komunista. Za odmazdu biće njih veći deo streljan po presudi prekog suda.[2]

[1] To je bila za vreme nemačke okupacije tzv. granica između »Reich«-a i NDH.

[2] Na overenom prepisu dokumenta, dobijenog sa Niirnberškog procesa, nema potpisa (Prim, red.)

BR. 114

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 23 VII 1941 GOD.

Op. odelj. (II b)
Br. 36020/41 pov. 23 VII 41

P o v e r 1 j i v o

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 23 VII 41

Jugoistok

3. Streljano gerilaca: Valjevo 17, čačak 12, Užice 22, Palanka 16.

. . .

Za tačnost:
dr DNUGER s. r.
kapetan

BR. 115

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 29 VII 1941 GOD.

Op. Odelj. (II b)

br. 36063/41 pov. 29 VII 41

Poveri jivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 29 Vn 41

Jugoistok: (Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 28 VII 41.)

1. 25 VII u Beogradu pokušaji Jevreja da zapale nemačke automobile. Biće streljano 100 Jevreja.

26 VII sprečen komunistički atentat bombom na radiostanicu Beograd. Atentatori uhvaćeni. Glavni organizator pri bekstvu poginuo prilikom jednog skoka.

4. 2 km istočno od Paraćina pueano je na tonfihnski automobil organizacije KdF[1].

Za tačnost:
dr DNUGER s. r.

[1] »Kraft durch Freude«, u doslovnom prevodu »Snaga kroz radost«, nem. propagandna organizacija koja je imala za cilj da veliča život radnika u Rajhu (Prim, red.)

BR. 116

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 29 VII 1941 GOD.

Telegram

HMYX/FUE 162774 29 VII 2115

ZAPOVEDNIKU SRBIJE

— Poverijivo —

Vrihovna komanda oružane sile smatra za potrebno da se, **u** slučajevima sabotaže, smrtne kazne vrše vešanjem i da se primenjuju sva ostala sredstva za zastrašivanje, koja odgovaraju navikama stanovništva.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
(AOK 12) Ic/AO, br. 5876/41 pov.
od 29 VII 41

2215 Eins Neu HDVL
Za tačnost orepisa
Veit s. r.
kapetan

br. 117

IZVOD IZ IZVEŠTA.IA ŠEFA NEMAČKE POLICISKE SLUŽBE OD 29 VII 1941 GOD.

Šef Policije bezbednosti i SD
- IV A **1** - Č. br. **1** B/41 g. Rs. — Berlin, 29 VII **41**

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR-u

1) Politički pregled

Jugoslavija

Šef izvršne grupe Policije bezbednosti i SD u Beogradu javlja:

25 VII 41 oko 15,20 časova u Beogradu jedan Jevrejin, dosad nepoznati, koji je nosio žutu povesku na rukavu, bacio je bocu benzina na nemački automobil i pokušao time da zapali automobil. U tome je sprečen i dao se zatim u bekstvo. Istoga dana su u 3 druga, slučaja od nepoznatih vinovnika bačene benzinske boce na nemačke automobile. Uhvaćen izvršilac jednog isto ovakvog slučaja, 16 godišnja Srpkinja; priznala je da je na ovo delo podgovorena od jednog Jevrejina. Kao mera odmazde, streljano 29 VII 41 u Beogradu 100 Jevreja.

26 VII 41 saopšteno je putem organa za vezu oružane sile da se istog dana predviđa komunistički atentat bombama na radiostanicu u Makišu. Na ovo saopštenje uspeh su članovi EK Beograd da vinovnika uhvate pri predaji bombe. Bomba je teška oko 3.5 kg, a izgleda da je bila napunjena ekrazitom. Atentator je bio snabdeven za samoodbranu jednim pištoljem 6,35 mm i jednom jajastom ručnom bombom. Po ovom hapšenju ustanovljeni glavni krivac izvršio samoubistvo.

Dalje su uhapšene 3 Jevrejke kod kojih je stanovao organizator ovog atentata. Sprečeni atentat imao je za cilj da

baci u vazduh radiostanicu Makiš. Po uspelom atentatu na radiostanicu trebalo je dići u vazduh Ministarstvo unutrašnjih poslova, a zatim i fabriku aviona u Rakovici sa celokupnim osobljem.

Dokazano je da se ista banda bavi falsifikovanjem kreditnih blagajničkih doznaka. Radionica još nije pretresena, ali je poznata.

Noću 27 VII 41 u Beogradu je potpuno izgorela radionica za opravke, skladište rezervnih delova i jedna garaža našeg automobilskog parka 533. Sem zaliha materijala, guma i goriva, uništeno je 19 vojnih teretnih i putničkih automobila. 10 privatnih autobusa jako su oštećeni. Zasad još nije utvrđeno da li je uzrok sabotaža ili nemarnost. Zgrada u kritično vreme nije bila čuvana.

Noću 29 VH napadhuta je policiska kasarna u Melencima (Banat), pri čemu su poginuli dva »folksdojčera« i jedan Srbin.

29 VII 41 u 5 č. izjutra biće streljano u Beogradu 100 Jevreja i 22 komunista. Istoga dana u Vel. Bečkereku biće streljano 200 komunista — Banaćana — uhvaćenih ranije. Stanovništvo će biti preko štampe i radija obavešteno o izvršenju i pozvano da aktivno sarađuje na suzbijanju komunističkog pokreta, kako bi se na taj način sprečilo dalje prolivanje krvi.

Dalje se saznalo:

a) između Zidanog Mosta i Laza, 27 VII 41 u 23,20 čas. kod železničke stanice Trbovlje, iz jedne šine je eksplozivom istrgnut komad od 50 cm.

b) Između železničke stanice Zagorje i Sava iz jednog potpornog zida eksplozijom je izbačeno približno 5 m" materijala. Vreme eksplozije 27 VII 41.

c) Na hrvatskom tlu, na pruzi Zidani Most — Zagreb, pred samom nemačkom granicom dignut je u vazduh jedan železnički most. Vozovi su upućeni preko Budimpešte.[1]

[1] Na overenom prepisu dokumenta nema potpisa (Prim, red.)

BR. 118

IZVEŠTAJ ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 31 VII 1941 GOD.

Odelj. Ic/AO

DNEVNI IZVEŠTAJ ZAPOVEDNIKA SRBIJE OD 31 VII 41

Akcija protiv komunista **u** prostoru Petrovgrada teče i dalje planski. Pri tome dva vojnika povredena, jedan poginuo. Kao represalije priprema se streljanje komunista.

Za tačnost (prepisa
Werner s. r.
poručnik

BR. 119

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 1 VIII 1941 GOD.

Telegram vojnog zapovednika na Jugoistoku od 1 VII 41
Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 1 VIII 41

1. ...
31 VII u Petrovgraau pogubljeno 90 komunista.

3. Uskoro će u Srbiji biti izvedene **planske akcije** od strane Više komande LXV u cilju **čišćenja krajeva u kojima su nemiri.**

Za tačnost
Koessler s. r.
poručnik

Ic/AO br. 5920/41 pov.

BR. 120

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 1 VIII 1941 GOD.

Poveri jivo

Op. Odelj. (Hb) 1 VII 41
Br. 36091/41 pov.

POSEBNI IZVEŠTAJ OD 1 VIII 41

Jugoistok (Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 29 VII)

1. 28 ,VH prepad na policisku patrolu na putu Užice—Valjevo, 80 ljudi streljano.

2. 29 VII u Beogradu je zbog javljenih dela sabotaže pogubljeno 122 komunista i Jevreja, a ne 100. Pri sprečavanju pokušaja da se 2 komunista oslobode iz beogradske bolnice ubijeni su: jedan nemački vojnik i jedan srpski policajac.

Overava
dr. DNUGER s. r.
kapetan

BR. 121

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 2 VIII 1941 GOD.

Op. Odeli. (II b) 2 VIII 41
Br. 36092 pov.

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 2 VIII 41

Jugoistok (Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 1 VHI 41)

1. Presečeni su telefonski sprovodnici na putu Mladenovac —Topola. Napadnute žandarmenske stanice. U okolini Petrovgrada, Pančeva, Topole i Užica manje bande izvršile siu prepade na srpske vlasti bez naročite štete.

31 VTI pogubljeno je u Petrovgradu 90 komunista.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

br. 122

izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u srbiji od 6 viii 1941 god.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(AOK 12) Ic/AO

Dnevni izveštaj: sudar vozova koji je juče javljen nije sabotaža. Gubici: 8 mrtvih, 8 teško ranjenih, 5 lako ranjenih. Prekid saobraćaja oko 36 časova. Noćas u Petrovgradu uhvaćeno je 6 komunista s oružjem i zapaljivim materijalom; 1 komunist pri pokušaju bekstva ubijen. U Mokrinu (10 km sev. od V. Kikinde) 70 jutara žita spaljeno, prepoznati izvršilac pobegao pošto je razoružao poljskog čuvara.

U Zagrebu streljano 4 atentatora, kao i 98 komunista i Jevreja—talaca.

Nov način komunističke sabotaže: u Beogradu i daljoj okolini bacaju se po drumovima trokraki. 7 cm dugački ekseri; dosad javljene 22 oštećene gume. Frontleitstelle »Jug«[1] otišla je za Bukurešt.

ZAPOVEDNIK SRBIJE[2]
Vojni štab odelj. Ic
6 avgust 1941

[1] Verovatno ustanova koja reguliše saobraćaj ka frontu
[2] Na overenom prepisu iz Niirnberga, nema potpisa (Prim, red.)

br. 123

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 6 viii 1941 god.

DNEVNI IZVEŠTAJ ZAPOVEDNIKA ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU OD 6 VIII

1. Srušen je most na putu severozapadno od Krupnja (zapadno od Valjeva).

U Vinči (jugozapadno od Topole) naoružane bande spalile su opštinsku arhivu.

U Mokriniu (10 km severno od Kikinde u Banatu) spaljeno je 70 jutara pšenice. Izvršioci pobegli.

2. U Petrovgradu je uhvaćeno 6 naoružanih komumista- 1 komunist je pri pokušaju bekstva ubijen.

U Zagrebu streljano 104 atentatora komunista i Jevreja-

Za tačnost
GIESE s. r.
generalštabni kapetan

BR. 124

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 7 VIII 1941 GOD.

Op. odelj. (II b)
Br. 36126/**41** pov.

Op. odelj. Ia
7 VIII 41
v.H.[1] 7 VIII

Poverijivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 7 VIII 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 5 VIII

1. ...

Kod Sopota je od strane bande opljačkan jedan srpski opštinski radnik.

3. Pri akciji trupa protiv komunističke bande, južno od Kikinde u Banatu, ubijeno je 13 komunista, 2 ranjena i 14 uhvaćeno. Sopstveni gubici: 4 mrtva.

Za tačnost
GIESE s. r.
generalštabni kapetan

[1] Paraf (Prim, red.)

br. 125

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 8 viii 1941 god.

Op. odelj. (H b) 8 v m 41
Br. 36131/41 pov. v.H.[1] 8 VIII

Poverljivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 8 VIII 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 7 VII 41

1. Na putu Lazarevac—Beograd, 38 km južno od Beograda, pronađen je razbijen vojnički auto i jedan mrtav osakaćen nemački vojnik. Istraga u toku.

U Beogradu je od strane komunista ubijena jedna devojka Srpkinja, koja je omogućila hapšenje 3 komunista.

2. Od akcije 4 VII kod Kikinde pronađena su još 3 mrtva komunista. Vod bande, bivši srpski poručnik, u međuvremenu je uhvaćen i streljan.

6 HI u Zagrebu streljano daljih 87 talaca komunista i Jevreja.

Za tačnost
GEESE s. r.
generalštabni kapetan

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 126

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 11 VIII 1941 GOD.

Op. odelj. (II b)
Br. 36143/41 pov.

Op. odelj. Ia
11 avgusta 1941
v.H.[1] **l i v n i**

Poverljivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 11 Vm 1941

Jugoistok (Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 10 VIII1941)

1. ...

U Užicu je pukovnik von Stockhausen u cilju represalija naredio da se, zbog prepada na nemačkog policiskog šofera, stre. ljaju Srbi u neposrednoj blizini mesta prepada. Policiska četa dovela je iz okolnih mesta 81 Srbina i prisilila srpske žandarme da ih strel jaju.

Događaj je imao za posledicu prolaznu ministarsku krizu. Stvar je bilo moguće vrlo brzo srediti, tako da je u vezi sa ovim slučajem nastupilo smirenje. Stanje u Srbiji, uopšte uzev, zategnuto je kao i pre. Za borbu protiv ostalih bandi sprema se planska upotreba trupa koje su već češće bile upotrebljavane za suzbijanje bandi. Rad je otežan zbog nedovoljne pokretljivosti divizije.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

[1] Paraf (Prim, red.)

br. 127

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 14 viii 1941 god.

DNEVNI IZVEŠTAJ ZAPOVEDNIKA ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU OD 14 VIII

1. 13 Vili po podne napadnuta je od strane 50 komunista straža u Krupnju, zap. od Valjeva. 9 komunista je uhvaćeno. Kuće su spaljene. Sopstveni gubici: 2 vojnika mrtva, 1 oficir i 1 vojnik ranjeni.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

BR. 128

IZVEŠTAJ ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 15 VIII 1941 GOD.

15 Vin 41

Dnevni izveštaj od 15 avgusta 1941

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU (AOK 12) Ic/AO

1. 14 Vin u 16,50 č. kod Skele (15 km zapadno od Obrenovca) banditi su otvorili mitraljesku vatru na putnički automobil 3 čete **64** rez. pol. bataljona, koji je (sa por. Ehrmannom i 3 narednika) bio na putu za Šabac. Patrolno odeljenje je pronašlo izgoreli putnički automobil. Četa policiskog bataljona, upućena iz Beograda, izvadila je iz Save leševe por. Ehrmanna i 1 narednika; 2 narednika su nestala. 15 VIII biće Skela spaljena i tamo obešeno 50 komunista iz Beograda. Objava preko radija, novina i putem plakata.

14 Vni kod Lazarevca (30 km severoist. od Valjeva) bande napale telefonsko odeljenje. Atentat eksplozivom kod Darosave (20 km severozap. od Topole), 3 vagona i lokomotiva iskočila sa koloseka; pomoćni voz koji je dolazio iz Lajkovca (25 km severoist. od Valjeva) napali su banditi vatrom; električni vodovi su prekinuti.

Noću **14/15 Vin** na žel. stanici Lajkovac napadnut je voz s municijom; **5** ljudi mrtvih i **7** ranjenih iz **724** peš. puka. Odred je upućen na mesto napada.

2. 14 Vili 4 banditska napada na opštine.

ZAPOVEDNIK SRBIJE[1]
Vojni štab odelj. Ic
15 avgust 1941

[1] Na overenom prepisu iz Niirnberga nema potpisa (Prim, red.)

br. 129

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 16 viii 1941 god.

Op. odelj. (Hb)
Br. 36176/41 pov.

Op. odelj. Ia
16 avgusta 1941

Poverijivo

v.H.[1] 16 VHI

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 16 VDI 1941

Politička situacija na području Zapovednika oružane sile na Jugoistoku

1. **Srbija:** Situacija je **i** dalje zategnuta. Teror **i** sabotaža, koji se izgleda planski sprovode, upravljeni su takođe i protiv nemačke oružane sile. U poslednje vreme ima takođe i terorisanja civilnog stanovništva. Popustili su prepadi na vojnike. Akcije su gotovo isključivo delo komunista. Potsticaj za ovo je među ostalim **i** masovna deportacija Srba iz Hrvatske. Tobožnje pretstojeće odvajanje Banata izaziva uznemirenje kako kod srpskog, tako i kod tamošnjeg nemačkog stanovništva.

Dosad je bilo samo pojedinačnih akcija, ali one pri daljem zaoštravanju situacije mogu dovesti do većeg oružanog komunističkog ustanka. U političkom i privrednom životu nisu nastupile jače smetnje.

Masa stanovništva, i sama jako trpi od terorističkih akcija i odnosi se uglavnom lojalno. Dobra je saradnja zapovednika Srbije sa srpskom komesarskom vladom i srpskom policijom.

[1] Paraf (Prim, red.)

Možemo se nadati da će se nemiri lokalizovati planskom borbom protiv bandi sa svima raspoloživim trupama, policijom SS, srpskom policijom; zatim obrazovanjem motorizovanih poternih odreda, ratnim marševima u cilju vežbe, kao i planskom i pojačanom propagandom, i daljim uspesima na Istoku.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

BR. 130

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 17 VIII 1941 GOD.

Op. odelj. (H b)
Br. 36170/41 pov. **17 VIII 41**

Poverljivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 17 VIII 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile
na Jugoistoku od 16 VIII

1. 15 Vm u Mrčajevcima (8 km severozapadno od čačka) paljevinom uništen salaš i hambar žita. Izvršioci su komunisti.
2. U Skeli je, osim obešenih komunista (vidi dnevni izveštaj od 15 VIII), streljano i 15 seljaka što nisu prijavili prisustvo bande. 350 kuća je spaljeno. Kaznena akcija je objavljena putem radija, oglasa i novina.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

BR. 131

IZVESTA.! ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 17 VIII 1941 GOD.

17 v m 41

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 17 AVGUSTA 1941

Zapovedniku oružane sile na Jugoistoku (Štabu 12 armije) le/A O

Dnevni izveštiaj

1. Noću 14/15 VIII napadnut je od bande kod Lajkovca (12 km zap. od Lazarevca) vatrom lakih i teških mitraljeza i ručnim bombama jedan voz s naoružanom pratnjom. Gubici vojske: 3 mrtva, 4 ranjena i 1 nestao. Transport je posle uspele odbrane dostigao svoj cilj. Sudeći po krvavim tragovima neprijatelj je imao gubitaka.

16 VII u 2,30 časova napadnuta je železnička stanica Lajkovac od nepoznatih lica. Gubici vojske: 5 mrtvih, 3 teško ranjena.

16 VIII u 13,13 č. napadnut je brzi voz 860 mitraljeskom vatrom između Braljme i Stalaća. (20 km sev. ist. od Kruševca).

16 VIII u 13,30 č. ubijen je jedan čovek iz organizacije Tot na putu Ćuprija—Jagodina, 2 km jugozapadno od Jagodine.

16 **Vin** u 20,30 č. sabotaža eksplozivom u tunelu br. 10 kod žel. stanice Užice. Šteta neznatna.

2. Sopstvena delatnost

16 VIII uveče naišao je poterni odred 704 peš. div. kod Mionice (15 km jugozapadno od Lajkovca) na bandu od 100 ljudi. 3 nestala nemačka vojnika i 1 nestali nemački narednik

oslobođeni su, 2 komunista uhvaćena. Potera nastavljena. Sop stveni gubici: 1 nestao.

Jedan drugi poterni odred upućen prema Požegi (12 km ist. od Užica) ubio je iz jedne bande 3 komunista i 3 zarobio.

U Banji (3 km severozap. od Topole) pucano je na vojni automobil. Na to je poterni odred streljao 11 komunista i izvestan broj kuća zapalio.

3. 16 Vili jedan salaš kod V. Kikinde je izgoreo, navodno paljevina. v

4. 16 vm bande izvršile prepade na 5 opštinskih ureda.

5. U Beogradu, u nedelju, 17 VIII izjutra, u glavnoj ulici javno obešeno 5 komunista za koje je dokazano da su vršili teror i sabotaže, i tamo ostavljeni da vise do danas u 19 časova.

ZAPOVEDNIK SRBIJE[1]
Vojni štab Odelj. Ic
17 avgusta 1941

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nema potpisa (Prim, red.)

br. 132

IZVESTA! ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 19 VIII 1941 GOD.

19 Vin **41**

DNEVNI IZVEŠTAJ 19 VIII 41

Zapovedniku oružane sile na Jugoistoku
(Štabu 12 armije) Ic/AO

Dnevni izveštaj

1. Delatnost vojske

Zbog banditskog prepada 16 VE na nemačko biciklističko poterno odeljenje kod Milanovca (uporedi dnevni izveštaj od 18 Vin) uputila je 6/920 poterne odrede 16 i 17 VIH. 2 bandita su ubijena, 6 zarobljeno i 4 kuće zapaljene.

18 Vin poterni odred **704** peš. div. je kod Požege **(13** km ist. od Užica) uništio ustanički logor. **38** bandita je streljano, zaplenjena 2 mitraljeza, pisaće mašine i logorska knjižnica.

2. Banditska delatnost

17 Vili u 18,00 č. banditski prepad na srpsku žandarmerisku stanicu između Zavora i Cuzice[1] (14 km jugozapadno od Valjeva), kao i na žand. stanicu Guča (15 km jugozapadno od čačka).

18 Vni ujutro banditski prepad na srpsku žandarmerisku patrolu u Mokrinu (14 km sev. od V. Kikinde).

17/18 Vm banditski prepadi na 6 opštinskih ureda.

ZAPOVEDNIK SRBIJE'
Vojni štab Odelj. Ic
19 avgusta 1941

[1] Nejasno na koja se mesto odnosi

" Na otvorenom prepisu iz Niirnberea nema potpisa (Prim, red.)

BR. 133

NARED.JENJE KOMANDE NEMAĆK1H TRUPA ,,LXV'" OD 19 VIII 1941 GOD.

Viša komanda LXV Mesto štaba, 19 VIII 41
Odelj. Ia br. 441/41 pov.

Strogo poverljivo

Odnosi se na
akciju Geier.[2]

1. U subotu 23 VIII 41 biće u vidu prepada opkoljeno i pretreseno selo Grabovac, kao verovatna komunistička centrala Okruga obrenovačkog.

2. Izvršenje (mesta su obeležena po karti 1 :100.000): jedan poterni odred[3] stražarnog 734 peš. puka[4], pojačan s 20 srpskih žandarma iz Obrenovca i dva odeljenia pohciske čete iz Obrenovca, biće 23 VHI 41 u 04,00 č. u Vrovu na putu Obrenovac—Šabac, 3 km jugoistočno od Skele.

3. Jedan poterni odred stražarnog 734 peš. puka, pojačan sa dva odeljenja nemačke policije iz Obrenovca i 20 žandarma, biće 23 VIII 4i u 04,00 č. na putu Obrenovac—Stubline, 2 km jugozapadno od raskrsnice puta Obrenovac—Stubline i žel. pruge Obrenovac—Valjevo.

[1] Zvaničan naziv »Viša komanda LXV za naročitu upotrebu« (Höheret Kcmmando z. b. V. LXV) u rangu korpusa. Njoi su za izvesno vreme, u 1941 god., poile evakuacije II i XII nemačke armije iz Srbije, bile potčinjene posadne trupe: 704, 714, i 717 peš. divizija na teritoriji Srbije i 718 peš. divizija na teritoriji Hrvatske.

[3] Šifrirani naziv akcije.

' U originalu JKdo (Jagdkommando), odred raznog sastava i naoružanja.

* U originalu Wach-Regiment I.R 714. (Prim, red.)

4. Žandarmeriski odred iz Uba (dva odeljenja nemačke policije i 30 žandarma), pojačan jednim vodom pešadije 704 peš. divizije, biće 23 VIII 41 u 04,00 č. na zapadnom izlazu Stubline, 2 km zapadno od puta Obrenovac—IJb.

5. Dva voda 5 č. 750 puka iz Šapca, pojačani s pola voda nemačke policije iz Šapca i 30 ljudi srpske žandarmerije u Šapcu, i jedan poterni odred 704 divizije iz Valjeva stići će 22 VIII 41 u 20,00 č. u Banjane, tu noćiti i poći iz Banjana tako da 23 VIII 41 u 04,00 č. budu u Ravnom Polju na putu Banjani—Grabovac.

6. 23 **Vin** 41 u 04,00 č. polaze sve jedinice sa'svojih polaznih tačaka širokim frontom koncentrično na Grabovac, koristeći što više zasebnih puteva. Pojačana 5 č. 750 puka, koja dolazi pravcem Banjani—Ravno Polje, skreće od Ravnog Polja prema severozapađu i vrši pokret preko sela Drena na Grabovac—Kriva Bara, dok poterni odred 704 peš. div., koji takođe dolazi pravcem Banjani—Ravno Polje, 23 VTO 41 u 04,15 č. polazi iz Ravnog Polja i nastupa ka Grabovcu putem Banjani—Grabovac i jugoistočno od ovog.

7. 23 Vni 41 u 5,30 č. Grabovac mora biti opkoljen sa svih strana. Zatim će se koncentrično prodreti u mesto, pohvatati muško stanovništvo iznad 14 godina, skupiti ih kod grabovačke crkve i predati policiji. Ljude koji pružaju otpor, kod kojih se nađe oružje ili beže, streljati. Seljačke kuće pretražiti samo radi pronalaska muškaraca. Pretraživanje k<uća radi pronalaženja oružja ima se izvršiti po naređenju rukovodioca akcije pošto se prethodno skupe u gomilu muškarci.

8. 704 peš. div. poveriće izvođenje ove akcije jednom komandantu puka.

9. Najstrožije čuvati tajnu. Izričito se zabranjuje da se akcija ih mesto Grabovac pominju telefonom.

10. Ratna sprema bez maske za bojne otrove.

11. Za planiranu akciju Grabovac stoje na raspoloženju:
    1. 40 žandarma žand. stanice Obrenovac, vidi tačke 2 i 3;
    2. 30 žandarma ž. st. Ub, vidi tač. 4;
    3. 10 agenata srp. specijalne policije Beograd;
    4. 2 vođe i 10 ljudi Policije bezbednosti Izvršne komande Beograd.

Za komandu
načelnik štaba
KRANICH s. r.

BR. 134

IZVEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 21 VIII 1941 GOD.

Zapovednik Srbije
Vojni štab/Odelj. Ia
Br. 405/41 poverljivo

Beograd, 21 avgusta 1941

ROKOVNI IZVEŠTAJ ZA 21 VIII 1941

1. Opsti utisak

Srazmerno prvom tromesečju, delatnost neprijateljskih bandi nije smanjena. Naročito su se pojačale terorističke akcije protiv nemačke oružane sile i protiv stanovništva. Bande dejstvuju očigledno po jedinstvenim parolama, na pr., prepadi na opštinske kuće, na pretsedinike opština, na železničke stanice i dr. Onesposobljavanje industriskih preduzeća kod Krupnja i Loznice (72 km severozapadno od Valjeva) izvršeno je po planu.

Postoji mogućnost prelaženja četnika komunistima i obratno. Seosko stanovništvo je usled trajnih terorističkih akcija zastrašeno.

Glavno područje nemira: područje zaokruženo Moravom do Ćuprije—čačak—Užice—Drina—Sava od ušća Drine—Dunav.

Žarišta. — Aranđelovac, (10 km severozapadno od Topole), Obrenovac, (26 km jugozapadno od Beograda), istočno od Šapca.

2. **Važne pojedinosti:**

a) Prepadi na železničke pruge	22
Prepadi na žandarmeriske stanice	10
Prepadi na opštine	43
Ometanje železničkog saobraćaja	6
Prepadi na automobile oružane sile	5
Prekidanje telefonskih sprovodnika	8
Napadi na rudnike i fabrike	5

b) 13 VIII **pušten** je cd bandi na **slobodu podoficir** koji je 9 VIII, u predelu južno, od Topole, nasilno odveden.

c) Poterni odred 704 divizije oslobodio je 16 VIII kod Mionice (15 km jugozapadno od Lajkovca) 3 nemačka vojnika koji su bih nestali.

d) Zbog izvršenog prepada 14 VIII na putnički automobil 3 čete 64 rezervnog policiskog bataljona kod Skele (32 km jugozapadno od Beograda), 14 VIII spaljena je Skela i 50 komunista je streljano, delom obešeno, 15 stanovnika sela je streljano.

e) U Beogradu je 17 VIII 41 obešeno 5 komunista.

Sem toga sprovedene su veće akcije, naročito 14-og i 16-og, u. predelu čačka;

12., 13., 19., 20. u predelu Obrenovca;

16., 17. zapadno od Šapca

i naročito uspešna jača akcija 19 VIII u predelu jugoistočno od Užica.

Gubici oružane sile: 22 mrtva (1 oficir), 24 ranjena (2 oficira), 2 nestala.

3. Procena situacije

Upotreba poternih odreda i potpuna upotreba ostalih trupnih jedinica, u saradnji s pojačanom žandarmerijom, usled nedovoljnog dodeljivanja oklopnih i izviđačkih kola, nije dosad dovela do očekivanog smanjenja zategnutosti.

U području gde žive Arnauti zasada je mir.

Bande se u predelu zapadno od Šanca pojačavaju prisilnim uvlačenjem stanovništva u svoje redove.

4. Mere koje se nameravaju sprovesti

I dalje najjača upotreba poternih odreda, čije dejstvo obećava sve veće uspehe, usled izvežbanosti, dobivene u ovom izrazito gerilskom ratu.

Uz to se pripremaju velike akcije od nekoliko bataljona. Usled potpuno nedovoljne jačine Landesschiitz-bataljona[1] moraju se upotrebljavati za stražarsku i službu sigurnosti jaki delovi boračkih trupa.

[1] Bataljoni koji su vršili službu posadnih trupa (Prim, red.)

Upotreba jednog aviona imala je u jednom slučaju dobar uspeh. Stoga ponavljam predlog da se stavljaju na raspoloženje jurišni avioni.

Zasebno tražena oklopna kola, molim, da se što pre dodele. I sada, kao i pre, ostaje u važnosti predlog da se dodeli jedna divizija, pošto nisu dovoljno zaštićena za rat važna industriska postrojenja, između ostalog Bor i Krupanj.

Za zapovednika Srbije
načelnik štaba
GRAVENHORST s. r.
generalštabni potpukovnik

br. 135

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 23 viii 1941 god.

Op. odelj. (n b) 23 VIII 41
Br. 36199/41 pov. v.H.[1]

Poverljivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 23 VIII 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 22 VIII 41

1. 20 VTH radnici rudnika Zajača (10 km severozapadno od Krupnja) izostali sa rada zbog pretnji od strane bandi.

2. 21 VIII u akciji na Prnjavor (22 km severoistočno od Loznice) ubijeno je 7 komunista, zarobljen 1 srpski poručnik. Sopstveni gubici: 7 ranjenih.

21 VIII za vreme puškaranja u Stublinama (10 km južno od Obrenovca) ubijeno je 5 bandita i 3 kuće srušene. Sopstveni gubici: 1 ranjen.

3. 20 VIII je sev. od Sarajeva spaljeno 20 kuća, 8 bandita ubijeno.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 136

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 25 VIII 1941 GOD.

Telegram vojnog zapovednika na Jugoistoku od 25 VIII 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 25 VIII 1941:

1. 23 Vin u Grabovcu (6 km jugozapadno od Obrenovca) pucalo se na vozila oružane sile. 2 vojnika su ubijena i 4 ranjena. Protivmere su u toku.

2. 23 VIII u Klincima (5 km jugoistočno od Valjeva) streljan je 1 komunist student.

24 VIII pri akcijama:

u predelu Topole uhvaćena su 2 bandita pri vršenju sabotaže na kablu i streljana;

kod Troponja (15 km istočno od Lapova) streljana su 2 bandita, 12 ih je uhvaćeno;

u Brzanu (6 km južno od Lapova) streljana su 2 bandita, uhvaćeno ih je 13. Sopstveni gubici: 1 oficir ranjen;

u Rekovcu (20 km jugoistočno od Kragujevca) uhapšena su 3 komunista, 2 kuće su spaljene.

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6267/41 pov. 25 VIII 1941

br. 137

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 27 VIII 1941 GOD.

Telegram vojnog zapovednika na Jugoistoku
od 27 Vin 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 27 VIII 1941

2. 25 VIII poterni odred strel**jao** je u Ravnoj Reci (20 km severoistočno od Ćuprije) **1 bandita i 7 uhvatio.**

26 VIII u istom mestu je streljano 6 bandita i uhvaćen je vođa.

26 VIII između Loznice i Krupnja poterni odred je streljao 2 naoružana bandita.

26 VIII u borbi 10 km severno od Vel. Kikinde (Banat) ubijena su dva komunista.

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6301 pov. od 27 VIII 1941

BR. 138

IZVEŠTAJ ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 29 VIII 1941 GOD.

29 VIII 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štabu 12 armije) la F

Dnevni izveštaj:

1 **Delatnost Oružane sile:** 22 VIII, 24 VIII i 28 VIII aerodrom u Kraljevu bio je ugrožen od bandi. Na aerodromu je zavedena pripravnost. 2 srpska žandarma su poginula, 1 komunist ubijen. Dve bombe od 12 kg su uklonjene. 28 VIII trupe, angažovane u prostoru Šapca, proterale bande.

27 VIII u s. Kopljare (8 km sev. od Topole) spaljene su 3 kuće kao mera odmazde. Nađena municija.

2. Banditska delatnost: 22—28 VIII pet akcija sabotaže na železničkim postrojenjima: u Knježevcu (45 km severoist. od Niša), Paraćinu (32 km severoist. od Kruševca), Adranima (8 km sev. od Kraljeva), Vrutcima (16 km zap. od Užica), Darosavi (8 km severozap. od Aranđelovca). 23—28/VIII daljih 5 prerada u prostoru Ivanjica—Mionica—Šabac. Opštinske arhive zapa^ ljene. 26 Vili borba srpske žandarmerije s komunistima kod Stava (8 km jugozapadno od Kamenice) — 3 komunista mrtva. 2 ranjena, 1 srpski žandarm ranjen. 26 VTH banditski prepad na srpsku žandarmerisku stanicu Majdanpek (64 km severozap. od Zaječara). 7 srpskih žandarma razoružano. 27 VIII vatreni prepad kod Topole na auto srpskog Crvenog krsta. Šofer mrtav, pratilac ranjen. 27/28 VTH prekinuti su telefonski sprovod-

niči Valjevo—Beograd, Užice—Požega, Užice—Kraljevo, Užice — Ljubovija, St. Pazova—Indija, Franztal—Zemunsko Polje. 28 VIII jaka prikupljanja ustanika u prostoru istočno od Kos. Mitrovice. 28 VIII odbijen banditski prepad na žel. stanicu Umćare (10 km južno od Grocke). 28 VIII u 18.45 čas. na žel. pruzi Padej—Potiski (22 km zap. od V. Kikinde) otvorena je vatra na patrolna odeljenja vojske — 1 ranjen. 29 VIII u 6,45 čas. otvorena je vatra 8 km jugoistočno od Kragujevca na kamion crganizacije Tot — 1 mrtav i 1 ranjen.

ZAPOVEDNIK SRBIJE[1]
29 avgust 1941 Odelj. Ia

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberg» nema potpisa (Prim, red.)

BR. 139

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 29 VIII 1941 GOD.

Op. odelj. (II b) 29 VIII 41
Br. 26227/41 pov. v.H.[1] 29 VIII

Poverijivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 29 VIII 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 28 VIII 41

2. 27 VIII u puškaranju kod Kopljara (4 km severoistočno od Aranđelovca) ubijena su 2 bandita, 8 ranjeno i 3 sela spaljena. Sopstveni gubici: ranjena 3 vojnika i 2 srpska policajca.

27 VIII u Riđagama (5 km zapadno od čačka) likvidiran je komunistički voda Petrovič i 3 komunista uhapšena.

Za tačnost
PISTORIUS s. r.
generalštabni major

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 140

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 31 VIII 1941 GOD.

Op. odelj. (II b) 31 VIII 41
Br. 36236/41 pov. P o v e r 1 j i v o v.H.[1] 31 VIII

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 31 VIII 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 30 VID 41

1. 29 Vm obrazovana je nova srpska vlada s generalom Nedićem, ministrom pretsednikom.

2. 25 Vm razoren je jedan most na putu Šabac—Valjevo i jedan na putu Šabac—Loznica.

27 VIII napadnuta je opština u Brestovačkoj Banji (5 km jugozapadno od Bora). Poštanska blagajna opljačkana.

3. 27 Vm pri krstarenju kod Aranđelovca 5 komunista likvidirano. 3 vojnika i 3 srpska žandarma su ranjeni.

28 VIII jedan poterni odred likvidirao je 2 komunista kod Podgorca (25 km severozapadno od Zaječara).

29 Vm poterni odred likvidirao je 1 bandita na putu Loznica—Krupanj.

Za tačnost
dr DNUGER s. r.
kapetan

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 141

IZVESTA! NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 1 IX 1941 GOD.

Op. odelj. (II b) 1 IX 41
Br. 36242/41 pov.

Poverijivo

JUTARNJI IZVEŠTAJ OD 1 IX 41

Jugoistok

Dnevni izveštaj zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 31 VIII 41

1. ...

30 VIII komunisti su opljačkali žandarmeriskiu stanicu Šiljegovac (20 km jugoistočno od Kruševca). Poterni odred je na putu.

2. 28 Vin je likvidirano 10 bandita i 7 kuća spaljeno na visovima jugozapadno od Boljevca (26 km jugozapadno od Zaječara).

30 Vm ubijena su u borbi 4 bandita prilikom banditskog napada na nemačku policisku stanicu Ub (16 km severozapadno od Lazarevca).

30 Vm poterni odred likvidirao je 3 komunista kod Kopljara (5 km severoistočno od Arandelovca).

Za tačnost
dr DNUGER s. r.
kapetan

br. 142

IZVOD IZ OPERACISKOG DNEVNIKA NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI ZA SEPTEMBAR 1941 GOD.

KOMANDUJUĆI GENERAL I ZAPOVEDNIK U SRBIJI Ia

Ratni dnevnik
Jedinice 08633
(sa prilozima)
septembar 1941

Poverljivo

Prilog 6.

Zapovednika ornžane sile na Jugoistoku (Štab 12 armije) Ia

Dnevni izveštaj

1. Akcija **oružane sile.** — 2 oštećen je neprijateljskom vatrom izviđački avion iznad Loznice. 3 IX je oslobođena Koviljača zapadno od Loznice. 2 jurišna aviona su bacila 24 bombe na visove posednute **od** strane neprijatelja. Stigla je grupa »štuka« od 12 aviona. Njihova upotreba je bila 4 IX **u** cilju rasterećenja trupe kod Loznice. U borbi kod Bogatića 3 IX neprijatelj je imao 20 mrtvih. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 8 ranjenih. Podrobniji izveštaji slede. 3 IX odbijen je napad na Ub. 3/4 IX uhapsile su u Beogradu krstareće patrole oružane sile 21 sumnjivo lice zbog pokušaja sabotaže **u** električnoj centrali.

Kao odmazda, za nemačkog vojnika ubijenog 3 IX na ulici, pogubljeno je 50 komunista.

2. Akcija bandi. — 31 VIII/2 IX bilo je prepada od strane bandi na još 8 opština. 2/3 IX bila su 3 razaranja železničke pruge (2 kod čačka, 1 između Zaječara i Paraćina). Zatim je prvi put razaranjem oštećena pruga Kraljevo—Skoplje. Bilo je 6 povređenih. Izvršena su dva prepada od strane bandi na žandarmeriske stanice Boljevac (22 km jugozapadno od Zaječara) i na Ivanjicu. Žandarmi su razoružani. 2 IX u 15,30 časova izvršen je vatreni prepad na odeljenje za traženje kvara na kablu severozapadno od Kragujevca. 1 podoficir mrtav. Izgoreo je auto jedinice za vezu. 2/3 IX oštećeni su telegrafski sprovodnici na linijama Užice—Beograd, Užice—Valjevo, Užice—čačak, Užice—Kraljevo. 3 IX odbijen je pokušaj prepada na slagalište municije u Jagodini. 3 IX razoren je most između Vlasenice i Mesaraca (30 km jugoistočno od Šapca). 3 IX izvršen je atentat ručnim bombama na tumača u Požarevcu; dva teška ranjenika.

3. **Naročite pojave.** — Planskim razaranjem saobraćajnih i telegrafsko-telefonskih linija bande pokušavaju da prekinu **svaku** vezu sa prostorijom Užice, čačak i Valjevo.

ZAPOVEDNIK SRBIJE[1]
(VOJNI ŠTAB ODELJ. Ia) F
4 IX 1941

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nema potpisa (Prifn. red.)

br. 143

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 4 ix 1941 god.

Radiogram zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 4 IX 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 4 IX 1941

1. 3 IX u Beogradu je iz zasede ubijen nemački poštar. Za odmazdu je pogubljeno 50 komunista.

2/3 IX ubijeno je 26 komunista s vođama prilikom akcije na 6 km južno od Beograda.

3 IX ubijeno je kod Bogatića 20 bandita. Sopstveni gubici: 1 vojnik mrtav i 8 ranjeno.

1/3 IX u Beogradu je ubijen 21 komunist; a u Petrovgradu 34.

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/Aa br. 6426/41 pov. od 4 IX 1941

br. 144

NAREDJENJE NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 4 IX 1941 GOD.

Stalna radiostanica Beograd 70
P o v e r 1 j i v o

Primljeno:
od radiostan. Atina 4 IX 22,20

Viša komanda za posebnu upotrebu LXV
Primljeno 5 IX 41
Br. Glavnog ureda
931/41 g.
Odelj. Ia
Br. 572/41 g.
Komada 1

Otpremljeno	Kome:	Od koga:
4 IX	zapovedniku Srbije	od zapovednika oružane
15,45 č.	Viša komanda LXV	sile na Jugoistoku
Hitno		

1. Obratnom poštom dostaviti kratku ocerau opšte situacije.
   a) Kakvu garanciju pruža nova srpska vlada?
   b) Kakve izglede ima ona?
   c) Kakvi su ustupci obećani (oružana sila) ?
   d) Kakve su uglavnom namere za uspostavljanje reda i bezuslovnog autoriteta?

2. U ustaničkoj oblasti oko Krupnja mora se što pre uspostaviti red sopstvenim sredstvima. Kakve su mere uglavnom preduzete? Postupiti najoštrije. Bezobzirna primena oružja, nikad pregovori. Jedinstveno rukovodstvo operacije (jedan komandant).

Ustanici moraju bezuslovno osetiti nadmoćnost nemačkih vojnika i oštrinu njihova oružja. Ne upotrebljavati suviše slabe snage. Neuspesi se moraju izbeći, jer se ne mogu trpeti. Smeniti nesposobne komandante, a po potrebi pozvati ih na odgovornost.

3. Izgleda da je prema žandarmeriji potrebna opreznost. Nije isključena veza s ustanicima ili prećutan sporazum. Istupiti protiv nepouzdanih žandarma.

4. Železnička pruga Beograd—Zagreb mora u svakom slučaju ostati sposobna za saobraćaj.

5. 1 i 2 bataljon 33 peš. puka (svaki bez po jedne čete) s jednim art. divizionom, privremeno će biti potčinjeni Višoj komandi LXV. Sporazumeti se s 64 divizijom za njihovo brzo privlačenje.

6. Obratnom poštom podneće izveštaj po tač. 1 zapovednik Srbije, po tač. 2 i 3 Viša komanda LXV.

Poslednji stav depeše Više komande LXV Ia br. 566/41 pov. od 3 IX 41. Za to ne stoje na raspoloženju vlastite snage. Nerazumljivo.

Zapovednik oružane sile
na Jugoistoku
(Štab 12 armije) Ia Nr. 1979 pov.
od 4 IX 41 15,30 č.

LIST s. r.
general-feldmaršal

Za tačnost
Böcker s. r.

br. 145

naredjenje feldmaršala lista od 5 ix 1941 god.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
I KOMANDANT 12 ARMIJE

Ia br. 1857/41 poverljivo — za komandante

Glavni stan, 5 IX 41

Ugušenje srpskog
ustaničkog pokreta

1. Situacija u Srbiji ne isključuje dalje širenje ustanka. Učestali napadi na vojnike i postrojenja nemačke oružane sile od strane jakih, dobro naoružanih, na izgled organizovanih i vešto vođenih bandi, dokazuju da dosad preduzete protivmeie ne zadovoljavaju.

Zapovednik Srbije i Viša komanda LXV imaju prema tome odmah preduzeti sve mere da mogu dočekati svako pooštrenje situacije i konačno umiriti zemlju još pre zime.

2. Pri tome imati u vidu sledeče:

a) Ukoliko se situacija u Srbiji bude zaoštravala, utoliko se divizije moraju svojim težištem jače prikupljati usred ustaničke oblasti (prostorna oblast Šabac—Valjevo—Krupanj—Lcznica, prostorna oblast Topola—Kragujevac—Kraljevo—Užice—Lazarevac i prostorna oblast Bor—Zaječar—Niš—Kruševac).

Naselja da ne poseduju manje snage od bataljona! Obziri udobnosti i boljeg smeštaja moraju doći u drugi red! Trupe

moraju smatrati da su u operacijama, moraju se odreći stalnih garnizona i svoj smeštaj podesiti potrebama pokretnog rata. Ovome je preduslov trajna manevarska sposobnost jedinica u pogledu sastava i opreme, da bi bila slobodna od svakog izlišnog balasta.

b) Iznenadnim udarima uništiti ustaničke centre, okružavajući ih **nadmoćnim snagama** (i artiljerijom!). Voćstvo akcija poveriti starijim i iskusnijim oficirima, **komandantima divizija,** prema detaljno utvrđenim planovima akcija i prethodnom izviđanju i razjašnjavanju. Dosad mestimično upotrebljene slabe udarne grupe očigledno ne zadovoljavaju više u sadašnjoj situaciji.

c) Sadašnji široki raspored i težnja **da se** jednovremeno sve zaštiti i osmatra, krije u sebi **opasnost rasparčavanja.** Ovo neizbežno vodi neuspesima koji se u interesu ugleda nemačke oružane sile ne smeju podnositi.

Prema tome, ako ustreba, osiguranje treba ograničiti na one objekte čije je održavanje od životne važnosti. Prvenstveno ovamo spadaju Beograd kao prestonica (tu treba imati dovoljno pokretnih rezervi!), železnička pruga Leskovac—Niš—Beograd —• pravac Zagreb, dunavski i savski mostovi, Gvozdena Vrata na Dunavu, Borski rudnik bakra itd.

d) Aktivna pojačana propaganda na srpskom jeziku **sa** svim raspoloživim sredstvima (radio, leci, novine, slike itd.).

e) **Pojačan pritisak na stanovništvo** u krajevima **koji** trpe ustanike, da bi se stanovništvo pridobilo, s tim da prijavljuje pojavu bandi nemačkim službenim ustanovama, ili pak da inače sadejstvuje pri uništavanju pobunjeničkih žarišta.

f) Bezobzirne i neodložne mere protiv ustanika, njihovih pomagača i srodnika (vešanje, paljenje njihovih naselja, povećanje broja talaca, deportiranje rodbine u koncentracione logore itd.).

g) Oštar nadzor nad srpskom žandarmerijom. Pasivno držanje, na pr. kad dopusti da bude razoružana bez sopstvenih gubitaka, ima se odmah oštro kazniti! S druge strane, preporučuje se stavljati u izgled novčane nagrade za hrabro držanje i energičnu akciju.

h) **Pojačana upotreba poverljivih lica (pcverenika)** radi utvrđivanja kolovođa, huškača i ustaničkih gnezda.

i) Puno iskorišćavanje uticaja srpske vlade, koju, uz odgovornost, treba privući na aktivnu saradnju.

3. **Svi pripadnici nemačke oružane sile** u Srbiji imaju se neprekidno obaveštavati o situaciji u Srbiji i obučavati **kako** da postupaju u slučaju prepada i si.. Pritom naročito naglaša-

vati da **se** od **svakog nemačkog vojnika zahteva inicijativa** i **aktivnost,** da ni u kom slučaju sa ustancima ne **pregovara** i da **se nikad** ne **sme** predati.

4. Od trupnih komandanata svih činova očekujem naročitu **aktivnost i** inicijativu kao **i** puno **zalaganje** njihove ličnosti u svim njima postavljenim **zadacima, koji se zasad jedino sastoje u tome da se srpski ustanički pokret brzo i konačno uništi.**

Nesposobne starešine smesta ukloniti, po potrebi pozvati **ih** na odgovornost!

LIST s. r.
general-feldmarša!

BR. 146

IZVEŠTAJ DUNAVSKOG ŽANDARMERISKOG PUKA
OD 5 IX 1941 GOD.

Dunavski žandarmeriski puk
Pov. J.B.Br.
5 septembra 1941 god.
U Beogradu

Obaveštajni izveštaj
za avgust 1941 godine
dostavlja.

Na osnovu naređenja komandanta žandarmerije Pov. Ob. Br. 2 od 8 jula 1941 godine dostavljam sledeći izveštaj o stanju javne bezbednosti na teritoriji ovoga puka:

Beogradska žandarmeriska četa

Stanje javne bezbednosti na teritoriji ove čete nije povoljno usled pojave komunističko-razbojničkih bandi koje **su** vršile teška krivična dela i napade na opštine i žandarmeriske stanice, **od** kojih su neke razoružali. Potere za bandama nisu dale najpovoljnije. reaultate.

Obaveštajna služba na teritoriji ove čete organizovana je, ukoliko je to bilo moguće, ali je još nedovoljno razvijena usled promene komandira stanica i žandarma koji za ovako kratko vreme i usled današnje teške situacije nisu uspeh da pridobiju sigurne poverenike, a stare veze i prijateljstva sa žandarme-

lijom su pokidane. Baš zbog -slabe obaveštajne službe ne može se doći do «uspeha. I nedostatak saobraćajnih sredstava za brzo prebacivanje žandarma na mesta gde se iznenadno pojave banditi otežava uspeh. Putem obaveštajne službe saznaje se da se većina naroda po selima ne slaže sa terorističkom akcijom komunista koji su sa udružili sa bivšim i odbeglim robijašima, a vrlo mah deo građanstva odobrava njihove postupke.

Komunističko-banditskoj akciji posvećena je najveća pažnja i preduzete sve mere i uložena sva raspoloživa sredstva za suzbijanje iste. Na teritoriji čete formirana su dva poterna odeljenja i jedno krstareće odeljenje, koja krstare po ugroženoj teritoriji.

Širenje alarmantnih i fantastičnih vesti među narodom slabo se primećuje. Na ovu pojavu obraća se pažnja i pronosioci tih vesti progone.

Važni događaji:

1) 1 avgusta 1941 g. u[1] časa 5 naoružanih bandita napali su žand. stanicu Rogača u kojoj se nalazio jedan žandarm; njega su poveli sobom pošto su ga razoružali, posle su ga pustili i zapretih mu da više ne sme služiti u žandarmeriji. Istom prilikom odveli su i opštinskog delovođu iz Rogače, koga su istukli i pustih zapretivši mu da ne sme biti delovođa.

2) 2 avgusta 1941 g. oko 24 časa, oko 100 naoružanih razbojnika napali su opštinu Guberevac u reonu stanice Stojnik. Tom prilikom odneli su 50 pari vojničkog odela, cokula i čizama, što se u opštini nalazilo.

3) 3 avgusta 1941 g. oko 10 časova, oko 100 naoružanih hca izvršili su napad na stanicu Stojnik. U stanici su bila 3 žandarma koji nisu pružali otpor, jer bi isti bio uzaludan. Banditi su razoružali žandarme i odneli oružje i municiju. Posle su izvršili napad na opštinu Stojnik, spalili opštinsku arhivu i odneli 3.500 din. opštinskog novca.

4) Noću 3-4 avgusta 1941 g. oko 60 naoružanih bandita napali su stanicu Barajevo i razoružali 3 žandarma, koji usled nadmoćnosti napadača nisu pružali otpor.

5) 9 avgusta 1941 g. oko 19 časova, oko 100 naoružanih bandita napali su stanicu Vranić u kojoj se nalazio samo 1 žandarm, koga su razoružah i zapretili mu da će biti ubijen ako ne napusti službu.

6) Noću 13-14 avgusta t.g. naoružani banditi napali su kamenolom »Crveni Breg« u reonu stanice Ripanj i odneli 95 kg eksploziva, 130 m štapina i 342 komada kapisla.

[1] U originalu nije naznačen čas. (Prim, red.)

7) 14 avgusta 1941 g. $_0$ko 13 časova, oko 100 naoružanih bandita napalo je stanicu Stepojevac, razoružali žandarme koji usled malog broja i nadmoćnosti bandita nisu pružali otpor. Banditi su odneli sa stanice pored oružja i svu ostalu spremu.

8) 19 avgusta 1941 g. velika grupa naoružanih bandita napala je varošicu Umka te je vođena borba između Nemaca i bandita. Posle borbe banditi su uspeh da umaknu u šumu.

9) 20 uvgusta 1941 g. straža na osiguranju železničke pruge reon stanice Ripanj uspela je da uhvati dva sumnjiva lica, koja su posle počela bežati, pa je straža upotrebila oružje i ranila jednog. Po predaji istih Upravi grada utvrđeno je da su to oni opasni komunisti koji su ranili policiskog agenta.

10) 23 avgusta 1941 g. oko 3 časa, jedna grupa naoružanih bandita napala je stanicu Sopot i sresko načelstvo, koje se nalazi u istoj zgradi. Žandarmi su pružili otpor i odbili napadače. Posle izvesnog vremena napad je ponovljen ah je opet odbijen. Žandarmi nisu imah gubitaka.

Posle neuspelog napada na stanicu banditi su napah opštinsku zgradu, zapalili neka akta i pokušali obiti opštinsku kasu, pa kada ni to nije uspelo iznudili su po 5000 dinara od pretsednika opštine i jednoga kafedžije i potom se izgubili.

11) 26 avgusta 1941 g. straža pred stanicom Ralja primetila je 3 lica koja su se približavala stanici i kada su ista zaustavljena počeli su pucati na stražu te je i straža na njih otvorila vatru, posle čega su napadači jx>begli.

12) Opšte stanje na teritoriji čete usled navedenih delikata nije dobro. Druga krivična dela nisu u porastu. Narod se pokoravao naređenjima nemačkih i naših vlasti.

Smederevska žandarmeriska četa

Stanje javne bezbednosti na teritoriji čete nepovoljno je usled dole navedenih delikata, i to:

1) 28 jula 1941 g. kroz selo Dražanj biv. kapetan Sokolov[1] Petko proveo je oko 14 naoružanih lica. 30 jula o. g. Sokolović je došao u selo Begaljicu sa 3 naoružana lica. 31 jula 1941 g. u jednoj kolibi blizu Begaijice nađen je Sokolović mrtav. Utvrđeno je da je Sokolović izvršio samaubistvo.

2) 4 avgusta 1941 g. u selo Rakinac došli su na dva kamiona nemački vojnici. U jednom momentu došlo je do puškaranja između ovih nemačkih vojnika te su dva vojnika poginula a dva pobegla u Lapovo. Uzrok ovom međusobnom puškaranju nije utvrđen. Zbog ovog su sutradan nemačke vlasti uhapsile

[1] Verovatno da je Sokolović, jer u daljem tekstu ovoga stava pominje se kao Sokolović (Prim, red.)

pretsednika opštine Rakinac i 17 meštana i posle dva dana su ih pustih.

3) 12 avgusta 1941 g. oko 2 časa, grupa od oko 200 naoružanih bandita napala ie stanicu Markovac, razoružala žandarme i odnela oružje, municiju i svu ostalu žandarmerisku spremu sa stanice.

Zbog toga što nisu dali otpor stavljeni su u pritvor, po naređenju Komandanta žandarmerije, kaplari: Drača Bogdan, Radojčić Đorđe, Raković Milan, Macura Boško i Bobić Janko na žanđ. stanici Vel. Orašje, ali su isti iz pritvora pobegli a sa njima i kaplar Novković Petar, koji im je bio stražar. Isti su prilikom bekstva sa stanice odneli 1 puškomitraljez sa 1152 metka i 10 okvira, 31 bombu, 720 metaka za karabin i 4 karabina. Iz bekstva se vratio kaplar Macura Boško.

4) 18 avgusta 1941 g. 3 nepoznata lica izvršila su razbojništvo nad Lukić Miletom iz Ritopeka i odneli mu gotovog novca 20.500 dinara. Za ovo su osumnjičena izvesna lica iz Nerodima, te se izviđaj još vodi.

5) 19 avgusta 5 naoružanih lica izvršili su napad na železničke stanice Miloševac i Krnjevo, te iz prve odneli 16.000, a iz druge 11.000 dinara gotovog novca. Sem toga, sa svake stanice odneli su po dva karabina i po 40 bojevih metaka; polupah su telegrafske i telefonske aparate, a zatim otišli u opštinu Trnovče, gde su spalili spiskove o vršidbi žita sa ostalom arhivom. Iz iste opštine uzeli su 3 karabina sa 15 bojevih metaka.

6) 20 avgusta grupa naoružanih lica ponovo je došla u opštinu Miloševac, gde je spalila opštinsku arhivu.

7) 23 avgusta 1941 g. oko 3 časa, grupa naoružanih lica — njih 5, izvršila je napad na želez, stanicu Lozovik i odneia 200 dinara gotovog novca, polupala telegrafske i telefonske aparate. Ista ova grupa ljudi došla je iste noći u opštinu Krnjevo, gde je spalila spiskove o vršidbi žita i drugu arhivu, te odnela 2 vreće šećera.

8) 22 avgusta 1941 g. komandir stanice Osipaonica pustio je sa dozvolom kaplara Borčića Marka radi posete brata izbeglice u Žabarima. Istoga dana, pri povratku na stanicu, kad je prolazio kroz selo Miloševac, svučen je od komunista, -koji su mu dali civilno odelo. Novac i legitimacije vratili su mu i pustili gaj Tom prilikom rekli su mu kako žandarmi idu za njima u poteru i ako tako produže da će proći kao onaj oficir u Svilajncu, a zatim su dodali: »Sada idi i javi Hitleru, da smo te presvukli«.

Kako se vidi, na reonu čete postoji jedna grupa od 200 će 300 lica, koja je dobro naoružana i opremljena, koja vrši na-

pade na državne ustanove. Ista sada operiše na reonu Vel. Orašaokog žand. voda i Gročanskog žand. voda.

Dosadašnje potere nisu dale nikakve rezultate, jer su žandarmi i poterna odeljenja u Vel. Orašju. Markovcu i Palanci brojno mnogo slabija, a i naoružanje je slabije. Da bi se akcija naoružanih bandi suzbila trebalo bi da su odeljenja jaka najmanje 50 žandarma, da su dobro naoružana, kao i da su dobro sa odećom snabdevena.

Drugih Važnijih događaja nije bilo.

Obaveštajna služba je razvijena tako da se svi događaji koji se dese na vreme doznaju.

Napomena: 26 avgusta 1941 g. jedna grupa od 50 Uca odvela je iz osnovne škole Brestovik (reon Gročanskog žan. voda) šefa poreske uprave i 1 poreznika iz Grocke, koji su tamo zanoćili zbog službenog posla. Prema izveštaju Gročanskog žan. voda, šef i poreznik su nađeni mrtvi u ataru opštine Brestovik.

Požarevačka žandarmeriska četa

Stanje javne bezbednosti na teritoriji čete nije povoljno usled dole navedenih delikata i to:

1) 7 avgusta 1941 g. oko 14 časova, na putu između sela Vel. Bresnice i Makca, srez Vel. Gradište, 3 naoružana lica otvorila su vatru na patrolu stanice Boževac, našto je patrola uzvratila, ah bez uspeha. Napadači su pobegli koristeći se gustim kukuruzom i brdovitim terenom. Za istima se potraga i -dalje vodi.

2) Noću između 11 i 12 avgusta t. g. nepoznata lica u ataru opštine ćirikovačke, sreza požarevačkog, presekla su tri stuba žične železnice od rudnika Klenovnik. Šteta iznosi 2.000 din Istraga se vodi.

3) Noću između 12 i 13 jula t. g. u Velikom Gradištu pronađeni su komunistički leci. Za rasturačima se traga, ali je traganje do sada ostalo bez uspeha.

4) 9, 10, 11, i 12 avgusta t. g. u mestu Požarevcu rastureni su komunistički leci od strane nepoznatih rasturača. Istraga se vodi ali ista do sada nije dala pozitivne rezultate.

5) 18 avgusta 1941 g. oko 23 časa nepoznata lica podmetnula su eksploziv pod stubove mosta žične železnice privatnog preduzeća rudnika Klenovnik, tako da je skela oštećena u vr. 5000 din. ali je ista u roku od dva dana opravljena i saobraćaj je uspostavljen.

6) 23 avgusta t. g. oko 21 čas, oko 100 naoružanih lica upali su u opštinu Aleksandrovac, sreza moravskog, razoružah

4 opštinska stražara i 3 žandarma, spalili opštinska akta i udaljili se u pravcu Morave.

7) Opšta situacija: na reonu čete narod je nezadovoljan sa sadanjim stanjem, jer se oseća velika potištenost zbog strogih mera okupatorskih vlasti.

8) Obaveštajna služba na teritoriji čete organizovana je tako da se za sva dela koja se dese blagovremeno sazna.

Na teritoriji čete nije bilo u toku ovog meseca pokreta pojedinaca ih masa protiv vlasti današnjeg uređenja države niti protiv okupatorskih vlasti.

Komunističkoj akciji je posvećena najveća pažnja i preduzete su stroge mere da se ista suzbije.

Suzbija se širenje alarmantnih vesti energično i preduzete su odgovarajuće mere protiv onih lica koja ove vesti šire.

Kragujevačka žandarnieriska četa

Stanje jav. bezbednosti na teritoriji čete nije povoljno usled jakih komunističkih i razbojničkih bandi, radi čega je narod, pod uticajem ove akcije, zabrinut.

Kriminahtet u toku ovog meseca je minimalan.

Komunistička akcija u toku ovog meseca je jako pojačana tako, da se razbojničko-komuruističke bande javljaju na rejonima svih stanica čete. Oni su u narodu razvili propagandu proturanjem lažnih vesti i pod vidom četničke akcije za oslobođenje nastoje, da što veći broj okupe u svoje bande. Njihova akcija do sada se svodila najviše na napade žandarmeriskih stanica, u cilju razoružanja žandarma i onemogućavanja njihovog rada, u čemu su do sada imah uspeha iz razloga što su žandarmi bili rastureni po stanicama u manjem broju i sa slabijim naotružanjem, dok su ovi organizovah napade snagama od 50—100 i više bandita, zatim na rasturanje opštinskih uprava i onemogućivanje njihovog rada spaljivanjem arhive,, novčanih knjiga, i napade na železničke stanice i objekte.

Rad ovih banda u toku meseca bio je sledeći:

1) 28 jula t. g. u 17.30 časova u ataru sela Lapova, sreza lepeničkog, jedna patrola od 4 žandarma i 4 nemačka vojnika sukobila se sa jednom bandom jakom 20—30 naoružanih lica. Nakon kraće borbe usled mraka i kiše banditi su se kroz kukuruze izgubili, a patrola se vratila bez uspeha. Žrtava nije bilo.

2) 28 jula f. g. od strane nepoznatih bandi na km 34 železničke pruge između Bukovika i Aranđelovca iskidana je telefonska mreža. Potraga *za,* počiniteljima ostala je bez uspeha.

3) 28 jula t. g. oko 1 čas nepoznata hca pokušala su da. eksplozivom unište most na reci Jasenici na km 83,900, na putu.

Kragujevac—Beograd. Usled nevešto postavljenog eksploziva most je ostao nepovreden, dok je samo ograda mosta oštećena,

4) 29 jula t. g. oko 24 časa jedna banda od 40 naoružanih lica napala je na žand. stanicu Natalinci i razoružala 4 žandarma, a potom se izgubila u nepoznatom pravcu.

5) 29 jula t. g. u 14 časova 4 naoružana lica upala su u opštinu u Orašcu. spalili arhivu, novčane knjige, pečate i zabranili osoblju da vrši dužnost, a zatim se izgubili u nepoznatom pravcu.

6) Noću između 30 i 31 jula t. g. u Kragujevcu od strane nepoznatih hca rastureni su; komunistički leci u kojima se poziva narod na borbu protiv okupatora i srpskih izdajica. Zaplenjeno je oko 100 komada letaka.

7) 30 jula t. g. u 22 časa jedna veća grupa naoružanih hca napala je na žand. stanicu Donja Šatornja. Žandarmi su primili borbu 'i nakon kraćeg vremena napadači su pobegli.

8) 31 jula t. g. u 1 čas jedna grupa od 60 bandita napala je na žand. stanicu Belosavci. Žandarmi su stupili u borbu, koja je trajala 2 časa posle čega su napadači pobegli. Za vreme borbe nekoliko napadača upalo je neopaženo u kasarnu, polupah telefonski aparat i odneli 2 oebeta i jedan privatni stan.' Na mestu borbe ostavili su revolver »Štajer« i 1 karabin. Žrtava nije bilo. Ova banda je iste noći isekla tel. mrežu na putu Mladenovac—-Topola.

9) 1 avgusta t. g. u 1 čas grupa od 40—50 naoružanih bandita napala je drugi put na žand. stanicu Donja Šatornja i nakon kraće borbe sa žandarmima pobegla je. Pre ovoga napada isekla je telefonsku mrežu. Žrtava nije bilo.

10) 1 avgusta t. g. u 10,50 časova jedno hce zapalilo je izvešenu kartu Evrope u Kragujevcu na kojoj su Nemci ubeležavali razvijanje Istočnog fronta. Nemački stražar pucajući za počiniteljem, ranio je jednu devojku. Izvršilac ovog dela je pobegao.

11) 1 avgusta t. g. u 3 časa banda od 7 naoružanih lica na mestu zv. »Visak«, sreza lepeničkog, na putu Rača—Kragujevac, vraćala je seljake koji su na poziv nemačke komande vodili konje za predaju, koje su od nemačkih vlasti dobili na poslugu. Potraga je ostala bez uspeha.

12) 3 avgusta t. g. u Banja selu i Kopljarima, sreza orašačkog, dve bande od po 49 ljudi napale su železničke stanice, polupale telefone, štembilje i novac su uzele a zatim rasterale osoblje i pobegle. U selu Kopljare zapalile su ooštinsku arhivu.

[1] Smisao poslednjih reči nejasan. (Prim, red.)

13) 3 avgusta t. g. u 11 časova banda od 22 naoružana lica upala je u opštinu Ovsište i uništila opštinsku arhivu i osoblje rasterala, zatim u 16 časova u opštini Plaškinac, sreza oplenačkog.

14) 3 avgusta t. g. u 16 časova druga grupa od 20 lica upala je u opštinu Zagorica i zapalila arhivu.

15) 3 avgusta 1941 g. u 23,30 časova primećena je od strane žandarma — straže kod tunela »Vučkovica«, sreza gružanskog, jedna grupa od 6 naoružanih lica, prilikom prelaza, koja je pobegla koristeći se mrakom.

16) 3 avgusta t. g. u 18 časova jedna grupa bandita jaka 40 naoružanih hca napala je na opštinu Maskavre, srez oplenački, zapalila arhivu a zatim se izgubila.

17) 5 avgusta t.g. u 19,30 časova po treći put izvršen je napad na žand. staniou Donja Šatornja, u kome je napadu učestvovalo oko 150 naoružanih lica. Žandarmi su primili borbu, koja je trajala 45 minuta, nakon čega ^u sedam žandarma, pošto su utrošili municiju, razoružani od strane bandita i pušteni. Stanica je opljačkana, a zatim se izgubili. Žrtava nije bilo.

18) 5 avgusta t. g. na pruzi Lapovo—Kragujevac, na jedan km od stanice Badnjevac, desio se sudar dva transportna voza. Poginulo je 9 nemačkih vojnika, a ranjeno oko 30, i 6 naših železničara, od kojih su dva prilikom transporta umrli. Istragu po ovom vode naše železničke i nemačka vlast.

19) 6 avgusta t. g. od 19 do 22 časa četiri grupe bandita jake po 20 ljudi uništile su arhivu opština Kloka i Junkovac, sreza oplenačkog.

20) 9 avgusta t. g. u 18 časova banda od 35 naoružanih lica napala je i uništila arhivu u opštini Božurnja, srez oplenački, a zatim opštinu zapečatila i zabranila svaki pristup u istu. Ovu grupu predvodio je poznati komunista Panta Stankovć, koji je spaho opštinsku arhivu u Ovsištu.

21) 10 avgusta u 20 časova banda od 50 naoružanih lica napala je na stalnu patrolu Stragari. Žandarmi su prihvatili borbu i kada su utrošili municiju predali su se, i šest žandarma razoružano je. Ovom prilikom poginuo je žand. narednik Triplat Franc. Prema mišljenju sudsko-lekarske komisije nije ubijen od. napadača, već je po sredi samoubistvo ili nesretni slučaj.

22) 14 avgusta u 20 časova bam^a od 50 naoružanih hca izvršila je napad na železničku stanicu i žand. stražu Dragobraća, kojom je prilikom razoružala žandarme i jednog žandarma, koga je zatekla na spavanju takođe razoružala, od straže odnela je dve puške i 30 metaka, 7 ćebadi, 1 torbu, 2 ranca i

dva šinjela, a zatim otišli prema brdu Krbenica, sreza gružanskog.

23) 14 avgusta u 10 časova banda od 40 naoružanih lica napala je na opštinu Lipovac, srez oplenački, spalila opštinsku arhivu i protokole a zatim se izgubila.

24) 14 avgusta u 16,30 časova banda, jačine 40—50 lica, napala je i spalila arhivu opštine Krčmare, srez lepenički. Iz kase uzela 410 din. i podelila ih služitelju i delovođi. Ovu je bandu vodio Marković Bogosav bivši otpušteni žandarm.

25) 15 avgusta banda od 40 naoružanih lica napala je 2 stražara žandarma, kod tunela »Vučkovica«, na pruzi Kragujevac—Gruža. Nakon kraće borbe žandarmi su savladani i razoružani, a potom pušteni.

26) 16 avgusta u 23,30 časova na žand. stražu za osiguranje pruge Cvetojevac napala je banda od oko 100 naoružanih lica. Pošto su se žandarmi, usled nadmoćnosti bandita, povukli, banditi su iz kasarne pokupili razne stvari žandarmske i otišli.

27) 17 avgusta u 3,15 časova oko 50 naoružanih bandita napali su na žand. stanicu Gruža i razoružali 2 žandarma, zatim su napali na žel. stanicu Gruža, polupah teleg. i tel. aparat i uzeli iz kase 690 din.

28) 20 avgusta t. g. na žel. stan. Knić 2 komunista, prilikom legitimisanja od strane žandarma, povadili su revolvere i ranili narednika Nedića Ranka i kaplara Lukića Adama. Narednik Nedić je jednog ubio karabinom, za koga je ustanovljeno da se zove Kozmara Božidar radnik iz Kragujevca, a drugi je napadač pobegao.

29) 20 avgusta tek. g. banda od 50 naoružanih lica, na putu Topola—Natalinci, napala je na jedan nemački automobil, zarobila 2 vojnika, a 1 je uspeo da pobegne. Automobil je na putu spaljen. Odvedena dva vojnika 21 avgusta nađena su od strane žandarma u selu žabarima, bez uniforme, od kojih je jedan lakše u glavu ranjen. Oba vojnika su predata nemačkoj komandi.

30) 21 avgusta 1941 u 1.20 časova banda od 50 naoružanih lica napala je na železnički most u Jovanovcu, moöt je eksplozivom malo oštećen. Žand. kaplar Maksimović Dragiša koji se kao stražar nalazio na mostu odveden je i o njemu se do sada nije ništa moglo doznati. Nakon ovog, ista grupa napala je žel. stanicu Jovanovac, polupala telegraf i telefon i odnela dve puške.

31) 21 avgusta tek. god. u 0.10 časova veća grupa naoružanih lica napala je na žel. stan. Batočina, oštetila telefon i odnela 1 pušku sa 20 metaka.

32) 23 avgusta u 2.30 čas. jedna grupa naoružanih lica napala je na žand. stan. Knie. Borba između naor. hca i žandarma je trajala 45 min. nakon čega su banditi pobegli. Žrtava nije bilo.

33) 23 avgusta u 10 čas. 4 naoružana lica upala su u žel. stan. Aranđelovac, polupala telefon a iz kase odnela 49.700 dinara i odvela zamenika šefa stanice.

34) 25 avgusta u 7 časova na putu kod Markovca nekoliko naoružanih lica napali su automobil u kojem su 2 žandarma stanice Aranđelovac sprovodila jedno lice nemačkoj komandi. Ovom prilikom teže je ranjen žand. kaplar Predojevič Gojko, koji je od strane Nemaca prevezen u bolnicu Beograd, a drugi žand. kaplar Šabara Spasoje uspeo je da sa autom sprovođeno lice preda nem. komandi.

35) U sporazumu i saradnji sa nemačkom komandom preduzete su energične mere da se akcijama koje vrše komunističke bande stane na put, a da bi se ovo moglo uspešnije postići trebalo bi četu pojačati žandarmima; pojačanje treba najhitnije uputiti.

Obaveštajna služba razvijena je, ukoliko je to moguće, i nastoji se svima silama da se ista još jače razvije radi postizanja što boljih uspeha.

Gornjo-milanovačka žandarmeriska četa

Javna bezbednost na reonu čete ugrožena je od strane komunističkih naoružanih bandi, koje se kriju po šumama i vrše razne napade i kriv. dela, a njihova akcija je sledeča:

1) 28 jula t. g. oko sto naoružanih hca napah su na zgradu žand. stan. Darosava i tom prilikom razoružali 5 žandarma od kojih su oduzeli oružje i odneli sa sobom u nepoznatom pravcu.

2) 1 avgusta t. g., oko 0.35 časova, jedna grupa naoružanih lica podmetnula je pod žel. kolosek na km. 146—980, na pruzi Milanovac—Čačak, eksploziv. Eksploziv je prekinuo prugu na 30 cm. Saobraćaj je bio u prekidu 4 časa.

3) 4 avgusta oko 3,20 čas. veća grupa naoružanih hca napala je na žel. most na pruzi Gor. Milanovac—čačak, sa namerom da isti digne u vazduh, ali je od strane žandarma odbijena, tako da je napadačima uspelo samo da stave eksploziv koji nisu upalili. Borba je vođena sa obe strane, ali žrtava nije bilo.

4) 7 avgusta oko 12 čas. jedna grupa naoružanih hca napala je na opštine Jermanovac, Dragolj i Bosiuti, te popalila svu arhivu, pečate i razne spiskove.

5) 7 avgusta oko 16 čas. upala je u opšt. upravu Ba jedna grupa komunista, te iz opštine pokupila sva akta, registre, novčana akta i službene štambilje i pred opštinom spalila i prisutnima rekla da više nema vlasti.

6) 7 avgusta oko 23 časa nepoznata lica zapalila su vojni senjak u Gor. Milanovcu, kojom prilikom je izgorelo 16 kamara sena u vrednosti 32.000 din.

7) 8 avgusta jedna grupa komunista podmetnula je eksploziv pod prugu u Krivoj Reci na km, 125—50, i tom prilikom zaustavljen je teretni voz. Komunisti su na isti pucali iz pušaka, mitraljeza, bacali na voz bombe, kojom je prilikom poginuo jedan kočničar, a ložač je ranjen.

8) 8 avgusta oko 24 časa jedna grupa od 70 komunista napala je na žand. stanicu Ljig i tom prilikom razoružala 8 žandarma i vodnika g. Lazarevića, odvela ih u šumu,. te ih držala do 9 avgusta kada ih je pustila.

9) 16 avgusta oko 20.30 časova sukobila su se tri nemačka vojnika sa komunistima kod sela Nevada, sreza takovskog, kojom ja prilikom poginuo jedan nemački vojnik, jedan ranjen, a jedan odveden u šumu, koji je nakon tri dana pušten. Ovaj je vojnik izjavio da se oko 350 komunista u grupama kreću šumama.

10) Noću između 19/20 avgusta jedna grupa od 21 do 25 lica napala je na opštinu Košutnići, sreza takovskog, te arhivu, knjige i pečate spalila.

11) 24 avgusta oko[1] časova obaveštena je četa da se u reci kod s. Nevada nalazi nekoliko komunista, te je sa nemačkom vojskom i žandarmima mesto opkoljeno i tom prilikom ubijen je komunista Nikolić, a tri su živa uhvaćena i predata nemačkoj komandi u Gornjem Milanovcu.

12) 24 avgusta jedna grupa naoružanih lica napala je oko 12 časova privatni auto na putu između Jermanovca i Gruševca i tom prilikom ranjena je Isaković Ruža i seljak Đorđević Mirko.

Opšte stanje na teritoriji puka usled napred navedenih događaja nije povoljno.

Dostavljeno:
K-tu žandarmerije, Banskoj upravi,
K-tu Drinskog i Moravskog žand.
puka i svima četama ovog odreda.

Zastupa komandanta,
potpukovnik[2]

M. P.

[1] U originalu nije naznačen čas.
[3] Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

BR. 147

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 6 IX 1941 GOD.

Radiogram Zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 6 IX 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 6 IX 41

5 IX patrolno odeljenje streljalo je 5 bandita (među njima bili i srpski žandarmi) na putu kod Svilajnca (12 km severoistočno od Lapova). Zaplenjeno je 11 puškomitraljeza.

5 IX uništen je banditski logor 9 km jugoistočno od Paraćina. Zaplenjeno je oružje **i** eksploziv. Banda je pobegla. Spaljene su 64 kuće.

6 IX uništen je banditski logor 10 km južno od Leskovca. Oružje je zaplenjeno i sklonjeno. Kuća je spaljena.

Za tačnost
Boessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6459/41 pov. od 6 IX 1941

BR. 148

NAREDJENJE KOMANDANTA NEDIĆEVE ŽANDARMERIJE OD 7 IX 1941 GOD.

Dunavski žandarmeriski puk
Pov. J.B. Br. 108
10 septembra 1941 g. .
Beograd

Organizacija službe za suzbijanje komunističke akcije.

KOMANDIRU . . . . . ŽANDARMERISKE ČETE

Komandant žandarmerije sa IV Pov. J.B. Br. 194 od 7 septembra 1941 g. dostavio je sledeče naređenje:

»Komunističko-banditska razbojnička akcija na teritoriji Srbije, a naročito u njenim severo-zapadnim krajevima, pojačava se u tolikoj meri da je javna bezbednost u tim krajevima postala jako ugrožena. Napadaji na državna nadleštva kao žandarmeriske stanice, srezove, poreske uprave, opštine, pa zatim privatne svojine, ubistva nevinih građana, svakodnevne su pojave. Ovom zlu mora se stati na put kako u interesu sadašnjice srpskog naroda tako još više u interesu njegove budućnosti.

Dosadašnja akcija naše žandarmerije na suzbijanju ove komunističke banditske akcije nije dala zadovoljavajuće rezultate. Razloga tome ima više, a glavni su: nedovoljno naoružanje žandarma i slabo materijalno stanje. Vlada armiskog generala g. Nedića rešila je da najodlučnije i energično stane na put razornoj akciji destruktivnih elemenata i povrati u zemlji

red i mir. Da bi postigla ovaj cilj upotrebiće se najradikalnija sredstva. Organizovaće se vojne jedinice potrebne jačine, koje će sa žandarmerijom *i* patriotskim organizacijama pristupiti čišćenju ugrožene teritorije. Na snagu se stavlja ratno vojno zakonodavstvo.

Zbog toga je baš danas neophodna potreba da se gg. oficiri, podoficiri, žandarmi, i svako ko oseća ljubav za svoj narod, angažuju u ovom radu do krajnih granica kako fizički tako i duhovno.

Današnja situacija je sledeča:

A. — Na teritoriji srezova: Svilajnac, Zabari i Petrovac kreću se naoružane bande jačine 50—100—150 ljudi; u srezovima Svilajnačkom i Žabarskom vlada bezvlašće. Banditi su u Svilajncu ubili vodnika Svilajnačkog žandarmeriskog voda, kapetana Rakića i komandira žandarmeriske stanice Kušiljevo.

B. — Na teritoriji srezova: Rača, Topola, Smederevska Palanka i Vehko Orašje, kreću se bande iste" jačine i vrše napade na državna nadleštva i opštine.

C. — Na teritoriji srezova: Umka, Sopot, Mladenovac, Lazareva'c, Aranđelovac dejstvuju takođe bande koje napadaju na državna nadleštva i opštine. Banda koja dejstvuje između Aranđelovca i Kopljara delimično je uništena energičnom akcijom žandarmeriskog poternog odeljenja iz Aranđelovca, koje je predvodio žandar, poručnik g. Milošević. U sukobu sa ovom bandom poginulo je 5 bandita, a veći broj ih je ranjen.

D. — Na teritoriji srezova: Obrenovac, Ub, Valjevo i Mionica kreću se grupe koje su dosta jake i koje stalno ometaju železnički i suhoputni saobraćaj. Ove grupe vrše atentate i napade na vozove, mostove i automobile.

E. — Na teritoriji srezova: Šabac, Vladimirci i Valjevska Kamenica, dejstvuju grupe koje su tako brojne i drske kao i one napred pomenute, ali sa kojima je žandarmeriski kapetan g. Žarčević, na čelu poternog odeljenja, tri puta dolazio u sukob i postigao odlične rezultate, uništivši jednu potpuno, a druge dve delimično, pri čemu je sa svoje strane imao svega jednog žandarma lakše ranjenog.

F. — Na teritoriji srezova: Grocka, Smederevo, Požarevac i Golubac, kreću se takođe grupe koje su isto tako dosta jake i koje vrše napade na državna nadleštva i rudnička postrojenja.

U cilju uništenja ovih bandi na teritoriji pomenutih srezova, po naređenju gospodina Ministra unutrašnjih poslova i gospodina Ministra rada, formiraće se osam mešovitih odreda, koje će sačinjavati delovi srpske vojske, žandarmerije, četnika i nacionalne omladine pokreta »Zbor«.

Na čelu svakog odreda biće jedan viši oficir iz vojske, **a** pomoćnik komandanta odreda biće jedan viši žandarmeriski oficir.

Zone dejstva ovih odreda biće sledeče:

I-vi odred: dejstvuje po zoni ograničenoj desnom obalom Drine, zapadno od hnije Bogatić—Krupanj zaklj. Raščistiti ovu zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u Bogatiću, Loznici i Krupnju;

II-gi odred: dejstvuje u zoni ograničenoj sa zapada istočnom granicom prve zone. a istočno po liniji Vladimirci, Kamenica—Valjevo. Raščistiti ovu zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u Šapcu, Vladimircima i Kamenici.

Polazna tačka za I i II odred je Šabac. Odlazak iz Beograda za Šabac — lađom.

m-ći odred: dejstvuje po zoni ograničenoj sa zapadnom granicom druge zone, a istočno od linije Umka—Lazarevac zaključno. Raščistiti ovu zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u Umci, Obrenovcu, Ubu, Valjevu, Mionici i Lazarevcu.

Kada sva tri odreda budu stigla na liniju Zvornik—Krupanj—Valjevo—Mionica, uhvatiće vezu sa četničkim odredima koji su pod komandom generalštabnog pukovnika g. Draže Mihailovića na toj liniji i sačekaće naređenje za produženje dejstva.

rV-ti odred: dejstvuje po zoni ograničenoj sa zapada gore rečenom granicom treće zone, a istočna granica ide po liniji Grocka isklj. — Mladenovac—Topola zaklj. Raščistiti ovu zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u Sopotu, Mladenovcu, Aranđelovcu i Topoli.

V-ti odred: dejstvuje po zoni ograničenoj sa zapada gore označenom granicom četvrte zone, a istočno vodi po desnoj obali Morave ka Požarevcu i Golupcu, zahvatajući i okolinu Žabara i Petrovca. Raščistiti ovu zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u Grockoj, Smederevu, Požarevcu i Golupcu.

Polazak III odreda iz Beograda brodom za Umku.

Polazak IV odreda sa Banjice.

Polazak V odreda brodom za Grocku.

VT-ti odred: polazeći od Smederevske Palanke dejstvuje na teritoriji srezova: Smed. Palanka, Orašje, Rača. Raščistiti ovu zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u ovim mestima.

VII-mi odred: dolazi do Smederevske Palanke vozom iz Beograda, a odatle dejstvuje na teritoriji srezova: Svilajnac, Žabari. Petrovac, tj. teritorijom između Morave i Mlave. Rašči-

štiti ovu teritoriju — zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u ovim mestima.

Vlll-mi odred: polazi vozom iz Beograda preko Male Krsne i Smederevske Palanke i dejstvuje na teritoriji oko Senjskog Rudnika, rudnika Sisevac i Ravna Reka. Raščistiti ovu- zonu i obrazovati posadne jedinice potrebne jačine u ovim mestima.

Za komandante odreda određeni su:[1]

I-og odreda:

Njegov pomoćnik žand. potpuk. g. Meštrović Milan;

H-og odreda:

Njegov pomoćnik žandarmer. potpukov. g. Jovanović Velimir;

III-ćeg odreda:

Njegov pomoćnik žandarmer. potpukov. g. Cvijanovie Vladimir;

IV-og odreda: -

Njegov pomoćnik žandarmer. major g. Radaković R. Ignjatije;

V-og odreda:

Njegov pomoćnik major g. Mlakar Aleksandar;

VI-tog odreda:

Njegov pomoćnik žandarmeriski potpukovnik g. Pajić Marko;

VTI-og odreda:

Njegov pomoćnik žandarmeriski potpukovnik Lubardić Živko;

Vni-og odreda:

Njegov pomoćnik žandarmeriski major g. živanović Jeremija.

Kada IV, V, VI i VII odred izbiju na liniju Aranđelovac—Topola—Rača—Svilajnac uhvatiće vezu sa četničkim odredom g. Koste Pećanca i na toj liniji sačekaće blagovremena naređenja za dalji rad.

Rad odreda nije ograničen samo na napred predviđenoj teritoriji. Svoj rad mogu prenositi i na susednu teritoriju, ukoliko koje poterno odeljenje bude u dodiru sa banditima.

U svim sreskim i drugim većim mestima nalaze se žandarmeriska poterna odeljenja pod komandom žandarmeriskih oficira i podoficira. Ova poterna odeljenja sadejstvovaće sa odredima u njihovim reonima.

Upravne vlasti dužne su, prema izdatim im naređenjima, da komandantima odreda i starešinama poternih odeljenja stave

[1] U originalu nije naznačen nijedan komandant odreda. (P'im. red.)

na raspoloženje sve potrebne podatke o kretanju pojedinih bandi, njihovoj jačini, naoružanju, logorima, bivacima i o njihovim vođama.

Prema prikupljenim podacima o stanju na terenu, koje će komandanti odreda dobiti od upravnih vlasti i žandarmeriskih starešina na terenu, preduzeti sledeće:

1. —• Od upravnih vlasti zatražiti potpuno sigurne i odvažne ljude, kojima staviti u dužnost da kao pregovarači dođu u dodir sa ljudima koji se nalaze u šumi sa bandama i da ih pozovu na povratak kući, odnosno predaju vlastima. Ovi pregovarači mogu obećati svima onima koji se žele povratiti kući da im se neće ništa desiti ako do sada nisu učinili ni jedno teže krivično delo.

One koji se predaju, a da ne bi bili izloženi napadima bandita i komunista, prikupiti na jedno mesto i osigurati ih.

2. — Sve starešine da razvijaju što jaču obaveštajnu službu u cilju saznavanja logora, bivaka i kretanja bandi. U tom cilju mogu komandanti odreda i vodnici (vođe poternih odeljenja) isplaćivati nagrade ovim licima do 500 dinara. Kad se sazna za mesto boravka bande, smišljenom koncentracijom ljudstva napasti bandu i uništiti. Približavanje logorima vršiti u najvećoj tajnosti, a napad izvršiti u samu zoru.

3. — U slučaju saznanja za kretanje bande, odmah izvršiti koncentraciju ljudstva prebacivanjem kamionima, i nastati da se što pre dođe u dodir sa bandom radi stupanja u borbu i njenog uništenja.

4. — U borbama sa banditima ima se uhapsiti svaki onaj koji se preda i grupno kamionima ili automobilima, prebaciti za Beograd.

5. — U toku noći postavljati zasede na mestima za koje ima sigurnih podataka ili verovatnoće da će banda naići.

6. — Odmah po čišćenju terena od bandi uspostaviti opštinske vlasti i žandarmeriske stanice. Žandarmeriske stanice da ne bude slabije od 20 žandarma, a žandarme dobro naoružati, pored pušaka i bombama i jednim do dva puškomitraljeza.

7. — Žandarmi sa reona vodova: Kučevo, Petrovac, Žagubica, Despotovac, Jagodina, Kragujevac, Gruža, Gornji Milanovac, Rudnik, Kosjerić i Ljubovija imaju svoju akciju upraviti u pravcu teritorije na kojoj operišu odredi, kako komunističke bande ne bi bežale na njihovu teritoriju.

8. — Komandanti odreda imajiu se postarati za ishranu odreda na terenu tako da im se hrana bezuslovno kuva dok su na jednom mestu, a za vreme pokreta da im se obezbedi rezervna suva hrana.

9. — Pitanje dnevnice za ljudstvo regulisaće se naknadno.

10. — Da starešine obaveste sve potčinjeno ljudstvo da svakom ko uhvati živog ili ubije kojeg odmetnika ili komunistu — razbojnika, pripada tri hiljade novčane nagrade, a za vođu 25.000 dinara. Jedno lice može da dobije više nagrada.

11. — Svakom odredu pridodat je po jedan do dva kamiona za prebacivanje ljudstva.

12. — Za svaki odred biće određen po jedan lekar sa ručnom apotekom.

13. — Saradnja sa četnicima i omladinom pokreta »Zbor« treba da je najtešnja. Saradnja sa ovima sastoji se u sledečem:

Svi četnici i omladinci koji dejstvuju na teritoriji odreda potčinjeni su komandantu odreda. Komandant odreda je taj koji će naređivati sve što treba da se radi na terenu, a njegova naređenja ima da izvršuju svi četnici i omladinci.

Ishrana četnika i omladinskih odeljenja biće zajedno sa odredom. Komandanti odreda kupovaće namirnice bilo od trgovaca gde se to može, bilo na terenu od pretsednika opština ili kmetova, i ovim odmah isplaćivati uzete namirnice. Isplate vršiti na priznanice koje će potpisivati najmanje dva prisutna.

Pošto se raščisti teren, komandanti odreda, u sporazumu sa upravnom vlašću i pretsednicima opština, formiraće kod svake opštine miliciju jačine najmanje 10 ljudi. Za starešinu odrediti jednog otresitog čoveka iz mesta, po mogućnosti podoficira.

Svaki oficir, žandarm, četnik, milicionar, koji bude sarađivao u odredu mora biti snabdeven legitimacijom. Obrasce legitimacija primiče komandanti odreda, koji će ih popuniti i izdati ljudstvu.

14. — Pošto se žeh postići potpun uspeh čišćenja teritorije od razbojničko-komunističkih bandi, ostavlja se slobodna inicijativa starešini prema prilikama na terenu.

15. — Nemarnost, slabu zauzimljivost ih slabo požrtvovanje starešina smatraću kao sabotažu, dok će požrtvovani rad biti pohvaljen za primer ostalima. Za uspehe davaće se i novčane nagrade.

16. — Komandanti odreda slaće svakodnevno izveštaje o događajima u toku dana za pretsednika vlade i ovu komandu. Ove izveštaje slati preko sreskih načelnika, pa i onda ako su isti negativni.

Kod svakog odreda mora biti jedno hce koje govori dobro nemački radi eventualnog održavanja veze sa nemačkim vojnim vlastima«.

Dostavlja se prednje na postupak i izvršenje.

Sa ovim naređenjem stavljaju se van snage naređenja **ove** komande Pov. J.B.Br. 96 od 3 i 104, od 7 septembra 1941 godine.

Dostavljeno svima komandirima
i blagajniku.

Zastupa komandanta
potpukovnik,'

* Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

BR. 149

IZVEŠTAJ KOMANDE NEMACKIH TRUPA „LXV"
OD 8 IX 1941 GOD.

Telegram LXV više komande

Zapovedniku oružane sile (Štab 12 armije) Ic

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 8 SEPTEMBRA 1941

714 pešadiska divizija:

1. Pola oklopnog voza br. 23 osigurava kod Male Krsne popravku železničke pruge na razorenom mestu.

2. Po naređenju zapovednika Srbije, u Banatu, u Mokrinu. Melencima, Humanima, 721 pešadiski puk obesio je, za odmazdu. 10 komunista.

LXV VIŠA KOMANDA Ia
c.-

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 150

IZVEŠTAJ ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 9 IX 1941 GOD.

Poverljivo

Telegram Zapovednika Srbije od 9 IX 41 19,45 časova

Zapovedniku oružane sile na Jugoistoku (Štab 12 armije) Ia

9 IX DNEVNI IZVEŠTAJ

1. Delatnost oružane sile

8 IX u Petrovgradu pronađeno komunističko slagalište oružja. Atentatori na rudnik »Trepča«, kod Kos. Mitrovice, pohvatani su i biće obešeni.

••«

3. Banditska delatnost

8 IX na putnički parobrod »Kraljica Marija« banditi su pucali između Beograda i Šapoa — 3 ranjena.

ZAPOVEDNIK SRBIJE
Vojni štab Ia

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

BR. 151

IZVEŠTAJ NEMACKOG PORUČNIKA DZAACKA
OD 9 IX 1941 GOD.

m/738 peš. puka
Por. Dzaack 9/738 peš. puka

Mesto štaba, 9 IX 41

718 peš. divizija
primi j. 12 sept. 1941
Br. 376/41
1 priL ... 80 ...
Referat Ia

718 PEŠ. DIVIZIJI

Predmet: Ukupan izveštaj o akciji 9 čete 738 peš. puka, kao i delova 10 i 12 čete 738 peš. puka u vremenu od 31 Vm do 6 IX 41.

U nedielju 31 Vm 41 čuo sam jaku puščanu i mitraljesku vatru sa pravca Loznice. U 11,30 č. pošao sam putničkim automobilom prema Loznici u pratnji potporučnika Franza, nižeg lekara dr-a Bauera i jednog tumača. Na 2V2 km pred Loznicom na nas je pucano jakom puščanom vatrom s obe strane puta i iz okolnih kuća. Odmah smo odgovorili vatrom iz mašinskih pištolja i pokušah smo da se probijemo dalje povećanom brzinom. Sa nekoliko puščanih pogodaka razmrskano je zaštitno staklo na automobilu, a šofer smrtno ranjen. Ja sam sam bio okrznut po levoj ruci. Auto je sleteo u levi jarak kraj puta, i mi smo svi poispadali. Potporučnik Franz dobio je pri tome potres mozga, a ustanovio sam da je i tumač

teško ranjen u levu nogu. Dr. Bauer i ja odgovorili smo odmah vatrom, dok je ootporrjčnik Franz ležao u jarku potpuno bez svesti. Kako je vatra ustanika bila jaka, to sam odlučio da se povučem. Iako sam bio opkoljen i pošto je d-r. Bauer izgubio vezu sa mnom, ipak sam, i pored jake neprijateljske vatre, uspeo da se probijem do Koviljače. Dr. Bauer je u 'oekstvu slomio nogu u članku. Pošto mi je bataljon na moje traženje za pojačanje stavio odmah na raspoloženje 12 četu, preduzeo sam, s komandirom 12 čete potporučnikom Thörnerom, u 10,00 čas. protivnapad na Loznicu. Boreći se celim putem, uspeli smo pod jakom mitraljeskom i puščanom vatrom, da stignemo u Loznicu, gde je bila 11 četa. Na putu smo iznenadili 15 naoružanih ljudi, koje smo streljali.

1 IX 41 preduzela je 9 četa, ojačana jednim topom, pod komandom potpocručnika Otto-a drugi napad na Loznicu. Poveden je još jedan kamion da bi se iz Loznice u Koviljaču pre vukla eventualno još preostala arhiva, prtljag i municija 11 čete.

12 četa (2 voda) ostala je pod voćstvom ppor. Thörnera za zaštitu garnizona. Na 9 četu uskoro po polasku pucalo se jakom puščanom i mitraljeskom vatrom iz kukuruza uzduž druma, kao i sa visova jugoistočno. Prednje odeljenje ppor. Winchenbacha uočilo je na putu jednu jedinicu koja mu je išla u susret u rasporedu sličnom nemačkoj četi na maršu s osiguranjem. Napred su išla 2 vojnika sa šlemovima, ogrnuti šatorskim krilima, zatim 1 oficir u šinjelu i kapi, a za njim drugi vojnici odeveni delovima nemačke odeće, jačine oko 2 odelj.

On je izvestio da su njegovi ljudi bih razoružani, odvojeni od njega i odvedeni.

Neposredno posle ove akcije otpočeo je u 15,00 ča^. novi napad. Napad je bio odbijen. U međuvremenu smo čuli topovsku vatru sa pravca Loznice i Kozluka. Zrna su padala po visovima oko Koviljače. Svetleče rakete s druge obale Drine ukazivale su mi pristizanje hrvatske oružane sile, čija nam je pomoć bila obećana izveštajem bačenim iz aviona. Ovaj je avion već u utorak i sredu, 2 i 3 IX, mitraljirao položaje na visovima oko Koviljače. 3 IX, između 15,00 i 16,00 čas., kružile su 3 »štuke« oko Koviljače.

Kod ovog odbijenog napada neprijateljski gerilci su se ugnezdili u kućama na putu za Zvorniik i u jednoj usamljenoj

kući na ivici šume. Jurišna odeljenja su očistila kuće, i u svemu je uhvaćeno i streljano 12 ustanika.

4. Snabdevanje:

Borbe oko Koviljače pokazale su da srpski ustanički pokret raspolaže dobrim voćstvom. Zemljište i nacionalni karakter pružaju izvanredne uslove za gerilski rat, saradnja celog stanovništva vanredno olakšava izviđačku i obaveštajnu službu.

DZAACK s. r.
poručnik

BR. 152

IZVOD IZ IZVEŠTAJA ŠEFA NEMAČKE POLICISKE SLUŽBE OD 11 IX 1941 GOD.

Sef policije bezbednosti i SD Berlin, 11 sept. 1941

— IV A 1 — B. **br.** 1 B/41 gRs. —
Državna tajna!

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR Rr. 60[1]

Balkan

Srbija:

Pojačan ustanički pokret u trouglu Drina—Sava i u prostoru oko Lazarevca. Jača prikupljanja ustanika oko Gor.[2] Opšti i mnogobrojni prepadi i akti sabotaže, pre svega na železnice. Železnička pruga Beograd—Niš još nije popravljena.

Kao mera odmazde razoreno je do temelja jedno selo severno od čačka, u kojem je 5 IX izvršen prepad na jedno vojno motorno vozilo.

[1] Izvod iz 16 strane originala
* **Verovatno** oko Gor. Milanovca. (Prim, red.)

BR. 153

IZVEŠTAJ USTAŠKOG OFICIRA ZA VEZU KOD NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 12 IX 1941 GOD.

Prijavni ured hrvatskog domobranstva
V.T. 214
12. rujan 1941
Zemun

Žurno!

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
ZA GLAVNI STOŽER — OPERATIVNI ODJEL

Na dan 10. rujna oko 9 sati zamoljeni smo brzoglasno iz ureda vojnog zapovedništva Srbije, da hrvatski časnik za vezu satnik Lončarević dođe istog dana u 11 sati na jednu konferenciju kod vojnog zapovednika Srbije i da o tome po mogućnosti izvjesti i mađarskog časnika za vezu. — Satnik Rogoz koji je primio ovaj brzoglasni nalog odmah je o tome pismeno izvjestio satnika Lončarevića i ovo pismo poslao po stožernom naredniku Bogojeviću, koji ga je odneo motornim kotačem u Beograd i predao na vrijeme satniku Lončareviću, koji je primiče pisma i potvrdio. Kako sam predpostavljao mogućnost da satnik Lončarević ipak na vrijeme ne stigne, to sam otišao i ja kod vojnog zapovednika Srbije. Satnik Lončarević došao je kod vojnog zapovjednika Srbije tek u 12 sati i ako mu je nalog predat blagovremeno, te sam stoga u 11 sati bio primljen ja, bugarski časnik za vezu generalmajor Dimitrije Stančev i italijanski časnik za vezu potpukovnik Migliorati.

Od strane Njeraaca bio je osim generala Dankelmanna prisutan i glavar stožera podpukovnik von Gravenhorst i državni savjetnik Dr. Turner.

General Dankelmann dao nam je slijedeću službenu izjavu:

»Po želji srbskih komesara postavio sam novu vladu na čelu »mit dem edlen Soldaten Generaloberst Milan Nedić«,[1] sa zadaćom da uspostavi red i mir u Srbiji, jer nije zadaća njemačkih posadnih tropa da se bore protiv komunista.

Odobrio sam pojačanje oružništva i postavljanje milicije rad: borbe protiv komunista.

Sve to učinio sam iz vlastitih pobuda i svojom inicijativom.

U susjednim državama, pa i u Njemačkoj pronijeli su se glasovi da Srbija dobiva svoju vojsku sa teškim oruđima. Tačno je samo to, da ta milicija ima samo puške, ručne bombe i lake strojne puške, a sve drugo, kao na pr. postavljanje srbskog topništva ili zrakoplovstva, je samo izmišljotina. Kada bude potreba intervencije topništva ih zrakoplovstva, tu ulogu će izvršiti njemačko zrakoplovstvo odnosno topništvo.

Sva formiranja vrše se u Beogradu na predlog ministra predsjednika, a po mome odobrenju. Isto tako upotreba i upućivanje trupa ove milicije vrši se po mojim zapovjedima.

Po završenoj akciji čišćenja komunista, biti će u svakom sjedištu banovine i sreza (kotara) t.j. u 25—27 kotareva postavljeno po jedno odeljenje milicije jačine do 150 momaka, sa zadaćom čuvanja drž. zgrada, objekata želj. pruge, a po potrebi i kao pohodna jedinica dotičnog kotara.

Molim da ovo saopćite na nadležnom mjestu«.

Satnik Lončarević i mađarski časnik za vezu bili su primljeni kod generala Dankelmanna u 12 sati i isti je vjerovatno podneo službeni izvještaj o saopćenju koje je tamo primio.

Prema informacijama sa kojima raspolažemo, a koje sada provjeravamo Srbiji je odobreno i formiranje od 12 poljskih i 6 brdskih baterija, te do 1. listopada ima biti formirano 30.000 Srbske »milicije«, a slijedećeg mjeseca t.j. u listopadu još 35.000 momaka. — Prema gornjoj službenoj izjavi generala Dankelmanna u Srbiji bi se formiralo svega oko 4.000 momaka, što se sa već do sada izvršenim formiranjem ne slaže, pa je prema tome izvršeno neko formiranje bez znanja generala Dankelmanna,

[1] U prevodu znači: »Sa plemenitim vojnikom armiskim generalom Milanom Nedićem« (Prim, red.)

ili je on dao ovu izjavu radi umirenja susjednih zemalja. Izgleda da je u nekim mađarskim novinama izašla notica o formiranju srbske vojske, što je vjerovatno i ponukalo generala Dankelmanna na davanje gornje izjave.

Poznato nam je da je 7 rujna upućeno teretnim samovozima za Šabac odred srbske milicije jačane 300 momaka, a 8. rujna brodom »Kr. Marija«, 450 srbskih oružnika. Taj je brod od četnika-komunista na putu od Beograda do Šapca napadnut i zapaljen, a srbski oružnici i putnici zarobljeni su.

Isto tako poznato nam je da su na putu od Beograda u Šabac potopljeni brodovi remorkeri »Slovenija« i »Velebit«, kao i mah motorni brod »Boško Jezdić«. Ove informacije dobili smo od jednog predstavnika njemačkog parobrodskog društva D. D. S. G., a provjerili smo njihovu istinitost i drugim načinima.

Poznato nam je da je 7. rujna upućen odred srbske milicije jačine oko 1.000 momaka u Svilajnac, koji je bio 24 sata u rukama četnika, te su isti opljačkah u Svilajncu poštu (odneli 50.000 dinara), spalili sve spise poreznog ureda i suda, te odveli sa sobom 12 ljudi, među njima i nekog popa Branka. Istom prilikom ubili su u Svilajncu 5 ljudi.

Željeznički promet u Srbiji sasvim je u prekidu. Teretni vlakovi se uopće ne mogu puštati, jer iste napadaju četnici. Promet vlakova po redu vožnje uopće ne postoji, radi čestih kvarova objekata na prugama i napadima na vlakove.

Prema izjavama nekih četnika Srba, može se zaključiti da eksperimenat sa vladom i postavljanjem srbske vojske neće uspjeti, jer su neredi u Srbiji poprimili tolike razmjere, da nemožemo vjerovati u njihovo ugušdvanje sa sadanjoin brojčano slabom njemačkom posadom ih novoformiranom srbskom milicijom. Časnici Srbi vrlo nerado odlaze u ovu srbsku vojsku; razni generalski sinovi i sada dolaze do kobnog uticaja, izvlače se od služenja ili su došli na mjesta gde nisu izloženi nikakvoj opasnosti. To je već sada izazvalo neraspoloženje kod onih koji nisu povlašćeni, te se mnogi, koji su našli do sada ma kakvog namještenja izvan vojske, odriču i ne žele stupati u istu.

Srbska vojska je za sada dobro opremljena: odijelo i oružje je novo, a beriva su im regulirana prema sadanjim životnim prilikama u Srbiji: časnici primaju oko 4.500, a vojnici (većinom dobrovoljci ljotićevci i bivši graničari) imaju oko 2.800 dinara mjesečno, s tim da primaju i dodatak u slučaju njihove upotrebe izvan mjesta gde su formirani.

Prema našim informacijama do sada je formirano oko 8.000 momaka te srpske vojske, odn. »milicije«.

Razaslato:

Uredu Poglavnika,

UredJu Vojskovođe,

Ministarstvu Hrv. Domobr. za Gl. stožer — operativni odjel i Ministarstvu Vanjskih Poslova.

M. P. **Glavar,**
Podpukovnik[1]

[1] Potpis nečitak (Prim, red.)

BR. 154

TELEGRAM FELDMARŠALA LISTA NEMAĆKO.J VRHOVNOJ KOMANDI OD 13 IX 1941 GOD.

Poverljivo — za komandante

T E L E G R A M

Vrhovnoj komandi oružane sile (Operativnoj grupi) i Vrhovnoj komandi vojske (Generalštab vojske)

Uznemiravajući razvoj opšte situacije u Srbiji zahteva energične mere.

Prema izveštaju zapovednika Srbije i nova srpska vlada ne zadovoljava. Srpska žandarmerija je u sve većoj meri nepouzdanija. Ustanovljena je veza između ustanika, koje zapovednik Srbije, po mom mišljenju, netačno naziva »komunistima«, i četnika.

Prvi je zahtev čvrsto i jedinstveno voćstvo operacijama, potrebnim za uspostavljanje bezuslovnog autoriteta. Pri tome je neophodno da u jednoj ruci bude sjedinjena sva izvršna vlast, uključujući u to i pravo zapovedanja trupama koje budu angažovane. To može biti samo najstariji trupni komandant. Sadašnja organizacija komandovanja sračunata je na mirne uslove i nikako ne odgovara za današnje nemirne borbene uslove.

Kao naročito povoljna ličnost za ovo dolazi u obzir general pešadije Böhme, koji je istovremeno i odličan poznavalac prilika na Balkanu. On bi se mogao zajedno sa svojim štabom od dosadašnje dužnosti osloboditi za ovaj zadatak.

Samo je po sebi razumljivo da se i u ovom slučajiu moraju u potpunosti imati u vidu potrebe četvorogodišnjeg plana. Osnovni uslov za njegovo ostvarenje je sigurnost i red u zemlji.

Za izvođenje borbenih operacija ni u kom slučaju nisu dovoljne nemačke snage u Srbiji, pa ni dovođenjem ojačanog 125 peš. puka. Prema dosadašnjim iskustvima, divizije 15. talasa su za ugušivanje ovoga ustanka, koji poprima opšti karakter, nepodesne, kako po ličnom i materijalnom sastavu tako i po rukovođenju. Za veće operacije nedostaju još i pokretna sredstva za snabdevanje.

Stoga sam prisiljen, iako sam svestan opšte situacije, da predložim hitno dodeljivanje najmanje jedne efikasne operativne divizije pojačane tenkovima.

Zapovednik oružane sile
na Jugoistoku (Stab 12 armije)
Ic/AO br. 6590/pov. od 15 IX 1941
general-feldmarša!
LIST s. r.

Za tačnost
Jiilde
generalštabni pukovnik

br. 155

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 15 ix 1941 god.

Telegram zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 15 IX 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 15 IX 1941

11 IX odbijen je od strane srpske žandarmerije napad bandi na Despotovac (19 km severoistočno od Jagodine).

15 IX uhvaćeno je u Beogradiu voćstvo jedne naročite komunističke grupe. 1 komunist je streljan.

15 IX izvršen je prepad na voz s namirnicama kod Lozovika (severno od Vel. Plane) i isti je opljačkan. Streljano je 50 pljačkaša.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/O br. 6590/pov. od 15 IX 1941

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

BR. 156

ZAPOVEST KOMANDE NEMAČKIK TRUPA „LXV"
OD 15 IX 1941 GOD.

Viša komanda LXV
Odelj. Ia br. 635/41 pov. Mesto štaba, 15 IX 1941

Z A P O V E S T

125 pojačanom pešadiskom. piuku

1. Prema poslednjim izveštajima situacija je nesigurna na Umci i u Obrenovcu.

Na Umci i u Obrenovcu nalazi se nemačka i srpska policija.

2. Pojačani 125 peš. puk 16 IX 41 u 06,00 č. krenuće u napad preko Obrenovca na Valjevo.

Od Obrenovca produžiti tek pošto se prethodno detaljno pretresu naseljena mesta, koja se nalaze na putu, radi iznalaženja pobunjenika, oružja i municije. Stupiti u vezu s policijom koja se nalazi u naseljenim mestima.

3. Postupati svom oštrinom. Opkoliti i spaliti mesta koja pružaju otpor.

4. Tumači če se dodeliti.

5. S Višom komandom LXV održavati vezu preko srednjeg radio-odeljenja na 1167 KHZ, što će se javiti pojačanom 125 peš. puku.

Svakog sata javljati mesto i situaciju.

6. Pojačani 3 bataljon 125 peš. puka stiže, počev od danas u podne, u Beograd i stavlja se puku na raspoloženje.

BADER s. r.
general artiljerije

BR. 157

IZVEŠTAJ ŠEFA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 15 IX 1941 GOD.

Radiogram zapovednika Srbije od 15 IX 1941 14.40 časova

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE (Štab 12 armije) Ia

Dnevni izveštaj

1. Bez promene.

2. 15 IX govor preko radija pretsednika vlade srpskom narodu s pozivom da svi ustanici polože oružje, da se vrate iz šuma i da se obustave sve akcije sabotaže, kao i da se prestane s neprijateljskim držanjem prema okupacionim trupama (rok do 17 IX 1941).

5.

14 IX ustanici pustili u stanici Lozovik (pruga Mala Krsna—Lapovo) lokomotivu da naleti na teretni voz s namirnicama. Stanovništvo pljačka voz.

7. 15 IX u Beogradu uhvaćeno voćstvo jedne specijalne komunističke grupe. Streljan komunist zbog ponovnog rada na propagandi. Dva prepada na srpske autobuse kod Požege i južno od Topole.

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK SRBIJE, VOJNI ŠTAB Ia

BR. 158

HITLEROVA NAREDBA FELDMARŠALU LISTU
OD 16 IX 1941 GOD.

Poverljivo — za komandante

Vođa
i Vrhovni zapovednik oružane sile
OKW (WFSt) Odelj. L (I op.) br. 44.1538/41
g. K. Chefs

Glavni stan Vođe, 16 IX 1941

1. **Stavljam u** dužnost **zapovedniku oružane sile na Jugoistoku** general-feldmaršalu Listu da uguši ustanički pokret u prostoru Jugoistoka.

Pre svega radi se o tome da se u srpskoj oblasti osiguraju saobraćajne linije i objekti važni za nemačku ratnu privredu, a potom da se najoštrijim merama za duže vreme uspostavi poredak.

U Hrvatskoj (do dernarkacione linije) ima da se protiv bandi preduzmu mere, koje se po sebi nameću, sporazumno sa hrvatskom vladom, preko nemačkog generala <u Zagrebu.

2. Za **sve vreme sprovođenja** ovih zadataka stavljaju se sve vojne jedinice, koje se nalaze u krajevima ustanka i one koje će se naknadno dovesti, pod komandu komandujućeg generala XVTH arm. korpusa generala pešadije Böhme-a. Jedino **on** ima izvršnu vlast u krajevima ustanka, u duhu upiutstva za-

povednika oružane sile na Jugoistoku. Potrebe četvorogodišnjeg plana imaju se načelno uzeti u obzir.

3. **Vrhovna komanda vojske** uputiće na srpsku teritoriju, sem daljih posadnih trupa (isto tako i u Hrvatsku), najpre jednu pešadisku diviziju, oklopne žel. vozove i trofejne tenkove, a izvršiće pripreme za dovođenje, u slučaju potrebe, još jedne divizije, čim takva jedna bude slobodna na Istočnom frontu.

O preduzetim merama molim da se do detalja izvesti Vrhovna komanda oružanih snaga.

4. Vrhovna komanda vazduhoplovstva, kao i dosad, potpomagaće akcije u predelu ustanka raspoloživim za to snagama, a zapovedniku oružane sile na Jugoistoku naznačiće jednog komandanta za taktičku saradnju sa generalom Böhme-om.

5. **Mađarske, rumunske** i **bugarske** suvozemne i vazduhoplovne snage ne mogu se upotrebiti za operacije bez prethodnog odobrenja Vrhovne komande oružane sile, ali se ponuđeni mađarski i rumunski čamci mogu pored Dunavske flotile upotrebiti za osiguranje **saobraćaja Dunavom.** Njihovi zadaci imaju se regulisati, uz odgovarajući raspored nemačke flotile, tako da se izbegne njihov međusobni dodir.

Upotreba hrvatskih snaga u hrvatsko-srpskom graničnom prostoru odobrena je od strane hrvatske vlade i prema tome one se mogu koristiti.

Italijanska Vrhovna komanda biće obaveštena o predviđenim merama i umoljena da u dogovoru **sa** zapovednikom oružane sile na Jugoistoku preduzme odgovarajuće mere u italijanskoj okupacionoj zoni.

6. **Ministarstvo spoljnih poslova** sprovešce zajedničku političku akciju balkanskih država protiv komunističkih voćstava **u** tim zemljama.

Zapovednik oružane sile na Jugoistoku biće o **tome detaljnije** obavešten putem pretstavnika Reich-a.

A. HITLER s. r.

Der Führer
und Oberste Befehlshaber der Wehrmacht
OKW/WFA/Abt.L (I Op) Nr.44 1933/41
Geheim Chefsache

P.H.Q., den 16.9.1941

22 Ausfertigungen
1. Ausfertigung

1.) Ich beauftrage den Reichsführer SS Himmler, Generalfeldmarschall Lind, mit der Niederschlagung der Aufstandsbewegung im Südostraum.

Es kommt vordringlich darauf an, in serbischen Gebiet die Verkehrswege und die für die deutsche Kriegswirtschaft wichtigen Objekte zu sichern und dann auf weite Sicht im Kernraum mit den schärfsten Mitteln die Ordnung wiederherzustellen.

In Griechenland (bis nur Kesselschlacht) sind die gegen Banden gebotenen Maßnahmen im Einklang mit der griechischen Regierung durch Vermittlung des deutschen Generals in Athen zu treffen.

2.) Für die Dauer der Durchführung dieser Aufgaben sind alle in Südostgebiet befindlichen, bestehenbleibenden hierfür zuständigen Kräfte des Heeres unter dem Befehl des Kommandierenden Generals des XVIII.Geb.K., General der Infanterie Böhme, zusammenzufassen. Dieser hat im Südostgebiet selbst nach Anweisung des A.Off.OKWest die vollziehende Gewalt inne. Alle militärischen und zivilen Dienststellen sind insoweit an seine Anordnungen gebunden.

Fotokopija prve strane dokumenta br. 158

BR. 159

NAREDBA NAČELNIKA ŠTABA NEMAČKE VRHOVNE KOMANDE OD 16 IX 1941 GOD.

Načelnik štaba
Vrhovne komande
(Br. 888/41 g. Kdos)
WFST/Gdelj. L. (W/Qu)
Br. 002060/41 g. Kdos

Glavni stan Vode, 16 IX 41

Komunistički ustanički pokret
u okupiranim oblastima.

1. Od početka pohoda protiv Sovjetske Rusije izbilo je 5 komunističkih ustaničkih pokreta. Oblici pokreta razvijaju se počev od propagandističkih mera i napada na pojedinačne pripadnike nemačke oružane sile, pa sve do otvorenog ustanka i široko razvijenog partizanskog rata.

Utvrđeno je da je u pitanju jedan masovni pokret jedinstveno rukovođen iz Moskve; ovome treba pripisati odgovornost za naizgled beznačajne incidente u oblastima dosada inače mirnim.

S obzirom na mnogobrojne političke i ekonomske zategnutosti u okupiranim krajevima treba voditi računa o tome da nacionalistički i ostali krugovi iskorišćavaju ovu priliku da bi„ priključiv se komunističkom ustanku, izazvali teškoće nemačkim okupacionim snagama.

Na taj način nastaje sve veća opasnost za nemačko vođenje rata, koja se za sada ispoljava u obliku opšte nesigurnosti po posadne trupe i koja je već dovela do toga da su se morale odvajati snage protiv glavnih žarišta ustanka.

2. Dosadašnje mere preduzete za suzbijanje tog cpšteg komunističkog ustaničkog pokreta pokazale su se nedovoljnim.

Vođa je sada naredio da treba svuda primeniti najoštrije mere, kako bi se pokret ugušio u najkraćem rokiu.

Samo na taj način, koji se uvek uspešno primenjivao u istanji podizanja moći velikih naroda, može se ponova uspostaviti mir.

3. Pri tom se ima postupiti prema ovim smernicama:

a) Svaki aJkt uperen protiv nemačke okupacione vojne sile, bez obzira na bliže okolnosti pojedinih slučajeva, mora se svesti na to da je komunističkog porekla.

b) Da bi se nemiri ugušili u začetku, moraju se pri prvoj pojavi bez odlaganja primeniti najoštrije mere, da se na taj način silom sprovede autoritet okupacione sile i spreči dalje širenje. Pri tome imati u vidu da jedan čovečji život u dotičnim zemljama često ne vredi ništa i da se zastrašujuće dejstvo može postići samo neobičnom svirepošću. Kao odmazda za život jednog nemačkog vojnika mora se u tim slučajevima uzeti kao , opšte pravilo, da odgovara smrtna kazna 50—100 komunista- Način izvršenja smrtne kazne mora još pojačati zastrašujući efekat.

Obrnut postupak, tj. zadovoljiti se u početku srazmerno blagim kaznama i pretnjama sa pooštrenim merama u cilju zastrašivanja, — ne odgovara gornjim načelima i stoga ne primenjivati ga.

c) ...

d) Domaće oružane snage načelno se neće moći upotrebiti pri sprovođenju ovakvih nasilnih mera. Njihovo ojačavanje povećava opasnost za sopstvene trupe, te od toga odustati.

Nasuprot ovome mogu se obilno dodeljivati premije i nagrade, da bi se na podesan način obezbedila pomoć od strane stanovništva.

e) ...

4. ...

Za tačnost izvoda
Fantmueller s. r.
generalštabni kapetan

KEITEL s. r.

BR. 160

IZVEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA NEMACKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 16 IX 1941 GOD.

Zapovednik Srbije
Vojni štab
Odelj. Ia/B br. 166/41 pov.

Beograd, 16 IX 1941

Pover1jivo

Predmet: Ustanički pokret

1. Ustanički pokret, koji se sve više širi i raste usled privremenih vojničkih uspeha ustanika, može se efikasno i uspešno suzbiti samo ako se može razlikovati prijatelj od neprijatelja. odnosno krivac od nedužnog. Razvoj ustanka bio je ukratko ovaj:

a) Na Balkanu je već decenijama poznato zlo banditizma.

b) Početak pojačane komunističke agitacije i komunistički atentati radi ometanja nemačkog snabdevanja pri početku ruskog rata.

c) Obrazovanje komunističkih bandi delom pod vojnim voćstvom).

d) Potstreknuti delimično uspešnim borbenim akcijama komunista, obrazuju i nacionalno nastrojeni Srbi borbene odrede protiv Nemaca.

e) Saradnja komunističkih i nacionalnih bandi.

f) Aktivna borba obeju vrsta bandi (delimično združene) protiv nemačke vojne sile.

2. U jugoistočnoj Srbiji, na području Feldkomandanture u Nišu, nalaze se, pored bandi koje se bore protiv Nemaca, i nacionalno-srpske bande Koste Pećanca. Ovaj sa svojim ljudima podržava srpsku vladu i pomaže nemačke okupacione trupe i srpsku vladu da bi svoju otadžbinu sačuvao od građanskog rata.

Feldkomandantura Niš dozvolila je pristalicama Koste Pećanca da nose oružje.

Oružje mogu nositi samo javno. Pristalice Koste Pećanca su uniformisane, koliko god je to moguće i imaju objave kojima se mogu legitimisati kao pripadnici grupe Koste Pećanca. Oni su jedini priznati četnici. Oni hoće borbu protiv komunista i u pojedinim slučajevima su se, izgleda, stvarno i borili protiv komunista.

Sem toga, južno od Niša nalazimo komite koji su se dosada prema Nemcima prijateljski ophodili. Postupanje s obema ovim grupama mora biti takvo, da one i nadalje sačuvaju poverenje u nemačko voćstvo i da one same unište komunizam u svojim sopstvenim redovima.

Upozoravamo na uputstvo Feldkomandanture Niš br. 353/41 pov. od 11 IX 41: »Držanje prema četnicima«. Uputstvo je priloženo ovom aktu.

3. Nasuprot ovome, na području ustanka, između linije Obrenovac—čačak—Mitrovioa i Drine (zaključno s lukom Sava—Drina), nalazimo bande koje se takođe delom nazivaju četničkim, ali koje se nisu potčinile ni Kosti Pećancu niti vladi. Borbe kod Loznice i Krupnja, kao i pojedine neprijateljske akcije zapadno od Užica i kod Mitrovice, jasno su pokazale da ove bande rade zajednički s komunistima i da istupaju protiv nas kao neprijatelji, otvoreno s oružjem.

4. Trupama treba sad bez sumnje objasniti da se u ovom prostoru svaki Srbin (izuzev žandarmerije i finansiske straže) koji se zatekne s oružjem u ruci ili koji pomaže komunističke i ostale bande ima smatrati za našeg neprijatelja i mora se uništiti.

Komunisti i prema nama neprijateljski raspoložene nacionalno kamuflirane srpske bande na području ustanka tako su se u poslednje vreme organizovale, da se već može govoriti o neprijateljskim jedinicama.

Njihova formacija zna za čete i bataljone, koji su često pod odgovornim voćstvom bivših srpskih oficira. Naoružanje je tako podešeno, da pojedine čete imaju po mogućstvu istu vatrenu moć. Utvrđeno je da u jednoj četi ima 7 lakih mitraljeza; utvrđen je i veći broj teških mitraljeza. U pojedinim četama nalaze se još mnogobrojni nenaoružani ljudi, koji kao smena dobijaju oružje od slučaja do slučaja.

6. U drugim krajevima Srbije prilike su sada takve, da su tamo protiv nemačke vojne sile kao neprijatelji dosad istupile samo komunističke bande.

7. Na osnovu »Uputstva Komunističke partije Srbije za gerilski rat«, koje je 13 IX razdeljeno svima ustanovama i jedinicama u delokrugu zapovednika Srbije, kao i na osnovu njegove dopune pojedinim naređenjima za unutrašnju službu četa i bataljona, kojima raspolažemo, mora se računati s tim, da se naročito u području ustanka, prema nama nalazi do u tančine dobro organizovani neprijatelj.

Za zapovednika Srbije
načelnik štaba
GRAVENHORST s. r.
generalštabni potpukovnik

br. 161

izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u srbiji od 16 ix 1941 god.

Prilog 52, K[1] 16/IX

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štabu 12 armije) Ia

Dnevni izveštaj

1. Proglas ministra pretsednika Nedića, pošto je očigledno imao dobro dejstvo, ponovljen je preko radija. Rastura se lecima.

2. Propis o civilnim prekim sudovima u prilogu.

3. Opkoljeno postrojenje Barič (istočno od Obrenovca) oslobođeno je pomoću »štuka«. Zbog zločinačkog napada na vojnike na železničkoj stanici Beograd—Topčider, za odmazdu streljano je 50 okrivljenih komunista.

4. S uspehom su upotrebljeni, južno i jugoistočno od Beograda, protiv komunista delovi novoformirane žandarmerije (uz to 40 srpskih žandarma, koji su kod Sapca bili podbacili). 12 IX odbijen je napad jedne jače bande na srpsku žandarmerisku stanicu Žagubica (40 km jugoistočno od Petrovca). 13 IX izvršen je prepad od strane bandi na Varvarin (20 km južno od Paraćina), razoružano je 12 žandarma.

5. 14 IX usled izvršenih atentata od strane bandi na 3 železničke stanice (Beograd—Niš) saobraćaj teče na mahove. 15

[1] Paraf K (Kogard) (Prim, red.)

EX izvršen je kod Durinaca prepad na putnički voz na pruzi Beograd—Mladenovac. 15 IX razrušen je most na pruzi Kraljevo —čačak. Saobraćaj je moguć samo prekrcavanjem. 15 IX ponovno je znatno poremećen telefonski saobraćaj u pravcu jugoistoka; moguć je samo do Niša.

6. Vlada vrši prečišćavanje u upravi.

7. 14 IX izvršen je vatreni prepad mitraljezima na ljudstvo za osiguranje svetionika na levoj obali Save kod Boljevca (20 km jugozapadno od Beograda). 15 IX ubila je straža u Beogradu 2 sumnjiva Srbina. 15 IX izvršen je prepad od strane bandi na 9 opština.

15 IX jako prikupljanje bandi oko Milanovca (na Dunavu). Usled toga je ozbiljno ugrožen saobraćaj Dunavom, u oblastima sprudova.

8. U postrojenju Barić (istočno od Obrenovca) pojačano je osiguranje. Postrojenje je ponovo osposobljeno za pun pögon. Pucano je na remorker blizu postrojenja. Krmanoš je ranjen. 15/16 IX banditi su pucali na vodovodnu centralu u močvarnom predelu Makiš (jugozapadno od Beograda). Trupa i policija proteruju neprijatelja.

Za tačnost[1]

konjički kapetan

ZAPOVEDNIK SRBIJE
Vojni štab Ia/F
16 IX 41

[1] Potpis nečitak (Prim, red.)

BR. 162

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 17 IX 1941 GOD.

Telegram zapovednika oružane sile na Jugoistoku

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 17 IX 1941

3. Protivmere trupa:

125 peš. puk stigao je u Obrenovac. 220 p. t. divizion ubio je 6 bandita kod Trnave (11 km jugoistočno od Topole) i 20 kuća zapaho.

16 IX u Užicu su javno obešena 4 bandita.

17 IX artiljeriskom vatrom rasterane su jake bande jugozapadno od čačka. 15 ustanika mrtvih. Sopstveni gubici 2 mrtva i 2 ranjena.

Za tačnost
Roessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6633/41 pov. od 17 IX 1941

BR. 163

inaredjenje komande nemačkih trupa „lxv" od 18 ix 1941 god.

Hu[1]

Viša komanda LXV Odelj. Ia Mesto štaba, 18 IX 41

NAREĐENJE ZA ČIŠČENJE LUKA SAVE ZAPADNO OD ŠAPCA I ZA OPKOLJAVANJE PLANINE CER

1. **Neprijateljske bande** pod voćstvom bivših srpskih oficira terorišu niziju severno od planine Cer sve do Save i Drine. Pretpostavlja se da se voćstvo neprijateljskog ustaničkog pokreta nalazi na Ceru. Javljeno je da i južno od Cera postoji više bandi znatne jačine.

3. Neprijateljski otpor ima se bezobzirno slomiti. Spaliti sva naselja iz kojih se, ili iz čije se blizine bude dejstvovalo na nemačke trupe, ili u čijoj se blizini bude našlo oružje i municija. Naročito paliti zalihe slame i sena, ukoliko postoji sumnja da je u njima sakriveno oružje ili municija.

Sve muškarce starije od 14 godina pohvatati, odvesti u koncentracioni logor, koji će obrazovati divizija, i tamo ih čuvati.

Sudeći po dosadašnjim neprijateljskim borbenim postupcima, treba uglavnom računati s prepadima na transporte dotura i manja odeljenja. Ovoj vrsti neprijateljske akcije može se •efikasno stati na put samo hvatanjem i evakuacijom muškaraca.

KOMANDUJUĆI GENERAL[2]
General artiljerije

[1] Paraf
[2] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 164

NAREDJENJE NEMAÜKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 19 IX 1941 GOD.

Zapovednik Srbije
Vojni štab Ia
Br. 220/41 od 19 IX 41

Poverljivo — za komandante

Radiogram od zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 19 IX 1941

Zapovedniku Srbije
Višoj komandi LXV
Nemačkom generalu u Zagrebu

Naredbom Vođe, vojne operacije u Srbiji poverene su generalu pešadije Böhme-u, komandujućem generalu XVIII armiskog korpusa. Na osnovu naredbe Vođe prenosim svu izvršnu vlast u Srbiji na generala Böhme-a.

Sve komande i jedinice vojske koje se tamo nalaze, ili će doći, biće njemu potčinjene.

Svima vojnim i civilnim ustanovama može on, prema naređenju Vođe, kao jedini nosilac izvršne vlasti, davati obavezna uputstva.

Interesi četvorogodišnjeg plana imaju se pri tome načelno obezbediti. Pri ugušivanju ustaničkog pokreta u hrvatsko-

srpskom graničnom području, izvršna vlast i tu pripada generalu Böhme-u (ukoliko ie to operativno područje) u sporazumu sa hrvatskom vladom (preko nemačkog generala u Zagrebu). Uputstva za izvršenje operacija, za potrebne mere sigurnosti itd. izdavaču samo generalu Böhme-u, koji je odgovoran za njihovo izvršenje.

Zapovednik oružane sile na Jugoistoku Ia
od 18 IX
LIST s. r.
general-feldmaršal

BR. 165

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 20 IX 1941 GOD.

Telegram zapovednika oružane sile na Jugoistoku
od 20 IX 41

"Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 20 IX 1941

Stab XVlil korpusa stigao je 19 IX sa manjim svojim delom u Beograd. General Böhme primio je komandu.

1 bataljon 724 peš. puka streljao je u Užicu 165 bandita.

Za tačnost
:Roessler s. r.
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6682/41 pov. od 20 IX 1941

BR. 166

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 21 IX 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

- i

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

(Štab 12 armije)

— 21 IX (1553) —
Sadržaj: I

1. Vlada Nedićeva nije u stanju da uguši ustanički pokret. Srpski upravni aparat je paralizovan u velikom delu zemlje. Ustanici se sastoje iz komunista, nacionalnih Srba i četnika. Voćstvo je bez sumnje u rukama nacionalnih srpskih oficira. **Jedan deo** četnika pod komandom Koste Pećanca do sada je lojalan prema nemačkim trupama.

2. Vlada zauzima, kako izgleda, energičan stav prema komunistima. Stav nejasan prema ustanicima — nacionalnim Srbima.

3. Kao što je javljeno 20 IX.

4. Mnogobrojni pripadnici bandi oko Kučeva su u srpskim žandarmeriskim uniformama.

5. Prekinuta žel. pruga čačak—Užice. 12 komunista obešeno zbog atentata na voz.

6. Našim, jedinicama je pred Šapcem predato osam zarobljenih nemačkih vojnika koji su ranjeni. 27 **teško ranjenih nemačkih vojnika leže u ustaničkoj bolnici u Loznici. 12 komunista obešeno zbog atentata na žel. prugu Petrovgrad—Pančevo.**

OD OPUNOMOĆENOG
KOMANDUJUĆEG GENERALA
U SRBIJI. I.

Za tačnost Ku[1].

[1] Paraf (Prim, red I

br. 167

referat dr. turnera
od 21 ix 1941 god.

Beograd, 21 septembra 1941

Državni savetnik
dr **Turner**

Gospodinu

GENERALU[1]

da se najpokornije izloži.

Zaoštravanje situacije, a naročito činjenica da je određen za akciju gospodin komandujući general XVIII armiskog korpusa, kome je i data izvršna vlast, prisiljava — po mome mišljenju — na potpunu reorganizaciju, ali i na potpuno drugi stav po pitanjima upravnih problema.

Izgleda mi da iz psiholoških razloga nije umesno da se Nedićeva vlada zadrži na položaju u momentu kad trupe (nemačke) preuzimaju izvršnu vlast i kad se za ugušivanje ustanka upotrebljavaju jače vojne snage. Time bi ona pred narodom izgubila svoj dobar glas, što nije bila u mogućnosti da sopstvenim snagama uguši komunistički ustanak, već se poslužila zato okupacionim trupama. Tako bi se bez sumnje u narodu tvrdilo; time bi se stvorilo stanje koje bi onemogućilo saglasnost naroda sa vladom pošto se ustanak uguši.

Stoga nameravam da gospodinu generalu Nediću oprezno predočim, u strogo privatnom razgovoru u četiri oka, da pod-

[1] Pismo ie verovatno upućeno generalu Böhme-u (Prim, red.)

nese zapovedniku Srbije ne samo svoju ličnu već i ostavku cele vlade. Istovremeno bi on pored toga održao govor preko radija, pri čemu bi izložio da je prošlo već nedelju dana otkako je uputio svoj poslednji poziv srpskom narodu. Pošto se, naime, srpski narod oglušio o njegove opomene, to su sad okupacione vlasti uzele u svoje ruke ugušivanje ustanka, pa prema tome on je morao steći ubeđenje kako je njegova misija promašila cilj.

Ovakva bi činjenica osigurala generalu Nediću povlačenje koje bi bilo razumljivo za javnost u svakom pogledu, dok bi se gospodinu zapovedniku prepustila mogućnost da ga po izvršenom čišćenju srpskog prostora opet pozove, ako zapovednik bude mišljenja da bi ponovno trebalo angažovati čoveka od ranga i položaja kao što je general Nedić. Nezavisno od ovoga, mora se uzeti u obzir i to, da- će se teško moći uopšte ponovo obrazovati vlada ili.da će se i naći ljudi koji bi bili voljni da se prihvate uprave zemlje posle preduzetih mera koje su po sebi neminovne, a po dejstvu svirepe. Ah ovo će ipak biti potrebno stoga, što sopstvene raspoložive snage prosto ne bi bile u staniu da to vrše za duže vreme.

Tome treba još dodati da vlada ne može nikako administrativno dejstvovati sve dok su u toku vojničke mere i dokle god se zemlja ne smiri. Sem toga, moraju se našoj vojnoj upravi dati potpuno odrešene ruke za vreme dok dolazi do izražaja samo izvršna sila, tj. ne bi se moglo imati obzira prema komesarskoj ili pravoj vladi. Vojna uprava bi objavila upravnu reformu, koja je već u toku, uz istovremeno čišćenje činovništva i odgovarajuće stroge zakone o dužnostima činovnika, kao i protiv korupcije. Sprovođenje bi trebalo silom nametnuti od strane vojne sile, i tako bi se, po čišćenju zemlje mogao staviti srpskim sopstvenim snagama u ruke aparat, kojim bi bile u stanju da vrše upravne funkcije.

Pođe li se ovim putem, to bi bilo celishodno, takođe i iz psiholoških razloga, da se povuku novo obrazovani policiski odredi sa prostora gde sada dejstvuju. Postoji naime bojazan da će ove snage u momentu vojničke upotrebe izgubiti svoj unutrašnji borbeni elan, kad budu videle da zadatke koji su im povereni izvršuju Nemci i da se silom prilika vojnička akcija okreće i protiv onih snaga kojö pripadaju nacionalnim krugovima. Moglo bi dakle doći do pasivnog otpora, a u najgorem slučaju čak do toga da se ove snage dadu razoružati, čime bi se neprijateljima nemačke sile dalo u ruke čak još i oružje. Povlačenje ovih snaga moglo bi se vrlo dobro obrazložiti i time, što je neobično teško razlikovati na terenu oružane snage i što su uostalom policiske snage potrebnije za osiguranje po život važnih

postrojenja i što će oružana sila sama izvršiti čišćenje. Zahvaljujući tamošnjim jedinicama Koste Pećanca, u jugoistočnom prostoru Srbije, tj. jugozapadno i južno od Niša, nije dosad ispaljen ni jedan metak i vlada potpuni mir. Tamo i nema nemačkih trupa, te bi se Pećančeve formacije mogle tu i dalje starati o redu, miru i sigurnosti kao i dosad.

Dobrovoljci Ljotićeve grupe, koji su se stavili na raspoloženje novoformiranim policiskim snagama i koji su nepobitno odlično dejstvovali, mogh bi i nadalje da vrše akciju čišćenja u prostoru između Beograda i Gradišta, pošto je ovde prvenstveno u pitanju čisto borba za suzbijanje komunizma.

Pojedina ministarstva, a time i njima potčinjena nadleštva vodiče redovno najviše stručni činovnici, koji su u svemu obavezni samo na naredbe vojne uprave.

Što se tiče same akcije čišćenja, smatram — pošto je ugled oružane sile pretrpeo znatne štete usled neuspeha kod Krupnja, Loznice i tu skoro kod Užica, — da je već iz razloga prestiža potrebno da se krajnjom bezobzirnošću postupi bar na jednom određenom mestu, kako bi se ovim primerom zastrašili ostali delovi Srbije. Moje je hčno mišljenje da bi trebalo izvršiti potpunu evakuaciju u prostoru zapadno od Šapca, u luku između Save i Drine. Ovo stoga što je, prema izveštajima i podacima kojim raspolažem a koji se slažu, veći deo muškog stanovništva ovog kraja grupisan u bande i pripada Mihailovićevim bandama koje se nalaze južnije u planini Ceru. Deca i žene održavaju vezu, a staraju se i o snabdevanju. Prema tome mora iskusiti kaznu celokupno stanovništvo, a ne samo muškarci. Ovome treba dodati da je ovo ujedno najplodniji kraj sadašnjeg srpskog prostora i da bi na svaki način trebalo sprečiti da ustanici koriste ma i najmanji deo namirnica koje se tamo nalaze. Kako je inače na pragu zima, pa će, dakle, uskoro biti nemoguć boravak pod vedrim nebom u planini, to bi potiskivanje žena i dece u južnije puste planine pretstavljalo za ustanike,, katastrofu u pogledu ishrane. Oni se, doduše, terorom, pa i dobrovoljno, mogu da snabdevaju sa seljačkih gazdinstava pokrajine, ali nisu u mogućnosti da hrane još i hiljade žena i dece. Ova akcija, na izgled svirepa, jedino jamči, po mom uverenju, da će stvoriti strah i trepet u zemlji i da će zbog zabrinutosti — da i njihova rodbina ne prođe isto tako, osvestiti masu onih koji su nasilno oterani u ustanike, kao i njihove saradnike.

Branje kukuruza u ovom kraju moglo bi se besprekorno i brzo izvršiti pomoću Nemaca iz Banata i Srema, koji su za to u svako doba spremni i voljni, isto tako i obezbeđenje već požnjevene pšenice. Sve bi ovo sa celokupnom stokom trebalo pre-

'baciti u sremsku oblast severno od Save, gde bi to služilo kao rezerva nemačkoj oružanoj sili. činjenica što je to Hrvatska, ne bi smelo da igra nikakvu ulogu, pošto nemačka oružana sila po utvrđenom ugovoru ima potpunu slobodu kretanja u hrvatskom prostoru.

U isto vreme predlažem da se zamoli hrvatska vlada, da se -posedne zapadna obala Drine kako bi se sprečilo da bande pokušaju da upadnu u Hrvatsku; a upad nije samo namera, nego se već, prema izveštajima, izvesne snage i prebacuju. Na taj način bi ustanici u ovim pustim krajevima zimi išli u susret katastrofi, a oružana sila ne bi morala da vrši veće borbene akcije u planinama. U isto vreme trebalo bi zimu iskoristiti s tim da se sva mesta sistematski pročešljaju. Pomoću novca i povereiiika, po mome uverenju, vrlo brzo bi se utvrdilo ko je u toku ovih meseci pripadao bandama ili ih pomagao. Ove bi ljude trebalo bespoštedno streljati. Usled ovoga unapred bi otpala svaka mogućnost za ponovno razbuktavanje ustanka u možda još žešćoj meri, a što bi se inače moglo sa sigurnošću očekivati u proleće.

Ujedno s prestankom Nedićeve vlade, izgleda mi, da je hitno potrebno da se izvrši temeljno i oštro čišćenje Beograda, jer odatle nesumnjivo polaze nesmetano konci k ustanicima, i to pomoću u svakom pogledu nepouzdanih elemenata iz redova inteligencije. Stoga bi trebalo ove krugove — počev od najviših lica — bezobzirno pozatvarati i likvidirati u datom momentu. Prvo bi došli u obzir: slobodni zidari višeg stepena, pripadnici Rusko-srpskog, Englesko-srpskog i Francusko-srpskog kluba, članovi Srpskog kulturnog društva, oni koji su novčano pomagali komunističke organizacije, huškački elementi s univerziteta i članovi srpske inžinjerske organizacije, za koje se može dokazati da su bili, a naročito njihove mlađe snage, veoma jako komunistički aktivni.

Istovremeno bi trebalo zatvoriti sve aktivne oficire i podoficire, izuzev onih koji su se odmah stavili na raspoloženje Nedićevoj vladi. Mislim da ne bi bilo umesno imati obzira prema onim oficirima, koji su se poslednjih meseci odali nekom zanimanju, pošto su ta lica nesumnjivo uključena bilo na koji način u obaveštajnu službu, jer to odgovara čitavom njihovom osećanju solidarnosti. Takođe bi trebalo izvršiti u pooštrenom obliku hapšenje svih Jevreja, koje je već u toku, a jednovremeno i hapšenje Cigana.

fta kraju, ne kao poslednje, trebalo bi objaviti u Beogradu poziv s rokom od nekoliko časova da se preda sve oružje, municija, eksploziv itd. Beograd bi se za ovo vreme blokirao. Uz

ovo bi trebalo zapretiti da će, pri nalazu oružja i sličnog, biti streljan bez sudskog postupka ne samo sopstvenik oružja nego i sopstvenik kuće. Ovim bi se uspelo da sami sopstvenici zgrada podnesu prijave, da ne bi pali pod udar ove kazne. Tako bi se isključila mogućnost ustanka u samom Beogradu — u kome se može izvršiti sistematski pretres bloka za blokom — a to je utoliko od naročitog značaja, što bi se ustaničkom pokretu oduzela svaka pomoć spolja.

TURNER, s. r.
državni savetnik

br. 168

ZAPOVEST GENERALA BOEHME-A
OD 21 IX 1941 GOD.

Poverljivo — za komandante
Odelj. Qu br. 167/41 pov.
K.T.B. Pril. 11 Pm.

Opunomoćeni komandujući
general u Srbiji
Odelj. Ia br. 861/41 pov. Kdos

Odelj. Qu br. 167/41 pov.

ZAPOVEST ZA ČIŠĆENJE LUKA SAVE

1. Javlja se o neprijateljskim bandama koje vode bivši srpski oficiri u luku Save, zapadno od linije Mitrovica, Šabac i južno od ove, u prostranim brdovitim krajevima.

Stanovništvo u niziji između Drine i Save priključilo se ustaničkom pokretu. Žene i deca vrše obaveštajnu službu i snabdevaju bande koje unaokolo krstare.

2. Nizija u luku Drine i Save, koja čini bazu za snabdevanje ustanika, ima se očistiti uništenjem bandi koje se pojave, da bi se ustanicima preseklo dalje snabdevanje iz ovog predela za duže vreme. Bezobzirne mere moraju biti zastrašujući primer, što će se za kratko vreme pročuti po celoj Srbiji.

3. U tom cilju će 342 peš. div. dana X u Y časova izvršiti prelaz Save:

sa jednim pojačanim peš. pukom kod Mitrovice,
sa dva pojačana peš. puka kod Šapca,

i otpočeti čišćenje nizije od Mitrovice prema jugu, a od Šapca u opštem pravcu prema zapadu.

U početku napada, »štuke« ce napasti naselja na severnim padinama planine Cera, sve do puta Šabac, Lipolist, Lješnica (zaključno).

Predviđeno je zatvaranje otseka Drine na zapadnoj obali od strane hrvatskih snaga.

4. Namerava se privlačenje pojač. 125 peš. puka iz Valjeva u pređeo istočno ili južno od Cera, radi sadejstva u ovom pothvatu.

5. Neprijateljski otpor se mora bezuslovno slomiti.

Sva lica koja učestvuju u borbi ma u kom vidu, imaju se smatrati za gerilce i kao takve tretirati.

Imaju se spaliti sva naselja iz kojih se, ih iz čije se okoline, puca na nemačke trupe, ili u čijoj se blizini bude našlo oružje i municija.

Sve miuško stanovništvo od 15—60 god. pohvatati i za prvi mah uputiti u sabirne logore za zarobljenike koje će urediti divizija. Ono će se docnije upotrebiti po otsecima za radove, naročito za sečenje kukuruza po poljima duž drumova, kao i za prikupljanje letine.

Celokupno žensko stanovništvo od prvog dana koristiti za iste radove ih prisiliti za druge radove.

Po naročitom naređenju imaju se zarobljenici otpraviti u naročite koncentracione logore severno od Save, koje će ustrojiti zapovednik Srbije; žensko stanovništvo potisnuti prema jugu na Cer, a sela i salaše spaliti, čuvajući pri tome prikupljenu žetvu.

Sva stoka ima se stalno prikupljati u torove koje će urediti divizija neposredno na obema obalama Save.

6. Veza:

a) Telefonske veze: uspostavlja brd. korpusni bataljon za vezu 449 i održava ih preko poštanske mreže. Potrebne priključke u poštanskoj mreži izvršiće kapetan Schlüter, koji je diviziji stavljen na raspoloženje kao oficir za vezu.

b) Radio-veze: Brd. korp. bataljon za vezu 449 staviće na raspoloženje 342 peš. diviziji iedno malo radiorodeljenje F za vezu s opunomoćenim komandujućim generalom u Srbiji. Pokret 22 IX 41.

Svetlosni znaci i znaci raspoznavanja biće dostavljeni telegrafskim putem.

7. Izviđanje iz vazduha. Tražiće divizija neposredno od Škole za slepo letenje (potpukov. Witt) u Zemunu. Vazduhoplovni of. za vezu biće pridat diviziji. Upotrebu »štuka« u hitnim slučajevima tražiti od opunomoćenog komandujućeg **gene**rala u Srbiji.

8. **Obaveštavati** kao što **je** predviđeno naređenjem opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji Ia br. 128/41 od 21 IX 41.

BÖHME s. **r.**

BR. 169

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 23 IX 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

23 IX 1535 ...

6. Sopstveni gubici 3 mrtva, 18 ranjenih (istočno od Užica). U Gradištu 23 ustanika streljana.

OD OPUNOMOĆENOG KOMANDUJUĆEG GENERALA U SRBIJI Ia

Za tačnost
Kn[1]

[1] Paraf (Prim. red.

BR. 170

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 23 IX 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji
Odelj. Qu br. 864/41 g. Kdos

Mesto stanovanja, 23 IX 1941
Odelj. Q_u br. 168/41 g. Kdos

Poverljivo — za komandante

Veza: Telegram od 23 IX, 19.00 č.
Predmet: Evakuacija Šapca.

342 DIVIZIJI

1. 23 IX iz kuća u Šapcu je otvorena puščana i mitraljeska vatra na nemačke patrole. Bilo je gubitaka.

2. 24 IX 342 divizija ima na prepad da pokupi u Šapcu sve muškarce između 14 i 70 godina i da ih prebaci u koncentracioni logor, koji će divizija podići severno od Save.

Zbog toga će se sve nemačke trupe i vojna nadleštva u Šapcu potčiniti 342 diviziji.

3. Izvršenje

a) Imaju se odmah streljati:

svi stanovnici koji uzimaju učešća u borbi ili daju otpor;

muškarci u čijim se stanovima nađe oružje i municija, iz čijih se stanova bude otvarala vatra ili koji budu pokušah da bekstvom izbegnu hapšenje.

b) U sporazumu s Krajskomandanturom u Šapcu ima se voditi računa da se pri ovoj akciji ne nanese šteta »folksdojčerima«, kao ni pripadnicima savezničkih i neutralnih naroda.

Njihovu naročitu zaštitu treba uz odgovornost staviti u dužnost Krajskomandanturi.

c) Razoružati srpske činovnike (uključujući u ove policiju i žandarmeriju), držati ih odvojeno i strogo ih čuvati. Ukoliko uzmu učešća u borbenim radnjama protiv nemačke oružane sile, odmah ih streljati.

d) Muškarcima, koje treba odvesti u koncentracioni logor, odobriti da ponesu pored obične odeće i obuće još:

1 ogrtač,

1 ćebe,

1 porciju s kašikom i hranu iz njihovih zaliha.

Oduzeti im sve ostale predmete kao i novac.

e) Od početka akcije pa do daljega ima se Šabac zatvoriti za svaki civilni saobraćaj. Dolazak u mesto ima se sprečiti oružjem.

4. 342 divizija izvestiće 24 IX u 19,00 č. u kojoj se fazi nalazi akcija i mesto koncentracionog logora, a po završetku akcije podneće izveštaj o izvršenju u tri primerka.

Opunomoćeni komandujući
general u Srbiji
BÖHME s. r.

BR. 171

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 NEMACKE P. DIVIZIJE
OD 24 IX 1941 GOD.

Telegram! Mesto štaba divizije, 24 IX 41

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU

Beograd

1. Čišćenje Šapca otpočelo je danas u 15,00 č.
   Učestvuju: 698 peš. ptuk,
   3 divizion 342 art. puka,
   342 p.t. četa
   1 četa 342 pion. bataljona,
   2 bataljon 750 peš. puka,
   Policiska četa Šabac,
   Hrvatska milicija.
   čiščenje je bilo povezano s posedanjem hemiske fabrike i tamošnje kolonije van dosadašnje linije osiguranja.
2. Cela akcija nije još završena.
   a) Izdvajanje muškaraca sprovedeno je dosad bez ikakvih teškoća i do 17,00 č. bilo je prikupljeno oko 4000 ljiudi. Oni su privremeno smešteni u sabirni logor zapadno od šabačkog mosta.
      Otpočeo je pretres radi iznalaženja oružja i municije, ali dosad bez rezultata.
   b) Pri posedanju hemiske fabrike nije se naišlo na neprijatelja, a isto tako u početku ni pri pretresu fabričke kolonije. Sa prikrivene poljane južno i jugozapadno od kolonije neprijatelj je u 16,00 č. otvorio živu puščanu vatru na trupe u koloni, na koju je odgovoreno jakom artilje-

riskom, protivtenkovskom, mitraljeskom i puščanom vatrom.

Sad držimo Šabac, hemisku fabriku i koloniju; akcija će se sutra produžiti,

d) Nije javljeno o sopstvenim giubicima u dosadašnjim borbenim akcijama i akcijama čišćenja.

Jutros su streljana 2 civila, koji štu u polju pronađeni s oružjem.

342 PEŠ. DIVIZIJA
Odelj. Ia. B.[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 172

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 24 IX 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

24 IX 1521

I.

1. Kao do sada;

2. Kao do sada;

3. Bezobzirnim merama protiv glavne ustaničke oblasti u luku Save ponovo je vraćen ugled nemačke oružane sile. Stvoren zastrašujući primer. Dalje prikupljanje snaga radi pojačanja osiguranja glavnog saobraćajnog puta od Beograda i Bora. Dodeljeni trofejni tenkovi;

4. Potvrđuje se da je prilikom napada na Gradište 20 **IX** učestvovalo 50 ustanika u žandarmeriskoj uniformi pod voćstvom jednog žand. poručnika.

II. ...

3. Odbijen je napad ustanika na Šabac i Kruševac. **šabac** se od 24 IX »raseljava«.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI

Za tačnost
Grotz s. **r.**

br. 173

naredba generala boehme-a od 25 ix 1941 god.

Poverljivo — za komandante

Opunomoćeni komandiujući general u Srbiji
Ia br. 867/41 g. Kdos.

Mesto stanovanja, 25 IX 41

Priloženu naredbu saopštiti svima oficirima, podoficirima i ljudstvu. Dostaviti je do čete, baterije itd.

Za radove u pozadini trupa ponovo je spremna radna snaga »folksdojčera« tako da se muško stanovništvo neće upotrebiti za radove, kako je ranije bilo predviđeno.

Žene ne uzimati za radove, već ih od samog početka svima sredstvima potiskivati na Cer planinu.

Po saopštenju uništiti.

general pešadije
BÖHME s. r.
Pe[1]

Po saopštenju uništiti!

Srbija je u martu ove godine sramno pogazila ugovor o prijateljstvu' s Nemačkom da bi s leđa napala nemačke trupe koje su se prikupljale protiv Grčke.

Kao oluja prohujala je zemljom nemačka odmazda.

Mi smo se sa svima svojim snagama morali okrenuti novim krupnijim ciljevima.

[1] Paraf (Prim, red.)

To je bio za Srbiju znak za jedan nov ustanak, kome su kao žrtva pale već stotine nemačkih vojnika.

Ako ovde ne postupimo svima sredstvima i s najvećom bezobzirnošću, naši će se gubici penjati do neizmernosti.

Vaš je zadatak da prokrstarite zemljom, u kojoj se 1914 potocima lila nemačka krv usled podmuklosti Srba, muškaraca i žena.

Vi ste osvetnici tih mrtvih.

Za celu Srbiju ima se stvoriti zastrašujući primer, koji mora najteže pogoditi celokupno stanovništvo.

Svaki koji blago postupa, greši o živote svojih drugova. On će biti pozvan na odgovornost, bez obzira na ličnost, i stavljen pod ratni sud.

BR. 174

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 25 IX 1941 GOD.

Mesto štaba, 25 IX 41

Opunomoć. komandujući general
u Srbiji
Odelj. Qu. br. 866/41 g. Kdos.

Veza: Naređenje opun. kom.
generala u Srbiji
Br. 864/41 g. Kdos od 23 IX 41

Poverijivo — za komandante!

Predmet: Čišćenje luka Sava—
Drina.

Odelj. Qu **br. 170/41**

Poverijivo

ZAPOVEDNIKU SRBIJE
za šefa vojne uprave,
342 diviziji

Radi znanja: Zapovedniku na Jugoistoku
Višoj komandi LXV
Nemačkom generalu u Zagrebu
Generalnom opunomoćeniku za privredu

1. U okviru čišćenja luka Sava—Drina od komunističkih bandi sve muško stanovništvo od 15—60 godina biće prikupljeno u zarobljenička sabirna mesta, a sve ostalo stanovništvo će se potisnuti prema jugu u planinu Cer.

Ove će mere izvršiti vojne jedinice.

2. Zapovednik Srbije ima da uredi koncentracioni logor severno od Save, u koji će trupe sprovesti sve pohvatane ljude iz zarobljeničkih sabirnih mesta. Zapovednik Srbije stupiće u neposrednu vezu sa 342 divizijom radi eventualnog prijema koncentracionog logora koji je divizija ustrojila, shodno odredbama gore navedenog naređenja, tačka 2.

Za uređenje i stražarsku službu ima se upotrebiti ceo 64 polic. rez. bataljon, koji će docnije smeniti »folksdojčeri« pomoćne službe.

Šefu vojne uprave kod zapovednika Srbije stavljena je u dužnost uprava konc. logora, policiski nadzor nad pritvorenicima i sudska nadležnost.

3. Privredno korišćenje evakuisane oblasti prenosi se na šefa vojne uprave. Pri tome se imaju što više uzeti u obzir interesi Generalnog opunomoćenika za privredu u Srbiji.

Umoljava se šef vojne uprave da do 29 IX osigura za upotrebu radnu snagu »folksdojčera«.

Zaštitu ovih snaga od eventualnog prepada bandi vršiće zasad 342 divizija.

Sef vojne uprave javiće do koga je roka ova zaštita potrebna.

4. Za zaštitu »folksdojčera« i podanika savezničkih ili neutralnih država koji stalno žive u luku Sava—Drina važi, shodno okolnostima, gore navedeno naređenje t. 3.

•

'JI

Pm[1]

Za opunomoćenog kom. generala
u Srbiji
načelnik štaba
PEMSEL s. r.

[1] Paraf (Prim, red.)

br. 175

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 25 IX 1941 GOD.

Telegram! Mesto štaba divizije, 25 IX 41

Štabu XVIII armiskog korpusa
Dnevni izveštaj 24/25 IX 41

a) Tok

24 IX posle podne čišćenje Šapca i prodor jugoistočno od Šapca u hemisku fabriku i koloniju.

Čišćenje teklo uglavnom bez nezgoda. Pri prodoru je došlo do dodira sa neprijateljem (vidi posebni izveštaj od 24 IX uveče).

U toku noći su odbijena 4 neprijateljska izviđačka odeljenja na južnom i zapadnom frontu Šapca.

Danas pre podne nastavlja se pretres Šapca.

Jedinice divizije potpuno prikupljene u prostoru iskrcavanja. 1 divizion 202 oki. puka juče je stigao, izuzev jedne kolone. Smeštaj u prostoru Iriga.

b) Utisak

Težište neprijateljskih snaga u nepreglednim poljanama južno od Šapca. Jačina se ne može oceniti. Dosad dejstvuje samo puščanom vatrom.

Stanovništvo je pribrano i ne daje naročiti otpor.

c) Namere

Završetak čišćenja Šapca do 26 IX uveče.

Naređeno je da se danas posle podne privuče grupa 699 peš. puka na prostor Klenak—Nikinci—Hrtkovci, pošto se glavnina grupe 698 peš, puka nalazi u Šapcu.

d) Sabotaža

24 IX presečeni su kod Franztala delovi telefonskih i telegrafskih sprovodnika od Rume i Mitrovice ka Beogradu,

e) Zarobljenici, plen

Uhapšeno je 3500—4000 muškaraca iz Šapca.
Predaja oružja dosada neznatna.
U toku su tačna prebrojavanja.

f) Gubici

Sopstveni gubici trupe dosada 5 ranjenih. 1 »folksdojčer« je ubijen.

Na neprijateljskoj strani: 4 mrtva. Streljano 39 stanovnika.

342 PEŠ. DIV.
Odelj. Ia

BR. 176

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 26 IX 1941 GOD.

Mesto štaba divizije, 26 IX 41

Telegram!

ŠTABU XVIII ARM. KORPUSA

Dnevni izveštaj 25/26 IX 41

a) Tok

25 IX 41 posle podne nastavljeno je hapšenje i pretresanje Šapca, bez znatnih događaja.
Neke su kuće zapaljene.

d) Sabotaža

O novim slučajevima nema vesti.

e) **Zarobljenici i plen**

Uhapšeno 4410 ljudi.
Zaplenjeno oružje: u jednoj njivi zasejanoj kukuruzom nađen sakriven 1 mitraljez M 34 i 1 puška. Municije u neutvrđenoj količini.

I) Gubici

Ranjeno: iz divizije komandir 9 čete 698 peš. puka i 1 vojnik, zatim 1 vojnik iz 2 bataljona 750 peš. puka.
Na neprijateljskoj strani gubici nisu ustanovljeni, još 6 stanovnika streljano.

342 PEŠ. DIVIZIJA
ODELJ. Ia

BR. 177

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 26 ix 1941 god.

Poverljivo
Odeljenje Io/AO br. 7340/41 pov.

K.T.B.
Ia, Bv. T.O., O.Qu

RADIOGRAM OPUNOMOĆENOG KOMANDUJUĆEG GENERALA U SRBIJI 26 IX

Zapovedniku oružane sile na Jugoistoku (Štab 12 armije)

6. Zatvoreni su Jevreji u Smederevu i okolini, pošto je utvrđeno da su potstrekači ustanka.

7. Nasilno regrutovanje od strane ustanika oko čačka.

II.

3. Kod Kruševca su odbačene bande uz pomoć oklopnog voza i četnika (Koste Pećanca). Severozapadno od Valjeva stre-Ijao je 125 peš. puk 49 bandita s vođom (srp. rezervni oficir). Razrušena je 71 kuća. Neprijatelj se bori delimično u srpsKim letnjim bluzama i nemačkim kapama.

OD OPUNOMOĆENOG
KOMANDUJUĆEG GENERALA
U SRBIJI

Za tačnost
Dr Baxa s. r.
poručnik

BR. 178

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 27 ix 1941 god.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(ŠTAB 12 ARMIJE)

27 IX 16.45

I

1. Kao i ranije.
2. Početak akcije 342 peš. divizije, kako je to 25 IX javljeno;
3. Pri čišćenju Šapca uhapšeno 4410 ljudi. 125 peš. puk čisti okolinu Valjeva;

Sopstveni gubici kod Kruševca popeli su se na 24 mrtva, 16 ranjenih. Osim toga 2 mrtva, 1 ranjen, 1 nestao.

Neprijatelj: 24 mrtva, 6 streljanih (Šabac), 1 zarobljen.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI

Za tačnost
Kn[1] s. r.

[1] Paraf (Prim, rad.)

br. 179

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 28 IX 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)

2« IX 41, 1700

6. Sopstveni gubici: 3 mrtva, 1 tenk srušio se s mosta, 1 tenk naleteo na minu (1 lako ranjen).
Neprijatelj: 177 streljano (Šabac).

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI

BR. 180

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 29 IX 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji
Odelj. Ia br. 2580/41 pov.

Mesto štaba, 29 IX 41

29 IX
mgf. 21.00
Gabel
Majestic J.

KAPETANU KORVETE EKL-u

oficiru za vezu pri madž. dunavskoj flotili sada

na topovnjači »Šopron« u pristaništu nemačke rečne policije u Beogradu

Mesta Novo Selo i Debrc (na najjužnijem rukavu Save) uništiti vatrom.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI
Načelnik štaba[1]

Na znanje: Višoj komandi LXV
Zapovedniku Srbije
Štabu: Ia, Ic KTB

* Potpis nečitak (Prim, red.)

BR. 181

IZVEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 29 IX 1941 QOD.

Prilog 104, K[1]
Beograd, 29 septembra 1941

Zapovednik Srbije
Vojni štab
Odelj. Ia, F.

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU

7. 26 IX ustanici terorišu opštine Mozgovo (13 km severno od Aleksinca) i Popovac (8 km severoistočno od Paraćina). 28 IX oštećen je iznad Gornjeg Milanovca (severno od čačka) neprijateljskom vatrom jedan avion zapovednika Srbije. Vazduhoplovni oficir major von Schulz je smrtno pogođen. U Beogradu 28 IX uveče srpska policiska patrola vodila je borbu protiv komunističke patrole. Ranjen je 1 komunist, a dvojica uhvaćeni. 29 IX u Velikom Mokrom Lugu (7 km jugoistočno od Beograda) otkrivena je komunistička centrala za falsifikovanje pasoša. 1 studentkinja i 1 komunist uhapšeni. Noću 28/29 IX pronađen je u Beogradu od strane policije i Službe bezbednosti jedan biro srbijanske komunističke partije. Od strane bandi izvršeni su prepadi na još 6 opština. 29 IX, zbog atentata na nemačke vojnike, streljano je za odmazdu, po presudi prekog suda u Beogradu, 150 komunista.

[1] Paraf K (Kogard) (Prim, red.)

8. Komunisti pljačkaju i razaraju fabriku Vučje (15 km južno od Leskovca). Žandarmerija je razoružana.

Za tačnost
Frhr ZU HOLSTEIN s. r.
konjički kapetan

Za zapovednika Srbije
Načelnik štaba
GRAVENHORST s. r.
generalštabni potpukovnik

BR. 182

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 30 IX 1941 GOD.

Telegram! 30 IX 41
14,30 č.

Štabu XVIII arm. korpusa

DNEVNI IZVEŠTAJ 29/ŠO IX 41

a) Tok

Juče posle podne nastavljeno je čišćenje bez znatnijeg otpora.

Grupa 697 prodrla je do Crne Bare, Glušci (zaključno).

Grupa 698, u smislu naređenja, samo pročešljava dosada posednute oblasti.

Grupa 699 uspela je da samo delimično pretrese prostor do Zminjak, Petlovača, Lipolist (zaključno). U međuprostoru su pronađena i očišćena pojedina gnezda otpora.

b) Utisak

Prema izjavama zarobljenika, a što potvrđuju i zaplenjene komunističke zapovesti, neprijatelj se već pre nekoliko dana povukao k jugozapadu, pri čemu je izvukao Jiranu i zlostavljao stanovništvo.

Mnogobrojne prepreke na putevima u Cer planini i radovi na rovovima, čiji tačan položaj i veličinu treba tek ustanoviti.

Izgleda da neprijatelj nema namere da danju pruži otpor. Treba računati s noćnim ispadima.

Zarobljenici i plen

Jedinice javljaju: 1870 zarobljenih, a kao plen 1 mitraljez i nekoliko pušaka s municijom. U prostoru Pričinovića zaplenjena su jedna komorska kola.

Od zarobljenika moglo se izdvojiti putem saslušanja 190 ljudi koji pretstavljaju komunističku grupu mesta Uzveće. Ovi ljudi će biti danas streljani.

Gubici

Kod sopstvenih trupa 2 mrtva od sopstvene vatre noću. Neprijatelj je streljao 24 čoveka.

342 PEŠ. DIVIZIJA Ia

BR. 183

IZVEŠTAJ KOMANDE NEMACKIH TRUPA „LXV"
OD 30 IX 1941 GOD.

Opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 30 SEPTEMBRA 1941

Nemiri duž železničke pruge u dolini Ibra, inače je neprijateljska akcija slabija. 125 pešadiski puk izvršio je akciju čišćenja kod Valjeva. Stigla su u Valjevo 2 voza za snabdevanje. Između čačka i Gor. Milanovca vazduhoplovci su primetili 11 prepreka na drumu i nemačke trupe na putu za Kragujevac 12 km istočno od Gor. Milanovca.

U Ćupriji je streljano 11 bandita.

Kod Ušća, u dolini Ibra, 30 km južno od Kraljeva, razoren je potpuno železnički most, dva drumska mosta su srušena. Severno od Kos. Mitrovice vode se borbe između Srba i Arbanaca.

LXV VIŠA KOMANDA la
C.[1]

[1] Paraf (Prim, red.'»

br. 184

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 30 IX 1941 GOD.

342. peš. divizija
Odelj. Ia **br.** 798/41 g.

Poverljivo!

Mesto Štaba divizije, 30 IX 41

Predmet: 10-dnevni i mesečni izveštaj

Veza: Opunomoćeni komandujući general u Srbiji
Ia br. 128/41 g. od 29 IX 41.

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

2. Prema zapovesti od 23 IX 41 iz Šapca su, u vremenu od 24 do 27 IX, odvedeni muškarci između 14 i 70 godina starosti.

4. Pri evakuaciji Šapca i čiščenja luka Sava—Drina divizija je imala 3 mrtva i 20 ranjenih.

Na protivničkoj strani bilo je 830 ljudi streljano i 8400 uhvaćeno i odvedeno.

Plena u oružju bilo je samo: 1 top, 2 mitraljeza, nekoliko pušaka s malo municije, 1 vozarska kola i jedan motorni čamac.

Dr HINGHOFER s. r.
general-lajtnant i komandant divizije

BR. 185

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 1 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)

1 X 41 1745

2. 125 peš. puk maršuje dolinom Kolubare da bi očistio prostor južno i jugoistočno od Obrenovca. 342 peš. divizija nastavlja čiščenje luka Drina—Sava.

6. 3800 zarobljenih (342 peš. div.).
Sopstveni gubici: 10 ranjenih.
Neprijatelj: 69 mrtvih, 358 streljanih, 32 ranjena . ..
Zaplenjeno je: u Bobovu (1 bataljon 721 peš. puka) 5 mitraljeza, 60 pušaka.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI Ia

BR. 186

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 3 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štab *12* armije)

3 X 41, 1740

1. . . .

3. Plansko čišćenje luka Save.
125 peš. puk streljao kod Lajkovca 12 ustanika.

Bataljon upućen protiv Gornjeg Milanovca dobio je zadatak da mesto spali i uhapsi taoce, da bi se oslobodili zarobljeni vojnici posadnih trupa.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI

br. 187

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 3 X 1941 GOD.

Telegram zapovednka oružane sile na Jugoistoku
od 3 X 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 3 X 1941

Srbija:

125 peš. puk streljao je kod Lajkovca 12 ustanika. Posadna četa u G. Milanovou imala je 10 mrtvih i 60 nestalih.
Sopstveni gubici: 31 mrtav, 2 ranjena, 70 nestalih.
Neprijatelj: 17 mrtvih.

ZAPOVEDNIK
ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6855/41 pov. od 3 X 1941

BR. 188

IZVEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA NEMAČKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 4 X 1941 GOD.

Zapovednik Srbije
Vojni štab
Odelj. Ia/F

Beograd, 4 okt. 1941

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU

Beograd

Dnevni izveštaj:

• • • •

7. U Beogradu 3 X u 19,30 č. u predelu Rumunske ulice pucano je na putnički automobil oružane sile. 3 X uhapšena su tri komunistička omladinca, koji su osumnjičeni kao ubice policiskog agenta Pajića. Uhapšen je državni savetnik d-r. Jagović, On je, izgleda, u tesnoj vezi s ustanicima.

Streljano je 25 komunista kojima je dokazana krivica.

Za zapovednika Srbije
pačelnik štaba
GRAVENHORST, potpuk. s. r.

BR. 189

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 4 X 1941 GOD.

K.T.B. Prilog 24

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji
Odelj. Qu

Predmet: Odmazda za svirepo ubistvo nemačkih vojnika od strane komunističkih bandi

Šefu Vojne uprave kod zapovednika Srbije,

342 peš. diviziji,

Korpusnom bataljonu za vezu 449

2 X, prilikom prepada komunističkih bandi na delove Ar miskog puka za vez«, između Beograda i Obrenovca, ubijen je na zverski način 21 vojnik. Za represalije i odmazdu imaju se odmah streljati 100 srpskih zatvorenika za svakog ubijenog nemačkog vojnika. Umoljava se šef Vojne uprave da odredi 2100 zatvorenika iz koncentracionih logora u Šapcu i Beogradu (prvenstvo Jevreji i komunisti) i da utvrdi mesto, vreme izvršenja, kao i mesto sahrane.

Odeljđnja za streljanje daće 342 divizija (za šabački konc. iogor) i Korpusni bataljon za vezu 449 (za beogradski konc.

logor). Sef Vojne uprave tražiće ih preko opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji.

Umoljava se šef Vojne uprave da naredi upravnicima logora da zatvorenicima saopšte razlog streljanja.[1]

GENERAL PEŠADIJE[2]

[1] Ispod teksta dodato je rukom: »Naređeno samo usmeno 4 X«
[2] Dokumenat nema potpisa (Prim, red.)

br. 190

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 4 X 1941 GOD.

Telegram! **4** X 41

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Dnevni izveštaj 3/4 X 41

a) Tok

Juče posle podne nastavljeno je čišćenje, naročito **šumske** oblasti severno od mostobrana Šabac.

Uveče su grupe bdle opet d svojim poslednjim boravištima. S neprijateljem je došlo do dodira samo na severnoj ivici Cera. Inače nikakav otpor.

d) Sabotaža

Nikakvi naročiti slučajevi.

e) Zarobljenici i plen

Ukupno su uhvaćena 974 čoveka.
Plen: 600 goveda
900 ovaca
30 konja

f) Gubici

Trupa nije imala.
Kod neprijatelja 10 ljudi streljano.

342 PEŠ. DIVIZIJA
Odelj. Ia

BR. 191

IZVOD IZ IZVEŠTA.JA ŠEFA NEMAČKE POLICISKE SLUŽBE OD 5 X 1941 GOD.

Šef Policije bezbednosti i SD Berlin, 5 **oktobra 1941**

— IV A. 1 B. br. 1 B/41 — gBs. —

Državna tajna

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR BR. 105

1 Politički pregled:

Srbija

Šef Izvršne grupe Policije bezbednosti i SD Beograd javlja:

U vremenu od 27 IX do 3 X 1941 desili su se sledeči prepadi:

na pripadnike nem. oružane sile: 3
na žandarmeriske stanice: 4
na opštine: 46, 5 mrtvih civila,
12 civila odvedeno,
na poštanske i telegrafske urede i postrojenja: 8
na žel. stanice i železnička postrojenja: . . 35
na rudnike i majdane: 4
na fabrička postrojenja: 4
2 mrtva i 4 ranjena civila
na poljoprivredna preduzeća: 1
na mostove i brodove: 21

Sopstveni gubici: **46** mrtvih, **45** ranjenih, **63** odvedena i 30 nestalih.

Gubici srp. žandarmerije: 15 mrtvih, 22 ranjena.

Neprijateljski gubici: 1.074 mrtva, od ovoga poginulo 742 u borbama pri čišćenju luka Save, 7.280 zarobljenih pri čišćenju luka Save, 15 ranjenih. Pri čišćenju luka Save daljih 190 ljudi streljano po presudi prekog suda. Po odobrenju vojnog zapovednika Srbije streljano je i u Beogradu 150, u Ćupriji 34, u Kikindi (Banat) 14. U Beogradu su ubijena 3 policiska agenta i 1 otrovan. Pri pretresanju gradskih četvrti uhapšeno je 171 hce.

Balkan[1]

Srbija:

Sabotaža na telefonskim sprovodnicima u Beogradu.

Bande su u Gradištu za izvesno vreme prekinule saobraćaj Dunavom.

Planski se sprovodi čišćenje luka Save.

Jedan peš. puk streljao je 12 ustanika kod Lajkovca, severoistočno od Valjeva.

U Banatu se kod Petrovgrada nalaze »folksdojčeri« u borbi protiv ustanika. Upućena je jedna pojačana protivtenkovska četa. Uhvaćeno je 6 ustanika. I pored sve većeg ometanja, uprava u Banatu funkcioniše normalno.[2]

[1] Izvod sa 11 strane originala

[2] Na overenom prepisu iz Niirnberga nema potpisa (Prim, red.)

BR. 192

PLAN KOMANDANTA 717 NEMAĆKE P. DIVIZIJE
O BORBI PROTIV PARTIZANA OD 5 X 1941 GOD.

Poverljivo — za komandante

717 Pešadiska divizija
Odelj. Ia pov. Kdo **S.br.** 22/41

Ia — 86/41 poverljivo

Predmet: Akcija u prostom Rekovca

Načelno sporazuman. To sam pre jedno 2 dana rekao i komandantu divizije.[1] H.[2]

Viša komanda za naročitu upotrebu LXV
Šef Ia

Primljeno 6 X 41 br. Glavni ured 102/41 g. Kdos.
Odelj. Ia Brfbch. br.

VIŠOJ KOMANDI ZA NAROČITU UPOTREBU LXV

Iz primljenih izveštaja vidi se da se /u **prostoru** oko Rekovca (36 km severozapadno od Kruševca) nalazi veći broj bandi sa izgrađenim logorima. U cilju uništenja bandi i logora, divizija namerava da upotrebi:
3 bataljon 749 peš. puka iz prostora Kragujevca (po izvedenoj akciji Milanovac i pod pretpostavkom da osiguranje Kragujevca preu-

[1] Ova primedba |e ispisana rukom
[2] Paraf (Prim, red.)

zima štab sa 1 bataljonom 724 pes puka. Molim odobrenje da se zadrže).
Dve čete iz 3 bataljona 737 peš. puka iz prostora Paraćina
(privremeno se uzimaju iz Mitrovice. Molim za saglasnost).
Dve čete iz 1 bataljona 737 peš. puka
(zasada rezerva za osiguranje železničke pruge).
2 bataljon 737 peš. puka iz prostora Kruševca
(pošto prethodno izvrši naređeni napad prema zapadu).
Uz to 2 baterije 760 artiljeriskog diviziona, 2 motorizovana brdska topa, delove pionira, delove četnika, po mogućnosti i tenkove.
Rukovodstvo: komandant 737 peš. puka s pukovskim štabom. U cilju potrebnih priprema već je od 7 X u podne u Kruševcu.
Zadatak: Uništenje bandi koje se nalaze u prostoru akcije.

wri. Zbog priprema kao i zbog pribavljanja podataka
C da o neprijatelju, molim da se, počev od 9 X, odredi
H[1] u pukovski štab u Kruševcu po jedan oficir za vezu Službe bezbednosti Beograd i Ureda za vezu oružane sile.
Privlačenje trupa predviđa se tek posle podrobnijeg izviđanja stanja kod neprijatelja. Početak za izvršenje zadatka verovatno 12 X.

ne Da bi se mogao izvršiti transport trupa i sprovesti njihovo snabdevanje, mohm da se stavi na
rvr's. raspoloženje 15 kamiona (gde će se upotrebiti, javiće se blagovremeno). Tražiće se jedan izviđački avion, čim se budu mogli pružiti bliži podaci. Trebovanje »štuka« po potrebi.
Pošto prema dosadašnjem iskustvu postoji bojazan da ovaj udar prema okolnostima može biti udar u vetar, tj. da bande budu proterane, ah ne i uništene, to će biti potrebno da se za ovaj slučaj trupi odredi jasan zadatak.

Zadatak može da glasi:

a) ***da*** 1. Propaganda i pretnja, Bredlog divizije:
b) ***ne*** 2. Paljevina, tač. 1 i tačka 4.
da[1] 3. Hapšenje talaca,

1 Paraf
2 Primedbe sa strane verovatno su napisane u komandi LXV (Prim, red.)

4. Hapšenje celokupnog muškog stanovništva sem dece i staraca.

Pod 1.

Govornici — propagatori srpske vlade prate trupu, obaveštavaju na propagandistički način stanovništvo uz jednovremenu pretnju da će biti primenjena zaista najradikalnija sredstva **(istrebljenje čitavih opština).**

Pod 2. Za primenu ove mere moli se saglasnost za svaki pojedini slučaj.

Pod 3. Molim da se za svaku opštinu ponaosob utvrdi broj.

Pod 4. Pošto streljanje zateklih nenaoružanih ljudi ne izgleda celishodno, predlaže se njihovo hapšenje. Time je zajemčeno da neće biti streljani nevini, kao i to da oni koji su sakrivali oružje ne mogu umaći kako bi se mogli ponovo latiti oružja. Za taj slučaj treba se postarati za transportovanje uhapšenih.

Ovim se moli naređenje i dobijanje pristanka opunomoćenog generala za Srbiju, ukoliko je to potrebno iz načelnih razloga.

Štab XVIII arm. korpusa Kuda?[1]

Potrebno premeštanje jedinica za ovaj poduhvat u reon susedne divizije biće regulisano neposrednim sporazumom sa 714 pešadiskom divizijom. Izričito molim da se angažovana lica (Službe bezbednosti i Ureda za vezu oružane sile) obavežu na najstrože održavanje tajnosti.

HOFFMANN s. r.

[1] Primedba sa strane ispisana je rukom (Prim, red.)

BR. 193

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 6 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štabu 12 armije)

6 X 41

4. 125 peš. puk, Lajkovac, od 5 X je neposredno potčinjen opunomoćenom komand/ujućem generalu u Srbiji.

6. — Sopstveni: 10 mrtvih, 20 ranjeno.
Neprijatelj: 15 mrtvih, 2 ranjena, 15 zarobljeno.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI

BR. 194

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 7 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

7 X 41

I. ...

Krajskomandant u Šapcu i zamenik smenjeni kao nepodesni.

7. Pokušaji ustanika da kod Dubovca i Kovina pređu preko Dunava u Banat. Za odbranu su angažovani »folksdojčeri«. U Bašaidu (18 km severno od Petrovgrada) obešeno je 11 komunista.

n. ...

4. ...

Naše su se grupe sjedinile severno od Milanovca. Od Milanovca su dovele 190 talaca. Rudnik je razoren.

6. Neprijatelj: 115 mrtvih, 41 ranjen. Uz ovo 43 streljana, među kojima i 1 naoružana žena.

38 zarobljeno, pritom i 1 vođa (125 peš. puk).

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI

br. 195

NAREDJENJE GENERALA BOEHME-A
OD 8 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući
general u Srbiji
Ia br. 2795/41 pov.

Mesto stanovanja, 8 X 41

Poverljivo

Pregovori sa ustanicima

29 IX 41 napadnuta je od ustanika jedna četa L. S.[1] u G. Milanovcu i posle kratke borbe većim delom je zarobljena i odvedena u planinu.

4 X 41, posle kratke puščane borbe, bez sopstvenih gubitaka, ustanici su takođe zarobili jednu stražu 1 i 18 tehničkog bataljona[2], jačine 4 podoficira i 40 vojnika.

U oba slučaja iste okolnosti dovele su do tog, za nemačkog vojnika nečasnog, ishoda. Sa sopstvene strane učinjena je teška greška što se **pregovaralo** s ustanicima. U oba slučaja trupa je dozvolila da bude prevarena tim što joj je obećan »častan odlazak«, umesto da se brani do poslednjeg metka.

Na osnovu ovih događaja naređujem:

1. Sa ustanicima se ne smeju voditi nikakvi pregovori.
2. Parlamentari ustanika ne uživaju zaštitu koja se mora priznati parlamentarima regularne trupe. Pregovorači koji se

[1] Landesschützen, jedinice koje po svome sastavu i naoružanju odgovaraju posadnim trupama.
[2] U originalu Faldzeug-Btl. i und 18 (Prim, red.)

pojave pre početka borbe imaju se uhvatiti i osuditi, kao gerilci, od prekog suda. Pojave li se pregovorači u toku, ili posie horbe, na njih se odmah ima otvoriti vatra.

Viša komanda za specijalnu upotrebu LXV i **zapovednik Srbije** imaju se postarati da se ovo naređenje u najkraćem roku saopšti svim potčinjenim jedinicama i ustanovama.

BÖHME s. r.
general pešadije

BR. 196

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 9 X 1941 GOD.

342 peš. divizija
Odelj. Ib

Mesto Štaba divizije,
9 oktobra 1941

Predmet: 10-dnevni izveštaj o zarobljenicima i plenu

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Odelj. Qu,
Beograd

U vremenu od 24 IX do 9 X, 16,00 č. neprijatelj je imao sledeče gubitke:

88 mrtvih
1.127 streljanih
17.420 zarobljenih

U ovom vremenu je dovedeno stoke kao plen:

1.205 goveda
1.861 ovca
940 svinja

od čega je železnicom otpremljeno za Beograd:

952 goveda
1.811 ovaca
809 svinja

Za Štab divizije
2. generalštabni oficir
UTZ s. r.
kapetan

PRILOG UZ IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE OD 9 X 1941 GOD.

U vremenu od 24 IX do 9 X 1941 zaključno

Datum	Sopstveni gubici		Neprijateljski gubici					Plen	
	ranj.	mrtvih	ranj.	mrtvih	Streljano	zaroblj.	oružje	Stoka	Drugo
24 IX					2				
25 IX	5			4	39				
26 IX	3				6	4410	1 mitraljez 1 puška		
27 IX	1			2	115				
28 IX	6	2		9	70	440	top 100 mm		
29 IX	6	2			310	1630			
30 IX					84	1870	1 mitraljez 4 puške 1 motorni čamac		
1 X					358	3780			
2 X	2				132	6169			
3 X				5		1302	5 pušaka		
4 X					10	974		600 goveda, 900 ovaca, 30 konja	
5 X						352	2 puške	93 goveda, 8 konja, 2 svinje	
6 X						13	1 puška	200 goveda, 400 ovaca, 3 svinje	
7 X	2	1	1	62	1	39	2 mitraljeza 26 pušaka	150 goveda, 40 ovaca, 58 konja, 24 svinje	
8 X	1			6		437		47 svinja, 36 konja, 188 goveda	
9 X						24		25 svinja	
Svega	26	3[1]	1	88	1127	21440			

[1] Pogrešan zbir u originalu (Prim. red.)

BR. 197

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 9 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji — Mesto štaba, 9 X 41

Odelj. Ia, br. 893/41 g. Kdos

Predmet: 10-dnevni izveštaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Stab 12 armije)

1. Politička situacija

Sem rekonstrukcije vlade, u političkoj situaciji nije bilo promena. Detalji su izneti u izveštaju Upravnog štaba pri zapovedniku Srbije (prilogi).

Učestali su ustanički napadi u Banatu, u južnoj Srbiji, južno od Niša, i kod Kosovske Mitrovice. U Banatu su bile primenjene mnoge mere odmazde. Uprava je i dalje zakočena u celoj zemlji, osim u Beogradu, okolini Niša i u Banatu.

3. **Sopstvene trupe**

342 peš. divizija je završila čišćenje Mačve. Veći je broj naseljenih mesta spaljen. Neprijatelj je imao oko 90 poginulih, 1130 streljanih, 21500 uhapšenih. Zaplenjeno je malo oružja. Od sopstvenih gubitaka bilo je 3 poginula, 26 ranjenih.

Prilikom prodora ka Lješnici 6 X 41 neprijatelj je prvi put sa većim gubicima primio borbu.

125 peš. puk očistio je mnoga naseljena mesta u prostoru Ub — Karaula (k. 302) — Divci — Lazarevac — Lisopolje. Otkrivene su samo manje bande koje su opkoljavanjem samo delimično mogle biti prinuđene na borbu. Stanovništvo je često potpomagalo neprijateljske bande. Streljana su 43 ustanika, među kojima i jedna naoružana žena. Sopstveni giubici: 2 mrtva, 7 ranjenih.

U cilju odmazde za zarobljavanje jedne posadne čete u Gornjem Milanovcu prediuzeh su delovi 714 i 717 pešadiske divizije (jačine približno po 1 ojačani bataljon) napad od Topole na Rudnik i od Kragujevca na Gornji Milanovac. Neprijatelj je pružio otpor istočno od Gornjeg Milanovca i kod Rudnika. Posle kratke borbe istočno od Gornjeg Milanovca prodrla je kragujevačka grupa iza leđa neprijatelju, koji se nalazio kod Rudnika, ali ga ipak nije mogla sprečiti da se povuče u brda. U Gornjem Milanovcu je uhapšeno i odvedeno 190 talaca.[1]

[2] Na overenom prepisu iz Nürnberga nema potpisa (Prim, red.)

BR. 198

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 9 X 1941 GOD.

Telegram zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 9 X 1941

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 9 X 1941

Srbija

Za odmazdu što su ubijena 22 vojnika iz 521 armiskog puka za vezu streljano je 2000 komunista i Jevreja.

Za tačnost
Roessler s. **r.**
poručnik

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
Ic/AO br. 6946/41 pov. od 9 X 1941

BR. 199

IZVEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA NEMAĆKE OKUPACIONE UPRAVE U SRBIJI OD 9 X 1941 GOD.

Zapovednik Srbije
Vojni štab
Odelj. Ia/F.

Beograd, 9 okt. 1941

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU

Beograd

Dnevni izveštaj:

Feldkomandantura 816 i Krajskomandantura 838 odmarševale su u 12,30 č. iz Kragujevca u Topolu. — 9 X streljano je više stotina komunista u Beogradu kao odmazda za pobijene vojnike.

Za zapovednika Srbije
načelnik štaba
GRAVENHORST s. r.
generalštabni potpukovnik

br. 200

izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 9 x 1941 god.

Sef Policije bezbednosti i SD
Br. IV A 1 — B/41-g Ks- Berlin, 9 oktobra 1941

Poverljivo —- državna tajna!

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR BR 108

I Politički pregled
Inostranstvo

Srbija:

Šef Izvršne grupe Policije bezbednosti i SD — Beograd — izveštava:

Pri akciji čišćenja koju je preduzela nemačka vojska na prostoru Šapca dosad je dovela zarobljenih 22000 muškaraca. Oni su smešteni u jedan privremeni logor, gde ih sad proverava jedno odeljenje Policije bezbednosti uz pomoć beogradske policije.

U cilju odmazde za 21 nemačkog vojnika, koji su pre nekoliko dana ubijeni kod Topole, biće streljano 2100 Jevreja i Cigana. Streljanje vršiče nemačka vojska. Zadatak je Policije bezbednosti samo da stavi na raspoloženje potreban broj.

805 Jevreja i Cigana biće uzeti iz logora u Šapcu, a ostatak iz jevrejskog prolaznog logora u Beogradu.

Za lica uhapšena prilikom akcije čišćenja, koju je izvela vojska, kao i za ostala lica koja je nemačka vojska uhvatila u luku Save kod Mitrovice, podići će se sabirni logor. Ovaj logor podići će organizacija Tot. On će u prvo vreme imati kapacitet za 50.000 ljudi, koji se može povećati na 500.000. Logor će biti izgrađen po tipu nemačkih koncentracionih logora. Uprava logora je u rukama Izvršne grupe Policije bezbednosti i SD.[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnbergs nema potpisa (Prim, red.)

br. 201

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 9 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji
9 X 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štab 12. armije) Ia

Predviđa se pomeranje Feldkomandanture 816 i Krajskomandanture 838 iz Kragujevca u Topolu. U toku je streljanje oko 2000 komunista i Jevreja u cilju odmazde za 22 ubijena iz U/521 bataljona za vezu armije.

7. U Beogradu je nasred ulice ubijen jedan tumač. Novi napadi bandi na 4 opštine.

Po iskazu zarobljenika nalazi se 70 nemač. vojnika, zarobljenih kod Gor. Milanovca, kod puk. Mihailovića u okolini Planinice (25 km sev. ist. od Valjeva).

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI

Za tačnost
Bra s. r.

BR. 202

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 10 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

10 X 41 — 18,05

Umoljava se najhitnija potvrda o prijemu

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

I. . . .

125 peš. puk: U toku je opkoljavanje Uba. 3 ustanika streljana. Nema sopstvenih gubitaka.

Obostrano vatreno dejstvo (714 peš. divizija) u okolini Kličevca (20 km severozapadno od Požarevca), 10 ustanika mrtvih. Zaplenjeno oružje i municija.

U Vitanovcu (8 km istočno od Kraljeva) 2 bataljon 737 peš. puka streljao 70 komunista.

5. Nepr. laka artiljerija tukla aerodrom Kraljevo.
6. Ukupni gubici — sopstveni: 4 mrtva, 10 ranjenih.
Neprijatelj: 75 mrtvih, 6 ranjenih, 73 streljana.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI (IA)

Za tačnost **Grot** s. r.

BR. 203

NAREDJENJE GENERALA BOEHME-A
OD 10 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji

III Šef vojne uprave/Qu Mesto stanovanja, 10 X 1941
Br. 2848/41 pov.

Predmet: Ugušivanje komunističkog ustaničkog pokreta.

Dopune opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji uz naređenje načelnika štaba Vrhovne komande oružane sile WFST/Odelj. L IV/ÖU), br. 002060/41 g. Kdos od 16 IX 41.

1. U Srbiji je, usled »balkanskog mentaliteta« i velikih razmera komunističkih i nacionalno kamufliranih ustaničkih pokreta, potrebno izvrš?vati naređenja Vrhovne komande oružane sile s najvećom strogošću. Brzo i bezobzirno ugušivanje srpskog ustanka pretstavlja doprinos nemačkoj konačnoj pobedi, što se ne sme potcenjivati.

2. Munjevitim akcijama treba u svima garnizonima u Srbiji najhitnije pritvoriti kao taoce sve komuniste, sve muškarce na koje pada sumnja, sve Jevreje i izvestan broj nacionalističkih ili demokratski nastrojenih stanovnika. Taocima i narodu treba predočiti da će u slučaju napada na nemačke vojnike ih »folksdojčere« taoci biti streljam.

Viša komanda LXV i šef vojne uprave (za Beograd i Banat) izveštavaće o broju talaca svakog 10-og, 20-og i poslednjeg dana u mesecu (prvi put 20 X).

3. Bude li gubitaka medu nemačkim vojnicima ili »folksdojčerima«, teritorijalno nadležni komandanti sve do komandanta puka zaključno, naredićе odmah streljanje protivnika prema sledečim stopama:

a) Za svakog ubijenog nemačkog vojnika ili »folksdojčera« (muškarca, ženu ili dete) 100 zarobljenika ili talaca;

b) Za svakog ranjenog nemačkog vojnika ili »folksdojčera« 50 zarobljenika ili talaca.

Streljanje će izvršiti trupe.

Po mogućstvu treba za streljanje uzeti jedinicu koja je imala gubitke.

Kod svakog pojedinog slučaja pretrpljenih gubitaka, u dnevnim izveštajima posebno naznačiti da li je i u kome obimu izvršena odmazda, ili kad će se izvršiti.

4. Prilikom zakopavanja streljanih treba paziti da se tamo ne stvaraju srpska svetišta (hodočašća).

Stavljanje krstova na grobove, ukrašavanje istih itd. treba sprečiti. Zato treba sahranjivanja vršiti namerno na usamljenim mestima.

5. Komuniste koje zarobe trupe u borbi treba načelno, u cilju zastrašivanja, na licu mesta obesiti ili streljati.

6. Naseljena mesta koja se moraju zauzimati borbom treba spaliti, isto važi i za kuće iz koje se pucalo na trupe.

BÖHME s. r.
general pešadije

BR. 204

PLAN KOMANDANTA 717 P. DIVIZIJE ZA BORBU PROTIV PARTIZANA OD 10 X 1941 GOD.

717 pešadiska divizija
Komandant
Br. 23/41 g. Kdos

Mesto Štaba divizije, 10 X 41
Poverljivo — za komandante

Gospodinu

KOMANDUJUĆEM GENERALU I ZAPOVEDNIKU LXV VIŠE KOMANDE

Poslednji događaji su pokazali da se dosad nisu mogla u dovoljnoj meri sprećiti neprekidna uznemiravanja i razaranja saobraćajnih puteva (železničkih pruga, drumova itd.) od strane ustanika i bandi. Razlozi su za to poznati. Može se zaključiti da neprijatelj, naročito u otseku 749 pešadiskog puka, planski prodire od zapada k istoku i da isto onako, kao pre kod čačka, sad pokušava da Kraljevo zaokruži i zatvori. Ustanovljeno je prisustvo Novakovića[1] već 5 X u Vrnjačkoj Banji, na jednoj konferenciji rukovodilaca i da zasad stoji s delovima kod Aleksandrovca i južno od Kraljeva. **Taktičko rukovođenje** neprijateljskih jedinica **je apsolutno celishodno** (srpski oficiri i vojnici). Njihova borbena snaga i rukovodstvo su se bitno poboljšali. Za nas važni drumovi, železničke pruge **itd.** planski su razrušeni u prostoru čačka. Kraljeva, Kragujevca i Kruševca.

Mora se sa sigurnošću pretpostaviti da će bande — ohrabrene svojim dosadašnjim lokalnim uspesima — otsad pokušavati da razruše našu najvažniju saobraćajnu arteriju, — železničku prugu i drum Beograd—Niš—Solun. Da bi se to sprečilo, izgleda mi da bi — sem dosad sprovedenih mera sigurno-

[1] General Ljuba Novakovih (Prim, red.)

sti -— bilo potrebno da se s obe strane železničke pruge i druma obrazuje jedna **»zatvorena zona«.** Iz te zatvorene **zone, —** obrazovane s obe strane železničke pruge i druma, odnosno oko najvažnijih mesta (rudnika), u širini, odnosno u krugu od po 3 km, — morače se (pre svega, prvo na naročito ugroženim mestima) potpuno iseliti celokupno civilno stanovništvo. Ovo je najbolje da se izvrši po naređenju **srpske vlade.** Taj pre**deo** trebalo bi proglasiti kao »borbeno područje« i isprazniti ga. jer je to i **u** sopstvenom interesu neboračkog civilnog stanovništva, koje ne treba da nevino strada. Takva jedna **prividno** okrutna mera predostrožnosti potrebna je s obzirom na situaciju. Takve vrste mera predostrožnosti sprovedene su na zapadnoj granici na pr. **i kod sopstvenog** nemačkog stanovništva. **Polaganje mina** oko **najglavnijih** železničkih mostova, tunela itd. mora se sprovesti! Ja sam takve predloge podneo usmeno Višoj komandi već pre nekoliko nedelja.

Dalji postupci bili bi, po mome mišljenju, uzev u obzir i primenjujući »balkanske običaje«:

1. Hvatanje **mladih ljudi** koji po gradovima i selima besposleni lutaju **(koncentracioni logor);**
2. Osnivanje **»radne službe«** od strane srpske vlade;
3. Stupanje u dejstvo svoskih propagandističkih govornika i propagandni rad srpske **vlade** preko gradonačelnika, a pre svega preko pretsednika opština onih naselja koja se nalaze uz naše najvažnije objekte **(eventualno preko rađio-zvučnika na kolima)** kao borbena protivmera komunističkoj propagandi. Prilikom svake akcije od strane trupe morali bi joj se ti srpski govornici pridati ili pak tu propagandu sprovesti preko tumača same trupe. (Ovo poslednje je manjeg dejstva).

Sadržaj: a) Situacija u Rusiji
b) Situacija u Srbiji
c) Naglašavanje da trenutni lokalni uspesi bandi **ne mogu ništa izineniti u pogledu konačnog ishoda rata.** Od sada će imati ceo srpski narod da do kraja oseti velikonemačku moć. Samo od držanja svih Srba sad zavisi da li će postojati **u** budućnosti Srbija ili ne.
d) Pri ponavljanju dela sabotaže i tome slično, pripretiti primenom drakonskih mera, istaći da se ceo srpski narod smatra saučesnikom. Seljaci moraju pristupiti svojoj samoodbrani. Primer: U jednom mestu kod Paraćina, stanovništvo sposobno da ru-

Pretnja je besciljna. Samo dejstvo-[1]

[1] Primedba sa strane je napisana rukom, verovatno u Štabu vojnog zapovednika u Srbiji (Prim, red.)

kuje oružjem prisiljeno je da se pridruži bandama. Primivši oružje, oni su napali bandite i ubili **15** od njih. Daljih **15** je zarobljeno. Drugi stanovnici, koji vole red, snabdeveni su zaplenjenim oružjem; zatražen je jedan žandarmeriski oficir, koji je odmah upućen iz Niša s tim da preuzme rukovodstvo. Kao oslonac propagandnim govornicima, odnosno tumačima mogla bi poslužiti priložena 2 »pismena sastava«;

4. **Izlaganje plakata** i velikih drvenih tabli na srpskom jeziku s ucrtanim operacijama u Rusiji, brojevima zarobljenika itd. To se u području divizije pokazalo kao dobro;
5. Odašiljanje uhapšenih ljudi na rad van Srbije (u Albaniju, Mađarsku, Bugarsku), i ovo pre svega samo kao »pretnja«;
6. **Uticanjem na žene,** naročito u vezi s iznetim pod brojem 3 d) i brojem 5. Davanje obećanja da će uhapšeni ljudi **biti** odmah pušteni na slobodu, u slučaju da njihovo sadejstvo bude vodilo ka pronalaženju bandita;
7. **Pustošenje;**
8. **Taoci, naročito popovi i učitelji;**
9. **Novčane učene.** To se mora u propagandnom smislu takođe saopštiti seljacima. **Proglas u novinama, koje oni ne znaju** da **čitaju, ne koristi ništa;**
10. Još više **raditi** pomoću **agenata i dostavljača;**
11. Represalije nad rođacima zasad »otpuštenih« srpskih ratnih zarobljenika;
12. **Držanje za vreme zime!**

Prinudno lezitimisanje: Ko do određenog roka nije bio prisutan za vreme revizije isprava, a nade se bez isprave, biće streljan}

Već sad treba izvršiti **pripreme** za neutralisanje bandita, jer **se** iz iskustva zna da oni **s nastupanjem hladnog godišnjeg doba** dolaze iz svojih skrivališta u sela, **da** bi proveli zimu pod kpovom, odjednom kao »nevini« seljaci;

13. Bande koje **preko zime budu ostale u šumama** izdaće se po svojim **logorskim vatrama** ili po dimu iz koliba, i moraće im **se** u velikim šumskim **predelima** ući u **trag izviđanjem iz** vazduha.

HOFFMANN s. r.

[1] Primedba ispisana rukom (Prim, red.)

BR. 205

IZVEŠTAJ NEMAĆKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 11 X 1941 GOD.

Poverljivo

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji, Ia od 11 X 41 u 18.40 časova

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

1. ...

2. Nedić će 12 X držati govor srpskom narod«: Borba protiv komunizma. Govor je pregledan.

ii.'...

3. ...

125 pešadiski puk završio je akciju čišćenja Uba. Ubijena su 4 ustanika. Nije bilo gubitalca.

LXV Viša komanda ...

U Drnjavi[1] (11 km jugoistočno od Topole) 3 streljano.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI, Ia

Za tačnost

Maren s. r.

poručnik

[1] Verovatao se misli na Trnavu (Prim, red.)

BR. 206

IZVEŠTAJ KOMANDE NEMACKIH TRUPA „LXV"
OD 12 X 1941 GOD.

Viša komanda za posebnu upotrebu LXV

Odelj. Ia br. 885/41 pov.

Mesto štaba, 12 X 1941

Poverljivo

Predmet: Poterni odredi
1 prilog

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

U prilogu se radi orijentacije podnosi kratak pregled delatnosti poternih odreda u vremenu od 14 VTII do 5 X 1941.

7 oktobar 1941

Dr. Fr.

Datum	Poterni odred	Akcija	Uspeh
14 Vili	1 bataljon 749 peš. puka	Bande 16 km istočno od Čačka	Više zarobljenih
15 VIII	717 Pi'	Svrljig, 27 km severno od Niša	–
	1 bataljon 724 peš. puka	Bande 5 km istočno od Požege	5 komunista streljano i 6 uhapšeno
	3 bataljon 724 peš. puka	Kod. Mušiča 7 km severoistočno cd Mionice	Oslobođena 3 nemačka zarobljenika. 3 komunista zarobljena
16 VIII	Poterni odred 11 i 3 četa 738 peš. puka		
	Poterni odred 3 bataljon *768* peš. puka	Dragena istočno od Loznice	Spaljena je kuča iz koje je na odred otvorena vatra
17 Vili	1 bataljon 737 peš. puka	U blizini Prokuplja	5 lica uhapšeno
18 VIII	3 baterija 670 art. div.	Toponica, 12 km severozapadno od Niša	-
17 VIII	3 bataljon 749 peš puka	Prema Gruži	–
	1 bataljon 749 peš. puka	Prema Zablaču	–
	5 četa 738 peš. puka i 1 vod 668 art. div.		
18 VIII	5 poternih odreda 1 bataljona 725 peš. puka	Bande u brdima Gradina, 11 km jugoistočno od Užica	38 bandita ubiieno, 14 kuća razoreno, zaplenjeno: 3 laka mitraljeza, puške, municija, 9 šatora itd.

[1] Pionirska jedinica, verovatno pionirski bataljon 717 divizije (Prim, red.)

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
	7 i 8 četa 750 peš. puka	Dublje, 10 km zapadno od Šapca	–
	1 bataljon 738 peš. puka		
18 VIII	Poterni odred 2 bataljon 721 peš. puka	Gločani	Kuća s municijom spaljena. Stanovnici streljani
	Poterni odred 9 čete 721 peš. puka	Severno od Kikinde u Mokrlnu	1 bandit mrtav i jedan teško ranjen
	5 i 6 četa 750 peš. puka	U prostoru Nočaj-Mitrovica	Bez uspeha
20 VIII	1 baterija 220 p. t. diviziona	U prostoru Kopljare, Belojavci[1], 9 km severno od Topole	–
	Poterni odred 1 bataljona 749 peš. puka	K. 875, 14 km zapadno od Čačka	Više hapšenja i 1 bandit ranjen
19 VIII	1 baterija 220 p. t. diviziona	Žabari, 4 km istočno od Topole	2 hapšenja
	3 baterija 220 p. t. diviziona	Draževac, 8 km istočno od Obrenovca	4 hapšenja, zaplenjeno: 4 puške, 2 pištolja i ručne bombe
	3 baterija 220 p. t. diviziona	Stubline, 10 km južno od Obrenovca. Puškaranje	5 bandita mrtvih
20 VIII	1 bataljon 724 peš. puka	Banja-Baska*, 26 km severoistočno od Užica	
	11 četa 738 peš. puka	Prnjavor, 22 km severoistočno od Loznice	7 bandita mrtvih
	1 baterija 220 p. t. diviziona	Borba između Obrenovca i Uba	4 bandita mrtva

[1] Verovatno s. Belosavci

[3] Nejasno je na koje se mesto misli (Prim, red.)

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
20 VIII	3 bataljon 749 peš. puka	Knič, 20 km jugozapadno od Kragujevca	–
22 VIII	Dve čete 714 peš. divizije	Kod Rakinca	1 bandit mrtav, više uhapšeno (64 uhapšeno)
	Dve čete vozarske kolone 714	Bande kod Sopota,30 km severozapadno od Mladenovca	–
23 VIII	714 peš. div.	Prepad na žel. stanicu Arandelovac	–
22 VIII	Topola	D. Šatornja, jugozapadno od Topole	–
23 Vili	220 p. t divizion	Žel. stanica Arandelovac	–
	718 pion. bataljon 3 okl. četa	–	–
	1 bataljon 721 peš. puka	Troponje, 23 km severozapadno od Ćuprije	2 bandita mrtva, 12 zarobljenih
24 Vili	1 bataljon 741 peš. puka	Brzan, 6 km južno od Lapova	2 bandita streljana 12 uhvaćeno 2 konja zaplenjeno
	749 peš. puk	Rekovac	3 hapšenja, 2 kuće spaljene
24 VIII	3 bataljon 741 peš. puka	Zlot, 26 km severoistočno od Zaječara	Banditski logor, 4 sanduka eksploziva, kapsle i štapin
24 VIII	661 art. divizion	Opštinska kuća Trnovca, 8 km severno od V. Plane	–
	1 bataljon 721 peš. puka	Opštinska kuća Krnjevo, 8 km od V. Plane	–
26 VIII	1 bataljon 749 peš. puka	Žel. stanica Ljubic, 4 km severno od Čačka	–

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
25 VIII	1 bataljon 741 peš. puka	Ravna Reka	1 bandit mrtav, 6 zarobljeno
26 VIII	1 batal on 741 peš. puka	Ravna Reka	6 bandita streljano, 17 hapšenja
27 VIII	2 baterija 220 p. t. diviziona	Kopljare, 5 km severoistočno od Arandelovca	21 zarobljen, 2 bandita mrtva, 8 ranjenih. Zaplenieno oružje, 3 kuće spaljene
	Vozarska kolona	Mladenovao-Koraćica, 7 km zapadno od Mladenovca	U napuštenom logoru nađeno oružje i municija kao i aparat za umnožavanje
	1 bataljon 721 peš. puka	Puškaranje kod Svilajnca	Neprijateljski gubici nepoznati
28 VIII	3 batalion 724 peš. puka	Kod Kamenice, .11 km severozapadno od Valjeva	–
27 VIII	1 bataljon 749 peš. puka	Riđage, 4 km zapadno od Čačka	1 bandit ubijen, 3 uhapšena
29 Vili	3 bataljon 741 peš. puka	Podjarak, 25 km severozapadno od Zaječara	2 bandita uhapšena
28 VIII	2 bataljon 741 peš. puka	Bande kod Golupca	–
	3 bataljon 738 peš. puka	Put Loznica-Krupanj	1 bandit streljan
30 VIII	3 bataljon 721 peš. puka	Banditi kod Uba	–
	3 bataljon 741 peš. puka	Banditi u Rtniu, 6 km jugozapadno od Boljevca	7 bandita mrtvih, 6 uhapšeno, 7 kuća spaljeno
	1 baterija 220 p. t. diviziona	Kopljare	3 komunista uhapšena
29 VIII	6 četa 750 peš. puka, 1 vod art. Bogatić	Bogatić	–

Datura	Poterni odred	Akcija	Uspeh
29 VIII	7 četa 750 peš. puka i 1 vod iz Šapca i 1 top iz Mitrovice	Bogatić	–
1 IX	704 peš. divizija	Loznica kod Koviljače	–
	7 četa 721 peš. puka	Petrovgrad	Rasturena skupljanja, 34 hapšenja
	1 bataljon 741 peš. puka	Prepad na železnicu kod Mutnice	3 bandita mrtva, zaplenjeno oružje
2 IX	1 bataljon 741 peš. puka	Prema Vinči, 5 km južno od Topole	2 bandita mrtva
	7 četa 788 peš. puka i 1 vod artiljerije	...	
1 IX	3 bataljon 741 peš. puka	Zlot Podgorac, 26 km severoistočno od Zaječara	Oslobođena 2 zarobljenika, zaplenjeno oružje, 2 bandita streljana
2 IX	2 bataljon 749 peš. puka	Bogdanje, 24 km severoistočno od Kruševca	Uhapšeno 5 komunista
	1 bataljon 741 peš. puka	Banditski logor Izvor, 14 km istočno od Paraćina	–
3 IX	1 bataljon 749 peš. puka	Zablaće	2 komunista streljana
	3 bataljon 749 peš. puka	Komunisti u Poskurici, 5 km severoistočno od Kragujevca	–
5 IX	1 bataljon 741 peš. puka	Banditski logor Golovac, 9 km jugoistočno od Paraćina	U logoru 12 bicikla, opljačkana kurirska pošta, 12 sanduka dinamita

Datum	Poterni odred	Akcija	Uspeh
5 IX	1 bataljon 737 peš. puka	10 km jugozapadno od Leskovca	Zaplenjen laki mitraljez
6 IX	1 bataljon 741 peš. puka	Prema Jagodini	–
7 IX	2 bataljon 749 peš. puka	Bande kod Stalaća i Žitkovca	–
6 IX	1 bataljon 721 peš. puka	Bagrdan, 11 km severoistočno od Jagodine. Boiba	Nepoznati neprijateljski gubici
	Valjevo i 3 četa 220 p. t. diviziona	Prema Ubu	Bande su se povukle pred poternim odredima
	2 baterija 220 p. t. diviziona	Darosava, 8 km severno od Arandelovca	1 komunist streljan
8 IX	749 peš. puk	U prostoru 10 km severozaoadno od Kraljeva	6 komunista mrtvih, 6 uhapšenih
	3 bataljon 749 peš. puka	Bande u Rogojevcu, 10 km zapadno od Kragujevca. Borba.	2 komunista mrtva
10 IX	Valjevo	Opkoljen poterni odred 749 peš. puka kod Ljiga, 27 km istočno od Valjeva	Oslobođen i vraćen u Valjevo
11 IX	1 bataljon 749 peš. puka	Puškaranje kod Ljiga	3 bandita mrtva
12 IX	1 bataljon 749 peš. puka	Bande izvršile napad na Ravnu Reku, 20 km severoistočno od Ćuprije	Odbijen napad bandi
14 IX	3 bataljon 749 peš. puka i okl. kola	Sipič, 16 km severno od Kragujevca	1 hapšenje, bande pobegle
15 IX	23 oklopni voz	Locovik[1], 13 km severno od V. Plane	Opljačkan teretni voz. Streljano 50 pljačkaša.

[1] Verovatno Lozovik (Prim, red.)

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
15 IX	Mladenovac	Izvršen prepad na železničko osiguranje kod Vlaškog Polja	
	4 četa 721 peš. puka	Bande kod Rače, 9 km zapadno od Markovca	–
	Dva potema odreda	Bande izvršile napad na putnički voz kod Palilule, *26* km severno od Niša	–
	3 bataljon 721 peš. puka	Na 5 km severoistočno od Lazarevca izvršeni kvarovi na žel. pruzi	• –
16 IX	1 baterija 220 p. t. diviziona	Kod Junkovca i Žabara, 7 i 3 km istočno od Topole	70 kuća spaljeno, eksplodirala municija i ručne bombe
	1 baterija 220 p. t. diviziona	Trnava, 11 km jugoistočno od Topole	Streljano 6 bandita, 20 kuća zapaljeno
	1 bataljon 749 peš. puka i vod artiljerije	Bande kod Guče	Napad, 15 bandita mrtvih
	2 bataljon 749 peš. puka	Pretres kuća u Kruševcu	7 hapšenja
	2 bataljon 737 peš. puka	Bande kod Mr. Bac[1], 10 km zapadno od Kraljeva	Zapaljene kuće komunista, 1 komunist mrtav
	220 p. t. divizion	Gnezdo bandi, 3 km jugozapadno od Arandelovca	U napuštenom logoru zaplenjeni delovi opreme
17 IX	661 art. divizion	Potera bandi u prostoru Vodice-Baničina, 7 km jugozapadno od Palanke	3 uhvaćena
18 IX	3 bataljon 741 peš. puka	Borba u prostoru Šarbanovca, 14 km jugoistočno od Zlota	2 bandita mrtva, 2 ranjena, 1 zarobljen i zaplenjen 1 laki mitraljez

[4] Nejasno u originalu (Prim, red.)

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
19 IX	661 art. divizion	Glibovac, 10 km zapadno od Palanke	1 uhvaćen
	1 bataljon 741 peš. puka	Prema Popovcu	_
21 IX	2 baterija 22 p. t. diviziona	Kopljare, 10 km severoistočno od Arandelovca	3 bandita mrtva, 1 zaplenjena puška
	1 bataljon 741 pe£ puka i 1 bataljon 721 peš. puka	Bande kod Laništa	_
	1 bataljon 721 peš. puka	Rača, 10 km severozapadno od Lapova	132 bandita zarobljena
22 IX	2 baterija 220 p. t. diviziona	Darosava, 8 km severozapadno od Arandelovca	1 bandit mrtav, zaplenjena municija
	3 bataljon 741 peš. puka	Bande kod Zlota	14 bandita zarobljeno, zaplenjeno: 3 laka mitraljeza, 150 pušaka i 1 motocikl
24 IX	1 bataljon 741 peš. puka	Borba kcd Solndovca[1], 15 km jugoistočno od Ćuprije	3 bandita mrtva. Selo je artiljeriskom vatrom razoreno
26 IX	1 bataljon 721 peš. puka	Bande kod Svilajnca, 10 km severoistočno od Lapova	2 bandita mrtva, jedan je zarobljen
? IX	1 bataljon 721 peš. puka	Žabari, 20 km severoistočno od Lapova	Oružje i municija zaplenjeni
24 IX	670 art. divizion	Kod Dusnica[1], 21 km jugoistočno od Niša	16 komunista mrtvih, veći plen
26 IX	1 bataljon 737 peš. puka	Ljubeš, 12 km severoistočno od Aleksinca	Pretres sela
27 IX	1 bataljon 741 peš. puka	Logor bandi kod Jagodine	Veći plen

[1] Verovatno Šiljkovac

' Verovatno Dušnik (Prim, red.)

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
27 IX	Pomoćni oklopni voz [1]	Borba kod Zeoka, 6 km severoistočno od Lazarevca	5 bandita mrtvih
	661 art. divizion	10 Km zapadno od Palanke	1 bandit zarobljen
	1 bataljon 721 peš. puka	Borba kod Žabara, 5 km severoistočno od V. Plane	1 bandit zarobljen
28 IX	23 oki. voz i poterni odred 661 art. divizion	Kod žel. stanice Glibovac	Sprečena dalja razaranja
	621 artilj. divizion	Borba kod Azanje, 8 km severozapadno od Palanke	Više bandita mrtvih i ranjenih. Zaplenjeno oružje i municija
29 IX	1 bataljon 741 peš. puka	Mutnica, 18 km jugoistočno od Ćuprije	Zaplenjen 1 sanduk tromblonskih bombi
30 IX	1 bataljon 721 peš. puka	Kod Bogova, 14 km severoistočno od Lapova	44 bandita ubijena, 16 zarobljeno. Zaplenjeno: 2 teška mitraljeza, 3 laka mitraljeza, 16 pušaka i ostali materijal
	2 četa 721 peš. puka	Borba kod Sipica, 14 km zapadno od Lapova	3 bandita mrtva, zaplenjene puške, municija i oprema
1 X	4 četa 721 peš. puka	Borba kod Batočine	5 kuća spaljeno
	2 bataljon 741 peš. puka	Borba s banditima, 2 ' km zapadno od Petrovca	Zaplenjeno: 1 putnički automobil, 1 motocikl, municija i delovi odeće
2 X	Udarno odelenje 23 okl. voza	Borba kod Rudnika, 20 km jugozapadno od Topole	2 bandita mrtva, jedan ranjen
3 X	3 bataljon 721 peš. puka	Borba kod Junkovca, 11 km severoistočno od Lazarevca	1 bandit mrtav, 1 zarobljen

Datum	Poterni odred	A k c i j a	U s p e h
3 X	3 bataljon 721 peš. puka	Borba na 4 km severno od Lazarevca	6 kuća spaljeno, municija eksplodirala. Banditski gubici nepoznati"
	3 bataljon 721 peš. puka	Borba kod Jopisa', 3 km severozapadno od Lazarevca	5 bandita mrtvih. Zaplenjeno oružje i municija
5 X	2 četa 721 peš. puka	Markovac, 6 km severno od Lapova	5 bandita streljano
	8 četa 721 peš. puka	Borba kod Crnice'", 14 km južno od Požarevca	1 bandit mrtav, 1 ranjen i 2 zarobljena, zaplenjene ručne bombe i kola

[1] Verovatno Šopić
[2] Verovatno Crljenac (Prim, red.)

BR. 207

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 12 X 1941 GOD.

Radio 4066, 12 X 41, 19,55
Moli se potvrda o predaji.

RADIOGRAM ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

125 peš. puk stiže 13 X sa dva bataljona u Obrenovac, a jednim bataljonom u Stepojevac radi čišćenja oblasti jugozapadno od Obrenovca. 3 komunistička agenta su streljana.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI IA

(Za tačnost: **Grot** s. r.)

BR. 208

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 12 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji od 12 X 41 u 18,45 časova

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Stab 12 armije)

I. ...

7. U Beogradu 30 IX otrovan je u gostionici srpski policiski agent. 2 X ubijen je na ulici srpski policiski agent. Izvršioci nisu /uhvaćeni. — U gradu je uhapšeno 49 komunista.

6. Sopstvenih: 2 ranjena.

Od strane 342 pešadiske divizije ukupno streljano oko 1000, a uhvaćeno 14.000.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia

Za tačnost

Roessler s. r.
poručnik
4 X 41

BR. 209

IZVESTA.] NEMAĆKOG VO.JNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 12 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući
general u Srbiji, Ia

12 X 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Stab 12 armije)

I. 1. Nepromenjeno.

4. Srpska žandarmerija uzela je učešća u uspeloj akciji kod Lipovičke[1] (20 km jugozap. od Beograda). 32 ustanika streljana, 41 zarobljen, 5 kamiona sa oružjem i municijom zapaljeno.

5. Napadi na železničke stanice:

Jovanovac (7 km sev. od Kragujevca)
Batočina (4 km južno od Lapova)
Prokuplje, Gramada (30 km sev. ist. od Niša).

Između Grocke i Smedereva pucano na brod na Dunavu.

7. Vlasotinci (15 km istočno-jugoistočno od Leskovca) napadnuti. ...

Jedan podoficir iz posad. bataljona br. 925 u Zagrebu ubijen od strane komunista.

Beograd: Dva nemačka vojnika ranjena od ustanika. Izvršilac pobegao.

[1] Lipovica (Prim.- red.)

U Negotinu četnici uhapsili 50 komunista,

ii.

3. 125 peš. puk: Napredovanje ka Obrenovcu usporeno usled postavljenih prepreka i razorenih mesta na putu. 3 agenta streljana.

6. Ukupni gubici: sopstveni: 5 poginulih, 9 ranjenih
neprijateljski: 215 poginulih, 802 zarobljena.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI[1]

v

[1] Na overenom prepisu iz Niirnberga nema potpisa (Prim, red.)

br. 210

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 12 X 1941 GOD.

Telegrafska stanica XV m 4 k

HEYXS' Tek. broj: 124

Predato:
Datum: 12 X 41
Cas 19,05
Kome: HCRLU[1]
Predao: Schramberg

Telegram od: Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji, Ia

Dan predaje: 12 X 41. Vreme predaje: 18,40

342 PEŠADISKOJ DIVIZIJI

1. 342 pešadiska divizija izvršiće čišćenje planine Iverak i Cer tako da se divizija 15 X uveče postroji na istočnoj i jugozapadnoj padini za pokret prema istoku.

2. Istovremeno sa čišćenjem planine izvršiće dva ojačana bataljona, bez i jednog vozila, prepad u pravcu Krupnja, i to od Krivajice preko k. 450 na k. 543, severno od Krupnja, i od

[1] Šifrovani nazivi predaine i prijemne stanice (Prim, red.)

Mojkovića planinskim grebenom južno od Likodre, na k. 432, jugoistočno od Krupnja. Krupanj treba opkoliti, što se tamo **nađe** streljati, a mesto spaliti.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUCI GENERAL
U SRBIJI Ia
Pe[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 211

NARED.JEN.JE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 13 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji
Ia 13 X — 8,45 č.

125 PEŠADISKOM PUKU

Štab ustanika je u Arnajevu (6 km. jugoist. od Stepojevca). 3 bataljon izvršiće prepadom opkoljavanje i uništavanje mesta.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUCI GENERAL
U SRBIJI

Vratiti Ia

BR. 212

IZVEŠTAJ NEMAĆKOG PORUČNIKA LIEPE-A
OD 13 X 1941 GOD.

Liepe
poručnik i komandir čete

Mesto stanovanja, 13 X 1941
Vojna pošta 26557

I Z V E Š T A J

o streljanju Jevreja 9 i 11 X 1941

1. **Naređenje:** 8 X 41 naređeno je streljanje 2200 Jevreja koji se nalaze u logoru u Beogradu.

2. Rukovodstvo i učešće: Poručnik Liepe i drugovi iz jedinica 26 557 i 06 175, iz kojih su 2 oficira i 20 vojnika poginuli, 16 nestalo, a 3 ranjeno.

8. Lekarska služba i nadzor: Viši lekar dr Gasser, jedinica 39 107 i sanitetski podoficir Bente iz jedinice 26 557.

4. Prevoz i prevozna sredstva: Prevoz i pratnju zarobljenika **vr**šile su navedene jedinice. Kamione stavio na raspoloženje vozni park Feldkomandanture Beograd. Vojnici su prevezeni vojnim kamionima.

5. **Mesto izvršenja:** 9 X 41 šuma oko 12 km severoistočno od Kovina. 11 X 41 — okolina strelišta u Beogradu, na putu za Niš.

6. **Osiguranje i maskiranje:** Sprovedeno u najužem sporazumu sa Policijom bezbednosti u Beogradu i Pančevu.

7. Film i snimci: Propagandne čete »S«.

8. **Nadzor:** Poručnik Liepe, potporučnik Vibrans, potporučnik Lüstraeten, SS-Oberscharführer Enge, Policija bezbednosti Beograd.

9. Izvršenje: Posle detaljnog izviđanja mesta i izvršenih priprema izvršeno je prvo streljanje 9 X 1941.

Pritvorenici su odvedeni iz logora u Beogradu s najnužnijim prtljagom u 5,30 časova. Podelom lopata i ostalog alata stvoren je utisak neke radne akcije. Svaki kamion imao je samo 3 stražara, kako se iz jačine pratnje ne bi naslutila prava namera.

Prevoz je izvršen bez ikakvih poteškoća. Raspoloženje pritvorenika bilo je dobro za vreme vožnje i pripreme. Oni su se radovali odlasku iz logora, gde smeštaj navodno nije odgovarao njihovim željama.

Pritvorenike smo zaposlili 8 km od mesta streljanja i zatim dovodih prema potrebi. Mesto je bilo dovoljno osigurano, i za pripremu i za streljanje. Streljanje je izvođeno praškom na otstojanju 12 m. Za svakog pritvorenika određeno je pet strelaca. Osim toga, lekaru su stajala na raspoloženju dva strelca, koji su u slučajevima gde je on smatrao za potrebno, pucanjem u glavu, izazivali sigurnu smrt. Predmeti od vrednosti i preostale stvari oduzete su pod nadzorom i kasnije predati N.S.V.[1], odnosno Policiji bezbednosti.

Držanje pritvorenika na streljanju bilo **je** pribrane. Dva čoveka pokušala su da beže i bila na mestu ubijena. **Pojedinci su izrazili svoje ubeđenje na taj način što su još jednom kliknuli Staljinu i Rusiji.**

Dakle ipak![2]

Na dan 9 X 41 streljano je 180 ljudi.

Streljanje je završeno u 18,30 časova. Naročitih događaja nije bilo. Jedinice su se **zadovoljne** vratile kući.

Drugo streljanje moglo se izvršiti tek 11 X 41 usled radova na dunavskoj skeli. Usled tih radova moralo se naredno streljanje obaviti u okolini Beograda. Za tu svrhu bilo je potrebno pronaći jedno novo mesto i udvostručiti opreznost. Iduće streljanje obavljeno je na dan 11 X 1941 g. u okolini strelišta. Ono je izvršeno po planu.

[1] »National-sozialistische Volkswohlfahrt«, — nacional-socijalistička narodna pomoć

[a] Primedba ispisana rukom (Prim, red.)

Streljano je 296 ljudi. Kod oba streljanja nije pobegao nijedan pritvorenik i trupa nije zabeležila nikakve naročite događaje i incidente. Za pojačanje bezbednosti bio je upotrebljen još jedan vod jedinice majora Pongrubera, pod komandom poručnika Hau-a. Ukupno su navedene jedinice 9 i 11 oktobra 1941 streljale 449 ljudi.

Na žalost navedene su jedinice iz službenih razloga morale prekinuti dalje streljanje i preneti izvršenje zadatka na jedinicu majora Pongrubera.

LIEPE s. r.
poručnik i komandir čete

BR. 213

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 13 X 1941 GOD.

Telegram! Mesto Štaba divizije, 13 oktobra 1941

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Dnevni izvestaj 12/13 X 41

c) Sopstvene namere
Plansko pročešljavanje planina Iverka i Cera.
Priprema za udar na Krupanj.
Danas će biti streljano oko 100 civila za odmazdu.

d) Sabotaža
Poljski telefonski kabel prekinut je 5 km južno od Tekeriša.

e) Zarobljenici i plen
oko 250 uhapšeno
8 zarobljeno;

Plen: 382 svinje
24 teleta
390 ovaca
Plen i skladište municije u Loznici i Koviljači.

f) Gubici
Sopstvenih nema.
Neprijateljski: nisu utvrđeni.

342 PES. DIV.
Odelj. Ia

b r . 214

ZAPOVEST ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 13 X 1941 GOD.

342 peš. div. Divizisko komandno mesto, 13 X 41
Odelj. Ia/Op 18.00

DIVIZISKA ZAPOVEST
za akciju na Krupanj

1. U Krupnju je pre nekoliko nedelja izvršen prepad na nemačke trupe od strane daleko nadmoćnijih ustanika. Divizija je dobila naređenje da sa svom strogošću osveti ovaj prepad.

2. Snage

Operativni štab: 698 peš. puka sa štabom 342 protivtenkovskog diviziona.

Trupe: 3 bataljon 608 p.p. (Draginac)
1 bataljon **199** p.p. (jugoist. od Loznice)
% 1 čete 342 pion. bataljona (kod grupe 698)
Veza po tački 4,
Jedinice za vez«! po tački 4.

Sve će trupe krenuti bez ikakvih vozila. Oružje, municija, specijalna sprema pionira i profijant imaju se nositi. Dozvoljeno je da se povede ograničen broj tovarnih konja.

3. Izvršenje

a) 13 X 41 1 bataljon 699 p.p. do 18,00 časova smestiće se u bivak **u** Dragincu. Za ovaj premeštaj grupa **699** staviće na raspoloženje što više kamiona.

f

b) Sama akcija izvršiće se 14 X 41 u vidu prepada. Pobliže po zapovesti kom. 693 p.puka.

Nikakva terenska prepreka i nikakav otpor neprijatelja ne sme nikako zadržati trupu.

Prepreke se odmah moraju obići, usleg čega će se neprijatelj sam povući, ukoliko je prisutan.

Sve vojnike i civilna lica koja se usput sretnu streljati.

c) Krupanj opkoliti, sve muškarce koji se tamo nađu streljati, a samo mesto spaliti. Tamošnje nemačke zarobljenike osloboditi.

5. Izveštavanje

Štab 698 p.puka javiće kad bataljoni budu na polaznom položaju, zatim svaka dva časa svoje komandno mesto, kao i mesta štabova bataljona, a važne događaje odmah.

Dr HINGHOFER s. r.
general-lajtnant
i
komandant divizije

BR. 215

ZAPOVEST ŠTABA 342 P.DIVIZIJE
OD 13 X 1941 GOD.

342 peš. divizija
Odelj. Ia/op br. 830 41 g.

Poverl.jivo
Div. kom. mesto, 13 X 41

DIV. ZAPOVEST ZA 14 i 15 X 41

1. Opšte odredbe

Potpuuio čišćenje planine Cera izvršiće se 14 i 15 X 41 naglim obuhvatom s oba krila.

Dosadašnji raspored trupa ostaje i dalje na snazi, sem izdvojenog dela za akciju protiv Krupnja.

2. **Uputstvo** za **borbu**

Svi uniformisani, zatim svi građani zatečeni u međuprostoru na tereniu, koji mogu biti ustanici, imaju se streljati.

Muško stanovništvo iz naseljenih mesta ima se otpremiti preko Lješnice, odn. Varne ka Šapcu.

Naseljena mesta do južno od planine Cera imaju se spaliti za odmazdu.

Od naseljenih mesta severno od planine Cera poštedeti samo Belu Reku, a pre svega Petkovicu.

U ostalom važe izdata uputstva za borbu od strane divizije.

One koji se nađu bez legitimacije uputiti u Šabac u koncentracioni logor.

HINGHOFER s. r.
general-lajtnant i komandant divizije

BR. 216

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 13 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

13 X 1740

Pojedini art. pogoci na Kraljevo.

3. 342 peš. divizija je pri prodoru ka Koviljači i manastiru Tronoši oslobodila 10 nem. vojnika, među njima 9 ranjenih. Pri prodoru divizije u dolinu Jadra, neprijatej je imao 2 mrtva i 8 zarobljenih. Divizija je dalje uhapsila 250 ljudi. Za odmazdu je streljano 100 civilnih zarobljenika.

6. Ukupni gubici: sopstveni: 1 ranjen (Zvornik). Neprijatelj: 134 mrtva i 299 zarobljenih.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI

BR. 217

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 14 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

14 X 1900 ' "

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

I. 4. U Kukljinu je (8 km severozapadno od Kruševca) jedan komunistički voda javno streljan od strane srpske žandarmerije.

125 peš. puk vodio je borbu kod Grabovca u rejonu Obrenovca. Mesto je razoreno.

6. Ukupni gubici: sopstveni: 9 mrtvih, 29 ranjenih. Neprijatelj: 220 mrtvih, 510 uhapšenih.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUČI GENERAL U SRBIJI

BR. 218

NARED.JENJE GENERALA BOEHME-A
OD 14 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandiujući general u Srbiji
Upravni štab/Ic
Br. 2947/41 poverljivo

Prilog 60
Odelj. Ic br. 1059/41 pov.
Mesto stanovanja, 14 X 1941

Predmet: Hapšenje ustaničkih srodnika

U toku zatvaranja talaca treba hapsiti naročito rođake ustanika. Tim se najzad prekida veza između rođaka i ustanika, koja služi uveliko za prenošenje vesti. Hapšenje ovih talaca obuhvata muške rođake od 15 godina na više i žene ustanika. Ove rođake smestiti u koncentracione logore. Muški srodnici ima da se streljaju za slučaj nemačkih gubitaka, prema odredbama uputstva »Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji br. 2848/41 pov.«, od 10 X 41.

Za hapšenje odgovorni su u garnizonima komandanti mesta, a van ovih, pri borbenim akcijama, komandanti trupa. Može se smatrati celishodnim da se pri tome koriste'srpske vlasti ko je su već i dosad s nama sarađivale. Ali se ovo mora tako učiniti, ds se isključi mogućnost da zainteresovani budu o tome obavešteni.

Kao prva osnova služe podaci iz masovne kartoteke Izvršne grupe Službe bezbednosti. Viša komanda LXV stupiće u vezu po ovome neposredno sa Izvršnom grupom Službe bezbed-

nosti. 342 peš. div. i 125 peš. puk dobijaće podatke preko opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji. Potrebno je da se trupi pri akcijama čišćenja na vreme dostavljaju ovi podaci.

• Stanovništvo, a naročito pretsednici opština, moraju biti prisiljeni da prijave one porodice, čiji su ljudi otišli »u šumu«.

BÖHME s. r.
general pešadije

BR. 219

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 342 P. DIVIZIJE
OD 15 X 1941 GOD.

342 pešadiska divizija
Komandant

Mesto štaba div., 15 X 41.

Štab XVII armiskog korpusa.
Primij. 16 X 1941
Br'
1 prilog
Referat: Ia H 16 X

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Prilikom čišćenja Mačve od ustanika, — mahom komunističkih bandi — koje je izvela divizija, bilo je, shodno naređenju, sve muško stanovništvo od 14—70 godina starosti odvedeno u koncentracioni logor. Zahvaljujući ovoj meri nastupajuće trupe su zaštićene s leđa i time je bitno olakšano njihovo napredovanje.

Pretežna većina ustanika nosi seljačko odelo.. Kad odbace oružje, oni se nikako ne mogu razlikovati od seoskih stanovnika. Ustanici koji bi ostali među narodom, mogli bi se, **iu** slučaju da evakuacija nije-izvršena, pojaviti trupama iza leđa, i u najmanju ruku mogli prepadima osetno ometati veze sa pozadinom. Da je zaista mnogo ustanika ostalo među narodom dokazuje okolnost što se već prvih dana akcije čišćenja moglo iz koncentracionog logora u Šapcu

izdvojiti 233 **komunista** koje su ostali pritvorenici prokazali kao takve i kao učesnike u borbama bandi, a koji su zatim streljani.

Muško stanovništvo od 15—60 godina starosti u očišćenim mestima koje nije bilo prisutno prilikom akcije čišćenja, a vratilo se svojim kućama, bilo je, prema ovde priloženom proglasu divizije, pozvano da se kod svih opština odmah stavi na raspoloženje nemačkoj armiji. Na osnovu ove naredbe mogla bi se naseljena mesta jednostavnom patrolnom službom lako kontrolisati i sprečiti da se ustanici vrate u njih.

posle poiiciske provere[1]

Usled **puštanja na slobodu velikog dela naroda zatvorenog u koncentracioni logor,** čišćenje planine Cer je donekle izgubilo svoju efikasnost, jer su ustanici, koji su se na taj način izvukli iz logora, mogli lako da se neprimetno pomešaju s narodom iz naseljenih mesta na severnom podnožju planine. Osim toga krajnje je otežana efikasna kontrola i nadzor od strane malobrojnih organa koji za to stoje na raspoloženju. Stvarno se, kako se to vidi iz mnogih podataka, **jedan još neutvrđeni, ali svakako veći broj bandita delom naoružanih, vratio u svoja mesta u Mačvi. Ne treba pretpostaviti** da će ih potkazati njihovi suseljani koji su smatrani kao miroljubivi, pa stoga otpušteni iz logora. Ovo pak ne samo iz nacionalnih razloga, već — i to u prvom redu — iz straha od osvete bandi. Pronaći sad ove pripadnike bandi koji su se vratili, pretstavlja zadatak za čije će izvršenje biti potrebno više snaga, pa i u tom slučaju nije sigurno da li se ovaj zadatak može na zadovoljavajući način rešiti bez ponovne potpune evakuacije muškog stanovništva koje je u pitanju.

Sa sigurnošću se može reći da je ustanički pokret **u** Mačvi, **usled puštanja** velikog broja ljudi iz koncentracionog logora, bitno olakšan i da će opet oživeti **posle odlaska divizije na drugo područje akcije.**

Dr HINGHOFER s. r.
general-lajtnant
i komandant divizije

[1] Primedba ispisana rukom (Prim, red.)

BR. 220

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 15 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

15 X 1430

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

I...

125 peš. puk: Čišćenje prostora Jasenak—Draževac—Vranić. 230 talaca streljano.

III...

749 peš. puk od 14 X u pokretu za Gor. Milanovac (ponovne mere odmazde).

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI

BR. 221

IZVESTA ! NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 16 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandiujiući general
u Srbiji, Ia

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

16 X 1941

II 1. Bande se pomeraju ka Kragujevcu.

2. 342 pešadiska divizija vrši pregrupisavanje u cilju napada južno od planine Cer. 635 streljala, 1043 uhapsila.

125 pešadiski puk vrši čišćenje prostora Umka—Barič—Mala i Velika Moštanica. 15 X, 42 streljana, 24 taoca uhapšeno.

714 pešadiska divizija: 3 bataljon 714 peš. puka očistio je prostor jugoistočno od Clot[1]. Zaplenjen je 1 mitraljez i 20 pušaka. >

717 pešadiska divizija: Napadi na Kraljevo odbijeni.

1 bataljon 737 peš. puka u Kraljevu.

Gubici kod Kraljeva: sopstveni: 14 poginulih (2 oficira), 10 ranjenih; neprijateljski: najmanje 80 mrtvih.

3 bataljon 749 peš. puka: Posle borbe i uklanjanja mnogobrojnih drumskih prepreka stigao je do Gornjeg Milanovca. Uhapšeni siu taoc

Sopstveni gubici: 5 mrtvih, 20 ranjenih, 6 konja.[2]

[1] K\asno u originalu na koje se mesto odnosi

* Na overenom p-episu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim red.)

BR. 222

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 18 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala
u Srbiji

i

18 X 41 1310

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

2. A) U Mačvi se/ opet pojavili naoružani civili.

717 peš. div. zbog gubitaka u Kraljevu dosad streljala 1736 muškaraca i 19 žena. Tamo dalji gubici: 2 mrtva i 1 ranjen.

III. 749 peš. puk na povratku iz G. Milanovca stigao je posle borbe u Donju Crnuću; 2 mrtva i 2 ranjena. Neprijatelj: 25 mrtvih.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI Ia

BR. 223

NAREDJENJE NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 19 X 1941 GOD.

Mesto stanovanja, 19 X 1941

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji
Odelj. Qu br. 3001/41 pov.

K.T.B, pril. 70
Poverijivo

Predmet: Mere odmazde

Veza: Opunom. kom. gen. u Srbiji (III) Šef vojne uprave Qu br. 2848/41 pov. od 10 X 1941.

VIŠOJ KOMANDI LXV I STRAŽARNOM PUKU[1]

Beograd

Na znanje: **Zapovedniku Srbije — Upravni štab**

U smislu izvršenja gore navedenog naređenja streljaće se za 10 poginulih i 24 ranjena nemačka vojnika (vojnici trupne jedinice opkoljene u Valjevu) 2200 uhapšenih Srba. Stražami puk u Beogradu streljaće 1600 pritvorenika.

0 danu i mestu streljanja, o uzimanju, odnosno dovođenju pritvorenika, kao i o detaljima treba se sporazumeti neposredno sa opunomoćenim generalom u Srbiji (zapovednik Srbije — Upravni štab). Izveštaj o izvršenju dostaviti opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji/Qu.

Za opunom. komandujućeg generala u Srbiji
načelnik štaba
PEMSEL s. r.

[1] U originalu »Wachregiment« (Prim, red.)

BR. 224

izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 20 x 1941 god.

Šef Policije bezbednosti i SD — Berlin, 20 X 1941
— B. br. IV A 1—1 B/41 — gRs —

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR BR. 119

Državna tajna

1. Politički pregled:

Srbija:

Šef izvršne grupe Policije bezbednosti i SD u Beograda izveštava:

1. Banditizam

Od 4 do 17 X 41 izvršeni su ovi napadi:

na nemačku vojsku 13	Gubici:	70 poginulih
		107 ranjenih
		9 nestalih
na opštinske urede 38		1
na poštanske i telegrafske urede 183		nepoznati
na žel. stanice i postrojenja 38		6 nestalih
		18 ranjenih
na rudnike i majdane 2		
na mostove i lađe 7		

Poznati grubici neprijatelja: 368 mrtvih, 424 zarobljena, 106 ranjenih.

Prilikom akcija protiv bandi u prostoru Kraljevo — planina Rudnik, ustanici su prvi put upotrebili artiljeriju. Naoružanje ustanika dobro; nedostaje topla odeća, a naročito obuća.

Prinudna regrutacija svih muškaraca od 16—GO godina na teritoriji posednutoj od' ustanika vrši se i dalje. U slučaju -odbijanja izriče se smrtna kazna. U izvođenju prepada na javna postrojenja i u aktima sabotaže primećen je izvestan plan. Četnici, s izuzetkom onih koji pripadaju grupi Pećanca, bore se zajedno s komunistima. Parola: »Borba protiv okupatora«. Tek "kasnije sporazum o tome da li će u Srbiji biti nacionalna ih komunistička vlada. Ustanici imaju bezbroj veza sa srpskim vlastima. Tako je, na primer, na Glavnoj pošti u Beogradu uhapšen njihov poverenik koji je ustanicima dostavljao važne depeše. Sabirno mesto bandi u Beogradu otkriveno, okrivljeni su uhapšeni. Istraga nije još završena.

2. Hapšenja

Za vreme koje obuhvata ovaj izveštaj uhapšeno je 101 lice pretežno zbog komunističke delatnosti. Kod 12 uhapšenika krivica već dokazana i oni su streljani. Istraga u cilju daljeg otkrivanja komunističke organizacije je u toku. Usmeravanje delatnosti srpske Specijalne policije (komunističko odeljenje) obezbeđeno postavljenjem pouzdanog tumača. Određeno je jedno specijalno odeljenje za pročešljavanje zarobljeničkog logora koji je nemačka vojska podigla u Šapcu. Ukupan broj pritvorenika oko 22.000, dosad provereno oko 8.000, vojska dosad likvidirala 910.

Da bi se sprečila dela sabotaže u Đerdapu, dodeljeno je pionirskom bataljonu, koji je tamo raspoređen, jedno specijalno odeljenje.

Radi obezbeđenja periferije grada Beograda, upravnik policije je, na našu sugestiju, zaveo po drumovima motorizovanu žandiarmerisku službu.

Hapšenjem dvaju dunavskih loca[1] dokazano je potpuno da su Englezi pre početka rata podmićivali loce, kako bi u nedostatku loca, onemogućili transport nafte za Nemačku.

Sabotaža na žel. stanici Aranđelovac razjašnjena. Izvršilac — bivši srpski rezervni oficir — uhapšen, priznao delo.

U Beogradu izvršeno proveravanje 420 stranaca. U Beogradu dva prepada na nemačke vojnike; pri tom dva vojnika teško ranjena, koji su potom umrli. Za odmazdu streljano 200 komunista odn. Jevreja.

[1] Loci — ljudi koji provode brodove kroz opasna mesta za plovidbu (Prim, red.)

Kao odmazda za 21 poginulog vojnika nemaćke vojske naređeno je pogubljenje 2100 Jevreja iz jevrejskog logora. Oni su izručeni po naređenju štaba XVIII armiskog korpusa.

Po naređenju štaba XVII armiskog korpusa izdvojeno je iz jevrejskog logora 2.100 Jevreja za streljanje, kao odmazda za 21 poginulog nemačkog vojnika.

Pogubljenje vrši vojska.

Svi muškarci Jevreji iz Beograda zatvoreni u logor. Pripreme za jevrejski geto u Beogradu završene. Posle likvidiranja preostalih muškaraca Jevreja, što je već naređeno od strane zapovednika Srbije, geto će imati oko 10.000 jevrejskih žena i dece.

Hapšenjem osujećeno nameravano bekstvo 12 bogatih Jevreja preko Zemuna u Mađarsku. Mnoge stvari od vrednosti i znatne sume novca oduzete. Posrednik, koji je za 88.000 dinara nabavio lažne hrvatske isprave, takođe je uhapšen. Bekstvo je trebalo da se izvede u vojnim kamionima.[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 225

IZVEŠTA.l NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 20 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji Mesto štaba, 20 X 4-1

Odelj. Ia br. 930 41 g. Kdos

Predmet: 10-dnevni izvestaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)

3. Sopstvene trupe . ..

125 peš. puk izveo je nekoliko akcija u okolini Uba i Obrenovca. Opet su osposobljeni za saobraćaj drum i železnička pruga Beograd—Valjevo. Železnička linija je sad u saobraćaju. U borbi je poginulo 26 neprijatelja, 272 taoca streljana, 24 uhapšena.

3 bataljon 749 peš. puka izveo je još jednu akciju odmazde protiv Gornjeg Milanovca. Bataljon je u vremenu od 14—18 X, u više borbi, oko mnogobrojnih prepreka, prokrčio sebi put od Kragujevca do Gornjeg Milanovca i natrag. Gornji Milanovac je razoren i uzeta su 133 taoca.

7. Uhapšeno (ukupno):

Od strane 342 peš. div.	dosad uhapšeno — —	22658
	od toga otpušteno — —	5004
	streljano — — — —	1968
	umrlo — — — — —	2
	ostaje	15684

Proveravanje se nastavlja.

U Beogradu je dosada streljan 1041 talac.

BÖHME s.

BR. 226

IZVESTAJ KAPETANA BISCHOFSHAUSENA OD 20 X 1941 GOD., O MASOVNOM STRELJANJU U KRAGUJEVCU

KRAJSKOMANDANTURA 1/832

Dnevnik — A . .. /41 Kragujevac, 20 oktobar 41

FELDKOMANDANTURI 610 PANCEVO I

radi obaveštenja ZAPOVEDNIKU SRBIJE

Odeli. Ia — Beograd

U vremenu od 14 do 17 oktobra 1941 ovdašnji III 749[1] izvršio je akciju ka G. Milanovcu, gde su partizani bili zarobili i odveli 6/920.[2]

Trupu su pratila dva tumača iz krajskomandanture u nemačkoj uniformi, koji su mi saopštili pojedinosti. Na trupu, koja se kretala dramom, pucalo se često s okolnih visova, pri čemu je bilo 9 mrtvih i 27 ranjenih (od poslednjih je docnije još jedan umro). Tumač, koji poznaje zemlju, često je upozoravao komandanta bataljona na to, da bi na ovom zemljištu, radi suzbijanja bandi trebalo primenjivati drugu taktiku jer će u protivnom bataljon imati neizbežne gubitke, bsz mogućnosti da sam uspešno vrši akcije.

To je posle i nastupilo. Neprijatelj je imao 87 mrtvih. Bataljon je našao G. Milanovac prilično prazan. Oko 40 mu

[1] ^ bataljon 749 puka
[2] 6 četa 920 bataljona (Prim, red.)

Anlag. 14

Abschrift.

KRIEGSTAGEBUCH I/832

Kgb. - A. /41

Kragujevac , 20.Oktober 41.

An die
Feldkommandantur 610
Panczevo.
und gleichzeitig nachrichtlich
an
Befehlshaber Serbien Abt. Ia
Belgrad.

In den Tagen vom 14.-17.Oktober 1941 führte das hierliegende III./749 ein Unternehmen nach G.Milanovac aus, wo die 6./920 verschleppt wor - den war .
Die Truppe wurde von zwei Dolmetschern der Kreiskommandatur in deutscher Uniform begleitet, welche mir Einzelheiten mitgeteilt haben. Die Truppe wäre, auf der Strasse marschierend, mehrfach von umliegenden Höhen aus beschossen worden wobei sie an Verlusten 9 Be - te und 27 Verwundete (von Letzteren ist näher noch einer gestorben), hatten . Der landeskundige Dolmetscher hatte dem Batl.-Führer mehr - fach darauf aufmerksam gemacht, dass in diesem Gelände eine andere Taktik notwendig wäre,um die Banden bekämpfen zu können weil er an - dernfalls unweigerliche Verluste haben müsste , ohne selbst wirken zu können .
Das ist denn ja auch eingetreten . Vom Gegner fielen 87 Mann.
Das Batl. hat G.Milanovac ziemlich leer vorgefunden.Etwa 40 männ - liche Einwohner, die nach Mitteilung des Batl.Führers ausgeharrt u. auf die Rückkehr der deutschen Wehrmacht gewartet hatten, sind fest - genommen und als Geiseln mit zurückgeführt worden.
G.Milanovac ist vollkommen zerstört worden , ebenso auf dem Rück - wege auf der Strasse liegende Dörfer .
Nach Rückkehr von dort hat das Batl. vom Regt.749 den Befehl bekom - men, für je einen Gefallenen 100 , für je einen Verwundeten 50 Ser - ben aus Kragujevac zu erschiessen .
Daraufhin sind am 19.10.41 in den späten Abendstunden nach Listen sämtliche männlichen Juden und eine Anzahl Kommunisten , im Ganzen etwa 70 Mann verhaftet worden.
Da diese Zahl für die zu Erschiessenden 2500 bei weitem nicht aus - reichte, wurde von den beiden in Kragujevac liegenden Batl. III./749 und I./724 beabsichtigt in gemeinsamer Aktion in der Stadt Kragu -

80

Fotokopiia prve strane dokumenta broj *zz6*

škaraca, koji su po iskazu komandanta bataljona izdržali i sačekali povratak nemačke oružane sile, pohvatani su i odvedeni kao taoci.

G. Milanovac je potpuno porušen, a pri povratku su porušena i usputna sela.

Po povratku odande, bataljon je dobio naređenje iz 749 puka da za svakog poginulog ima streljati 100, a za svakog ranjenog 50 Srba iz Kragujevca.

Na to su 18 X 41 u kasnim večernjim časovima, po spiskovima, uhapšeni svi muškarci — Jevreji i izvestan broj komunista, svega njih oko 70.

Pošto ovaj broj ni izdaleka nije odgovarao broju od 2300, koje je trebalo streljati, to su oba u Kragujevcu raspoređena bataljona, III/749 i 1/724, odlučili da u zajedničkoj akciji u gradu Kragujevcu hapšenjem po ulicama, po trgovima i stanovima prikupe broj koji nedostaje za streljanje.

Kako je ova predviđena mera bila u protivrečnosti sa naređenjima opunomoćenog komandujućeg generala — Az. 73/41 pov. (Odelj. III), od 9 X 41 i Az. Ill/Chef Mil. V/Qu br. 2848/41 pov. od 10 X 41, kao i zapovednika Srbije, Verw. Stab-Tgb. Br. 4224/41, od 10 X 41 — pokušao sam da komandanta mesta gospodina majora Königa pridobijem da postupi u duhu pomenutih naređenja tako, što sam mu predložio da se u bližoj i daljoj okolini Kragujevca opkole ona sela koja su Krajskomandanturi bila odavno poznata da su zaražena komunizmom, i da se iz njih povuče potreban broj ljudi za streljanje. On se sa mojim predlogom odmah složio i bilo je načelno rešeno da se u nedelju sa 1/724 pretresu sela Grošnica i Beloševac. U ponedeljak imala su oba bataljona da u zajedničkoj akciji blokiraju sela Mečkovac, Maršić, Korman, Botunje i D. i G. Komarnice, u čijoj se sredini nalazi zloglasno brdo Parlog, gde je, prema podacima, šumsko boravište bandi.

Ako se i tada ne bi dostigao određeni broj za streljanje, predložio sam da se pročešljaju druga komunizmom zaražena sela, o kojima sam imao podataka.

Naročito ističem da za sve vreme postojanja Krajskomandanture ni jedno jedino nemačko vojno lice, ili »folksdojčer«, nije u gradu ubijeno ili ranjeno.

Građanstvo Kragujevca, koje broji oko 42.000 duša, pokazalo se uvek lojalno i voljno da sarađuje s nemačkom oružanom silom, pri čemu ne treba poricati da je deo građanstva uvek naginjao bandama. Desilo se nije ništa.

Uveče 19 X 41 zamoljen sam od majora Königa za ponovni dogovor, kojom sam prilikom, na svoje iznenađenje, saznao da je ceo plan potpuno izmenjen.

U toku 19 X 41 1/724 pretresao je i spalio sela Grošnicu i Milatovac, a III/749 sela Mečkovac i Maršić, pri čemu je odmah na licu mesta u selima, bez sopstvenih gubitaka, streljano •422 muškarca, među kojima i jedan pop u čijem se crkvenom tornju našla sakrivena municija.

Da bi se popunio predviđeni broj od 2300, ponovo je naređeno pročešljavanje Kragujevca za 20 X 41. Prema ovome, danas su, bez obzira na ličnost, izvršena hapšenja muškaraca između 16 i 60 godina, po ulicama, trgovima, radionicama, stanovima, trgovinama itd.

Po iskazu gospodina majora Königa, od ovih koji se nalaze u nemačkim rukama, biće oslobođeni:

a) koji imaju specijalnu legitimaciju Krajskomandanture ili neke druge u Kragujevcu raspoređene trupne jedinice;

b) koji pripadaju jednom po život važnom zanimanju ili preduzeću (lekari, apotekari, pekari, mesari, trgovci životnim namirnicama, tehničari, radnici električnog i vodovodnog postrojenja itd.);

c) koji se mogu legitimisati kao pripadnici Ljotićeva pokreta.

Pri tome se niukoliko nije obaziralo na gledišta izložena u tač. 2 naređenja br. 2848/41 pov. Isto tako, niukoliko nisu uzete u obzir ni odredbe poslednje rečenice 2. stava navedenog naređenja Tgb. 4224/41 (»da bi se sprečilo uništenje potpuno nevinih. . . . . itd.«).

Baš to naređenje gospodina državnog savetnika Turnera, koje sam ja izrično predočio gospodinu majoru Königu, nije hteo ni da pročita, ukazujući na to da se mora isključivo pridržavati naređenja gospodina komandanta 749 p.p. koji mu je dao zadatak da potreban broj za streljanje prikupi među muškim stanovništvom grada Kragujevca.

Izjutra 20 X 41, u 6 časova zatražio sam hitno radiogramom jedan avion od zapovednika Srbije Odelj. I/c, ne bih li ličnom. intervencijom u Beogradu postigao da se navedena naređenja pravilno sprovedu u njihovu duhu. Na žalost, avion nije poslat, tako da nije više bila moguća intervencija više komande, jer su u međuvremenu streljanja bila utvrđena za 21 X u 7 časova. Hteo bih ukazati na to, da su gubici III/749 nastali u akciji na okrivljeno mesto G. Milanovac, a ne u gradu Kragujevcu. Da je 2300 bandita i njihovih simpatizera uhvaćeno i streljano tamo, bilo bi u potpunosti udovoljeno izdatim naređenjima.

Streljanje delom potpuno nevinih iz ovdašnjeg grada može, po mom ubedenju, imati upravo užasne posledice. Može se očekivati da će se ogorčena rodbina streljanih svetiti pripadnicima nemačke oružane sile.

Nisu isključene sabotaže na vodovodnom uređaju i na sada privremenim instalacijama za osvetljenje, a ni veliki napad bandi na grad, pri čemu mogu trupe imati još veće gubitke no dosad. Ali pre svega psihološki učinak biće katastrofalan. Stanovništvo Kragujevca očekivalo je od nemačke oružane sile otklanjanje komunističke opasnosti i uključenje u obnovu Evrope. Metodom, koji je ovde primenjen, nipošto nećemo ponovo pridobiti dobronamerne elemente.

v. BISCHOFSHAUSEN s. r.
kapetan i komandant

Kapetan v. Bischofshausen o napred navedenom lično je referisao:

28 X 41 načelniku štaba zapovednika Srbije.

29 X 41 opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji (preko majora Jais-a).[1]

[1] Napomena u originalu (Prim, red.)

BR. 227

IZVOD IZ IZVEŠTAJA ŠEFA NEMACKE POLICISKE SLUŽBE OD 21 X 1941 GOD.

Šef Policije bezbednosti i SD — B. — Nr. IV A 1 — 1 B/41 —, g. Rs. —

Berlin, 21 oktobra 1941

IZVEŠTAJ O DOGAĐAJIMA U SSSR BR. 120

Državna tajna

I. POLITIČKI PREGLED

Okupirane oblasti

Srbija:

Šef Izvršne grupe Policije bezbednosti i SD u Beogradu javlja:

b) **Naročiti događaji**

14 X 41 počeo je napad ustanika na grad Kraljevo, koji je sa kratkim prekidima trajao skoro 3 dana. Prvi put su ustanici u borbama za grad upotrebili i artiljeriju, pri čemu je, na primer, 17 X na grad ispaljeno preko 100 artiljeriskih metaka.

3. **Sopstvena delatnost**

a) **Opšte:...**

b) **Naročiti događaji**

Pošto se do postavljenja opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji nije mogla sasvim sprovesti u delo bezob

zirna akcija, jer su nedostajala odgovarajuća nedvosmislena naređenja, sad je naređenjem generala Böhme-a, da se za svakog ubijenog vojnika pogubi 100 a za svakog ranjenog 50 Srba. data potpuno jasna linija. Na osnovu tog naređenja, bilo je, na primer, za napad na jednu kolonu kod Topole, kojom su prilikom poginula 22 vojna lica, streljano 2200 Srba i jevreja, dok je za vojnike koji su poginuli u borbi za Kraljevo dosada streljano 1736 stanovnika i 19 komunistkinja iz Kraljeva.

U svakom slučaju bilo bi sem toga potrebno da se, pomoću odgovarajuće propagande, poslednji put ukaže Srbima na nedogledne posledice, koje će od sada nastati usled bezobzirnog sprovođenja pomenutog naređenja.

U toku sedmice, o kojoj se govori u ovom izveštaju, pokazalo se ponovo da raspoložive operativne trupe još nisu dovoljno jake za brzo i potpuno ugušenje ustanka. Terenske teškoće, na koje svugde nailazimo, nameću uvek upotrebu većih trupnih jedinica, ako želimo da postignemo odlučan uspeh; jer ustanici retko primaju borbu, a potpuno je uništene moguće uvek samo potpunim opkoljavanjem. Ovu činjenicu priznaju i na merodavnim vojnim mestima i može se očekivati da će nove trupe uskoro stupiti u akciju na prostoru Srbije.

Rezimirajući, može se reći da neznatno poboljšanje opšteg položaja koje je nastupilo u razdoblju ovog **izveštaja,** ni u kom slučaju ne sme da zavede u preterani optimizam. Dosad smo uspeli jedino da uništimo manje bande, dok se velike bande, koje su delimično već potpuno vojnički organizovane, nalaze na **terenu** kao i pre. Tek posle njihova razbijanja **i pGtpunog** uništenja moglo bi se očekivati temeljito poboljšanje situacije.

III VOJNI DOGAĐAJI NA BALKANU

Srbija:

Situacija nepromenjena. Civilni železnički saobraćaj do daljeg obustavljen. Napadi na opštine, šumske uprave i na srpsku žandarmeriju ovih dana i u južnim delovima Srbije.

Na jednu kolonu s oružanom pratnjom pucalo se severozapadno od Topole i severno od Arandelovca[1]

Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 228

1ZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 21 X 1941 GOD.

21 X 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

•'' /

3. a) 21 X jedinice 737 i 749 peš. puka ponovile napad uz podršku aviona za obrušavanje.
3 bat. 749 peš. puka imao u Gornjem Milanovcu ukupno 10 mrtvih i 20 ranjenih.
717 divizija: 3000 uhapsila, od kojih 522 streljano.

OPUNOM. KOM. GENERAL U SRBIJI'

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 229

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 22 X 1941 GOD.

22 X 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. 342 peš. div.: Posle razaranja Krupnja spremna za nastupanje ka Valjevu. Osiguranja isturena na visove s obe strane doline Jadra i prema Mojkoviću. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 4 ranjena. — Neprijateljski: nije utvrđeno.
Štab u Loznici.

b) 714 peš. div.: 4 četa 721 peš. puka imala lokalnu borbu kod Starog Ađžibegovca (5 km južno od V. Plane).
Neprijatelj je imao 91 poginulog, 63 kuće spaljene, bez sopstvenih gubitaka.

OPUNOM. KOM. GENERAL U SRBIJI[1]

[1] Na ovcrenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 230

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 22 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji, Ia
22 X 41
14,35

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

1.

2. a) Slabe nepr. snage nalaze se pred 342 peš. divizijom u dolini Likodre, južno od Banjevca, i kod Cigankulje (istočno od Draginca).

b) Beograd: 57 komunista uhapšeno, od ovih 5 studentkinja. Razoren most i pruga kod Bratinca (pruga Beograd—Kućevo već od dužeg vremena je van saobraćaja). Severoistočno od Valjeva otvorena je vatra na voz; 400 m koloseka razoreno. Popravka je u toku. Telefonska veza Loznica—Beograd prekinuta je.

3. a) 342 peš. divizija, pošto je razorila Krupanj, spremna je za p kret ka Valjevu. Isturena su osiguranja na visovima s obe strane doline Jadra i prema Mojkoviću. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 4 ranjena. Neprijatelj: nije utvrđeno. Štab u Loznici.

125 peš. puk: u pokretu je ka prostoru južno od Belog Potoka. Štab u Belom Potoku.

717 peš. divizija: udarna grupa Kraljevo nastupa k Adranima. Zauzeta su dva neprijateljska položaja, »štuke.< zapalile Čačak. Sopstveni gubici: 3 mrtva, 22 ra-

njena. Neprijatelj ima najmanje 100 mrtvih; zaplenjen je 1 top, municija i nove puške iz fabrike.

Akcija 3 bataljona 749 peš. puka Gornji Milanovac. Neprijatelj je imao 62 mrtva. 3 sopstvena tenka (Hotchkiss) su onesposobljena i izbačena iz stroja,

b) 714 peš. divizija: 4 bataljon 721 peš. puka vodio je borbu u mestu St. Adžibegovac (5 km južno od Velike Plane). Neprijatelj je imao 91 poginulog i 63 kuće spaljene. Nije bilo sopstvenih gubitaka.

718 peš. divizija: 1 bataljon 738 peš. puka u akciji čišćenja na prostoru.. -[1] Napad »štuka« 19 X na Pecku (27 km zapadno od Valjeva), Ljuboviju (Drina) i fabriku municije u Užicu (8 pogodaka bombama, — 1 naš ranjen, avion tučen neprijateljskom protivavion. art., kal. 2 cm); u Peckoj ustanovljeno 200 nemačkih zarobljenika, prema pretpostavci iz Krupnja. 21 X pun pogodak na neprijateljski voz za snabdevanje zapadno od čačka. Lokomotiva je uništena. Pruga prekinuta.

4. a) 2 rumunske lađice ponovo su potčinjene Gornjo-dunavskom otseku.

b) Štab 724 peš. puka stigao u Valjevo.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI[2]

[1] Tekst u originalu nejasan, nedostaje završetak rečenice

[2] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 231

ZAPOVEST KOMANDANTA 342 P. DIVIZIJE
OD 23 X 1941 GOD.

342 peš. divizija — Komandno mesto divizije, 23 X 41
Odelj. Ia/op. — 20.00 časova

DIVIZISKA ZAPOVEST ZA 24 X 41

1. Neprijatelj

Valjevo je već duže vremena ugroženo od komunista i delom stešnjeno uskim obručem.

Tačan položaj neprijatelja nepoznat.

U Valjevu su nemačke trupe.

3. **Prethodnica**

Grupa 698 obrazuje prethodnicu u sastavu: jedan bataljonski štab,

četiri streljačke čete,

jedna mitraljeska četa, pojačana bacačima.

Ona se ne sme upotrebiti za bočnu zaštitu.

Prethodnica se kreće sutra, bez ikakvih vozila, na čelu grupe 698 do Biljega (322). Odavde skreće na jugoistok.

4. **Dalje marševanje**

a) Grupa 698, Pionirska grupa, grupa 699 i 697 nastavljaju marš prema Valjevu kao i na dan 23 X 41. Vozila i njihova zaštita kretaće **se** samo drumom. Trupe za osiguranje, kac

i na dan 23 X 41, na visovima s obe strane puta i među vozarskom kolonom.

5. **Artiljerija**

Sutra treba razviti živu borbenu delatnost.

Na samo Valjevo i na predgrađa do na 4 km od periferije grada ne dejstvovati artiljerijom.. Sva ostala mesta, a naročito ona pored druma, obasuti uznemiravajućom artiljeriskom vatrom, ukoliko se ne ukazu određeni neprijateljski ciljevi.

7. **Uputstvo za borbu.** — U Valjevu i pred gradom ne vršiti nikakva razaranja.

a) Neprijatelju se mora onemogućiti da predeo van zone od 4 km oko Valjeva koristi kao prostor za smeštaj, i snabdevanje. Prema tome spaliti sva sela u zahvatu nastupanja i borbe.

b) Stanovnici će biti pošteđeni, ukoliko ne uzimaju učešća u borbi, sakrivaju oružje ili ne pomažu neprijatelja.

c) Operacija mora biti izvršena najvećom brzinom, tako da trupa ne bude zadržana lokalnim otporom ili preprekama.

Naročito naglašavam obuhvate **u** svima situacijama.

Dr HINGHOFER s. r.

BR. 232

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 23 X 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji Br. 229 od 23 X 41, 13,19 č.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. ..

704 peš. divizija u cilju odmazde za jednog ranjenog streljala 50. 714 peš. divizija javlja: srpska pomoćna žandarmerija u borbi kod Belanovice (sev. zapadno od Arandelovca). Neprijatelj ima 52 mrtva i 19 zarobljenih. Zaplenjen 1 laki mitraljez i nemačke uniforme.

B) Akcija srpske žandarmerije: u manastiru Jošanici. 1 komunist mrtav, 2 ranjena. U Bašaidu (28 km severno od Petrovgrada) streljana 2 komunista.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI

Za tačnost
Roessler s. r.
i poručnik

BR. 233

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 26 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

26 X 41 1320

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

125 peš. puk: rasterao bande oko Barajeva, 10 ustanika ubijeno. U Barajevu 15 streljano.

717 divizija: 3000 uhvaćeno, od toga 522 streljano. Streljanja se produžavaju.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI

BR. 234

NAREDJENJE DR TURNERA
OD 26 X 1941 GOD.

Poverljivo — za komandante

Opunomoćeni komandujući
general u Srbiji
(Zapovednik Srbije
— Upravni štab)
Tgb br. 44/41 g. Kdos

Beograd, 26 X 1941

SVIMA FELD- I KRAJS-
KOMANDANTURAMA

Povodom jednog događaja, stavlja se feld- i krajskomandanturama na znanje ovo:

Opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji povereno je vođenje poslova zapovednika Srbije. Vojni i Upravni štab zadržaće se u dosadašnjem sastavu. Kad je u naređenjima opunomoćenog komandujućeg generala reč o šefu vojne uprave, onda se time misli na šefa Upravnog štaba kod zapovednika u Srbiji, koji stoji u najtešnjoj vezi sa Štabom opunomoćenog komandujućeg generala.

Usled prilika u Srbiji, u izvesnim njenim krajevima zasad je uprava nemoguća; utoliko je važnije za feld- i krajskomandanture da nastoje na tome da se ponovo uspostavi srpska uprava pod nemačkim nadzorom u krajevima koje su očistile trupe, odnosno srpski žandarmeriski i policiski organi. Ovo je isključivo zadatak feld- i krajskomandantura.

Pri izvršenju naređenja od 10 X Tgb. br. 2848/41 pov. na nekim mestima su trupe vršile streljanja, koja su dovela do uznemiravajućih posledica. Naređenjem od 25 X 41 br. 3208/41 pov.. koje se u prilogu dostavlja radi znanja feld- i krajskomandanturama, dao je opunomoćeni komandujući general određene direktive. Tu je u tačci 2 nedvosmisleno ukazano na saradnju feld- i krajskomandantura. Prema tome, pri uzimanju talaca, feld- i krajskomandanture imaiu ne sarno da daju savete trupi, već — ako se moja naredba od 10 X 41 bude pravilno izvršavala — moraju biti u mogućnosti da trupi bez odlaganja stave na raspoloženje jedan niz talaca. Verovatno će nastupiti često slučaj da pri srazmeri 1 : 100 za ubijenog, odnosno 1 : 50 za ranjenog nemačkog vojnika feld- i krajskomandanture neće više moći staviti na raspoloženje dovoljan broj talaca, ako se pri tom bar delom bude uzimao u obzir izvestan pojam o krivičnom delu, pa makar samo i na osnovu opšteg ponašanja onih koje treba uhapsiti. U ovakvim slučajevima izvestiti me.

Treba poći od načelne postavke da su Jevreji i Cigani uopšte nepouzdan elemenat i da samim tim pretstavljaju opasnost za javni poredak i sigurnost. Jevreiski intelekt je taj koji je začeo ovaj rat; on se mora uništiti. Cigani ne mogu biti korisni članovi zajednice naroda s obzirom na njihovu duhovnu i fizičku građu. Utvrđeno je da je jevrejski elemenat uzeo znatnog učešća u voćstvu bandi a da su baš Cigani odgovorni za naročita zverstva i za obavljanje obaveštajne službe. Stoga se načelno u svakom slučaju imaju staviti na raspoloženje trupi kao taoci svi muškarci Jevreji i Cigani. Uostalom, postoji namera da se žene i deca Jevreja i Cigana uskoro prikupe u sabirni logor i da se ovaj elemenat nemira iseli i time ukloni iz srpskog prostora. Po ovome treba preduzeti potrebne pripreme.

Uzimati žene za taoce protivno je shvatanju nemačkog vojnika i činovnika. Pa ipak se moraiu pritvoriti kad 3c radi o suprugama, odnosno članovima porodica ustanika koji se nalaze u planinama.

U takvim je slučajevima najveća strogost ujedno i najveća blagost. Na ovaj način bandit oseća na sopstvenoj koži posledice svoga rada. To će odgovarati i osećanju pravednosti poštenog dela naroda, dok bi se vera u pravednost nemačke oružane sile morala potpuno srozati, ako se budu streljali ne samo potpuno nevini, već — kao što se to dogodilo u jednom slučaju — baš cni ljudi koji su, ubeđeni u svoju nevinost i svoju pokornost nemačkom oružju, dočekali nemačke trupe na svojim radnim mestima.

Feld- i krajskomandanti će sprovesti u delo ove zamisli. Jedan je krajskomandant izvestio da je i protiv svog uverenja

bio prinuđen od jednog komandanta puka da potpiše neko naređenje. Po pitanjima uprave feld- i krajskomandanti nisu ni u kom slučaju potčinjeni komandantima trupa, sem u slučaju posebnog naređenja.

Feld- i krajskomandanti snose veliku odgovornost u sadašnjim prilikama. Njihova je bitna dužnost i zadatak da Se staraju o zadovoljenju vojnih potreba, koje s obzirom na situaciju i potrebe moraju imati prvenstvo.

Za opunomoćenog komandujućeg
generala u Srbiji
šef Upravnog štaba
TURNER s. r.

BR. 235

IZVEŠTA.I NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDiMKA
U SRBIJI OD 26 X 1941 GOD.

Opunom. komandujući general
u Srbiji, Ia
26 X 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. a) 342 peš. div.: sa tri bataljona 25 X uveee stigla u Valjevo bez neprijateljskog otpora. Glavnina 26 X u 11.00 ča-; ova počela da nastupa prema istoku, na početku 4. kilometra zapadno od Valjeva.

Grupa za opkoljavanje »Pecka« bez daljeg neprijateljskog otpora privučena preko Stava, Majinovića.

3 bataljon 697 peš. puka (Šabac) prilikom izviđanja Dobrave zarobio 20.

125 peš. puk: oko Arnajeva razbijene bande. 10 ustanika poginulo. U Barajevu 15 streljano.

714 peš. divizija: akcije jugozapadno od Velike Plane završene. Bande uništene.

197 poginulih, 50 zarobljeno, 5 mitraljeza zaplenjeno. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 3 ranjena.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim. red.)

BR. 236

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 28 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji
(Zapov. Srbije — Vojni štab/Uprav, štab)
Odelj. Ia/P Beograd, 28 X 41

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUCEM GENERALU

Beograd

Dnevni izveštaj

25 X nemačka oružana sila i srpska pomoćna žandarmerija očistile su Raču (11 km severozapadno od Lapova) od komunista. Sopstveni gubici: 1 nemačlci vojnik mrtav, 1 pomoćni žandarm mrtav, 7 ranjenih.

Neprijateljski gubici: 120 komunista mrtvih. 23 zarobljeno i streljano.

Plen: 2 mitraljeza, 43 puške.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL U SRBIJI,[1] Ia

[1] Na overenom pret>isu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

br. 237

IZVESTA.! NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 28 X 1941 GOD.

28 X 41

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. a) 342 peš. div.: 697 peš. puk imao borbu kod Uba. Neprijateljski gfubici: 50 mrtvih. Sopstveni: 3 mrtva, 8 ranjenih.

3 bat. 697 peš. puka: 57 civilnih uhapšenika ubijeno prilikom bekstva.
714 peš. div.: ...
Neprijateljski gubici: 100 mrtvih, 20 zarobljenih. Sopstveni: 3 mrtva, 10 ranjenih.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI.[1] Ia

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

br. 238

izveštaj NEMACKOG VOJNOG **zapovednika u srbiji** OD **29 x 1941** GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

29-X 41 1315

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Beograd: 250 Cigana uhapšeno.

3 bataljon 697 peš. puka: ponovno posedanje otseka Dobrava. Težište kod Orida (9 km jugoistočno od Šapca).

Akcije udarne grupe u pravcu Miokusa i Predvorice (12 km istočno od Šapoa) i Zablaća (14 km južno od Šapca).

Nepr.: 26 mrtvih, 76 streljanih, više ranjenih, 10 zarobljenih. Sopstveni gubici: 3 ranjena (među njima 1 oficir).

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia

BR. 239

IZVEST A.I NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 30 X 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji — Mesto štaba, 30 X 41
Odelj. Ia, br. 931/41 g Kdos.

Predmet: 10-dnevni izveštaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)

704 pešadiska divizija je sa slabim snagama učestvovala u čišćenju teritorije neposredno istočno od Valjeva i u osposobljavanju druma Osečina—Valjevo. Kao odmazda za 1 ranjenog nemačkog vojnika streljano je 50 komunista.

7. Uhapšeno (ukupno): 3853
Iz šabačkog logora, posle provere, 64 rezervni policiski bataljon otpustio je 727 lica.
Streljano: 405 talaca u Beogradiu
(do sada u Beogradu svega 4750),
90 komunista u šabačkom logoru,
2300 talaca u Kragujevcu,
1700 talaca u Kraljevu.
Brojno stanje u šabačkom logoru (25 X) 16445.

BÖHME s. r.

BR. 240

IZVEŠTAJ ŠEFA POZADINSKE SLUŽBE U ŠTABU NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 30 X 1941 GOD.

Šef pozadinske službe[1]
pri opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji

Mesto štaba. 30 X 41

PODACI ZA 10-DNEVNI IZVEŠTAJ

1. Vojna uprava — vidi poseban izvestaj zaDovednika Srbije — Upravni štab. Posle odlaska 342 peš. divizije, 20 X, upravu Mačve preuzela ie Feldkomandantura 816 u Šapcu.

2. ...

3. Sopstvene trupe (snabdevanje).

U Beograd je stiglo iz Atine:

23 patrolna automobila za opunom. komandujućeg generala u Srbiji;

2 sanitetskih pomoćnih kola Crvenog krsta namenjena Višoj komandi za posebnu upotrebu LXV;

10 kamiona za 342 peš. diviziju.

113 divizija javlja da je neophodno potrebno pre nove akcije izvršiti popunu u naoružanju, opremi, konjima, zaprežnim i motornim vozilima. U toku su pripreme da se snabde divizija.

Za 342 peš. diviziju formiran je jedan vod brdskih topova; naoružanje i ljudstvo dala je 704 peš. divizija,

U redovnom snabdevanju nije bilo teškoća.

4 ...

[1] U originalu Quartiermeister (Prim, red.)

5. Uprava i privreda

Izveštaj generalnog opunomoćenika **za** privredu, u Srbiji dostavljen je 25 X 41 neposredno zapovedniku oružane sile na Jugoistoku (Štab 12 armije).

Od poslednjeg 10-dnevnog izveštaja situacija se nije bitno izmenila. 20 X rudnik bakra u Boru opet je proradio.

6 Plen

a) Skladište ratnog plena Sabanta (municija) 25 X dignuto • u vazduh.

b) Odvezeno:
Iz Hrvatske 76 vagona
Iz Srbije 379 vagona
455, vagona

c) 1 Fz bataljon[1] sa 3 čete 22 X prebačen na Istok.
9 Fz bataljon (Zagreb):
od 3 čete (sada u Begradu):
jedan vod prebačen je za utovarne radove u Beogradu;
jedan vod za korpusno municisko slagalište I u Rurni;
jedan vod za korpusno municisko skladište I u Rakovici.

d) Snabdevanje Beograda iz Mačve: 173 komada rogate stoke, 50 ovaca, soja (količina neutvrđena).

e) Plen 342 peš. divizije ukupno: 2 artiljeriska oruđa (10,5 cm lake poljske haubice), 3 mitraljeza, 190 pušaka, 8 pištolja. 180 bajoneta, 24 signalna pištolja; dalje, kutije za mitraljesku municiju, maske protiv bojnih otrova (210), sedla, šlemovi i druga oprema, 3 vučna voza za teške poljske haubice, 3 nemačka čelična vojnička kola (Hf. 7/11), 70 vozila za pontone i drugo; municija, manje količine eksploziva. Plen srpske žandarmerije (ukupno): 41 puška,, 1 pt-puška, 7 mitraljeza, 5 kamiona s oružjem i municijom.

7. Hapšenja: 3853

Iz šabačkog logora, 64 rezervni policiski bataljon, posle provere, otpustio je 727 lica.

Streljano 405* talaca u Beogradu (dosada u Beogradu ukupno — 4750),

* 254 — izveštaj — višeg načelnika.veze,
50 „ 222 p. t. diviziona,
101 „ 743 peš. puka
405[2]

[1] Artiljerisko-slagališni bataljon
[2] Dopuna. pod zvezdicom napisana je rukom na originalu (Prim, red.)

90 komunista iz logora u Sapcu,
2300 talaca u Kragujevcu,
1700 „ u Kraljevu.
Trupe ubile u borbi: 697.
Brojno stanje u šabačkom logoru (25 X) 16.445.

8. Služba za red:

a) Komanda prolaznog logora 183, posle raspuštanja konc. log. u Zasavici (usled nadošle vode), povučena; stoji na raspoloženju.
b) Wehrm. Gr. OFFZ,[1] zamenik podoficir Walter, posle izvršenja zadataka u 342 peš. diviziji, prebačen za 4 nedelje na bivšu bugarsko-grčku granicu.

y. »Folksdojčeri« iseljeni iz Ćuprije, Paraćina i Leskovca; u toku je iseljavanje iz Kragujevca. Kruševca, Jagodine, Zaječara, Požarevca i Knjaževca.

I.A.[2]
K[3]
Ceneralštabni kapetan

' Tekst u originalu nejasan
' lm Auftrage = Po nalogu
' Paraf (Prim, red.)

BR. 241

IZVESTA.! ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 30 X 1941 GOD.

342 pešadiska divizija — Komandno mesto divizije, 30 X 41
Odelj. Ia (otvoreno) — Dopuna do 15 XI

Predmet: Mere odmazde
Veza: Dnevni izveštaj od danas

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUCEM GENERALU
U SRBIJI

Prema dnevnom izveštaju od 15 X	—	1900 streljanja;
od 15—29 X 41		
10 mrtvih	—	1000
19 ranjenih	—	1950
		4850
Do danas streljano	—	1600
	ostatak	3250

Divizija moli za dalje instrukcije, pošto trenutno ne raspolaže zarobljenicima.

Za štab divizije:
1. generalštabni oficir[1]
generalštabni major

Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim. red.)

BR. 243

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 31 X 1941 GOD.

Radiogram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji 31 X 41 1319

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

704 peš. div. kao odmazdu za 1 ranjenog streljala je 50.

717 peš. divizija. U toku je raseljavanje mesta koja se nalaze neposredno duž puta i žel. pruge Kruševac—Kraljevo.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia

BR. 244

izveštaj komandanta 1 bataljona 724 p. puka od 31 x 1941 god.

724 pešadiski puk — Mesto štaba puka, 31 X 1941
Odelj. Ia — 486 e
Bo.[1]

Veza: 1 bataljon 724 peš. puka od 27 X 41
Predmet: Izveštaj o akcijama 1 bataljona 724 peš. puka u vremenu od 17 X — 25 X 41

704 pešadiskoj diviziji

U prilogu se dostavlja izveštaj 1 bataljona 724 pešadiskog puka o akcijama u vremenu od 17—25 X 41

kapetan i ađutant puka[2]
1 bataljon 724 peš. puka
Mesto stanovanja, 27 X 41

IZVEŠTAJ O AKCIJAMA 1 BATALJONA 724 PEŠ. PUKA U VREMENU OD 17 — 25 X 41

18 X 41 pruga za Lapovo opet na više mesta dignuta u **vazduh.** Do 30 m šina skinuto i bačeno niz nasip. Uveče uhap**šeno** po spisku 66 komunista i Jevreja i predati u sabirni logor.

[1] Paraf
[2] Nečitak potpis (Prim, red.)

Prema naređenju divizije treba osvetiti 9 poginulih i 26 ranjenih 3 bataljona 749 peš. puka. Na osnovu toga izvršiće se, u vremenu od 19 X—21 X, hapšenje i streljanje odgovarajućeg broja muškaraca.

19 X 41, 1 bataljon 724 peš. puka s 3 četom i 50 vojnika iz 18 tehničkog bataljona vrši akciju u Grošnici. 245 muškaraca streljano, a selo spaljeno. Municija nađena na raznim mestima, pa i na crkvenom tornju. 3 bataljon 749 streljao je 182 muškarca u Mečkovcu.

20 X 41 u Kragujevcu vrše se hapšenja oko 3200 muškaraca od 16—50 godina starosti. Uveče će se pozadi sabirnog logora streljati komunisti i Jevreji koji su bili uhapšeni 18 X, kao i 53 osuđenika iz mesnog zatvora u Kragujevcu.

21 X 41 u 7,00 časova ujutro počinje odabiranje i streljanje pritvorenika.

Time je akcija završena; ukupno streljano 2300 Srba različite starosti i poziva. Narednih dana kod stanovništva je, iz razumljivih razloga, zapaženo vrlo veliko uzbuđenje. Preduzimaju se mere sigurnosti.

KÖNIG s. r.
major, komandant bataljona

BR. 245

1ZVEŠTAJ DR TURNERA
OD 1 XI 1941 GOD.

Prilog 94

Zapovednik Srbije
Upravni štab
Tgb. br. 45, 41 g. Kdos

Odelj. Ic br. 176/41 g.
Beograd 1 XI 1941
Telefon 27321

Predmet: Zatvaranje talaca.

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Višoj komandi LXV
Štabu komande
Izvršnoj grupi Policije bezbednosti i SD

Izvršna grupa Policije bezbednosti i SD dobila je naređenje da, u saradnji s upravnikom grada Beograda, zatvori kao taoce izvestan broj, oko 700, pretstavnika beogradskog stanovništva. Pri tome se skoro isključivo radi o pretstavnicima iz krugova inteligencije, čije je držanje u proteklim godinama bilo protivnemačko i koji najvećim delom pripadaju ložama Slobodnih zidara ili su komunisti.

Akcija će početi prepadom u utorak 4 XI 1941 u 8 časova uveče i predviđa se da se završi rano ujutru. Uhapšeni će biti smešteni prvo u koncentracionom logoru »Prihvatni logor Dedinje«. Zabrinutost za njihove živote zastrašiće, verovatno, široke krugove stanovništva, koje je neprijateljski raspoloženo prema Nemcima i odvratiti ih od preduzimanja ma kakvi,h aktivnih mera.

Mesto na kome je izvršeno streljanje vrlo je podesno. Ono leži severno od Pančeva, neposredno uz drum Pančevo—Jabuka, na kome se nalazi jedna uzvišica, čiji je nagib toliki da se na nju može oovek samo s mukom ispeti. Prema toj uzvišici nalazi se močvarno zemljište, a pozadi nje je reka. Pri visokom vodostaju (kao 2 X) voda dopire skoro do uzvišice. Prema tome, može se s malo ljudi sprečiti bekstvo zarobljenika. Isto tako, tamo je i podesno peskovito zemljište, što olakšava kopanje jama, a time se skraćuje i radno vreme oko kopanja.

Po dolasku na oko *lj/₂*—2 km ispred izabranog mesta, zarobljenici su sišli s kamiona, dok su kamioni s civilnim šoferima odmah vraćeni natrag, da bi ovi imali, po mogućnosti, što manje podataka za neka podozrenja. Zatim sam, da bi bila obezbeđena sigurnost i tajna, obustavio svaki saobraćaj drumom.

Mesto streljanja obezbedio sam s 3 laka mitraljeza i 12 strelaca:

1. da se spreči pokušaj bekstva od strane zarobljenika;
2. radi samoodbrane od eventualnih prepada od srpskih bandi.

Najveći deo vremena otpada na kopanje jama, dok se samo streljanje svršava vrlo brzo (100 ljudi za 40 minuta).

Prtljag i stvari od vrednosti kod zarobljenika prethodno sam prikupio i smestio u svoj kamion, da bi ih zatim predao NSV-u.

Streljanje Jevreja je jednostavnije nego li streljanje Cigana. Mora se priznati da Jevreji vrlo pribrano gledaju smrti u oči. Oni se drže vrlo mirno, dok Cigani jauču, vrište i stalno se pokreću, iako se nalaze već na mestu streljanja. Neki su čak pre plotuna poskakali u jame i pokušali da se pritaje kao mrtvi.

Ovo streljanje u početku nije ostavljalo na moje vojnike neki naročiti utisak, ali se već drugog dana primetilo da poneki od njih, pri vršenju streljanja na duže vreme, gubi živce. Za vreme trajanja streljanja, po mome ličnom zapažanju, ne osećaju se nikakve duševne smetnje. One se, međutim, pojavljuju onda kad se posle nekoliko dana uveče i u miru o tome razmišlja.

WALTHER s. r.
poručnik

Mesto gde su Jevreji i Cigani između 27 i 30 oktobra 1941 streljani i pokopani nalazi se u blizini Beograda, na drumu između Pančeva i Jabuke. Vidi skicu u originalu.[1]

[1] Naknadna primedba u originalu (Prim, red.)

br. 247

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 1 xi 1941 god.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji, Ia
1 XI 41
14.20 '

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

2. a) Kod Kraljeva je prvi put stupilo u dejstvo nekoliko neprijateljskih tenkova.

b) ...

Beograd: 7 komunista uhapšeno. Izdato naređenje za streljanje 200 talaca (odmazda).

3. a) 342 pešadiska divizija: U okolini Valjeva nekoliko borbi. Neprijateljski gubici: 39 poginulo, 125 streljano. Sopstveni: 3 ranjena.

714 pešadiska divizija: Uništena sra banditska osiguranja 6 km jugoistočno od Jagodine i 6 km istočno cd Požarevca. Neprijatelj je imao 9 mrtvih, 2 ranjena i uzeto je 17 talaca. Borbe su vođene 6 km južno od Topole i kod Boljevca (26 km jugozapadno od Zaječara, 3 bat. 741 peš. puka). Neprijatelj je imao 6 mrtvih.

7 talaca osuđeno i streljano.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI,[1] Ia

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

br. 248

poverljiva okružnica nemačkog vojnog zapovednika na balkanu od 4 xi 1941 god.

Zapoveđnik oružane sile
ma Jugoistoku, Odelj. Ic/Ao br. 7324/42 poverijivo

Poverljivo !

IZVEŠTAJ O SITUACIJI NA BALKANU
Prethodna primedba:

Služi samo za obuku oficira (do komandira čete) kao osnova za pretresanje političke situacije. Zabranjeno je javno saopštavanje — n. pr. isticanjem na nekom mestu. Stavovi koji su naročito obeleženi sa strane, služe samo za usmeno prorađivanje sa komandantima; zabranjeno je da se prenose dalje pismenim putem.

Štambilj: Štab 12 armije
Primij. 4 XI 1941
Vreme: 18,15
Prim.: prilog 1
Br. 2573/41 pov.

. . .

VI Ustanički pokret

A) Razlozi ustanka su:

1. oporavljanje od zadatog udara koji je prouzrokovao kratak ratni pohod, a koji veliki deo zemlje uopšte nije dota kao ili pak samo vrlo malo;

2. panslavističke i komunističke težnje;

3. prikupljanje ostataka srpske armije;

4. srpske izbeglice koje su izgnane iz otcepljenih krajeva (iz Hrvatske 110.000, iz Mađarske 37.000, iz Bugarske 20.000), a koje su prebačene preko granice bez sredstava i nedovoljno zbrinuti.

B) Nosioci ustanica su:

1. ostaci bivše jugoslovenske vojske,

2. komunističke bande,

3. nacionalni odredi četnika. — Četnici su vojnička organizacija odmetnika (Ceta—Schar—Kompanie), koji postoje još iz vremena borbe za oslobođenje od Turaka i koja je organizacija svoju zakonsku osnovu dobila posle svetskog rata, osnivanjem Udruženja četnika. Reči koje se izgovaraju u početku svake emisije preko njihove tajne radio-stanice:

»Ovde ne govore komunisti, već nacionalni četnici, koji su gotovi da se bore za oslobođenje Srbije i Jugoslavije«, — karakterišu političko opredeljenje. Osnovni stubovi na kojima počiva organizacija jesu: najstroža disciplina, konspirativnost i puno lično zalaganje. Vojvoda (vođa bande) je gospodar života i smrti svojih ljudi; vlada samo njegova volja.

Jedan deo četnika, pod vojvodom Kostom Pećancem, bori se danas zajedno s nemačkim trupama i srpskom policijom protiv komunista.

4. Mešovite bande (četnici i komunisti).

D) Borba za savlađivanje ustanka

1. Komandujućem generalu XVHI korpusa, generalu pešadije Böhme-u (Opunomoćeni komandujući general u Srbiji), stavljeno je u dužnost da savlada ustanak u Srbiji i Hrvatskoj.

3. Za odmazdu u slučajevima akata sabotaže postupaće se sa muškim stanovništvom, u krajevima koji su od bandi očišćeni, na ovaj način:

1. Svi se oni koji tokom borbe ili pri akcijama čišćenja budu zarobljeni, vešaju ili streljaju.

2. Hapšenja se vrše samo preventivno, u cilju saslušavanja i kao dopuna izviđanja.

3. Pored ovoga u logore će se privremeno prikupljati muško civilno stanovništvo, da bi se time sprečio dalji priliv ustanicima. Od ovih će biti obešeni, odnosno streljani, oni za koje se dokaže da su učestvovali u borbi, a sumnjivi elementi zadržaće se kao taoci. One, pak, koji su nesumnjivo miroljubivi, vratiti stražarno u zavičajna mesta, pošto ova budu očišćena, kako bi nastavili svoje zanimanje.

Na ustanike je nemačka akcija nesumnjivo ostavila utisak. Treba sačekati osetno dejstvo i na ostale krajeve u zemlji. Opšta situacija je još zategnuta.

...

Prilog:
1 karta

Za zapovednika
oružane sile na Jugoistoku
načelnik štaba
FOERTSCH s. r.
generalštabni pukovnik

br. 249

izveštaj štaba 164 nemačke p. divizije
od 5 xi 1941 god.

164 pešadiska divizija
Ia

Mesto štaba divizije, 5 XI 41

IZVEŠTAJ O DELATNOSTI OPERATIVNOG ODELJENJA
OD 16 X — 31 X 41

1. Organizacija

18 X preuzima dužnost kao zastupnik obolelog g. general-feldmaršala Lista general pionira Kuntze, koji je diviziji dobro poznat kao komandant korpusa u Ardenima, u jesen 1940 g.

30 X štabna osiguravajuća četa divizije prelazi pod neposrednu komandu 12 arm. korp.

125 pešadiski puk i 1 divizion 220 artiljeriskog puka izdvajaju se iz sastava Više komande LXV i prelaze pod neposrednu komandu opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji.

MARKERT s. r.
major i prvi generalštabni oficir

Video Folttmann s. r.
general-lajtnant i kom. divizije
5 XI 41[1]

[1] U originalu ispisano rukom (Prim, red.)

BR. 250

IZVEŠTAJ ŠTABA 717 P. DIVIZIJE
OD 7 XI 1941 GOD.

717 pešadiska divizija
Odelj. I a

Mesto štaba divizije, 7 XI 41

Poverljivo

Le[1]
62/1
1

LXV VIŠOJ KOMANDI ZA POSEBNU UPOTREBU

8 XI, 18,30 časova

749 pešadiski puk javlja sledeče rezultate u preduzetim akcijama **u oktobru 1941**

1. Gubici kod neprijatelja: 5073 mrtva, od kojih 4300 kao odmazda za ubijene i ranjene vojnike, 797 zarobljenika takođe streljano, 5 obešeno

2. **Sopstveni gubici:**

Mrtvih	50
Nestalih	4
Ranjenih	92

Za štab divizije
HOSTERBACH **s. r.**

[1] Paraf (Prim, red.)

br. 251

izveštaj generala boehme-a od 10 xi 1941 god.

.,« * IM

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji — Mesto štaba, 10 XI **41**
Odelj. Ia br. 977/41 g. Kdos.
Predmet: 10-dnevni izvestaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Stab 12 armije)

1. Politička situacija

U vremenu od 31 X do 9 XI bilo je uhapšeno u Beogradu, daljih 35 komunista; streljan je jedan komunistički vođa u Obrenovcu, 2 u Batočini (20 km severoistočno od Kragujevca).

3. Sopstvene trupe

342 pešadiska divizija ...

Prilikom samostalnih akcija čišćenja, jugoistočno od Šapca„ na dan 31 X, i nasilnog izviđanja do južno od Loznice, 3 bataljon 697 peš. puka naneo je neprijatelju gubitke, i to 30 poginulih. 20 talaca je streljano, a 180 zarobljeno.

Ovaj bataljon, po završetku akcije 342 pešadiske divizije, opet neposredno potčinjen štabu XVIII armiskog korpusa, sad se nalazi' u Lješnici i biće idućih dana prebačen za Loznicu sa zadatkom da štiti rudnik antimona u Zajači.

Pri pročešljavanju terena između Šapca i Lješnice bilo> je 10 XI za odmazdu streljano 130 zarobljenika.

717 pešadiska divizija

U Kruševcu su uzeta 33 taoca i zaplenjeno oružje i municija.

5, Uprava i privreda

U cilju povećanja proizvodnje u rudniku Kostolac, generalni opunomoćenik za privredu u Srbiji stavio je rudniku na raspoloženje, kao pomoćne radnike, 300 muškaraca iz koncentracionog logora u Šapcu. Trupama je naređeno da pojačaju osiguranje rudnika i da s pionirima učestvuju u nadzoru nad radovima. Povećanje proizvodnje neophodno je potrebno u ovo godišnje doba usled povećane potrebe za električnu centralu u Beogradu.

7. Hapšenja

Izveštaji o streljanjima, hapšenjima i merama odmazde dostavljače se ubuduće prema priloženom obrascu (prilog).

U borbi ubijeno ustanika	**758**	
Streljano talaca	**506**	
Uzeto talaca	**895**	(od toga **169** u Beogradu)
U borbama zarobljeno	**461**	

Završni izveštaj o dosadašnjim brojevima u vremenu do **15** XI dostaviće se kad bude primljen izveštaj s rokom **19** XI.

BÖHME, s. r.

i

BR. 252

IZVEŠTAJ 3 BATALJONA 697 P. PUKA
OD 10 XI 1941 GOD.

Radiogram 3 bataljona 697 pešadiskog puka
10 XI u 09.30 č.

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Delovi bataljona pročešljali su zemljište između Šapca i Lješnice. Nije bilo dodira s neprijateljem. Streljano je 130 ljudi kao odmazda. Izviđanje u pravcu Dobriča i Čokešine.

3 BATALJON 697 PEŠADISKOG PUKA

za tačnost
Salzmann s. r.

BR. 253

IZVEŠTA.J NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
NA BALKANU OD 10 XI 1941 GOD.

Telegram Zapovednika oružane sile na Jugoistoku
od 10 XI 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 10 XI 1941

Srbija

2. a) 342 peš. divizija u pokretu je za Valjevo. Štab divizije je u Valjevu, 1 bataljon u Lješnici (15 km severozapadna od Loznice). Streljano je 130 talaca za odmazdu.

Za tačnost
Keeb s. **r.**
kapetan

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
NA JUGOISTOKU
(Štab 12 armije)
Ia br. 2629/41 pov. od 10 XI 1941
21,30 čas.

BR. 254

IZVEŠTA.J ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 11 XI 1941 GOD.

342 peš. divizija Komandno mesto divizije, 11 XI 41
Odelj. Ia br. 374/41 pov.

P o v e r 1 j i v o

Predmet: 10-dnevni izveštaj od
31 X — 10 XI 41
(Karta 1 : 50 000)

Veza: Opunomoćeni komandujući general u Srbiji od 29 IX 41

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Komandno mesto divizije: Valjevo

Sopstveni gubici:
1 poginuo
9 ranjenih

Gubici neprijatelja:
53 poginula
248 streljanih
45 zatvorenih

Dr HINGHOFER s. r.

BR. 255

IZVEŠTA.J NEMAČKOG VO.JNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 11 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji
Zapovednik Srbije — Vojni štab (Upravni štab) **Beograd, 11 XI 41**
Odelj. Ia/F

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUČEM GENERALU

Beograd

Dnevni izveštaj...

3. b) Borbena delatnost. ..
Pojedinosti: 5 XH vatrena borba između bugarskog bataljona i komunističke bande kod Tulova (13 km jugoistočno od Leskovca). Neprijateljski gubici: 3 mrtva bandita, streljano 25 ustanika — stanovnika tog sela...

Za opunomoćenog komandujućeg generala
u Srbiji (Zapovednik Srbije — Vojni štab — Upravni štab)
Načelnik štaba
I. R[1]
HOLSTEIN
konj. kapetan

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 256

IZVEŠTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 11 XI 1941 GOD.

Telegram!

Mesto Štaba divizije
11 novembra 1941

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Od 10 XI 41 nalaze se: 697 peš. puk u prostoru Uba; 398 peš. puk, ranije privremeno u Valjevu, sad u prostoru Lajkovca; 699 peš. puk i diviziski štab u Valjevu. Nema dodira s neprijateljem.

Nema novih kvarova na putevima Šabac—Valjevo i Šabac—Ub.

Komanda mesta: grupe 697 — Ub,
grupe 698 — Lajkovac,
grupe 699 — Valjevo,
grupe 342 — art. puka — Valjevo,
Štab divizije — Valjevo.

Od 160 streljanja, kako je to radiotelefonski 7 XI 41 u 8,30 č. naređeno, izvršeno je 129, jer u šabačkom koncentracionom logoru nije više bilo talaca na raspoloženju.

342 PEŠ. DIV., Ia

BR. 257

IZVESTA.] NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 13 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandiujući general
u Srbiji, Ia

13 XI 41
14.30

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

717 peš. divizija: prilikom prepada kod k. 226 (10 km jugozapadno od Kraljeva), o kome je javljeno 12 XI, neprijatelj je imao 20 poginulih. Sopstveni gubici: 1 poginuo, 1 ranjen.

Pojačana 6 četa 637 peš. puka kao i 5 četa 920 »Landesschütz.« bataljona izvršile su čišćenje uzvišica i mesta Zdeglovo i Lebane (20 km jugozapadno od Leskovca). Neprijateljski gubici: 35 poginulih, uzeto 68 talaca. Sopstveni gubici: 2 ranjena.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI' Ia

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 258

IZVESTAJ ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 18 XI 1941 GOD.

342 **pešad. divizija** Komandno mesto divizije, 18 XI 41

Izveštaj prema stanju 15 XI zaključno, o streljanjima, zatvaranjima talaca i merama odmazde —

u vremenu od 21 IX do 15 XI 1941

1. Sopstveni gubici:	**mrtvi**	**ranjeni**
a) u vremenskom razmaku samog izveštaja	32	127
b) gubici za koje nije izvršena odmazda pre toga vremena	—	—
	32	**127**

2. U vremenskom razmaku samog izveštaja streljano

a) ustanika za vreme borbenih akcija	—	—	905
b) talaca za odmazdu (uključno broj 5 b)	—	—	2685
			3590
3 Prema tome još za odmazdu, ukupno	—	—	5960

Primedba: dalja streljanja nisu izvršena, pošto su taoci odvedeni u koncentracione logore.

4. **Broj talaca:**

a) u početku vremenskog razmaka izveštaja	—		—
b) zatvoreni u vremenskom razmaku samog izveštaja	—	—	22175

c) od ovoga streljano ili upućeno u koncentracione logore — — — — — — —	21875
d) prema tome ostaje još — — — — —	300
5) Zatim u vremenskom razmaku izveštaja streljano:	
a) kao odmazda od strane trupe — — —	—
b) na osnovu specijalnog naređenja (naredba korpusa od 7 XI 41) — — — — —	129[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

br. 259

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 18 xi 1941 god.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji Beograd 18 XI 41
(Zapovednik Srbije — Vojni štab — Upr. štab)
Odelj. Ia/F

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
Beograd

Dnevni izveštaj

Pojedinosti: 12/13 XI u akciji čišćenja, od strane odreda koji su verni vladi,[1] u Zabrđu i Pankovu (29 km jugoistočno od Požarevca) ubijeno je 63 komunista. Sopstveni gubici: 2 mrtva, 3 ranjena. 16 XI u akciji čišćenja koju su vršili odredi verni vladi, u Šuljkovcu i Šantarovcu (11 km jugozapadno od Jagodine) ubijena su 4 komunista i 10 zarobljeno.

Za opunomoćenog komandujućeg generala
u Srbiji (Zapovednik Srbije — Vojni štab
—. Upravni štab)
Načelnik štaba
GRAVENHORST s. r.
generalštabni potpukovnik

[1] Misli se na kvislinžke formacije (Prim, red.)

BR. 260

IZVESTA! ŠTABA 3 BATALJONA 697 NEMAĆKOG P. PUKA OD 18 XI 1941 GOD.

Radiogram br. 1287 3 bataljona 697 peš. puka, 18 XI, 10,30 čas.

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU U SRBIJI

Za 2 b) Utvrđeno je da se u brdovitom predelu jugozapadno od Draginca kod Terzića i Rejinovca nalazi u izgrađenim poljskim utvrđenjima 150 do 200 komunista. Prema obaveštenju četnika vodi se teška borba između četnika i komunista u Ljuboviji. Verovatno da ima 2 do 3 hiljade komunista protiv četnika koji ne mogu više da drže Ljuboviju, te mole pomoć, naročito u municiji.

Za 3 b) Ulazak jedne čete u Koviljaču. Posednuta su postrojenja važna po život. Četnici sui razoružani i biće odvedeni u Šabac. Pojačanu i za borbu, dovoljno jaku izvidnicu, koja je nadirala u pravcu Draginca, napalo je (i pored preduzetih najširih mera osiguranja) iz brdovitog predela kod Terzića u Rejinovca oko 150 komunista, koji su imali 4 laka i 1 teški mitraljez. Došlo je do ogorčene bliske borbe u kojoj je neprijatelj imao 15 mrtvih. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 1 ranjen (radiotelegrafist — podoficir). Pojačana izvidnica morala je usled jake nadmoćnosti neprijatelja da se povuče. Jedan radioaparat i tri bicikla su izgub-

ljena. Šifra trupe je spasena. Jedinica sa tenkovima, koja je odmah pristigla, nije uspela da spasi radio i bicikle. Komunisti su se razbegli.

Plen: 37 pušaka, 15 bajoneta, 400 metaka, rezervni delovi. Kako bataljon nema talaca, to molimo ***komunista***[1] da se streljanje 150 talaca naredi nekoj jedinici u Šapcu.

Za 4 b) Na Terziće i Rejinovac za odmazdu je otvorena artiljeriska vatra. Izviđačka delatnost oko Loznice.

3 BATALJON 697 PEŠ. PUKA
za tačnost
potp.Salzmann s. r.

[1] U originalu je ispisano rukom (Prim, red.)

BR. 261

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 19 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji, Ia

19 XI 41 14,25

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. a) 342 peš. divizija: generalmajor Hofmann preuzeo komandu nad divizijom.

3 bataljon 697 peš. puka kod Radalja (4 km sev. zap. od Zvornikaj uhvatio vezu sa jedinicama 718 peš. divizije u Zvorniku. 23 komunista i 17 četnika je zaroblieno.

Borba 5 km istočno od Loznice. Neprijateljski gubici: 10 poginulih, streljano za odmazdu 20 komunista.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia

H,G
B[1]

[1] Parafi (Prim, red.)

BR. 262

IZVEST AT NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 20 XI 1941 GOD.

Poverljivo — za komandante

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji Mesto štaba, 20 XI 41
Odelj. Ia br. 988/41 g. Kdos
Predmet: 10-dnevni izveštaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Stab 12 armije)

3. Sopstvene trupe

342 peš. divizija vršila je samo lokalne akcije u okolini svog boravišta. Neprijatelj je imao 147 mrtvih (od toga za odmazdu streljano 129) i 7 zarobljenih. Zaplenjene su 3 puške i 2 konja,

3 bataljon 697 peš. puka stigao je 10 XI u Lješnicu (15 km sev. zap. od Loznice), odakle je 15 XI prebačen za Loznicu sa ciljem da zaštiti rudnik antimona u Zajači (Krupanj). Iz novog boravišta bataljon je razvio izvanredno živu izviđačku i borbenu aktivnost.

1 četa prodrla je u Koviljaču zbog zaštite tamošnje električne centrale.

Uhvaćena je veza s dJelovima 718 pešadiske divizije u Zvorniku.

17 neprijatelja poginulo je u borbi, 130 streljano, 207 Mihailovićevih pristalica razoružano i sprovedeno u koncentracioni logor u Šapcu.

Zaplenjeno je 200 pušaka, 5 mitraljeza, 3 bacača, 80 ručnih bombi i 10.000 puščanih metaka.

714 pešadiska divizija: jedinice 714 peš. div. izvele su 7 akcija u blizini mesta boravišta. Neprijateljski gubici pritom: 3 mrtva, 33 zarobljena, a streljano je 6.

5. Uprava i privreda

Iz koncentracionog logora u Šapcu stiglo je u ugljenokop Senjski Rudnik 300 muškaraca, a u rudnike lignita Kostolac i Klenovnik (severno od Požarevca) 300 muškaraca.

7. Hapšenja

Izveštaji o streljanjima itd. po propisanom obrascu nisu još stigli do sastavljanja ovog izveštaja.

U borbi ubijeno ustanika: 513
Streljano talaca ukupno: 305
Uzeto talaca . . . . . : 239
U borbi zarobljeno . . . : 814 ,

12 zarobljenih Engleza iz zarobljeničke bolnice u Beogradu biće 20 XI upućeni u Nemačku.

BÖHME, s. r.

BR. 263

IZVEŠTAJ 1 BATALJONA 699 P. PUKA
OD 20 XI 1941 GOD.

L Bataljon 699 peš. puka

Mesto štaba, 20 XI1941
DW[1]

Predmet: Večernji izveštaj

PUKU

2. Oko 10,30 čas. delovi 2 čete (štab čete sa 1 i 2 vodom) poseli su k. 440 (446?) i u toku izvršenja zadataka došli u dodir s neprijateljem. U kratkoj ali živoj borbi ubijeno je 6 komunista. Ovi su bili potpuno uniformisani. Prosečno stari od 20—21 godine. Pojedini komunisti su uspeli da pobegnu u zapadnom pravcu.

Neprijateljski gubici: 6 komunista mrtvih
2 zarobljena.
Sopstveni gubici: nema.

SCHULZ s. r.
kapetan i komandant bataljona

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 264

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 22 XI 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg
generala u Srbiji
22 XI, 13,20 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Prilikom borbi srpske pomoćne policije kod Junkovca poginuo je na strani komunista 1 engleski oficir. Verovatno da se nalazi kod komunista još 9 Engleza[1] (vojnika i lica iz engl, obav. službe).

3A) General-major Hinghofer primio 21 XI komandu nad 717 peš. divizijom.

U Topoli streljana 4 ustanika.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji, Ia

[1] Nemci ovde brkaju četnike sa partizanima. Kao što je poznato Englezi, koji su na bilo koji način dolazili u Srbiju 1941 godine, redovno su odlazili četnicima Draže Mihailovića (Pripi. red.)

BR. 265

IZVEŠTAJ NEMAĆKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 26 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji, Ia

26 XI 41
13,40

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Srpska pomoćna policija: napad na Gornji Milanovac nije uspeo. Komunisti drže utvrđene položaje. 500 zarobljenika *iz* Rudnika streljala je žandarmerija.

5) Kod 717 pešadiske divizije streljana su 4 komunista po presudi prekog suda.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI,[1] Ia

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 266

IZVEŠTAJ NEMÄCKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 26 XI 1941 GOD.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji Ia 639

Od 26 XI, 13,40 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

2A) Javlja se o odredu partizana od oko 1500 ljudi u oblasti Drače (9 km severozapadno od Kragujevca) — Knić, (19 km severozapadno od Kragujevca).

Jedna osnovna jedinica ruske straže[1] u fabrici upotrebljena u akciji.

Žandarmerija je streljala 500 zarobljenika iz Rudnika.

5. Kod 717 peš. divizije streljana su 4 komunista po presudi prekog suda.

Za tačnost
Bra[2].

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia

[1] Radi se o kvislinškim belogardejskim formacijama
* Paraf (Prim, red.)

BR. 267

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 29 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji, Ia **(Radiogram)**
29 XI 41
13 55

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Srpska pomoćna policija: u Jošanici (32 km jugoistočno od Paraćina) ubijen je 31 komunist, među kojima i vođa Crnogorac; ranjena 2, zarobljeno 15; 8 žandarma lako, 1 teško ranjen. U Despotoveu (18 km severoistočno od Ćuprije) 17 komunista streljano, 15 zarobljeno.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia
Bö[1]

[1] Paraf — Böhme (Prim, red.)

BR. 268

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 30 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji, Ia

30 XI 41
13,30

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. b) 714 peš. div.: pojačani 3 bat. 721 peš. puka s potčinjenom srpskom pomoćnom policijom uspostavio je vezu sa 1 bataljonom 724 peš. puka južno od Rudnika. Prostor je do Gornjeg Milanovca očišćen. U Mijatovou (4 km jugoistočno od Jagodine) zarobio je 1 bataljon 741 peš. puka 4 komunista.

U Boru je 3 bataljon 741 peš. puka po presudi prekog suda streljao 16 komunista.

717 peš. divizija: 749 peš. puk, prilikom izviđanja zapadno i severozapadno od Lopatnice (15 km zapadno od Kraljeva), ubio 2 neprijatelja, 5 ranio, 9 zarobio. Izviđanje druma Kraljevo—Užice izvršeno je bez dodira s neprijateljem. Municiski depo u Bogutovcu (13 km jugozapadno od Kraljeva) dignut je u vazduhv Vučje (14,5 km južno od Leskovca) spaljeno je, jer je bilo posednuto od komunista.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia
Jg[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 269

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 30 XI 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujfući general
u Srbiji — Mesto štaba, 30 XI 41
Odelj. Ia br. 1024/41 g. Kdos
Predmet: 10-dnevni izveštaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU
(Stab 12 armije)

2. Neprijatelj...

Područje južno od Dunava: 22 XI završena je akcija čišćenja kojiu je vršilo nekoliko srpskih bataljona žandarmerije u prostoru Požarevac—Petrovac—Rabrovo—Vel. Gradište. Ubijeno je 239 komunista, zarobljeno 300. Streljanjem učitelja Veljka Pugoševića[1] iz Turije i prof. Milanovića, kao i zarobljavanjem banditskog vođe Pleskovića iz Kučaja, uništene su pokretačke snage ustanika na ovom području. Sa sigurnošću se može reći da u prostoru južno od Dunava ima još samo manjih bandi.

[1] Verovatno se misli na Narodnog heroja Veljka Dugoševića (Prim, red.)

7. Neprijateljski gubici:

U borbi ubijeno ustanika:	**847**	
Streljano talaca (ukupno):	534	(od toga je 500 streljala srpska pom. policija).
Uzeto talaca:	376	
U borbi zarobljeno:	809	
Predalo se daljih:	300	komunista

BÖHME s. r.

I

BR. 270

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 3 BATALJONA 697 P. PUKA
OD 30 XI1941 GOD.

Radiogram br. 1351, od 30 XI u 19,30 čas.
3 bataljona 697 peš. puka

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Tolisavac je uz podršku artiljerije zauzet posle teške borbe. Uklonjene su tri prepreke na putu Krupanj—Mojković; ponovo je privremeno opravljen jedan potpuno razoren most. U mnogim kućama nađeni su predmeti nemačke opreme. Ove su kuće spaljene.

KOMANDANT 3 BATALJONA
697 PEŠ. PUKA
Za tačnost
potp. Salzmann s. r.

BR. 271

NARED.JENJE GENERALA BOEHME-A
OD NOVEMBRA MESECA 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji Odelj. Qu. br. 586/41
Qu/Mil. V./Ic br. 3345/41 god. Poverljivo — za komandante

P o v e r 1 j i v o

Predmet: Ugušivanje srpskog
ustanka i pojave rastrojstva
kod ustanika

1. Pod pritiskom bezobzirno i uspešno sprovedenih akcija od strane trupe, na pomolu zime i na osnovu postepenog saznanja o razbijanju ruske oružane sile, naziru se kod ustanika prvi predznaci pojave rastrojstva.

2. Te su se pojave mogle predvideti, ali one nipošto još ne znače da će neprijatelj napustiti svoje ciljeve. Ide se za tim:

a) da se komunizam u Srbiji tako razbije, da se onemogući njegovo eventualno ponovno razbuktavanje pod povoljnim uslovima.

b) da se unište srpski šovinistički krugovi, koji sada pa i ubuduće odbijaju čvrstu privrednu i političku saradnju s nemačkim Rajhom.

3. Ujedno se moraju od sada pridobiti oni delovi srpskog stanovništva koje se stavilo na stranu Nedićeve srpske vlade, postavljene od strane Rajha. (Vidi naređenje opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji/Ia broj 3346/41 poverljivo, od 2 XI 41).

4. Za upotrebu trupe i postupak upravnih vlasti daju se prema tome sledeća uputstva:

a) Kao i dosad streljaće se kao partizani svi ustanici koji budu **u borbi** zarobljeni, pa čak iako k nama prebegnu. Streljaće se isto tako i pregovarači koji budu dolazili iz područja u kojima se vode ili u najkraćem vremenu pretstoje borbene akcije.

Hapšenje i streljanje talaca regulisano je naređenjem opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji (šef vojne uprave) Qu. br. 2848/41 poverljivo, od 10 X 41, i br. 3208/41, od 25 X 41;

b) Kad pregovarači, ne pod pritiskom borbenih akcija koje su u toku ili pretstoje u najkraćem vremenu, nude kapitulaciju manjih ili većih grupa, treba im saopštiti da će se borba protiv ustanika voditi i dalje s nesmanjenom žestinom, i da će biti primljena samo bezuslovna kapitulacija uz predaju celokupnog oružja;

c) Pri bezuslovnoj kapitulaciji postupaće se na ovaj način:

Ustanici će polagati oružje na mestu koje bude odredio komandant trupe ili feld — odnosno krajskomandant, a oni će biti prikupljeni u sabirnim logorima bataljona, pukova i divizija.

Tamo će GFP[1], Služba bezbednosti i srpska pomoćna policija izvršiti proveravanja. Po toj će stvari šef vojne uprave, po mome nalogu, izdati potrebna uputstva;

d) U svojim dnevnim izveštajima divizije će javljati mesta sabirnih logora i broj zarobljenika.

5) Iskorišćavanje pojave rastrojstva je isključivo u rukama nemačke oružane sile (trupa i upravnih vlasti). Srpska pomoćna policija ne sme primati ponude kapitulacije, već ona mora za to tražiti odluku nemačkih službenih organa.

Ustanici će se ipak s ponudom kapitulacije obraćati u prvom redu na jedinice srpske pomoćne policije. U tesnoj vezi s njima treba obezbediti da inicijativa ostane nesumnjivo u rukama nemačkih službenih organa.

Samo se po sebi razume da prelaženje ustanika u srpsku pomoćnu policiju mora biti sprečeno svim sredstvima.

Uputstva, koja se na to odnose, dostavljena su od strane šefa vojne uprave srpskoj vladi. Kao prilog priključen je prepis zapovesti ministra pretsednika Nedića organima srpske vlade.[2]

Veći deo ustanika pokušaće da se neprimetno probije do svog zavičajnog mesta, da bi im se tamo zagubio trag. Ta-

[1] Verovatno: »Geheime Feldpolizei«, tj. »tajna poljska policija«

[s] Vidi dokumenat br. 272 (Prim, red.)

kve grupe će trupe ili srpska pomoćna policija, prema potrebi, oružanom silom hvatati i smeštati u sabirne iogore.

Za hvatanje ustanika, koji uspeju da pobegnu i da se dočepaju svog zavičajnog mesta, važi ovo:

a) Upravne vlasti primile su naređenje šefa vojne uprave da preduzmu tačna proveravanja i da ustroje liste iz kojih će se videti rukovodioci bandi, njihovi članovi i sva lica koja su otsutna iz naselja ili se tamo vraćaju. Sem toga, one će pribeležiti mesta koja su pružala pomoć bandama.

b) Uz to će trupe u saradnji s upravnim vlastima, često sprovoditi iznenadne racije. Zbog poznavanja mesta i lica, biće često celishodno da se za ovo koristi srpska pomoćna policija.

7) U sumnjivim slučajevima tražiti odluku Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji; ovo pre svega onda kad nije jasno, da li se pojedine grupe imaju smatrati »ustaničkim« ili ne.

BÖHME s. r.
general pešadije
Pm[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 272

NAREDJENJE M. NEDIĆA OD NOVEMBRA 1941 GOD.[1]

Pretsednk Ministarskog saveta

Prilog uz akt opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji Qu. br. 3345/41 pov.

Svima srpskim nadleštvima i oružanim odredima!

Vidni uspesi žandarmeriskih, dobrovoljačkih i četničkih odreda, preduzete mere nemačkih trupa i nastupajuće godišnje doba su nesumnjivo uzroci što su komunistička akcija bandi i sabotaže počele da se stišavaju i što će se sve više i više stisavati. Usled toga predaju se pojedinim odredima mnogobrojni ustanici, štaviše čak i čitave grupe, pa bi htele čak i da im se pridruže. Nije isključeno da su rukovodeći članovi bandi čak i preporučili ustanicima da se predaju, i to iz vrlo prozirnih razloga, da bi se naime ti elementi pri povoljnoj prilici ponovno — i to možda još na daleko gori način —. upotrebili za razorne i terorističke akcije.

Da ne bi usled nedovoljnog poznavanja stanja i pogrešno shvaćene sentimentalnosti, ili iz bilo kojih drugih razloga došlo do toga da se krivci današnje narodne nesreće prikriju, pa da u pogodnoj prilici opet nasrnu na mir i poredak, i tako ugroze sigurnost i imetak napaćenih građana i njihovih porodica

[1] Redakcija ne raspolaže originalom dokumenta već njegovim prevo» dom na nemački (Prim, red.)

N a r e đ u j e m :

1. Da se svi saboteri, njihovi potstrekači, pomagači, komunisti — aktivisti, njihove pristalice i uopšte svi oni koji su bilo rečjiu ili delom, aktivnošću ili pasivnošću doprineli današnjoj narodnoj nesreći, primerno i nemilosrdno kazne i u svakom pogledu onemoguće;

2. Svi će komandanti odreda, uz najtešnje sadejstvo s policiskim vlastima, proveravati svaki pojedini slučaj predaje i predavati krivce nadležnim prekim sudovima. Međutim one koji nisu počinili nikakvo kažnjivo delo, odnosno, koji su bili samo zavedeni i prevareni ili prisilno mobilisani, predlagati mi ih za pomilovanje, uz iscrpno obrazloženje;

3. Prebegle ne sme primati ni jedan odred u svoje redove. Oni koje pomilujem, dobiće od mene rešenje, da li i gde mogu stupiti kao dobrovoljci;

4. U onim područjima gde se ne nalaze odredi, odnosno preki sudovi, postupaće u duhu ovog naređenja sreski načelnici;

5. Gde god je to moguće, i po potrebi, obaveštavaće se ne mačke mesne vlasti o svim donetim rešenjima i postupcima. S njima biti u stalnoj saradnji;

6. Ovo naređenje će dostaviti: gospodin zamenik ministra unutrašnjih poslova, komandant žandarmerije, komandant dobrovoljačkih odreda i šef četničkog štaba svima sreskim načelnicima i komandantima, odnosno vojvodama odnosnih oružanih odreda s napomenom, da se svi bezuslovno i najstrože imaju toga da pridržavaju.

Pretsednik Ministarskog saveta
NEDIĆ s. r.
general

BR. 273

IZVEŠTAJ ŠTABA 113 NEMAČKE P. DIVIZIJE
OD 4 XII 1941 GOD.

113 peš. divizija Ia

4 XII 41 19,00

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

Večernji izveštaj

A) 1 batalj. 260 peš. puka izvršio je akciju čišćenja u prostoru Travnik—Suvaja—Cvetke—Miločaj—Lađevci (severno od Morave). Dosad bez rezultata.

B) Saslušano je i streljano 47 komunista koje su četnici razoružali u okolini Guče. Privedena su dva zarobljenika.

113 PEŠ. DIVIZIJA Ia

Za tačnost
Amhofer, kaplar s. **r.**

br. 274

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 4 xii 1941 god.

Telegram opunomoćenog komandujućeg generala
u Srbiji 4 XII 41, 13,55 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

2A) Izgleda da se jača komunistička banda nalazi u prostoru Kosmaja (11 km severozapadno od Mladenovca). — U prostoru Pecke (27 km zapadno od Valjeva), verovatno se nalazi oko 1000 komunista.

U Golupcu (35 km istočno od Požarevca) srpska žandarmerija uhvatila je vođu komunističke bande u nemačkoj podoficirskoj uniformi.

B) 113 peš. divizija... 11 komunista streljano. Uhvaćeno je 11 sumnjivih i 42 pristalice Mihailovića.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia
Za tačnost
Sta[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

br. 275

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 4 xii 1941 god.

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji, Ia

4 XII 41
13,30

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

3. a) 113 peš. div.: 2 XII sa motorizovanim snagama probila se u Ivanjicu. Naređeno je da se ova posedne jednim bataljonom.

11 komunista je streljano, a uhapšeno 11 sumnjivih lica.

42 pristalice Mihailovića uhapšene.

2 bataljon 268 peš. puka i 2 divizion 87 artilj. puka podišli su Požegi.

Pukovske grupe i divizisko KM kao u izveštaju od 1 XII uveče.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

br. 276

izveštaj nemackog vojnog zapovednika u srbiji od 5 xii 1941 god.

Poverljivo Mesto štaba, 5 XII 1941

Odelj. Ia.

Br. 2875/41 pov.

Zapovedniku oružane sile na Jugoistoku

(Štab 12 armije)
Odelj. i C/A O
Primljeno 16 XII 1941
Br. 7906/41 pov. pril.

BELEŠKE PRILIKOM PUTA ZAMENIKA GOSPODINA VIŠEG ZAPOVEDNIKA ZA BEOGRAD:

i *

g) Namerava se da se tokom zime preko specijalnih komandi, uz sadejstvo trupa izvrši proveravanje celokupnog stanovništva u predelima ustanka. Biće streljan svaki onaj za koga se nepobitno utvrdi da je učestvovao u ustanku. Još se proučava pitanje iseljavanja žena i dece ustanika, kao i ostalih nepouzdanih elemenata. Izgleda da nije celishodno da ovi ljudi ostanu u Srbiji južno od Dunava. Preseljavanju u Banat stoje zasad na putu još poteškoće oko zbrinjavanja, snabdevanja i čuvanja.

h) Svi Jevreji i Cigani biće prevedeni u jedan koncentracioni logor kod Zemuna. (Zasad je u pitanju oko 16 000 lica). Može se dokazati da su oni vršili obaveštajnu službu kod ustanika.

i) Uskoro će biti izvršeno hapšenje 1200 aktivnih srpskih oficira u Beogradu i njihovo prebacivanje u zarobljenički logor u Nemačku.

General-major[1]

[1] Nečitak potpis (Prim, red.)

BR. 277

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA NA BALKANU OD 7 XII 1941 GOD.

Telegram zapovednika oružane sile na Jugoistoku od 7 XII 41

Vrhovnoj komandi oružane sile i Vrhovnoj komandi vojske

DNEVNI IZVEŠTAJ OD 7 XII 1941

2. U Beogradu je uhapšeno 80 komunista i sumnjivih lica.

3. General artiljerije Bader primio je dužnost opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji.

ZAPOVEDNIK ORUŽANE SILE
(Štab 12 armije)
Ia br. 2904/41 g„ 7 XII 1941, 21.30 čas.

Za tačnost
Keeb s.r.
[1] kapetan

BR. 278

IZVOD IZ DNEVNIKA ŠTABA XVIII NEMAČKOG ARMISKOG KORPUSA OD 18 IX DO 8 XII 1941 GOD.

RATNI DNEVNIK BR. . ..

Štab XVIII (brdskog) armiskog korpusa. Početo 18 septembra 1941, završeno 8 decembra 1941.

Štab XVm (brdskog) armiskog korpusa bio je pod komandom vojnog zapovednika na Jugoistoku (Štab 12 armije) od 18 septembra 1941 do 8 decembra 1941 god.

Ratni dnevnik vodio je: od 18 IX 41 do 2 XI 1941 por. Krumbaher, od 3 XI do 18 XII 41 por. Rudolph.

4 X 4 1 . . .

Usmeni zahtev šefu vojne uprave Srbije, kao i naređenje 342 pešadiskoj diviziji i 449 bataljonu za vezu korpusa, koji se odnosi na streljanje zatvorenika u logorima, u Šapcu i Beogradu, kao odmazda za ubistvo 21 nemačkog vojnika kod Obrenovca, 2 oktobra.

19 X 41. ..

Naredba o streljanju 50 talaca za odmazdu što je ranjen jedan vojnik 220 protivtenkovskog diviziona.

Izveštaj vojnom zapovedniku na Jugoistoku (Štabu 12 armije) o zatvaranju talaca.

Izveštaj Višoj komandi za posebnu upotrebu LXV o izvršenju streljanja 2200 Srba kao odmazda za 10 poginulih i 24 ranjena nemačka vojnika *iz* onih jedinica koje su opkoljene u Valjevu.

23 X 41 izveštaj 2 bat. 521 armiskog puka za vezu o izvršenom streljanju.

Sa šefom vojne uprave raspravljalo se o streljanjima u Kragujevcu i Kraljevu.

24 X 41...
Razgovor s državnim savetnikom Turnerom o događajima u Kragujevcu i Kraljevu.
30 X ...
Naređenje Komandaturi grada Beograda da se strelja 200 talaca.
31 X 41 naređenje Komandanturi grada Beograda da strelja 200 talaca.

3 XI...
Poručnik Krumbacher bio kod KVR[1] Kiessel-a radi izrade ukupnog pregleda o merama odmazde (zatvaranju i streljanju). Pripremljeno je naređenje o sumarnim izveštajima trupa.

5 XI 41...
Naređenje po pitanju podnošenja suns-arnih izveštaja o merama odmazde.
16 XI telefonski upit KVR dr-a Kiessel-a povodom strelianja koje je izvršila trupa u Kraljevu navodno bez ikakvog odabiranja. Po svemu izgleda da Krajskomandantura 832 nije uzela učešća pri odabiranju.
S Krajskomandanturom će biti odmah uspostavljena telefonska veza.

27X1 41...
Naređenje o poimeničnom spisku talaca koji se imaju streljati.
28 XI 41...
Kapetan Schuster pita: »Šta će biti sa Mihailovićevim četnicima koji se nalaze u sabirnom logoru u Valjevu?«
Naređeno prebacivanje u koncentracioni logor u Šapcu.
30 XI 41 naređenje o izveštavanju i izvršenju mera odmazde.

Razgovor s poručnikom Krumbacherom i inspektorom Beltermannom po predmetu izveštaja o taocima, koje je dao Upravni štab kao dodatak desetodnevnim izveštajima.

[1] Kratica — nije utvrđeno šta označava (Prim. red.i

BR. 279

v

PRILOG DNEVNIKU ŠTABA XVIII NEMAČKOG ARMISKOG KORPUSA OD 19 IX DO 6 XII 1941 GOD.

Stab XVIII arm. korpusa
Odelj. Ic

Prilog operaciskom dnevniku
x v n A. K.
Odelj. Ia

IZVEŠTAJ O* AKCIJAMA

Odelj. Ic
od 19 IX do 6 XII 41

29 IX 1941 — Kao odmazda za atentat na nemačke vojnike u Beogradu streljano je po odluci prekog suda 150 komunista.

Posebne vode Gruber i Vossler iz Propag. odelj. S:
1) Prigušiti radiostanicu »Slobodna Šumadija«.
2) Davati na istom talasu naše emisije.
4 X 41... -

Prilog 37 — Zapovest 125 p.puku, da u ustaničkom prostoru, koji ima da očisti, uzme kao taoce sve srodnike ustanika koje može pohvatati.

Primljeni izveštaji:
9 X 1941

Valjevo: Za vreme akcije 125 peš. puka prema Karauli 6 X **u** Radljevu je uhapšeno nekoliko komunista.

Štab korpusa naredio je da se vođa Pavlović prebaci avionom u Beograd. Saslušanje kod Službe bezbednosti dalo je ove podatke:

Komunističke bande, jačine 1000—1200 ljudi, nalaze se u šumama oko Uba, vođa Simić[1].

Sastav: 4 čete

Vođa 4 čete: Tripko, rez. oficir, činovnik.
Vođa 3 voda **4.** čete: Pavlović.

Naoružanje: puške, do 100 puščanih metaka na ceo bataljon, po svemu izgleda samo 1 češki mitraljez.

Izvedeni prepadi:

3 X: 60—70 ljudi izvršilo je vatreni prepad na putu kod Slovca (slaže se sa izveštajem 125 peš. puka od 4 X).
4 četa je u poslednjih 7 dana rušila mostove i produbljavala prekope na putu Ub—Karaula.
Železnička pruga Slovac—Valjevo bila je dva puta prekinuta, prvi put na dužini od 500 m, zatim na 800 m. Skretnice su na žel. stanici Slovac bile razorene eksplozivom.

U Gvozdenoviću je bio obrazovan narodno-oslobodilački odbor.

Kod Glenovca (Valjevo) na nekom nepoznatom mestu zakopani su topovski zatvarači, bombe i artiljeriska municija.

Pećanac: 6 X 41: Feldkomandantura 809 Niš: 6 X razgovori pukovnika von Bothmera sa Kostom Pećancem.
Jačina (po izjavi K.P.[2]) 3000, od toga: 1000 na granici sa Arnautima. Ako bi se odatle povukle snage, otpočeli bi odmah arnautski upadi na srpsku teritoriju, vezani s pljačkanjem i ubistvima.
800—1000 u oblasti Kruševac—Valjevo; Bothmer zahteva jače zalaganje protiv komunista.
100 ljudi treba uputiti kao pojačanje za Leskovac.
Opšti utisak: Pećanac je u borbi protiv komunista iskreno na nemačkoj strani.

Usled borbe četnika s komunistima, među njima je svakako nastala takva situacija da njihovo sadejstvo bar zasad nije verovatno.

Da se K.P. ne može potpuno osloniti na svoje razne **grupe** dokaz **su** slučajevi kod Kruševca (24 IX); K.P. takođe bez daljega dodaje da on mora računati stalno s osipanjem pristalica. Dalji razvoj će

[1] Vođa Simić — ispisano je rukom u originalu
[2] Košta Pećanac (Prim, red.)

u suštini zavisiti od uspeha nemačke oružane sile.

K.**P,** izgleda, ukoliko **ja (v.** Bothmer) mogu oceniti, bezuslovno pouzdan. On **će** sigurno uvek **za**držati na svojoj strani jednu jaku grupu pripadnika

Beograd: 9 X 41: **Zapovednik Srbije:** U cilju odmazde **za** ubijene nemačke vojnike streljano je više stotina komunista **u** Beogradu.

11 X 41 .. .

Propagandistički odeljak S javlja da se u nede-4ju, 12 X, neće održati nameravana velika manifestacija na Terazijama. Ovo stoga što je ministar pretsednik Nedić, nasuprot predlogu državnog savetniko Turnera da javno govori, izneo i suviše jake protivrazloge. Ovo bi navodno moglo odmah izazvati zviždanje i demonstracije, utoliko više što mu stalno dolaze delegacije koje se žale na glad.

Ministar pretsednik Nedić govoriće na radiju, u nedelju 12 X, **u** 11,45 čas.

Prilog 55

Proglas profesora Jovanovića potpretsednika Jugoslovenske vlade u Londonu (prilog).

Prilog 58 Naređenje 125 peš. puku u Grabovcu da spali svaku petu kuću kao odmazdu za sabotažu na kablovima.

Primljeni izveštaji:

Kraljevo 11 X Odbijen neprijatelj koji ugrožava Ratinu (6 km jugoistočno od Kraljeva). Zapaljena su mesta iz kojih se pucalo.

12 X 41 Vodniku Službe bezbednosti za vezu stavlja se u zadatak:

3. Izvršiti pripreme da se trupi stave na raspoloženje imena ustanika koja su poznata Službi bezbednosti, da bi **se** mogli pohvatati rođaci ustanika za taoce.

12 X 41

Dunav Izveštaj **6 dobrovoljačkog korpusa, por. Bogomira Pavlovića:**

2 X stigao u Požarevac. Tamo je srpski komandant general Ilić, sadanji nemački komandant mesta kapetan Krause, komandant srpske žandarmerije kapetan Đorđević.

Bande se pojavljuju u velikim grupama (jačine 250—500 ljudi), rdavo odevene, dobro naoružane.

Obrenovac 125 peš. puk: Gvozdeni most na Tamnavi razoren je autogenom spravom. Obilazni put je u izgradnji. Nema dodira s neprijateljem. Stanovništvo je vrlo vredno na izgradnji puteva. Streljana su 3 komunistička agenta.

Mihailović. Povodom prepada kod Vlakče (2 X). **Pronalaskom leševa potvrđuje se izjava podnarednika Kerbler-a (vidi 11 X) da su komunisti nemačkim vojnicima opljačkali uniforme.**

13 X 41

Policiski direktor Loos, iz štaba zapovednika oružane sile na Jugoistoku stigao je u Beograd kao savetnik Generalne komande po policiskim pitanjima.

Razgovor kapetana Bergera s K.V.R. dr-om Kiesselom iz Upravnog štaba:

1. Povodom predloga »Zbora« (partije Ljotića) da se ponovo formira jedna četa u Nišu. Prema izjavi dr-a Kiessela Ljotićevoj partiji je svojevremeno stavljeno u izgled odobrenje za formiranje jedne dalje čete.
2. Kakvi se pregovori vode između Upravnog štaba i ministra pretsednika Nedića povodom reorganizacije Pećančevih jedinica? Predlog za to dao je pukovnik von Bothmer, feldkomandantura u Nišu. Ministar pretsednik Nedić je molio da se pritom ne primeti angažovanje vojne uprave.

Mačva—Krupanj
13 X Ured za vezu oružane sile: Naša desnokrilna kolona stigla u Koviljaču i manastir Tronošu, pa ih zapalila.

Mačva—Krupanj
13 X Presečen je poljski kabel na 5. km južno od Tekeriša. 100 civilnih zarobljenika danas je streljano za odmazdu.

Uhapšeno je oko 250, 8 zarobljeno, zaplenjeno skladište plena i municije u Loznici i Koviljači.

15 X 41 Generalštabni pukovnik Kratzer, iz propagandnog odeljenja Vrhovne komande oružane sile nalazi se u Beogradu u poseti Propagandnom odeljku S.
Dvojno potčinjavanje Propagandnog odeljka:

1. Vrhovnoj komandi oružane sile — Propagandno odeljenje, koje je ovlašćeno da daje osnovne linije za propagandu, i

2. Zapovedniku Srbije — sada opunomoćenom komandujućem generalu. Potčinjavanje Upravnom štabu Vrhovna komanda oružane sile ne smatra požel inim.

% 15 X 1941

Kraljevo

15 X 717. peš. div.:

%

Ojačani bataljon Fiedler od 14 X maršuje za G. Milanovac (ponovo mere odmazde)

Beograd—
Obrenovac 125 peš. puk:

15 X 1.) Očišćen je prostor Barič — M. Moštanica — Vranić—Baljevac—Mislođin. Iz Vranića je otvorena puščana vatra. Selo je uništeno. Noću 14/15 X oko 300 ljudi je izbeglo prema jugu. Uhapšena su 24 taoca, 42 bandita streljana.

18 X 41

17 X '.' .'
Kraljevo

717 p.d. — za gubitke 15 IX do sada streljano 1736 muškaraca i 19 komun. žena. Vlastiti gubici u Kraljevu 2 mrtva, 1 ranjen.

Obrenovac 125 peš. puk: Čišćenje i uništenje Meljaka i Ba-
18 X ćevca. Stanovništvo je potisnuto, nema dodira s neprijateljem. U Guncatima je zapažena u povlačenju manja banda (15 ljudi). Očišćena je oblast Mislođin —Draževac—Baljevac—Vranić—Baćevac—V. Moštanica—Železnik. Sva su sela uništena. Za odmazdu je streljano u Draževcu 147, u Grabovcu 73 . . .

» 21 X 41

Kraljevo Viša komanda **LXV:** Narodno-oslobodilačka grupa »Jovan Kursula« zahteva 7 X od Ortskomandanture Kraljevo sledeće:

1. prestanak hapšenja,

2. prestanak paljenja srpske imovine,
3. 1.800.000 dinara za naknadu štete,
4. oslobođenje svih uhapšenih.
5. priznanje svih prava ratujuće formacije.

U slučaju neispunjenja biće streljano 8 zarobljenih nemačkih vojnika.

Kraljevo 18/19 X — Viša komanda LXV: Noću 18/19 odbijen je napad na istočni deo Kraljeva. 19 X neprijatelj je tukao artiljerijom zapadni deo i centar grada.

20 X • — 4 četa 749 peš. puka odbila je u toku noći bandu jačine 20 ljudi.

1 bataljon 749 peš. puka strelja sumnjive, hapsi one koji prebegnu nemačkoj vojsci. Nepr. artiljerija celog dana tuče gradsku oblast. Sopstveni gubici 1 mrtav, 2 ranjena. Dosada 520 streljano, oko 3000 uhapšeno.

Kraljevo 21 X — **Ured za vezu oružane sile;**

Oko 40 Ljotićevih pristalica, većinom poverenici, streljano zajedno sa taocima, uprkos protesta Ureda za vezu.

22 X — Streljano ukupno 2300.

28 X — '.

Sef Upravnog štaba namerava da 4 XI 41 ujutro iznenadno uhapsi taoce, 700 pretstavnika iz kruga beogradske inteligencije, pre svega slobodne zidare. O tome će 4 XI 41 biti dato jedno objašnjenje preko štampe i radija, a s ovim se saglasio komandujući general.

2 XI 1941

Kraljevo 1 XI — Ast.[1] 1 XI izvršen je napad s 2 tenka Hotchkiss. otetih kod Milanovca. Protivtenkovska vatra nije imala uspeha, i ovi su uspeli da prodru duboko u grad. Tenkove je pratilo 50 Mihailovićevih ljudi koji se nalaze u Mataruškoj Banji i Musinoj Reci.

[1] Verovatno »Abwehrsteile« — kontraobaveštajna služba (Prim, red.)

Zarobljeni partizan izjavljuje: da nastali sukob između partizana i četnika uzima otvoreni karakter; četnici su navodno očistili od partizana Uzice i Požegu, 500 partizana razoružali i izvesne partizanske vođe ubili; Vukašinović da raspolaže još samo sa 300 ljudi u Dragošincima (8 km jugozapadno od Kraljeva) , sa 300 ljudi u fyletkosi (6km jugozapadno od Kraljeva) , 50 ljudi u Kamenici. Major Keserović potpomagao je sa 40 ljudi Vukašinovića; veći deo nekadanje Vukašinovićeve grupe navodno je prešao Gordiću, četničkom vojvodi iz Trstenika.

19 XI 1941

Mačva

3 bataljon 697 peš. puka: Jače neprijateljske snage nalaze se između druma pored Drine i druma Loznica—Krupanj, a uočeni su izgrađeni položaji na grebenu južno od druma Loznica—Draginac, između k. 221 i Cikote. Ustanovljeno je da se dalje neprijateljske snage nalaze na visovima istočno od druma pored Drine, južno od Radalja. Izgleda da komunisti pritiskuju s juga i istoka na Loznicu.

Kod Terzića i Rejinovca posle duže vatrene borbe odbijeno je 150 komunista.

Neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 23 zarobljena (od toga 20 streljano, 3 ozloglašena komunista dovedena u Šabac), 17 četnika se predalo.

Nema sopstvenih gubitaka.

Valjevo
27 XI

342 peš. divizija ...

Severna grupa otvorila je put za nastupanje kod Velikog Vrha. (5 S Valj.)[1] Jake prepreke, na putu pored stene 300 m dužine: klopka za tenkove, miniran put i nagomilano kamenje. Neprijatelj je prvi put branio prepreke. Neprijatelj je odbačen; još je nepoznato da li su komunisti ih četnici.

Sopstveni gubici: 2 mrtva i 6 ranjenih.

Neprijateljski gubici: još nepoznati.

Za odmazdu je danas streljano 265 komunista

[1] Neiasan nemački tekst. (Prim, red.)

BR. 280

IZVEŠTAJ NEMAČKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 10 XII 1941 GOD.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji

Beograd, **10 dec. 1941**

Odelj. Ia. br. 339 41 g. Kdos.

Poverijivo —• za komandante

Predmet: desetodnevni izveštaj
3 priloga

I Opšfca situacija i namera

A. Napadne operacije trupa su uglavnom završene. One su urodile očekivanim uspehom i dovele su u Srbiji do znatnog smirenja situacije.

Pritom nije bio toliko odlučan broj u borbama uništenih ustanika, koliko su daleko više bile odlučujuće drakonske mere odmazde, kao i činjenica što su nemačke trupe dovoljno jake, jače naoružane i dobro opremljene, uz elastično i energično rukovođenje tragale za bandama, pa i tamo gde su se one dotada usled neprolaznosti zemljišta osećale sigurnim ili gde su one u nedostatku dovoljnih nemačkih snaga, nesmetano mogle da vrše teror.

Mihailovićeva grupa može sad da se smatra razbijenom. M. je lično samo s mukom izbegao da bude uhvaćen od strane trupe i nalazi se u bekstvu. Jednim proglasom, koji je objavljen preko radija i putem letaka srpskom stanovništvu. Miha-

ilović je oglasen za zločinačkog pobunjenika, i za njegovu glavu raspisana je premija od 200.000 dinara. Njegov je štab većim delom likvidiran. Među zarobljenima nalazi se i šef štaba major Mišić. Mnoge Mihailovićeve pristalice, izgleda, da su pobegle u šume i planine. Postoje izveštaji prema kojima ove obezglavljene bande pokušavaju da[1] se prebace u četničke jedinice Koste Pećanca. Znaci ukazuju na to, da su neki srpski vladini krugovi, sve do pred kraj, hteli doći u vezu sa Mihailovićem, kako bi sepoštedela srpska krv. Na istoj su liniji i nastojanja srpskog ministra pretsednika Nedića, a koja imaju za cilj da spreče oštar postupak protiv Mihailovićevih pristalica, koji su, navodno, na to bili samo prisiljeni. Istraga u tom pogledu je još u toku. Izveštaj sledi.

Isto tako je popustila i **komunistička partizanska aktivnost.** To je neosporno i jedna je od zasluga srpske žandarmerije, a delom i četničkih jedinica vernih vladi, koje su se u poslednje vreme dobro borile protiv **komunista.**

B. Iz ovih razloga može se pouzdano računati s tim, da će ustanici u toku sledečih (zimskih) meseci u Srbiji teško preduzimati veće akcije. Akcije bandi ograničavaće se, uglavnom, na teror i sabotaže.

Pa ipak se **ne** može smatrati da je **srpski ustanički pokret konačno ugušen.** S relativnom smirenošću, koja je sada nastupila, ne smemo se zavaravati, jer je tu u pitanju možda **samo** jedno prolazno stanje. **Najveća je opasnost** neosporno **u tome** što se u rukama Srba — u rukama mnogobrojnih ilegalnih i tako zvanih legalnih organizacija — nalazi još **velika količina pušaka i municije.**

Prema tome mora se računati s tim, da će **sa nastupom toplijeg godišnjeg doba ponovno oživeti ustanički pokret. Pre** svega tada, ako opšta situacija bude uslovila izvlačenje većih jedinica iz Srbije.

C. Stoga smatram da je **moj glavni zadatak da u toku sledećih meseci konačno umirim Srbiju i da onemogućim ponovno razbuktavanje ustaničkog pokreta.**

To treba da bude postignuto:

1. dovoljno jakim osiguranjem saobraćajnih puteva i privrednih centara_itđ. (kao što je naređeno);
2. temeljno pripremljenom **akcijom razoružanja** u širokim razmerama;
3. **hapšenjem i odvođenjem aktivnih srpskih oficira;**
4. **brzim uspostavljanjem nemačke i srpske uprave** u područjima ponovno posednutim od strane trupa;
5. **reorganizacijom srpskih policiskih snaga;** predlog će biti podnet;

6. **trajnim, celishodnim propagandističkim uticanjem na srpsko stanovništvo.**

D. **U srpsko-hrvatskom graničnom prostoru** (Bosna) ne **može još** biti govora o nekom smirenju situacije. Pošto su se srpski ustanici tamo prebacili, izgleda čak da su se nemiri pojačali. Prema poslednjim izveštajima i iskustvima sumnjivi su izgledi da će hrvatske trupe svojim sopstvenim sredstvima biti u stanju da postignu uspeh.

Stoga nameravam da 718 pešadisku diviziju jače prikupim u bosanskom ustaničkom području (Sarajevo—Zenica—Doboj—Tuzla) i da ispitam, da li je nužno pojačanje nemačkih trupa u hrvatskom graničnom prostoru (342 pešadiskom divizijom) i da li se to može sprovesti sopstvenim snagama.

II **Pojedinosti**

A. a) Javljeno je o većim neprijateljskim grupama još i u ovim prostorima:
u prigraničnom hrvatskom prostoru zapadno od Drine (jačina još nepoznata).
između Krupnja, Valjeva i Koceljeva 3 bande, svaka između 500—1000 ljudi,
između Arandelovca i planine Kosmaja, ostaci bandi (jačina oko 500 ljudi),
u dolini Moravice, kod Arilja, oko 800 ljudi,
severno od Novog Pazara ostaci — ukupno 400 ljudi,
u predelu oko Leskovca bande u ukupnoj jačini do 2000 ljudi.

b) Sabotaže i prepadi — vidi priloženu kartu.

B. Sopstvena trupa

a) Dužnost opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji primio sam 6 XII 1941 od generala pešadije Böhmea. Načelnik štaba: generalštabni pukovnik Kübler. Dužnosti štaba XVIII korpusa prenete su na vojni štab zapovednika Srbije ...

Voćstvo, borbenost i disciplina pojedinih žandarmeriskih i dobrovoljačkih odreda su različiti. Zandarmeriski pukovnik Babić, koji je s uspehom izvršio čišćenje trougla Morava—Dunav, razoružavao je i hapsio sop-

stvene ljude zbog nedisciplinovanog držanja prema civilnom stanovništvu.

D. Sopstveni i neprijateljski gubici

(pri nemačkim akcijama u vremenu od 26 XI—5 XII 41)

Neprijateljski gubici

mrtvih 1.415, od toga 389 mera odmazde.

BADER, s. r.
general artiljerije

BR. 281

IZVEŠTA.I ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 10 XII 1941 GOD.

342 pešadiska divizija Komandno mesto divizije, 10 XII 41
Odelj. Ia br. 944/41 pov.

Predmet: 10-dnevni izveštaj

od 30 XI do 10 XII 41

Veza: Opunomoćeni komandujući general u Srbiji od 29 X 41

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUCEM GENERALU U SRBIJI

Cilj svoga napada, Uzice—Požega, dostigla je divizija 29 XI 41. Za neprijateljem, koji je otstupao od Užica na jug, kretala se prethodnica do Mačkata. Trupa u Požegi očekivala je smenu od strane 113 pešadiske divizije.

U 20 časova primljena je zapovest da divizija produži gonjenje prema planini Zlatibor, u prostor zapadno od linije Požega—Ljubić. Težište preko Mačkata na Čajetinu.

Novo formiranje grupa sa ovim udarnim pravcima:
grupa A od Dubaca preko Kremne na Vardište;
grupa B od Užica preko Mačkata — Čajetine na jug;
grupa C od Užica preko Zbojštice na Ljubić.

Komandno mesto divizije: operativni deo štaba Užice—Cajetina, komandni štab Valjevo.

30 XI 41 grupa B vrši gonjenje na širokom frontu s obe strane druma Užice—Cajetina. **Napuštena vozila i konji znak**

su neprijateljskog otstupanja.

Oko 12 časova slomljen je kod Čajetine neprijateljski otpor. Ovo mesto stalno je prebivalište znatnih komunističkih snaga, ali ga je već veliki deo napustio. Pri daljem potiskivanju došlo je kod Kraljevih Voda ponovno do puškaranja.

Izviđački bataljon, bez dodira s neprijateljem, stigao je u sumrak do Ribnice i Bele Glave, s one strane zlatiborskog grebena.

Posada iz Požege, koju .**ju** smenile slabe prethodničke snage 113 pešadiske divizije, stigla je međutim do Čajetine.

9 XII 41 uopšte mirno, dovođenje u ispravno stanje odeće i oružja.

Delovi koji su bili pridati brdskim jedinicama, obrazovanim od strane divizije, vraćaju se ponovo u svoje jedinice.

HOPFMANN s. r.

BR. 282

prilog izveštaju štaba 342 p. divizije od 10 xii 1941 god.

Prilog 1

342 pešadiska divizija Odelj. Ia, br. 944/41 pov., od 10 XII 1941

GUBICI I PLEN

za vreme akcije u oblasti Užica
25 XI — 4 XII 1941

I **Sopstveni gubici**
10 mrtvih
22 ranjena

II Iz zarobljeništva oslobođeno
1 oficir
315 podoficira i vojnika

III Neprijateljski gubici
707 mrtvih
93 streljana
312 uhvaćenih

Sem mnogobrojnih mrtvih i ranjenih, koje je neprijatelj sobom poveo

IV **Pojedinačni plen**

Oružja (delimično naša trupa uništila)
4 topa
1 minobacač
2723 puške
8 teških mitraljeza
20 lakih mitraljeza

Vozila — konja
1 tenk (uništen)
8 kola
46 konja
23 motorna vozila
6 motocikla

Avioni
5 jedrilica (spaljeno)

Kraljeve Vode

br. 283

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 10 xii 1941 god.

Telegram Opunomoćenog komandujućeg
generala u Srbiji

10 XII 41 14,38 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Dnevni izveštaj 10 XII 41

2a. Jake bande partizana između Valjeva i Požege. Manje partizanske grupe u prostoru oko Novog Pazara. Ponovno grupisanje bandi oko Krupnja u) odrede od 300—400 ljudi.

2b. Prepad bandi na Krupanj i Stolice (10 km severozapadno od Krupnja) i na Donje Crnjelovo (11 km severozapadno od Bijeljine — Hrvatska), škola je spaljena.

3a. 113 peš. divizija. U borbi s bandom kod Arilja ubijeno ukupno 30 komunista, a od ovih 2 vođe. Pri poteri u čačku i okolini streljano 32 komunista, uhvaćeno 187. Četnici, koji su odani vladi, ubili su bivšeg komunističkog komandanta mesta u čačku i uhvatili komunističkog komesara. 3 bataljon 697 peš. puka, prilikom izviđanja istočno od Čokešine, ubio je 3 komunista.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI

Za tačnost
Bra[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 284

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 11 XII 1941 GOD.

Telegram Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji

11 XII 14,45 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

li xn 41

2) Banda jačine 300 ljudi u poljskim utvrđenjima kod Lebana. U Srednjoj Reci (23 km jugoistočno od Ivanjice), banda od oko 400 ljudi. Neprijatelj je u Oglađenovcu (18 km severozapadno od Valjeva) navodno dostigao jačinu od 1500 ljudi.

IM akcijama čišćenja zarobljeno 66 ustanika, 34 komunista streljano.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia
Za tačnost Sta[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 285

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 13 XII 1941 GOD.

Napomena: p o v e r i j i v o

Telegram Opunomoćenog komandujućeg
generala u Srbiji br. 17006 13 XII 14,35 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Dnevni izveštaj

Izviđanjem iz vazduha utvrđeno prikupljanje bandi u **Le**banima, jačine oko 1000 ljudi. Jaka odbrana puščanom vatrom sa zemlje. Pada u oči veliki broj muškaraca u okolnim selima. Primećeni šatori i poljska utvrđenja.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia
Za tačnost Sta'

[1] Paraf (Prim, red.)

br. 286

izveštaji 3. bataljona 697 nemačkog p. puka od 16 xii 1941 god.

16 XII 41

DNEVNI IZVEŠTAJI 3 BATALJONA 697 PEŠ. PUKA
OD 10 XI — 5 XII 1941

Kratak pregled

10 XI — 15 XI nastupanje bataljona od Šapca ka Loznici, koju će 15 XI četnici predati. Komunisti se povlače.

16 XI — 5 Xn pročešljavanje terena oko Loznice. Tom prilikom su u saradnji sa 1 bataljonom ruskog zaštitnog korpusa[1] preuzeta postrojenja od životne važnosti u Koviljači i Zajači. Ponovo se došlo u dodir s neprijateljem, komunistima.

Neprijateljski gubici: oko 220 mrtvih, 345 zarobljenih (od toga streljano 25).

Sopstveni gubici: 2 mrtva. 16 ranjenih. 16 konja.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI.[2] Ia

[1] Kvislinške beiogardejske formacije

Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

br. 287

izveštaj štaba 342 p. divizije
od 17 xii1941 god.

342 peš. divizija

Odelj. Ia otvoreno Mesto štaba divizije, 17 XII 41

Veza: Opunomoćeni komandujući general u Srbiji, od 5 XI 41

Predmet: Izveštaj o streljanju, hapšenjima i merama odmazde

OPUNOMOĆENOM KOMANDUJUĆEM GENERALU
U SRBIJI

U prilogu se dostavlja izveštaj divizije o streljanjima, hapšenjima i izvršenim merama odmazde od 6 XII do 15 XII 41, uključujući u ovo i izveštaj grupe 3 bataljona 697 peš. puka (od 26 IX — 25 XII 41).

Prema ovome divizija je raspolagala s 4189 talaca. Od toga je koncentracionom logoru u Šapcu predato 3618, sabirnom logoru u Beogradu 343, srpskoj pomoćnoj policiji u Valjevu (Lukić) 70; otpušteno 75, tako da ostaje još 83 taoca.

Za štab divizije
1. generalštabni oficir

zastupa[1]
kapetan

[1] Nečitak paraf (Prim, red.)

BR. 288

PRILOG IZVESTAJU ŠTABA 342 P. DIVIZIJE
OD 17 XII 1941 GOD.

342 peš. divizija
Odelj. Ia otvoreno Komandno mesto divizije, 18 XII 41

Izveštaj o stanju do 15 XII zaključno o streljanjima, hapšenjima talaca i merama odmazde u vremenu od 6—15 XII 41 (uključno mere preduzete od strane grupe III/697 u vremenu od 26 IX _ 15 XII 41).

	mrtvih	ranjenih
1. Sopstveni gubici:		
a) za vreme izveštaja	- (3)	— **(19)***
b) neosvećeni gubici pre izveštaja	**7098**	
	8348	
2. Streljano u naznačenom vremenu:		
a) ustanika u toku ~~borbe~~	8(417)	
b) talaca za odmazdu • —	2(389)	
	816	
3. Prema tome ukupno neosvećeno	7352	
4. Broj talaca:		
a) u početku — — — —	87	
b) za vreme izveštaja uhapšeno	484(4009)	
c) dakle još ostaje (oduzimajući one koji su u periodu izveštaja streljani, — vidi tač. 2 b) — — —	4189	

5. Streljano je sem toga u periodu izveštaja kao odmazda za gubitke ostalih naših trupa — na osnovu naročitih naređenja — —

* Brojevi u zagradi označuju grupu 111/697, a uračunati su u ukupnim zbirovima.

BR. 289

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA
U SRBIJI OD 28 XII 1941 GOD.

Poveri.i ivo

Telegram Opunomoćenog komandujućeg
generala u Srbiji, 28 XII, 14,45

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Dnevni izveštaj od 28 XII 41

3a) 342 peš. divizija streljala kod Sapca 8 komunista, 4 zarobljena.

714 peš. divizija .. .
U borbi južno od Bajine Bašte ubijeno 50 komunista, sopstvenih 5 vojnika ranjeno.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, ODELJ Ia
Za tačnost
Ge[1]

[1] Paraf (Prim, red.)

BR. 290

IZVEŠTAJ NEMACKOG VOJNOG ZAPOVEDNIKA U SRBIJI OD 30 XII 1941 GOD.

Telegram Opunomoćenog komandajućeg generala u Srbiji, od 30 XII, 17,10 čas.

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

Dnevni izveštaj od 30 XII 41

1. Ministar pretsednik Nedić izvešten je 29 XII o nameravanoj okupaciji, koju će izvršiti bugarske trupe. Srpski ministarski savet podneo je po ovome memorandum. Pojedinosti će saopštiti generalštabni pukovnik Kewisch na dan 1 I;

2. U Sjenici je u uličnim borbama ubijeno 103 komunista.

3A) ...

268 peš. puk 29 XII streljao po presudi prekog suda 4 komunista.

3B) U Čačku je streljano 50 komunista.

5. Generalštabni pukovnik Kewisch primio je dužnost generalštabnog pukovnika Kiiblera.

OPUNOMOĆENI KOMANDUJUĆI GENERAL
U SRBIJI, Ia

br. 291

izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u srbiji od 31 xii 1941 god.

Opunomoćeni komandujući general u Srbiji

Mesto stanovanja 31 XII 41

Odelj. Ia br. 4854/41 pov.

Predmet: Desetodnevni izveštaj

ZAPOVEDNIKU ORUŽANE SILE NA JUGOISTOKU

1. Opšta situacija

' a) Srbija

29 XII saopšteno je ministru pretsedniku Nediću da od strane bugarskih trupa pretstoji posedanje jednog dela Srbije. Na to je usledio memorandum ministarskog saveta, koji izričito izjavljuje da je ta mera nepodnošljiva za Srbiju, i ovim se moli izmena. Treba sačekati da se vidi da li će vlada ostati dalje na upravi.

Posedanje srpskog područja od strane bugarskih trupa utiče jako na srpsko nacionalno osećanje. Prestupi bugarskih vojnika protiv Srba U dosad okupiranim predelima i srpske sabotažne akcije protiv Bugara traju i dalje. Pri daljem posedanju moiraće se računati s pojačanjem tog međusobnog neprijateljstva.

U srednjem delu srpskog prostora vlada mir. Predeli bliski granici ostali su nadalje žarište nemira, ujedno središta za sabotažu, i to:

Niš—Lebane,
prostor južno od Loznice—Krupnja,
predeo Požarevca,
granični predeo jugozapadno od Užica.

Manje uspešne akcije trupa, kao i srpske žandarmerije i pomoćne milicije, dovele su do daljeg razbijania ustaničkih formacija.

2. Neprijatelj

a) Srbija

Situacija je kod neprijatelja uglavnom nepromenjena. I dalje je trajalo povlačenje ustanika u besputne prigranične predele, naročito u srpsko-hrvatski granični prostor. Prepadi i sabotažne akcije od 15 XII u porastu, i to od 25 (od poslednjeg poslatog izveštaja) na 53.

Predeli nemira su (rezimirajući dosadašnje izvešta^e):

aa) Prostor Niš—Lebane

Operacije 717 pešadiske divizije kod Lebana nisu dovele do jasne situacije. U toku je jedna akcija srpske žandarmerije. Postoji verovatnoća da će neprijateljska gruoa, jačine oko 3000 ljudi, biti presečena na dva dela. Izgleda da se jedna grupa (jačine oko 1000 ljudi) povukla na jug preko srpsko-bugarske granice, a druga (jačine oko 2000 ljudi), u prostor Prokuplje—Kuršumlija. Prilike u tom predelu postaju u poslednje vreme nejasne, jer izgleda da nestaje uticaj Koste Pećanca.

bb) Prostor južno od Loznice—Krupnja

Nema nikakvih bitnih promena. Zapažalo se i dalje odilaženje ustanika na hrvatsku teritoriju. Izuzev jednog prepada, neprijatelj se držao mirno.

cc) Prostor oko Požarevca i istočno od njega

I dalje su aktivne neprijateljske grupe jačine 20—30 ljudi. Uspele su 2 akcije čišćenja od strane srpske pomoćne policije. Postoji utisak da se neprijatelj povukao u zimska skloništa.

dd) Granični predeo jugozapadno od Užica

Neprijateljska grupa jaka oko 3000 ljudi. Zapažalo se vraćanje ustanika iz hrvatske u srpsku oblast. Postoji utisak

da neprijatelj namerava da s jačim snagama prezimi u besputnim predelima Zlatibora i Murtenice planine.

A

7. Neprijateljski gubici

Neprijatelj je imao od 16—25 XII 132 mrtva (od toga 57 kao mera odmazde) i 372 zarobljenika.

Za opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji
zastupa načelnika štaba
ROGARD s. r.
generalštabni potpukovnik

BR. 292

KONCEPT IZVEŠTAJA 697 NEMACKOG P. PUKA OD 31 XII1941 GOD.

Koncept

10-dnevnog izveštaja od 22 XII—-31 XII

31 XII

27 Xn 41

Pri pročešljavanju prostora severno i zapadno od Šapca, što su izvršili delovi 2 i 3 bataljona 697 peš. puka, streljano je 8 komunista i 7 zarobljeno.

30 xn 41

Za odmazdu, što je na dan 25 XII izvršen prepad na komandira 2 čete 699 peš. puka, streljano je 25 komunista i uzeto od gradske opštine Valjevo 500.000 dinara.[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nema potpisa (Prim, red.)

BR. 293

IZVEŠTAJ ŠTABA 717 P. DIVIZIJE O BORBAMA DIVIZIJE OD 15 V DO 31 XII 1941 GOD.

IZVEŠTAJ O AKCIJAMA BR. 1
ŠTAB 717 PEŠADISKE DIVIZIJE

Započeto: 15 V 1941 Završeno: 31 XII 1941

717 pešadiska divizija bila je potčinjena:

od 16 V 41 do 10 VI 41	Štabu XI arm. korp.
od 11 VI 41 do 31 XII 41	Višof komandi LXV

Zabeleške o akcijama od 15 V 41 do 31 XII 41 vodio
Ia major **Hosterbach**

7 VII 41

9 i 11 četa 737 peš. puka, pod komandom kapetana Rinklebena, posle petočasovnog uspinjanja, stigle do Borčana ne došavši u dodir s neprijateljem. U Borčanima su nađena dva mrtva Srbina, nešto municije, malo žena i dece. Bataljon se gore odmara, vraća natrag i u 16.00 časova će se ukrcati u Slatini. Borčane je zapaljeno, jer je muško stanovništvo svojim bekstvom dokazalo da je učestvovalo u borbi.

Dnevni izveštaj

U Niš je prispela 1 četa 737 peš. puka sa muzikom 749 peš. puka, i ovi će se kao počasna četa postrojiti pri dočeku generalfeldmaršala.

Povratak 2 čete 737 pešadiskog puka iz Borčana; ovo je selo zapaljeno, pošto su muškarci pobegli.

21 VII 41 dnevni izvešta j Višoj komandi LXV od danas

1. Poseta generalfeldmaršala Lista odvija se po programu.

2. 20 VII 41, oko 10.00 časova srpska žandarmerija pod nadzorom SS streljala je a Čačku 11 ljudi i jednu ženu, koje je 18 VII 41 bila pohvatala 2 četa 1 bataljona. Četiri čoveka su iz Čačka, a svi ostali iz okoline. Među ovih 11 ljudi nalazio se, izgleda, i glavni kolovođa komunista u Srbiji.

Rezultat akcija od 1 do 31 VII 1941

Datum	Akcija	Gubici neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gub.		Primedba
		mrtvi	ranjeni	zarobljeno	zarob. strelj.		mrtvi	ranjeni	
6 VII	Borčane (10 km ist. od Slatine)	—	—	—	—	oko 10 kuća zapaljeno	—	—	Po molbi Krajskomandanture u Mitrovici u cilju pomaganja alb. žandarmerije. Muškarci pobegli. Nađena 2 mrtva Srbina. Žene predale 10 starih pušaka.

Dnevni izveštaj od danas

dd) Jedan bivši srpski žandarm bacio eksploziv na putu 5 km severoistočno od Raške.

Poterni odred, koji je uputio 2 bataljon 737 peš. puka, u blizini mesta događaja zapalio je izvršiočevu kuću u kojoj je pronađena municija i puške. Za izvršiocem je potera.

Dnevni izveštaj od 20 VID 41

a) 1. Jedan vod 2 čete 749 pešad. puka premešten je za Gor. Milanovac.

2. 8 četa 737 pešad. puka pr'emeštena je iz Raške u Novi Pazar.

Za b) i c). Nema podataka,

d) 1. Prema izveštaju Krajskomandanture u Kragujevcu, danas oko 8.00 časova, 8 srpskih žandarma nalazilo se u borbi s jednom sprskom bandom u Kniću (oko 20 km jugozapadno od Kragujevca). Potera iz 3 bataljona 749 peš. puka odmah je otišla u pomoć.

2. Poterni odredi 1 bataljona 749 peš. puka, koji su spomenuti u jučerašnjem dnevnom izveštaju, pod voćstvom agenta stigli oko ponoći do Kablara, k. 875. Bandu nisu zatekli, ali su severno od skrovišta na uzvišicama nađena mitraljeska gnezda. U jednom od ovih bilo je još pola sanduka municije. Tri lica, koja su htela da pobegnu, bila su vatrom primorana **da** stanu, pri čemu je jedno ranjeno metkom kroz pluća; više je sumnjivih lica uhapšeno.

U jednoj kući su nađene: uniforme, cipele, sedla, torbe, opasači, zavojni paketići, gaće i jedna četnička kapa.

Pored ovoga, utvrđeno je da je u kući van sumnje bilo smeštaja za spavanje za oko 20 lica.

Kuća je spaljena.

Pošto je izvršen svestran pretres, svi su uhapšeni pušteni sem jedne žene.

23 VIII 41 . ..

Dnevni izveštaj

5. 749 peš. puk javlja da je 22 VIII u 14.00 časova jedno odeljenje 3 bataljona streljalo 2 komunista, koje je 21 VIII s oružjem u ruci uhapsila policija, a zatim su ih Srbi[1] obesili pred mesnom komandanturom. Naređenje za streljanje izdala je nadležna feldkomandantura.

Viša komanda naređuje tesnu saradnju sa feld- i krajskomandanturama, sa srpskim vlastima i srpskom žandarmerijom, kako bi se izbeglo da stradaju nevini pri izvršenju odmazde.

[1] Misli se na žandarme (Prim, red.)

Današnji dnevni izveštaj

d) 1. 749 pešadiski puk izvršio je akciju u Rekovcu. Uhapšena su 3 lica podozriva da su komunisti i biće verovatno streljana. 2 kuće su zapaljene; izveštaj sledi.

27 VIII 41 . ..

Današnji dnevni izveštaj

3 bataljon 749 peš. puka, s dve čete, zapalio je napuštene kuće u Bukorovcu (8 km zapadno od Kragujevca) i Drenk'u, (mestu, gde su juče bande izvršile prepad i gde su iz poternog odreda 3 bat. 749 peš. puka poginuli 1 p.poručnik i 3 vojnika, a ranjen: jedan narednik teško, 1 podoficir i 1 vojnik lako); bataljon je produžio pokret ka Maršiću (6 km severozapadno od Kragujevca), gde se, izgleda, nalaze delovi bande.

Dnevni izveštaj od 28 Vili 41

3 bat. 749 peš. puka zaplenio je u Maršiću drva koja su banditi prodali; dve su kuće spalili komunisti.

Žandarmerija u Kraljevu uhvatila 27 Vili jednog čoveka sa sandukom ručnih bombi. On će biti streljan. Nepoznati izvršioci zapalili su na 1 km zapadno od Kraljeva dva stoga sena.

Poterni odred 1 bataljona 749 peš. puka streljao je 27 Vili u Riđagama (5 km zapadno od čačka) komunističkog vodu Petroviča; kuća je zapaljena, 3 lica iz kuće uhapšena, jedan partizan je ubijen. Kuća učitelja (komunista) zapaljena.

Prekinut je telefonski sprovodnik kod Užica (50 km zapadno od Čačka). Razoren je železnički most kod Ovčara (15 km zapadno od čačka).

Pri kontrolnom obilasku 28 VIII, stražar za osiguranje kantonmana Kruševac ubio je jednog podoficira i jednog vojnika (iz 8 čete 749), pošto se na poziv nisu odazvali.

U Vrdilama (12 km zapadno od Kraljeva) uhapšena su 4 čoveka s oružjem. Jedan je od njih brat vođe bandi Vilotijevića. Biće streljani, kuće spaljene.

Rezultat akcija od 1 do 31 VDI 41

Gubici neprijatelja				Odmazda i slično	Sopstveni gubici	
mrtvih	ranjenih	zarobljenih	zarobljenih streljano		mrtvi	ranjeni
6	2	20	10	18 domova spaljeno	4	3
...	...	...	Svega u avgustu 1941			
8	2	30	10	29 domova spaljeno	4	3

4 IX 41 ...

d) Poterni odred 1 bataljona 749 peš. puka u Zablaću (jučerašnji izveštaj) 3 IX u 16,00 časova počeo je traganje; dva komunista su streljana, iz odreda jedan čovek ranjen. Izveštaj o rezultatu još nije primljen.

3 IX u 17,30 časova 35 komunista izvršili su prepad na Poskuricu (5 km! severozapadno od Kragujevca), spalili opštinsku arhivu i odveli pretsednika opštine. Akcija poternog odreda 3 bataljona 749 peš. puka nije imala do 18,50 časova uspeha; jedan narednik je nesrečnim slučajem teško ranjen.

7 IX 41 . . .

Današnji dnevni izveštaj ,

5 IX pre podne kod k. 260 (10 km severno od čačka) komunisti su tukli mitraljeskom vatrom kamion za spasavanje: 1 podoficir i 6 vojnika su poginuli, 2 ranjena; jedan građanin koji se vozio na kamionu — mrtav, tumač ranjen.

1 bataljon 749 peš. puka vršeći akciju u krugu od 15 km nije naišao na trag; selo, gde je izvršen prepad, razoreno je artiljerijom.

9 1X41...

Današnji dnevni izveštaj

749 peš. puk pročešljao je 8 IX Lađevce, Obrvu i Cvetke (10 km severozapadno od Kraljeva); 6 komunista je streljano, a 6 predato krajskomandanturi.

8 IX u 13,30 čas. otvorena je vatra na kamion posadnih trupa u Milanovcu; kamion su bande zapalile. Poterni odred 3 bataljona 749 peš. puka stupio je u dejstvo; u borbi je ubijen pretsednik opštine i 1 komunist. Borba je usled mraka prekinuta; 1 vojnik je ranjen.

11 IX 41. ..

Današnji dnevni izveštaj

1 bataljon 749 peš. puka vratio se u Čačak.
U Preljini je razoreno 8 komunističkih domova.

18 IX 41. . .

Današnji dnevni izveštaj

Komunistička grupa u noći 17 IX spalila je opštinsku arhivu u Vrbi (8 km jugozapadno od Kraljeva), u Dragosincima (6 km južno od Kraljeva), opljačkala novac i telefonske aparate na železničkoj stanici u Vrbi.

Više komunista zapalilo je u noći 18 IX opštinsku arhivu u Matarugama (10 km jugozapadno od Kraljeva); opljačkali novac i opštinski štambilj.

6 i 7 četa 737 peš. puka prckrstarile su teren kod Mrsaća, gde se nalazi skladište municije (10 km zapadno od Kraljeva), i posle puškaranja spalile domove komunista.

20 IX 41...

Današnji dnevni izveštaj

Straža 4 čete 737 peš. puka na mostu preko Morave kod Trnjana (zap. od Aleksinca), 19 IX u 20,40 časova uhapsila je čoveka s dve srpske ručne bombe, punim pištoljem Walther i, pošto je pokušao da beži, streljala ga.

24 IX 41. . .

Današnji dnevni izveštaj

Dopuna jučerašnjeg dnevnog izveštaja: na patrolu koja ie krstarila severno od Preljine (oko 8 km severoistočno od čačka) pucalo se bez rezultata. Bačen je u vazduh drumski most na 7,5 km istočno od čačka. U Ljubiću (1 km severno od čačka) opaljene su 22 kuće poznatih komunista.

Rezultat akcija od 1 do 30 IX 1941

Datum	AKCIJA	Oublci neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gubici		Naročite napomene
		mrtvih	ranjenih	zarob.	Zarobljenih streljan>		mrtvih	ranjenih j	
2 IX	Poterni odred 2 bat. 749 peš. puka, Medveda i Bogdanje (24 km severozap. od Kruševca)	–		7	–	1 kuća zapaljena	–	–	Zarobljeni predati krajskomandanturl. Nađeno 20 puščanih metaka
2 IX	Poterni odred 1 bat. 749 peš. puka, Ribnica, srez Kraljevo			2					Zbog slušanja stranih radiostanica
3 IX	Poterni odred Niš prema Svrljigu (22 km severoist. od Niša i Ribare)					1 kuća dignuta u vazduh			Feidkomandanturi Niš predati: 2 nepouzdane vode žandarma, 10 žand. i bandu o kojoj je reč
5 IX	Poterni odred 1 bataljona 749 pešad. puka, k. 260 (10 km scv. od Čačka)					Art. je vatrom razorila selo			U krugu od 15 km nema traga od bande
5 IX 6 IX	Poterni odred 1 bataljona 737 peš. puka i jedna četa (10 km jugozapadno od Leskovca)			10		1 imanje spaljeno			Pronatena oprema jedne grupe: 7 pušaka s municijom, laki mitraljez s municijom, kao i odelo.
6 IX	Ostatak 1 bat. 749 peš. puka, oko 200 ljudi, i vod art., u prostoru Vujan, k. 886 759, 485 557, D. Miličevci	3			i	4 kuće zapaljene (više)			Pretres terena u cilju pronalaženja bandi

Datum	AKCIJA	Gubici neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gubici		Naročite napomene
		mrtvih	ranjenih	zarob.	t i i i		I mrtvih	ranjenih	
7 IX	Poterni odred 2 batalj. 749 peš. puka, Stalać, (12 km severoistoč. od Kruševca) i Ćićevac (18 km severoistočno od Kruševca)								Napad na mostove i udvojene stražare u Ćićevcu. Akcija bezuspešna
8 IX	Poterni odred 1 bat. 749 peš. puka 1 2 bat. 737 peš. puka, Ladevci, Obrva, Cvetke (10 km severozap. od Kraljeva)	6		6		2 kuće zapaljene			Pročešljavanje
9 IX i 10 IX	Poterni odred 1 bat. 749 peš. puka i vod artiljerije, na putu i pruzi Čačak-Milanovac	1		2		8 stanova razoreno gađanjem, 9 kuća spaljeno			Prepad izvršen na Milanovac i okolinu
10 IX	Poterni odred 1 bat. 7,9 peš. puka, Vrba (7 km severoist. od Kraljeva)				1	1 kuća zapaljena			Nađen džak crnog baruta i 1 puška
16 IX i 19 IX	Poterni odred Niš s pomoćnm oklopnim vozom, Palilula (26 km severoist. od Niša), Varoš, Bozdonica[1], Lalinac, Labukovo, Radenkovac, Kneževac^	(o mnogo	I mnogo	1	2	7 kuća zapaljeno		usled železj- nesreće	Otvorena vatra na putnički voz. 741 peš. puk i 930 posadni bataljon u borbi, 10 mrtvih, 3 ranjena, 4 nestala. Poterno odelj. nije došlo u dodir s neprij.

\ [2] Nije jasno na koja se mesta misli (Prim, red.)

Ea. Q	AKCIJA	Gubici lieprijatelja					Sopst. gubici		Naročite napomene
		JC > e	.c E 0)	JD O M N	X3 5 o H	s -	-C > U E	JE C v C U	
									u Belom Potoku, u Zabukovu borba.
16 IX	Poterni odred 1 bat. 749 peš. puka i 4 oklopna kcla. Poterni odred 2 bat. 737 peš. puka Žiča (6 km zapadno od Kraljeva)					3 kuće sravnjene sa zemljom			Pošto je izveštaj o prepadu namerno zakasnio, posle datog roka kaznena akcija.
17 IX	Dva potema odreda 2 bat. 787 peš. puka, Mrs ć (10 km zapadno od Kraljeva»	i				50 kuća zapaljeno		1	Razoren put. Prekid železnice. Krstarenje terenom u okolini napadnute straže koja čuva municiju. Otvorena vatra na trupu. Nađena pušćana municija i ručne bombe.
22 IX	Poterni odred 2 bat. 737 peš. puka (1 km severozapadno od Kraljeva)	_	_		_	1 kuća zapaljena	_	_	Otvorena vatra, pretres prostora, zapaljena kuća u kojoj su nađene ručne bombe
22 IX	Poterni odred 1 bat. 749 peš. puka, Ljubić (1 km severno od Čačka)					22 kuće zapaljene			Krstarenje. Kuće poznatih komunista

Datum	AKCIJA	Gübici neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gubici		Naročite napomene
		mrtvih	ranjenih	zarob.	Zarobljenih streljano		mrtvih,	ranjenih	
24 IX	Poterni odred 2 bat. 749 peš. puka. 5 i 9 četa 737 peš. puka, 4 oklopna kola, 24 oklopni voz, pomoćni oklop, voz sa 670 art. divizionom, poterni odred pionirske čete, kod Kruševca	50 do 60			25	Zapaljeno selo Bagdala	24	16	23 IX u 16.0") časova napad; po izveštaju krajskomandanture neprijatelj je bio većim delom odmetnuti četnici.
28 IX	Poterni odred 1 bat. 749 peš. puka, Vrba (8 km istočno od Kraljeva)								Šef stanice streljan pošto je odao vojni transport.
	Ukupno u septembru 1941	140 do 150	6	92	32	98 kuća 8 stanova 2 sela zapaljena i uništena	39	47	

25 IX 41...

Današnji dnevni izveštaj

Kruševac: sopstveni gubici: 18 mrtvih (među njima kapetan Schierholt, kap. Riel, p.poručnik Frei i tri lica van diviziskog sastava), 9 ranjenih. 24 IX preki sud je streljao 14 bandita, a pri akcijama (krstarenju kroz varoš i okolinu) ubijeno je 50—60 bandita. Prošla noć bila je mirna.

4 X 41...

Današnji dnevni izveštaj

15 štab vazd. skladišta napadnut je 3 X pri odašiljanju avionskih bombi šumskom železnicom Ribnica—Kamenica (10

—15 km južno od Kraljeva). Gubici: 1 podoficir i 1 avijatičar mrtvi, 4 avijatičara nestala.

Most na putu 1 km severoistočno od Kraljeva 4 X eksplozivom lako oštećen.

U noći 3/4 X razoren je put 8 km jugozapadno od Kragujevca, pripremano je rušenje Vučkovičkog tunela (15 km. jugozapadno od Kragujevca); angažovan je poterni odred 1 bat. 724 peš. puka, imao 6 mrtvih, 6 ranienih. Poterni odred 3 bat. 749 peš. puka bez gubitka; više bandita streljano.

Pozvano je 1000 radnika na rad u kragujevačkom arsenalu, u protivnom zahtevano je da se upute u koncentracioni logor.

5 X 41 . . j

N Današnji dnevni izveštaj

Streljana su dva bandita (imali su pri sebi štapin i upaljač) u blizini benzinskog stovarišta kod Bogunovca (10 km severozapadno od Kraljeva). Izvršena je racija u fabrici aviona u Kraljevu i do daljeg, u prostorijama skladišta za zaplenjeni materijal, zatvoreno je 600 radnika.

6 X 41 . ..

1 bat. 749 peš. puka (jučerašnji izveštaj) predao koncentracionom logoru 14 sumnjivih Srba.

Pri povratku ubijen vojnik 7 čete 737 peš. puka. Nestao je podoficir iz štaba 2 bat. 737 peš. puka. 3 bat. 749 peš. puka stigao 3 X u 17.00 časova, pod stalnom neprijateljskom vatrom, u Milanovac i našao 12 prepreka od zaseke, 4 zaprečna rova i 3 prepreke od kamenja, kao i sve mostove dignute u vazduh. Sopstveni gubici: 4 mrtva i 8 ranienih. Zatvoreno je 170 muškaraca, koliko ih je nađeno, i pokušalo se sa zamenom vojnika posadne trupe. Namera je da se spali varoš pre odlaska.

9 X 41

Današnji dnevni izveštaj

Stiglo se bez incidenata do Feldkomandanture 816 i Krajskomandanture u Kragujevcu. 8 X logor s municijom u Maršiću

bačen u vazduh. Na 5 km zapadno od Kraljeva jače neprijateljske snage otvorile su vatru na radnu komandu i stražu. Tenkovi su ih oslobodili. Gubici: 1 podoficir.

2 bataljon 737 peš. puka pri akciji prema Vitanovcu (9 km istočno od Kraljeva) streljao je 70 sumnjivih komunista i više kuća zapalio.

11 X 41 Viša komanda naređuje da se 14 X ponovi udar prema Gor. Milanovcu, s ciljem da se pokupe taoci i da se zapali varoš.

12 X 41...

Današnji dnevni izveštaj

Odbijeno je neprijateljsko ugrožavanje od Ratine, istočno od Kraljeva. Zapaljena su mesta iz koji,h je otvarana vatra.

10 X 41 »štuke« su bombardovale logor kod Bogutovca (12 km sev. zapadno od Kraljeva), manastir Žiču i Ratinu (5 km severoistočno od Kraljeva).

13 X 41 Viša komanda naređuje izvršenje odmazde za gubitke koje bi imala trupa; pri čemu se ima ubuduće streljati za svakog palog ili ubijenog vojnika (ili folksdojčera) 100. a za svakog ranjenog 50 zarobljenika ili talaca.

14 X 41 ...

Divizija dostavlja poverljivu naredbu br. 24: hapšenje komunista, nacionalista, demokrata i Jevreja kao talaca, — ukoliko je moguće da ih se drži pod stražom.

Dnevni izveštaj...

Milenković napustio sa svojim ljudima u 09.30 časova Vrnjačku Banju, pošto je doznao da se trupe približuju. Nosili su sovjetske zvezde. U 15.45 časova bilo je čelo kolone na 5 km istočno od Vrbe. Nadiranje usporeno usled mnogobrojnih prepreka na putu.

14 X 41 Divizija naređuje: mere odmazde i osvete izvršavati samo po naređenju komandanata pukova.

Izveštaje o broju zatvorenih talaca i o broju streljanih podnositi 5, 15 i 25.

Dnevni izvešta j...

Krajfevo: 14 X 19.00—19.30 časova neprijatelj tuče artiljerijom Poljoprivrednu školu i aerodrom.

15 X od 05.00 odbijen je napad koji je izvršen s jakim snagama, uglavnom na Poljoprivrednu školu; neprijateljski gubici povećali su se na oko 100 mrtvih. U 9.20 časova proglašeno je vanredno stanje; od 10.00 časova situacija se razbistrila. Potporučnik Loechl streljao je kod mosta na Moravi (4 km istočno od Kraljeva) 5 komunista, medu kojima su dvojica bila u nema-čkoj uniformi. Od 11.00 do 12.00 časova dejstvo »štuka« i izviđačkih aviona.

Lako je oštećen od 3 mine tenk kojim je vraćen Wildermuth, ali je opet opravljen. Oko 18.00 časova pacano iz kuća; 300 Srba streljano. 34 »folksdojčera« prebačeno za Kruševac. Sopstveni gubici: 14 mrtvih, 20 ranjenih — među mrtvima dva oficira.

3 bat. 749 peš. puka pošto je savladao 6 prepreka s rovovima, pet mostova bačenih u vazduh i tri prepreke od kamenja, stigao je do Milanovca 15 X u 18.15 časova; dalji sopstveni gubici 2 ranjena. Nedostaje izveštaj o neprijateljskim gubicima. Milanovac gori, taoci se prikupljaju. Odlazak verovatno večeras.

17 X . . .

Dnevni izveštaj...

Kraljevo

16 X neprijatelj tuče artiljerijom; u 16.15 časova palo 10 granata na aerodrom, u 12.30 časova 20 granata na aerodrom i most na Moravi (3 km istočno od Kraljeva). Od 10.00 do 18.30 časova bačeno je 70 granata na Poljoprivrednu školu sa oko 30 pogodaka; izazvana je manja šteta na vozilima. Vrši se po Kraljevu pretres kuća. Za gubitke od 15 X dosad je streljano 1736 ljudi i 19 žena — komunista. Od 13.00 do 18.00 časova bio prekid struje. Sopstveni gubici u Kraljevu: 2 mrtva, 1 ranjen. Noćas je bilo mirno. 3 bat. 749 peš. puka stigao u 15.15 časova do Donje Crnuće, gde će prenoćiti. Povratak je ometan s više vatrenih prepada. (Sopstveni gubici: 2 mrtva, 2 ranjena, 5 konja). Utvrđeni gubici neprijatelja: 25 mrtvih, od ovih jedan srpski poručnik. Molimo da se stalno vrši izviđanje iz vazduha u pravcu Čačka i Raške, kao i da se ponovi napad >.štuka« na artiljerisko skladište u Bogutovcu (15 km severno od Kraljeva).

Datum'	AKCIJA	Gubici neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gubici		Naročita primedba
		mrtvih	ranjenih	zarob.	Zarobljenih •trsljano		mrtvih	ranjenih	
3 X	2' bataljon 749 peš. puka i 670 art. divizion, Oparić, Belušić, Sekurić (24-36 km severozapadno od Kruševca)					3 kuće zapaljene			U cilju pomaganja četničke akcije protiv komunističkih logora. Mesta i logori ranije ispražnjeni. Bande u pravcu Rekovca. Narod javlja da su 4 zarobljena Nemca streljana, a jedan je pobegao.
3 X	3 bataljon 749 peš. puka (i 18 zaštita industr. postrojenja i 2 bataljon 724 peš. puka) Vlakča (20 km severozapadno od Kragujevca)				26	3 kuće zapaljene			Naprat.vod.521 arm. čete za vezu izvršen je prepad. Izviđači su našli još u plamenu 2 putnička i 3 teretna automobila; 21 mrtav vojnik medu njima je ubijen 1 poručnik.
4 X	749 peš. puk Bogutovac	–		–	2				U blizini benzinskog skladišta streljana su 2 bandita kod kojih je nađen fitilj i upaljač.
4 X	2 bataljon 749 peš. puka Kruševac	–		–	1	–	–	–	Streljan je kurir bande Keserović, koii je učestvovao u prepadu 1 X (Mrzenica).
6 X	2 bataljon 737 peš. puka 5 km zapadno od Kraljeva				5	sve kuće zapaljene			Straža Kraljevo javlja o mitraljeskoj vatri odatle. U kućama je zarobljeno 5 ljudi u potpuno mokrom odelu.

Datum	AKCIJA	Gubici neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gubici		Naročita primedba
		mrtvih	ranjenih	zarob.	Zarobljenih streljano		mrtvih	ranjenih	
6 X	3 bat. 719 peš. puka(pod komandom 714 peš. divizije) sa 4 tenka i 670 art. divizion, Rudnik				1				Rudnik je posen neprijatelj. Usposta vijena veza s grupom koia maršuje sa severa. 2 prepreke od drveća, 5 mostova bačeno u vazduh, 5 zaprečnih rovova. Nema dodira s neprijateljem.
6 X 7 X	1 bataljon 749 peš. puka i 5 viši tehnički štab), u Ratini i Vrbi (5 odn. 8 km severoistočno od Kraljeva)	više njih				nekoliko kuća je zapaljeno		2	Vođa komunista sa štabom treba da)e u Vrbi. Prepreke na putu uklonjene. Vrba je posednuta pošto je otpor slomljen. Pionir, odel]. 5 višeg tehničkog štaba imalo je pri povraiku 2 mrtva i 2 nestala.
7 X « X	2 bat. 737 peš. puka (i 592 posadni bataljon), Kraljevo-Vitanovac, Šumarice	70				sva sela na pruzi zapaljena \			Put i most dignuti u vazduh. Pri akciji čišćenja oko 70 ljudi u bežanju ubijeno. 33 žene s 23 deteta predani ortskomandanturi na saslušanje.
9 X	717 art. puk, Jarčujak (5 km zapadno od Kraljeva) •					jedan deo sela spaljen		— 2 nestala	Izviđanje jaka mitr. pušćana vatra. Ponovljeni pokušaji komunista da otseku otstupnlcu. Probo; uspeo.
9 X 10 X	3 bataljon 749 peš. puka, Trnava (pod komandom 714 peš. div.), sa					2 kuće spaljene			Komunističko leglo, spiemljeno za vršenje prepada. Čišćenje.

Datum	AKCIJA	Gubici neprijatelja				Mere odmazde i slično	Sopst. gubici		Naročita primedba
		mrtvih	ranjenih	zarob.	Zarobljenih streljano		mrtvih	ranjenih	
	4 tenka i 670 art. divizionom								
11 X	1 batalj. 749 peš. puka, 2 bataljon 737 peš. puka, 670 art. divizion (i £92 posadni bataljon, odeljenje minera vazd. tehničkog štaba), Žiča (5 km severozapadno od Kraljeva) i Kovači.	4 nađena	više			Zapaljene kuće u Kraljevu i Žiči	4	3	Pregaženi jaki neprijateljski položaji. Bačeno u vazduh slagalište bombi u Matarugama.
11 X	749 peš. puk Ratina	mnogo	mnogo	–		Zapaljena mesta iz kojih je pucano	–	–	Odbijeno ugrožavanje neprijatelja od R.
12 X do 21 X	Združeni odred majora Wildermutha i odred maj. Desch-a. Prostor Kraljevo	više od 295	mnogo	1	2000 talaca -	Zapaljeno preko 21 kuća i 2 sela	28	67	Vidi naročiti izveštaj.
14 X do 17 X	3 bataljon 749 peš. puka, Milanovac	25			2300 talaca	Spaljen Milanovac	10	26	Posle teških borbi i teških prepreka na putevima stigli. Pronađena 133 muškarca koji su uzeti za taoce, ostali iz okoline Milanovca i Kragujevca.

Q	AKCIJA	Gubici neprijatelja					Supst. gubici		Naročita pritnedba
		E		N		S	E		
30 X	Združeni odred iz Kraijevasa 670 art. divlzionom i 717 pionirska četa, Sirča i Oplanići (4 km severno od Kraljeva)	najmanje 80				Spaljene sve j<uće	2	6	Uspešan prodor u utvrđene neprijat. položaje. Neprijatelj pobegao u pravcu Čačka. Veliki plen: 2 art prednjaka, mnogo art. i pešad municije, granata; komandni štab; stoka.
30 X	1 bataljon 749 peš. puka, Kraljevo	–	–					.–	
	Ukupno za oktobar	498	1	30	36	31 kuća, 3 sela i mnogo kuća i sela	58 do 59	135	2 nestala

18 X ...

Dnevni izveštaj

Izveštaj agenata

Kod Kraljeva se ustanici povlače u planinu. Pucano je na oklopni voz 202, koji je vršio osiguranje žel. pruge. Grupa Wildermutha pročešljala je teren prema sel. Kovači, Trešnjari i Kruševica. Slab otpor. Artiljerija tuče sa severa most na Moravi i aerodrom, a sa zapada Poljoprivrednu školu i južni deo Kraljeva. 3 bataljon 749 peš. puka vratio se 16 X u 19.00 časova u Kragujevac. Milanovac je spaljen, uzeto je 133 taoca. Jedan tenk je stao, i nije mogao da se osposobi za dalji pokret.

30 XI 41 ...

Dnevni izveštaj (uz 2b): Komandant otseka iz Niša sa bugarskim jedinicama pali Vučje (14,5 km južno od Leskovca), pošto su ga branile bande.

BR. 294

OPERACISKI DNEVNIK 704 P. DIVIZIJE
OD 1 X 1941 DO 31 XII 1941 GOD.

IZVEŠTAJ BR. 2 O DELATNOSTI
704 PEŠADISKE DIVIZIJE

Početo: 1 X **1941** **Zaključeno: 31** XII **1941**

704 pešadiska divizija bila je potčinjena:
od **1** X do 31 XII **1941** Višoj komandi z. p. u. LXV

Dan, vreme mesto, mesto smeštaja	OPIS DOGAĐAJA	Primedbe: (i gubici u oružju i opremi. Ukazivanje na priloge)
	Poterni odred iz 1 bat. 724 peš. "ukn (i : 106)[1] i 3 bat. 749 oeš. puka (1 :46) kreče u pomoč koloni napadnutoj 25 km od Kragujevca, na putu Beograd—Topola—Kragujevac. 1 vojnik nestao, 1 teški ranjenik, a nađen 21 unakažen Ieš. 1 je kuća zapaljena, svi u okolini uhvaćeni Srbi su stre ljani-	Prilog 348a: 3/724 p. p. od 3 X
13 X 41	Viša komanda naređuje: ubuduće za svakog poginulog i ubijenog vojnika streljati 100, a za svakog ra-	Prilog 385. Radiogram Više komande LXV

Verovatno i oficir i 106 vojnika (Prim. r:d.)

Dan, vreme, mesto, mesto smeštaja	OPIS DOGAĐAJA	Primedba: (i gubici u oružju i opremi. Ukazivanje na priloge).
Valjevo kišovito oblačno	njenog 50 zarobljenika ili talaca. U tom cilju sa područja svakog garnizoaa odmah pritvoriti onoliko komunista, nacionalista, demokrata i Jevreja koliko se može čuvati pod stražom bez štete po borbenu gotovost. Razlog saopštiti javnosti kao i pritvorenicima i njihovoj rodbini. O streljanju i hapšenjima saopštavati u dnevnim izveštajima.	la Br. 908 41 od 13 X,
20 X 41 22 X 41	Kao odmazda za jednog vojnika 6 čete 724 peš. puka, ranjenog prilikom napada na oklopni voz kod Iverka 20 X, streljano 50 Jevreja i komunista.	Prilog 433a 11/724. p. p. la Az. 16 od 23 X 41 704 peš. diviziji.
27 X 41 Valjevo kišovito	Divizija dostavlja broi uhapšenih i streljanih lica od 18—27 X 1941: 18 X 1941 — 88 jihapšeno 22 X 1941 — 50 streljano za odmazdu za jednog ranjenog nemačkog vojnika. 27 X 1941 — 38 uhapšeno	Prilog 466, 704 p. d. la Br. 54 od 27 X 1941
27 X 41 Valjevo kišovito	9 četa 433 peš. puka strelja u Beogradu Jevreje i Cigane kao odmazdu za poginule i ranjene nemačke vojnike.	Prilog 470a 734. p.p. la Br. 437 od 4X141 734 p.p. la Br. 410 od 28 X 1941.
7 XI 41 Valjevo sunčano, toplo	Divizija iavlia da vežbe van garnizona od 27 X 1941—7 XI 1941 nisu održane usled toga što ju je smenjivala 342 peš. divizi.ia i usled naređenog premeštanja, kao i da hapšenja u Valjevu, isto tako i u Beogradu, vrše jedinice koje nisu diviziji potčinjene. Broj streljanih od strane 734 peš. puka u Beogradu iznosi 101.	Prilog 506:704. p.d. la Br. 941/ od 7 XI 41
29 XI 41, Požarevac, slab mraz, vedro sunčano	Divizija izveštava Višu komandu LXV da je za odmazdu streljano 50 lica, prema tome od 88 talaca ostaje 38.	Prilog 507:704. p.d. la Br. 540/ od 7 XI 41.

Dan, vreme, mesto, mesto smeštaja	OPIS DOGAĐAJA	Primedba: (i gubici u oružju 1 opremi. Ukazivanje na priloge).
8 XII 41, Požarevac, toplo, jugovina	**Štab 19. »Biteler« četničkog odreda javlja: 15 XI borba izmedu 250 četnika sa 9 mitraljeza i 30 komunista kod Šilakovca[1] 7 km jugoistočno od Požarevca. Gubici neprijatelja: 8 poginulih. 2 teško ranjena.** **16 X kod Šapine, 15 km jugoistočno od Požarevca naterana u bekstvo jedna banda od 50—70 komunista. Gu-Dici neprijatelja: 4 mrtva, 4 komunista zarobljeno.** **17 XI 41 pokret za Češljevu Baru, 23 km istočno od Požarevca, pri čemu, u manjim borbama, 12 komunista ubijeno, zarobljen 1 kurir.** **Zapaljena kuća pretsednika opštine koji ie saradivao s komunistima. U Makcu uhvaćen i ubijen 1 komunisi.** **18 XI pokret za Smederevo, 23 km zapadno od Požarevca.** **21 XI pokret za Veliko Gradište. 21 komunist ubijen, zaplenjeno 4 laka mitraljeza, 1 teški mitraljez, 100 puščanih metaka i 50 ručnih bombi.** **Ulaz četnika u Veliko Gradište i manifestacija Petru II i Kosti Pećancu. 20 komunista uhapšeno, zaklano i bačeno u Dunav.** **25 XI pokret z.a Golubac. usput 45 komunista ubijeno, 10 ranjeno i zatim ubijeno.** **29 XI u selii Dob/a. 28 km istočno od Golupca na Dunavu uhvaćena 4 komunističke vode i upućeni za Beograd.** **Verodostojnost izveštaja jako sumnjiva.**	Prilog 632:704. p.d. Ic tumač od 8 XII 41.

[1] Verovatno kod Siljkovca. (Prim, red.)

BR. 295

operaciski dnevnik 113 p. divizije od 1 x 1941 god. do 12 i 1942 god.

RATNI DNEVNIK BR. **2**

113 pešadiska divizija odelj. Ia
Početo: 1 X 1941 Završeno: 12 I 1942
113 peš. divizija bila je potčinjena od 1 XI 41 do 12 I 42 Opunomoćenom komandujučem generalu u Srbiji

Opis događaja:

7 XI 1941 Štab divizije stiže u Paraćin. Pripremne radove je izvršio 1. V.P.[1], koji je prevalio dugi put kroz celu Evropu. Divizija je potčinjena opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji (Štab XVIII armiskog korpusa), generalu pešadije Böhme-u, za umirenje srpskog područja u kome je ustanak. Iskrcavanje i prikupljanje divizije vrši se u prostoru Jagodina—Bačina—Kruševac—Paraćin—Ćuprija. Tu će se prikupljati trupe kako pristižu. Ima delimičnih zakašnjenja do 30 časova. Prispele jedinice imaju da izvrše akcije čišćenja u prostoru gde su smeštene.

18/19 XI Opunomoćeni komandujući general **posetio** je diviziju **i** u cilju uništenja neprijatelja u zapadnom delu Moravske doline, kao i umirenja

[1] Skraćenica u nem. originalu neiasna (Prim, red.)

ovoga kraja sporazumeo se s komandantom o akciji divizije.

1 XII 1941 — Divizija je ostala na prostoru gde je stigla. 260 peš. puk i 113 art. divizion preduzeli su akciju u predelu Oačka. Pri ovim akcijama, u kojima delimično učestvuju i formacije Šumadijskog korpusa, prikupljeno je u svemu 165 zarobljenika. Jedan je komunist streljan.

4 XII 1941 — 260 peš. puk vrši dve akcije čišćenja, pri kojima je pretresena okolina čačka. Zatvoreno je 600 građana i preduzeto ispitivanje da li su bili pripadnici Komunističke partije ili partizanskih grupa. Tom prilikom za 4 komunista utvrđeno je da su aktivno učestvovali u ustanku, pa su streljani. Svi ostali građani nisu sumnjivi, i biće pušteni. Zaplenjene su 32 puške, ručne bombe i municija..

5 Xn 1941 — 260 i 268 pešadiski puk vrše čišćenje u prostoru smeštaja, i tom prilikom su uhvatili 51 komunistu, koji su smesta streljani. Ovom prilikom pao nam je u ruke i vođa 3 partizanske čete Čačanskog bataljona. Prema izveštaju jednog stanovnika po podne u Gornjoj Gorijevnici (8 km severozapadno od čačka) viđen je Draža Mihailović. 260 peš. puk u krstarenju kroz ovaj kraj utvrdio je da su Nedićeve trupe, koje se bore na našoj strani, videle Mihailovića. Ma da su ga poznale, ništa nisu prema njemu preduzele.

7 XII 1941 — 261 peš. puk ušao je s 2 bataljonom i pukovskim štabom u Novi Pazar, gde ga je stanovništvo dočekalo s ovacijama. Tamo su se prilike izbistrile na način koji iznenađuje. Međutim, kako su Albanci smrtni neprijatelji Srba, to su četnički odredi, koji su se nalazili u Raškoj, tražili našu pomoć samo da bi se osvetili Albancima. Trupa treba da ima mnogo umešnosti da bi se snašla pri ovim različitim političkim strujama.

Komandant divizije stigao je u Novi Pazar uskoro posle prvih trupa i lično proverava tamošnju situaciju.

8 XII 1941 . ..

Prema iznenadno izvršenim racijama u Čačku, Užicu i Požegi ustanovljeno je da se masa partizana ponovo vratila u gradove. U čačku je uhvaćeno 182, od kojih je 16 odmah streljano, pošto je dokazano da su učestvovali u borbi; u Požegi zatvoreno 42, a u Užicu 40.

9 x n 1941

Komandant divizije posetio je 260 pešadiski puk u čačku, a u Požezi 2 bataljon 260 pešadiskog puka. Komandanti su izneli svoje utiske u izveštajima. Po mišljenju p.pukovnika Haerder-a teško se mogu očekivati napadi na trupu, pošto se svako boji izvršenja mera odmazde 100 za 1.

10 XH 1941

U čačku je izvršena racija. Pritom su uhvaćena i streljana 32 partizana, za koje je dokazano da su aktivno učestvovali u borbi. Daljih 187 komunista biće pohvatano i predano zarobljeničkom logoru ortskomandanture.

11 XII 1941

260 peš. puk jednim bataljonom izvršio je dve akcije u predelu čačka i tom prilikom zarobio 47 partizana i 4 komunista. 261 peš. puk zarobio je-15 komunista. Kao plen je prikupljeno: 1 laki mitraljez, 136 pušaka, 3 pištolja, noževa i 8100 metaka pešadiske municije.

Od onih komunista koji su juče zarobljeni, posle temeljnog saslušanja streljano je 34.

268 peš. puk premestio je 3 četu iz Užica na boravište u Kraljeve Vode (18 km jugozapadno od Užica).

13 XII 1941

Pri akciji 1 bataljona 260 peš. puka u predelu jugoistočno od čačka zarobljeno je 19 komunista i 18 partizana. Daljih 10 komunista je streljano.

Južno od Kraljeva, 260 peš. puk uhvatio je 19 komunista i streljao ih, pošto je dokazano da su učestvovali u borbi.

16 XII 1941

268 peš. puk vršio je čišćenje od Drine u pravcu Užica i tom prilikom došlo je do borbe između komunista i četnika, pri čemu su komunisti imali 6, a četnici 3 mrtva. Od privedenih

zarobljenika posle iscrpnog saslušavan]a streljano je 20.

17 XII 1941 268 peš. puk nastavlja čišćenje predela oko Drine. 260 peš. puk sa snagama jednog bataljona izvršio je dve akcije u prostoru oko čačka. Tom prilikom zaplenjen je 1 laki mitraljez i nekoliko pušaka s municijom. Streljano je 5 komunista. 2 bataljon 261 peš. puka posle nadiranja od Novog Pazara ka Sjenici vratio se. Varoš su zajednički branili muslimani i Srbi. Komunističke bande se nalaze na severu od varoši. Naša izvidnica sukobila se sa jednom bandom i rasterala je.

23 XII 1941 Ponovo se pojavljuju manje baiide u predelu Novog Pazara. Usled snega ne mogu se preduzeti veće akcije. Pri manjim krstarenjima zarobljena su 43 komunista. U Vrnjačkoj Banji na osnovu izveštaja poverenika vrše se hapšenja onih lica za koja se sumnja da su učestvovala u ustanku. Ortskomandantura u čačku streljala je 31 komunistu, od kojih 1 ženu.

24 Xn 1941 . ..

Ortskomandantura u čačku streljala je 6 komunista.

Zaključeno:
ANDRAE s. r.
p. poručnik

BR. 296

izvod iz operaciskog dnevnika komande nemačkih trupa „lxv" od 13 v 1941 do 8 iii 1942 god.

OPERACISKI DNEVNIK BR.. .

"Viša komanda za posebnu upotrebu LXV

Počinje: 13 V 1941 Završava: 8 HI 1942

Viša komanda z. p. u. LXV bila je potčinjena:

od 25 V 1941 do 9 VI 41 — zastupniku komandanta II korpusne oblasti u Štetinu

od 10 VI do 20 VI 41 — Štabu 2 armije

od 21 VI 41 do 19 IX 41 — Štabu 12 armije

od 20 IX 41 do 3 IH 42 — Op<unom. kom. generalu u Srbiji (do 3 Xn 41 generalu pešadije Böhme-u (XVm arm. korpus), od 4 XII 41 do 3 m generalu artiljerije Badern).

17 X 1941

. . . •

Od op. kom. generala **u** Srbiji:

Uklanjanje živica, žbunja i šume na komunikacijama **u** pojasu širine od 600 m.

18 X 1941

717 peš. divizija

Za gubitke od 15 X dosad streljano ukupno 1736 muškaraca i 19 žena komunistkinja.

19 X 1941

717 peš. divizija

3 bat. 749 peš. puka sa 133 taoca vratio se u Kragujevac. G. Milanovac spaljen.

718 peš. divizija

Od op. kom. gen. u Srbiji:

Mere odmazde naređene u Srbiji nisu obavezne za Hrvatsku. Izvestiti 718 diviziju.

704—718 peš. diviziji:

Telegram: Divizije će dostaviti izveštaj o broju uhapšenih i streljanih od 11 X—19 X 1941

Od op. kom. gen. u S.: Mere odmazde: 1600 za 16 poginulih i 24 ranjenika iz Valjeva treba da strelja 734 peš. puk.

28 X 41

Od op. kom. gen. u Srbiji preko Više komande LXV-704 i 718 diviziji, 220 protivtenkovskom divizionu i stražarnom puku — br. 1026/41.

Uzimanje i streljanje talaca vršiti planski i prema uputstvima.

Odredba stava 3, iz naređenja br. 926/41 pov. o streljanju talaca, bitno je ograničena odlukom opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji.

Od 220 protivtenkovskog diviziona Višoj komandi LXV radi dostavljanja XVIII arm. korpusu:

Streljano 50 talaca kao odmazda za jednog ranjenog.

Od 714 peš. divizije, preko Više komande LXV, od XVIII arm. korp. br. 1024/41:

714 peš. divizija traži izviđački avion i sadejstvo »štuka« za napad na banditski logor, jačine 500 ljudi, kod Neresnice, 30 km jugozap. od D. Milanovca.

30 X neprijatelj artiljerijom tuče vodovodnu kulu i Poljoprivrednu školu u Kraljevu.

Od stražarnog puka 734 i Više komande LXV br. 1948: Mere odmazde. Stražami puk izveštava o izvršenom streljanju 101 lica.

Od opunom. gen. u Srbiji Višoj komandi br. 1042: Zapovednik oružane sile na Jugoistoku saglasan s namerama Opun. kom. generala o upotrebi trupa. Raspoređivanje trupa, potčinjenih Višoj komandi LXV, može se izvršiti.

***

Od Feldkomandanture u Pančevu 610 Opunomoćenom komand. gen. u Srbiji: Izveštaj o merama odmazde u Kragujevcu.

Od 704—717 peš. div. i 220 protivtenk. diviziona preko Više komande Opunomoćenom gen. u Srbiji: Izveštaj o broju uhapšenih i streljanih lica od 20—31 X 41.

30 XI 1941

Na području 717 peš. div. Vučje, 14,5 km južno od Leskovca, spaljeno kao leglo bandita.

749 peš. puk izvršio izviđanje iz Lopatnice (15 km jugozapadno od Kralieva), u dubini od 3 km, u pravcu visova severozapadno i zapadno od Lopatnice; doveo zarobljenike i uništio dva skladišta art. municije.

***

18 II 1942

U prostoru 714 peš. div. srpska pomoćna policija vodila je 17 II uspešnu borbu s jednom bandom, južno od planine Bukulje (2 km jugozapadno od Arandelovca). Gubici neprijatelja: 17 mrtvih, 60 teško i lako ranjenih; 6 zarobljenih su streljam prema datom naređenju.[1]

[1] Na overenom prepisu iz Nürnberga nedostaje potpis (Prim, red.)

BR. 297

IZVOD IZ SASLUŠANJA GENERALA BOEHME-A U NÜRNBERGU 1947 GOD.

5 II 19±7

3. Došao sam do teške odluke: napustio sam postupno Užice i Čačak, gde su okupljene nemačke trupe imale jake gubitke, i ove sam povukao u Kraljevo. Ovom koncentracijom snaga, svoje trupe mogao sam ovde ojačati; prepadi su se smanjili i mere za odmazdu time su otpale. Ova odluka naišla je na kritički odjek u mom štabu i bila je i u armiji nepovoljno primljena. Ja sam je ipak sproveo.

4. **Naredio sam** da se kod svih železničkih i drumskih mostova na brzinu sagrade teški **stražarski** tornjevi, sigurni od pogodaka (morali su biti gotovi za 3 nedelje) **da bih tim sprečio ubijanje svojih straža i isključio do najveće mere upotrebu odmazde.**

5. Pošto se pucalo na ulaze i prozore stanova nemačkih trupa, naredio sam da se izgrade zaštite **pred** ulazima i prozorima, da bih **izbegavao sopstvene žrtve i mere odmazde.**

6. Nadao sam se da ću ovim merama za kratko, i ujedno najteže vreme, izdržati, dok ne budu upotrebljene 342 i 113 divizija. S ovim divi-

[1] U prvom delu saslušanja, Böhme iznosi, u cilju svoje odbrane, njegovo shvatanje Kajtelove naredbe o »merama odmazde«. Redakcija taj deo ne donosi pošto on nema vojno-istoriski značaj (Prim, red.)

zijama hteo sam s istoka i severa (vidi skicu), brzim, obostranim obuhvatom, bez žrtava, zaci s leđa najvećoj neprijateljskoj partizanskoj grupi u prostoru Užice—čačak (jačine 8—10000 ljudi). Tim sam očekivao slom partizanske delatnosti, smirenje zemlje, prestanak sopstvenih žrtava i izbegavanje mera odmazde.

Nürnberg, 5 II 1947 BÖHME s. r.

Prilozi uz skicu

Upućen sam koncem septembra 1941 sa svojim korpusnim štabom (bez trupa) iz 12 armije (FM[1] List) za Srbiju sa zadatkom:

a) sa snagama koje su se tu nalazile osigurati. pre svega, železničku vezu od Beograda preko Niša za Solun i Sofiju, zatim saobraćaj na Dunavu (rumunski petrolej);

b) obezbediti rad u Borskom rudniku bakra (Istočna Srbija), u rudniku antimona u Mitrovici (dolina Ibra) i u jednom zapadno od Valjeva, koji se nalazi u planini (čije sam ime zaboravio);

c) sa novim nemaekim snagama, koje će se dovesti, osloboditi teritoriju Srbije partizanske napasti (uništiti partizane) i ponovno uspostaviti mir i red u zemlji.

Skica l[2] pokazuje situaciju u vremenu mog dolaska u Srbiju i događaje do otprilike pristizanja glavnine 342 divizije, tj. oko oktobra 1941 godine (dakle događaji pre dobivanja zapovesti za odmazdu).

Situacija

I. Vrlo slabo obučene trupe posadnih divizija[3] generala pešadije Badera (342 i 113 divizija nisu još bile tu) bile su većim delom, naročito u zapadnim krajevima zemlje (Srbije), potpuno u odbrani i mogle su samo uz najveće gubitke da sačuvaju svoju kožu.

Samo u srednjoj Srbiji, otprilike gde su sta-

[1] Feldmaržal

• Sa ovom skicom redakcija ne raspolaže

[3] Truppe der bodenständigen Divisionen (Prim, red.)

jali partizanski odredi 1 do 9\ bilo je nešto slobode u kretanju.

U pojedinostima

Slični događaji, koji će biti u sledečem opisani, odigravali su se već mesecima. Situacija se zaoštravala iz dana u dan i bila se razvila do stepena nepodnosivosti za miroljubivo stanovništvo i za sopstvene trupe.

a) Nemačke trupe u Mačvi (Šabac) i u Užicu i Čačku skoro u neodrživom stanju; trpele su stalno najteže gubitke. Pritisak partizana, koji su se stalno ojačavali, neprekidno se povećavao. Partizani u Mačvi (komunisti) nisu većim delom bili iz tih predela i jako su terorisali većinom mirno stanovništvo (prinudne regrutacije, stalan odvoz žetvenih dobara i stoke k jugu u planinu — bez naplaćivanja. Zimsko snabdevanje partizana!).

b) Jake partizanske grupe, na prostoru 1 do 9, bile su vrlo preduzimljive i svirepe; činile su stalne prepade na železničku prugu (železničke posade, železničko osoblje), iz zasede na jedinice u maršu, autokolone, snabdevačke transporte, fabrike, uređaje od životnog interesa za Beograd i zemlju, (zima pred vratima), ugljenokope (prvenstveno one koji su snabdevali Beograd i železnicu) i odvlačili su radnike sklone za rad. Postrojenja i fabrike bile su na raznim mestima popaljene. Odeljenja za osiguranje fabrika trpela su teške gubitke. Prinudne regrutacije pod pretnjom oduzimanja životnih namirnica i stoke —• bez naplaćivanja.

U varošima (pa i u Beogradu) stalno su vršeni prepadi na stražare i straže. Vojni rukovodioci ubijani su iz vatrenog oružja. Pucalo se na vojničke stanove.

Naročito treba da se navedu »partizani 5a, D. Milanovac[2]« jugozapadno od Kragujevca, koji su, pored manjih prepada na nemačke jedinice, izveli iz zasede prepad na jedan nemački bataljon i naneli mu teške gubitke.

[1] Vidi skicu 2

[a] Kako ovde, tako i na priloženoj skici Böhme ie zamenio Gornji Milanovac sa Donjim Milanovcem (Prim, red.)

Slabo obučene trupe divizija generala Badera u ovom prostoru bile su u vrlo napregnutom stanju, i stalno pod uzbunom ili u akcijama.

Stanovništvo ovog prostora bilo je pretežno i apsolutno miroljubivo i nastrojeno protiv partizana; stenjalo je pod pritiskom partizana (delom komunisti, delom nacionalisti, ali samo manjim delom iz tih krajeva).

H. Po svome dolasku u Srbiju mogao sam da izdam najpre samo opšta uputstva i zapovesti, kako sam to naveo u »1. Mere« Odeljak B.S.l—3. Nove trupe sa sobom nisam doveo da bih mogao da preduzmem nešto veće (342 i 113 divizija još nisu bile tu).,Posadne trupe generala pešadije Badera, pod njegovom komandom, branile su se od partizana koji su napadali u pravcu strelica na skici (-+•), dobro i rđavo, onako kako su mogle.

Moj glavni rad u vremenu »faze-skica 1«, dakle, u vremenu do prijema naređenja za odmazdu, bio je:

a) upoznati se s okolnostima, u zemlji: neprijateljem (dakle partizanima), stanjem i situacijom sopstvenih trupa, miroljubivim stanovništvom, zemljištem, vremenom, komunikacijom u kasnu jesen, prilikama snabdevanja;

b) proučavati plan: »Kako da postignem slom partizanskog pokreta?«, »Kako da upotrebim nove, najavljene snage, 342. i 113. diviziju (za čije sam komandovanje bio i poslat u zemlju)?«, »Kako da pomognem miroljubivom stanovništvu da najbrže dođe do spokojstva i mira?«. »Kako da uštedim sopstvenim trupama dalje gubitke, koji su već u toku četvoromesečne borbe išli u hiljade?«

Docnije, po prijemu zapovesti za odmazdu:

»Kako se mogu mere odmazde izbeći i i obići?«

To su bile moje misli i brige, danju i noću, u vremenu »faze-skica 1«, koje su me stalno obuzimale. Takođe sam stalno ponavljao zahtev kod armi je da ubrza transportovanje 342 i 113 divizije.

Nürnberg, 5 II 1947 g. BÖHME s. r.

Prilozi uz skicu 2[1]

Skica 2 pokazuje vreme od dolaska prvih transporata 342 divizije kao i vreme do mog odlaska iz Srbije (prvi dani decembra 1941), dakle, **mesec novembar 1941.**

Zapovest za odmazdu, mislim, da je bila **baš pre toga došla i stupila na snagu.**

Skica 2 pokazuje kako sam zamišljao ugušivanje najvećih partizanskih grupa **(3—4000** ljudi **i 8—10000) i** umirenje zemlje **sa 342** i **113** divizijom.

Moja osnovna i vodeća misao u operacijama 342 i 113 divizije bila je: po mogućnosti **bez borbe, sa što manjim sopstvenim gubicima., izbqgavajuci mere za odmazdu otići** u zaleđe **partizanske** grupe Užice, Čačak (8—10000 ljudi), od čega sam očekivao slom partizana.

Važne pojedinosti

Izrično ovde napominjem **da** je armija od mene tražila da joj javim o planu upotrebe 342 i 113 divizije (još pre nego što **su bile tu). Armija je htela** pre svega da s ove dve divizije izvojuje slobodu na prostoru s obe strane železničke Unije **Beograd**—Niš. **Protiv toga borio sam se svim silama, jer su** najveće partizanske grupe stajale u prostoru Šapca (3—4000), Užica i Čačka (8—10000), i tu su izvodile svoie akcije. **Posledica bi bila:** miroljubivo stanovništvo ne bi ni dalje imalo mira. Sopstveni gubici i dalje bi postojali. **Mere za odmazdu** ne bi se mogle obići. **Neprijatelj** bi imao **i** dalje punu slobodu u zaleđu, a to **je bilo bitno za partizane,** koji bi **se dalje snabdevali** iz bogate Mačve i dobro ušli u zimu, pošto operacije zbog snega u planini ne bi mogle biti **dalje** izvođene. Partizanska uznemiravanja ne bi se dakle, okončala.

rJa sam sa svojim mišljenjem prodro, i moj operativni plan razvijao se **po ovoj zamisli:**

1. Razvoj 342 divizije u prosto**(ru** fiapca. Oslobođenje Mačve (s tim ponovno dobijanje glavne oblasti za snabdevanje Beograda).

Isturanje 342 divizije **u prostoru Valjeva,** da **bih** stvorio utisak da Nemci **napadaju odatle u pravcu čačka.**

[1] **Vidi** priloženu skicu (Prim, red.)

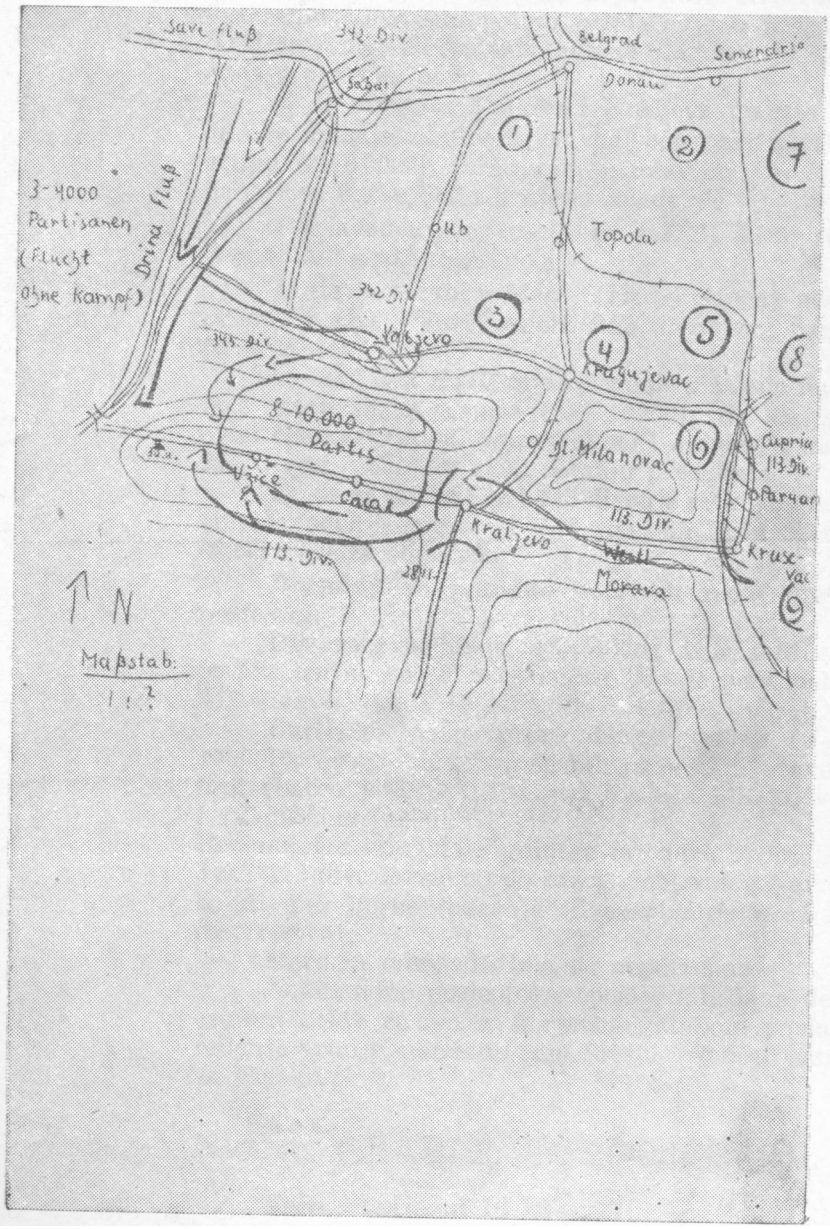
Save Fluß
342. Div.
Belgrad
Semendria
Donau
Sabac
1
2
7
3-4000
Partisanen
(Flucht
ohne Kampf)
Drina Fluß
Ub
Topola
342 D.
3
5
Valjevo
345. Div.
4
Kragujevac
8
8-10.000
Partis
6
Gl. Milanovac
Cuprija
113. Div.
Parvan
Ivanica
Uzice
Cacak
113. Div.
Kraljevo
Kruse-
vac
113. Div.
28 Div.
Morava
9
N
Maßstab:
1 : ?

2. Razvoj 113 divizije u prostoru Kruševca i severno od ovoga, potom **privlačenje u prostor Kraljeva,** da bih pobudio utisak da divizija **na**pada u pravcu čačka.

3. S **prostora Valjeva** i **Kraljeva** trebalo je da obe divizije, obuhvatajući najveću partizansku grupu (8—10000), forsiranim marševima, za tri dana, bez borbe dođu u njeno zaleđe.

Pri izvođenju operacije po tač. 1) do 3) računao sam s ovim:

a) da partizani u Mačvi (j.z. od Šapca) neć« primiti borbu s ratobornom 342 divizijom, nego će je izbeći;

b) kad 342 i 113 divizija dođu u zaleđe najjače partizanske grupe (8 — 10000), da će se ovim ceo partizanski pokret slomiti u ovim, a možda u vezi s tim i u svim ostalim predelima.

c) da će gubici 342 i 113 divizije pri ovom načinu izvođenja operacije biti umereni, i da će se izbeći mere za odmazdu.

Događaji su potpuno potvrdili moje pretpostavke:

Partizani u Mačvi (3—4000) ispraznili su je bez borbe, bežeči s prostora gde je nastupala 342 div.;

Partizani na prostoru Užice, čačak (8—10000) prevarili su se, te su bili ukliešteni pokretom (počeo je 28 XI 1941 od Valjeva i Kraljeva i s leđa obuhvaćeni.

Rezime: Uz vrlo male gubitke izvedene operacije 342 i 113 div. dovele su do brzog i potpunog sloma bandi, bez borbe (bacanje ili sakrivanje oružja, rastrojstvo).

Mere za odmazdu bile su nepotrebne.

Neposredno posle toga (poslednjih dana decembra 1941), sa svojim korpusnim štabom, po naređenju armije, napustio sam Srbiju i.upućen sam za Finsku.

Nürnberg, 5 II 1947 BÖHME, s. r.

Vaše pitanje od 10 m 1947:

»Da li su bile dovoljne nemačke trope u Srbiji dla se uspostavi red i mir '«

Moj odgovor:

»Ne, malobrojne trupe već odavna nisu bile dovoljno za ovako veliki prostor«.

Dodajem naknadno ovo objašnjenje:

(Molim, uzmite za to moju skicu 1 uz moja izlaganja od 5 II 1947).

Nemačke trupe u Srbiji:

1. Jedna divizija korpusa generala Badera bila je u prostoru Valjeva (štab divizije), Beograda, a mislim i šapca.

Divizija je imala samo dva pešadiska puka (svaki sa devet peš. četa). Jedan puk u Valjevu izgubio je 2 čete, koje su zarobljene još ranije zapadno od Valjeva.

Trupe u Valjevu i Šapcu s mukom su branile svoju kožu.

Drugi puk bio je u Beogradu na stražarskoj, osiguravajućoj službi, pri raznim sprovođenjima itd., vrlo iscrpljen, i nije se mogao upotrebiti.

2. Jedna dalja divizija korpusa generala peš. Badera (i ona je imala samo 2 peš. puka) stajala je u prostoru Topola (štab divizije), Kragujevac, Kraljevo, čačak, Užice (oba poslednja mesta docnije ispražnjena da ne bi bila opkoljena).

Trupe ovih divizija bile su naročito zauzete lokalnim borbama, imale su da podrose u borbama na prepad i iz zaseda naročito velike gubitke i bile su veoma zauzete stražarskom i policiskom službom (obezbeđenje železnice, magacina, zarobljeničkih depoa, važnih ratnih i životnih postrojenja i kod pratnji).

3. 718 divizija korpusa generala pešadije Badera bila je u prostoru Niš (štab divizije), Mitrovica (Ibarska dolina). Ona je bila naropito razvučena u širinu i imala je obimne zadatke za obezbeđenje (obezbeđenje železnica, rudnika, fabrika i . stalna praćenja).

Ako se pri tome ima u vidu:

a) da je jedan veći deo trupa obeju divizija pod 1. i 2. bio stalno u dodiru s neprijateljem i u borbi, pa šta više i opkoljen,

b) da su se trupe u službi železničkog osiguranja i na stražarskoj službi morale smenjivati,

c) da su trupe morale izvoditi i obuku,

d) da su brojna stanja opadala zbog stalnog rashoda (ubijeni, ranjeni i bolesni) — onda se već iz ovoga vidi da su ove posadne nemačke jedinice bile silom prilika vezane za svoja mesta.

Na zapadu Srbije, nemačke trupe nisu uopšte mogle da se maknu; u svim ostalim prostorima jedva su mogle da se odbrane od neprijateljskih partizanskih grupa i njihovih delova koji su stalno napadali glavnu železničku prugu Beograd—Niš (mostove, stanice, labrike, rudnike) i koji su tukli nemačke brodove na Dunavu.

Sasvim izuzetno bile su upućivane, pre dolaska novih snaga, u veće akcije samo kad je to s vojničkog gledišta bilo neophodno, tj. kad je sopstvena kritična vojna situacija to neophodno usiLovljavala. Primeri:

1. Uništenje grupe bandi G. Milanovac:

Ova banda je u više mahova izvršila prepade na manje nemačke jedinice i najzad je jednom nemačkom bataljonu iz zasede zadala osetne gubitke.

Akcija je postala potrebna:

a) jer je grupa partizana stalno ugrožavala i prekidala vezu, snabdevanje i dotur na drumu Kragujevac— G. Milanovac—Kraljevo (zemljište za prepade vrlo povoljno),

b) kad je situacija u Kraljevu postepeno bivala, usled ugrožavanja od G. Milanovca, sve nesnošljivija.

c) kad se moralo sprečiti da akcija 113 divizije (od čijeg je uspeha sve zavisilo ne bude pod nepovoljnim uticajem ili ometana.

Primećujem da su snage za ovu akciju protiv bandi G. Milanovac mogle biti obezbeđene samo uz velike poteškoće.

2. Akcija 125 peš. puka bila je upravljena protiv grupe bandi koje su jugozapadno od Beograda vršile svoja zlodela; napale jednu važnu fabriku kod Mladenovca, jednu na Savi, a u više mahova i saobraćaj na drumu i železnici; dalje protiv bandi koje su prepadima ugrožavale i razaranjem pruge onesposobljavale saobraćaj na železničkoj pruzi preko Uba za Valjevo.

Ova akcija kojom se došlo do Valjeva, trebalo je, pre svega, da razbije obruč oko Valjeva i

da oslobodi od partizana ovaj prostor, s tim da bude poslednje ishodište pri akciji 342 divizije. (Primećujem da su železnica i drum Beograd—Ub—Valjevo, kao linija dotura, bili predviđeni, u poslednjoj fazi i za 342 diviziju).

Ističem da je 125 peš. puk kao jedina mobilna trupa mogao biti upotrebljen, uz najveće oslabljenje Beograda, i posle akcije morao je biti ubrzo vraćen onamo.

Nürnberg, 11 3 1947 BÖHME, s. r.

Ja, general **Franz Böhme,** zaklinjem **se,** izjavljujem i objašnjavam: došao sam u septembru 194i fu Srbiju. Moj položaj glasio j«.. opunomoćeni komandujući general XVIII armiskog korpusa[1]. Imao sam zadatak: 1. obezbeđenje saobraćaja na glavnoj pruzi i Dunavu; 2. obezbeđenje rada u 3 rudokopa; 3. oslobođenje zemlje od partizanskih najezdi i uspostavljanje **reda** i mira s novo dovedenim snagama. Kad sam došao u Srbiju, tu je bio general **Bader.** Imao je **pod** svojom komandom 4 divizije, koje siu prema mome sećanju nosile ove brojeve: 704, 714, 717 i 718. Kad sam ja došao u Srbiju, general Bader sa svoje 4 divizije bio mi je potčinjen, iako im je on i dalje komandovao. Prirodno je da je general Bader poznavao prilike u Srbiji bolje nego ja, zato ja nisam imao ništa protiv toga da on i dalje ostane pri vođenju operacija u najvećoj meri samostalan. Dobijao sam dnevno jutarnje i večernje izveštaje, tako da sam bio obavešten o svemu što je radio. General Bader bio je potpuno načisto sa svojim odnosom potčinjenosti prema meni. Docnije su došle u Srbiju još dve divizije, 342 i 113 divizija, koje sam ja primio. General Bader nije imao nikada nikakva posla sa ovim divizijama. Svi izveštaji za komandu 12 armije išli su preko mene.

General Bader posle moga dolaska nije više slao nikakve izveštaje komandi 12 armije. Kad sam ja došao u Srbiju, general Dankelmann je još bio tu. General Dankelmalin nosio je tada naziv

Bevollmächtigter kommandierender General des XVIII Armeekorps.

vojni zapovednik Srbije. Po mome dolasku, ostao je još 2—3 nedelje u Srbiji. U to vreme nije imao nikakve borbene jedinice pod svojom komandom, već samo neke administrativne grupe. Ne mogu se setiti kome je pri svome odlasku predao ove administrativne grupe.

Kad sam otputovao, predao sam svoju funkciju generalu **Baderu,** koji je nosio naziv komandujući general i zapovednik Srbije.[1]

342 divizijom od septembra 1941 do kraja, novembra 1941 godine komandovao je general dr. Hinghofer. Ja sam poznavao generala Hinghofera već od ranije. Bio je Austrijanac, studirao je prava i imao je izrazito pravno osećanje. Znam da je borbu vodio korektno. Ja sam, prirodno, dobijao od divizije dnevne izveštaje. Posle otstupanja Hinghofera, komandu divizije primio je general Hoffmann; ova, međutim, nije više bila uplitana u veće borbe. General Hinghofer primio je koncem novembra komandu 717 divizije, koja je bila meni potčinjena.

Nürnberg-Nemaöka, 16 aprila 1947 BÖHME s. r.

[1] Kommandierender General und Befehlshaber Serbien

OBJAŠNJENJE SKRAĆENICA

A

AOK = Armeeoberkomando (štab armije)
akt. oficir = aktivni oficir
akt. podoficir = aktivni podoficir
akt. = aktivni
•alb. = albanski
arm. = armiski
arm. četa = armiska četa
arm. korpus = armiski korpus
art. = artiljeriski
art. divizion artiljeriski divizion
art. puk = artiljeriski puk
Ast. = verovatno Abwehrstelle (kontraobaveštajna služba)
av. bomba = avionska bomba
aut. puške = automatske puške

B

Bgd = Beograd
B. Bašta = Bajina Bašta
B. Kamen = Blagojev Kamen
Blag. Kamen = Blagojev Kamen
Bel. = Belanovica
Bel. četa = Belička četa
biv. = bivši
biv. partija = bivša partija
B. Koviljača = Banja Koviljača
batalj. = bataljon

C

CK = Centralni komitet
cca = cirka (oko)
Chef Mil. V./Qu = Chef der Militärverwaltung/Quartiermeister (šef pozadinske službe u nemačkoj vojnoj upravi)

č

č. = čas
čl. = član
čačan. = čačanski

D

D. Barbeš = Donji Barbeš
D. Dragovlje = Donje Dragovlje
D. Dušnik = Donji Dušnik
D. Lokošnica = Donja Lokošnica
D. Milanovac = Donji Milanovac
D. Prisjan = Donji Prisjan
D. Slatina = Donja Slatina
defan. = defanzivni,-a,-o
def. bombe = defanzivne bombe
delov. = delovodnik
div. = divizija
div. kom. mesto = divizisko komandno mesto
div. nar. = diviziska naredba
drug. = drugarica

E

EK = verovatno Einsatzkomando (Izvršna komanda policije)
engl. obav. služba = engleska obaveštajna služba

F

fin. = finansiski
Frhr. = Freiherr (nemačka plemićka titula)

G

Gl. odbor = Glavni odbor
GŠ = Glavni štab
G. Dragovlje = Gornje Dragovlje
G. Milanovac = Gornji Milanovac
G. Pris.ian = Gornji Prisjan
G. Slatina = Gornja Slatina
gen. = general
gen. major = generalmajor
g.Kdos. = geheime Komandosache (poverljivo — za komandante)
G. stožer = Glavni stožer (Glavni generalštab)

H

hrv. domobr. = hrvatski domobrani
Horn. = Homolje

I

in. = instruktor
Inst. PK = instruktor Pokrajinskog komiteta
int. = intelektualac,-ci
intel. = intelektualac,-ci
int. por. = intendantski poručnik
inž. = inženjer, inženjerski
izb. = izbačen
I. D. = Infanterie Division (pešadiska divizija)
indust. = industriski

J

Jag. = Jagodina
Jagod. = Jagodina
Jag. četa = Jagodinska četa
Jug. = Jugoslavija
jug. vojska = jugoslovenska vojska
jugoist. = jugoistočno
jugozapad. = jugozapadno
jav. bezbednost = javna bezbednost
Jkdo = Jagdkomando (poterni odred)

K

KPJ = Komunistička partija Jugoslavije
KP = Komunistička partija
Kos. = Kosovo
Kocelj, četa = Koceljevska četa
Krag. = Kraguievac
Kralj. = Kraljevo
Kruš. = Kruševac
Kuč. = Kučevo
Kopaon. odred = Kopaonički odred
kap. = kaplar
KM = komandno mesto
kom. = komunist
konf. = konferencija
kom. čete = komandir čete
kom. bataljona = komandant bataljona
kom. kadar = komandni kadar
kom. odreda = komandant odreda
kom. sastav = komandni sastav
kom. sektora = komandant sektora
komand, gen. • = komandujući general
konc. logor •= koncentracioni logor
kriv. dela = krivična dela
k. 543 = kota 543

L

Lep. = Leoenica
L.S. = Landesschützen (posadne trupe)

/

LJ

lj. = ljudi

M

MK = Mesni komitet
M. Pek = Majdan Pek
M. Požarevac = Mali Požarevac
M. Moštanica = Mala Moštanica
M. Krčimir = Mali Krčimir
Mak. = Makedonija
Met. = Metohija
maj. = major
M. P. = mesto pečata
naor. lica = naoružana lica
mitralj. = mitraljez
met. = metalac
met. = metak
mes. = mesec
morn. = mornar
Mil. = Milanovac
mg. = mašingever (automat)

N

NDH = Nezavisna Država Hrvatska
NSV = Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (nacional - socijalistička narodna pomoć)

N. Varoš = Nova Varoš
Neresn. = Neresnica
NOF = Narodno-oslobodilački front — fond
NOP = Narodno-oslobodilački pokret
NOPO = Narodno-oslobodilački partizanski odred
npr. = na primer
n.osl. = narodno-oslobodilački
nac. oslob. = nacionalno-oslobodilački
nem. = nemački
nepr. = neprijatelj
nepr. ofanzive = neprijateljske ofanzive

O

OK = Okružni komitet
omi. = omladinski
o.m. = ovoga meseca
odg. = odgovoran
of. bombe = ofanzivne bombe
op. = operativni
opšt. = opštinski
opš. uprava = opštinska uprava
organ. = organizovani
orig. = original
odelj. = odeljenje
OKW = Oberkomando der Wehrmacht (Vrhovna komanda oružane sile)
OKW (WFSt) L = Oberkomando der Wehrmacht (Wehrmachtführungstab) Landesverteidigung (Vrhovna komanda oružane sile — Operativno odeljenje — Otsek za odbranu zemlje)
opun. kom. = opunomoćeni komandujući
opunomoć. komand, gen. = opunomoćeni komandujući general

P

PK = Pokrajinski komitet
part. sekr. = partiski sekretar
Petr. = Petrovac
Pož. = Požarevac
Prok. = Prokuplje
Posav. nar.-oslob. odred = Posavski narodno-oslobodilački odred
part. — partizan
p.d. = pešadiska divizija
p.p. = pešadiski puk
peš. div. = pešadiska divizija
peš. puk = pešadiski puk
pol. delegat = politički delegat
pol. kom. = politički komesar
polkom. =: politički komesar
pr. = primer
p. t. = protiv tenkovski
p.por. = potporučnik
por. = poručnik
prof. = profesor
pril. = prilog
Pom. odred = Pomoravski odred
pušč. metak = puščani metak
pušč. municija = puščana municija
pov. = Doverljivo
prim. red. = primedba redakcije
priv. čin. = privatni činovnik
p. m. = puškomitraljez
prolet. org. = proleterska organizacija
polit, partija = politička partija
pret. opštine = pretsednik opštine
part, odred = partizanski odred
part, jedinica = partiska jedinica

R

R. Dubrava = Ravna Dubrava
r. škola = ratarska škola
razb. = razbijen
rez. ofic. = rezervni oficir
rez. pol. bataljon = rezervni pohciski bataljon
radio stan. = radio stanica
rez. div. = rezervna divizija

S

SKP (b) = Svesavezna komunistička partija (boljševika)
SS = SS trupe
Sm. Palanka = Smederevska Palanka
Srb. = Srbiia
St. Selo = Staro Selo
Svil. = Svilajnac
SKOJ = Savez komunističke omladine Jugoslavije
SD = Sicherheitsdienst (služba bezbednosti)
s. = selo
sel. = selo
si. = slično
selj. = seljaci
simp. = simpatiše
sv. = svega
s. r. = svojeručno
strad. = stradali
stud. ag. = student agronomije

sev. = severno
sev. ist. = severoistočno
sev. zap, = severozapadno
Smed. = Smederevo
St. Pazova = Stara Pazova

Š

Šp. = Španac
šir. = širina

T

Tgb. = Tagebuch (dnevnik)
TASS = Telegrafska agencija Sovjetskog Saveza
t. = teren
tal. = talijanski
tel. = telefonski
tekig. = telegrafski
trg. = trgovački
Temn. četa = Temnička četa
Trn. bataljon = Trnavski bataljon
tač. = tačka
tek. god. = tekuća godina

U

Uprav, štab = Upravni štab

V

Vel. Bečkerek = Veliki Bečkerek
V. Gradište = Veliko Gradište
V. Ivanča = Velika Ivanča
V. Kruševica = Velika Kruševica
V. Krčimir = Veliki Krčimir
V. Bojnica = Velika Bojnica
V. Pčelica = Velika Pčelica
V. Oraška četa = Veliko-oraška četa
Valj. odred = Valjevski odred
VŠ = Vrhovni štab
Verw. Stab. = Werwaltungstab (Upravni štab)
V. Moštanica = Velika Moštanica
v. = von (nemačka plemićka oznaka)
vazd. = vazdušni, vazduhoplovni
v.d. = vršilac dužnosti
Valj. = Valjevo
Vel. Kikinda = Velika Kikinda

W

W.B. = Wehrmachtbefehlshaber (zapovednik oružane sile)

Q

Qu = Quartiermeister (oznaka odeljenia u nemačkom štabu)

Z

zam. kom. = zamenik komandira — komandanta
zam. kom. čete = zamenik komandira čete
zam. polit. kom. = zamenik političkog komesara
* zap. = zapad
zarob. = zarobljenik
zv. = zvani

Ž

žan. stanica = žandarmeriska stanica
žand. = žandarm
ž. st. = železnička stanica
žel. = železnica, železničar
žel. kolosek = železnički kolosek
žel. čin. = železnički činovnik
želez, pruga = železnička pruga'
žel. most = železnički most

I.

Ia = operativno odeljenje
lb = pozadinsko odeljenje
Ic = obaveštajno odeljenje

R E G I S T A R

R E G I S T A R

A

Aćimović Milan _ 19, 24, 65, 107, 108, 110, 340, 341;
Ada Ciganlija — 341;
Adrani — 114, 380, 55«;
Ajdačić — 264, 265;
Albanija — 506;
Aleksandrovac — 397, 504;
Aleksinac — 58, 70, 470, 516, 660;
Amerić — 218;
Amerika — 19, 22, 25, 110;
Amhofer — 621;
Andrae — 678;
Andrić Tadija — 293;
Antikitera — 336;
Aračićevo — 55, 56;
Aranđelovac — 143, 175, 192, 216, 293, 374, 380, 382, 383, 384, 398, 402, 406, 407, 408, 511, 512, 514, 515, 516, 544, 555, 638, 682;
Ardeni — 589;
Arilje _ 153, 202, 638, 643;
Ariljska četa — 80, 202;
Arnajevo — 198, 200, 217, 524, 567;
Atina — 336, 388, 572;
Austrija — 332;
Azanja — 249, 517;

B

Ba — 403;
Babić — 638;
Babić Marko — 99;
Babička Gora — 319;
Babički partizanski odred — 317;
Babičko — 318, 319;
Babina Luka — 53;
Baćevac — 53, 54, 140, 143, 199, 315; 633;
Bačina — 675;
Bačka_____290'
Bader — 425,'638, 679, 683, 685, 690, 692, 693;
Badnjevac — 249, 250, 400;
Badovinci — 40;
Bagdala — 664;
Bagrdan — 55, 56, 73, 119, 223, 514;
Bajina Bašta — 80, 153, 245, 314, 649;
Balkan _ 21, 22, 337, 338, 347, 417, 422, 433, 484, 555;
Baljevac — 633;
Banat — 354, 360, 361, 366, 379, 412, 447, 484, 489, 494, 502, 624;
Baničina — 515;
Banja — 54, 370, 399;
Banja Luka — 41;
Banjani — 52, 95, 373;
Banjica — 407;
Banjevac — 558;
Baraievo — 394, 567;
Bare — 157, 179, 261;
Barič — 191, 192, 198, 436, 437, 540;
Bašaid — 489, 562;
Batočina — 250, 401, 517, 591;
Bauer dr. _ 414, 415;
Baxa dr. — 466;
Bećarević Dragi — 19;
Begaliica — 132, 135, 395;
Bela Glava — 641;
Belanovica — 225, 278, 282, 562;
Bela Reka — 532;
Belička četa — 72, 73, 118, 160, 223, 234;
Beli Potok — 558, 662, 663;
Belosavci — 399, 510;
Beloševac — 551;
Beltermann — 628;

Belušić — 72, 668;
Beljina _ 143, 175, 192, 643;
Benvenisti Sima — 293;
Bente — 526;
Beograd — 11, 32, 35, 39, 42, 84, 95, 99, 108, 135, 143, 148, 154, 166, 191, 197, 198, 215, 217, 221, 253, 290, 291, 293, 307, 313, 316, 340, 341, 343, 344, 347, 348, 351, 353, 354, 357, 359, 362, 365, 370, 373, 374, 375, 381, 385, 386, 387, 388, 389, 391, 399, 402, 407, 408, 409, 413, 417, 418, 419, 420, 424, 425, 426, 433, 436, 437, 442, 445, 447, 448, 449, 456, 458, 464, 469, 470, 479, 480, 483, 484, 486, 492, 494, 497, 498, 500, 502, 504, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 552, 554, 558, 564, 577, 581, 582, 584, 585, 591, 592, 601, 606, 624, 625, 626, 628, 629, 630, 632, 633, 635, 647, 673, 674, 684, 686, 690, 692;
Berger — 632;
Berlin — 221, 348, 353, 483, 498;
Besarovina — 80;
Bijelo Brdo _ 224, 229;
Biljeg — 560;
Biljanica — 319;
Koska — 254, 255;
Bischofshausen — 548, 553;
Bivolje — 159;
Blace — 305;
Blagojević MiLan — 239, 240, 241, 244, 253;
Blagojević Ranko — 218;
Blagojev Kamen _ 102, 125, 126, 157;
Boba — 285;
Bobi (vidi Radosavljević Dobrivoje)
Bobić Janko — 396;
Bobovo — 517;
Böcker — 389;
Bodovo — 476;
Bogatić — 36, 40, 41, 385, 387, 407, 513;
Bogdanje — 513, 661;
Bogojević — 418;
Bogavac Dragoslav — 91;
Bogutovac — 612, 665, 666, 667, 668;
Böhme Franz — 422, 427, 428, 440, 441, 442, 445, 450, 452, 455, 459, 490, 491, 502, 503, 534, 547, 555, 587, 591, 592, 606, 611, 614, 616, 618, 638, 679, 682, 683, 684, 685, 689, 692, 693;
Bojić Milosav — 292;
Bokan Dušan — 261;
Boljevac — 384, 386, 437, 585;
Boničina — 292;
Bor — 342, 376, 383, 390, 458, 573;
Bora (vidi Marković Bora)
Borak — 199, 202;
Borčani — 655, 656;
Borčić Marko — 396;
Borski Rudnik — 391, 683;
Bosna — 6, 25, 41, 65, 202, 290, 322, 323, 332, 638;
Bosut — 402;
Bošnjak (vidi Stambolić Petar)
Bothmer _ 630, 632;
Bozdonica — 662;
Boždarevac _ 143, 170, 199;
Boždarevačka Kosa — 199;
Boževac — 397;
Božurnja — 400;
Bradonja (vidi Jovanović Radivoje)
Brajići — 207, 244, 253, 270, 284;
Braljina — 369;
Branko, pop —. 420;
Bratinac — 558;
Braumüller — 340;
Brka — 234, 295, 300;
Brestovačka Banja — 383;
Brestovik — 397;
Brgule — 54, 140;
Brusnik — 289;
Brzan _ 378, 511;
Buar — 230;
Budimpešta — 354;
Buftegović Smajo — 291;
Bugarska — 250, 506, 587,
Bukovik _ 398;
Bukulja — 681;
Bukurešt — 359;
Bukurovac — 658;
Bunar _ 56, 73, 74;
Bunarac Dragi — 56;

C

Čekić Slobodan — 320;
Cer — 41, 45, 49, 439, 447, 451, 459, 461, 473, 482, 523, 529, 532, 538, 540;
Cerski nartizänski odred — 89;
Cigankulja — 558;
Cikota — 635;
Crkovnica — 319;

Crljenac — 518;
Crljeni — 175;
Crna Bara — 473;
Crna Gora — 25, 221, 257;
Crvenčanin Vera — 295, 296, 299;
Crvene Stijene — 202;
Crveni Breg — 394;
Cvetke — 114, 621, 659, 662;
Cvetković Dobrivojj— 143, 171, 175, 187, 289;
Cvetojevac — 198, 401;
Cvijanović Vladimir — 408;

C

ćićevac — 662;
ćićko (vidi Pavlović Ratko)
Ćira _ 127;
Ćora (vidi Marković Moma)
Ćuprija — 55, 56, 74, 169, 223, 369, 374, 379, 472, 484, 511, 515, 516, 517, 574, 611, 675;
Ćurčija — 39;

C

Čačak — 83, 108, 114, 120, 204, 225, 245, 256, 267, 274, 275, 286, 294, 313, 332, 342, 350, 368, 371, 374, 375, 382, 386, 402, 417, 434, 437, 438, 443, 466, 470, 472, 474, 504, 509, 510, 511, 512, 558, 559, 643, 650, 656, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 667, 671, 676, 677, 678, 682, 683, 684, 686, 689, 690;
čačanski partizanski odred — 274, 296, 314;
Cajetina — 153, 254, 255, 640, 641;
Češljeve Bare — 129, 674;
Čitluk — 58;
Čokešina — 593, 643;
Čokotin Grob — 159;
Čolovina — 299;

D

Dadinac — 319;
Dalmacija — 20, 24, 25;
Danilovgrad — 289;
Danilović Dušan — 280;
Dankelmann — 106, 419, 420, 692, 693;
Darosava _ 365, 380, 402, 514, 516;
Debrc — 95, 469;
Dedijer Vladimir — 181;
Dedina _ 159;
Dedinje — 581;
Deonica — 74;
Derčevac — 318;
Desch — 670;
Desevci — 340;
Despotovac — 409, 424, 611;
Divci _ 495;
Divostin — 261;
Dnuger dr. — 350, 351, 357, 383, 384;
Doboj — 638;
Dobra — 84, 674;
Dobrava — 567, 570;
Dobrič — 305, 333, 593;
Dobrivoie (vidi Cvetković Dobrivoie)
Dokmir — 53;
Dol.jevac _ 305;
Donja Crnuća — 667;
Donja Lokošnica — 318;
Donja Slatina — 319;
Donja Šatornja — 399, 400, 511;
Donja Vrbava — 319;
Donje Crnjelovo — 643;
Donje Dragovlje — 320;
Donje Komarice — 551;
Donji Barbeš. — 319;
Donji Dušnik — 320, 516;
Donji Milanovac _ 87, 125, 126, 179, 680;
Donji Milićevci — 661;
Donji Prisjan — 318;
Drača — 610;
Drača Bogdan _ 396;
Dragačevska partizanska četa — 294;
Dragaševac — 74;
Draginac — 201, 530, 558, 602, 635;
Dragobraća — 179, 400;
Dragocvet — 74, 234;
Dragol.i — 402;
Dragosinci — 91, 120, 634, 660;
Dragoši — 228;
Dragović Svetozar — 261;
Dragovlje — 318;
Draža (vidi Mihailović Draža)
Dražanj — 135, 395;
Draževac — 53, 54, 143, 170, 174, 175, 191, 192, 198, 199, 289, 510, 633;
Dren — 52, 373;
Drenak — 658;
Drenovac — 261;
Drežnička Gradina — 79;
Drina — 315, 334, 374, 407, 415, 434, 439, 447, 448, 450, 451, 461, 462, 475, 476, 559, 635, 677, 678;

Duhac — 640;
Dublje 510;
Duboko — 95, 96, 169, 174;
Dubovac — 489;
Dubrava — 72:
Dučina — 219;
Dugalić Dušan — 295;
Dugošević Veliko — 613:
Dumača — 178;
Dunav — 84, 101, 102, 126, 228, 374, 391, 428, 437, 484, 489, 521, 613, 624, 638, 674, 691;
Duvanište — 103;
Dzaack — 414, 416;

Đ

Đerdap — 544;
Đoković Milan — 42;
Đordević — 631;
Đordević Drag. — 292;
Đordević Mirko — 403;
Đukić Kojica — 293;
Đurić Radomir — 291;
Đuričić Boško — 75;
Đurinci — 215, 216, 217, 437;
Đurin M. — 41, 65;

DŽ

Džingalašević Stanko — 293;

E

Eberhard — 334;
Ebl dr. Loti — 285;
Ediet - Bakov Nikita — 160;
Ehrmann — 365;
Ekl — 469;
Enge — 527;
Engleska — 19, 22, 25, 38, 48, 110, 312"
Evropa — 11, 22, 23, 31, 110, 257, 301, 399;

F

Eantmuell-r _ 432;
Fidler — 632;
Finska — 689;
Foltmann — 589;
Foma — 78;
Förtsch — 588;
Franz — 414, 415;
Franztal — 381, 464;
Frei _ 664;

G

Gabel _ 469;
Gajić Dura — 290;
Gar — 318;
Gasser dr. — 526;
Giese — 360, 361, 362;
Gilja — 223;
Glenovac — 630;
Glibovac — 148, 250, 516, 517;
Glišić — 243, 252, 253, 254;
Glišović — 178, 180, 251;
Globoder — 159;
Gločane — 510;
Glušci — 473;
Gmizović Prvoslav — 265;
Goč — 314;
Golovac — 513;
Golubac — 84, 101, 125, 156, 406, 407, 622, 674;
Gordić — 635;
Gornja Gorjevnica — 676;
Gornja Slatina — 319;
Gornje Dragovlje — 320;
Gornje Komarice — 551;
Gornji Milanovac — 102, 179, 224, 278, 279, 284, 294, 403, 409, 417, 470, 474, 477, 478, 490, 495, 500, 546, 548, 556, 559, 609, 612, 633, 657, 680, 681, 691;
Gornji Prisj,an — 318;
Gospodinci — 293;
Govedarica — 307;
Grabovac — 52, 53, 95, 372, 373, 378, 534, 631, 633;
Gradac — 208;
Gradašnica — 318, 319;
Gradina — 50, 509;
Gradište _ 84, 129, 130, 156, 319, 447, 484;
Grajevac — 318;
Gramada — 521;
Gravenhorst — 376, 419, 435, 471, 479, 601;
Grbić — 314;
Grčka — 336, 337, 459;
Grkinje — 319;
Grković Radovan — 292;
Grivac — 252;
Grocka — 135, 139, 381, 397, 406, 407, 521;
Grošnica — 260, 551, 552, 580;
Grot — 458, 501;
Grujičić Radan — 24;
Grulovič Gojko —'55;
Grulovič Stari — 314, 315;

Gruševac — 403;
Gruža — 176, 178, 208, 401, 409, 509;
Gubec Mati.ia — 23;
Gub er — 629;
Cuberevac — 176, 180, 394;
Guča — 371, 515, 621;
Guncati — 143, 170, 175, 192, 199, 633;
Gustedt _ 340;
Gvozdena Vrata — 391;
Gvozdenović — 630;

H

Haerder — 677;
Hau _ 528;
Hercegovina — 25;
Himler — 348;
Hinghofer dr. _ 475, 530, 532, 538, 561, 595, 608, 693;
Hios — 336;
Hitler Adolf — 11, 17, 18, 19, 22, 29, 30, 106, 107, 108, 251, 279, 337, 338, 396, 428;
Holstein — 471, 596;
Hoffmann — 487, 506, 604, 641, 693;
Homolje — 125, 130, 157;
Hosterbach — 590, 655;
Hrtkovci — 463;
Hrvatska — 20, 25, 257, 265, 366, 372, 427, 428, 448, 573, 587, 643, 680;

I

Ibar — 83, 117. 474, 638;
Tbarska Dolina — 683, 690;
Ibarski bataljon — 300;
Ignjatović — 243, 245, 252, 253, 254;
ilić — 631;
Ilić Dušan — 292;
Ilić Ljuba — 143, 167, 171, 173, 175, 192, 200, 289;
Ilić Milan — 292;
Ilić Pavle — 148, 151, 289;
Ilić Života — 280;
Indija — 381;
Irig — 463;
Isaković Ruža — 403;
Ivanjica — 148, 153, 245, 300, 333, 334, 380, 386, 623, 644;
Ivanović Miladin — 143, 167, 171, 175, 187, 189, 192, 200, 289, 295;
Iverak — 523, 529;
Ivković Ljuba — 219;
Ivković Ljubomir —. 290;
Ivković Mile — 39;
Ivković Milovan — 291;
Izvor _ 513;

J

Jablanica — 304, 306, 307, 312;
Jabuka — 584;
Jadar — 89, 224, 533, 558;
Jadranin Milivoie — 52;
Jagodina — 55, 56, 74, 118, 177, 221, 223, 234, 294, 343, 369, 386, 409, 424, 514, 516, 574, 585, 601, 612, 675;
Jagodinska četa — 57;
Jagović dr. — 479;
Jais — 553;
J.anić — 294;
Jankovac — 295;
Janković Dimitrije — 291;
Janković Milan — 52;
Janković Zika — 42;
Janković Zivadin — 75;
Jarac (vidi Dorde Jovanović)
Jarčuljak — 669;
Jarsenovo — 318, 319;
Jasenak — 53, 95, 143, 170, 192, 198;
J.asenica — 398;
Jasika — 159;
Jastreb — 305;
Jastreb Mika (pop) — 305;
Jastrebac — 60, 70, 319;
Jašunj.a — 317, 318, 319;
Javorski Boža — 202, 243, 245;
Jeftić — 295, 296;
Jeftić Sele — 104;
Jegejska oblast — 336;
Jelašnica — 319;
Jelica (planina) — 314;
Jelova Gora —• 294;
Jerković Dušan — 153, 227;
Jermanovac — 402, 403;
Jevremović — 157;
Jevtić — 291;
Jevtić Drag. — 74;
Jevtić Predrag — 294;
Joca (vidi Milosavljević Joca)
Jocić Dušan — 74;
Jojić Olga — 285;
Joksimović (Era) — 265;
Josipović Srba — 100;
Jošanica (manastir) _ 223, 237, 562, 611;

Jova »Španac« (vidi Krsmanović Branko)
Jovanovac — 401, 521;
Jovanović — 217;
Jovanović, profesor — 631;
Jovanović Dragi — 19, 24;
Jovanović Đorđe — 219, 290, 295;
Jovanović Rade — 219;
Jovanović Radivoje — 314;
Jovanović Velimir — 408;
Jovanović Vo.jin — 291;
Jovičević Momčilo — 253;
Jugoslavija — 8, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 37, 47, 59, 61, 62, 88, 107, 110, 221, 242, 257, 272, 273, 274, 321, 340, 348, 353, 587;
Jülde — 423;

Junkovac — 217, 400, 515, 517, 607;

K

Kablar — 657, 664;
Kalabić M. — 216;
Kamenica — 280, 380, 407, 512, 664;
Kamenica, vojvoda četnički — 270, 634;
Kamidžor — 90;
Kapidžija — 159;
Karadordević Petar II — 41;
Karamarković —• 300;
Karan — 244, 254;
Karaula — 495;
Kasidol — 157;
Keeb — 594, 626;
Keitel — 339, 432, 682;
Kerbler — 632;
Kerestinec — 348;
Keserović — 124, 158, 634, 668;
Kević Milivoje — 264;
Kewisch — 650;
Kiessel dr. — 628, 632;
Kikinda — 36Ö, 361, 362, 484, 510;
Kilibarda — 156, 157;
Kitera — 336;
Kladovo — 293;
Klaonica (selo) — 285;
Klenak — 463;
Klenovnik — 87, 125, 397, 606;
Kličevac — 501;
Klinci — 378;
Kloka — 400;
Kneževac — 662;
Knić — 208, 262, 294, 401, 402, 511, 610, 657;
Knjaževac — 380, 574;
Koceljevo — 280, 638;
Kogard — 470;
Kolubara — 476;
Kolubarski bataljon — 314;
Komarica — 318, 319;
Komski narodno-oslobodilački parti zanski odred —. 321;
Konatice — 53, 140, 170, 191, 198 289;
König — 552, 580;
Kopaonički narodno - oslobodilački partizanski odred — 258, 300;
Kopliare — 380, 382, 384, 399, 406 512, 516;
Korać — 254;
Korać Dušan — 262;
Koračića — 512;
Koreja — 151;
Koričane — 178;
Korman (selo) — 551;
Kosierić — 153, 238, 264, 265, 277, 279, 409;
Kosmaj — 290, 622, 638;
Kosma.iac — 20, 24;
Kosmajski partizanski odred — 132, 144, 154, 215, 284, 296;
Kosovac Mileva — 265;
Kosovo — 308;
Kosovska Mitrovica — 334, 381, 413, 472, 494, 656;
Kostić Aco — 151;
Kostić M. — 345;
Kostolac — 125, 592, 606, 666;
Košutnica — 403;
Kotzfleisch — 328, 331;
Kovačevac — 218;
Kovači — 671;
Koviljača — 385, 415, 416, 513, 529, 533, 602, 605, 632, 646;
Kovin _ 489, 526;
Kozluk — 415;
Kozomarić Božidar — 401;
Kragujevac — 118, 177, 178, 179, 180, 181, 185, 195, 208, 222, 224, 225, 232, 249, 250, 252, 260, 261, 262, 263, 264, 291, 293, 294, 342, 378, 381, 386, 390, 399, 400, 401, 409, 472, 485, 495, 497, 500, 504, 511, 513, 514, 521, 540, 551, 552, 553, 574, 610, 627, 628, 657, 658, 665, 668, 670, 671, 672, 680, 681, 684, 690, 691;
Kragujevački partizanski odred — 62, 176, 193, 195, 223, 232, 262, 291, 294, 321;

Krajina — 148, 156;
Krajinac (vidi Ilić Pavle)
Krajinski Anđelko — 130, 156;
Krajinski partizanski odred — 156;
Kraljevo — 83, 116, 120, 122, 123, 159, 179, 180, 201, 208, 224, 225, 243, 244, 245, 253, 254, 258, 294, 343, 380, 381, 386, 390, 437, 472, 501, 504, 514, 515, 533, 540, 549, 554, 555, 558, 578, 585, 598, 612, 627, 628, 631, 633, 634, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 667, 668, 670, 671, 681, 682, 689, 690, 691;
Kraljevački partizanski odred — 314, 321'
Kraljeve Vode — 641, 642, 677;
Kranich — 373;
Kratzer — 632;
Krause — 631;
Krbenica Brdo — 401;
Krčimir — 318;
Krcun — 299;
Krčmare — 401;
Krejaković — 41;
Kremna — 640;
Krit — 336;
Kriva Bara _ 373;
Kriva Reka — 403;
Krivajica _ 523;
Krnjevo — 396, 511;
Krpinić Nikola — 300;
Krsmanović Branko — 73, 219;
Krumbacher — 627, 628;
Krupanj — 224, 225, 360, 364, 374, 376, 377, 379, 383, 389, 390, 407, 434, 447, 512, 523, 524, 529, 530, 532, 557, 558, 559, 615, 632, 635, 643, 652;
Kruševac — 60, 114, 122, 123, 158, 224, 228, 343, 369, 380, 384, 390, 458, 466, 467, 485, 486, 504, 513, 515, 534, 574, 578, 592, 630, 631, 657, 658, 661, 662, 664, 667, 668, 689;
Kruševačka četa — 228;
Kruševička četa — 318;
Kruševica — 671;
Kučaj — 613;
Kiibler — 339, 650;
Kučevo — 84, 101, 102, 125, 126, 128, 129, 156, 409, 443, 558;
Kučevski partizanski odred — 126;
Kukljin — 534;
Kumane — 129, 412;
Kuntze — 589;
Kuršumlija — 305, 652;
Kusadak — 148, 577;
Kušiljevo — 406;
Kušić Milinko — 227;

L

Labukovo — 662, 663;
Ladarević Branko — 56;
Ladarević Olga — 55, 56, 74;
Ladevci _ 621, 659, 662;
Laikovac — 154, 365, 369, 375, 477, 478, 484, 488, 597;
Lalinac — 662;
Lanište — 55, 73, 223, 516;
Lapovo — 208, 249, 250, 260, 261, 378, 395, 398, 400, 404, 426, 511, 516, 518, 521, 568, 579;
Lazarevac — 154, 166, 169, 170, 175, 192, 198, 362, 365, 369, 384, 390, 406, 407, 417, 495, 515, 517, 518;
Lazarević — 403;
Lazarević Milan — 290;
Lazarica — 159;
Laze — 354;
Lazevci — 114;
Lazić Momčilo — 293;
Lebane — 598, 644, 645, 652;
Lekić — 178;
Lekić Danilo — 77, 105;
Lemnos — 336;
Lenjin Ilić Vladimir _ 302;
Leonida — 130, 312;
Leskovac — 287, 306, 319, 343, 391, 404, 471, 514, 521, 574, 596, 598, 612, 638, 639, 661, 671, 681;
Leskovica — 271;
Levač — 234;
Levačka četa — 72;
Ličje — 318, 320;
Liepe — 526, 528;
Likodra — 524, 558;
Lipolist _ 40, 451, 472;
Lipovac — 401;
Lipovica — 191, 192, 318, 319, 521;
Lisopolje — 495;
Lisović — 199;
List — 335, 338, 389, 390, 392, 422, 423, 427, 441, 589, 656;
Loechl — 667;
Lokušnica — 319;
Lončanik — 52, 92;
Lončarević — 418;
London — 631;

Lopatica — 258, 612;
Lopatnica — 681;
Loos — 632;
Lovćenski narodno-oslobodilački partizanski odred — 321;
Loznica — 125, 228, 332, 374, 377, 379, 383, 385, 390, 407, 414, 415, 434, 444, 447, 509, 510, 512, 513, 529, 530, 557, 558, 591, 594, 603, 604, 605, 632, 635, 646, 652;
Lozovik — 73, 396, 424, 426, 514;
Lubardič 2ivko — 408;
Lugomir — 223;
Lugomirski most — 237;
Lukič Adam — 401;
Lukič Leposava — 284;
Lukič Mileta — 396;
Lukovič Mirko _ 91;
Liistr,aeben — 527;

LJ

Lješnica — 84, 125, 333, 451, 495, 532, 591, 593, 594, 605;
Liig — 279, 403, 514;
Ljotič Dimitrije — 19, 24, 30, 71, 107, 108, 110, 242, 310, 311, 312, 552, 632;
Ljubeš — 516;
Ljubić _ 511, 640, 660, 663;
Ljubićki bataljon — 296;
Liubičevo — 84;
Ljubinić — 52, 53, 292;
Liuboviia — 245, 381, 409, 559, 602;
Ljuljaci — 178, 294;
Ljupče (vidi Ilić Ljuba)

M

Macura Boško — 396;
Mačkat — 230, 640;
Mačva — 37, 42, 48, 77, 88, 89, 104, 109, 264, 294, 494, 537, 538, 572, 573, 632, 635, 684, 686, 689;
Mačvanski narodno-oslobodilački partizanski odred — 224;
Mađarska — 506, 545, 587;
Majdanpek — 87, 102, 125, 126, 128, 130, 157, 380;
Majestic J. — 469;
Majinovič — 567;
Majur — 74;
Makce — 397;
Makedonija — 309;
Makiš — 353, 437;
Maksimović Dragiša —• 401;
Malo Crniće — 157;
Mala Krsna — 250, 408, 412, 426;
Mala Mitrovica — 104, 513;
Mala Moštanica — 170, 191, 540, 633;
Mala Plana — 249;
Maletić Gliša — 103;
Mali Krčimir — 318, 320;
Mali Požarevac — 135, 136;
Mamić Miloš — 304, 309;
Mandić Branko — 291;
Manojlovac — 319;
Maren _ 346, 507;
Marinkovič — 243;
Markert — 589;
Markovac — 56, 250, 397, 402, 515, 518; .
Marković — 252, 253;
Marković Bogosav — 401;
Marković Bora — 100, 155;
Marković Dragoslav — 264;
Marković Draža — 219;
Marković Maksim — 264;
Marković Moma — 87, 102, 127, 131, 286, 288, 310, 312;
Maršić — 551, 552, 558, 658, 665;
Martinović — 201, 224, 243;
Maskavre — 400;
Matarugs _ 660, 670;
Mataruška Banja — 633;
Mauthausen — 105;
Mečkovac — 551, 552;
Medveda — 661;
Melenci — 354, 412;
Meljak — 54, 143, 175, 191, 192, 199, 633;
Melos — 336;
Mesarci — 386;
Meštrović Milan — 408;
Metkoši — 634;
Metohija — 309;
Mićović Radovan — 291;
Mićunović Lazar — 178, 252;
Migliorati — 418;
Mihailović Draža — 41, 64, 88, 104, 130, 203, 207, 228, 233, 237, 243, 244, 252, 254, 256, 259, 266, 277, 278, 283, 284, 287, 310, 311, 313, 322, 407, 628, 632, 637, 676;
Mijalko (vidi Todorović Mijalko)
Miialković Milan — 50, 78;
Mijatovac — 612;
Mika (vidi Mladenović Sreten)
Miladin (vidi Ivanović Miladin)
Milanovac — 120, 178, 180, 252, 269,

295, 296, 299, 371, 402, 437, 485, 489, 490, 634, 660, 662, 665, 667, 670, 671;
Milanović — 613;
Milatovac — 552;
Milenković — 666;
Milenković, profesor — 294;
Miloča.i 621;
Milosavljević Joca — 55, 56;
Milošević — 406;
Milosevic Srećko — 291;
Miloševo — 55;
Milovanović Radisav — 292;
Minderović Čeda — 294;
Miokus — 570;
Mionica — 270, 278, 284, 369, 375, 380, 406, 407, 509;
Mirko — 296;
Miročai — 120;
Mislođin — 143, 170, 191, 192, 633;
Miša (vidi Mamić Miloš)
Mišović dr. Dragiša — 274;
Mišić Aleksandar — 313, 637;
Mitilena — 336;
Mitić — 203, 245;
Mitrović Ratko — 294;
Mladenovac — 147, 148, 216, 217, 293, 358, 399, 406, 407, 437, 511, 512, 515, 522, 691;
Mladenović Sreten — 60, 71, 306, 307, 309;
Mlakar Aleksandar — 408;
Mlava — 407;
Mojković — 524, 557, 558, 615;
Mojsilović — 178;
Mokrin — 312, 359, 360, 371, 510;
Morava — 120, 159, 319, 374, 398, 407, 621, 660, 667, 671;
Moravac Stojan (vidi Tomić Mirko)
Moravica — 631;
Moravska partizanska četa — 80, 118, 318;
Moskva _ 8, 48, 113, 221, 257, 273, 431;
Mozgovo — 470;
Mrčajevci — 368;
Mrsać — 660, 663;
Mrzenica — 159;
Mudrakovac — 159;
Murtenica — 513, 517, 653;
Musina Reka — 633:
Musolini Benito — 17, 279;
Mušić — 509;
Muštiklar Toza — 180;
Mutapović Dragoslav — 294;
Mutnica — 513, 517;

N

Natalinci — 250, 401;
Naumović Nada — 262;
Nedeljković Raia — 181, 291, 294, 295'
Nedić Milan — 106, 107, 108, 109, 110, 123, 151, 240, 242, 252, 253, 280, 310, 311, 312, 322, 345, 383, 405, 419, 445, 446, 507, 619, 620, 631, 632, 637, 650, 651;
Nedić Ranko — 401;
Negotin — 343;
Nemačka — 11, 15, 88, 110, 250, 625, 693;
Neresnica — 126, 127, 680;
Nerodim — 396;
Nevada — 403;
Nikčević Radoslav — 55, 56, 57;
Nikčević, vojvoda — 217;
Nikinci — 463;
Nikita — 237;
Nikolajević Siniša — 290;
Nikolić — 403;
Nikolić Blaža — 290;
Nikolić Vesa — 160;
Nikolić Živojin — 292;
Nikšić — 178;
Niš — 58, 59, 70, 108, 319, 342, 343, 380, 390, 391, 417, 434, 436, 437, 447, 494, 504, 509, 515, 521, 526, 632, 652, 655, 661, 662, 671, 683, 686, 690;
Noćaj — 510;
Noćajski Salaš — 45;
Norveška — 257;
Nova Varoš — 290, 292, 294, 300, 322, 332;
Novaković Ljuba — 504;
Novi Pazar — 638, 643, 657, 676, 678;
Novi Sad — 280;
Novković Petar — 396;
Novo Selo — 222, 469;
Nürnberg — 8, 348, 365, 370, 371, 381, 386, 439, 484, 495, 499, 545, .555, 556, 557, 559, 567, 568, 598, 600, 609, 623, 654, 683, 685, 689, 692, 693;

O

Obrenovac — 42, 52, 54, 95, 108, 143, 166, 169, 170, 174, 175, 191, 365, 372, 373, 374, 375, 377, 378, 406, 407, 425, 434, 436, 437, 438, 476, 480, 510, 534, 546, 591, 631, 633;

Obrva — 120, 659, 662;
Ogladenovac — 644;
Ol.ia dr. _ 285;
Oljača Vuja — 285;
Oparić — 668;
OpLanići — 671;
Orašac — 52, 95, 151, 319;
Orašje — 250;
Orid — 570;
Osipaonica — 396;
Osečina — 228, 571;
Ostružnica — 169, 170, 175, 191;
Otto — 415;
Ovčar — 658;
Ovsište — 400;
Ozren — 58, 59, 70;
Ozrenski partizanski odred — 308;

P

Padei — 381;
Pajić — 479;
Pa.jić Marko — 408;
Pakašnica — 159;
Palanka — 108, 148, 217, 250, 350, 397, 515, 516, 517;
Palilula — 515, 662;
Pančevo — 358, 444, 526, 548, o84, 681;
Panić Marko — 176;
Pankovo — 601;
Pantović Vito — 79;
Paraćin — 56, 118, 234, 351, 380, 386, 404, 436, 470, 486, 505, 513, 574, 611, 675;
Parunovac — 159;
Pas.jača — 305, 307;
Pasjak _ 159;
Pätzke _ 566;
Pavelić Ante — 15, 20, 23, 24, 242;
Pavićević Rajko — 314;
Pavlović Bogomir — 631;
Pavlović Dragan — 291;
Pavlović Ratko — 306;
Pavlović — 629, 630;
Pavlović Živojin — 151;
Pećanac Košta — 71, 106, 107, 108, 110, 123, 136, 151, 159, 228, 242. 243, 276, 278, 280, 310, 311, 312, 408, 434, 443, 446, 466, 544, 587, 630, 631, 637, 652, 674;
Pećane — 290;
Pecka — 281, 559, 576, 622;
Pek — 126;
Pemsel — 462, 524, 542, 577;
Pera (vidi Popović Koča)
Pešić Dobrivo.ie — 180, 290;
Petkovica — 532;
Petlovača — 472;
Petroniak _ 135, 136;
Petrovac — 87, 102, 125, 127, 130, 157, 406, 409, 517, 613;
Petrovič — 382, 658;
Petrovič Milorad — 42;
Petrovgrad — 355, 356, 358, 359, 360, 387, 413, 444, 484, 489, 513, 562;
Pirot — 176;
Piskupovo — 319;
Pistorius — 358, 363, 364, 367, 368, 377, 382;
Planinica — 500;
Plaškinac — 400;
Plavi (vidi Stamenković Dragi)
Plješković — 126, 613;
Pocerina — 89;
Podgorac — 383, 513;
Pod.iarak — 512;
Posavski narodno-oslobodilački partizanski odred — 89, 314;
Poljane — 140;
Pomoravlje — 49;
Pomoravski partizanski odred — 300, 313;
Pongruber — 528;
Popovac — 470, 516;
Popović (selo) — 135, 136;
Popović Boško — 293;
Popović Ilija »Soirin« — 42;
Popović Koča — 54, 100, 295;
Posavina —• 96, 165;
Posavski narodno-oslobodilački partizanski odred — 51, 68, 92, 140, 154, 155, 161, 165, 166, 168, 171, 172, 174, 175, 188, 190, 197, 215, 221, 280, 284, 289, 290, 321;
Poskurica — 513, 659;
Potiski — 381;
Požarevac — 56, 58, 84, 87, 101, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 156, 157, 160, 386, 397, 406, 407, 501, 518, 574, 585, 601, 606, 613, 622, 631, 652, 673, 674;
Poznanović Svetozar — 265;
Požega — 226, 227, 240, 243, 244, 245 252, 253, 254, 294, 341, 370, 371, 381, 421, 509 623, 634, 640, 641, 643, 677;
Požeška četa — 80;
Praniani _ 266, 278;
Predvorica — 57;
Predojević Gojko — 402;

Preljina — 291, 660;
Premosunac — 56;
Priboj — 332;
Pričinović — 473;
Prijepolie — 332, 334, 341;
Prisjan _ 320;
Prislonica — 291;
Prnjavor — 40, 103, 377, 510;
Prokuplje — 71, 305;
I proleterska narodna oslobodilačka udarna brigada — 321, 322, 323;
Propastica — 340;
Pusta Reka — 317;

R

Rabrovac — 151, 613;
Rabrovo _ 84, 130, 613;
Rača _ 222, 237, 399, 406, 408, 515, 516, 568;
Račanski bataljon — 80, 292, 236, 314;
Račić — 201, 224, 243, 313;
Radalj _ 604, 635;
Radaković Ignjatije — 408;
Radenković — 662;
Radić Vojislav — 291;
Radljevo — 629;
Radojević Sava — 291;
Radojčić Đorde — 396;
Radojnja — 294, 296, 299;
Radonjača — 299;
Radosavljević Dobrivoje — 307;
Radosavljević Dragomir — 151;
Radosavljević Vojin — 45;
Rađevina — 315;
Rajh — 349, 428, 616;
Raikovići — 278;
Raikovo — 126;
Rakić — 295;
Rakić kapetan — 406;
Rakić Milan — 292;
Rakić Stevan _ 217;
Rakinac — 395, 511;
Rakovica — 354, 573;
Raković Milan — 396;
Ralja — 135, 216, 217, 395;
Ranković Aleksandar — 32;
Rapai Brdo — 180, 252;
Rasinski partizanski odred_____304;
Rasna (selo) _ 80;
Raška — 83, 114. 115, 258, 278, 656, 657, 667, 676;
Rašković Aleksandar — 292;
Ratina — 121, 606, 631, 666, 668, 670;
Ravanička četa — 56;
Ravna Gora — 243, 244, 245, 252, 253, 254, 256, 264, 265, 270, 284, 313-
Ravna Reka — 379, 408, 514;
Ravni Gaj — 181;
Ravno Polje — 373;
Razgojna — 317, 319;
Ražani — 58, 136;
Rejinovac — 602, 603, 635;
Ravna Dubrava — 318, 320;
Rekovac — 56, 72, 73, 378, 485, oil. 658, 668;
Resavska četa — 57, 250;
Resnik — 217;
Ribar Ivan Lola — 289;
Ribare — 661;
Ribnica — 270, 641, 661, 664;
Ridovo — 265;
Ridage — 382, 658;
Riel — 664;
Rinkleben — 655;
Ripani — 173, 191, 217, 394, 395;
Ritopek — 396;
Roessler — 347, 356, 378, 379, 387, 404, 413, 424, 426, 438, 442, 496, 520, 562;
Rogard — 653;
Rogača — 394;
Rogatica — 202, 224, 225, 334;
Rogojevac — 514;
Rogoz — 418;
Romanija — 202;
Romaniski partizanski odred — 313;
Rožanci — 200;
Rtanj (rudnik) — 342;
Rudnik _ 252, 282, 293, 295, 296, 299, 409, 489, 495, 517, 544, 603, 610, 612, 668;
Rudarska četa — 300;
Rudo — 323;
Rudolph — 627;
Ruma — 464, 573;
Rumunija — 130, 156;
Rusija — 30, 270, 505, 506, 527;
Rušanj — 191;
Rutoš — 295;

S

Sabanta — 176, 177, 573;
Salzmann — 593, 603, 615;
Samobor — 348;
Sandžak — 289, 296, 314, 315, 322;

Sarajevo — 224, 292, 377, 638;
Sava — 174, 192, 365, 417, 434, 437, 439, 447, 448, 450, 451, 454, 461, 462, 469, 475, 476, 477, 484, 499, 691;
Sava (selo) — 354;
Savinac — 295;
Schierholt — 664;
Schlüter _ 451;
Schramberg — 523;
Schröder _ 336, 340;
Schulz — 470, 607;
Schuster — 628;
Sekurić (mesto) — 237, 668;
Senjski Rudnik — 408, 606;
Sječa Reka — 265;
Simić Marko — 99, 630;
Sipić — 514, 517;
Sirča — 91, 671;
Sisevac — 118, 408;
Sjenica — 332, 333;
Skakavac — 265;
Skela — 52, 54, 108, 368, 372, 375;
Skiros _ 336;
Skoplje — 160, 309, 386;
Slatina — 219, 655;
Slepčević _ 103;
Slovac — 270, 630;
Slovenija — 20, 25;
Smajević Vasilije — 306;
Smederevo — 136, 406, 407, 466, 521, 674;
Smederevska Palanka — 56, 222, 243, 406, 407, 408;
Smil.janić — 159;
Smiljanić-kapetan — 178, 180;
Smrdan — 319;
Sofija — 683;
Soko Banja — 58;
Sokolović Petko — 395;
Sokolovo — 200;
Solun _ 335, 336, 504, 683;
Sopot — 217, 361, 395, 406, 407, 511;
SSSR — 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 29, 30, 31, 37, 38, 48, 63, 65, 88, 261, 262, 279, 301, 312, 348, 353, 417, 483, 485, 543;
Spasojević Pavle —- 166;
Srbakov — 157;
Srbija — 5, 25, 27, 36, 45, 47, 49, 58, 64, 88, 107, 109, 123, 128, 144, 155, 196, 221, 228 239, 245, 257, 261, 263, 267, 286, 304, 308, 309, 310, 321, 322, 323, 337, 340, 341, 346, 348, 356, 363, 366, 372, 390, 391, 405, 417, 419, 420, 422, 423, 434, 435, 440, 447, 450, 459, 460, 62, 483, 484, 494, 496, 502, 505, 506, 543, 544, 554, 563, 564, 573, 587, 594, 616, 624, 637, 651, 656, 680. 683, 686, 689, 691, 692, 693;
Srednjevo — 130;
Sredor — 319;
Sredozemlje — 337;
Srednja Reka — 644;
Srem — 447;
Sremčica _ 143, 166, 170, 173, 175, 191, 192, 199;
Sremskä Mitrovica — 104, 160;
Stalać — 369, 514, 662;
Staljin Visarionović Josip — 11, 18, 25, 30, 31, 41, 57, 257, 261, 270, 527"
Stambolić Petar — 57, 119, 223, 237, 252, 315;
Stamenković Dragi —. 308;
Stančev Dimitrije — 418;
Stanković Dača — 293;
Stanković Panta — 400;
Stanisavlević Života — 55, 56;
Stanojlović Momčilo — 291;
Stara Pazova — 381;
Stari Adžibegovac — 557, 559;
Staro Selo — 222;
Stave — 380, 567;
Stefanović Sava — 290;
Stepojevac _ 140, 143, 154, 166, 169, 170, 175, 191, 192, 198, 395, 524;
Stockhausen — 363;
Stojadinović — 30;
Stojnik _ 151, 394;
Stolice — 643;
Stragari _ 184, 400;
Stublina — 52, 54, 95, 292, 372, 373, 377, 510;
Stupnica — 317, 319;
Sumorovac — 178;
Suvaja — 621;
Suvo-planinska četa — 318;
Suvo Selo — 96;
Svilajnac — 57, 396, 404, 406, 407.. 408, 420, 512, 516;
Svilajnačka partizanska četa — 118;
Svrljig — 59, 509, 661;

S

Šabac — 36, 41, 42, 63, 77, 95, 103, 221, 334, 365, 372, 373, 374, 375, 380, 383, 386, 390, 406, 407, 413,

420, 444, 450, 451, 454, 456, 457, 458, 463, 465, 467, 468, 475, 480, 482, 489, 498, 510, 513, 532, 544, 567, 570, 572, 573, 591, 602, 603, 606, 628, 646, 647, 649, 654, 684, 647, 657, 673, 680, 683, 686, 689, 686, 689, 690;
Šabara Spasoie — 402;
Šajatović Dušan — 290;
Šalakovac — 674;
Šanterovac — 237, 601;
Šapina — 674;
Šarbanovac — 515;
Šavnik — 293;
Šil.ia — 57;
Šil.iakovac — 54, 170, 199;
Šiljegovac — 159, 384;
šišava — 319:
Šljivovica —• 294;
Šopić — 518;
Španac (vidi Danilo Lekić)
Španac Slavko (vidi Krsmanović Branko)
Španiia — 239, 253, 343;
Štagljar Ivan — 292;
Šterk Miša — 290;
Štetin — 679;
Štokholm — 257;
Štrbovac — 318, 320;
Šubić — 265;
Šulikovac — 73, 74, 516, 601;
Šumadiia — 42, 109, 201, 249, 262, 286;
Šumadiska partizanski odred (I) — 154, 208, 215, 216, 239, 240, 241, 244, 269, 295, 300, 314, 321;
Šumadiski partizanski odred (II) — 269, 314;
Šumarice — 669;
Švabić — 290;

T

Tadić Rade — 53;
Takovo — 269;
Tamnava — 632;
Tamnavski partizanski odred — 294, 315;
Tamnik — 114;
Tanasković Raiko — 291;
Taor — 265;
Tekeriš — 45, 201, 224, 529, 632;
Temnićka partizanska četa — 234, 294;
Teočin _ 284;
Terzić — 116;
Terzići — 602, 603, 635,
Tešić Milorad — 269;
Tešić Momir — 292;
Thörner — 415;
Tirić dr. — 77;
Tito — 207, 321, 323;
Todorović Isailo — 29;;
Tolisavac — 615;
Todorović Mijalko — 294;
Todorović — 285;
Tomić Mirko — 124, 316;
Tomić Veliko — 293, 295;
Topčider _ 436;
Toplica — 59, 70, 305, 307, 309, 312;
Toplički partizanski odred — 59;
Topola — 118, 250, 358, 360, 365, 370, 374, 375, 378, 380, 390, 399. 401, 406, 407, 408, 426, 438, 495, 497, 498, 500, 507, 510, 511, 513, 515, 517, 585, 608, 672, 690;
Toponica — 178, 509;
Tošić Miodrae — 293;
Travnik — 621;
Trepča — 115, 208, 342, 415;
T.rešnjari — 671;
Trešnjica _ 245, 353, 354;
Tripkova — 230;
Tribrodanin Voia — 130, 156, 157;
Triplat Franc — 400;
Trnava — 438, 507, 515, 668;
Trnavski partizanski bataljon — 296;
Trnovac (rudnik) — 511;
Trnovče — 396;
Trnjani — 660;
Tronoša (manastir) — 533, 632;
Troponje — 378, 511;
Tripko — 630;
Trstenica — 95;
Trstenik — 228;
Tulovo — 596;
Tumane (manastir) — 84;
Turiia — 613;
Turner dr. Harold — 108, 341, 342, 419, 445, 449, 552, 564, 566, 581, 582, 628;
Tuzla — 638;

U

Ub — 54, 280, 373, 384, 406, 407, 495, 501, 507, 510, 514, 546, 569, 597, 629, 630, 691, 692;
Ufjrenović Dušan — 290;
Ukrajina — 8;
Umčari — 136, 139, 381;

Umka — 53, 54, 95, 108, 169, 174, 175, 191, 197, 395, 406, 407, 425, 540;
Urošević L.iubiša — 75;
Ursula — 72;
Ušće — 115, 474;
Utz — 492;
Uvac _ 224, 229;
Uzveće — 473;
Užice — 38, 46, 50, 58, 78, 108, 152, 181, 202, 227, 228, 230, 238, 243, 244, 245, 251, 254, 255, 256, 265, 68, 313, 316, 322, 341, 342, 350, 357, 358, 363, 369, 370, 371, 374, 375, 381, 386, 390, 434, 438, 443, 447, 509, 510, 558, 559, 612, 634, 640, 642, 652, 658, 677, 682, 683, 684, 686, 689, 690;
Užički odred _ 314;
Užička partizanska četa — 78, 79, 152, 226, 227, 299;
Užička Požega — 239, 240, 243, 252, 253;

V

Valjevo — 42, 52, 58, 154, 181, 201, 238, 243, 253, 254, 255, 259, 265, 269, 270, 278, 279, 313, 332, 350, 357, 360, 364, 365, 371, 372, 373, 374, 378, 381, 383, 386, 390, 406, 407, 425, 454, 466, 467, 474, 484, 500, 507, 509, 510, 512, 546, 557, 558, 560, 567, 571, 585, 622, 627, 629, 630, 635, 638, 640, 643, 644, 647, 657, 673, 680, 683, 686, 689, 690, 691, 692;
Valjevski partizanski odred — 100, 154, 224, 314;
Valjevska Kamenica — 406;
Varda — 268;
Vardište — 640;
Varoš — 662;
Varna — 532;
Varvarin — 73, 74, 228, 436;
Veit _ 352;
Velika Britanija — 273;
Velika Ivanča — 147, 148;
Velika Kikinda — 359, 370, 371, 381;
Velika Kruševica — 72;
Velika Moštanica — 540, 633;
Velika Pčelica — 72;
Velika Plana — 250, 424, 511, 514, 517, 557, 559, 567;
Veliki Bečkerek — 354;
Veliki Bfonjinac — 319;
Veliki Krčimir — 318, 320;
Veliki Mokri Lug — 476;
Veliki Vrh — 635;
Veliko Gradište — 513, 613, 674;
Veliko Orašie — 406;
Veljković Stanimir — 304, 306;
Venčane — 216, 217, 219;
Veselinović L.iubiša — 291;
Vidojević — 305;
Vilotijević — 658;
Vilotijević Dragi — 90;
Vinča — 513;
Višegrad — 224, 254, 332;
Vitanovac — 501, 666, 668, 669;
Vladimirci — 406, 407;
Vlakča — 632, 668;
Vlasenica — 95, 386;
Vlasi (mesto) — 319;
Vlasotinci — 317, 319, 521;
Vlaško Polje — 515;
Vodica — 515;
Vojvodina — 25;
Vossler — 629;
Vraneš — 296, 299;
Vranić — 53, 59, 191, 198, 199, 394, 632;
Vrba — 121, 660, 662, 664, 666, 668;
Vrbovna — 175;
Vrčin — 135;
Vrdila — 90, 121, 658;
Vreoci — 217;
Vrn.iačka Banja — 504, 666, 678;
Vrovi — 372;
Vrutci — 380;
Vučić — 252;
Vučie — 471, 612, 671, 681;
Vučkovica — 400, 401, 665;
Vujan — 661;
Vuiković — 19, 24;
Vukašinović — 634, 635;
Vukičević — 52;
Vukotić — 269;

W

Walther — 574, 583, 584, 622;
Weichs — 330;
Werner — 355;
Wildermuth — 415;
Witt — 452;

Z

Zablaće — 509, 513, 571, 659;
Zabojnica — 178;
Zabrđe — 601;

Zabrež.ie — 292;
Zagorje — 354;
Zaglavak — 296;
Zagorica — 400;
Zagreb — 348, 349, 354, 359, 360, 362, 389, 391, 427, 440, 441, 461 521, 573:
Zaharić Čeda — 255;
Zajača — 605, 646;
Zaječar — 118, 287, 288, 307, 343, 377, 380, 383, 384, 386, 390, 511, 513, 574, 585, 591;
Zaplanje — 317, 318;
Zasavica — 574;
Zavidinac — 318, 319;
Zavlaka — 201, 228;
Zavora — 371;
Zbojitište — 640;
Zečević Vlado — 201, 224, 243, 315;
Zemun — 418, 452, 545, 625;
Zemunsko Polje — 381;
Zenica — 638;
Zeoke — 517;
.Zidani Most — 354;
Zlatibor — 640, 653;
Zlatiborska narodno-oslobodilačka partizanska četa — 80, 294, 299;
Zlot — 511, 513, 515, 516;
Zminjak — 472;
Zvornik _ 407, 415, 533, 604, 605;

Ž

Žabari — 396, 401, 406, 407, 510, 515, 516, 517;
Zagubica — 125, 130, 157, 409, 436;
Zakula — 292, 293, 295;
Žarčević — 406;
Zarkovo — 175, 191;
Zdeglovo — 598;
Železnik — 170, 175, 191, 197, 633;
Ziča — 603, 606, 662, 663, 666, 670;
Žirovnica — 176;
Žitkovac — 514;
Zivić Milan — 292;
Zivanović Jeremija — 408;
Zivković — 40;
Zivković Jagoš — 157.

S A D R Ž A J

str.

OD *REDAKCIJE* 5

PROGLASI CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE

Proglas CK KPJ povodom napada fašističke Nemačke na Sovjetski Savez — — — — — — — — — — — — — — 11

Proglas CK KPJ narodima Jugoslavije od 12 jula 1941 god. — — 18

Proglas CK KPJ narodima Jugoslavije od 25 jula 1941 god. — — 22

BORBE U SRBIJI 1941

1 DOKUMENTI PARTISKIH ORGANIZACIJA I PARTIZANSKIH ŠTABOVA — IZVEŠTAJ I IZ »BORBE,

Proglas Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od jula meseca 1941 god. — — _ — — — _ — _ 29

Saopštenje Glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda za Srbiju od 1 VIII 1941 god. o spasavanju druga Aleksandra Rankovića iz beogradske bolnice — — — — — •—• — 32

Pismo Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju Okružnom komitetu KPJ za Šabački okrug od 12 VIII 1941 god. — — — — 36

Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 14 VIII 1941 god. iz Šabačkog okruga —• — — — — — — 40

Pismo Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju Okružnom komitetu KPJ za Užički okrug i instruktoru Pokrajinskog komiteta od 14 VIII 1941 god. — — — — — — — — — —— 46

Izveštaj komandira Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 14 VIII 1941 god. — — — — — — — — 51

Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 16 VIII 1941 god. iz Pomoravskog okruga — — — — — — 55

Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Niški okrug od 16 VIII 1941 god. 58

Tekst partizanske zakletve, objavljen u Biltenu Glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 19 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 61
Tekst zakletve Kragujevačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda — — — — — — — — — — — — — 62
Pismo Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju Okružnom komitetu KPJ za Šabački okrug i instruktoru Pokrajinskog komiteta od 20 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — 63
Uputstva komande Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od avgusta 1941 god. za obrazovanje narodno-oslobodilačkih odbora — — — — — — — — — — — — 68
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Niški okrug od 22 VIII 1941 god. 70
Izveštaj partizanskog rukovodstva Pomoravskog okruga od 23 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 72
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Šabački okrug od 23 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — — 76
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Užički okrug od 23 VIII 1941 god. 78
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Kraljevački okrug od 23 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — — 82
Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 23 VIII 1941 god. iz Požarevačkog okruga — — — — — — 84
Zajedničko pismo komandanta Cerskog četničkog odreda i komandanta Podrinskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda Draži Mihailoviću od 25 VIII 1941 god. — — — — — — 88
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Kraljevački okrug od 27 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 90
Izveštaj komande Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 28 VIII 1941 god. — — — — — — — — 92
Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 30 VIII 1941 god. iz Požarevačkog okruga — — — — — — 101
Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 30 VIII 1941 god. iz Šabačkog okruga — — — — — — — — 103
Proglas Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju povodom imenovanja Nedićeve vlade — — — — — — — — — — — 106
Pismo Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju Okružnom komitetu KPJ za Šabački okrug i instruktoru Pokrajinskog komiteta od 4 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — ill
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Kraljevački okrug od 6 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — — 114
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Kraljevački okrug od 8 IX 1941 eod. — — — — — — — — — — — — — 116

Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 12 IX 1941 god. iz Pomoravskog okruga — — — — — — — 118
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Kraljevački okrug od 12 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — — 120
Izveštaj člana Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 13 IX 1941 god. iz Kruševačkog okruga — — — — — — — — 122
Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ z,a Srbiju od septembra 1941 god. iz Požarevačkog okruga — — — — — 125
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Požarevački okrug od 21 IX 1941 god. — /— — — — — — — — — — — — — 128
Izveštaj komande 3. čete Kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 24 IX 1941 god. — — — — — — 132
Izveštaj komande II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 29 IX 1941 god. — — — — — 140
Izveštaj komande 2. čete Kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 29 IX 1941 god. — — — — — — — — 144
Naredba komandanta Užičkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 30 IX 1941 god. — — — — — — — — — 152
Pismo komande Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda komandi Kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od septembra 1941 god. — — — — — — 154
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Požarevački okrug od septembra 1941 god. — — — — — — — — — — — — — — 156
Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Kruševački okrug od oktobra 1941 god. — — — — — — — — — — — — — — 158
Uredba o kaznama u Posavskom narodno-oslobodilačkom partizanskom odredu od oktobra 1941 god. — — — — — — — 161
Naređenje komande II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 4 X 1941 god. — — — — — 166
Izveštaj komand? II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 4 oktobra 1941 god. — — — — 168
Naređenje komande II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 4 X 1941 god. — — — — — 172
Naređenje komande II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 4 X 1941 god. — •— — — — 174
Izveštaj štaba Kragujevačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 5 X 1941 god. — — — — — — — — — 176
Naređenje komande II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 7 X 1941 god. — — — — — — 182
Naređenje komande II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 7 X 1941 god. — — — — — 188

Izveštaj komandi II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 16 X 1941 god. — — — — — 190
Naređenje štaba I bataljona Kragujevačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 11 X 1941 god. — — — — — 193
Naređenje štaba I bataljona Kragujevačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 18 X 1941 god. — — — — — 195
Izveštaj komand? II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 20 X 1941 god. — — — — — 197
Saopštenje Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 19 X 1941 god. — — — — — — 201
Pismo Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije upućeno Draži Mihailoviču 20 X 1941 god. — 203
Izveštaj »Borbe« od 21 X 1941 god. o borbama partizana u Šumadiji 208
Izveštaj »Borbe« od 21 X 1941 god. o akcijama partizana u Požarevačkom okrugu — — — — — — — — — — — 209
Članak »Borbs« od 21 X 1941 god. o organizaciji pozadine na oslobođenoj teritoriji — •— — — — — — — — — — 210
Članak »Borbe« od 21 X 1941 god. o pomoči frontu i organizaciji radionica na oslobođenoj teritoriji — — — — — — — 213
Izveštaj štaba Kosmajskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 22 X 1941 god. — — — — — — _- — — 215
Izveštaj Radio Moskve od 22 X 1941 god. o borbama u Jugoslaviji — 221
Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 24 X 1941 god. iz Pomoravskog okruga — — — — — — — 222
Kominike Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 24 X 1941 god. — — — — — — — 224
Naredba štaba Užičkog narodno oslobodilačkog partizanskog odreda od 24 X 1941 god. — — — — — — — — — — — 226
Izvaštaj »Borbe« od 28 X 1941 god. o uspesima partizana u Srbiji — 228
Članak »Borbe« od 28 X 1941 god. o organizaciji nedeljne akcije za pomoč frontu — — — — — — — — — — — — 230
Naredba štaba I bataljona Kragujevačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 29 X 1941 god. — — — — — — 232
Izveštaj instruktora Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju od 30 X 19^1 god. iz Pomoravskog okruga — — — — — — 234
Izveštaj »Borbe« od 1 XI 1941 god. o porazu Nemaca kod Valjeva — 238
Saopštsnje Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju o smrti komandanta I šumadiskog odreda druga Milana Blagojeviča — — 239

Saopštenje Glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda za Srbiju o smrti komandanta I šumadiskog odreda druga Milana Blagojevića — — — — — — — — 240
Saopštenje Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 4 XI 1941 god. — — _ _ _ _ _ 242
Izveštaj »Borbe« od 8 XI 1941 god. o akcijama i borbama u Šumadiji 249
Izveštaj »Borbe« od 8 XI 1941 god. o neuspelom napadu četnika na Užice — — — — — — — — — — — — — 251
Izveštaj »Borbe« od 8 XI 1941 god. o neuspelom napadu četnika na Užice i čačak — — — — — — — — — — — — 256
Izveštaj dopisnika TASS-a iz Norveške o oružanoj borbi naroda Jugoslavije, od 11 XI 1941 god. — — — — — — — 257
Izveštaj »Borbe« od 13 XI 1941 god. o pobedama kod Lopatice i Raške 258
Izveštaj »Borbe« od 13 XI 1941 god. o neuspelom pokušaju Nemaca da prodru od Valjeva prema Užicu — — — — — — — 259
Izveštaj »Borbe« od 15 XI 1941 god. o zločinu Nemaca u Kragujevcu 260
Izveštaj »Borbe« od 18 XI 1941 god. o zločinu četnika kod Kosjerića 264
Izveštaj »Borbe« od 20 XI 1941 god. o razbijanju četnika kod Pranjana — — — — — — — — — — — — — 266
Izveštaj »Borbe« od 20 XI 1941 god. o bombardovanju čačka — — 267
Izveštaj »Borbe« od 20 XI 1941 god. o porazu Nemaca kod Valjeva 268
Izveštaj »Borbe« od 20 XI 1941 god. o predaji Nemcima na prevaru pohvatanih partizana od strane četnika — — — —- — — 269
Saopštenje Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 20 XI 1941 god. — — — — — — 272
Pozdrav ruskih partizana upućen preko Radio Moskve partizanima Jugoslavije 20 XI 1941 god. — — — — — — — — 273
Tekst sporazuma između Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije i komande vojno-četničkih odreda zaključen 20 XI 1941 god. — — — — — — — 274
Izveštaj »Borbe« od 22 XI 1941 god. o uništenju odreda Pećančevih četnika — — — — — — — — — — — — 276
^Borba« od 22 XI 1941 god. o sporazumu između Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije i komande vojno-četničkih odreda — — — — — — — — 277
Izveštaj »Borbe« od 22 XI 1941 god. o borbama kod Uba i Koceljeva 280
Saopštenje Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od 26 XI 1941 god. — — — — — — 282
Izveštaj »Borbe« od 27 XI 1941 god. o zločinu četnika kod Brajića 284

Pismo Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju Okružnom komitetu KPJ za Požarevački okrug i instruktoru Pokrajinskog komiteta od 9 XII 1941 god. _ — _ _ _ _ — _ — — 286

Zabeleške Ive Lole Ribara, člana CK KPJ i člana Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije od decembra 1941 god. — —— — — — — — — — 289

Pismo Okružnog komiteta KPJ za Valjevski okrug partiskim jedinicama i članovima Partije od 20 XII 1941 god. — — — — 301

Izveštaj Okružnog komiteta KPJ za Niški okrug od 23 XII 1941 god. 304

Izveštaj Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju sa područja Toplice i Jablanice od 29 XII 1941 god. — — — — — — — 307

Pismo Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju Okružnom komitetu KPJ za Požarevački okrug i instruktoru Pokrajinskog komiteta od 30 XII 1941 god. — — — — — — — — — 310

Pismo Glavnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije za Srbiju štabu Romaniskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda od 30 XII 1941 god — — — — 313

Izveštaj o akcijama Babičkog partizanskog odreda za mesec decembar 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 317

Naredba Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije o formiranju I proleterske narodno-oslobodilačke udarne brigade — — — — —• — — — — — — 32t

Depeša Vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije upućena u inostranstvo od 29 XII 1941 god. — — 322

JI. DOKUMENTI NEMAČKIH I KVISLINSKIH KOMANDI I USTANOVA

Zapovest štaba XI nemačkog armiskog korpusa od 27 IV 1941 god. 327

Zapovest komandanta II nemačke armije od 28 IV 1941 god. — — 329

Dopunska zapovest štaba XI armiskog korpusa od 29 IV 1941 god. 331

Izveštaj štaba 60 nemačke p. divizije od 17 V 1941 god. — — — 332

Hitlerova direktiva br. 31 od 9 VI 1941 god. — — — — — — 335

Odredbe načelnika štaba nemačke Vrhovne komande od 15 VI 1941 god. za izvršenje Hitlerove direktive br. 31 — —• — — — 338

Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 22 VI 1941 god. 340

Naređenje dr Turnera M. Aćimoviću od 22 VI 1941 god. — — — 341

Naređenje banske uprave Moravske banovine od 26 VI 1941 god. — 343

Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 6 VII 1941 god. 345

Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 8 VII 1941 god. 346>

Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 19 VII 1941 god. — — — — — — — — — — — — 347
Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 19 VII 1941 god. 348
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 23 VII 1941 god. — — — — — — — — — — — — 350
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 29 VII 1941 god. — — — — — — — — — — — — 351
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 29 VII 1941 god. — — — — — — — — — — — — 352
Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 29 VII 1941 god. 353
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 31 VII 1941 god. 355
Izv-štaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 1 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 356
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 1 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 357
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 2 VIII 1941 god. 358
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 6 VIII 1941 god. 359
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 6 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 360
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Baikanu od 7 VIII 1941 god. — — — — — — — — t- — — — — 361
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 8 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 362
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 11 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 363
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 14 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 364
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 15 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 365
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 16 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 366
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 17 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 368
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji öd 17 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 369
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 19 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 371
Naređenje komande nemačkih trupa »LXV« od 19 VIII 1941 god. — 372

Izveštaj načelnika štaba nemačke okupacione uprave u Srbiji od 21 VIII 1941 god. — — -_ — — — _ — — - _ _ 374
Izveštaj nemačkog- vojnog zapovednika na Balkanu od 23 Vili 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 377
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 25 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 378
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 27 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 379
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 29 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 380
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 29 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 382
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 31 VIII 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 383
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 1 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 384
Izvod iz operaciskog dnevnika nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji za septembar 1941 god. — — — — —- — — — 385
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 4 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 387
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika na B.ajkanu od 4 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 388
Naređenje feldmaršala Lista od 5 IX 1941 god. — — — — — 390
Izveštaj Dunavskog žandarmeriskog puka od 5 IX 1941 god. — — 393
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 6 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 404
Naređenje komandanta Nedićeve žandarmerije od 7 IX 1941 god. — 405
Izveštaj komande nemačkih trupa »LXV« od 8 IX 1941 god. — — 412
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 9 IX 1941 god. 413
Izveštaj nemačkog poručnika Dzaacka od 9 IX 1941 god. — — — 414
Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 11 IX 1941 god. 417
Izveštaj ustaškog oficira za vezu kod nemačke okupacione uprave u Srbiji od 12 IX 1941 god. — — — — — — — — 418
Telegram feldmaršala Lista nemačkoj Vrhovnoj komandi od 13 IX 1941 god. _ . — — — — — — — — — — — — 422
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 15 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 424
Zapovest komande nemačkih trupa »LXV« od 15 IX 1941 god. — — 425
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 15 IX 1941 god. 426
Hitlerova naredba feldmaršalu Listu od 16 IX 1941 god. — — — 427

Naredba načelnika štaba nemačke Vrhovne komande od 16 IX 1941 god. — _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 431
Izveštaj načelnika štaba nemačke okupacione uprave u Srbiji od 16 IX 1941 god. _ — _ — — - — — — — — 433
Izveštaj šefa nemačke okupacione uprave u Srbiji od 16 IX 1941 god. 436
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 17 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — — — 438
Naređenje komande nemačkih trupa »LXV« od 18 IX 1941 god. — 439
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 19 IX 1941 god. _ _ _ — _ — _ — — — — — _ 440
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 20 IX 1941 god. _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 442
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 21 IX 1941 god. 443
Referat dr Turnera od 21 IX 1941 god. — _ _ _ _ — — 445
Zapovest generala Böhme-a od 21 IX 1941 god. — — — — — 450
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 23 IX 1941 god. 453
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 23 IX 1941 god. 454
Izveštaj štaba 342 nemačke p. divizije od 24 IX 1941 god. — — 456
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 24 IX 1941 god. 458
Naredba generala Böhme-a od 25 IX 1941 god, — — — — — 459
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 25 IX 1941 god. 461
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 25 IX 1941 god. _ _ _ _ _ 463
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 26 IX 1941 god. — — — — — 465
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 26 IX 1941 god. 466
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 27 IX 1941 god. 467
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 28 IX 1941 god. 468
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 29 IX 1941 god, 469
Izveštaj načelnika štaba nemačke okupacione uprave u Srbiji od 29 IX 1941 god. — — — — — — — — — — — 470
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 30 IX 1941 god. — — — — — 472
Izveštaj komande nemačkih trupa »LXV« od 30 IX 1941 god. — — 474
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 30 IX 1941 god. — — — — — 475
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 1 X 1941 god. •— 476
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 3 X 1941 god. — 477
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 3 X 1941 god 478
Izveštaj načelnika štaba nemačke okupacione uprave u Srbiji od 4 X 1941 god. — _ — _ _ _ _ _ _ _ — 479
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 4 X 1941 god. 480

Izveštaj štaba 342 p. divizije od 4 X 1941 god. — — — — — — 482
Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 5 X 1941 god. — 483
Plan komandanta 717 nemačke p. divizije o borbi protiv partizana od 5 X 1941 god. _ — _ — — — — _ _ - — _ 485
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 6 X 1941 god. 488
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 7 X 1941 god. 489
Naređenje generala Böhme-a od 8 X 1941 god, — — — — — 490
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 9 X 1941 god. — — — — — 492
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 9 X 1941 god. 494
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 9 X 1941 god. 496
Izveštaj načelnika štaba nemačke okupacione uprave u Srbiji od 9 X 1941 god. — — — — — — — — — — — — 497
Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 9 X 1941 god 498
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 9 X 1941 god. 500
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 10 X 1941 god. 501
Naređenje generala Böhme-a od 10 X 1941 god. — — — — — 502
Plan komandanta 717 p. divizije za borbu protiv partizana od 10 X 1941 god. — — — — — — — — — — — — 504
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 11 X 1941 god. 507
Izveštaj komande nemačkih trupa »LXV« od 12 X 1941 god. —• — 508
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 12 X 1941 god. 519
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 12 X 1941 god. 520
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 12 X 1941 god. 521
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 12 X 1941 god. 523
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 13 X 1941 god. 525
Izveštaj nemačkog poručnika Liepe-a od 13 X 1941 god. — — — 526
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 13 X 1941 god. — — — — — 529
Zapovest štaba 342 p. divizije od 13 X 1941 god. — — — — 530
Zapovest štaba 342 p. divizije od 13 X 1941 god. — — — — — 532
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 13 X 1941 god. 533
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 14 X 1941 god. 534
Naređenje generala Böhme-a od 14 X 1941 god. — — — — 535
Izveštaj komandanta 342 p. divizije od 15 X 1941 god. — — — 537
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 15 X 1941 god. 539
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 16 X 1941 god. 540
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u SrbijW od 18 X 1941 god. 541
Naređenje nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 19 X 1941 god. 542

Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 20 X 1941 god. 543
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 20 X 1941 god. 546
Izveštaj kapetana Bischofshausena od 20 X 1941 god. o masovnom streljanju u Kragujevcu — — — — — — — — — 548
Izvod iz izveštaja šefa nemačke policiske službe od 21 X 1941 god. 554
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 21 X 1941 god. 556
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 22 X 1941 god. 557
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiij od 22 X 1941 god. 558
Zapovest komandanta 342 p. divizije od 23 X 1941 god. — — — 560
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 23 X 1941 god. 562
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 26 X 1941 god. 563
Naređenje dr Turnera od 26 X 1941 god. — — — — — — 564
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 26 X 1941 god. 567
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 28 X 1941 god. 568
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 28 X 1941 god. 569
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 29 X 1941 god. 570
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 30 X 1941 god. 571
Izveštaj šefa pozadinske službe u štabu nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 30 X 1941 god. — — — — — — — 572
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 30 X 1941 god. — — — — — 575
Naređenje načelnika štaba nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 31 X 1941 god. — — — — — — — — — — 577
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 31 X 1941 god. 578
Izveštaj komandanta 1 bataljona 724 p. puka od 31 X 1941 god. — 579
Izveštaj dr Turnera od 1 XI 1941 god. — — — — — — — 581
Izveštaj poručnika Waltliera od 1 XI 1941 god. — — — — — 583
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 1 XI 1941 god. 585
Poverljiva okružnica nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 4 XI 1941 god. .— — — — — — — — — — — 586
Izveštaj štaba 164 nemačke p. divizije od 5 XI 1941 god. — — — 589
Izveštaj štaba 717 p. divizije od 7 XI 1941 god. — — — — — 590
Izveštaj generala Böhme-a od 10 XI 1941 god. — — —' — — 591
Izveštaj 3 bataljona 697 p. puka od 10 XI 1941 god. — — — — 593
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 10 XI 1941 god. 594
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 11 XI 1941 god. — — — — — 595
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 11 XI 1941 god. 596
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 11 XI 1941 god. — — — — 597
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 13 XI 1941 god. 598

Izveštaj štaba 342 p. divizije od 18 XI 1941 god. — — — — — 599
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 18 XI 1941 god. 601
Izveštaj štaba 3 bataljona 697 nemačkog p. puka od 18 XI 1941 god. 602
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 19 XI 1941 god. 604
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 20 XI 1941 god. 605
Izveštaj 1 bataljona 699 p. puka od 20 XI 1941 god. — — — — 607
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 22 XI 1941 god. 608
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 26 XI 1941 god. 609
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 26 XI 1941 god. 610
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 29 XI 1941 god. 611
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 30 XI 1941 god. 612
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 30 XI 1941 god. 613
Izveštaj komandanta 3 bataljona 697 p. puka od 30 XI 1941 god. 616
Naređenje generala Böhme-a od novembra meseca 1941 god. — — 616
Naređenje M. Nedića od novembra 1941 god. — — — — — 619
Izveštaj štaba 113 nemačke p. divizije od 4 XII 1941 god. — — 621
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 4 XII 1941 god. 622
Izvetšaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 4 XII 1941 god. 623
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 5 XII 1941 god. 624
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika na Balkanu od 7 XII 1941 god. 626
Izvod iz dnevnika štaba XVIII nemačkog armiskog korpusa od 18 IX do 8 XII 1941 god. _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 627
Prilog dnevniku štaba XVIII nemačkog armiskog korpusa od 19 IX do 6 XII 1941 god. _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 629
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 10 XII 1941 god. 636
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 10 XII 1941 god. — _ _ _ 640
Prilog izveštaju štaba 342 p. divizije od 10 XII 1941 god. — — — 642
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 10 XII 1941 god. 643
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 11 XII 1941 god. 644
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 13 XII 1941 god. 645
Izveštaji 3 bataljona 697 nemačkog p. puka od 16 XII 1941 god. — 646
Izveštaj štaba 342 p. divizije od 17 XII 1941 god. _ — : _ _ _ 647
Prilog izveštaju štaba 342 p. divizije od 17 XII 1941 god. — — 648
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 28 XII 1941 god. 649
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 30 XII 1941 god. 650
Izveštaj nemačkog vojnog zapovednika u Srbiji od 31 XII 1941 god. 651
Koncept izveštaja 697 nemačkog p. puka od 31 XII 1941 god. — — 654

Izveštaj štaba 717 p. divizije o borbama divizije od 15 V do 31 XII 1941 god. — — — — — — — — — — 655

Operaciski dnevnik 704 p. divizije od 11 X 1941 do 31 XII 1941 god. 672

Operaciski dnevnik 113 p. divizije od 1 XII 1941 god. do 12 I 1942 god. 675

Izvod iz operaciskog dnevnika komande nemačkih trupa »LXV« od 13 V 1941 do 8 III 1942 god. _ — — _ — _ — _ 679

Izvod iz saslušanja generala Böhme-a u Nümbergu 1947 god. — 682

OBJAŠNJENJE SKRAĆENICA 695

REGISTAR 701

SADRŽAJ 717

ISPRAVKA

Str.	Red	Stoji	Treba
99	1 red odozgo	vodovi se sve više	vodovi sve više.
291	11 red odozgo	Radojčić	Radojičić
333	primedba	165	159
409	11 red odozdo	bude	budu
545	4 red odozgo	XVII.	XVIII.

Štampano u štampariji Vojno-izdavačkog zavoda MNO
Meseca januara 1949 god.
831/48